Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 10

Електронний журнал

жовтень 2017

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 10

жовтень 2017

Електронний журнал

Виходить раз на місяць

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.

Затверджено на засіданні вченої ради університету протокол № 2 від 17.10.2017 р.

Періодичність – щомісяця
Мова видання – українська, російська, англійська, французька, німецька

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради

Редакційна колегія
Пономаренко В. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ імені Семена Кузнеця (головний редактор)

Афанасьєв М. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Внукова Н. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Гонтарева І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця ***(науковий редактор)***
Дікань Л. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дороніна М. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Дорохов О. В. – канд. техн. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Іванов Ю. Б. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Кизим М. О. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Клебанова Т. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Орлов П. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця ***(заступник головного редактора)***
Попов О. Є. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, ***Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця***

Головний редактор – ***Пономаренко В. С.*** *Конт. телефон: (057)702-03-04*

Поштова адреса редакції:
61166, Україна, м. Харків,
пров. Інженерний, 1а, 1 під'їзд
Тел.: *(057)702-07-38, 702-07-28*
E-mail: *vydav@hneu.edu.ua*

Поштова адреса видавця:
61001, Україна, м. Харків, а/с 870

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.
Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2017

ЗМІСТ

Александрова А. І. Теоретичні аспекти вдосконалення організації обліку запасів 11

Алексєєва А. В. Аналіз активів і пасивів бюджету України на 2018 р. 13

Алоєв Д. Р. Удосконалення систем автоматизації бухгалтерського обліку 15

Андрєєва О. С. Правова природа медіації та перспективи її запровадження в Україні 18

Андросова І. О. Особливості обліку запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку 20

A. Andrushchenko. Legal status of bitcoin in Ukraine 23

Антропов С. С. Удосконалення управління логістичними процесами на підприємстві 26

Ахмедова Л. А. Міжнародні механізми захисту прав дітей 29

Байрачна А. В. Порівняльна характеристика основних принципів складання фінансової звітності в Україні (згідно із НП(С)БО) та в країнах Європи (згідно із МСФЗ) 32

Беліков М. П. Порівняльна характеристика правового регулювання криптовалют в Україні та в країнах світу 34

Беспалов О. Е. Краудфандинг як інноваційне інвестування стартапів 39

Беспалов О. Е. Створення малого бізнесу на базі стартапу за допомогою краудфандингу 42

Билая В. О. Электронная коммерция в бухгалтерском учете 44

Brusnitsyna D. E. Comparative characteristics of protection of trade secrets in Ukraine, EU countries and Asia 47

Буняк О. С. Маркетинг інновацій у діяльності підприємства 51

Буряк Д. С. Правові аспекти надання послуг у сфері готельного бізнесу 53

Валежний В. Г. Дослідження сутності аудиту та визначення його впливу на економічну діяльність підприємства 55

Варданян С. Г. Особливості оподаткування малого бізнесу в Україні 57

Вергун Т. В. Звітність підприємства як джерело інформації про його фінансовий стан 60

Вергун Т. В. Точка беззбитковості та можливості після її досягнення на підприємстві 62

Верхотурова В. В. Особливості ведення бухгалтерського обліку в готельному бізнесі 64

Виноградова Г. В. Економіко-правові аспекти приватизації стратегічно важливих підприємств в Україні 66

Войкова О. О. Економічна сутність управління витратами підприємства 69

Гаврилюк Ю. В. Значение социального пакета для современных украинских предприятий 71

Гєлєвєря А. В. Визначення факторів впливу на процес бухгалтерського відображення туристичної діяльності....73

Гілун Е. Ю. Ідентифікація поняття «інноваційний проект» 75

Гіршик К. С. Види програм пенсійного забезпечення в Україні та за кордоном....78

Глущенко Ю. М. Економічна сутність визначення поняття основних засобів як об'єктів бухгалтерського обліку в Україні 81

Горшков Д. С. Розвиток бренда компанії як необхідна умова забезпечення конкурентоспроможності за умов глобалізації економіки 84

Губська С. В. Аналіз динаміки людського розвитку в Україні....87

Гунько А. В. Автоматизация бухгалтерского учета как способ оптимизации работы предприятия 90

Гунько А. В. Защита авторских прав в сети Интернет 93

Дмитренко Ю. В. Фінансова звітність як джерело прийняття управлінських рішень на підприємстві....96

Довгаль А. Г. Проблемы источников международного космического права....98

Дроздова М. Д. Організація бухгалтерського обліку витрат діяльності на підприємствах туристичної галузі 100

Дудка А. А. Особливості аудиту в туристичній галузі 104

Єресько Д. О. Особливості бухгалтерського обліку ділової репутації підприємства при його придбанні 106

Ересько Д. А. Особенности правового регулирования процесса государственной регистрации обществ с ограниченной ответственностью в Украине и в других государствах....109

Єфремова О. О. Обґрунтування напрямів розвитку аутплейсменту персоналу на вітчизняних підприємствах 114

Єфремова А. В. Особливості обліку ліцензій в Україні....117

Єфремова А. В. Особливості обліку вексельних операцій на вітчизняних підприємствах 120

Живиця Д. Р. Визначення організаційної структури облікової діяльності у фінансових відносинах підприємств 123

Жидкова Д. А. Автоматизация бухгалтерского учета 125

Загородня А. М. Проблемні аспекти обліку дебіторської заборгованості на підприємстві 128

Задорожко Г. Р. Особливості обліку в оптовій і роздрібній торгівлі 130

Задорожко Г. Р. Проблеми складання звіту про фінансовий стан підприємства 132

Захарчевна М. Р. Зарубіжний досвід правового регулювання ринку цінних паперів 134

Ісаєнко С. Л. Ризики в ІТ-сфері та методи їх оцінювання 137

Іванова К. О. Особливості організації бухгалтерського обліку та визначення класифікації витрат на сучасних туристичних підприємствах 139

Капуснік К. С. Вплив інформації про витрати виробництва на прийняття управлінських рішень 142

Кара Ю. М. Використання зарубіжного досвіду проектного управління в соціально-економічному розвитку регіонів України 145

Карпенко А. В. Узагальнення теоретичних основ психології сприйняття кольору 147

Кісіль Д. О. Використання методу аналізу ієрархій для визначення конкурентоспроможності підприємства 149

Князева А. О. Правовые аспекты недобросовестной рекламы в практической деятельности 152

Коваленко А. В. Міжнародні морські перевезення: проблеми та тенденції в українському законодавстві 155

Коваленко Д. А. Аналіз основних положень вітчизняної та зарубіжної облікових систем обліку природних ресурсів 159

Ковальчук М. М. Особливості міжнародних міграційних процесів 161

Колмикова О. І. Гармонізація та стандартизація бухгалтерського обліку за сучасних економічних умов 163

Комарова І. О. Управління виробничими запасами підприємства 165

D. Korneeva. Problems and directions of development of agrarian sector of Ukraine 168

Корнієнко Д. С. Особливості бухгалтерського обліку у фермерських господарствах 170

Коротка Н. С. Аналіз динаміки внутрішніх джерел фінансування вітчизняних підприємств 173

Корсікова Є. В. Економічна сутність управлінського обліку в Україні 175

Косенко Є. Р. Виправлення помилок у фінансовій звітності: проблеми нормативно-методичного забезпечення 178

Косенко Є. Р. Особливості обліку експортних операцій 180

Кочина О. Р. Облікові аспекти використання запасів в Україні 183

Крикун А. І. Особливості та правове регулювання обігу криптовалют в Україні 185

Крикун А. І. Проблемні аспекти інвентаризації 190

Кримі Г. О. Міжнародно-правовий захист прав інтелектуальної власності в інтернет-комунікації 193

Крук С. А. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві 196

Кузьменко А. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами 199

Куркіна Д. О. Особливості організації та ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах 202

Кущій С. С. Міжнародно-правові питання діяльності організації країн – експортерів нафти (ОПЕК) 204

Левада А. А. Порівняльна характеристика обліку запасів у контексті переходу України до міжнародних стандартів фінансової звітності 206

Лисенко Е. Ю. Особливості бухгалтерського обліку та звітності за податком на додану вартість 208

Лисенко Е. Ю. Таргет-костинг як сучасний метод управління витратами підприємства 212

Лисичкіна А. О. Управлінський облік як основа ефективної системи управління банком 214

Листопад А. В. Використання бухгалтерського обліку для стабілізації економічної ситуації в Україні 217

Литинська Ю. О. Особливості відображення інформації про кредиторську заборгованість у фінансовій звітності аграрних підприємств 219

Литинська Ю. О. Планування обсягів продажів агрофірми ТОВ «Надія» на підставі коефіцієнта сезонності 221

Литинська Ю. О. Зовнішньоекономічні відносини України з країнами Європейського Союзу 224

Лобас К. В. Сравнительный анализ действующего законодательства о труде и проекта Трудового кодекса 226

Лук'янчикова А. В. Особливості оподаткування малого бізнесу 229

Мадика В. В. Проблеми та перспективи вдосконалення складання фінансової звітності в Україні 231

Макаренко І. М. Проблеми міжнародної безпеки в сучасному світі 234

Малигіна Є. Ю. Проблеми практичного застосування режиму найбільшого сприяння в міжнародних торговельно-економічних договорах 236

Мариненко А. В. Особливості облікової оцінки поточних зобов'язань підприємства 239

Медінцева Ю. Д. Бухгалтерське програмне забезпечення: проблеми вибору й освоєння 241

Медяник А. В. Искажение информации в бухгалтерской (финансовой) отчетности предприятий....243

Мельник К. В. Напрями підвищення продуктивності праці на підприємстві 247

Меліхова В. В. Управління організацією праці на підприємстві 250

Мєщанін Д. В. Порівняльний аналіз стратегій корпорацій при виході на ринок України....252

Мєщанін Д. В. Психологічні аспекти управління страхами та фобіями споживачів....255

Михайлова Л. В. Нестандартні форми зайнятості на ринку праці України 257

Мороз А. П. Сучасний стан і проблеми вітчизняного ринку праці 260

Наумова К. В. Грошові потоки та приріст капіталу: аналіз взаємозв'язку 263

Нежид О. Г. Закупівельна діяльність вітчизняних підприємств....266

Некрасова К. Д. Правове регулювання застосування сурогатного материнства в Україні 268

Некрасова К. Д. Необхідність упровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні 273

Некрасова Ю. О. Шляхи підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності підприємства 275

Некрасова Ю. О. Особливості організації й управління матеріальними потоками на промисловому підприємстві 279

Нерета Д. А. Правове закріплення протекції прав тварин 282

Новік С. О. Аналіз доцільності зміни системи оподаткування заробітної плати громадян України....284

Новосєльцева В. І. Гендерна рівність і міжнародне право 287

Опара М. І. Особливості відображення в бухгалтерському обліку реалізації туристичного продукту в турагента і туроператора 291

Опаріна О. В., Завдов'єв М. Д. Організація бухгалтерського обліку на вітчизняних автотранспортних підприємствах....293

Павлюк К. В. Облікова політика як інструмент управління фінансовим станом підприємства....298

Партола А. С. Правове регулювання малого підприємництва в Україні 301

Пензова А. А. Організація облікового процесу та її вплив на формування якісної фінансової інформації 304

Пестун А. П. Особенности учета финансовых результатов деятельности предприятия 306

Петренко Є. І. Особливості відображення чистого прибутку (збитку) у фінансовій звітності 308

Петренко Є. І. Особливості обліку операцій у іноземній валюті за національними та міжнародними стандартами 310

Петренко І. С. Метод стиснення виконання проекту на підприємстві як ефективний спосіб перерозподілу робіт у календарному плануванні 313

Петренко Ю. О. Значення бухгалтерського обліку в управлінні вітчизняним підприємством 316

Плеханова К. К. Комплексний аналіз і рейтингове оцінювання фінансового стану підприємства 318

Погребняк А. В. Роль і місце кадрової безпеки в системі управління персоналом 321

Полиняк Ю. Ю. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів підприємства 323

Пономаренко Д. А. Щодо деяких неузгодженостей господарського кодексу з податковим законодавством 326

Прогожук Є. А. Особливості обліку реалізації лікарських засобів аптеками.....329

Прогожук Є. А. Формування резерву відпусток на вітчизняних підприємствах 333

Романескул Ю. О. Використання маркетингових інструментів для підвищення ефективності діяльності підприємства з урахуванням специфіки галузі 336

Русінова А. О. Деякі проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні 338

V. Safonova. European policy for the consumer protection in tourism 341

Семенко О. В. Аудит грошових коштів у комп'ютерному середовищі.....344

Сергієнко К. М. Особливості інноваційного розвитку економіки України 346

Сергієнко А. В. Особливості формування власного капіталу.....349

Сименко Ю. О. Особливості складання звіту про фінансові результати відповідно до національних і міжнародних стандартів 351

Сироватська К. С. Особливості бухгалтерського обліку торгівлі через Інтернет.....354

Скачко А. О. Особливості обліку та відображення у звітності необоротних активів, утримуваних для продажу 357

Скляренко А. В. Облік і аудит аутсорсингової діяльності.....359

Славгородська А. В. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства.....362

Слобода А. С. Використання CVP-аналізу для обґрунтування вартості проекту 364

Слобода А. С. Планування витрат флексографічного підприємства з урахуванням специфіки галузі 366

Старостенко І. А. Проблеми інноваційного розвитку агропромислового комплексу регіону та напрями їх вирішення 369

Старцева В. М. Проблема недостовірності даних фінансової звітності 371

Степаненко М. М. Особливості застосування АВС-костингу на підприємствах України 373

Стрельникова Е. А. НДС в реалиях Украины, усовершенствование методики начисления НДС 375

Тесленко В. В. Порівняльна характеристика категорій «амортизація» та «знос» необоротних активів 378

Тихомирова Д. В. Особливості оподаткування малих підприємств 380

Тищенко Я. І. Порушення науково обґрунтованих систем ведення аграрного бізнесу в Україні 382

Ткаченко Ю. О. Упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в державному секторі економіки України 385

Третьякова К. І. Сутнісна характеристика власного капіталу 387

Трехліб О. О. Облікова політика за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку 390

Фоменко А. С. Значення застосування інформаційних технологій у бухгалтерській діяльності 392

Харитонова М. С. Соотношение между аффилированными и дочерними предприятиями 395

Харківська К. О. Проблеми організації документообігу виробничих запасів 398

Харламова Л. Г. Основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній і зарубіжній системах 401

Холодова А. В. Економічна сутність, оцінка та класифікація розрахунків із різними дебіторами 403

Холодова А. В. Оцінка дебіторської заборгованості
в системі прийняття управлінських рішень 406

Хрипунова К. Г. Сни та сновидіння як відображення реальності,
їх вплив на життєдіяльність людини 411

Христенко А. М. Сутність і методи оптимізації планування
грошових потоків підприємства.....413

Худокормова А. О. Особливості формування облікової політики
в системі управління необоротними активами 415

Ценко О. В. Управління витратами як ключова складова
управління підприємством 418

Черкашина В. Г. Річна фінансова звітність підприємства 420

Чернобровкіна А. А. Роль бухгалтерської звітності
в управлінні підприємством 422

Шейка Д. В. Переваги й недоліки систем управління
запасами на торговельних підприємствах.....425

Шейка Д. В. Теоретичні аспекти управління матеріальними
запасами на підприємстві 427

Шепеленко М. Е. Організація бухгалтерського обліку в Україні 430

Шумейко С. О. Проблеми вдосконалення управлінського
обліку на підприємстві 433

Щербак П. І. Автоматизація обліку на торговельних підприємствах.....435

Щербина Д. І. Класифікація витрат підприємства
для прийняття управлінських рішень.....438

Щербина Д. І. Особливості правового регулювання праці жінок 441

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

УДК 657.1:658.2

Александрова А. І.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз особливостей ведення бухгалтерського обліку запасів на підприємстві за національними й міжнародними стандартами. Досліджено методичні та технічні основи організації обліку запасів. Визначено напрями вдосконалення організації обліку запасів на підприємстві.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, запаси, організація обліку запасів, національні стандарти, міжнародні стандарти.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ особенностей ведения бухгалтерского учета запасов на предприятии в соответствии с национальными и международными стандартами. Исследованы методические и технические основы организации учета запасов. Определены пути совершенствования организации учета запасов на предприятии.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, субъект хозяйствования, запасы, организация учета запасов, национальные стандарты, международные стандарты.*

Annotation. *A comparative analysis of the specifics of accounting for reserves at the enterprise in accordance with national and international standards is carried out. The methodical and technical foundations of the organization of inventory accounting are investigated. Ways to improve the organization of inventory accounting at the enterprise are determined.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, business entity, reserves, organization of stock accounting, national standards, international standards.*

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства всіх форм власності та галузей економіки використовують запаси, що є найбільш важливою й значною частиною активів підприємства. Добре структурований, належним чином організований облік запасів, тобто якісна поінформованість про їх наявність та рух, мають суттєве значення в управлінні виробничою діяльність кожного підприємства.

Дослідженням теоретичних основ організації обліку виробничих запасів та їх практичного застосування займалися вітчизняні науковці Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Огійчук М. Ф., Пушкар М. С., Саблук П. Т., Сопко В. В. та ін. Актуальність цього дослідження є зумовленою трудомісткістю облікового процесу запасів, їх різноманітністю (від матеріалів і тари до палива і запасних частин), оформленням великої кількості первинних документів на різних стадіях руху запасів. Тому визначення методичних аспектів державного регулювання організації обліку запасів на підприємстві є надзвичайно важливим [2].

Основним нормативно-правовим актом, що визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [4]. Але оскільки національні стандарти обліку розроблено на основі міжнародних і мають не суперечити їм, неможливо не звернути увагу на Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [5].

Оскільки національні стандарти розроблялися на основі міжнародних, П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» мають такі спільні моменти: використовувані в стандартах терміни: запаси, чиста вартість реалізації; визначення поняття «запаси»; методи оцінювання запасів при їх вибутті; оцінювання запасів на дату балансу; розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності. Проте між П(С)БО та МСБО існують певні відмінності. Визначення терміна «запаси» в обох стандартах практично аналогічні, але згідно із Національним стандартом до запасів належать також активи, які утримуються для споживання в процесі управління підприємством [4]. Таке доповнення є доцільним, оскільки запаси також є використовуваними на підприємстві для потреб управління, під час заготівлі, збереження та збуту. Щодо сфери застосування стандартів, тут також існують деякі розбіжності. Перелік видів діяльності та суб'єктів господарювання, що не застосовують МСБО 2 до оцінювання запасів за справедливою вартістю, набагато ширший, ніж у П(С)БО 9. Для вказаних суб'єктів господарювання МСБО 2 визначає свої вимоги щодо оцінювання запасів. Таке доповнення в МСБО 2 є доречним через специфіку вказаних видів діяльності. Аналізуючи класифікацію запасів, бачимо, що П(С)БО 9 містить докладніший перелік активів, які є визначуваними запасами. У МСБО 2, на відміну від П(С)БО 9, не виділяють у окрему групу запасів малоцінні та

© Александрова А. І., 2017

швидкозношувані предмети [4]. Для МСБО 2 важливим у цьому питанні є професійна думка бухгалтера. Вимоги в частині первісного оцінювання запасів за МСБО 2 та П(С)БО 9 дещо різняться.

Поняття первісної вартості в МСБО 2 відсутнє, а первісна вартість придбання запасів, згідно із П(С)БО 9, залежить від джерела придбання: придбані за плату, виготовлені власними силами, внесені до статутного капіталу підприємства, одержані безоплатно, придбані в результаті обміну на подібні запаси. Така конкретизація засобів визначення первісної вартості залежно від джерела придбання сприяє більш достовірному оцінюванню запасів та відображенню інформації у фінансовій звітності [4]. В обох стандартах наведено перелік витрат, які не відносять до вартості запасів, а визнають витратами підприємства. Але і тут є деякі відмінності. Так, згідно із МСБО 2, із собівартості запасів вилучають витрати на зберігання (крім витрат, що є зумовленими виробничим процесом і необхідними для підготовки до наступного етапу виробництва). Згідно із П(С)БО 9, до первісної вартості не залучають фінансові витрати, методологічні засади формування інформації, які в бухгалтерському обліку визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» [4].

Крім того, є декілька положень, які наведені в МСБО, але відсутні в П(С)БО. Так, у МСБО 2 приділено увагу питанням витрат, що є пов'язаними із переробкою запасів. У П(С)БО 9 ці питання розглянуто в П(С)БО 16 «Витрати». Також МСБО 2 передбачає можливість створення резерву знецінення запасів, особливо для тих, що реалізуються за твердим контрактом. У П(С)БО 9 такого положення немає. МСБО 2 не дозволяє залучати до витрат на придбання запасів курсові різниці, що виникають унаслідок останнього придбання запасів. У П(С)БО 9 таке положення відсутнє, але в П(С)БО 21 «Курсові різниці» подібне положення відповідає МСБО 2 [5]. МСБО 2 передбачає сторнування збитків від знецінення, коли обставин, що спричинили списання запасів, більше немає. Згідно із П(С)БО 9, у подібному випадку раніше визнані витрати не сторнують, а визнають доходом. Від правильності ведення обліку запасів залежить достовірність даних про отриманий підприємством прибуток та збереження самих запасів. За сучасних економічних умов, при переході діяльності економічних суб'єктів на ринкові відносини, правильна організація бухгалтерського обліку виробничих запасів є необхідною умовою для діяльності підприємства. Для оцінювання рівнів виробничих запасів та визначення, який запас доцільно поповнювати і яким може бути обсяг замовлення, важливу роль виконує система управління запасами.

Можна визначити негативні аспекти обліку виробничих запасів: складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи; низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; невідповідний рівень контролю й оперативного регулювання процесів утворення запасів; обмеженість контролю використання виробничих запасів; застосування підприємствами застарілих галузевих нормативно-правових актів з обліку та контролю виробничих запасів; відсутність комплексного поєднання всіх видів обліку підприємства для забезпечення керівництва підприємства необхідною управлінською інформацією. Розв'язання цих питань сприятиме виходу на якісно новий рівень побудови обліку запасів, значно підвищить їх роль в управлінні підприємством.

Для вирішення проблем необхідно здійснювати такі організаційні заходи: підвищити оперативність інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, що забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації; обґрунтувати категорійний апарат терміна «виробничі запаси», їх класифікації та складу; удосконалити систему автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами й обґрунтувати раціональні методи проведення інвентаризації виробничих запасів, оскільки успішне функціонування підприємств залежить насамперед не тільки від удосконалення внутрішньогосподарської діяльності взагалі, а й від того, наскільки розвинена система автоматизації їхньої діяльності; узгодити механізми бухгалтерського й податкового обліку виробничих запасів; обґрунтувати систему обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва; чітко організувати обліково-контрольні процедури руху запасів підприємства (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю й оперативного регулювання процесів утворення запасів). Важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація форм документів документообігу й усієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів.

Бухгалтери підприємств мають самостійно вирішувати, як організувати аналітичний облік виробничих запасів та їх оцінювання залежно від конкретних умов діяльності підприємства й ведення бухгалтерського обліку. Завдання бухгалтера – обрати такий спосіб організації обліку запасів, який найбільшою мірою відповідає умовам діяльності підприємства. Щоб не мати проблем із податком на прибуток та достовірно й правильно розраховувати собівартість, доцільно поряд із веденням обліку запасів на підприємстві користуватися послугами незалежного оцінювання. Для полегшення роботи з обліку виробничих запасів необхідно обирати той метод вибуття запасів, який є придатним до конкретної галузі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **2.** Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2013. 981 с. **3.** Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. Київ: Центр навч. літ., 2012. 368 с. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» 01.01.2012 // База даних «Законодавство України». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

АНАЛІЗ АКТИВІВ І ПАСИВІВ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ НА 2018 р.

УДК 330.657

Алексєєва А. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано проект державного бюджету України на 2018 р. У результаті аналізу проекту державного бюджету України доведено, що розподіл доходів на користь економіки України і збільшення видатків на важливі економічні сектори прямо пропорційне надходженням офіційних податків від фізичних осіб – підприємців і юридичних осіб.*

Ключові слова: *держава, підприємство, організація, бюджет, державний бюджет, проект, активи, пасиви, кошторис, баланс, видатки, доходи.*

Аннотация. *Проанализирован проект государственного бюджета Украины на 2018 г. В результате анализа проекта государственного бюджета Украины доказано, что распределение доходов в пользу экономики Украины и увеличение расходов на важные экономические секторы прямо пропорционально поступлениям официальных налогов от физических лиц – предпринимателей и юридических лиц.*

Ключевые слова: *государство, предприятие, организация, бюджет, государственный бюджет, проект, активы, пассивы, смета, баланс, расходы, доходы.*

Annotation. *The draft state budget of Ukraine for 2018 is analyzed. As a result of the analysis of the draft state budget of Ukraine, it is proved that the distribution of revenues in favor of the Ukrainian economy and the increase in expenditures on important economic sectors is directly proportional to the receipt of official taxes from individuals – entrepreneurs and legal entities.*

Keywords: *state, enterprise, organization, budget, state budget, project, assets, liabilities, estimates, balance, expenses, incomes.*

Для повного розуміння фінансового стану громадян країни та економічного стану держави в цілому слід з'ясувати сутність структури національних доходів держави та її видатків, тобто з чого складається баланс країни. Пасив балансу країни впливає на всю економіку держави, оскільки щороку зростають довгострокові зобов'язання, які, у свою чергу, спричиняють зменшення активів, обсягу валового внутрішнього продукту, рівня заробітної плати, зумовлюють підвищення цін на товари й послуги, а отже, і зменшення купівельної спроможності населення. Кожний громадянин повинен мати інформацію щодо активів і пасивів держави. Це сприятиме зростанню довіри до влади, можливості відкрито й прозоро вести бізнес і спокійно сплачувати податки, знаючи, що все взаємопов'язано, і кошти підуть на фінансування освіти, медицини та ін.

© Алексєєва А. В., 2017

Дослідженням питань аналізу та статистичного визначення бюджету займалися багато вітчизняних науковців-економістів, серед них Галицька Е., Герасименко С., Єріна А., Захожай К., Ковтун Н., Мазуренко О., Манцуров І., Осауленко О., Царук О., Городецька Т. та ін.

Метою написання статті є аналіз пасивів та активів державного бюджету України, а також доходу, фінансування, розподілу видатків Державного бюджету України на 2018 р. У роботі розглянемо також кредити Державного бюджету України в 2018 р., міжбюджетні трансферти (базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) на 2018 р., перелік кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України у 2018 р. від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів.

Учасниками формування державного бюджету України є Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України і Верховна Рада України, а також розпорядники бюджетних коштів. Інформація про виконання державного бюджету України формується Державним казначейством України та Рахунковою палатою України. Головною частиною державного бюджету є доходи бюджету – це головний пасив, що має прямий вплив на активи країни. Доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, у тому числі трансферти, плата за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджет них установ, справляння яких передбачено законодавством України. У ст. 2 Бюджетного кодексу доходи бюджету визначено як всі податкові, неподаткові й інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України [1].

Нині існує чимало питань щодо аналізу пасивів та активів держави для визначення впливу на розвиток економіки. Недостатньо приділяється уваги постатейному аналізу активів та пасивів державного бюджету України. Слід добре розуміти та виділяти суттєві й важливі статті балансу, такі як основні засоби, доходи, фінансування, видатки, забезпечення зобов'язань, довгострокові та короткострокові зобов'язання.

Доходи державного бюджету України на 2018 р. у балансі є пасивом, який неодмінно впливає на формування активів. Плановані державою на 2018 р. доходи становитимуть 877 042 755,7 грн. З доходів виділяють податкові надходження – 747 572 333,5 грн. Окремо виділяють з податкових надходжень податки на доходи, прибуток, збільшення ринкової вартості – 163 103 036,7 грн, внутрішні податки на товари і послуги – 509 349 400,0 грн, податок на додану вартість з увезених на територію України товарів – 297 800 000,0 грн та ввізне мито – 26 253 000,0 грн. Найменший вплив на надходження з податків вивізне мито – 500 000 грн та рентна плата за транспортування нафти й нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України – 272 044,6 грн [9].

Друга частина, неподаткові надходження – 117 928 681,3 грн, доходи, що належать до власності та підприємницької діяльності, – 71 378 706,4 грн. Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України», – 47 824 000 грн [2]. Третя частина доходів – від операцій із капіталом – 345 251,7 грн. Четверта – офіційні трансферти – 2 372 523,8 грн, і п'ята – цільові фонди – 167 383,6 грн. Отже, сума пасиву власного капіталу дорівнює 877 042 755,7 грн.

Пасивом також є фінансування за борговими операціями – 77 944 800 грн, у яких планується пасивів: запозичення – 231 961 425,3, збільшення поточних зобов'язань і зменшення, тобто погашення, – 175 725 480,2 грн, залишається 56 235 945,1 фінансування за борговими операціями. Також сюди належать надходження від приватизації державного майна – 22 500 000 грн, фінансування за активними операціями – 791 145,1 грн. Отже, сума пасиву за поточними зобов'язаннями і забезпеченнями становить 77 944 800 грн.

Розподіл видатків, усього – 948 128 807,7 грн, найбільше Державне агентство автомобільних доріг України – 11 408 679,7 грн, Державна судова адміністрація України – 13 487 337,7 грн, Міністерство внутрішніх справ України – 63 919 129,1 грн, Міністерство оборони України – 83 314 500, Міністерство освіти і науки України – 63 234 448,6 грн, Міністерство охорони здоров'я України – 31 536 413,0 грн, Міністерство соціальної політики України – 151 765 147,4 грн, Міністерство фінансів України – 275 232 167,2 грн. Отже, видатки належать до активів, які фінансують, у свою чергу, необоротні активи – 948 128 807,7 грн [9].

Повернення кредитів до державного бюджету України та розподіл надання кредитів з державного бюджету України в 2018 р. – 6 858 748 грн, надання кредитів – 14 191 520,3 грн та повернення кредитів –7 332 772,3 грн. Актив дебіторської заборгованості довгострокових зобов'язань – 6 858 748 грн.

Розподіл видатків державного бюджету України на 2018 р. на централізовані заходи між адміністративно-територіальними одиницями, на забезпечення медичних заходів окремих державних програм і комплексних заходів програмного характеру – 5 509 079,4 грн, на видання, придбання, зберігання та доставку підручників і посібників для студентів вищих навчальних закладів, учнів загальноосвітніх і професійно-технічних закладів – 622 060,1 грн. Отже, стаття зобов'язань, пов'язаних із необоротними активами, утриманими для реалізації, та групами вибуття – 6131 139,5 грн [9].

Сума кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду державного бюджету України у 2018 р. від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів – 17 000 000 грн. Отже, пасив довгострокових зобов'язань, кредит – 17 000 000 грн.

Розподіл видатків державного бюджету України на 2018 р. між місцевими й апеляційними судами всіх видів та спеціалізації, вищими спеціалізованими судами й іншими органами судової влади в системі державної судової адміністрації України – 13 428 337,2 грн, необоротні активи.

Міжбюджетні трансферти (інші дотації та субвенції) з Державного бюджету України місцевим бюджетам на 2018 р. – 156 860 146,8 грн – оборотні активи, оскільки ці гроші йдуть на поточні рахунки, які, у свою чергу, йдуть на закупку матеріалів або створення послуг і переходять у сталі активи.

Таким чином, баланс державного бюджету є специфічним документом, що потребує детального вивчення й аналізу задля розуміння функціонування економіки держави в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. Л.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **2.** Про Національний банк України: Закон України від 1999 № 29 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14. **3.** Опарін В. М., Малько В. І., Кондратюк С. Я., Коломієць Г. Б. Бюджетна система. Київ: КНЕУ, 2002. 336 с. **4.** Мінфін // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua. **5.** Проект Закону про Державний бюджет України на 2018 рік від 07.12.2017 № 2246-VIII // Офіційний портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62551. **6.** Національний банк України // Офіційний сайт Національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua. **7.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **8.** Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 21.12. 1999 № 893/4186 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **9.** Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07.12.2017 № 2246-19 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2246-19. **10.** Дуда Н. З., Цегелик Г. Г. Аналіз доходів і видатків державного бюджету України. *Бюджетна політика.* 2013. № 4. С. 77–86.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657.1.011.56

Алоєв Д. Р.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено аналіз особливостей системи автоматизації бухгалтерського обліку. Визначено умови, принципи та напрями вдосконалення систем автоматизації бухгалтерського обліку на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, облік, бухгалтерський облік, автоматизація, оптимізація.*

Аннотация. *Проведен анализ особенностей системы автоматизации бухгалтерского учета. Определены условия, принципы и направления совершенствования систем автоматизации бухгалтерского учета на современных отечественных предприятиях.*

© Алоєв Д. Р., 2017

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, учет, бухгалтерский учет, автоматизация, оптимизация.*

Annotation. *The analysis of the features of the accounting automation system is carried out. Conditions, principles and directions of perfection of systems of automation of accounting at modern domestic enterprises are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, accounting, accounting, automation, optimization.*

Як відомо, керуючись даними бухгалтерського обліку, керівництво організації приймає найважливіші рішення. За цими даними акціонери, інвестори, державні органи, які виконують контролюючу функцію, здійснюють оцінювання діяльності, визначають рентабельність існування та подальшої діяльності організації. Однак, хоч він і відображає фінансово-господарську діяльність підприємства, не слід приймати найважливіші рішення, спираючись на інформацію первинного бухгалтерського обліку через великі обсяги цієї інформації. Неможливо швидко знаходити оптимальні рішення, якщо база первинних документів налічує сотні документів. Отже, створення систематизованої (упорядкованої за певними критеріями) бази інформації у вигляді звітів є найбільш доцільним вирішенням цього питання.

Найістотнішою перешкодою для розвитку систем автоматизації бухгалтерського обліку є неоптимізований процес перетворення первинних документів через внутрішні облікові регістри на бухгалтерську звітність. Побудова автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку є довгим і важким процесом з огляду на специфічність принципів побудови, незважаючи на суміжність загальних принципів із бухгалтерським обліком. Це питання досліджували в своїх роботах Слободняк І. А., Палій В. Ф., Беспалов М. В. та багато інших науковців. Однак, за сучасних економічних умов важливим є його подальше поглиблене вивчення.

Розглянемо пріоритетні напрями вдосконалення системи автоматизації бухгалтерського обліку.

1. Оптимізація практичного ведення бухгалтерського обліку. Ці дії спрямовані на скорочення часу обробки первинних даних, завдяки чому оперативно формуються необхідні звіти, довідки, виписки. Час є найважливішим, але обмеженим ресурсом. Мінімізація втрат цього ресурсу на ведення бухгалтерського обліку є ключовим аспектом вдосконалення бухгалтерського обліку [1].

2. Упорядкування практичного ведення бухгалтерського обліку. Зведення до мінімуму кількості дій, призначених для отримання кінцевого результату. Ручна технологія ведення бухгалтерського обліку охоплює велику кількість дій, навіть для здійснення найпростіших операцій з калькулювання. Із використанням автоматизованих технологій цей процес містить мінімальну кількість дій, що значно спрощує роботу оператора.

3. Оптимізація обсягу інформації інформаційної системи бухгалтерського обліку. Для особи, яка приймає управлінські рішення, великий обсяг інформації ускладнює пошук найкращого рішення за короткий проміжок часу. Припинення накопичування інформації щодо об'єктів управління має статися, коли всі невизначеності щодо об'єктів знято, подальше нарощування інформації посилює навантаження на суб'єкта керівництва. Кількість аналітичних ознак, інформація з яких фіксується в системі, має не перевищувати розумну межу; аналітика може бути зайвою і навіть нашкодити. Нині виділяють величезну кількість ознак для класифікації витрат. З їх урахуванням при автоматизації обліку витрачання ресурсів на складання одного документа призвело б до виділення не 2–3 субконто, а 8–10 аналітичних ознак. Пошук оптимальної кількості без втрати якості рішень щодо підвищення аналітичності облікових процедур є складним завданням.

4. Вбудовані алгоритми внутрішнього автоматизованого контролю бухгалтерських даних як інструмент зниження кількості помилок у бухгалтерському обліку. Як відомо, процедура контролю є вже давно автоматизованою. Завдяки вбудованим у програми алгоритмам той, хто веде бухгалтерський облік, не має можливості вказати обсяг матеріалів на виробництві більший, ніж їх наявна кількість на складі; класифікація матеріалів у базі відбувається автоматично. Звичайно, ці алгоритми потребують удосконалення й оновлення. Як приклад, можна ввести певний алгоритм, що пов'язуватиме звіт про рух грошових коштів, звіт про фінансові результати та бухгалтерський баланс, що є фундаментом звітних форм. Завдяки такому алгоритму відображатимуться найважливіші контрольні співвідношення, що дозволятиме контролювати й аналізувати грошовий потік непрямим методом. Слід зазначити, що податкові органи за первинного тестування поданих форм бухгалтерської звітності та податкових декларацій вимагають відповідності встановленим контрольним співвідношенням.

Підвищення ефективності відповідних перевірок за рахунок мінімізації витрат без втрати якості можливе лише за умови впровадження відповідних систем, що скорочуватимуть ручну працю в процесі здійснення операцій внутрішнього контролю, тому подібні перевірки є необхідними [2].

5. Формалізація облікових процедур. На перший погляд, автоматизація бухгалтерського обліку є простим процесом, який легко здійснити в будь-якій організації, але це не зовсім правильно. Існує перешкода, якою є власне теорія й методика самого бухгалтерського обліку. Сучасні інформаційні технології використовують для полегшення та стандартизації операцій, які здійснює бухгалтер. Наслідком упровадження таких технологій є поява автоматизованих систем. Перешкодою також є протиріччя в законодавстві, відсутність взаєморозуміння між

органами державного та недержавного регулювання, складність знаходження професійного судження в процесі вирішення певних питань. Формалізація підходів перешкоджає дії на інтуїтивному рівні щодо вирішення питань, у яких вони не мають професійного судження. Більше уваги слід приділяти формалізації підходів. Дуже важливо в автоматизованій системі поєднати максимальну гнучкість для кінцевого користувача, багатий функціонал можливостей програми та єдність підходу до процесу формування обліку та звітності.

6. Підвищення сумісності інформаційних систем різних суб'єктів. Ще однією проблемою, яка знайома майже кожному бухгалтеру, є виникнення труднощів під час здачі звітності через мережу Інтернет. Проблема взаємодії інформаційної системи, якою користується суб'єкт, із системами господарюючих органів, зовсім не проста для вирішення. Найголовнішим є забезпечення максимально простого для користування і водночас надійного каналу передачі звітних даних від одного суб'єкта до іншого. Найчастіше труднощі є пов'язаними із розбіжностями у звітних формах та внутрішніх регламентах різних суб'єктів; проблеми технічного характеру при передачі інформації виникають рідше [3].

Обов'язково слід виключити також дублювання документації. Це сприятиме взаємному контролю масивів вхідної інформації для всіх напрямків обліку. Тому ініційована нині робота щодо об'єднання відвантажувальних документів і рахунків-фактур має, безумовно, позитивний характер.

7. Підвищення кваліфікації користувачів інформаційних систем. Взаємодія з сертифікатами безпеки, електронним цифровим підписом, авторизацією вимагає розуміння сучасних інформаційних технологій. Дуже важливо щоб рівень підготовки бухгалтера, який здійснює ведення бухгалтерського обліку в автоматизованих системах, відповідав вимогам сьогодення. З боку користувачів бажаним є спрощення інтерфейсу, що і є метою розробників. Робота бухгалтера не із тих, де можна навчатися під час самої роботи, де невеликі помилки є допустимими. Для бухгалтера обов'язковим є проходження курсів підвищення кваліфікації в авторизованих дилерів-розробників програмного забезпечення для забезпечення впевненості у правильності своїх дій [4].

Організації дуже важливо правильно підібрати інформаційну систему автоматизації бухгалтерського обліку. Нині серед розробок у галузі автоматизації бухгалтерського обліку найбільшого поширення набули продукти серії «1С». Існує велика кількість подібних ERP-систем, серед них «Парус», «Галактика», SAP. Вибір продукту, як правило, залежить від фінансових можливостей та масштабу підприємства. Але всі вони розроблені згідно із міжнародними загальноприйнятими стандартами, із певною специфікою від розробника. Звідси і складність процесу переходу користувача з одного програмного забезпечення на інше. Частота виникнення проблем сумісності версій, а також відмінності в методиці роботи з тією чи іншою програмою є певною перешкодою. Адекватним рішенням є правильне проектування та вибір програмного забезпечення на початковому етапі, виходячи із поточних завдань підприємства, фінансових можливостей та його майбутніх потреб. Однак, не менш важливо знайти взаєморозуміння і серед самих розробників, що дозволило б виробити єдиний стандартизований підхід до ERP-систем, якого на сьогодні немає.

Таким чином, потреби підприємств продовжують невпинно зростати разом із вимогами до професійної підготовки бухгалтера, а відповідне технічне забезпечення стає все більш досконалим і доступним. Вирішення проблем автоматизації є одним із першорядних завдань для керівництва організації задля забезпечення успішного ведення бухгалтерського обліку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Беспалов М. В. Информационное взаимодействие в системе налоговых органов: основные задачи, проблемные точки и перспективы развития. *Бухгалтер и закон.* 2013. № 5. С. 13–17. **2.** Ковальчученко В. Внутренний аудит. Как автоматизировать анализ данных бухгалтерского учета. *Финансовая газета.* 2012. № 24. **3.** Слободняк И. А., Арбатская Т. Г. Система принципов формирования и анализа показателей внутренней бухгалтерской управленческой отчетности. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2010. 131 с. **4.** Слободняк И. А. Система учетно-аналитической информации бухгалтерской управленческой отчетности коммерческой организации. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2011. 261 с.

ПРАВОВА ПРИРОДА МЕДІАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

УДК 342.76:334

Андрєєва О. С.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано проблемні аспекти запровадження медіації як альтернативної форми вирішення цивільно-правових процесів в Україні, визначено перспективи її запровадження відповідно до «Проекту Закону України про медіацію». Розглянуто поняття, основні характеристики та принципи медіації.*

Ключові слова: *держава, судова система, цивільно-правові процеси, альтернатива, медіатор, медіація, урегулювання конфлікту.*

Аннотация. *Проанализированы проблемные аспекты внедрения медиации как альтернативной формы разрешения гражданско-правовых процессов в Украине, определены перспективы ее внедрения в соответствии с «Проектом Закона Украины о медиации». Рассмотрены понятие, основные характеристики и принципы медиации.*

Ключевые слова: *государство, судебная система, гражданско-правовые процессы, альтернатива, медиатор, медиация, урегулирование конфликта.*

Annotation. *The problematic aspects of introducing mediation as an alternative form of civil law processes in Ukraine are analyzed, and prospects for its implementation in accordance with the «Draft Law of Ukraine on Mediation» are outlined. The concept, main characteristics and principles of mediation are considered.*

Keywords: *state, judicial system, civil-law processes, alternative, mediator, mediation, conflict resolution.*

Актуальність дослідження медіації як альтернативної форми вирішення спорів та перспектив її запровадження в Україні є зумовленою наявністю у вітчизняних правознавців інтересу до відходу від радянської позитивістської спадщини та пошуку нових напрямів урегулювання правових спорів, які б змогли зняти навантаження з судових органів. Під медіацією розуміють метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора). Кожна країна сама обирає, яким шляхом їй краще рухатися. Тому на сучасному етапі розвитку нашої держави спостерігаємо швидке встановлення зовнішньополітичних відносин з іншими країнами, що пояснюється бажанням народу прискорити євроінтеграцію. Це зумовлено передусім історично та геополітичним становищем України. На сьогодні важливим є запровадження демократичних перетворень задля покращення економічної, політичної та правової систем у майбутньому.

Медіація є загальновживаним міжнародним терміном. Згідно із Законом ЮНІСТРАЛ, формально і досить конкретно це поняття визначають як процес, коли сторони залучають третю особу або осіб для надання ними допомоги в мирному врегулюванні спорів, що виникають із приводу контрактних чи інших правових відносин або є пов'язаними із ними. Мировий посередник не має права нав'язувати сторонам способи врегулювання спору.

Виділимо окремі характеристики з цього визначення:

- третю сторону залучають за рішенням сторін спору;
- основною метою такого залучення є мирне врегулювання спору;
- спосіб урегулювання спору, запропонований третьою стороною, не є обов'язковим для сторін [1].

Центр ефективного вирішення спорів визначає медіацію як процес, наголошуючи на таких його ознаках, як гнучкість та конфіденційність, і зазначає, що під час такого процесу незалежна сторона активно допомагає зацікавленим сторонам досягти згоди щодо врегулювання конфлікту або суперечки, але останнє слово під час ухвалення рішення чи умов угоди з урегулювання спору залишається за зацікавленими сторонами [2]. У цьому визначенні також увагу звернено на таку ознаку третьої сторони, як нейтральність, що є однією з обов'язкових ознак медіатора, а також наголошено на його активній позиції з врегулювання спору.

Для врегулювання таких спорів у Верховній Раді розглядається «Проект Закону України про медіацію», що під медіацією розуміє процедуру позасудового вирішення конфліктів (спорів) їх сторонами на засадах добровільності, самовизначення й рівності сторін, конфіденційності, незалежності та неупередженості із залученням медіатора для самостійного досягнення сторонами рішень щодо позасудового врегулювання конфлікту (спору) в порядку, передбаченому цим Законом [3]. Таким чином, медіація є самостійним способом альтернативного

© Андрєєва О. С., 2017

вирішення та полягає в забезпеченні прийняття сторонами самостійного компромісного взаємоприйнятного рішення зі спору в процесі безпосереднього чи опосередкованого спілкування за сприянням обраної сторонами за взаємною згодою незалежної третьої особи.

За Пашковською Т. В., основними ознаками медіації як альтернативного засобу вирішення спорів є:

- економія часу та матеріальних ресурсів;
- неформальність і гнучкість процедури, завдяки чому сторони мають можливість контролювати як сам процес медіації, так і результат вирішення спору;
- передбачуваність результатів медіації, оскільки сторони приймають рішення самостійно і воно не може бути їм нав'язане;
- можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому, як наслідок, збереження або відновлення ділових відносин із партнерам; нейтральність стосовно сторін конфлікту;
- позасудова позиція [4].

Метою діяльності медіатора не є пошук правих і винних, він не приймає сторону жодної зі сторін спору, а лише сприяє пошуку компромісного варіанта його вирішення. Важливо, що медіація не є публічною процедурою вирішення економічних конфліктів, тому вона є найбільш прийнятною для суб'єктів господарювання, які уникають небажаного публічного розголошення як факту наявності, так і подробиць конфлікту, що виник між ними. Такий процес може забезпечити економічно ефективне й швидке позасудове вирішення спорів у господарських справах на засадах урахування потреб сторін, адже терміни вирішення економічних конфліктів із застосуванням медіації коротші, ніж при судовій процедурі. Отже, саме ці ознаки визначають, що під час медіації відбудеться розв'язання спору із максимальним задоволенням інтересів сторін, що є її головною метою та завданням.

Щодо основних принципів цього виду вирішення спорів, слід зазначити, що вони є не просто ідеями або уявленнями про медіацію як альтернативний спосіб вирішення спорів, а його основними засадами, фундаментальними положеннями, імперативними вимогами щодо здійснення цієї процедури вирішення конфліктів. Науковець Пашковська Т. В. виокремлює такі ознаки медіації:

- рівноправність та самовизначення сторін у процесі;
- нейтральність медіатора;
- конфіденційність;
- добровільність участі [4].

Розглянемо принципи діяльності посередника, які канадський дослідник Берт Р. сформулював у вигляді коротких фраз-настанов.

1. «Завдання-час-знаряддя»: завдання має бути зрозумілим; має бути визначено певний час, на який усі погодяться і дотримуватимуться його; мають бути забезпечені відповідні знаряддя для роботи.

2. «Процес, а не зміст»: посередник дбає, щоб сторони дотримувалися процедури, спрямовує їх у річище співробітництва, але не вирішує проблеми за них.

3. «Судження, не засудження»: посередник не оцінює, не критикує сторони. Його судження є результатом активного слухання. Вони спрямовані на перевірку правильності свого розуміння тих тверджень і пропозицій, які висловили сторони.

4. «Відповідь, а не реакція»: посередник не повинен реагувати на почуте з позицій своїх цінностей, переконань, уподобань. Він має прагнути безоцінювальної інструментальної відповіді, яка сприятиме співпраці сторін.

5. «Мандат і дозвіл»: посередник обов'язково має переконатися в тому, що сторони надали йому повноваження заглиблюватися в їхній конфлікт та працювати над ним.

6. «Місце, позиція, присутність»: посередник повинен пам'ятати, що він має бути рівновіддаленим від сторін, постійно опікуватися тим, щоб налагодити співпрацю між ними.

7. «Слухати, слухати, слухати»: слухаючи сторони, посередник дає можливість прихованому конфлікту вийти на поверхню. Він також демонструє сторонам модель поведінки, яку доцільно наслідувати [5].

Отже, принципи медіації як альтернативної форми вирішення спорів є незаперечними за своєю природою вимогами до медіатора та сторін, які характеризують його зміст і засади здійснення позасудового врегулювання конфлікту (спору).

Аналізуючи сутність медіації, її головних ознак, переваг щодо інших процедур вирішення конфліктів та принципів здійснення, на думку припадає необхідність розгляду перспектив запровадження цього процесу в Україні. По-перше, створення при Національній асоціації адвокатів України Комітету з питань медіації засвідчує зацікавленість з боку адвокатського товариства щодо процедури медіації. Успішне поширення серед адвокатської спільноти процедури медіації надасть можливості адвокатам опанувати нові професійні навички щодо врегулювання спорів у позасудовому порядку шляхом застосування процедури медіації. По-друге, за запрова-

дження цього способу існуватиме велика вірогідність виконання рішення за успішної медіації, оскільки сторони ухвалюють рішення самостійно, на підставі всебічного аналізу ситуації й узгодження інтересів. По-третє, цей спосіб дасть сторонам можливість не лише побачити всі аспекти проблеми, а й зануритись у причини виникнення конфліктної ситуації. Крім того, під час процедури медіації висвітлюються і приховані небезпеки, що можуть спричинити виникнення конфлікту в майбутньому.

Таким чином, медіацією є альтернативний, добровільний, конфіденційний засіб вирішення спорів, що на договірних засадах за участю медіатора сприяє виробленню взаємоприйнятного рішення щодо розв'язання конфлікту. Нині вітчизняну сферу альтернативних методів урегулювання спорів досить складно назвати добре розвиненою. Однак, наша країна має добрі можливості для розширення застосування цього альтернативного методу вирішення спорів. Уведення до дії Закону України «Про медіацію» визначить механізм регулювання основ медіації. При цьому, зважаючи на гнучкість та багатогранність цього механізму, його надмірне регулювання (до того ж на етапі запровадження) може бути згубним, адже створюватиме перешкоди там, де мають бути створені можливості.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний торгівельний арбітраж: Закон ЮНІСТРАЛ від 25.07.2007 № 995-879 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_879. **2.** CEDR // The official website of the British Center for Effective Dispute Resolution CEDR. URL: https://www.cedr.com. **3.** Про прийняття за основу проекту Закону України про медіацію: Закон України від 03.11.2016 № 1725-19 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1725-19. **4.** Пашковская Т. В. Медиация в Украине как альтернатива судебным разбирательствам. http://www.prostopravo.com.ua/klub_yuristov/yuridicheskiy_rynok/stati/mediatsiya_v_ukraine_kak_alternativa_sudebnym_razbiratelstvam. **5.** Принципы и процедура медиации. URL: http://studbooks.net/19140/psihologiya/printsipy_protsedura_mediatsii.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657:330.123.3:006.032

Андросова І. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз особливостей методології обліку запасів згідно із національними та міжнародними стандартами. Розглянуто особливості визнання, оцінювання й обліку запасів згідно із міжнародними стандартами фінансової звітності порівняно із національними. Визначено їх спільні риси та відмінності, обґрунтовано необхідність переходу на міжнародні стандарти ведення бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, облік, бухгалтерський облік, запаси, організація обліку запасів, визнання запасів, національні стандарти, міжнародні стандарти.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ особенностей методологии учета запасов по национальным и международным стандартам. Рассмотрены особенности признания, оценки и учета запасов согласно*

© Андросова І. О., 2017

международным стандартам финансовой отчетности по сравнению с национальными стандартами. Определены их общие черты и различия, обоснована необходимость перехода на международные стандарты ведения бухгалтерского учета.

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, субъект хозяйствования, учет, бухгалтерский учет, запасы, организация учета запасов, признание запасов, национальные стандарты, международные стандарты.*

Annotation. *A comparative analysis of the features of the inventory methodology according to national and international standards was conducted. Features of recognition, estimation and inventory accounting according to international financial reporting standards in comparison with national ones are considered. Their common features and differences are determined, the necessity of transition to international standards of accounting is substantiated.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, business entity, accounting, stocks, inventory organization, inventory recognition, national standards, international standards.*

Нині національні стандарти бухгалтерського обліку постійно зазнають змін задля приведення до міжнародних стандартів. Однак, вони не є тотожними, а вагомі корективи, що були внесені до чинних міжнародних стандартів Радою із МСФЗ понад десять років тому, актуалізували наявні протиріччя. Подальша глобалізація світових економічних процесів і наближення економіки України до глобального ринкового простору надають актуальності питанням порівняння національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності із системою міжнародних стандартів. Це дасть змогу зробити прозорішим бізнес і безпечнішим інвестування у вітчизняну економіку з боку іноземних суб'єктів господарювання.

Дослідженням особливостей обліку запасів займалися Бутинець Ф., Голов С., Костюченко В., Швець В., Савицька Г. та ін. Однак, через зближення бухгалтерського та податкового обліку доцільним є деталізоване дослідження особливостей обліку за національними та міжнародними стандартами.

Метою написання статті є зіставлення методології обліку запасів згідно із національними та міжнародними стандартами, виявлення їх спільних і відмінних рис. Основними методами дослідження є загальні методи та прийоми наукового пізнання. Щоб визначити спільні й відмінні риси між національними (далі – П(С)БО) та міжнародними стандартами (далі – МСФЗ), було застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння й узагальнення.

Економічна інтеграція тих країн, що перебувають на світовому ринку, обумовлює попит не тільки на виробничу співпрацю й використання сучасної техніки та технології, а також на єдине оцінювання економічних процесів, єдність методологічних засобів щодо відбиття цих процесів у системі бухгалтерського обліку. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності можуть регулювати етичні, професійні й аудиторські напрямки бухгалтерської практики. Раніше опубліковані стандарти уточнюються чи замінюються іншими [1].

Останнім часом посилену увагу приділяють проблемам міжнародної уніфікації бухгалтерського обліку. Питання невідповідності моделей бухгалтерського обліку не є унікальним, воно притаманне не тільки Україні, а має глобальний характер.

Щоб досягти гармонізації національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, слід сформулювати певні відмінності між ними. Зазначимо, що міжнародні стандарти мають і позитивні, і негативні особливості. Їх перевагою перед національними стандартами у деяких державах є:

– чітка економічна логіка, що може гарантувати максимальну інформативність показників обліку й звітності;

– простота сприймання для користувачів фінансової інформації в усьому світі, що надає додаткових шансів для просування на міжнародному ринку – отримання кредитів, інвестицій тощо;

– – узагальнення сучасної світової практики в сфері бухгалтерського обліку.

Основними недоліками застосування МСФЗ є:

– складність перекладу українською із дотриманням початкового змісту, що призводить до втрати інформації;

– брак детальної інтерпретації, співставлення стандартів із конкретними ситуаціями, що ускладнює їх розуміння [2].

Найбільшу частку в структурі доходів торговельних підприємств становить виручка від реалізації товарів. Товари – це активи, що утримуються підприємствами для подальшого продажу. Порядок їх придбання, утримання і вибуття регламентує П(С)БО 9 «Запаси» [3]. Міжнародним аналогом П(С)БО 9 є МСФЗ 2 «Запаси» [8]. Цей міжнародний стандарт було прийнято в 1975 р., однак, надалі його було переглянуто, остаточно він набрав чинності лише з 1 січня 1995 р. Отже, виникає ідея щодо гармонізації П(С)БО 9 та МСФЗ 2.

У національному стандарті визначено порядок визнання, оцінювання, а також документального оформлення руху запасів. У міжнародному положенні увагу приділено передусім визначенню термінів, що є пов'язаними із використанням запасів. Таким чином, бажано П(С)БО 9 доопрацювати в контексті роз'яснення термінів, які безпосередньо стосуються запасів. Слід також розглянути відмінності МСФЗ 2 та П(С)БО 9 за такими ознаками, як тлумачення термінів, оцінювання запасів, формування собівартості тощо.

Відповідно до МСФЗ 2 запаси – це активи, що утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, а також перебувають у процесі виробництва для такого продажу чи існують у формі основних або допоміжних матеріалів для споживання під час виробництва чи в момент надання послуг [8].

Зауважимо, що тлумачення терміна «запаси» у П(С)БО 9 майже співпадає із міжнародним варіантом. Тільки в МСФЗ у останньому пункті, окрім споживання в процесі виробництва чи під час надання послуг, вказано ймовірне споживання запасів у момент управління організацією. Це доповнення є абсолютно слушним, тим більше, що виробничий процес – це не процес здійснювання певної роботи. Виробничий процес, як приклад, не охоплює процеси заготування, збереження чи реалізації.

У першому пункті МСФЗ 2 зауважено, що це положення не є застосовуваним до:

– незавершеного виробництва за будівельними контрактами, у тому числі до прямо пов'язаних із ними контрактів із надання послуг;

– біологічних активів, що є пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та сільськогосподарською продукцією на місці збирання врожаю;

– фінансових інструментів [8].

Таким чином, у п. 1 МСФЗ 2 «Записи» не визначено підходи до визнання та оцінювання запасів, що є застосовуваними в момент здійснення капітальних інвестицій. Тому й будівельні матеріали, які є на балансі компанії та є застосовуваними, наприклад, під час здійснення будівництва господарським способом, так само належать до запасів.

Зауважимо, що у МСФЗ 2 та у П(С)БО 9 до запасів відносять готову продукцію, а також незавершене виробництво [3; 5; 8].

Відбір критерію вимірювання за однією із двох найменших оцінок пояснюють тим, що однією із концептуальних основ МСФЗ щодо якісних характеристик фінансової звітності є вірогідність, складовою частиною якої є обачність, зокрема, у оцінках активів. У МСФЗ принцип обачності посідає одне із центральних місць, водночас у П(С)БО такий принцип не є часто застосовуваним [3; 8].

За П(С)БО 9 склад активів, що визначені в стандартах як запаси, охоплює сировину й допоміжні, комплектуючі засоби, та інші матеріальні цінності, що є призначеними для процесу виробництва продукції й обслуговування такого процесу. До цієї групи належать також незавершене виробництво, готова продукція, товари, МШП, молодняк тварин і тварини на відгодівлі, якщо їх оцінюють за цим стандартом [3]. За МСФЗ 2 склад запасів охоплює активи, що є призначеними для продажу в ході нормального функціонування; перебувають у процесі виробництва для такого продажу; існують у формі сировини й матеріалів, що є призначеними для застосування в процесі виробництва чи під час надання послуг [8].

Головною проблемою під час вибору одного з методів обліку запасів для конкретної організації є те, що запаси мають безпосередній вплив на баланс і на звіт про фінансові результати. Вважаємо, що для переважної більшості організацій доречно виокремити такі визначальні методи обліку запасів, як ФІФО та метод середньозваженої собівартості, а для деяких специфічних виробництв – метод ідентифікованої собівартості. Методи ФІФО та середньозваженої собівартості можна використовувати майже на кожній фірмі, класифікуючи запаси за певними ознаками. У всіх інших організаціях, де важливо знати вартість будь-якої окремої одиниці запасів, слід використовувати метод ідентифікованої собівартості, щоб не допустити відхилень під час розрахунку собівартості та залишків запасів. Оцінювання за цінами продажу є заснованим на застосуванні підприємствами роздрібної торгівлі середнього відсотка торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати (якщо інші методи оцінки вибуття запасів не виправдані) підприємства, що мають значну й змінну номенклатуру товарів із приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Оцінювання за нормативними затратами полягає в застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які є встановленими підприємством із урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і чинних цін [3; 8].

Таким чином, у ході дослідження було з'ясовано, що методичний підхід до бухгалтерського обліку запасів за П(С)БО та МСФЗ практично уніфікований. Проте для повної гармонізації окремих положень потрібним є уточнення питання щодо деталізації інформації, яку розкривають у фінансових звітах про запаси. У чинному національному стандарті П(С)БО «Запаси» урегульовано практично всі моменти бухгалтерського обліку виробничих запасів. Однак, існують кілька невирішених питань, які виникають за практичного функціонування суб'єкта господарювання (бухгалтерський облік тари, безоплатно отриманих запасів, які не є застосовуваними). У стандарті також не визначено особливості застосування методів ФІФО та середньозваженої собівартості, тобто періодично

чи безперервно мають здійснюватися розрахунки, що впливають на дані податкового обліку. Вирішення цих питань має стати предметом подальших досліджень/

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Сук Л. Організація обліку матеріальних запасів. *Бухгалтерія в сільськогосподарському підприємстві.* 2009. № 17. С. 32–35. **2.** Войнаренко М. П., Пономарьова Н. А., Замазій О. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 488 с. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **4.** Голов С. Ф. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку/за ред. С. Ф. Голова. Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. 1024 с. **5.** Ляшенко М. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. *Школа бухгалтера*. 2007. № 16. С. 25–28. **6.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **7.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность по международным стандартам. Харьков: Фактор, 2008. 1008 с. **8.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» 01.01.2012 // База даних «Законодавство України». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

LEGAL STATUS OF BITCOIN IN UKRAINE

УДК 34.09

A. Andrushchenko

The 3rd year student
of the Faculty of Management and Marketing KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The concept of bitcoin is defined, the features of using crypto currency are considered. The problem aspects of the legal status of the crypto currency are analyzed. Separate points of view and legal documents for a full understanding of the causes of problems are considered.*

Keywords: *economy, state, business, currency, electronic money, digital currency, crypto currency, bitcoin, block, transaction.*

Анотація. *Визначено поняття біткоїна, розглянуто особливості використання криптовалюти. Проаналізовано проблемні аспекти правового статусу криптовалюти. Розглянуто окремі точки зору та правові документи для повнішого розуміння причин виникнення проблем.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємництво, валюта, електронні гроші, цифрова валюта, криптовалюта, біткоїн, блокчейн, транзакція.*

Аннотация. *Определено понятие биткоина, рассмотрены особенности использования криптовалюты. Проанализированы проблемные аспекты правового статуса криптовалюты. Рассмотрены отдельные точки зрения и правовые документы для полного понимания причин возникновения проблем.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предпринимательство, валюта, электронные деньги, цифровая валюта, криптовалюта, биткоин, блокчейн, транзакция.*

Innovative IT-technologies, one of that is Blockchain, did not go aside Ukraine. Today Bitcoin is incompatible with economic activity of the Ukrainian enterprise. It is impossible to use Bitcoin as a medium of exchange to the ordinary citizens.

© A. Andrushchenko, 2017

But many countries have already recognized the fact of the existence of a new universal digital medium for the exchange of values and have resolved the issues of its application at the legislative level. Ukraine will also have to go through this path, since it does not work to overlook the existence and use of crypto currency. And the uncertainty in this issue does not allow Ukrainians to work with the crypto currency in the legal level and creates the ground for unreasonable claims from state bodies to nature persons – entrepreneurs and business entities [1].

Blockchain is a digital register of transactions, contracts, everything that needs a separate independent record (any database) which can be verified by necessity. It is the invention of one person or group of people known under the pseudonym of Satoshi Nakamoto. You can store data on loans issued, property rights, traffic violations and other very important information in Blockchain. The main difference and advantage of blockchain over traditional ways of storing databases is that this registry is not stored in one place.

This registry does not have a single administrator, owner. It is distributed among thousands of computers around the world. Any user of this network can have free access to the current version of the registry, which makes it transparent to all participants.

Bitcoin was invented in 2008. Bitcoin is the first successful implementation of blockchain technology for payments without intermediaries. Sometimes bitcoin is called a digital product with limited supply: its algorithm is designed in such a way that there can be a maximum of 21 million units in the system, each of which is also called bitcoin.

The emission schedule is determined programmatically and is known in advance. After the last coins are generated, their number will not change. Since its inception, the blockchain itself (the digital transaction register) works without significant disruptions. The problems associated with bitcoin, which many heard or read about, were due to the hacking of services built on top of it or from their inadequate control.

New bitcoins appear as a reward for those who perform computational operations that ensure the transfer of transactions. Calculations were called «mining», from the English word «mining» – extraction of minerals. Those who deal with these calculations are called «miners». Their task is to write down in a single block all the transactions that occurred on the network since the previous block was released (on average 10 minutes), and «seal» it with a cryptographic signature.

The next block is calculated on the basis of the signature of the previous one, which guarantees the irrevocability of transactions, and also prevents the entry into the system of fake bitcoins. So the blocks are linked to each other, forming a chain (transaction register) – blockchain.

The interest of lawyers to the question of what this crypto currency is commodity, monetary unit or something else, was fueled by the disclosure by the Security Service of Ukraine and National Police officers of the illegal «bitcoin farm» at the Paton Electric Welding Institute in Kiev (although experts expressed the opinion that it is unlikely whether it was a question of bitcoin, but, rather, about an alternative crypto currency, since «mining» has its own peculiarities) [3].

There were 200 processors in the not working pool and the received crypto currency was exchanged for electronic money of official payment systems faking bank documents.

The joke «Ukrbitkoinextraction» started to walk over internet, although «miners, can not be joking. As we know, Svyatoshinsky district court of Kiev allowed the National Police to withdraw computer equipment and all documentation for investigation. By the way, the next day, the SSU reported on the disclosure in Kropivnitsk of an «interregional conversion center», which was engaged in «crypto-currency mining» and washed 200 million hryvna. And if we analyze judicial practice, such cases are not the first for Ukrainian courts.

However, it is still unclear how they will be proving the guilt of the miners due to the lack of legal regulation of this issue. For the same reason, the police in Ukraine names Bitcoin activities as fictitious entrepreneurship and they add another article of the Criminal Code for dealing with the sale and purchase of a crypto currency – the legalization of proceeds from crime.

All the regulatory framework where bitcoin is mentioned in Ukraine consists of a letter from the NBU dated 08.12.2014 No. 29-208 / 72889 and an explanation of the legitimacy of using in Ukraine «virtual currency / crypto currency» Bitcoin 10.11.2014 [2]. In particular, the letter of the NBU says that «the release of the virtual currency Bitcoin does not have any security and legally binding on it persons, is not controlled by the state authorities of any country. Thus, Bitcoin is a money surrogate, which has no real value. We believe that the activity of buying and selling Bitcoin for US dollars or other foreign currency has signs of the functioning of the so-called financial pyramids and may indicate potential involvement in the implementation of questionable transactions in accordance with the legislation on countering the legalization (laundering) of proceeds from crime, and the financing of terrorism».

Clarification of the NBU from November 2014 on the «money surrogate» cannot be used as a regulatory act to establish responsibility. However, such a characteristic later allowed the courts in their practice in criminal cases to refer to Part 2 of Art. 32 of the Law of Ukraine «On the National Bank of Ukraine» (according to which the issue and use of money surrogates are prohibited) [5].

It is noteworthy that other crypto-currencies (and which are easier to obtain) are not mentioned in these documents. So the question is how to deal with «violators» who release them or use them. There are no decisions of higher courts

in cases involving the release, use of the crypto currency for the conclusion of transactions and its taxation, but we can predict that they will.

It should be noted that Bitcoin Foundation Ukraine (BFU) was the first public organization created to develop Bitcoin (and other crypto currency) in Ukraine. Its creation was associated with the emergence of the first companies and individual entrepreneurs wishing to earn on Bitcoin. And in March 2014, its founder and ex-manager of mobile operator CDMA Ukraine opened the first in Ukraine agency for the exchange of Kuna's crypto currency with a physical office, where customers could come and buy bitcoins for cash.

However, everything turned out to be not so simple and subsequently. Not only had the tax authorities had their claims, but also the cyberpolicy. In particular, he was tried to incriminate the illegal provision of the opportunity to purchase, enter / withdraw (electronic money) Bitcoin crypto-currencies.

It is interesting that the decision of the court with the permit for the search was motivated by the fact that the rules for the issuance of this currency are not coordinated with the National Bank of Ukraine and this, in turn, violates the procedure for using electronic money in the territory of Ukraine. Searches were also conducted in the «Bitcoin Embassy», which Chobanyan M. opened in Kiev.

Negative attitude of state bodies to bitcoin has its own reasons. So, the bulk of court cases, where bitcoin appears as a method of payment, relate to the sale of drugs, extortion, the seizure of funds from other payment cards, the activities of conversion centers, the organization of DDOS attacks etc.

For example, bitcoin was used by a group of individuals from among the citizens of Ukraine, Portugal and Switzerland in an international financial scheme aimed at capturing the means of Ukrainians. Attackers registered in the UK the enterprise «Planet business management LTD», which allegedly developed the software product «Kairos» and, in the future, attracted a large number of investors (citizens of Ukraine and foreigners), while promising to receive investors super profits. As a result, most of the funds were exported abroad using bitcoins [3].

In the beginning of September of this year, the National Bank of Ukraine said that Bitcoin's crypto currency at the moment does not have a certain legal status in Ukraine due to the lack of a consolidated approach to the classification of Bitcoin and regulation of transactions with it in the world. But it seems that soon everything can will change and with a favorable scenario, Bitcoin and other crypto-currencies will be recognized in Ukraine as a legal tender. On August 31, 2017 a meeting of the Financial Stability Board was held at which this issue was discussed. This was reported on the Facebook page by the head of the National Commission on Securities and Stock Market (NSCO) [4].

The head of the National Securities and Trade Commission noted that Bitcoin and other crypto-tools have already become financial instruments necessary for the country's economy and therefore «it is necessary to recognize them legislatively, normatively, to determine the rights arising from them and to give certain rules to those who want to work with it».

Within the framework of the meeting, the Council decided to work out a joint common vision by the end of September, which will be recorded by all four of its participants – the National Bank of Ukraine, the Ministry of Finance, the National Commission for Trade and Industry and the National Financial Service, Further decisions about legal state of Bitcoin will be made on the basis of this document.

The need to regulate the legal status of Bitcoin is obvious. At the same time if you try to think more broadly than just the danger categories of crypto currencies or the recommendations of international financial institutions, the liberalization of the turnover of the Crypto-currency can play for benefits of Ukraine. Surprisingly, the fact is: Bitcoins are allowed in those countries that own most of the currency, such as the United States and Britain, Germany, the Netherlands, etc. The world is moving towards a single government, a single world currency, a single language. However, liberalism in the application of new currencies, new models of doing business etc., could adapt our country to any unpredictable changes. If you do not think short-term, then in this case the Bitcoins turnover should be allowed, but some time later. Researches should be held because of non-legal usage of Bitcoins in past. Bitcoins are anonymous and the restoration of traces of crime is in no way inferior to cash. But Bitcoin opens a new business area which will never be superfluous for Ukraine.

Supervisor – Associate Professor of the Department Korshakova O. M.

Literature: 1. Целуйко О. Сможет ли украинский бизнес работать с Bitcoin. URL: http://uainfo.org/blognews/1504552549-smozhet-li-ukrainskiy-biznes-rabotat-s-bitcoin-.html. **2.** Мамченко Н. Правовой статус Bitcoin: разрешен или запрещен? URL: http://sud.ua/ru/news/laws/107613-pravovoy-status-bitcoin-razreshen-ili-zapreschen. **3.** Позиция НБУ о Bitcoin как о денежном суррогате неубедительна. URL: http://jurliga.ligazakon.ua/news/2014/11/14/120061.htm. **4.** Скрипин В. Правовой статус криптовалюты Bitcoin в Украине определят до конца сентября. URL: https://itc.ua/news/pravovoy-status-kriptovalyutyi-bitcoin-v-ukraine-opredelyat-do-kontsa-

sentyabrya. **5.** Про Національний банк України: Закон України від 20.05. 1999 № 679- XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 005:658.7

Антропов С. С.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано теоретичні аспекти вдосконалення управління логістичними процесами. Досліджено особливості запровадження інтегрованої системи якості логістики на підприємствах задля оптимізації діяльності за умов глобалізації світової економіки.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, логістика, логістичні процеси, логістичне управління.*

Аннотация. *Проанализированы теоретические аспекты совершенствования управления логистическими процессами. Исследованы особенности внедрения интегрированной системы качества логистики на предприятиях для оптимизации деятельности в условиях глобализации мировой экономики.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, логистика, логистические процессы, логистическое управление.*

Annotation. *The theoretical aspects of improving the management of logistics processes are analyzed. The specifics of the introduction of an integrated quality system of logistics at enterprises for optimizing operations in the context of the globalization of the world economy are explored.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, logistics, logistics processes, logistics management.*

Сучасними конкурентними умовами на світовому ринку зумовлено необхідність побудови механізму управління підприємствами, у основі якого передусім оптимальна якість. Ресурсними обмеженнями за умов глобальної фінансової кризи спричинено необхідність пошуку ефективних напрямів удосконалення якості в усіх сферах економічної діяльності. Особливо це стосується наукових завдань логістики, спрямованих на скорочення витрат.

Застосування інноваційних принципів управління якістю логістичних процесів є забезпеченням підвищення конкурентоспроможності підприємств за умов глобалізації в світовому середовищі. Для сучасних вітчизняних підприємств проблемними є питання забезпечення функціонування та підвищення ефективності логістичної діяльності, серед них відсутність сертифікації послуг, недостатня якість і кількість кваліфікованих кадрів, демпінг цін – усе це спричиняє підвищення рівня ризиків, які виникають у процесі діяльності. Ефективна система управління якістю дає змогу значно знизити ризики. Тому зарубіжні та вітчизняні науковці-економісти особливу увагу зосереджують на питаннях формування економічних відносин, що є пов'язаними із плануванням та управлінням процесами логістики, які відбуваються на підприємствах, із урахуванням їх адаптивності до зовнішнього середовища в контексті сучасних тенденцій.

Дослідженням питань планування й управління логістичними процесами займалися Лосюк Л. М., Моргулець О. Б., Руденко Г. Р., Чорнописька Н. В., Фролова Л. В., Захаров О. М., Крикавський Є. В. та ін. Однак, і донині недостатньо розкрито теоретичні аспекти управління якістю логістичних процесів на підприємствах. Крім того, у наукових роботах недостатньо уваги приділено розгляду інтеграційних процесів у сфері логістики.

© Антропов С. С., 2017

Метою написання статті є дослідження теоретичних аспектів якості логістичних процесів і напрямів удосконалення управління логістичними процесами на підприємстві.

Логістика забезпечує технічну, технологічну, економічну та методологічну інтеграцію окремих ланок логістичного ланцюга в єдину систему, ефективне управління наскрізними матеріальними потоками, а також раціоналізацію господарської діяльності через їх оптимізацію [1; 2]. Руденко Г. вважає що логістика збалансовує процес переміщення матеріальних та інформаційних потоків у просторі та часі від їх первинного джерела до кінцевого споживача [3]. Тобто логістика сприяє ефективному управлінню матеріальними й пов'язаними із ними інформаційними та фінансовими потоками з оптимальними витратами всіх ресурсів для повного задоволення вимог споживачів. Для цього вона має охоплювати й гармонійно поєднувати в єдиний процес такі види діяльності, як виробництво, інформаційний обмін, транспортування, управління закупівлями й запасами, складування, вантажопереробку, упаковку тощо.

Отримання товарів і послуг є пов'язаним із величезними матеріальними витратами. Так, у промисловості вони становлять у середньому до 50 % усіх витрат, а в деяких галузях питома вага матеріальних витрат сягає 80–90 %. Витрати, що є пов'язаними зі зберіганням сировини, матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції на складах, становлять у середньому 10–15 % у країнах Західної Європи і 20–28 % – у пострадянських державах. Так, в Україні, згідно із результатами розрахунків фахівців, у більшості галузей економіки питомі витрати на виробництво продуктів і послуг вищі, ніж у Японії, у 2,8 рази, ніж у США – у 2,7, і в 2,3 рази – ніж у Німеччині. Однією з основних причин такого перевищення є ігнорування принципів логістики [4].

Операції з переміщення товарів у межах світового ринку є дорожчими і складнішими, ніж на національних ринках. Витрати на світових ринках становлять 25–35 % від вартості продажів експортно-імпортної продукції, порівняно із 8–10% від вартості товарів, призначених для споживання на внутрішньому ринку. Поліпшення взаємодії із постачальниками може мінімізувати вартість товарно-матеріальних запасів, а краща координація специфікацій – звести до мінімуму потребу подальшої доробки продукції постачальника. Вища координація щодо ціноутворення може зробити компанію та її постачальників більш конкурентоспроможними й рентабельними. Економія може бути досягнута на іншому кінці логістичного ланцюга – у процесі дистрибуції. Високі витрати щодо зберігання матеріальних запасів, що контрастують із низькими витратами на нецентралізований транспорт, дають можливість багатьом компаніям зменшити витрати розповсюдження шляхом централізації цих запасів. Кошти, заощаджені за рахунок зменшення капіталу, пов'язаного в децентралізованих матеріальних запасах, більш ніж компенсують високі витрати на швидку доставку вантажним або авіатранспортом [5].

Як засвідчує практика діяльності вітчизняних підприємств, усі аспекти логістичних операцій мають бути безпосередньо пов'язані із стратегічним планом підприємства, що є найголовнішою умовою досягнення поставлених цілей, отримання бажаних прибутків від застосування логістики. Керівники, що застосовують логістику на своїх підприємствах, інакше підходять до вдосконалення управління рухом матеріальних потоків і всієї діяльності підприємств.

Логістичний процес розглядають як упорядковану в часі послідовність логістичних операцій, що є спрямованою на забезпечення споживача продукцією відповідного асортименту й якості в необхідній кількості в необхідному місці й у необхідний час. Формою існування логістичного процесу може бути, наприклад, перевізний процес, процес вантажопереробки на складі, процес постачання підприємства сировиною, процес збуту готової продукції тощо [6].

Передумовою виникнення необхідності цього дослідження є логістичні процеси, які характеризуються технологічними режимами, засобами технічного забезпечення, матеріальними й трудовими витратами тощо. Відомо, що логістична діяльність охоплює логістичні процеси прогнозування попиту, розміщення замовлень, закупівлю, переміщення, транспортування й складування продукції, задоволення рекламацій, розміщення виробництва та логістичної інфраструктури, планування виробництва, контроль за запасами, промислове та цільове пакування, надходження запчастин, вибір технологій, обслуговування клієнтів.

Логістика підприємства може і має трактуватися як комплекс логістичних операцій і процесів, що є здійснюваними підприємством для доведення товарних потоків до кінцевих споживачів товарів споживчого призначення (або продукції виробничого призначення – у разі здійснення діяльності в сфері оптової торгівлі такою продукцією) [7].

Діяльність підприємства може бути відтворена як поєднання двох основних компонентів:

– сукупності технологічних процесів, у тому числі надання покупцям різноманітних послуг, які є комплексом логістичних та інших операцій, що забезпечують рух товарів і послідовне виконання над товарною масою операцій щодо підготовки товарів до продажу та продажу їх покупцям;

– управління технологічними процесами в масштабах підприємства, зокрема управління комплексом логістичних операцій. Технологічний процес магазину є одним з етапів загальнішого процесу товаропросування, що є здійснюваним на засадах потокової організації єдиного технологічного ланцюга. Основою побудови та функціо-

нування логістичної системи є реалізація принципу системного підходу, що виявляється насамперед у інтеграції та чіткsq взаємодії всіх елементів логістичної системи.

Результати досліджень визначають структуру ринку, його організацію. Інструментом дослідження ринку закупівлі товарів є запити потенційних споживачів. Після вибору конкретних постачальників функція логістики полягає у визначенні потреб у товарах і матеріалах, обсягів їх конкретних поставок. Наслідком цього є потреба, яка може визначатися шляхом виявлення матеріалів і послуг за їх якістю, кількістю в основному двома методами: шляхом визначення потреб на підставі замовлень і планомірного визначення потреб на підставі витрат чи минулого досвіду. Управління логістичним процесом дозволяє синхронізувати операції та процедури, пов'язуючи різнорідні бізнес-одиниці в струнку керовану систему, направлену на ефективне задоволення вимог кінцевого споживача. Під час проходження логістичних процесів особливу увагу слід приділяти скороченню тих видів діяльності, робіт, операцій і процедур, які не сприяють створенню доданої вартості, щоб скоротити витрати в цілому.

Логістика сприятиме підвищенню ефективності роботи підприємства та його конкурентоспроможності за дотримання певних вимог:

– усі аспекти логістичних операцій мають бути безпосередньо пов'язаними зі стратегічним планом підприємства;

– рівень організації логістичних операцій має забезпечувати контроль усіх функцій, що є пов'язаними із закупівлею, транспортуванням, складуванням, зберіганням запасів і збутом;

– упровадження нової системи обліку прибутку від логістичної діяльності в системі контролювання фінансових показників.

Виконання підприємствами цих вимог гарантуватиме взаємозв'язок логістики з маркетингом і виробництвом, забезпечуватиме не тільки високоякісне проведення всіх логістичних операцій, але й створення ефективного, із низькими витратами сервісу для покупців, сприятиме зростанню прибутку за активами сфери діяльності, тобто підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, за подальшого розвитку інноваційних методів управління якістю логістичних процесів на підприємстві слід ураховувати важливість упровадження стандартів якості логістичних послуг, усвідомлювати роль інформаційних технологій, а також застосування інтеграційних підходів, що сприятимуть значному зниженню витрат упродовж усього логістичного ланцюга, від виробника до споживача.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Авраменко О. В.

Література: 1. Лосюк Л. Основні тенденції розвитку сучасних концепцій СУЯ. *Стандартизація, сертифікація, якість.* 2015. № 4. С. 3–9. **2.** Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2012. 384 с. **3.** Руденко Г. Р. Аналіз логістичних послуг в Україні. *Бізнес Інформ.* 2011. № 8. С. 63–65. **4.** Чорнописька Н. В., Шандрівська О. Є. Тенденції та перспективи ринку логістичних послуг України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2012. № 735. С. 244–249. **5.** Фролова Л. В. Механізми логістичного управління торговельним підприємством: монографія. Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. 322 с. **6.** Захаров О. М. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, методи оцінки та механізми збільшення. *Бізнес і банки.* 2004. № 1. С. 34–39. **7.** Крикавський Є. В., Чухрай Н. І., Чорнописька Н. В. Логістика: компендіум і практикум: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 340 с.

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

УДК 351:327.7

Ахмедова Л. А.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено питання ефективності міжнародних механізмів захисту прав дітей. Проаналізовано сучасний стан законодавчого закріплення прав і свобод дитини як у міжнародних правових актах, так і у чинному українському законодавстві. Розглянуто випадки порушення прав дітей. Обґрунтовано, що наявні механізми захисту прав дітей не є ефективними.*

Ключові слова: *права дитини, захист прав дитини, Декларація прав дитини, національна безпека, міжнародні механізми захисту прав дітей.*

Аннотация. *Исследован вопрос эффективности международных механизмов защиты прав детей. Проанализировано современное состояние законодательного закрепления прав и свобод ребенка, как в международных правовых актах, так и в действующем украинском законодательстве. Рассмотрены случаи нарушения прав детей. Обосновано, что существующие механизмы защиты прав детей неэффективны.*

Ключевые слова: *права ребенка, защита прав ребенка, Декларация прав ребенка, национальная безопасность, международные механизмы защиты прав детей.*

Annotation. *The issue of the effectiveness of international mechanisms for the protection of children's rights has been studied. The current state of legislative consolidation of the rights and freedoms of the child both in international legal acts and in the current Ukrainian legislation is analyzed. Cases of violation of children's rights are considered. It is substantiated that the existing mechanisms for protecting the rights of children are not effective.*

Keywords: *rights of the child protection of the rights of the child, Declaration of the Rights of the Child, national security, international mechanisms for protecting the rights of children.*

Україна обрала Європейське Співтовариство як пріоритетний напрям свого розвитку, чим зумовлено зміни в чинному вітчизняному законодавстві. Трансформаційні процеси відбуваються за умов політичної, економічної й соціальної нестабільності, що особливо негативно позначається на українських дітях як найуразливішій категорії громадян.

У Європі права дитини визначено в Конвенції ООН. Її визнають і в Україні, але за відсутності досконалих механізмів реалізації права дітей часто порушуються. Залишаються невирішеними чимало проблем у сфері навчання, виховання, охорони здоров'я, соціального та правового захисту дітей, що потребує від органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування нових форм і методів роботи. Цим і зумовлено актуальність теми дослідження.

Дитина завжди була особливим суб'єктом правовідносин, права і свободи якої завжди залежали від волі батьків, а згодом і від політики держави. Ще Домініцій Ульпіан схарактеризував дитину як особистість з хиткою розважливістю. Захист прав дітей є одним із основних завдань державної політики більшості країн світу. Поряд із цим, це є глобальною проблемою сучасності, у розв'язанні якої має бути зацікавленим усе людство. Це пов'язано передусім із визначальною роллю молодого покоління у гарантуванні життєспроможності суспільства та прогнозуванні його розвитку.

Одним із основних завдань вітчизняної державної політики в сфері захисту дитинства є вдосконалення нормативно-правової бази, зокрема імплементація норм міжнародного права та міжнародних механізмів захисту прав дітей. Результатом цієї діяльності є те, що нині Україна є учасницею ухвалення низки міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини [3].

У світовому просторі питання захисту прав дітей висвітлювали Айвазов С., Айзекс С., Браунлі Я., Карташкін В., Родригес М., Чеботарьова А. та ін. Питання міжнародного захисту прав та інтересів людини досліджували вітчизняні науковці, серед них Буткевич В., Бурменський М., Задорожний О., Лавринчук І., Лукашук І., Рижук Ю., Сандровський К. та ін. Питання міжнародно-правового статусу дитини та міжнародно-правового захисту прав дитини висвітлено в роботах Вінгловської О., Городецької І., Старовойтова О., Плахотнюк Н., Рахимова Р., Титової Т. та ін. Однак, у дослідженнях цих науковців не розглядалася спеціально проблема ефективності використання міжнародних механізмів захисту прав дитини як важливої складової національної безпеки держави.

© Ахмедова Л. А., 2017

Метою написання статті є дослідження й вироблення теоретичних та практичних підходів стосовно вдосконалення механізмів захисту права дитини на міжнародному та національному рівнях.

Кілька десятиліть тому люди й гадки не мали про права дітей. Дитину розглядали як другорядний матеріал, з якого має утворитися повноцінна людина [2]. До думок дитини не прислухались, бо вважали їх незрілими та нераціональними. Дорослі мали повну владу над дітьми, а дітям нічого не залишалося, як сприймати все це як належне. Така необізнаність як дорослих про права та обов'язки дітей, так і самих дітей була і залишається актуальною проблемою суспільства.

Із часом ситуація поступово змінювалася. На початку XX століття права дитини розглядали передусім як заходи захисту від рабства, незаконного використання дитячої праці, торгівлі дітьми, проституції неповнолітніх, повної влади батьків та економічної експлуатації. У зв'язку із цим Ліга Націй (прообраз ООН) у 1924 р. прийняла Женевську декларацію прав дитини [2].

У 1948 р. ООН прийняла Загальну декларацію прав людини, у якій було зазначено, що діти мають бути об'єктом особливого нагляду та допомоги. Із часом, у 1959 р. ООН прийняла Декларацію прав дитини, що мала десять коротких декларативних статей, програмних положень, які закликали батьків, окремих осіб, державні органи, місцеву владу й уряд визнати викладені в ній права й свободи та дотримуватися їх. Це були десять соціальних і правових принципів, які значно вплинули на політику та дії урядів і людей у всьому світі.

У 1979–1989 рр. розроблялася Конвенція ООН про права дитини. Конвенцію було прийнято 20 листопада 1989 р., її підписали представники 61 країни світу. Конвенція є документом високого міжнародного рівня, що має велику обов'язкову силу для тих держав, які його ратифікували.

Необхідність охороняти права дитини передбачено в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, документах спеціалізованих установ ООН. Основним правовим принципом захисту дітей є рівність прав усіх дітей. У ст. 1 Декларації прав дитини 1959 р. ООН проголошено, що перелічені в Декларації права мають визнаватися за всіма дітьми, без будь-яких винятків та обмежень. «Світовою конституцією прав дитини» називають Конвенцію про права дитини, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р.

Із того часу Конвенцію ратифікували уряди всіх країн, за винятком Сомалі та Сполучених Штатів Америки. Науковець Мироненко В. у своїй роботі визначає, що норми Конвенції діють як складова національного законодавства України з 27 вересня 1991 р., тобто від часу ратифікації її Україною [6]. Ратифікація Конвенції означає, що уряди беруть на себе зобов'язання забезпечити дитині зростання у безпечних і сприятливих умовах, із доступом до високоякісної освіти та охорони здоров'я, а також високого рівня життя. Вони погоджуються захищати дітей від дискримінації, сексуальної та комерційної експлуатації й насильства, і особливо піклуватися про дітей-сиріт і біженців.

Конвенція містить повний перелік прав дитини: на життя, на ім'я, на набуття громадянства, на піклування із боку батьків, на збереження своєї індивідуальності, право бути заслуханою у ході будь-якого розгляду, що стосується дитини; право на свободу совісті та релігії; право на особисте та сімейне життя; недоторканість житла; таємницю кореспонденції; право користуватися найдосконалішими послугами системи охорони здоров'я; благами соціального забезпечення; на рівень життя, необхідний для її розвитку; на освіту; на відпочинок; на особливий захист: від викрадень та продажу, від фізичних форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, участі у воєнних діях; право на запровадження державою всіх необхідних заходів для сприяння фізичному й психічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка стала жертвою зловживань або злочину. Метою цієї Конвенції є встановлення стандартів для захисту дітей від зневаги та образ, із якими вони стикаються до певної міри щодня в усіх країнах. У ній звернено увагу на культурні, політичні та економічні особливості держав, що є дуже важливим фактором. На першому плані в цьому документі – права дитини.

Права, викладені в Конвенції, умовно можна поділити на три групи:

– забезпечення: права володіти певними речами, отримувати певні послуги та мати доступ до будь-чого (йдеться про ім'я та громадянство, медичний догляд, освіту, відпочинок та ігри, опікування про інвалідів, сиріт і біженців);

– захист: права бути захищеним від дій, що завдають шкоди дитині (наприклад, від розлучення з батьками, залучення до воєнних дій, комерційної, економічної чи сексуальної експлуатації, фізичного чи психічного знущання тощо);

– участь: дитина має право бути почутою, коли йдеться про вирішення питань, що стосуються її життя [6].

Міжнародний захист прав дитини є складовою частиною міжнародного захисту прав людини. Це означає, що до дитини застосовують усі положення міжнародного захисту прав людини.

Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. є документом, у якому відображено принципи міжнародного захисту прав дітей, основною тезою якої є: «Людство зобов'язане давати дитині краще з того, що воно має». Так, п. 1 ст. 3 Конвенції про права дитини досить наглядно відображає принцип найкращого забезпечення

інтересів дитини: «У всіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюють їх державні чи приватні установи, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага має приділятися якнайкращому забезпеченню інтересів дитини».

Україна як держава-учасниця намагається належно виконувати зобов'язання, узяті на себе відповідно до Конвенції про права дитини. Внутрішнє право стає все більш необхідним інструментом реалізації міжнародно-правових норм стосовно дітей.

Оскільки міжнародний захист прав дитини є складовою частиною міжнародного захисту прав людини, то до дитини можуть бути застосовані всі положення міжнародного захисту прав людини. При цьому розгляд питання стосовно прав дитини як самостійний предмет у межах міжнародного захисту прав людини зумовлено насамперед причинами об'єктивного характеру. По-перше, у результаті цілої низки історичних умов соціальний статус дітей нижчий, ніж у дорослих. Міжнародний захист прав дитини спрямований на забезпечення їх рівними правами і можливостями. По-друге, через фізичну й розумову незрілість дитині необхідне надання особливих прав і додаткового захисту. Про це заявляє Піскорська Г. у своїй роботі «Міжнародний захист прав дитини як інститут міжнародного права». Вона вказує, що нормотворча діяльність із захисту прав дитини велася за певними напрямками:

1) закріплення прав дитини в універсальних деклараціях і конвенціях з прав людини;

2) закріплення прав дитини в міжнародних угодах, що регламентують права окремих соціальних груп, тісно пов'язаних із дитиною (права жінок, біженців), або в зазначеній галузі відносин (сімейні, трудові, освіта);

3) розробка декларацій і конвенцій, що спеціально регулюють права дитини (Декларація прав дитини 1959 р., Конвенція про права дитини 1989 р.).

Захист прав дітей у окремих галузях є предметом діяльності спеціалізованих установ ООН: Міжнародної організації праці (МОП), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та ін. Піскорська Г. визначає міжнародний захист прав дитини як систему міжнародних органів і процедур, що здійснюють захист дітей шляхом розробки міжнародних стандартів у галузі прав дитини та створення спеціальних механізмів контролю за дотриманням цих прав із боку держав. Павлова Л. висловлює думку, що міжнародний захист прав дитини є системою взаємоузгоджених дій держави та неурядових міжнародних організацій, спрямованих на повноцінне та гармонійне формування дитячої особистості, надання міжнародної допомоги дітям, особливо з країн, що розвиваються.

Дослідження доктринальних тлумачень дає можливість визначити сутність поняття міжнародного захисту прав дитини як реальне співробітництво держав зі сприяння загальній повазі та дотриманню прав і свобод дітей шляхом виконання тих міжнародних угод, які визнано чинними незалежно від наявного контролю щодо їх дотримання.

Україна намагається шляхом удосконалення існуючих законодавчих норм та прийняттям нових реалізовувати захист прав дитини за міжнародними стандартами. Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою, є частиною національного законодавства України. Згідно із п. 1 ст. 15 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права [5].

Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. є частиною національного законодавства України і досить наглядно відображає принцип найкращого забезпечення інтересів дитини. Як відбувається реалізація цього принципу в дійсності в Україні останнім часом? Чи виконує Україна взятті зобов'язання за міжнародною угодою? Насправді значні проблеми щодо забезпечення прав дитини наявні в українському соціумі. Нині в Україні до 98 тисяч дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що становить 1,2 % від дитячого населення. Крім того, 67 тисяч дітей виховуються в більш ніж 600 інституціях, 31,3 % сімей із дітьми живуть за межею бідності, що є однією із основних причин розлучення дітей із батьками і призводить до збільшення кількості дітей, які залишаються без піклування батьків. Щороку майже 8 тисяч дітей втрачає батьків через позбавлення останніх батьківських прав. Поза увагою держави залишаються діти, у яких є ризик бути вилученими з сім'ї та потрапити до інтернатних закладів різних типів.

На жаль, для законодавства України стосовно захисту прав дітей характерними є розмитість та алогічність. Усі санкції за порушення прав зібрані в Сімейному, Кримінальному та Цивільному кодексах. Як наслідок, деякі порушення прав навіть не обліковуються статистично, тобто відбувається систематичне порушення прав дітей, а в державі відсутні механізми реагування на них. Така само ситуація є характерною і для інших країн світу, що знов доводить неефективність міжнародних механізмів захисту прав дітей.

Вважаємо, що в такій ситуації Україна є пасивним спостерігачем за тим, що відбувається в світі. І чим більше зволікати, тим складніше розв'язувати важкі питання в майбутньому. З наукової точки зору однією з причин неефективності міжнародних механізмів захисту прав дітей є моральна застарілість поняття «права людини» та «права дітей». Такої точки зору дотримується і Дацюк С., який, досліджуючи права людини, виокремлює певні положення щодо необхідності перегляду самої сутності цього поняття.

Аналізуючи Загальну декларацію прав людини, необхідно визнати, що права людини, які нею визначені, є сумнівними з точки зору природного права людини на будь-яку активність щодо здійснення та відстоювання будь-яких особистих свобод.

1 Права людини відповідно до Декларації є позитивними правами держави, а не самої людини.

2 Незрозумілою є роль суспільства щодо захисту прав людини.

3 У процесі світового розвитку з'являються нові суб'єкти, такі як транснаціональні корпорації, світові банки, що в глобальному ракурсі порушують права людей, здійснюючи глобальне пригноблення та глобальну тиранію. При цьому у вищезгаданій Загальній декларації прав людини вони навіть не згадуються, отже, не визначено загрози для людини від їхньої діяльності.

Усі наведені аргументи значною мірою стосуються і міжнародного захисту прав дітей, які є ще більш уразливими стосовно сучасних умов функціонування провідних інститутів світу в різних сферах. Тому необхідно докорінно змінити підходи до розуміння сутності дітей у сучасному світі, їх прав і можливостей. Одним із таких підходів має стати розробка концептуальних засад поняття безпеки дитини як базового стосовно забезпечення національної безпеки, майбутнього розвитку світового простору й української державності [5].

Інститут міжнародного захисту прав дитини є сукупністю міжнародно-правових принципів і норм, що визначають права і свободи дітей, встановлюють зобов'язання держав стосовно забезпечення та практичного перетворення до життя цих прав і свобод, а також міжнародні механізми контролю за виконанням державами своїх міжнародних зобов'язань. Україна належно виконує зобов'язання, які має відповідно до Конвенції про права дитини. У нашій країні принцип найкращого забезпечення інтересів дитини як спеціальний принцип міжнародного захисту прав дитини останнім часом реалізовано через вдосконалення законодавства України.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Лінник Н. В. Відповідальність держав за порушення прав дитини. *Часопис Київського університету права.* 2007. № 1. С. 176–181. **2.** Мацко А. С. Міжнародне право: навч. посіб. Київ: МАУП, 2005. 232 с. **3.** Буроменський М. В. Міжнародне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 336 с. **4.** Мироненко В. Забезпечення дотримання прав дітей в Україні нормами національного законодавства. *Підприємництво, господарство і право.* 2008. № 8. С. 6–8. **5.** Зубарева О. Е. Законодательство об обеспечении прав детей. *Законность.* 2005. № 6. С. 43–45. **6.** Конвенція про права дитини від 27.02.91 № 789-XII // База даних «Законодавство України». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ (ЗГІДНО ІЗ НП(С)БО) ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ (ЗГІДНО ІЗ МСФЗ)

УДК [657.37:006.35](477+4)

Байрачна А. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто поняття фінансової звітності підприємства і законодавчі акти, що регулюють її складання та подання. Досліджено вимоги міжнародних і національних стандартів до складання фінансової*

© Байрачна А. В., 2017

звітності. Проведено порівняльний аналіз принципів складання та вимог до фінансової звітності за МСФЗ та за НП(С)БО.

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, фінансова звітність, національні стандарти, міжнародні стандарти.*

Аннотация. *Рассмотрены понятие финансовой отчетности предприятия и законодательные акты, регулирующие ее составление и представление. Исследованы требования международных и национальных стандартов к составлению финансовой отчетности. Проведен сравнительный анализ принципов составления и требований к финансовой отчетности в соответствии с МСФО и в соответствии с НП(С)БУ.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, субъект хозяйствования, финансовая отчетность, национальные стандарты, международные стандарты.*

Annotation. *The concept of financial statements of an enterprise and legislative acts regulating its compilation and presentation are considered. The requirements of international and national standards for the preparation of financial statements have been studied. A comparative analysis of the principles of preparation and requirements for financial reporting in accordance with IFRS and in accordance with NP (C) BU.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, business entity, financial reporting, national standards, international standards.*

На сучасному етапі розвитку економіки наявність достовірної, обґрунтованої та повної інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання є запорукою їх ефективного управління. Джерелом такої інформації є фінансова звітність. Наразі існують деякі проблеми, що є пов'язаними з інтеграцією українських компаній у світовий ринок;, існують і певні складнощі щодо складання фінансової звітності. Багато в чому це відбувається через застосування різних стандартів складання звітності: у зарубіжних країнах користуються Міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ), а в Україні – Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО). Саме використання міжнародних стандартів дає змогу об'єктивно оцінити діяльність підприємств міжнародними ринками для залучення іноземних інвесторів.

Правильне складання фінансової звітності залежить від належного розуміння теоретичної бази та доступного трактування вимог різних стандартів її складання.

Дослідженням фінансової звітності підприємств займалися Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Максимів Ю. В., Білуха М. Т., Марець О. Р., Озеран А. В. та ін. Однак, певні аспекти складання фінансової звітності за різними стандартами вивчено недостатньо.

Метою написання статті є порівняння вимог до складання фінансової звітності за МСФЗ та НП(С)БО.

Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітній період [1].

Нині в Україні процеси складання та подання фінансової звітності підпорядковуються вимогам національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Національні стандарти бухгалтерського обліку базуються на міжнародних, але вони різняться через особливості ведення обліку та складання фінансової звітності на території України. Згідно із національними стандартами, складання фінансової звітності здебільшого регулюють два стандарти: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність». При цьому за міжнародними правилами існує понад 18 стандартів, серед них:

– МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» вимагає від суб'єктів господарювання надавати в своїй фінансовій звітності розкриття інформації, що дає змогу користувачам оцінити значущість фінансових інструментів для фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта [2];

– МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» розкриває принципи подання та складання звітності за наявності дочірніх підприємств [3];

– Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 1 «Подання фінансової звітності» визначає основи подання фінансової звітності для забезпечення дотримання основних принципів складання звітності, визначає загальні вимоги щодо її подання, структури та змісту [4].

Незважаючи на те, якими стандартами користується підприємство в процесі обліку та складання фінансової звітності, воно має дотримуватися певних принципів. Порівняння принципів складання фінансової звітності за національними та міжнародники стандартами подано в табл. 1 [1; 2; 4].

Таблиця 1

Порівняння принципів формування фінансової звітності

Назва принципу	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСБО 1 «Подання фінансової звітності»
Послідовність	Постійне застосування підприємством обраної облікової політики. Її зміна має бути обґрунтована й розкрита у фінансовій звітності	Суб'єкт господарювання складає фінансову звітність у одному вигляді впродовж усіх звітних періодів
Безперервність	Оцінювання активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи із припущення, що його діяльність триватиме надалі	Управлінський персонал оцінює можливість подальшої безперервної діяльності суб'єкта
Періодичність (частота звітності)	Можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу для складання звітності	Повний комплект фінансової звітності подають як мінімум щороку

Відмінні принципи складання фінансової звітності за МСБО та НП(С)БО подано в табл. 2 [1; 4].

Таблиця 2

Відмінності в принципах складання фінансової звітності за МСБО та НП(С)БО

Стандарт	Назва принципу	Зміст
НП(С)БО [1]	Нарахування та відповідності доходів і витрат	Доходи та витрати мають зрівнятися на кінець періоду й бути списаними
	Автономності підприємства	Підприємство вважають окремою економічною одиницею
	Історичної (фактичної) собівартості	У вартості активів ураховують ціну його придбання та витрати на виробництво
	Обачності	Фінансова звітність має бути достовірною
	Превалювання змісту над формою	Господарські операції мають бути відображені в обліку за фактом їх проведення
	Єдиного грошового вимірника	Відображення всіх операцій підприємства у його звітності в єдиній грошовій одиниці
	Повного висвітлення	Має міститися вся інформація про наслідки операцій, що впливають на прийняття рішень
МСБО 1 [4]	Суттєвість та об'єднання у групи	Кожний суттєвий клас подібних чи відмінних статей у звітності подають окремо
	Порівняльна інформація	Розкривається інформація попереднього періоду, наведена у звітності поточного
	Принцип нарахування в бухгалтерському обліку	Фінансову звітність складають за принципом нарахування
	Згортання	Суб'єкт господарювання розкриває окремо активи й зобов'язання, а також дохід і витрати

Згідно із законодавством України, не всі підприємства мають складати фінансову звітність за міжнародними стандартами. Деякі підприємства повинні подавати фінансову звітність за міжнародними стандартами, серед них публічні акціонерні товариства, банківські установи, страхові компанії та підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

Одна з переваг міжнародних стандартів пов'язана із чіткими характеристиками звітності в НП(С)БО та наданням більшої свободи в МСФЗ. У таблиці подано порівняльну характеристику національних і міжнародних стандартів (табл. 3) [2–5].

Таблиця 3

Порівняльна характеристика фінансової звітності за НП(С)БО та МСФЗ, МСБО

	НП(С)БО	МСФЗ
1	2	3
Фінансова звітність	Бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства	Структуроване відображення фінансового стану та фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання
Форми фінансової звітності	«Баланс» («Звіт про фінансовий стан»), «Звіт про фінансові результати» («Звіт про сукупний дохід»), «Звіт про рух грошових коштів», «Звіт про власний капітал» і примітки	«Звіт про фінансовий стан», «Звіт про сукупні доходи», «Звіт про зміни у власному капіталі», «Звіт про рух грошових коштів», примітки та «Звіт про фінансовий стан на початок найбільш давнього порівняльного періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно»

Закінчення табл. 3

1	2	3
Вимоги щодо дотримання стандартів	Часткова автономія у формуванні показників звітності, починаючи з 2013 р.	Можливість для керівництва відступати від вимог МСФЗ, якщо застосування окремих позицій є недоречним
Звітна дата	Фіксована	Нефіксована, як мінімум щороку
Валюта	Гривня	Будь-яка валюта
Проміжна фінансова звітність	Окремого стандарту щодо проміжної фінансової звітності не існує, при цьому подаються форми 1 та 2	МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність», згідно з яким проміжна звітність складається з повного або стислого комплекту фінансових звітів
Надання додаткової інформації	Не передбачено інші форми фінансових звітів	«Фінансовий огляд», «Звіт про прибутки та збитки», «Екологічний звіт» та «Звіт про додану вартість»

Як видно з табл. 2, міжнародні стандарти передбачають більшу кількість звітів, що необхідно для більш повного й ефективного аналізу діяльності підприємств у різних розрізах. Наявність окремих стандартів для відмінних форм та видів звітності полегшує процес їх формування. Відмінності в назвах основних форм звітності є зумовленими дещо різним їх інформаційним наповненням.

Таким чином, у результаті порівняння національних та міжнародних стандартів було виявлено деякі відмінності у вимогах до складання та подання фінансової звітності. Виявлено переваги поступового запровадження міжнародних стандартів для українських користувачів: обмін ідеями з полегшення та покращення обліку, рекомендаційний характер міжнародних стандартів дозволяють відкоригувати наявні системи обліку під потреби окремого підприємства; поліпшення національних стандартів; високий рівень довіри до міжнародних стандартів, а глобалізація в облік та звітності сприятиме співпраці із зарубіжними партнерами.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **3.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована фінансова звітність»: Закон України від 01.01.2013 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_065. **4.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **5.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 34 «Проміжна фінансова звітність»: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_049.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ СВІТУ

УДК 336.741.242:004.78(477+100)

Беліков М. П.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливу форму платіжних систем, відому як криптовалюта, зокрема біткоїн (Bitcoin), а також статус криптовалют, у тому числі біткоїну, у провідних країнах світу. Доведено актуальність визначення й правового врегулювання використання криптовалют. Проаналізовано заяви Національного банку України з приводу статусу біткоїну, підставою для яких є вітчизняна нормативно-правова база.*

Ключові слова: *гроші, валюта, засіб платежу, грошова одиниця, національна грошова одиниця, цифрова валюта, електронні гроші, криптовалюта, біткоїн, правове регулювання.*

Аннотация. *Рассмотрены особая форма платежных систем, известная как криптовалюта, в частности биткоин (Bitcoin), а также статус криптовалюты, в том числе биткоина, в ведущих странах мира. Доказана актуальность определения и правового регулирования использования криптовалют. Проанализированы заявления Национального банка Украины по поводу статуса биткоина, основанием для которых является отечественная нормативно-правовая база.*

Ключевые слова: *деньги, валюта, средство платежа, денежная единица, национальная денежная единица, цифровая валюта, электронные деньги, криптовалюта, биткоин, правовое регулирование.*

Annotation. *Consider a special form of payment systems, known as crypto currency, in particular bitcoin (Bitcoin), as well as the status of crypto currency, including bitcoin in the leading countries of the world. The urgency of the definition and legal regulation of the crypto currency is proved. The statements of the National Bank of Ukraine regarding the status of bitcoin are analyzed, the basis for which is the domestic regulatory and legal framework.*

Keywords: *money, currency, means of payment, monetary unit, national currency, digital currency, electronic money, crypto currency, bitcoin, legal regulation.*

У сучасному світі щодня здійснюється значна кількість грошових операцій із валютами різних країн. Але із розвитком ІТ-технологій з'являються нові можливості для проведення операцій грошового обігу. Прикладом такого розвитку є поява цифрових валют, а одним з важливих етапів їх розвитку є поява криптовалют. Поява терміна «криптовалюта» пов'язують із виникненням пірингової платіжної системи Bitcoin, що використовує однойменні одиниці для обліку.

Практика використання цієї криптовалюти в різних країнах свідчить про різні підходи держав до питань правової регламентації використання зазначеної одиниці: від повної відмови і заборони до вельми широкого використання. Кількість країн, які позначили свою позицію щодо біткоїну, дедалі зростає, оскільки обсяг операцій із ним демонструє експоненціальне зростання, навіть незважаючи на сильну волатильність, яка дещо пов'язана зі значною кількістю проблем правової регламентації цих відносин.

Наразі відсутнє чітке закріплення в законі правового статусу криптовалют. Незважаючи на те, що біткоїни набули досить широкого поширення, правова база цього явища майже не розроблена. Водночас не можна заперечувати, що криптовалюта існує та є використовуваною досить широко. На початок четвертого кварталу 2017 р. ринкова капіталізація Bitcoin перетнула відмітку в 100 млрд дол., а загальна капіталізація ринку криптовалют сягнула 168 млрд дол., що змушує звернути увагу на криптовалюти та дослідити правові аспекти регулювання Bitcoin в Україні та розвинених країнах [2].

Україна входить в ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin. У нашій країні здійснює свою діяльність найбільше серед пострадянських країн біткоїн-агентство Kuna, одним із проектів якого є криптовалютна біржа. Але правовий статус криптовалют і відносин, що виникають як наслідок їх використання, не визначений. Для врегулювання цих відносин у європейському та загальносвітовому контексті Національний банк України активно вивчає досвід інших країн [3].

Правовий статус криптовалют сильно відрізняється в різних країнах. Так, у Японії з 1 квітня 2017 р. операції із застосуванням біткоїну як платіжного засобу дозволені офіційно. Показовим є те, що 22 жовтня 2015 р. Євро-

© Беліков М. П., 2017

пейський Суд виніс офіційну постанову, що операції обміну на фідуціарні валюти звільняються від податку на додану вартість, але в законі так само уточнено, що податок на додану вартість поширюється на оплату поставок товару й надання послуг. Суд рекомендував усім країнам Європейського Союзу вилучити криптовалюту з числа активів, що підлягають оподаткуванню [4].

Європейський Союз не ухвалив певного закону щодо статусу біткоїну як валюти. У жовтні 2012 р. Європейський центральний банк оприлюднив звіт про віртуальні схеми валюти, який стосується і системи біткоїн, стисло аналізує її правовий статус відповідно до чинного законодавства Європейського Союзу. 13 грудня 2013 р. Європейська банківська організація – контролюючий орган Європейського Союзу, відповідальний за повідомлення установ Європейського Союзу про банківську справу, регулювання електронних грошей та платежі, випустила попередження про небезпеки, що є пов'язаними з такими угодами, як покупка, зберігання або торгівля віртуальною валютою [4]. На думку Європейської банківської організації, оскільки ходження біткоїну не регулюється законодавством, економічні суб'єкти, що працюють на його основі, зазнають високого ризику втратити свої реальні активи.

Різні країни розробили свій підхід до регулювання обігу криптовалют. Так, Німеччина встановила правовий статус криптовалют, біткоїнів зокрема, як приватних грошей. У країні дозволено безготівковий розрахунок у біткоїнах на всій території Федеративної Республіки Німеччини. Національний банк Хорватії дозволив використання в країні криптовалют на законних підставах, але без визнання їх законним платіжним засобом.

В Японії розпочато і нині триває вдосконалення системи оподаткування операцій у криптовалюті, відбувається детальне дослідження ситуації на ринку криптовалют. З 1 квітня 2017 р. криптовалюта, у тому числі біткоїн, має статус платіжного засобу відповідно до прийнятого парламентом країни закону про валютне регулювання. У документі зазначено, що вона виконує функцію валюти, а офіційною грошовою одиницею залишається лише ієна.

У Таїланді дозволено обмін криптовалюти на національну валюту, але здійснення операцій з оплатою в криптовалюті заборонено.

Громадянам Китаю дозволено будь-які трансакції в криптовалюті, однак, працівникам банків вони заборонені. 3 грудня 2013 р. центральний банк Китаю, а також деякі міністерства і кілька комісій прийняли «Повідомлення про запобіжні заходи, що є пов'язаними з ризиками використання біткоїнів». У цьому документі біткоїни визначають як спеціальний віртуальний товар, що вважатися валютою. У повідомленні заборонено використовувати біткоїни фінансовим і платіжним установам, оцінювати в будь-якій криптовалюті продукти або послуги, покупати або продавати біткоїни, надавати прямі або непрямі послуги, пов'язані з біткоїнами, ринковим агентам. Заборонено в тому числі реєстрацію, торгівлю, урегулювання, кліринг та надання інших послуг. Особливо учасників попереджають про ризики, що є пов'язаними з відмиванням грошей із використанням біткоїнів.

Згідно із розпорядженням центрального банку Китаю від 4 вересня 2017 р., усі ICO (первинне розміщення токенів криптовалют) у країні вважають незаконними. Згідно із офіційною позицією Центрального банку Китаю, цифрові токени не є платіжними інструментами, виданими грошово-кредитними організаціями, і не мають правового та юридичного статусу грошових коштів. Тому суворо заборонено використовувати їх як засоби ринкових і банківських розрахунків.

У США криптовалюту розглядають як майно, що підпорядковується законам оподаткування. США пояснюють свою позицію тим, що анонімні розрахунки за неможливості встановлення платника й одержувача є підґрунтям для розвитку нелегальних операцій, у яких фінансування тероризму стоїть не на останньому місці. Деякі експерти висувають версію, що біткоїни є цілком і повністю проектом якогось могутнього злочинного товариства [1]. Однак, на думку Новікова А. М., зростає інтерес інвесторів, особливо американських, до біткоїну. Законодавчі збори штату Каліфорнія ухвалили, що діяльність компаній, які працюють із криптовалютою, регулюватиметься так само, як банківська [5].

Штат Каліфорнія є першим з усіх штатів США, що на законодавчому рівні дозволив використовувати криптовалюту. Закон, що дозволяє будь-якій корпорації, асоціації або приватній особі в Каліфорнії брати участь в обігу грошей, відмінних від законних платіжних засобів США, вступив у силу ще на початку 2015 р. Водночас ведення криптовалютного бізнесу в штаті не врегульоване [6].

Діяльність криптовалютних бірж у Канаді було врегульовано ще в 2014 р., коли генерал-губернатор Канади схвалив законопроект, відповідно до якого такі біржі підлягають реєстрації в Канадському центрі аналізу фінансових операцій та звітності (Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada) і зобов'язані дотримуватися законодавства щодо легалізації доходів. Без відповідної реєстрації біржі не можуть відкрити рахунок у банку. В іншому діяльність компаній не регулюється. Оплата товарів чи послуг за допомогою цифрових грошей підлягає оподаткуванню як бартерна угода. Крім того, коли криптовалюту обмінюють на фідуціарну, стягується податок на прибуток або податок на приріст капіталу.

Парламент Швейцарії визнав криптовалюту іноземною валютою.

Усі операції з криптовалютою в Сінгапурі регулюються і контролюються державою. Сінгапур і Норвегія прирівняли торгівлю із використанням біткоїну до реалізації програмного забезпечення і просто віртуальних продуктів, а тому запропонували обкладати податком прибуток від таких операцій, що сплачується в офіційно визнаній національній валюті.

Голова центрального банку Південної Кореї 29 жовтня 2017 р. оголосив, що біткоїн регулюватиметься як товар, а не як валюта. Однак, було зазначено, що центральний банк не розпочне регулювання незабаром. Наразі первинне розміщення токенів криптовалют заборонене фінансовою наглядовою службою. Метою заборони є захист інвесторів від ймовірного шахрайства.

Бачимо, що ставлення урядів держав до криптовалют дуже різне. Регулятори монетарної системи багатьох, у тому числі і демократично розвинених країн, виступають проти дії криптовалют на своїй території, приписуючи цьому механізму високу ймовірність тіньової складової. Багато урядів обрали очікувальну позицію, серед них уряди країн Європейського Союзу, Великої Британії, Швейцарії, США, Канади, Японії, країн Південно-Східної Азії. Більшість розвинених країн адаптує своє законодавство для регулювання криптовалют, що дає змогу повільно пристосувати нововведення фінансового ринку криптовалют до сучасних реалій [7].

В Україні питання статусу криптовалют і донині не є вирішеним. Національний банк України 10 листопада 2014 р. опублікував «Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалюти» Bitcoin». Спираючись на Закон України «Про Національний банк України» [8] та Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [9], Національний банк України розглядає віртуальну валюту / криптовалюту Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства.

Зауважимо, що така позиція Національного банку України іде врозріз із нормативно-правовою базою. Так, згідно зі ст. 1 Закону України «Про Національний банк України», грошовим сурогатом є будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів у господарському обігу, крім валютних цінностей. А відповідно до ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Грошові знаки випускаються у формі банкнот і монет, що мають зазначену на них номінальну вартість. Отже, грошові сурогати можуть бути (згідно із законом) тільки в натуральному вигляді, але ніяк не в безготівковому. Тож біткоїн, за законом, не є грошовим сурогатом.

Наразі 25 вересня 2017 р. Національний банк України визначив статус біткоїну в Україні, не визнавши його ні валютою, ні платіжним засобом. Як зазначає Чурій О., можна сказати, що це точно не валюта, і його не можна визнати як платіжний засіб.

Таким чином, криптовалюта є дуже цікавим міжнародним експериментом, який ламає парадигму валютної емісії. Очевидно, її недоцільно забороняти, краще спробувати зрозуміти, вивчити і, можливо, почати правильно регулювати. Для цього Україні потрібно перейняти досвід розвинених країн та внести відповідні зміни у вітчизняне законодавство.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Ватолина О. В., Данилов С. А. Криптовалюты как новый вид виртуального средств. *Ученые записки ТОГУ.* 2015. Т. 6. № 4. С. 711–721. **2.** Market Capitalization. Bitcoin. URL: https://coinmarketcap.com. **3.** Лихута В., Каплан А., Гадомский Д. Правовое регулирование криптовалютного бизнеса. М., 2017. 101 с. **4.** Ломовцев Д. А. Сравнительная характеристика правового регулирования биткоина в разных странах. *Право и современные государства.* 2014. № 4. С 18–23. **5.** Новиков А. М. Криптовалюты: вызов современной денежно-кредитной системе или мыльный пузырь? *Российское государство и социально-экономические вызовы современности.* 2015. № 2. С. 65–68. **6.** California Governor Grants Bitcoin «Legal Money» Status. URL: https://www.coindesk.com/california-governor-grants-bitcoin-legal-money-status. **7.** Николайчук О. А. Электронная валюта в свете современных правовых экономических вызовов. *Вопросы регулирования экономики.* 2017. № 1. С. 54–58. **8.** Про Національний банк України: Закон України від 20.05. 1999 № 679-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14. **9.** Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05. 04. 2001 № 2346-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14.

КРАУДФАНДИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНЕ ІНВЕСТУВАННЯ СТАРТАПІВ

УДК 330.322.1

Беспалов О. Е.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність і особливості розвитку краудфандингу, а також його вплив на вітчизняну економіку та бізнес. Проаналізовано ефективність українських краудфандингових майданчиків щодо створення інноваційних проектів. Запропоновано нові системи розвитку вітчизняного бізнесу із застосуванням системи краудфандингу.*

Ключові слова: *держава, економіка, підприємництво, бізнес, малий бізнес, середній бізнес, інвестиції, інновації, проект, стартап, фінансування, кредитування, колективне фінансування, краудфандинг, спонсор, благодійник, філантроп, філантропія, пожертвування.*

Аннотация. *Определены сущность и особенности развития краудфандинга, а также его влияние на отечественную экономику и бизнес. Проанализирована эффективность украинских краудфандинговых площадок в плане создания инновационных проектов. Предложены новые системы развития отечественного бизнеса с применением системы краудфандинга.*

Ключевые слова: *государство, экономика, предпринимательство, бизнес, малый бизнес, средний бизнес, инвестиции, инновации, проект, стартап, финансирование, кредитование, коллективное финансирование, краудфандинг, спонсор, благотворитель, филантроп, филантропия, пожертвования.*

Annotation. *The essence and features of development crowdfunding, and also its influence on the domestic economy and business are determined. The effectiveness of Ukrainian crowdfunding sites in the creation of innovative projects is analyzed. New systems of development of domestic business with the use of the system of crowdfunding are proposed.*

Keywords: *state, economy, entrepreneurship, business, small business, medium business, investment, innovation, project, start-up, financing, lending, collective financing, crowdfunding, sponsor, benefactor, philanthropist, philanthropy, donations.*

Останнім часом питання краудфандингу є дуже популярним як у науковій літературі, так і як практичне керівництво з ведення інвестиційної діяльності. Краудфандинг став предметом дослідження науковців, фінансистів, аналітиків, з'явився цілий пласт публікацій аналітичних і консультаційних компаній і праць, присвячених цій темі.

Дослідженням особливостей цієї інноваційної системи інвестування займаються такі видатні світові економісти, як Тапскотт Д., Вільямс Е., Счвієнбачер А., Ларралде Б., Молік І., Хемер Д. та ін. Серед українських науковців можна виділити Котлярова І. і Долгіна А. Однак, на сьогодні недостатньо наукових досліджень на тему краудфандингу, оскільки цей вид інвестицій виник порівняно нещодавно.

Метою написання статті є визначення сутності поняття краудфандингу як інноваційного методу залучення коштів, а також впливу краудфандингу на інноваційну діяльність в Україні та за кордоном.

Більшість авторів погоджуються із тлумаченням краудфандингу, яке надали Счвієнбачер А. та Ларралде Б. у роботі «Краудфандинг малої підприємницької діяльності». Науковці визначають його як відкритий заклик, передусім через Інтернет, для надання фінансових ресурсів або у вигляді пожертвування чи в обмін на будь-яку форму винагороди та право голосу задля підтримання ініціатив для конкретних цілей [1]. Інакше, під краудфандингом розуміють добровільну колективну співпрацю людей, спрямовану на фінансування зусиль інших людей або організацій, краудфандингових проектів, які подані в Інтернеті на спеціалізованих сайтах, краудфандингових платформах, що є посередниками й організаторами їх взаємодії.

Існують різні погляди стосовно характеристик фінансування краудфандингових проектів [2]. Так, американський науковець Моллік Е. при дослідженні динаміки краудфандингу виокремлює такі його моделі.

1. Модель філантропії, за якої спонсори відіграють роль благодійників, оскільки не очікують прямого повернення своїх пожертвувань. Такі ініціативи є спрямованими переважно на реалізацію гуманітарних цілей або на здійснення проектів у галузі мистецтва.

2. Модель кредитування, коли кошти надаються у вигляді кредиту із очікуванням певної норми прибутку на вкладений капітал. У разі мікрокредитування кредитор може бути більш зацікавленим у отриманні соціальної

© Беспалов О. Е., 2017

користі від кредитованого заходу, ніж у поверненні суми кредиту із відсотками. У цьому також є елементи моделі філантропії.

3. Модель передбачає отримання винагороди за підтримку проекту, але не в грошовій формі, у ній спонсори є першими клієнтами; вони отримують доступ до продукції, виробленої в ході фінансованого проекту, на ранній стадії, за кращою ціною або із будь-якими іншими спеціальними вигодами.

4. Модель, за якої можуть спонсорів розглядають як інвесторів, надаючи їм пакети акцій або аналогічні документи в обмін на фінансування.

Німецький науковець Хемер І. у своїй роботі «Коротка характеристика краудфандингу» пропонує власну категоризацію моделей краудфандингу [3]. Модель пожертвувань передбачає певну немонетарну винагороду спонсорам за їх підтримку, хоча в загальному випадку пожертвування, за визначенням, є альтруїстичним актом, без будь-яких зобов'язань з боку отримувача. Такі винагороди часто мають нематеріальну форму, наприклад, автограф артиста. Деякі винагороди можуть бути у вигляді невеликих подарунків, таких як футболки, що рекламують проект.

У моделі спонсорства ініціатори проекту та спонсори домовляються з приводу винагороди, яку ініціатор зобов'язується надати в обмін на кошти. Часто ці винагороди мають форму послуг, таких як просування і маркетинг на користь спонсора.

Модель попередніх продажів, попередніх замовлень передбачає, що пожертвування призначено для допомоги у виробництві кінцевого продукту з обіцянкою надати спонсований продукт, послугу, до початку його масового поширення. У цьому разі спонсори стають ексклюзивними на певний момент часу користувачами продукту й послуги [6].

У моделі кредитування винагородою є відсотки за користування кредитом і повернення суми боргу після закінчення певного періоду. Однією з альтернатив цієї моделі є довгострокове кредитування на основі розподілу доходів. Наприкінці встановленого періоду кредитор отримує суму, що містить узгоджену на початковому етапі частку доходу підприємства. У такому разі кредитування має високий рівень ризику, оскільки багато подібних проектів зазнають краху, а інвестор узагалі не отримує ніякого відшкодування. У разі ж успіху спонсор може отримати суму, яка значно перевершує його початкові інвестиції.

З адміністративної точки зору модель мікроінвестицій є найбільш складною моделлю краудфандингу. Спонсори інвестують кошти в акціонерний капітал; відшкодуванням можуть бути акції підприємства, дивіденди та право голосу [4].

Отже, ринок краудфандингу починає конкурувати із ринком венчурного фінансування. За оцінками Світового банку, за збереження тенденції до подвоєння, ринок краудфандингу сягне 90 млрд дол. до 2020 р. Найбільш популярні категорії краудфандингу подано в табл. 1 [4–6].

Таблиця 1

Статистика краудфандингових проектів

Категорія	Частка від загальної кількості проектів	Частка повністю профінансованих проектів від загальної кількості проектів	Частка повністю профінансованих проектів від загальної кількості проектів цієї категорії
Кінопродукція	12,1	2,9	24,1
Музика	9,2	3,0	32,2
Технології	8,5	1,2	14,3
Співтовариство	8,2	1,3	15,5
Мистецтво	6,0	1,5	25,3
Видавнича справа	5,8	1,4	24,1
Дизайн	4,8	1,3	27,4
Продукти харчування	4,8	0,8	17,4
Відеоігри	4,1	0,1	3,8
Малий бізнес	3,9	0,2	4,1
Мода	3,9	0,7	18,0
Освіта	3,9	0,5	12,7
Здоров'я	3,8	0,5	14,7
Тварини	2,6	0,9	33,5
Театр	2,4	0,9	37,3

Порівняно із цими категоріями проекти малого бізнесу посідають далеко не провідне місце – 3,9 % від загальної кількості проектів, з яких тільки 4,1 %, або 2 % від загальної кількості, отримали повне фінансування. Про-

екти категорії «бізнес» є ще менш привабливими для краудінвесторів – їх частка в загальній кількості проектів становила 0,7 %, причому тільки 4,3 % із них повністю профінансовано.

Ураховуючи отримані дані, можна припустити, що можливості краудфандингу ще не повністю використовуються для розвитку бізнесу. Безумовно, найбільш популярними і такими, які найчастіше висвітлюються в пресі, є проекти розробки технологічних новинок, проведення благодійних, соціальних і культурних заходів. Дрібні інвестори більш схильні спрямовувати свої кошти у знайомі їм і близькі для розуміння галузі. Тому розвиток бізнесу, щонайменше, за показником кількості проектів, не є їх пріоритетом.

Із урахуванням глибокого вивчення цієї проблематики та особливої її актуальності для України метою написання статті є дослідження релевантності та потенціалу застосування краудфандингу для фінансування вітчизняного малого бізнесу.

Найпопулярніші краудфандінгові майданчики в Україні – це «Спільнокошт» (2012), «На старті» (2014) і «Куб» (2016) [5].

Перші два майданчики спеціалізуються на творчих проектах, фінансування кіно, соціальних проектах та освітні програмах для дітей.

Вкладаючи в проект на цих майданчиках, не слід розраховувати на прибуток. Залежно від розміру інвестицій, творці можуть віддячити інвестора особисто через Facebook, вислати брендовану продукцію, надати послугу, запропонувати проведення майстер-класу або екскурсії, що є пов'язаними із тематикою проекту.

На третій платформі – «Куб» частіше зустрічаються бізнес-проекти. Це масштабування виробництва, наймання додаткових працівників, відкриття нових торговельних точок. Прибуток інвесторів з цих проектів чітко диференційований: якщо інвестор вклав 1000 грн, він отримає 230 грн на рік. Крім того, усі вклади на цьому майданчику застраховано.

Таким чином, якщо у вас давно визріла ідея створення оригінального, а головне корисного продукту, але не вистачає коштів для втілення цієї задумки до життя, краудфандинг може стати чудовим рішенням. Це слово все більше стає синонімом нових можливостей і шансів на реалізацію мрії через участь спонсорів у розвитку проекту. Краудфандинг є одночасно джерелом фінансування до становлення бізнесу й у процесі його функціонування. Це механізм, що дає велику гнучкість там, де інші способи безсилі. Нині дуже мало наукової інформації стосовно цього інноваційного методу інвестування, отже, доцільним є поглиблене деталізоване вивчення й аналіз особливостей його використання за сучасних економічних умов.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Верещагіна Г. В.

Література: 1. Schwienbacher A., Larralde B. Crowdfunding of Small Entrepreneurial Ventures: nandbook of Entrepreneurial Finance. Oxford: Oxford University Press, 2010. 412 p. **2.** Mollick E. The dynamics of crowdfunding: an exploratory study. *Journal of Business Venturing.* 2014. № 29. P. 11–26. **3.** Hemer J. A snapshot on crowdfunding . Working papers firms and region. URL: https://www.researchgate.net/publication/254459363. **4.** Долгин А. Манифест новой экономики. Вторая невидимая рука рынка. М.: АСТ, 2010. 256 с. **5.** Котляров И. Д. Тенденции эволюции электронной коммерции. *Интернет-маркетинг.* 2012. № 4. С. 252–258. **6.** Тапскотт Д., Уильямс Э. Викиномика. Как массовое сотрудничество изменяет все. М.: Best Business Books, 2009. 392 с.

СТВОРЕННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ НА БАЗІ СТАРТАПУ ЗА ДОПОМОГОЮ КРАУДФАНДИНГУ

УДК 330.322.1

Беспалов О. Е.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз краудфандингу та інших видів венчурного фінансування. Визначено переваги та недоліки краудфандингу. Розглянуто можливість застосування краудфандингу для фінансування малого бізнесу в Україні. Доведено, що найуспішнішими в разі фінансування малого бізнесу за допомогою краудфандингу можуть бути вітчизняні проекти локального бізнесу.*

Ключові слова: *економіка, підприємництво, бізнес, малий бізнес, інвестиції, інновації, проект, стартап, фінансування, кредитування, колективне фінансування, краудфандинг, краудфандинговий проект, венчурне фінансування, бізнес-ангел.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ краудфандинга и других видов венчурного финансирования. Определены преимущества и недостатки краудфандинга. Рассмотрена возможность применения краудфандинга для финансирования малого бизнеса в Украине. Доказано, что наиболее успешными в случае финансирования малого бизнеса с помощью краудфандинга могут быть отечественные проекты локального бизнеса.*

Ключевые слова: *экономика, предпринимательство, бизнес, малый бизнес, инвестиции, инновации, проект, стартап, финансирование, кредитование, коллективное финансирование, краудфандинг, краудфандинговый проект, венчурное финансирование, бизнес-ангел.*

Annotation. *A comparative analysis of crowdfunding and other types of venture financing is carried out. The advantages and disadvantages of crowdfunding are defined. The possibility of using crowdfunding to finance small business in Ukraine is considered. It has been proved that the local business projects can be the most successful in case of small business financing with the help of crowdfunding.*

Keywords: *economy, entrepreneurship, business, small business, investment, innovation, project, start-up, financing, lending, collective financing, crowdfunding, crowdfunding project, venture financing, business angel.*

Малий і середній бізнес є основою економіки будь-якої держави, джерелом зайнятості населення, у тому числі самозайнятості, формування валового внутрішнього продукту і податкових відрахувань, поліпшення підприємницького клімату та посилення здорової конкуренції. Підприємства малого бізнесу особливо гостро потребують доступних джерел фінансування.

Дослідженням особливостей створення малого бізнесу на базі стартапу із застосуванням системи краудфандингу займалися зарубіжні економісти Річ Д., Юнус М. і Хау Д. Серед вітчизняних науковців слід згадати Артамонова В., Климко В., Котенко Д. і Ярову М. Однак, нині створювачі українських стартапів мало обізнані про такий вид інвестування, як краудфандинг, тому важливо детальніше проаналізувати це питання.

Метою написання статті є дослідження механізму створення малого бізнесу на базі стартапу із застосуванням системи краудфандингу, а також перспектив упровадження і розвитку цього методу в Україні й за кордоном.

Фінансова криза 2008 р. значно послабила можливості банківського кредитування, особливо для підприємств малого бізнесу. За оцінкою експертів, у 2015 р. значну частку кредитів було надано представникам середнього бізнесу (65 %), переважно тим, хто був зареєстрований як товариство із обмеженою відповідальністю. Представники малого бізнесу часто обмежені в доступі до альтернативних джерел фінансування, таких як венчурні інвестиції та ангельське фінансування. В Україні ці джерела фінансування є значно менш розвиненими і доступними, ніж у інших країнах [6].

У цьому зв'язку розумним рішенням питання недостатнього фінансування для підприємств малого бізнесу може стати краудфандинг. Однак, у переліку краудфандингових українських проектів, яких чимало на популярних платформах «Kickstarter» та «Indiegogo», практично немає проектів малого бізнесу.

Порівняємо краудфандинг із венчурними та ангельськими інвестиціями, беручи до уваги їх особливості та відмінності. Розглядаючи венчурних капіталістів як інвесторів, що фінансують нові зростаючі підприємства, які виборюють нішу на ринку, і діяльність яких пов'язана з високим ступенем ризику, необхідно окреслити їх головні відмінності від бізнес-ангелів: вищий обсяг, пайова участь у розмірі контрольного пакета акцій, єдиний пул

© Беспалов О. Е., 2017

позикових, залучених і власних коштів. Інвестиції здійснюються в основному на етапі підтвердження бізнес-ідеї, а саме при завершенні розробки товару і на початку продажів [2].

Бізнес-ангели та венчурні капіталісти інвестують гроші переважно в технічні стартапи. Завдяки краудфандингу фінансування стає доступним для найрізноманітніших видів діяльності. Це робить краудфандингові проекти більш народними, оскільки вони здатні охопити ширшу сферу діяльності людини. Дрібні інвестори схильні вкладати кошти в проекти, які їм близькі та зрозумілі, а у проектах, обмежених межами громади, вирішальну роль може відігравати географічна близькість об'єкта фінансування.

Пошук венчурних інвесторів, у тому числі бізнес-ангелів, часто є пов'язаним із необхідністю відвідування спеціалізованих заходів, виступами на публіці, презентаціями проекту, особистими зустрічами з інвесторами, тобто це психологічно складніше і відповідальніше. Проведення краудфандингових заходів вимагає серйозної підготовки, у тому числі створення медійних матеріалів, оцінювання ризиків, складання фінансового плану, кампанію в соціальних мережах; однак, усю цю роботу здійснюють віддалено. Для багатьох підприємців саме психологічний фактор може стати визначальним [3].

Проекти краудфандингу є доступними скрізь в Інтернеті, отже, і в тих регіонах, де спостерігається брак венчурних і ангельських інвестицій. Розвиток цих видів фінансування дуже обмежений в Україні і доступний передусім для стартапів технічної спрямованості (табл. 1) [2–6].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методів венчурного фінансування

Характеристика	Краудфандинг	Бізнес-ангели	Венчурні фонди
Кількість інвесторів	Значна	Незначна	Незначна
Агенти тестування ринку	Багато учасників	Експерти	Експерти
Спрямованість діяльності	Різна	Технічні інновації	Технічні інновації
Стадія життєвого циклу продукту	Рання	Рання	Зростання
Частка участі інвестора	Низька	Висока	Висока
Особисте спілкування з інвесторами	Практично відсутнє	Активне	Активне
Територіальне розташування	Повсюдне	Вибіркове	Вибіркове

Краудфандинг є дешевшим видом фінансування. При акціонерному краудфандингу акції розподілені між великою кількістю учасників, тому ніхто з них не отримує переважного права впливати на політику компанії. Іншими словами, за підприємцями залишається можливість самостійно розпоряджатися своїм бізнесом. Венчурні капіталісти вимагають найбільший процент акцій – 70 %, а в разі входження до ради директорів – підвищені дивіденди. Пайова участь бізнес-ангелів становить міноритарний блокуючий пакет акцій.

Деякі експерти досить прохолодно ставляться до феномена краудфандингу. Виокремимо проблеми, із якими стикається краудфандинг [6]. Рівень ризиків у галузі є надзвичайно високим, оскільки в інвестуванні беруть участь непрофесійні гравці, часто не спроможні грамотно оцінити перспективи проекту. За інформацією «The Crowdfunding Centre», тільки 21,8 % проектів отримують повне фінансування за середнього внеску 89 дол.

Із цим пов'язані дві проблеми – швидке розчарування інвесторів і вихід на ринок різного роду шахраїв, які виставляють краудфандингові проекти не задля ведення бізнесу, а для швидкого збирання коштів, і відсутність грамотного аудиту. Краудфандингові платформи обмежуються відбором проектів за заздалегідь обумовленими критеріями, які охоплюють зазначення конкретних дат реалізації проектної заявки, оцінювання ризику і проблем тощо [5].

Досить серйозним процесом відбору вирізняється платформа «Kickstarter». Якість проектів і довіра аудиторії забезпечуються суворою модерацією і видаленням проектів у разі порушень. Це може статися в разі додавання явно неправдивих проектів, продажу існуючих товарів, порушенні авторських прав. Щоб пройти модерацію, команда має надати реальні фотографії пристрою або його прототипу; використання візуалізації заборонено. Усі інтерфейси мають бути повністю робочими.

Щодо українських платформ для краудфандингу, то вони досить умовно проводять відбір проектів для фінансування. Так, українська платформа «Спільнокошт» вимагає забезпечення повноти, законності та достовірності інформації, наявності прозорого плану реалізації проекту, а також детального опису винагороди, умов і термінів її отримання. Платформа «Na-Starte» ставить для проектів такі саме вимоги за неістотних відмінностей, робить акцент на дотриманні авторських і суміжних прав третіх осіб, але не згадує про обов'язковість наявності прозорого плану реалізації проекту [1].

Експерти зазначають, що отримати інвестиції від венчурних фондів і бізнес-ангелів без працюючого прототипу можуть лише ті підприємці, хто вже має позитивну історію запуску подібних проектів. Часто автори краудфандингових проектів потребують коштів саме для розробки дослідних зразків, для чого й запускають кам-

панії на краудфандингових платформах. На наступній стадії, за успішної реалізації краудфандингової кампанії, до фінансування підключаються венчурні капіталісти.

Традиційний метод маркетингу передбачає аналіз даних і тестування продукту на фокусній групі. Зрозуміло, що вказані методи вимагають значних затрат часу й коштів. У разі проведення краудфандингової кампанії збирання даних відбувається не у потенціальних споживачів, а в реальних покупців, які внесли свої кошти ще до моменту випуску продукту. Неможна також недооцінювати роль соціальних медіа, які неминуче супроводжують краудфандингові кампанії, у популяризації та просуванні продукту, а також у формуванні споживчого попиту.

Таким чином, Україна стає на шлях активного використання нового інструменту колективного фінансування. У країні існують краудфандингові платформи різного профілю, у тому числі спрямовані на фінансування малого бізнесу. Найбільший успіх за фінансування малого бізнесу в Україні із застосуванням краудфандингу можуть мати проекти локального підприємництва. Люди більш прихильно поставляться до фінансування проектів, які перебувають у безпосередній близькості до місця їх проживання. Краудфандинг стає повсякденною реальністю вітчизняного бізнес-оточення, що особливо актуально для розвитку малого бізнесу в нашій країні, тому це питання вимагає поглибленого деталізованого вивчення й аналізу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Верещагіна Г. В.

Література: 1. Артамонов В. Когда в Украине появится краудфандинг? // Forbes Украина. URL: http://forbes.ua/opinions/1334049-kogda-v-ukrainepoyavitsya-kraudfanding. **2.** Климко В. И. Особенности коллективного финансирования инновационных проектов. *Интеллект. Инновации. Инвестиции.* 2013. № 3. С. 34–38. **3.** Котенко Д. А. Краудфандинг – инновационный инструмент инвестирования. *Закон.* 2014. № 5. С. 140–141. **4.** Рич Д. Краудфандинг. Справочное руководство по привлечению денежных средств. М.: И-Трейд, 2015. 360 с. **5.** Юнус М., Жоли А. Создавая мир без бедности. Социальный бизнес и будущее капитализма. М.: Альпина Паблишер, 2009. 307 с. **6.** Яровая М. Четыре причины, по которым Денис Довгополый не верит в краудфандинг. URL: https://ain.ua/2014/07/14/4-prichiny-po-kotorym-denis-dovgopolyj-ne-verit-v-kraudfanding.

ЭЛЕКТРОННАЯ КОММЕРЦИЯ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ

УДК 330

Билая В. О.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследованы особенности использования электронной коммерции, учетных аспектов операций в электронной среде, а также перспективы их развития в Украине. Проанализированы современные модели хозяйствования в Украине, а также особенности развития и функционирования рынка электронных денег. Приведена классификация электронных услуг. Рассмотрены особенности международного опыта предоставления электронных услуг.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, предпринимательство, коммерция, бухгалтерия, бухгалтерский учет, электронная коммерция, электронные деньги, электронные услуги, учет электронных услуг.*

Анотація. *Досліджено особливості використання електронної комерції, облікових аспектів операцій у електронному середовищі, а також перспективи їх розвитку в Україні. Проаналізовано сучасні моделі госпо-*

© Билая В. О., 2017

дарювання в Україні, а також особливості розвитку й функціонування ринку електронних грошей. Подано класифікацію електронних послуг. Розглянуто особливості міжнародного досвіду надання електронних послуг.

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, підприємництво, комерція, бухгалтерія, бухгалтерський облік, електронна комерція, електронні гроші, електронні послуги, облік електронних послуг.*

Annotation. *The peculiarities of the use of e-commerce, accounting aspects of operations in the electronic environment, as well as the prospects for their development in Ukraine are explored. Modern economic management models in Ukraine, as well as the features of the development and functioning of the electronic money market, are analyzed. The classification of electronic services is given. Features of international experience in providing electronic services are considered.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, entrepreneurship, commerce, accounting, electronic commerce, electronic money, electronic services, electronic services accounting.*

Актуальность темы обусловлена тем, что в Украине наблюдаются тенденции использования электронной коммерции, особенности которой в контексте учета необходимо изучать и развивать.

Целью написания статьи является исследование особенностей использования и учета в электронной коммерции, а также перспективы их развития в нашей стране.

Глобализация мирового экономического пространства предполагает организацию межгосударственных товарных потоков, что, в свою очередь, обуславливает активизацию финансовых отношений, модификацию видов расчетных операций. Механизм воздействия монетарного фактора определяется спецификой отношений между участниками воспроизводственного процесса и предполагает все более широкое привлечение электронных денег к обслуживанию расчетов между субъектами хозяйственной деятельности, а также налаживание стабильных финансово-экономических отношений с другими странами. Операции с электронными деньгами являются относительно новой сферой деятельности в Украине. Однако, усиление интеграционных процессов требует улучшения качества денежных операций, а динамические изменения в финансовом секторе, рост конкурентной борьбы, в свою очередь, обуславливают повышение эффективности монетарной деятельности.

В Украине исследованию отдельных вопросов деятельности в Интернете посвящены труды Бутинца Ф., Герасимовича А., Примостки Л., Рычаковской В., Тиркало Р., Мищенко В., Мороза А., Савлука М., Филиппенко А. и др. Заслуживают внимания исследования зарубежных специалистов: Редхеда К., Синки Д., Бункиной М., Красавиной О., Носковой И., Пискулова Д., Платоновой И., Усоскина В. Однако, подробного исследования, которое охватывало бы весь комплекс вопросов, связанных с исследованием учетных аспектов электронной коммерции, не проводилось, а многие методические аспекты остаются неурегулированными. В исследованиях почти не нашли решения вопросы учета операций в электронной среде, требует совершенствования механизм учета последствий от осуществления операций с электронными деньгами. Анализ операций электронной коммерции ограничивается оценкой соблюдения нормативов налоговой позиции. В то же время моделирование последствий таких операций в формате учета и эффективности технологий учета не проводится.

Современные модели хозяйствования в Украине поддерживают международные тенденции ведения бизнеса через Интернет, которая предусматривает осуществление расчетов между участниками рынка с использованием электронных денег. Сегодня украинцы могут продавать и покупать товары, переводить средства с помощью таких систем, как WebMoney, RBK Money, E-Gold, LiqPay, Z-Payment, Paypal, Liberty Reserve, ePassporte, Moneybookers и др. С одной стороны, развитие рынка электронных денег является свидетельством эволюции отечественного бизнеса, его постепенного приближения к мировым стандартам. С другой – широкое применение операций электронной коммерции скрывает значительный риск, ведь их можно использовать, чтобы избежать ответственности за нарушение закона, в частности в теневых схемах, направленных на уклонение от налогообложения и финансового мониторинга.

В Европе существует такое понятие, как продукция, поставляемая электронными средствами (electronically delivered products) (табл. 1) [1]. Также в Европе действует Шестая Директива в редакции Директивы 2006/112 / ЕС от 28 ноября 2006 г., где подробно описаны все понятия и принципы налогообложения таких операций [2]. Украина в 2005 г. начала внедрять принципы налогообложения Шестой Директивы, но прикладные технологии таких операций в категориях учета остались неурегулированными.

Электронные услуги поставляются через Интернет или электронные сети (то есть требуют подключения к Интернету и наличия сетей). Природа таких услуг практически полностью зависит от информационных технологий для их поставки, то есть услуги преимущественно автоматизированы, человеческое вмешательство в них минимально, а при отсутствии информационных технологий их предоставить невозможно.

Таблица 1

Международный опыт предоставления электронных услуг

Предоставление услуг в электронном виде	Примеры услуг, относящихся к электронным
Поставка web-сайтов, web-хостинга и полная поддержка программ и оборудования	Web-сайт хостинг и web-страницы хостинг, автоматизированная в режиме online полная поддержка программ, отдаленное администрирование, складирования данных в режиме online (когда данные хранятся и изымаются автоматически), online предоставление дискового пространства
Программное обеспечение и его обновление	Доступ к программному обеспечению или его скачиванию (например, скачивание бухгалтерской программы, антивируса и его обновлений); блокаторы баннеров (программы, которые блокируют рекламные баннеры и всплывающие окна) загрузки драйверов; online автоматизированная установка фильтров на web-сайты; online автоматизированная установка брандмауэров
Изображения	Доступ и скачивание тем для рабочего стола, доступ и скачивание фотографий и графических рисунков
Текст и информация	Книги и другие публикации в электронном виде; предоплата на online газеты и журналы; статистика web-блогов и web-сайтов; новости online, информация о трафике и прогнозы погоды; online информация, которую автоматически генерирует специальное программное обеспечение по требованию заказчика (например, постоянно обновляемая информация по фондовой бирже); обеспечение рекламным пространством (например, баннерная реклама на web-странице)
Доступ к базе данных	Использование поисковых систем и интернет-каталогов
Музыка и фильмы	Доступ и скачивание музыки для мобильных телефонов, мелодий, рекламных мелодий, музыкальных цитат, рингтонов, других звуков и фильмов
Радиопередачи и события (политические, культурные, спортивные, научные и развлекательные)	Радиовещание с web-сайта, осуществляемое только с помощью Интернета или других электронных сетей, не передаваемое одновременно по традиционному радио или телевидению
Игры, в том числе азартные, и казино	Загрузка игр в компьютеры и мобильные телефоны; автоматический online доступ к играм, зависящим от Интернета или других подобных сетей, когда игроки удалены друг от друга
Дистанционное обучение	Автоматическое обучение, зависящее от Интернета или других подобных сетей, в том числе виртуальные классы; рабочие тетради, заполняемые учениками online, которые проверяются автоматически, без вмешательства человека
Другие услуги	Online услуги аукциона, зависящие от автоматизированной базы данных, которую использует заказчик (например, online место для проведения рыночных торгов или шоппинг-порталы), интернетные служебные пакеты (ISP), в которых телекоммуникационные компоненты являются вспомогательными и второстепенными (например, страницы, содержащие новости, прогнозы погоды, информацию о путешествиях, доступ к чату и др.)

Электронные услуги включают цифровые продукты, такие как программное обеспечение и обновления; услуги, обеспечивающие или поддерживающие бизнес и требующие постоянного присутствия в электронной сети (web-сайт, web-страницы). К ним относят также услуги, автоматически генерируемые компьютером и пересылаемые через Интернет или электронные сети в ответ на запрос потребителя; другие автоматизированные услуги, зависящие от Интернета и требующие наличие электронных сетей.

Электронными не считаются телекоммуникационные, радио- и телевизионные услуги вещания; использование Интернета как средства общения, факса, телефона или почты, чтобы облегчить ведение бизнеса (например, обмен электронными письмами e-mail).

На сегодня в Украине стало допустимым создание и активное функционирование систем, позволяющих осуществлять любые операции с помощью электронных единиц: покупку, продажу товаров и услуг, а также перевод средств от одного лица к другому в системе электронных денег. Например, действие на территории Украины системы WebMoney позволяет с помощью электронных единиц осуществлять расчеты (перевод электронных единиц от одного лица к другому с возможностью их вывода – обмена на «настоящие» денежные средства), активно применяется при ведении электронной коммерции. На практике категория «электронные деньги» реально не используется системой, зато принимаются другие категории: электронные единицы, титульные знаки. Покупка таких знаков за гривневый эквивалент в Украине предусматривает приобретение покупателями прав требования к третьему лицу (резиденту Украины) у организации-гаранта (ООО «Украинское Гарантийное Агентство») [3]. Покупая у гаранта электронные единицы за денежные средства в гривне, лицо приобретает не электронные деньги, а права требования к третьему лицу (конкретного банковского учреждения). В дальнейшем такие права требования могут обмениваться на товар (в этом случае фактическая покупка товара, например, в интернет-магазине, с юридической точки зрения будет считаться обменом этого товара на права требования, а не покупкой за электронные деньги).

С юридической точки зрения электронные деньги являются денежным обязательством эмитента, который должен обменять их на традиционные деньги по требованию предъявителя. С технической точки зрения

электронные деньги – это электронная запись об определенном объеме стоимости, который защищен соответствующими криптографическими алгоритмами. С экономической точки зрения электронные деньги привязаны к определенной традиционной денежной единице или имеют установленный фиксированный курс обмена. Поэтому им свойственны функции, присущие традиционным деньгам, – меры стоимости и средства обращения. Они фактически являются идеальной формой денег, не имеют материальной формы и имеют ценность только потому, что другие участники соглашаются принимать их в качестве платежного средства. В Украине электронные деньги на основе карточек представлены карточками международной платежной системы MasterCard и карточками Украинского платежного пространства «Простір» (прежнее название «Национальная система массовых электронных платежей» (НСМЭП)) [4].

Электронные деньги на основе карточек являются довольно распространенными в мире и в Украине. Они представлены смарт-картами со встроенным чипом, содержащим информацию о сумме электронных денег. Оборот электронных денег на карточках завершается после первой операции по покупке товаров и оказания услуг. Юридические и физические лица, которые принимают эти электронные деньги, только предъявляют их для осуществления обмена на наличные или безналичные средства.

Таким образом, для обеспечения электронной коммерции создана высокоэффективная оффлайновая технология, не требующая оперативной связи с банковским счетом во время выполнения платежных операций и значительно снижающая эксплуатационные расходы. За счет этого участие в «Украинском платежном пространстве» может принимать даже население Украины с малым доходом, а скорость обслуживания гораздо выше, чем при расчетах наличными.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Савлук М. Електронні гроші: сутність та порівняльний аналіз якісних властивостей. *Вісник Національного банку України.* 2004. № 11. С. 10–14.**2.** Директива Европейского Парламента и Совета Европейского Союза 200 / 46 / ЕС от 18.09.2000 об учреждении и деятельности организаций, эмитирующих электронные деньги, и о пруденциальном надзоре за их деятельностью. URL: http://base.garant.ru/2569190. **3.** Агентство Гарантий. URL: https://wiki.webmoney.ru/projects/webmoney/wiki/agentstvo_garantiy. **4.** Національна платіжна система «Український платіжний простір» // Офіційний сайт Національної платіжної системи «Український платіжний простір». URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75431.

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF PROTECTION OF TRADE SECRETS IN UKRAINE, EU COUNTRIES AND ASIA

UDC 347.42

D. Brusnitsyna

The 3rd year student
of the Faculty of Management and Marketing KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The value of trade secrets in the enterprise is defined. The problem of protection of the rights of the owner is investigated. Attention is focused on the fact that the consequence of disclosure of information valuable to the organization is prosecution and punishment. A comparative analysis of the legislative consolidation of the protection of trade secrets in different countries is carried out.*

© D. Brusnitsyna, 2017

Keywords: *enterprise, organization, institution, business, commerce, secret, commercial secret, protection of rights, responsibility, punishment, labor contract, legal regulation.*

Анотація. *Визначено значення комерційної таємниці на підприємстві. Досліджено проблему захисту прав власника. Акцентовано увагу на тому, що наслідком розголошення інформації, цінної для організації, є притягнення до відповідальності та покарання. Проведено порівняльний аналіз законодавчого закріплення охорони комерційної таємниці в різних країнах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, установа, бізнес, комерція, таємниця, комерційна таємниця, охорона прав, відповідальність, покарання, трудовий договір, правове регулювання.*

Аннотация. *Определено значение коммерческой тайны на предприятии. Исследована проблема защиты прав обладателя. Акцентировано внимание на том, что следствием разглашения информации, ценной для организации, является привлечение к ответственности и наказание. Проведен сравнительный анализ законодательного закрепления охраны коммерческой тайны в различных странах.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учреждение, бизнес, коммерция, тайна, коммерческая тайна, охрана прав, ответственность, наказание, трудовой договор, правовое регулирование.*

In modern conditions, which are characterized by the active formation of a large number of new firms, a high level of competition and the great popularity of creating a private enterprise, for the purpose and direction of dissimilar to others, the issue of protection of trade secrets is of great interest to employers. For business owners it is of great importance to protect access to information that has a certain value not only for them, but also for other participants in public relations. This is due to the fact that workers who are in labor relations with the employer and have access to it are of considerable interest to the employer's competitors. Every legal entity must know about this. Since in the case of self-serving disclosure of commercial secrets, the collection and sale of confidential information, a person can be brought to disciplinary and material responsibility for industrial espionage, up to bringing to criminal responsibility.

The legal definition of trade secrets is contained in Article 505 of the Civil Code of Ukraine. For example, information classified as secret is understood as a commercial secret in the sense that it is in general or in a certain form and the totality of its components is unknown and is not easily accessible to persons who usually deal with the type of information to which it belongs in connection with this is of commercial value and has been subject to measures that are adequate to existing circumstances to preserve its secrecy, taken by a person legally controlling this information [1].

Commercial secret may be information of a technical, organizational, commercial, industrial or other nature, with the exception of those which, according to the law, can not be classified as commercial secrets. It should be noted that commercial secret can not be: ideas, ideas, information, regardless of their commercial value, if they are not clothed in any material form (documents, samples, etc.); any information if its holder is not a legal entity or an individual entrepreneur.

To improve the effective legislation of Ukraine in the field of trade secrets protection it will be useful to use provisions of similar norms of other countries. In Germany, the main signs of commercial secrecy are the availability of information to a strictly limited circle of persons (secrecy), the owner's «objective intention» to protect this information and «justified economic interest in maintaining secrecy». The violation of trade secrets is considered by German law as a fact of unfair competition [2].

Criminal liability for crimes related to the violation of commercial secrets is provided for in Germany in the Law on Unfair Competition. For the qualification of the relevant crimes, the existence of a legally protected secret and the fact of its disclosure (misuse) should be established. The intent of the perpetrator may be aimed at both gaining profit and damaging the owner of information. Criminal liability occurs only if information constituting a trade secret has been obtained through illegal (unfair) actions. It should also be noted that this crime is considered perfect and in the absence of damage caused to the owner of a trade secret (formal composition).

In accordance with the terms of the employment agreement, the employee assumes the responsibility to keep in secret all the information about the production (scientific, commercial) activity of the enterprise that has become known to him. Terms of confidentiality can also be contained in the annex to the employment agreement, which details the rights and obligations of the employee and employer in the field of trade secrets.

Just like in Ukraine, Germany and France, in order to ensure the security of confidential information (and in case of its disclosure by the employee – to ensure that the perpetrators are brought to justice), it is necessary to include in the employment contract a special provision on the protection of trade secrets.

In order to protect the rights of the holder of a trade secret, the following conditions must be fulfilled: the information must have real or potential commercial value because of its unknown to third parties, third parties should not have free access to this information, the owner of information should be entered into commercial secrecy and measures have been taken to protect its confidentiality. Obligatory measures taken for the owner of the enterprise:

1) to determine the list of information that constitutes a commercial secret;

2) restrict access to such information, approving a special procedure for handling it, and establish control over compliance with this procedure;

3) to keep records of persons who have obtained access to trade secrets, as well as persons to whom it was transferred;

4) to fix the importance of commercial information for the company, and also to regulate the possibility of its use by employees on the basis of labor contracts and contractors on the basis of civil law contracts;

5) to mark all material carriers (documents) containing a commercial secret by the «Commercial secret» stamp indicating the holder of this information [2].

Ignoring at least one of the above measures, in the case of a trial you can not prove your due diligence in protecting trade secrets.

In the criminal law of France, responsibility for the violation of commercial secrets has been mentioned since 1844. Civil law distinguishes three types of commercial secrets: production information, know-how and confidential business information. Responsibility for unlawful receipt and distribution involves compensation for damages and fine.

In accordance with the Civil Code of Italy, the employee must observe the «duty of fidelity». The law establishes a ban on the performance of a competitive activity by an employee, the transfer or use in any way of information about the enterprise or production processes, if this can cause damage to the enterprise. It should be noted that the law does not establish the expiry date of the «duty of fidelity», and the prohibition on disclosure of the trade secret of the former employer is established regardless of how the employee acquired the relevant knowledge.

The civil legislation of Hungary provides for the possibility of satisfying in court the following requirements of the holder of a trade secret, whose rights have been violated. Firstly, the plaintiff applies to the court with a demand to recognize the unlawfulness of disclosing or using commercial secrets. Secondly, in the event that the violation is of a continuing nature or is committed repeatedly, the court may issue a ban on the commission of appropriate actions. Thirdly, the plaintiff can demand compensation for losses, as well as making public apologies on the part of the offender. In addition, the court has the right to decide on restoring the rights of the plaintiff at the expense of the defendant and on the destruction of products produced with violation of trade secrets. In the event that the amount of compensation collected does not correspond to the gravity of the offender's offense, the court can oblige him to pay a fine to the state treasury.

The concept of commercial secrets in the Czech Republic includes «any formula, device, information compilation, computer program, product samples, technology or process that are used or can be used in the business interests of the copyright holder and that have real or potential economic value, unknown competitors right holder». This formulation has been almost unchanged transferred to Czech civil law.

Israeli law directly prohibits any employee of an enterprise from disclosing a trade secret to third parties – a special clause in the employment contract is not required. Violation of trade secrets is a criminal offense and is punishable by a fine, compensation for damages or imprisonment.

In Ukraine, as in Israel, if an employee violates an employment contract, Article 130 of the Law of Ukraine provides for the liability of employees who are guilty of information leakage. The employer has the right to: reimburse the direct actual damage caused, apply disciplinary measures or dismiss the guilty employee [3].

In Asia, the right-wing institute of commercial secrecy at the legislative level also took shape in the early 90s of the 20th century. In many respects, the rules of law governing these institutions are similar to those of the EU countries. In China, for example, commercial secrets refer to the sphere of civil law. Theft and illegal use of commercial information is treated as a violation of the Law «On illegal competition». In accordance with Chinese law, the concept of commercial secrets is defined as technical and managerial information of a closed nature, with a sign of economic or practical value, and with respect to which reasonable measures have been taken to protect secrecy. Legal protection is established in relation to industrial know-how contained in any documents, design projects and drawings. The owner of a trade secret, in respect of which the specified actions were committed, can apply to the court with a demand for compensation for the losses incurred. In the event that the amount of losses can not be accurately determined, the offender is recovered all the income received from the moment when he got access to trade secrets.

In Japan, a special law on commercial secrets entered into force in June 1991. The main signs of commercial secrets are commercial value, limited access, appropriate measures for its protection on the part of the holder. The criminal legislation details the ways of violating trade secrets – by theft, fraud, extortion, etc. In addition to compensation for damage, the victim has the right to demand the destruction of all products produced by competitors using illegally obtained information. Criminal liability for violation of trade secrets is not provided.

In accordance with the laws of Korea, in addition to the decision to compensate for losses and establish a ban on activities that violate trade secrets, the court is authorized to take measures to restore the business reputation of the holder of trade secrets, and also oblige the defendant to destroy all products, the production of which was based on the illegal use of commercial secrets. Criminal liability is provided for by law in respect of officials and employees who transferred

information constituting a trade secret to third parties for the purpose of obtaining benefits or for causing losses to the victim.

The most detailed in terms of protecting trade secrets is Thailand. All operations are carried out on the basis of the Trade Secrets Law, which came into force in July 2002 (Trade Secret Act). The law contains provisions on the protection of commercial information from unauthorized disclosure, including powers to establish injunctions. Under Thai law, commercial information includes commercial information that is not generally known and is open to free access to individuals who usually deal with similar information. Materials constituting a trade secret include terms, concepts and information expressed and transmitted in any form, including formulas, works, programs, methods, technologies or processes.

The holder of a trade secret is defined in the law as a person who made the discovery or invention that collected or created commercial information that does not affect the commercial secret of other persons. In addition, the law contains the concept of «trade secret controller» (a trade secret controller) – a person who owns a trade secret and (or) a person who manages and controls its use. Under the violation of commercial secret in the law is understood its disclosure, transfer or use without the legitimate consent of the owner, in the event that it conflicts with good business practices. Actions contrary to good business practices include breach of contract, abuse of trust, bribery, intimidation, fraud, theft, purchase of stolen goods and industrial espionage.

The law provides for a list of actions that are not considered a violation of the regime of trade secrets. In particular, the disclosure or use of commercial secrets is not considered a violation if the recipient of information believes that the other party to the agreement has acquired this information by infringing on the commercial secrets of third parties. As a measure of judicial protection of trade secrets, a law is provided that establishes the right of the holder of a trade secret to apply to the court for compensation. Determining the amount of compensation, the court, in addition to compensating for real damage, orders the offender to pay compensation to the claimant in the amount of profit received from misappropriation of the commercial secret.

As a measure of criminal liability for violation of trade secrets, Thai law provides for a fine and imprisonment. The most severe measures of liability are provided for the disclosure or illegal use of commercial secrets associated with the performance of official duties.

As a conclusion, we can say that in order to be able to protect the rights to trade secrets, information must be specific, significant and secret. It is necessary to introduce a regime of protection of trade secrets in the company and remember that the employee must be acquainted with the signature of all the legal documents of the company (clause on the protection of trade secrets and other instructions, orders related to trade secrets).

At the legislative level, it is necessary to define serious legal guarantees for protecting the rights of the employer to protect information that constitutes a commercial secret. In particular, serious legal responsibility is required as an unfair competitor, illegally extracting information, and an employee who uses information with impunity for his own profit. Risks of unfair competitors should be much higher than the benefits they derive from the information they receive, including as a result of abuse of law. The same consequences should be established for employees who violated the obligation to keep information confidential.

Supervisor – Associate Professor of the Department Korshakova O. M.

Literature: 1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **2.** Толкачев А. Н. Правовое регулирование маркетинговой деятельности: учебное пособие. М.: Инфра-М, 2007. 154 с. **3.** Эриашвили Н. Д., Коршунов Н. М., Курбанов Р. А. Актуальные проблемы гражданского права: учебное пособие. М.: Юнити-Дана; Закон и право, 2014. 544 с.

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.657.424

Буняк О. С.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано підходи до визначення сутності поняття маркетингу інновацій та його місця в управлінні підприємством. На підставі визначень маркетингу інновацій та інноваційного маркетингу розмежовано ці поняття.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, підприємництво, маркетинг, інновації, маркетинг інновацій, інноваційний маркетинг.*

Аннотация. *Проанализированы подходы к определению сущности понятия маркетинга инноваций и его места в управлении предприятием. На основании определений маркетинга инноваций и инновационного маркетинга разграничены эти понятия.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, предпринимательство, маркетинг, инновации, маркетинг инноваций, инновационный маркетинг.*

Annotation. *The approaches to the definition of the essence of the concept of innovation marketing and its place in enterprise management are analyzed. Based on the definitions of marketing innovation and innovative marketing, these concepts are delineated.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, entrepreneurship, marketing, innovation, innovation marketing, innovative marketing.*

Актуальність теми є зумовленою активізацією інноваційної діяльності в Україні й інтеграцією в Європейський Союз, де все більше уваги приділяють забезпеченню конкурентоспроможності вітчизняних нововведень. Саме тому складовою діяльності всіх рівнів влади та державних організацій є всебічне сприяння підприємствам щодо впровадження інноваційного менеджменту як фактора підвищення конкурентних переваг.

Питання маркетингу інновацій розглядали зарубіжні дослідники Андаліб А., Лібман А., Хіліам М., а також вітчизняні автори Антонюк Л., Близнюк С., Ілляшенко С., Закревська Л., Шестак О. та ін.

Метою написання статті є виявлення проблем маркетингу інновацій та розробка рекомендації стосовно використання інструментарію маркетингу в інноваційних процесах сучасних вітчизняних підприємств.

Активізація інноваційної діяльності, як свідчить досвід промислово розвинених країн, є визначальним напрямом розвитку підприємств, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності та забезпечує стале становище на ринку товарів і послуг.

Розвиток інноваційної діяльності, спрямованої на розробку та використання результатів наукових досліджень, що дають можливість забезпечити прибутковість діяльності шляхом задоволення нових потреб ринку, на сучасному етапі розвитку економічної системи є одним з найбільш ефективних напрямків забезпечення підвищення ефективності виробництва. Водночас ринкове супроводження інновацій залишається недостатньо розробленим напрямом досліджень. Розробка і комерціалізація нових товарів та послуг є складною проблемою. На світовий ринок щорічно виводиться близько ста тисяч найменувань нових продуктів. Однак, комерційного успіху досягають не більш ніж 25 %, при цьому 75 % їх ринкових невдач пояснюються переважно дією ринкових факторів [2].

На підтвердження необхідності виокремлення інноваційного маркетингу як концепції ведення бізнесу зазначимо, що попередні концепції не передбачають постійного створення інновацій і використання інноваційних методів та інструментів маркетингу, кількість інноваційних розробок за цими концепціями є незначною. Ілляшенко С. розглядає інноваційну діяльність як мету ведення бізнесу. Але тут є суперечність через твердження, що в усіх наявних концепціях ведення бізнесу використовуються певні інновації [5].

У певному розумінні інновацію можна вважати .самоціллю, однак, інновації, інноваційна діяльність є передусім засобом задоволення потреб (існуючих або латентних) споживачів, суспільства, а також отримання доходу підприємцями. Маркетинг інновацій називають також концепцією маркетингу, поряд розглядаючи партизанський маркетинг, холістичний маркетинг (із посиланням на Котлера Ф.), освічений маркетинг [5].

© Буняк О. С., 2017

Нині існують сумніви щодо коректності віднесення згаданого до концепцій маркетингу. Зазвичай під терміном «концепція» розуміють систему поглядів на ті чи інші явища, процеси; спосіб трактування певних явищ, подій; ідею певної теорії. На сьогодні недостатньо доказів на користь віднесення маркетингу інновацій та інноваційного маркетингу до окремих концепцій, тобто системи поглядів, ідеї, що є основою цілісної окремої теорії.

Вважаємо за доцільне визначати інноваційний маркетинг, партизанський маркетинг, холістичний маркетинг, освічений маркетинг, латеральний маркетинг, а також маркетинг інновацій як види маркетингу зі специфічним об'єктом впливу, інструментарієм у межах концепцій товарно-орієнтованого, ринково-орієнтованого та суспільно-орієнтованого маркетингу. Деякі фахівці заперечують існування маркетингу інновацій як окремого напряму, виду управлінської діяльності.

Окремі дослідники наголошують на відмінності змісту маркетингу інновацій та інноваційного маркетингу. Вважаємо, що поняття «інноваційний маркетинг» та «маркетинг інновацій» мають різний зміст, їх не слід ототожнювати. Зупинимося детальніше на сутності категорії «маркетинг інновацій». Ілляшенко С. зауважує, що маркетинг інновацій слід одночасно розглядати як концепцію ринкової діяльності підприємства (філософію бізнесу), коли в змінах вбачають джерело доходу; як аналітичний процес, що передбачає виявлення ринкових можливостей інноваційного розвитку; як засіб активного впливу на споживачів та цільовий ринок у цілому, що є пов'язаним із виведенням та просуванням інновації на ринок; як функцію інноваційного менеджменту, спрямовану на виявлення можливих напрямків інноваційної діяльності, їх матеріалізацію та комерціалізацію [5].

При цьому водночас можна розглядати маркетинг інновацій як функції менеджменту, але неможна визнати інноваційний менеджмент як функцію маркетингу інновацій. Вважаємо, що маркетинг інновацій слід розглядати як систематичну активність (сукупність цілеспрямованих дій) на ринку щодо створення, виведення та просування інновації, як комплексну функцію менеджменту. Але наведений підхід не є вичерпним і таким, що всебічно відображує сутність маркетингу інновацій [5].

Таким чином, в узагальненому вигляді сутність маркетингу інновацій може бути визначена як систематична активність щодо розробки й просування на ринку нових товарів, послуг і технологій для задоволення потреб і запитів споживачів і суспільства в цілому в ефективнішій, ніж у конкурентів, спосіб, на основі підвищення потенціалу підприємства, пошуку нових напрямів та засобів його застосування задля отримання прибутку й забезпечення умов тривалого виживання і розвитку на ринку. Очевидно, що ринкове супроводження інновацій (нових товарів, послуг і технологій) потребує запровадження нетрадиційних дій, прийомів, методів, тобто інноваційного маркетингу як набору інструментів і напрямів використання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Томах В. В.

Література: 1. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізація: монографія. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с. **2.** Груба Г. І. Інноваційне наповнення інвестиційного процесу. *Інвестиції: практика та досвід.* 2007. № 17. С. 13–16. **3.** Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент: підручник. Суми: Університетська книга, 2010. 334 с. **4.** Волков О. І., Денисенко М. П., Гречан А. П. Інноваційний розвиток промисловості/за ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. Київ: КНТ, 2006. 648 с. **5.** Ілляшенко С. М. Маркетинг інновацій та інновації в маркетингу: монографія/за ред. С. М. Ілляшенка. Суми: Університетська книга, 2008. 615 с. **6.** Пересунько Є. С. Місце і роль інноваційної діяльності в системі економіки. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2007. № 6 (73). С. 84–88.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

УДК 346.21

Буряк Д. С.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено стандарти якості обслуговування українських готелів. Визначено особливості правового регулювання у разі недотримання цих стандартів. Розглянуто низку правових документів задля визначення напрямів вирішення наявних проблем надання послуг у вітчизняному готельному господарстві.*

Ключові слова: *туризм, послуги, обслуговування, стандарти обслуговування, готель, класифікація готелів, готельні послуги, правове регулювання.*

Аннотация. *Исследованы стандарты качества обслуживания украинских гостиниц. Определены особенности правового регулирования в случае несоблюдения этих стандартов. Рассмотрен ряд правовых документов для определения направлений решения существующих проблем касательно предоставления услуг в отечественном гостиничном хозяйстве.*

Ключевые слова: *туризм, услуги, обслуживание, стандарты обслуживания, гостиница, классификация гостиниц, гостиничные услуги, правовое регулирование.*

Annotation. *The quality standards for Ukrainian hotels have been studied. Specific features of legal regulation in case of non-observance of these standards are determined. A number of legal documents have been considered to determine the directions for solving the existing problems of providing services in the domestic hotel industry.*

Keywords: *tourism, services, service standards, hotel, hotel classification, hotel services, legal regulation.*

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про туризм» та п. 1. 3 Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затвердженими Наказом Державної туристичної адміністрації України 16 березня 2004 р. № 19 (далі – Правила), під готелем розуміють підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається із шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання із обов'язковим обслуговуванням; аналогічні засоби розміщення – підприємства будь-якої організаційно-правової форми власності, що складаються з номерів і надають обмежені готельні послуги, із щоденним заправлянням ліжок, прибиранням кімнат та санвузлів [1].

У ДСТУ-4 готель визначено як підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що надає готельні послуги, не обмежені щоденним заправлянням ліжок, прибиранням кімнат та санвузлів. Готельні послуги – це діяльність з розміщування та надавання тимчасового проживання споживачам у засобах розміщування, а також інша діяльність, що є пов'язаною з розміщуванням та тимчасовим проживанням [2].

Наступним пунктом, який відповідає за якісний відпочинок, є так звана зірковість готелів. В Україні, як і у багатьох країнах світу, готелям залежно від рівня їх обслуговування привласнюють певні категорії. Зокрема, ст. 19 Закону України «Про туризм» [1] визначено, що для підвищення рівня туристичного обслуговування, сприяння споживачам у свідомому виборі туристичних послуг, забезпечення захисту прав і законних інтересів, життя, здоров'я і майна громадян об'єктам туристичної інфраструктури привласнюються категорії якості й рівня обслуговування. Види категорій об'єктів туристичної інфраструктури, порядок їх встановлення визначено Постановою Кабінету Міністрів України № 803 від 29.07.2009 «Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям і іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)». Згідно із п. 3 Постанови № 803, цим об'єктам установлюють категорії за результатами обов'язкової сертифікації послуг із тимчасового розміщення, що ними надаються, стосовно рівня безпеки для життя та здоров'я людей, захисту їх майна та охорони навколишнього природного середовища в державній системі сертифікації УкрСЕПРО та оцінювання відповідності готелів вимогам певної категорії, що проводяться відповідно до Правил обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджених Держспоживстандартом. Готелям привласнюють такі категорії: «п'ять зірок», «чотири зірки», «три зірки», «дві зірки» та «одна зірка». Головними критеріями оцінювання є обладнання й площа номерів, елементи комфорту, набір послуг, що надаються, і кваліфікація персоналу [3].

Іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), у тому числі мотелям, пансіонатам, будинкам відпочинку, туристичним базам, кемпінгам, категорію встановлюють за рівнем

© Буряк Д. С., 2017

обслуговування в них (перший, другий, третій, четвертий та відповідно п'ятий рівні). При цьому категорія готелю має бути вказана на його вивісці, у квитанціях, реєстраційній картці гостя та в рекламних документах [3].

Усі без винятку готелі, незалежно від категорії, мають бути оснащені інженерними системами й устаткуванням, які забезпечують постійне електропостачання; гаряче і холодне водопостачання (цілодобово); каналізацію; опалення, що забезпечує температуру в межах від 18 °С до 22 °С у житлових і громадських приміщеннях; вентиляцію (природну або примусову), яка забезпечує нормальну циркуляцію повітря та запобігає проникненню сторонніх запахів у номери й громадські приміщення; телебачення (підведення до всіх номерів); телефонний зв'язок; освітлення у номерах: природне (не менше одного вікна), штучне, забезпечене лампами розжарювання – 100 лк; люмінесцентними лампами – 200 лк; у коридорах – цілодобове освітлення (п. 4.4.4 ДСТУ 4269:2003). Це – мінімальні вимоги, що висуваються законодавцем до організації об'єкта туристичної інфраструктури. Згідно із ДСТУ 4527: 2006, президентський номер розрахований на проживання 1–2 осіб, містить три і більше житлових кімнати, міні-кухню, один повний і кілька додаткових санвузлів для гостей. Житлові кімнати представлені спальнею, кабінетом, вітальнею або їдальнею, а в санвузлі мають бути умивальник, ванна або джакузі, унітаз і біде. Номер люкс складається з двох і більше житлових кімнат (спальня, вітальня або кабінет) і повного санвузла (умивальник, ванна або душ, унітаз); він розрахований на проживання 1–2 осіб.

Нижчі вимоги висуваються до номера напівлюкс, що складається з однієї житлової кімнати з плануванням, яке дозволяє використовувати частину приміщення як вітальню або місце для приготування та прийому їжі, і повного стандартного санвузла.

Трохи нижче за комфортабельністю та за ціною номери стандарт або першої категорії, у яких одна житлова кімната та повний санвузол.

Усі готелі повинні дотримуватися загальних вимог до наданих ними послуг відповідно до ДСТУ 4269: 3003 «Послуги туристичні». До таких належать цілодобовий прийом клієнтів, послуги громадського харчування або створення умов для самостійного приготування їжі, відправка, отримання та доставка листів і телеграм, зберігання цінностей та багажу, медична допомога, а також туристична інформація. Заслуговує на увагу норма ДСТУ, у якій до вимог до загальних послуг готелів віднесено щоденне прибирання житлової кімнати та санвузла, а також зміна постільної білизни – не менше одного разу на п'ять діб, зміна рушників – не менше одного раз на три доби. На практиці в тризіркових вітчизняних готелях турбота про постояльців і дотриманням вимог ДСТУ є скоріш рідкістю [2].

Отже, неякісний сервіс у сучасних вітчизняних готелях має місце, але існує шлях до вирішення цієї проблеми, що передбачено законодавством. Згідно із Наказом Державної туристичної адміністрації України № 19, готель зобов'язаний забезпечити якісне надання готельних послуг згідно із вимогами чинного законодавства, цих Правил та договору. Матеріально-технічне забезпечення готелю, перелік та якість послуг, які надаються споживачу, мають відповідати вимогам присвоєної готелю категорії (п. 5.1.). Споживач у разі виявлення недоліків у наданій послузі, невідповідності послуги присвоєній категорії готелю має право за своїм вибором вимагати усунення недоліків безоплатно та у визначений термін або відповідного зменшення ціни за надану послугу. Готель мусить ужити заходів щодо усунення недоліків наданої послуги протягом години з моменту подання споживачем відповідної вимоги. Споживач має право розірвати договір про надання готельних послуг і відповідно до чинного законодавства вимагати повного відшкодування збитків, якщо готель в установлений термін не усунув недоліки. Гроші, сплачені споживачем за послуги, мають бути повернені в день розірвання договору або в інший термін за домовленістю, але не пізніше ніж протягом семи днів від дня подання відповідної вимоги (п. 5.4) [1].

Відповідно до п. 3.6 Наказу, договір про надання основних готельних послуг споживачу вважається укладеним після оформлення документів на проживання (заповнення анкети, реєстрації) та засвідчується розрахунковою квитанцією або іншим розрахунковим документом, що підтверджує укладення договору і містить у собі найменування готелю, його реквізити (для приватного підприємця – прізвище, ім'я та по батькові, інформацію про державну реєстрацію); прізвище, ім'я та по батькові споживача; інформацію про номер (місце в номері), що надається; ціну номера (місця в номері); інші необхідні дані на розсуд готелю. Таку квитанцію слід зберігати, адже в разі чого її можна подати в суді як доказ факту та умов проживання в готелі.

Слід звернути увагу, що згідно із цим Наказом контроль за дотриманням готелем правил здійснюють місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, центральний орган виконавчої влади з питань туризму та інші центральні органи виконавчої влади в межах їх компетенції (п. 6.1.). За порушення санітарних вимог або надання готельних послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів стосовно безпеки для життя, здоров'я та майна споживачів і навколишнього природного середовища, готель несе відповідальність згідно із чинним законодавством (п. 6.2) [1].

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-80. **2.** Державні стандарти України 4269:2003. Послуги туристичні класифікація готелів. URL: https://dnaop.com/html/29982/doc/4269_2003. **3.** Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання): Закон України від 29.07.2009 № 803 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/803/2009D0/BF.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ АУДИТУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.1

Валежний В. Г.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто загальні питання історії виникнення, розвитку й становлення аудиту, визначено його значущість за сучасних умов. Досліджено особливості організації та методики проведення аудиту на сучасному вітчизняному підприємстві.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, суб'єкт господарювання, організація, бухгалтерський облік, фінансова звітність, звітна інформація, аудит, аудитор, аудиторська діяльність.*

Аннотация. *Рассмотрены общие вопросы истории возникновения, развития и становления аудита, определена его значимость в современных условиях. Исследованы особенности организации и методики проведения аудита на современном отечественном предприятии.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, субъект хозяйствования, организация, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, отчетная информация, аудит, аудитор, аудиторская деятельность.*

Annotation. *The general questions of the history of the emergence, development and formation of the audit are considered, its significance is determined in modern conditions. The peculiarities of the organization and methods of auditing in a modern domestic enterprise are explored.*

Keywords: *economy, state, enterprise, business entity, organization, accounting, financial reporting, reporting information, audit, auditor, audit activity.*

За сучасних ринкових умов функціонування підприємства, організації й інші суб'єкти господарювання вступають у взаємовідносини щодо використання майна, коштів, а також у зв'язку із проведенням фінансових операцій та інвестуванням. Не тільки власники, а й акціонери, інвестори та кредитори не мають можливості самостійно переконатися в тому, що всі господарські операції підприємства є законними і правильно відображеними в звітності підприємства, а тому мають потребу в послугах аудиторів. Результати проведення внутрішнього аудиту дають змогу керівництву приймати обґрунтовані рішення, що сприяють подальшому розвитку підприємства, а також допомагають визначити подальшу фінансову стратегію. Через це актуальними є виявлення й усунення недоліків аудиту фінансових результатів для полегшення аудиторської перевірки та покращення діяльності підприємства в цілому.

Питання аудиту фінансових результатів підприємства є актуальним і завжди привертало до себе увагу багатьох науковців, серед них Анеліна Ю. Ю., Дорош Н. І., Ільченко О. О., Виноградова М. О., Дрозд І. К., Немчен-

© Валежний В. Г., 2017

ко В. В., Петрик О. А., Лозовицький С. П., Редько О. Ю., Усач Б. Ф., Утенкова К. О. та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених, зауважимо, що питання аудиту фінансових результатів підприємства потребує подальшого поглибленого дослідження.

Метою написання статті є виявлення проблем аудиту фінансових результатів та розробка напрямів їх ефективного вирішення.

Виникнення і розвиток аудиту є тісно пов'язаним із особливостями фінансово-промислової історії окремих країн і визначуваним характером розвитку ринку капіталу. У країнах, де основними джерелами капіталу були ринки акцій, акціонерам задля забезпечення безпеки інвестицій потрібною була регулярна інформація про діяльність компаній та ефективність фінансових вкладень. Власники підприємств, їх кредитори, постачальники та інші користувачі інформації бухгалтерської звітності були позбавлені можливості самостійно переконатися в тому, що фінансова звітність, подана адміністрацією підприємства, є достовірною, оскільки зазвичай вони не мали ні доступу до первинних документів і облікових записів, ні відповідних професійних знань у галузі бухгалтерського обліку.

Батьківщиною аудиту в сучасному розумінні цього слова є Велика Британія – країна, у якій у 1844 р. було ухвалено низку законів про компанії. Ці закони давали можливість розпорядчому акціонерною компанією не рідше одного разу на рік залучати незалежних бухгалтерів для перевірки бухгалтерських книг і рахунків компанії з подальшим звітом перед акціонерами. Отже, поява аудиту є історично зумовленим фактом. Саме реальні потреби зацікавлених користувачів звітної інформації в підтвердженні її достовірності і зумовили виникнення та розвиток аудиту [1].

Згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність», аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність у всіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень та стандартів бухгалтерського обліку або іншим правилам (внутрішнім положенням суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [2].

Адамс Р., автор книги «Основи аудиту», дав класичне визначення сутності аудиту, за яким аудит є процесом, за допомогою якого компетентний незалежний працівник накопичує й оцінює свідчення про інформацію, яка підлягає кількісному оцінюванню і стосується специфічної господарської системи, щоб визначити та виразити у своєму висновку ступінь відповідності цієї інформації установленим стандартам [5].

Відповідь на запитання, що таке аудит, можна знайти у Міжнародному стандарті аудиту (ISA). Метою аудиту фінансових результатів відповідно до МСА (ISA) 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» є підвищення ступеня довіри користувачів до фінансової звітності. Згідно із МСА 200, такої довіри досягають через висловлення аудитором думки про те, чи складено фінансову звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності. Згідно із вимогами МСА, аудиторська думка має ґрунтуватися на отриманні достатньої впевненості в тому, що фінансова звітність у цілому не містить суттєвих викривлень через шахрайство або помилки [3].

Необхідність аудиторської перевірки виникає у зв'язку із:

- ймовірністю передачі неточних і помилкових даних від керівництва до користувачів цієї інформації (власників, інвесторів та кредиторів);
- впливом якості отриманої інформації на прийняття подальших управлінських рішень;
- необхідністю спеціальних умінь та навичок для перевірки інформації;
- відсутністю в користувачів інформації щодо оцінки якості інформації [4].

Нині система фінансового контролю та аудиту в Україні не може забезпечити на високому рівні фінансово-бюджетну дисципліну в державі в цілому та на її регіональних рівнях. Це є пов'язаним передусім із існуванням значної кількості проблем, що спричиняють зростання обсягів фінансових порушень.

Шляхи поліпшення системи аудиту можуть мати різний характер. Один із них полягає в удосконаленні нормативно-правового забезпечення контрольної функції аудиту. Система аудиту в Україні функціонує згідно з Конституцією та чинним законодавством України, регламентується підзаконними актами. Але ці норми часто мають суперечливий характер, не охоплюють потрібні сфери, не розмежовують функції та повноваження аудиторських органів, що, у свою чергу, може призвести до того, що система не матиме цілісності та не діятиме. Правильним є використання всіма суб'єктами аудиту в своїй діяльності єдиних базових принципів і основних процедур. Це надасть можливості для підвищення якості послуг аудитора, а також повніше охопити фінансові операції та зробити зважені висновки.

Відсутність єдиної інформаційної та методологічної бази аудиту істотно знижує ефективність роботи перевіряючих органів і суб'єктів господарювання. Для вирішення цієї проблеми доцільно створити єдину інформаційну базу, узгодити й удосконалити законодавство, відпрацювати та поліпшити методики проведення аудиторських перевірок.

Нині аудит в Україні, і зокрема аудит фінансових результатів, не має системного характеру і не забезпечує виконання тих завдань, які повинен виконувати як на рівні окремого підприємства, так і на рівні держави.

Вважаємо за доцільне для вдосконалення системи та методики аудиту використати досвід високорозвинених країн [4].

Основними напрямами підвищення ефективності функціонування аудиту є:

– організація аудиторської перевірки на підставі міжнародної практики, але із придатними для України вимогами та нормами, що дасть змогу аудиторським органам забезпечити контроль за використанням коштів та правильністю складання фінансової звітності суб'єктами підприємницької діяльності;

– розробка і практична реалізація концепції системи аудиту фінансових результатів, базованої на єдиних принципах, правилах, методології та інформаційній базі;

– узгодження й взаємодія норм і правил аудиту окремої частини діяльності підприємства з аудиторськими перевірками інших складових;

– оптимізація функцій та повноважень кожного органу, що займається питанням аудиту; це сприятиме формуванню ефективної організаційної структури як окремої ланки аудиту, так і системи в цілому [3; 4].

Таким чином, нині аудит фінансових результатів виконує важливу функцію щодо достовірності та реалістичності інформації для користувачів, на основі якої вони можуть приймати правильні управлінські рішення. Проте наявність значної кількості проблем аудиту фінансових результатів зумовлює необхідність підвищеної уваги до рівня його якості та доцільність розробки нових комплексних підходів до їх вирішення, як на загальнодержавному, так і на локальному (на рівні кожного підприємства) рівні. За умов ринкової економіки на довіру зовнішніх користувачів і громадян заслуговують саме ті підприємства, господарська діяльність яких підтверджена позитивними аудиторськими висновками.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. В.

Література: 1. Виноградова М. О., Жидєєва Л. І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2014. 654 с. **2.** Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.93 № 3125-XII // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12. **3.** Петрик О. А., Пшенична А. Ж., Артюх-Пасюта О. В. Міжнародні стандарти аудиту: схеми і таблиці: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2013. 301 с. **4.** Усач Б. Ф. Аудит: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2012. 231 с. **5.** Адамс Р. Основы аудита/пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова. М.: Аудит; Юнити, 1995. 398 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

УДК 336.221:33.012.61-022.51.(477)

Варданян С. Г.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено умови й особливості застосування загальної та спрощеної систем оподаткування, обліку та звітності суб'єктами малого бізнесу в Україні. Визначено роль малого бізнесу в сучасній вітчизняній економіці.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, малий бізнес, суб'єкт господарювання, суб'єкт малого бізнесу, облік, бухгалтерський облік, звітність, фінансова звітність, податки, оподаткування, прибуток, єдиний податок.*

© Варданян С. Г., 2017

Аннотация. *Исследованы условия и особенности применения общей и упрощенной систем налогообложения, учета и отчетности субъектами малого бизнеса в Украине. Определена роль малого бизнеса в современной отечественной экономике.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, малый бизнес, субъект хозяйствования, субъект малого бизнеса, учет, бухгалтерский учет, отчетность, финансовая отчетность, налоги, налогообложение, прибыль, единый налог.*

Annotation. *The conditions and peculiarities of application of general and simplified taxation, accounting and reporting systems by small business entities in Ukraine are investigated. The role of small business in modern domestic economy is defined.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, small business, business entity, small business entity, registration, accounting, reporting, financial reporting, taxes, taxation, profit, single tax.*

Малий бізнес є органічним структурним елементом ринкової економіки, атрибутом сучасної моделі господарювання. Цей сектор економіки історично відіграє роль необхідної передумови створення ринкового середовища, оскільки був первинною вихідною формою ринкової системи господарювання у вигляді дрібнотоварного виробництва. За сучасних умов малий бізнес посів міцні позиції в економіці більшості розвинених країн світу. Водночас зростання національної економіки, створення конкурентного середовища та забезпечення ефективної зайнятості населення висувають на перший план проблему створення необхідних умов для підвищення підприємницької активності та інноваційного розвитку малого бізнесу. В Україні, на противагу зарубіжній практиці, останнім часом мале підприємництво влада розглядає виключно з позиції його економічного значення.

Проблема побудови ефективної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва належить до кола наукових інтересів таких вітчизняних дослідників, як Бутинець Ф., Василик О., Вишневський В., Возняк А., Гальчинський А., Базилюк А., Геєць В., Завгородній В., Кравченко В., Крисоватий А., Крупка М., Лобанов О. та ін. Серед зарубіжних дослідників відзначимо Шумпетера Й., Друкера П., Хейне П., Бернса П., Сторея Д. Однак, незважаючи на значний науковий доробок науковців, недостатньо дослідженими залишаються питання щодо особливостей застосування спрощеної системи оподаткування у сфері малого бізнесу за умов мінливості та трансформації податкового законодавства, а також питання наукового обґрунтування економічної та соціальної ефективності створення спеціальних режимів оподаткування для сучасних вітчизняних малих підприємств.

Малий бізнес – це підприємницька діяльність, здійснювана суб'єктами ринкової економіки за певних законодавчих умов. Його розвиток залежить як від економічних, так і політичних факторів. Мале підприємництво відіграє важливу роль в економічному розвитку країни, оскільки сприяє зростанню ефективності виробництва, демократизації ринкових відносин, зайнятості населення, урізноманітненню товарів, робіт і наданих послуг, ефективному використанню ресурсів, розвитку конкурентного середовища, інноваційним зрушенням в економіці країни [1].

Станом на 2016 р. в Україні, діяло 291154 малих підприємств, що становить 95 % від загального обсягу, із них 247695 – це мікропідприємства, в той час як частка великих підприємств становить лише 0,1 % (383), а середніх – 4,9 % (14832). Найбільша кількість малого бізнесу припадає на торгівлю, сільське, лісове та рибне господарство. Проте є сфери, у яких практично всі діючі підприємства є малими, і будь-які різкі зміни можуть призвести до суттєвих проблем у галузі. Так, операціями з нерухомістю зайняті 98,6 % малих підприємств і лише 1,4 % – середніх, подібна ситуація в освітній, інформаційній та телекомунікаційній галузях [2].

На сучасному етапі вітчизняна податкова система передбачає для малих підприємців два шляхи ведення діяльності в контексті сплати податків: загальну систему та спрощену.

Якщо суб'єкт господарювання обирає загальну систему оподаткування, то на нього чекає сплата податків відповідно до переліку ст. 9; 10 Податкового кодексу України [3].

Така система має певні недоліки для платників, серед них значна кількість обов'язкових платежів, фіскальна мета впроваджених податків і зборів, складність ведення обліку та нарахування податків і зборів, потреба в ресурсах для ведення діяльності тощо. Найбільшим тягарем для підприємства в цьому разі є податок на прибуток чи податок на доходи фізичних осіб, оскільки ставки обох становлять 18 % від бази оподаткування. Обидва податки є важливими на державному рівні, показники надходжень до бюджету є доволі високими. За рахунок загальної системи оподаткування держава отримує чималі надходження до бюджету і зацікавлена в тому, щоб доходи зростали. Однак, більшість представників малого бізнесу вдаються до спрощеної системи оподаткування, що виключає такі важливі з фіскальної точки зору податок на прибуток та на доходи фізичних осіб.

Спрощена система оподаткування передбачає особливий механізм справляння податків, що звільняє платників від нарахування, сплати окремих податків та подання звітності. Для суб'єктів малого бізнесу спрощена система оподаткування була запроваджена в 1999 р. як альтернативна загальній системі. Основною її метою була активізація та легалізація підприємницької діяльності, підвищення рівня зайнятості населення. Завдяки своїй

простоті та зрозумілості, мінімізації адміністрування, звільнення фонду оплати праці від нарахування внесків до фондів соціального страхування ця система стала популярною серед підприємців і швидко поширилася [4].

Зазначимо, що спрощена система оподаткування у вигляді сплати єдиного податку існує в багатьох країнах світу, у тому числі в Австрії, Канаді, Нідерландах, Швейцарії та ін.

У Австрії всі види суб'єктів господарювання, незалежно від їх юридичного статусу, обкладаються податком на підприємницьку діяльність, який складається з двох частин: податку на прибуток підприємства та податку на фонд заробітної плати. У Нідерландах справляється єдиний (комбінований) податок, складовими якого є прибутковий податок і податок на соціальне страхування. В Японії на рівні місцевих податків справляється корпоративний муніципальний податок, складовими якого є префектурний і міський або міський (як у випадку з Токіо) і районний. Деякі провінції Канади (Нью Брансуїк, Нова Шотландія, Ньюфаундленд) об'єднали свої місцеві податки з продажів із федеральним податком на товари і послуги, що вказує на появу об'єднаного непрямого податку, який залучають до роздрібних цін [5; 6].

Податковим кодексом України для платників єдиного податку визначено ставки розміром:

- I група – до 10 % від розміру мінімальної заробітної плати;
- II група – до 20 % від розміру мінімальної заробітної плати;
- III група – для платників податку на додану вартість:
- 3 % від доходу;
- у разі залучення податку на додану вартість до єдиного податку: 5 % від доходу;
- IV група – визначено п. 293.9 ст. 293 Податкового кодексу України [3].

Єдиний податок, як правило, дозволяє представникам малого бізнесу сплачувати значно нижчі податки, ніж за умов загальної системи.

Після прийняття Податкового кодексу України спрощена система звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг: спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачено Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку; замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності; значно спрощуються розрахунки, що є пов'язаними із визначенням сум податків. Однак, поряд із перевагами спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва існують і певні перешкоди, що стримують розвиток малого підприємництва, серед них обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування; підприємство може перейти на спрощену систему оподаткування, зареєструвавшись платником єдиного податку, якщо виконується низка вимог, визначених законодавством; суми єдиного податку фізичної особи – платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал).

Для перспективного розвитку оподаткування малого бізнесу можна використати зарубіжний досвід, зокрема країн Європейського Союзу, де спрощені системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва набули поширення в інших формах державної підтримки, серед них звільнення окремих видів підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку й звітності; запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість деяких видів операцій, характерних для фермерських господарств і сільськогосподарських кооперативів та ін. [7].

Такі підходи передбачають спроможність через механізм малого бізнесу вповні вирішувати проблеми зайнятості населення, скорочувати рівень безробіття, створювати нові робочі місця та задовольняти пропозицію на ринку праці, особливо за умов дефіциту робочих місць та фінансової кризи.

Таким чином, в Україні спрощена система оподаткування є оптимальним способом стягнення податків з представників малого бізнесу, оскільки загальна система оподаткування є надто складною й обтяжливою. Економічні показники розвитку малих підприємств у нашій країні засвідчують, що вони не можуть ефективно виконувати фіскальну функцію. Створення широкої мережі малих підприємств у всіх галузях господарства сприятиме демонополізації та розвитку конкуренції.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бондаренко О. В., Кондратко Х. Ю. Малий бізнес в Україні: основні проблеми та перспективи розвитку. *Вісник ЖДТУ.* 2008. № 3 (53). С. 21–23. **2.** Кількість підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2015 р. // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство Украї-

ни»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Юрій С. І., Квасовський О. Р. Фіскальна і стимулююча ефективність спрощених режимів оподаткування для приватних підприємців. *Фінанси України.* 2002. № 8. С. 63–70. **5.** Князев В., Черник Д. Налоговые системы зарубежных стран. М.: Закон и право; Юнити, 1997. 191 с. **6.** Крисоватий А. І. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 258 с. **7.** Дема Д. І., Шевчук І. В. Спрощена система оподаткування: реалії та перспективи розвитку в Україні. *Облік і фінанси АПК.* 2011. № 1. С. 146–149.

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЙОГО ФІНАНСОВИЙ СТАН

УДК 657.37:658.14/.17

Вергун Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Наведено результати дослідження рівня фінансового стану сільськогосподарського підприємства – агрофірми ТОВ «Надія». Розраховано необхідні показники для максимально правильного оцінювання фінансового стану підприємства. Запропоновано заходи задля поліпшення фінансового стану цього підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, фінансовий стан, витрати, прибуток, продукція, сільське господарство, сільськогосподарське підприємство, сільськогосподарська продукція, реалізація.*

Аннотация. *Приведены результаты исследования уровня финансового состояния сельскохозяйственного предприятия – агрофирмы ООО «Надежда». Рассчитаны необходимые показатели для максимально правильной оценки финансового состояния предприятия. Предложены меры для улучшения финансового состояния этого предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, финансовое состояние, расходы, прибыль, продукция, сельское хозяйство, сельскохозяйственное предприятие, сельскохозяйственная продукция, реализация.*

Annotation. *The results of the study of the financial status of the enterprise – agrofirm «Nadezhda» LLC are given. Calculated the necessary indicators for the most correct assessment of the financial condition of the enterprise. Measures are proposed to improve the financial condition of the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, financial condition, expenses, profit, production, agriculture, agricultural enterprise, agricultural products, sale.*

Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для його нормального функціонування, їх розміщенням, доцільністю та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими фізичними та юридичними особами, фінансовою стійкістю і платоспроможністю. Фінансовий стан є найважливішою характеристикою економічної діяльності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, потенціал у діловому співробітництві, оцінює, якою мірою гарантовано економічні інтереси його партнерів та інтереси власне підприємства [1].

Дослідженням сутності поняття фінансового стану займалися Бутинець Ф. Ф., Бланк І. О., Голов С. Ф., Щирба М. Т., Чумаченко М. Я., Шеремет А. Д., Коробов М. Г. та ін. Значна увага приділяється аналізу фінансового стану підприємства і його оцінюванню, оскільки, з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, що свідчить про досягнення, а з іншого – виявляє передумови розвитку підприємства. На майбутній розмір фінансового стану сільськогосподарських підприємств впливають ринкові, зовнішньоекономічні, економіко-політичні

© Вергун Т. В., 2017

й інші фактори, а також сили природи (погодні умови, клімат тощо), що суттєво підвищує ризик отримання збитків на підприємстві. Тому при організації бухгалтерського обліку фінансових результатів має бути враховано можливі резерви їх покриття [2–5].

З'ясування рівня фінансового стану сільськогосподарських підприємств моє свою специфіку. Він характеризує його спроможність ефективно функціонувати у довгостроковому періоді, одержуючи достатній для повноцінного розвитку та відтворення прибуток, забезпечуючи економічно обґрунтоване співвідношення джерел фінансування підприємства та його активів і збалансований стан вхідних і вихідних грошових потоків, незалежно від впливу внутрішніх і зовнішніх факторів [6].

Метою написання статті є аналіз звітності сукупного доходу ТОВ «Надія», розгляд методики здійснення аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства, особливостей своєчасного виявлення впливу кризових факторів на розвиток сільськогосподарського підприємства.

Для оцінювання фінансового стану агрофірми ТОВ «Надія» було розраховано деякі показники за 2016 р. Аналіз проведено за відкритими інформаційними даними балансу, звіту про фінансовий результат, звіту про власний капітал, звіту про рух грошових коштів та за даними статистичної звітності й оперативними даними (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Розрахунок показників фінансового стану підприємства ТОВ «Надія»

Показник	Розрахунок	Характеристика
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	*Квк = Власний капітал / пасив;* *Квк* = 10899 / 18860 = 0,57	Характеризує частку власності підприємства у загальній сумі коштів, інвестованих у його діяльність, коефіцієнт має не перевищувати «1»
Коефіцієнт фінансової залежності	*Кфз = вартість майна підприємства + власний капітал;* *Кфз* = 9000/8050 = 1,1	Показник є оберненим до попереднього коефіцієнта і показує, скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	*Кз = сума довгострокових залучених коштів / довгостроковий капітал;* *Кз* = 9850 / 12000 = 0,8	Характеризує структуру капіталу. Показує частку довгострокових залучених коштів, використаних для фінансування активів поряд із власними коштами. Зростання цього показника є негативною тенденцією
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	*Кпв = довгострокові позики + + короткострокові позики / капітал та резерви;* *Кпв* = (780 + 1002) /850= 2,1	*Нормальне обмеження – Кпв* ≤ 1. Коефіцієнт показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок позикових джерел засобів

Показники дають змогу визначити рівень фінансового ризику агрофірми ТОВ «Надія», що є пов'язаним із формуванням структури джерел капіталу, відповідно, і ступінь стабільності та стан фінансової бази розвитку підприємства на перспективу. Важливою характеристикою фінансового стану підприємства є фінансова стійкість, тобто стабільність фінансового стану підприємства, що є забезпечуваною достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його фінансової, комерційної та виробничої діяльності. Якщо фінансовий і виробничий плани виконуються успішно, це позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. І навпаки, за недовиконання виробництва та реалізації продукції відбувається підвищення її собівартості, зменшення суми прибутку та виручки і, як наслідок, погіршення фінансового стану підприємства та зниження його платоспроможності.

Таким чином, для покращення фінансового стану агрофірмі «Надія» потрібно передусім звернути увагу на заходи, що є спрямованими на підвищення якості продукції, зростання обсягів виробництва й реалізації продукції, підвищення конкурентоспроможності, зростання прибутку, зниження собівартості й прискорення оборотності капіталу, рентабельності, ефективнішого використання виробничого потенціалу підприємства, а також зважено оцінити свої можливості й обрати правильну стратегію розвитку підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасічник І. Ю.

Література: 1. Чумаченко М. Г., Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбаток М. І. Економічний аналіз: навч. посіб./ за ред. М. Г. Чумаченка. Київ: КНЕУ, 2001. 540 с. **2.** Коробов М. Я. Фінанси промислових підприємств. Київ: Либідь, 1995. 160 с. **3.** Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Методика финансового анализа. М.: Финансы и статистика, 2001. 261 с. **4.** Бланк І. О., Ситник Г. В. Фінансове забезпечення розвитку підприємств. Київ: КНТЕУ, 2011. 344 с. **5.** Щирба М. Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: монографія. Тернопіль: Економічна думка,

2011. 340 с. **6.** Лігоненко Л. О., Гуляєва Н. М., Ситник Г. В. Фінанси підприємств: підручник. Київ: КНТЕУ, 2007. 491 с. **7.** Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств і об'єднань: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2007. 183 с. **8.** Звітність підприємства ТОВ «Надія». URL: https://www.ua-region.info/21250534.

ТОЧКА БЕЗЗБИТКОВОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ПІСЛЯ ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 33.051:631.11

Вергун Т. В.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Здійснено розрахунок точки беззбитковості для агрофірми ТОВ «Надія», визначено поріг рентабельності цього сільськогосподарського підприємства. Розглянуто один із варіантів дій на підприємстві після досягнення точки беззбитковості. Зроблено висновки щодо доцільності їх використання.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, витрати, прибуток, продукція, сільське господарство, сільськогосподарське підприємство, сільськогосподарська продукція, реалізація, цінова політика, точка беззбитковості.*

Аннотация. *Осуществлен расчет точки безубыточности для агрофирмы ООО «Надежда», определен порог рентабельности этого сельскохозяйственного предприятия. Рассмотрен один из вариантов действий на предприятии после достижения точки безубыточности. Сделаны выводы о целесообразности их использования.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, субъект хозяйствования, расходы, прибыль, продукция, сельское хозяйство, сельскохозяйственное предприятие, сельскохозяйственная продукция, реализация, ценовая политика, точка безубыточности.*

Annotation. *The break-even point was calculated for the agricultural firm «Nadezhda» LLC, the profitability threshold of this agricultural enterprise was determined. Considered one of the options for action in the enterprise after reaching the break-even point. Conclusions are made about the expediency of using them.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, business entity, expenses, profit, production, agriculture, agricultural enterprise, agricultural products, sales, pricing policy, breakeven point.*

Для успішного функціонування кожне підприємство виробничої сфери має прогнозувати та планувати подальший розвиток господарської діяльності. Формування бізнес-плану підприємства залежить від ступеня розвитку менеджменту та його взаємодії із системою бухгалтерського обліку підприємства. Саме бухгалтерський облік у підсистемі управлінського обліку має продукувати (оцінювати, групувати, прогнозувати) інформацію, що ґрунтується на первинних даних та є підставою для ефективної роботи системи менеджменту. Увага акцентується передусім на прогнозуванні обсягу виробництва та реалізації, за якого покриватимуться всі витрати обслуговування та виробництва. Досягти цього можна із застосуванням аналізу порогу точки беззбитковості, тобто того значення, після перевищення якого діяльність буде економічно результативною [1].

Точка беззбитковості у вартісному вимірюванні – це відправна точка, яка дає підприємству будувати свою стратегію в усіх напрямках. Дослідженням теоретико-методичних основ цього питання займалися Андрійчук В. Г., Голов С. Ф., Щирба М. Т. та ін. В їх роботах розкрито методичні особливості розрахунку точки беззбитковості в цілому та для окремих галузей [2–4].

Для отримання прибутку кожне підприємство має враховувати всі фактори, що впливають на результативність його роботи.

© Вергун Т. В., 2017

Метою написання статті є розрахунок точки беззбитковості для агрофірми ТОВ «Надія».

Точка беззбитковості – це такий обсяг діяльності (реалізації виробленої продукції), за якого доходи підприємства дорівнюють його витратам, маржинальний дохід дорівнює загальним постійним витратам. Науковець Нелеп В. стверджує, що сутністю методу аналізу беззбитковості є пошук критичного обсягу реалізації продукції, за умови зменшення якого підприємство починає зазнавати збитків [5]. Андрійчук В. наголошує, що менеджери на підприємстві мають володіти інформацією, за якого обсягу реалізованої продукції досягається точка беззбитковості виробництва, тобто нульова рентабельність.

Формування ціни реалізації відбувається під впливом двох обмежених факторів: ринкової позиції підприємства та його виробничих можливостей. Останній показник відображає собівартість продукції та найбільші витрати на калькуляційну одиницю. Собівартість та обсяг виробленої продукції можуть бути змодельовані й прогнозовані виробником для їх оптимізації. Для визначення, за яких умов підприємство одержуватиме прибуток, необхідно знайти критичний обсяг виробництва.

Для розрахунків досить часто застосовують певний узагальнюючий показник, який має бути ретельно обґрунтованим. У цьому випадку потрібно визначити функціональну залежність змінних витрат та обсягу виробництва. Інколи це буває важко встановити при розрахунках на одиницю конкретної продукції. Тому для визначення розміру вимірювання змінних витрат на одиницю продукції Нападовська Л. пропонує використовувати методи нижчої-вищої точки, кореляції, регресійного аналізу, найменших квадратів і спрощений статистичний [6].

Для аналізу витрат було досліджено структуру витрат для розрахунку точки беззбитковості агрофірми ТОВ «Надія» із розподілом їх на постійні та змінні. Розрахунки проведено за відкритими інформаційними джерелами, що містять дані фінансової звітності [7].

Виробниче підприємство реалізує лише один вид товарної продукції – пшеницю. Ціна одиниці продукції на 1 жовтня 2017 р. становила 27107 грн за тонну. Змінні витрати підприємства на виготовлення одиниці товарної продукції дорівнюють 7976 грн за тонну, а постійні витрати виробничого підприємства дорівнюють 15950 тисяч грн. Постійні виробничі витрати, що розподілені згідно із обліковою позицією підприємства, ведуться за рахунком 91.11, вони складають частину узагальнених виробничих накладних витрат підприємства.

Для розрахунку визначимо число порогу рентабельності. Визначаємо коефіцієнт маржинального доходу, який є потрібним для подальшого розрахунку точки беззбитковості в грошовому вираженні:

$$КМД = Ц.о.п - ЗВ / Ц.о.п; \quad (1)$$

$$КМД = 27\,107 - 7\,976 / 27\,107 = 0{,}705,$$

де *КМД* – коефіцієнт маржинального доходу;

Ц.о.п – ціна одиниці продукції;

ЗВ – змінні витрати підприємства.

$$Тб = ПВ / КМД, \quad (2)$$

$$Тб = 15\,950 / 0{,}705 = 22\,625 \text{ грн},$$

де *Тб* – точка беззбитковості в грошовому вираженні;

ПВ – постійні витрати.

Отже, на підприємстві ТОВ «Надія» поріг рентабельності дорівнюватиме 22 625 тис. грн. У процесі розрахунку точки беззбитковості конкретних видів продукції особливих труднощів не виникає, якщо обґрунтовано виконати поділ витрат на постійні та змінні.

Оскільки реалізація зернових культур, а саме пшениці, на підприємстві становить 70 %, саме отриманий дохід від реалізації зернових визначає формування цінової політики та відносини між власниками паїв та підприємством-орендарем.

Після реалізації продукції та досягнення точки беззбитковості підприємство ТОВ «Надія» виконує операцію щодо видачі паїв за оренду землі їх власникам. Операція проводиться згідно із п. 14 П(С)БО 16, плату за оренду земельних і майнових паїв залучають до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у складі інших прямих витрат. Крім того, орендну плату залежно від призначення орендованої земельної ділянки можна залучити до складу загальновиробничих (пп. 15.4 п. 15 П(С)БО 16), адміністративних (п. 18 П(С)БО 16) витрати або витрат на збут (п. 19 П(С)БО 14) [8].

Розрахунок з орендодавцями паїв для підприємства вигідніше здійснювати в натуральній формі, ніж у грошовій, оскільки на реалізацію, транспортування та фасування підприємство витрачає значні кошти. Велике значення має також вирахування податків. Якщо виплата здійснюється в грошовій формі, від суми орендної плати віднімається податок на доходи, підрахований за зазначеною ставкою, а різниця виплачується фізичною особою. Дещо інакше ведеться розрахунок податків у натуральній оплаті. Стосовно зернових культур податок на доходи обчислюють, виходячи з вартості продукції, підрахованої за звичайними цінами (із урахуванням податку на до-

дану вартість), помноженої на коефіцієнт. Підприємці-орендатори зазвичай обирають другий варіант, адже він є вигіднішим для підприємства.

Таким чином, управлінський облік є інформаційною підставою для збирання всіх даних, що на їх основі відбувається обчислення точки беззбитковості. Вона є одним із найважливіших елементів визначення показників, що впливають на формування стратегії підприємства. На практиці великий інтерес являє розрахунок не тільки точки беззбитковості для розробки стратегії, але й обчислення показників обсягу й ціни реалізації, що є необхідними для отримання запланованої величини прибутку за заданої функції витрат.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2016. 352 с. **2.** Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку: монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. 216 с. **3.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посіб. Київ: Лібра, 2011. 840 с. **4.** Щирба М. Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2011. 340 с. **5.** Нелеп В. М. Тенденції розвитку сільського господарства в Україні та світі. *Економіка АПК.* 2015. № 7. С. 100–114. **6.** Нападовська Л. В. Базові принципи управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки.* 2013. № 1. С. 173–181. **7.** Звітність підприємства ТОВ «Надія». URL: https://www.ua-region.info/21250534. **8.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

УДК 657.4:640.4

Верхотурова В. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій з надання готельних послуг. Запропоновано класифікацію готельних послуг для ведення бухгалтерського обліку витрат і доходів на підприємствах готельного бізнесу. Проаналізовано основні правові аспекти надання готельних послуг.*

Ключові слова: *туризм, послуги, обслуговування, стандарти обслуговування, готель, класифікація готелів, готельні послуги, облік, витрати, доходи, бухгалтерський облік, правове регулювання.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности отражения в бухгалтерском учете хозяйственных операций по предоставлению гостиничных услуг. Предложена классификация гостиничных услуг для ведения бухгалтерского учета расходов и доходов на предприятиях гостиничного бизнеса. Проанализированы основные правовые аспекты предоставления гостиничных услуг.*

Ключевые слова: *туризм, услуги, обслуживание, стандарты обслуживания, отель, классификация гостиниц, гостиничные услуги, учет, расходы, доходы, бухгалтерский учет, правовое регулирование.*

© Верхотурова В. В., 2017

Annotation. *Considered are the features of the reflection in the accounting of economic transactions for the provision of hotel services. The classification of hotel services for accounting of expenses and incomes at the enterprises of hotel business is offered. The main legal aspects of the provision of hotel services are analyzed.*

Keywords: *tourism, services, service, service standards, hotel, hotel classification, hotel services, accounting, expenses, income, legal regulation.*

Бухгалтерський облік є сферою спеціальних економічних знань, що мають у сучасному суспільстві важливе прикладне значення. Він є важливою складовою діяльності будь-якої організації, незалежно від організаційно-правової форми та цілей її функціонування.

Кожна людина за своє життя зупинялася в готелі, проте не всі замислюються про порядок надання готельних послуг. Дослідженням питань теорії та практики формування системи управління якістю на підприємствах готельного господарства займалися Басовський Л., Беседіна В., Бондаренко Г., Гличева А., Калита П., Коляда К., Мельниченко С., Новак М. та ін. З огляду на те, що діяльність готелів підпорядковується дії нормативно-правових актів, розглянемо основні з них, щоб з'ясувати правові аспекти надання готельних послуг.

Готель – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми власності, що складається з номерів і пропонує комплекс готельних послуг, не обмежених застелянням ліжок, прибиранням кімнат і санвузлів. Готельною послугою є дії підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі. Готельні послуги поділяють на основні та додаткові, що надаються споживачеві відповідно до категорій готелю.

До основних належать послуги готелю, залучені до ціни номера (місця) і надавані споживачу згідно з укладеним договором. До додаткових належать послуги готелю, що не є основними, замовляються та сплачуються споживачем додатково за окремим договором (послуги з прання й прасування, надання автостоянки, послуги перукарні, прокат спортивного та туристичного інвентарю тощо).

Готель не має права надавати додаткові послуги без згоди споживача. До послуг, що надаються без додаткової оплати, належать також виклик швидкої допомоги, доставка в номер кореспонденції, побудка у визначений час, забезпечення необхідним інвентарем залежно від категорії готелю [5].

Як і будь-яке інше підприємство, готель думає передусім про те, як підвищити ефективність своєї діяльності. Щоб збільшити потік клієнтів, необхідно підвищувати якість обслуговування та розширювати перелік послуг, що надаються. Лише за таких умов готель зможе досягти присвоєння вищої категорії з сертифікації та пройти міжнародну атестацію. Усе це потрібує певних витрат. Розглянемо, як відобразити їх в обліку і як правильно сформувати вартість готельних послуг.

Бухгалтерський облік є здійснюваним відповідно до вимог законодавства про порядок відображення господарських операцій суб'єктами господарської діяльності юридичними особами в сфері обслуговування, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності. Згідно з установчими документами та законодавством питання організації бухгалтерського обліку вирішує власник або посадова особа готельного підприємства. Підприємство самостійно визначає форму бухгалтерського обліку, облікову політику, затверджує технологію обробки облікової інформації й правила документообігу, регістри аналітичного обліку та додаткову систему рахунків, об'єкти й періодичність проведення інвентаризації активів і зобов'язань, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно із законодавством.

Оскільки надання послуг є основною діяльністю готелів, облік операцій з їх надання є аналогічним обліку операцій із надання звичайних послуг. Тому витрати, що є пов'язаними з наданням готельних послуг, формуються відповідно до норм П(С)БО 16 (Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»), а доходи – відповідно до вимог П(С)БО 15 (Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»).

Витрати готельного підприємства складаються в основному з витрат, що виникають у зв'язку з наданням послуг: на утримання приміщень номерів готелів; оснащення номерів готелів і обслуговування клієнтів у номері; оплату праці персоналу, який безпосередньо займається наданням основних послуг готелю, покоївкам, портьє, черговим по поверхах, включаючи відрахування ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, амортизацію приміщень номерів готелів, охорону праці та техніку безпеки, ремонт і технічне обслуговування готельних номерів [2].

Згідно з планом рахунків собівартість готельних послуг у бухгалтерському обліку формується на рахунку 23 «Виробництво». Наприклад, якщо готель має окремі підрозділи, «Готель (основні послуги)», «Хімчистка», «Ресторан», «Перукарня» тощо, з кредиту рахунку 23 «Виробництво» списують собівартість готельних послуг на субрахунок 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг». Облік інших витрат операційної діяльності готелю ведеться на рахунках 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» [4].

Існує чимало підприємств готельного господарства, які надають різноманітні послуги, і тому перелік доходів від реалізації є порівняно великим. Зокрема, це доходи від здачі готельних номерів, реалізації побутових

послуг (прання, хімчистка, перукарські послуги тощо), реалізації екскурсійних послуг, реалізації автомобільних послуг (перевезення пасажирів), реалізації послуг автостоянки, надання послуг з користування мережею Інтернет, телефоном та ін.

Для узагальнення інформації про дохід, отриманий від надання готельних послуг, використовують субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», у якому для обліку основних і додаткових послуг відкривають субрахунки другого порядку. Облік доходів від надання послуг іншими підрозділами готелю також ведеться за субрахунком 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» із відкриттям окремих субрахунків другого порядку, а саме: «Хімчистка», «Перукарня», «Транспорт», «Місце для паркування», «Пральня» та ін. [5].

У разі надання готельних послуг, що є пов'язаними із тимчасовим проживанням гостей на умовах наступної оплати, дохід визнається під час збільшення активу. Іншими словами, нарахування дебіторської заборгованості гостя перед готелем, що відображається бухгалтерським записом за дебетом субрахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» у кореспонденції з кредитом субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». При цьому сума визнаного у звітному періоді доходу від надання готельних послуг залежить як від кількості гостей і кількості діб, протягом яких у звітному періоді ці гості проживали в готелі, так і від вартості проживання в готелі однієї людини протягом однієї доби.

Таким чином, облікова політика підприємства готельного господарства відображається як спосіб обліку виручки, послуг громадського харчування, форменого одягу тощо. Як і будь-якому іншому підприємству, готелю необхідний бухгалтерський облік, тому надзвичайно важливо приділяти належну увагу обліку доходів і витрат від реалізації готельного продукту.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. В.

Література: 1. Балченко З. А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: навч. посіб. Київ: КУТЕП, 2006. 232 с. **2.** Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-80. **3.** Король С. Я. Бухгалтерський облік у готельному господарстві: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2005. 354 с. **4.** Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькування собівартості робіт на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства: Закон України від 06.03.2002 № 47 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://uazakon.com/documents/date_7d/pg_ihwaoa/index.htm. **5.** Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг: Закон України від. 16.03.2004 № 19 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04. **6.** Пташник О. Особливості обліку у готельному бізнесі. URL: https://prezi.com/ginjdrxqhvrj/presentation.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИВАТИЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНО ВАЖЛИВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

УДК 346.7

Виноградова Г. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості приватизаційних процесів і відповідна нормативно-правова база. Проаналізовано наслідки приватизації об'єктів державної власності стратегічного значення для економічного розвитку України.*

© Виноградова Г. В., 2017

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, стратегічне підприємство, приватизація, організація, реорганізація, збитковість, економічний розвиток.*

Аннотация. *Исследованы особенности приватизационных процессов и соответствующая нормативно-правовая база. Проанализированы последствия приватизации объектов государственной собственности стратегического значения для экономического развития Украины.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, стратегическое предприятие, приватизация, организация, реорганизация, убыточность, экономическое развитие.*

Annotation. *The peculiarities of privatization processes and the corresponding regulatory and legal basis are studied. The consequences of privatization of objects of state property of strategic importance for the economic development of Ukraine are analyzed.*

Keywords: *economy, state, enterprise, strategic enterprise, privatization, organization, reorganization, unprofitability, economic development.*

Приватизацію вважають ефективним механізмом реструктуризації економіки. Вона створює підґрунтя для розвитку малого та середнього бізнесу, сприяє формуванню конкурентного ринку й економічному розвитку регіону. У контексті зростання дефіциту державного бюджету, пошуку джерел прямих іноземних інвестицій, приватизація в Україні є спрямованою на збільшення надходжень до бюджету. Але річні плани приватизації виконуються не в повному обсязі. Так, за інформацією звіту Рахункової палати, у 2016 р. доходи від приватизації державного майна становили на 98,9 % менше від запланованого. Ураховуючи існуючі тенденції, важливим є аналіз причин і наслідків приватизації, розгляд та оцінювання нормативно-правової бази з цього питання. Особливу зацікавленість викликають процеси приватизації об'єктів стратегічного значення, адже вони є рушійною силою регіонального реформування.

Стратегічним вважають підприємство, діяльність якого значною мірою впливає на економічний розвиток країни або забезпечує виконання державних обов'язків. Критерії, яким мають відповідати стратегічні підприємства, сформовані у Постанові Кабінету Міністрів від 3 листопада 2010 р. «Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення» [1]. Окремо Постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. «Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» визначено перелік підприємств стратегічного значення [2].

Серед причин зацікавленості уряду країни у приватизації об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення, можна виокремити збитковість таких підприємств і зростання їхнього боргу перед державним бюджетом. Станом на перше півріччя 2017 р. питома вага державного сектора економіки становила 15,8 % [3]. При цьому, за результатами дослідження Світового банку «Worldwide Governance Indicators 2017», позиції України за показником якості регулювання є порівняно низькими. Дослідження Міністерства економічного розвитку щодо сотні топових державних підприємств за 2016 р.» [4], демонструє, що станом на кінець 2016 р. портфель 94 найбільших державних компаній отримав чистий прибуток розміром 26,4 млрд грн порівняно зі збитком на рівні 53 млрд грн за результатами 2015 р. Проте зростання показника чистого прибутку є пов'язаним із зростанням показників кількох найбільших державних підприємств, у той час як інші 89 компаній портфеля сукупно показали збиток 9,5 млрд грн [4].

Процес прогнозування прибутків державних підприємств ускладнюється тим, що далеко не всі підприємства подають фінансову звітність. Так, з 46 державних підприємств першої групи аудит звітності за 2016 р. провели лише 19, з 399 підприємств другої групи повністю виконали умови з аудиту лише 34 [3].

Поглиблення економічних диспропорцій розвитку країни, які спричиняють дефіцит державного бюджету, унеможливлюють ефективну підтримку великої кількості підприємств із боку держави. Так, виконання бюджетних програм не є ефективним, підприємства відчувають нестачу інвестицій, зростає заборгованість з виплати заробітної плати. За результатами дослідження виконання бюджетної програми «Реструктуризація вугільної та торфодобувної промисловості» Рахунковою палатою було доведено, що обсяги фінансування програми зменшувалися щороку, а фінанси, виділені на виконання цієї бюджетної програми, перерозподілялися на виконанні інших бюджетних програм.

Вважають, що неефективний процес приватизації державних підприємств у 2014–2016 рр. значною мірою був пов'язаний із непрозорістю процесу приватизації та неврегульованістю законодавства з питання приватизації. Для покращення умов для приватизації наразі розглядається новий проект Закону «Про приватизацію державного майна» [5]. Якщо нині регулювання процесу приватизації здійснюється на основі восьми законів, то після прийняття цього законопроекту процес регулюватиметься лише одним.

Законопроектом запроваджується єдиний поділ об'єктів приватизації на великі та малі підприємства, відповідно, процес приватизації для таких видів підприємств планується різний.

У контексті аналізу наслідків приватизаційних процесів викликає інтерес план приватизації на 2017–2020 рр., запропонований Міністерством економічного розвитку і торгівлі [6]. Згідно зі стратегією, у державній власності мають залишитися 15 особливо важливих державних підприємств та 363 об'єкти, що забезпечують виконання державою своїх функцій. Це компанії, що є державними природними монополіями (НАК «Нафтогаз України», ПАТ «Укрзалізниця» та інші), або ж виконують суспільно важливі функції в оборонній сфері, сфері охорони здоров'я, стандартизації та метрології, соціальної політики, тим самим надаючи державі інструменти для виконання своїх функцій.

Останні державні підприємства поділяють на групи, серед них: підприємства, що мають бути передані у концесію; об'єкти державної власності, що мають бути припинені шляхом реорганізації чи ліквідації; підприємства, над якими наразі втрачено контроль. Відповідно 893 об'єкти, що не відповідають критеріям зазначених груп, підлягають приватизації. При цьому багато підприємств, що запропоновані в плані на приватизацію, згідно із Постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. «Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» [2], вважаються стратегічними. Серед таких підприємств «Турбоатом», «Харківобленерго», «Львіввугілля», низка лісових і сільськогосподарських підприємств. Приватизація таких підприємств може мати негативні наслідки, у тому числі зменшення прямого впливу держави на розвиток економіки країни, ризик поглиблення диспропорцій регіонального розвитку, соціально-економічні наслідки, серед яких зростання рівня безробіття, підвищення цін на харчові продукти, неефективність витрат, що є пов'язаними із приватизацією (залучення радників).

Більш того, деякі державні підприємства мають залишитися у державній власності через те, що головна ціль діяльності таких підприємств – соціальна. Вони не спрямовані на отримання прибутку, а тому за умови переходу до приватної власності мають ризик занепаду чи перепрофілювання. Так, підприємство ДП «Львіввугілля» є найбільшим підприємством вугледобувної галузі області, розвиток регіону напряму залежить від діяльності цього підприємства. Наразі підприємство несе збитки через дефіцит власних коштів і необґрунтоване суттєве зменшення державної підтримки галузі за всіма бюджетними програмами, починаючи з 2015 р. і донині. Цільове фінансування та модернізація обладнання можуть перетворити підприємство із збиткового на доходне, покращити рівень життя населення регіону, зменшити диспропорційність розвитку регіону порівняно з іншими регіонами країни.

Таким чином, приватизація державних підприємств може зменшити навантаження на державний бюджет, стати джерелом прямих іноземних інвестицій, стимулювати економічний розвиток країни. Проте процес приватизації стратегічно важливих підприємств заслуговує на особливу увагу з боку держави. Задля зменшення ризику посилення негативних диспропорцій важливим є аналіз ринку й оцінювання ефективності роботи кожного підприємства, що планується на продаж. Приватизація може бути ефективною лише за умови системного підходу до реформування.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 999 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/999-2010-%D0%BF. **2.** Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави: Закон України від 04.03.2015 № 83 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/83-2015-%D0%BF. **3.** Частка державного сектора у складі економіки за І півріччя 2017 р. // Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/CHastkaDerzhavnogoSektoruUSkladiEkonomikiZaIPivrichchia2017. **4.** Топ-100 найбільших державних підприємств України. Аналітичний огляд. URL: https://issuu.com/mineconomdev/docs/soe_report_1q15. **5.** Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 № 24 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2163-12. **6.** Стратегічне бачення управління державними підприємствами // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=f9b47f2c-50ae-41b3-abea-117ff9c4fab8&title=PrezentatsiiniMateriali.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658:338.512:691

Войкова О. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність поняття управління витратами, а також його основні складові. Розглянуто методи здійснення управління рівнем витрат, принципи, на яких базується цей процес. Акцентовано увагу на важливості ефективного запровадження цієї системи на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, суб'єкт господарювання, організація, витрати, облік, контроль, планування.*

Аннотация. *Определена сущность понятия управления затратами, а также его основные составляющие. Рассмотрены методы осуществления управления уровнем расходов, принципы, на которых базируется этот процесс. Акцентировано внимание на важности эффективного внедрения этой системы на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, субъект хозяйствования, организация, расходы, учет, контроль, планирование.*

Annotation. *The essence of the concept of cost management, as well as its main components, is defined. Methods for implementing expenditure level management, principles on which this process is based are considered. Attention is focused on the importance of effective implementation of this system in modern domestic enterprises.*

Keywords: *economy, state, enterprise, business entity, organization, expenses, accounting, control, planning.*

За сучасних умов економіка України потребує значних перевтілень, передусім внутрішнього характеру. Це стосується вітчизняних виробників, продукція яких становить найбільшу частку джерела надходжень валового внутрішнього продукту. Саме тому підрозділи управління та менеджери-аналітики шукають альтернативні шляхи підтримки конкурентоспроможності власного продукту за рахунок якості та ціни. Останній фактор найбільш залежить від суми витрат, понесених підприємством, як наслідок, система обліку й управління витрат потребує максимального контролю. Тому нині надзвичайно важливим є розуміння сутності процесу управління витратами й особливостей його ведення.

Дослідженням питань упровадження системи управління витратами на вітчизняних підприємствах займалися Голов С. Ф., Давидович І. Є., Нападовська Л. В., Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. та ін.

Метою написання статті є визначення економічної сутності процесу управління витратами.

Щоб зрозуміти, що являє собою процес управління витратами, необхідно дати визначення управлінського обліку як окремої ланки серед інших облікових систем. Управлінський облік є процесом виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що є використовуваною управлінською ланкою для планування, оцінювання та контролю всередині підприємства. Інакше кажучи, управлінський облік є вагомою складовою облікової політики підприємства для прийняття надалі зважених управлінських рішень [1].

Метою управлінського обліку є забезпечення керівництва підприємства робочою інформацією, необхідною для планування та контролю діяльності, а надалі – прийняття зважених управлінських рішень.

Спираючись на тлумачення економічного змісту та мети управлінського обліку, можна визначити систему управління витратами як процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження [2].

У системі управління витрат використовують різні методи, серед них директ-костинг (direct-costing), стандарт-костинг (standard-costing), таргет-костинг (target-costing), абзорпшен-костинг (absorption-costing), кайзен-костинг (kaizen-costing), CVP-аналіз, кост-кілинг, бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз, метод EVA тощо. Кожний із методів має свої особливості, проте ціль їх використання єдина – максимальний контроль за рівнем витрат, аналіз перевитрат і пошук шляхів зменшення собівартості продукції без втрати конкурентоспроможності та рівня якості [3].

За своєю структурою систему управління витратами поділяють на дві складові – організаційну та функціональну.

© Войкова О. О., 2017

Організаційна складова є своєрідним провідником між структурами підприємства задля отримання інформації від кожного підрозділу та контролю за їх рівнем. Вона охоплює такі підсистеми: пошук і виявлення факторів економії ресурсів та нормування витрат ресурсів.

У свою чергу, функціональний аспект є джерелом первинної інформації щодо природи та складу витрат. Його функціями є планування витрат за їх видами, облік та аналіз витрат і стимулювання економії ресурсів і зниження витрат.

Цими підсистемами керують відповідні структурні одиниці – уповноважені особи, групи й відділи [4].

Отже, основними напрямками розрахунків при здійсненні управління витратами є планування, контроль рівня понесених витрат та аналіз отриманих результатів.

Планування є процесом обчислення показників з урахуванням особливостей діяльності підприємства, його робочих потужностей та показників минулих років. За своєю сутністю планові показники поділяють на поточні та довгострокові. При цьому останні є не зовсім точними, оскільки розраховані на довготривалу перспективу і не враховують низку факторів, що можуть змінити величину витрат. У процесі здійснення управління витратами основну увагу приділяють поточним показникам – вони є більш конкретними; саме на їх основі здійснюють аналіз отриманих показників.

Функція контролю полягає в спостереженні, ідентифікації, вимірюванні та реєстрації фактів витрачання ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства. На підставі отриманих даних здійснюють аналіз виконання планових завдань, що є вирішальним важелем у процесі прийняття управлінських рішень.

Не менш важливим є розуміння принципів, на підставі яких здійснюється процес управління витратами:

- системність;
- єдність використовуваних методів;
- здійснення на кожному з рівнів виготовлення продукції;
- контроль перевитрат;
- модернізація виробництва та пошуки шляхів зменшення прямих витрат;
- налагодження стійкого інформаційного потоку для оперативного отримання результатів про стан і кількість понесених витрат [5].

За умови дотримання цих принципів підприємство отримує можливості для досягнення найбільш ефективних результатів діяльності.

Таким чином, нині надзвичайно важливим є ефективне впровадження системи управління витратами на вітчизняних підприємствах. Керівники різних рівнів мають розуміти важливість контролю за таким важливим показником, як рівень витрат. Причому не просто розуміти його роль, а контролювати його величину без негативного впливу на кінцевий продукт. Тільки за умови виконання таких рекомендацій вітчизняні підприємства мають шанс бути успішними за сучасних умов глобалізації економіки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2002. 704 с. **2.** Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 228 с. **3.** Нападовська Л. В. Управлінський облік: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 450 с. **4.** Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 120 с. **5.** Мачулка О. Облік та аналіз витрат: управлінський аспект. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 10. С. 30–34.

ЗНАЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО ПАКЕТА ДЛЯ СОВРЕМЕННЫХ УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

УДК 005.35:658.17(477)

Гаврилюк Ю. В.

Студент 3 курса
факультета экономики и права ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены основные составляющие социального пакета и подходы к его формированию. Исследована эффективность предоставления социальных услуг и благ на современных отечественных предприятиях. Обоснована сущность социального пакета как механизма мотивации трудовой деятельности. Определен оптимальный метод внедрения социальных пакетов на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, трудовая деятельность, социальный пакет, мотивация, права работников, социально-трудовые отношения.*

Анотація. *Розглянуто основні складові соціального пакета та підходи до його формування. Досліджено ефективність надання соціальних послуг і благ на сучасних вітчизняних підприємствах. Обґрунтовано сутність соціального пакета як механізму мотивації трудової діяльності. Визначено оптимальний метод упровадження соціальних пакетів на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, трудова діяльність, соціальний пакет, мотивація, права працівників, соціально-трудові відносини.*

Annotation. *The main components of the social package and approaches to its formation are considered. The effectiveness of the provision of social services and benefits in modern domestic enterprises is investigated. The essence of the social package as a motivation mechanism for labor activity is substantiated. The optimal method of introducing social packages in modern domestic enterprises is determined.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, labor activity, social package, motivation, workers' rights, social and labor relations.*

Проблема организации оплаты труда на предприятии является одной из наиболее актуальных, особенно на фоне социально-экономического кризиса в стране. Последние годы были тяжелыми для рынка труда в Украине. В условиях спада продаж и сокращения численности работников происходят изменения в организации труда и его оплате. Для большинства населения заработная плата потеряла свою воспроизводственную и стимулирующую функции. Фактически она превратилась в разновидность социальных выплат, не связанных с количеством, качеством и конечными трудовыми результатами. Труд и его оплата как ценностные ориентиры теряют свое социально-экономическое назначение, что разрушает основы экономического и социального развития общества. В этих условиях актуальным становится социальный пакет, формирующийся в соответствии с потребностями сотрудников и целями работодателей, с учетом принципов конкурентоспособности на рынке труда. В последнее время понятие социального пакета все активнее используется в регулировании трудовых отношений [1].

Проблемы организации и совершенствования системы оплаты труда и нематериального стимулирования исследовали ученые-экономисты Назарова Г., Колот А., Болотина Н., Ефимова Ф., Микульский К. и др.

Целью написания статьи является исследование социального пакета как мотивирующего фактора трудовой деятельности работников отечественных предприятий, обоснование его необходимости и определение оптимального метода формирования и внедрения.

Социальный пакет – это вознаграждение нефинансового характера за работу, предоставляемое работодателем сверх установленных законодательством норм. Эта награда в виде льгот, компенсаций, привилегий и социальных гарантий. Структура и содержание социального пакета предприятия четко не определены нормативными актами, этот вопрос решается самостоятельно на каждом предприятии. Перечень предоставляемых работникам социальных благ составляет руководство, которое выделяет средства на такие нужды на основании приказа, в соответствии с законодательством, учредительными документами, коллективным и трудовым договорами. Предоставление социального пакета осуществляется с использованием механизма договорного регулирования труда [5]. Перечень материальных благ, входящих в социальный пакет, порядок и условия предоставления их работнику могут быть предусмотрены непосредственно в трудовом договоре, если он заключается в письменной форме, а также в коллективном договоре и соответствующих локальных нормативных актах организации (например, в положении предприятия о предоставлении социального пакета). Содержание социального пакета

© Гаврилюк Ю. В., 2017

может предполагать множество услуг, льгот и компенсаций. Грамотно составленный социальный пакет является неотъемлемой частью корпоративного имиджа, улучшает отношение к работодателю, помогает создать коллектив, способный эффективно решать поставленные перед ним задачи [1].

Система социальных льгот и гарантий в структуре общего вознаграждения появилась в 1970-х гг. в крупных американских и несколько позже европейских корпорациях в связи с растущей необходимостью привлечения и удержания квалифицированного персонала. Необходимого специалиста трудно было найти и тогда, и сейчас, но еще тяжелее удержать его в условиях конкуренции. Поэтому, кроме причитающейся заработной платы, нужно предложить ему что-то, что удержит его у работодателя на более длительное время. Все активнее руководители предприятий вводят для работников социальные пакеты, что, с одной стороны, является одной из форм вознаграждения за труд, а с другой – предоставляет дополнительные конкурентные преимущества в борьбе за высококвалифицированного работника [7].

В социальном пакете выделяют три составляющие:

- обязательный социальный пакет;
- меры, предусмотренные трудовым законодательством;
- общеобязательное государственное социальное страхование;
- выплата работнику причитающейся заработной платы, ежегодный оплачиваемый отпуск, оплата листов временной нетрудоспособности, отчисления в социальные фонды, обязательное медицинское страхование и др.;
- конкурентный социальный пакет – то, что работодатель добавляет к зарплате сотрудника по собственному желанию;
- льготное или бесплатное питание, добровольное медицинское страхование, оплата спортивных мероприятий, предоставление корпоративного автомобиля, льготные путевки и компенсационный социальный пакет;
- возмещение работнику личных расходов, связанных с выполнением трудовых обязанностей;
- оплата мобильной связи, компенсация бензина и амортизации при использовании личного автомобиля, частичное или полное возмещение расходов на обучение [6].

Социальный пакет не предусмотрен трудовым законодательством Украины. С точки зрения трудового законодательства, вознаграждением, которое по трудовому договору собственник или уполномоченный им орган выплачивает работнику за выполненную им работу, является заработная плата [5]. Блага, входящие в состав социального пакета, рассматриваются как элементы заработной платы, их относят к дополнительной заработной плате и другим поощрительным и компенсационным выплатам. Однако, следует отметить, что заработная плата, как правило, исчисляется в денежной форме, а составляющие социального пакета чаще всего являются инструментом немонетарного или косвенно материального вознаграждения. Поскольку социальный пакет не является элементом заработной платы в соответствии с законодательством, его предоставление не относится к условиям трудового договора и не учитывается при исчислении среднего заработка. В соответствии со ст. 9-1 Кодекса законов о труде Украины предприятия, учреждения, организации в пределах своих полномочий и за счет собственных средств могут устанавливать дополнительные по сравнению с законодательством, трудовые и социально-бытовые льготы для работников [6]. Одной из таких льгот может быть предоставление работнику социального пакета. С помощью социального пакета руководство предприятия может решить вопросы контроля текучести кадров, повышения мотивации сотрудников, повышения показателя производительности труда, привлечения в компанию нужных сотрудников, обеспечения благоприятного социально-психологического климата в коллективе, формирования у сотрудников лояльности к компании, создания положительного имиджа компании на рынке и др. [6].

Таким образом, социальный пакет является мощным инструментом воздействия на индивидуальную и организационную эффективность, продолжительность и успешность трудовых отношений между работником и работодателем. В то же время, социальный пакет является системой мер, мотивационным инструментом, интегрирующим методы материального и нематериального стимулирования труда, позволяющим удовлетворить потребности работников и непосредственно повлиять на процесс производства. Это своеобразный добровольный взнос бизнеса, выходящий за рамки установленных законом обязанностей. Он предполагает, что работодатели добровольно принимают дополнительные меры для повышения качества жизни работников и их семей, что обеспечивает новые социально ответственные результаты. Распространение практики использования социального пакета в Украине будет способствовать формированию современного конкурентного рынка труда, созданию и развития основ корпоративной культуры в обществе. Когда на рынке много предложений о работе с одинаковыми условиями оплаты труда, социальный пакет становится определяющим фактором при выборе работодателя.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Семенченко А. В.

Литература: 1. Шоляк О. Ю. Розвиток соціально-трудових відносин: економічний, правовий та обліковий підходи. *Науковий вісник Ужгородського університету.* 2010. № 30. С. 273–280. **2.** Про оплату праці: Закон України від 24.03.95 № 108/95-ВР// База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80. **3.** Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08. **4.** Проект Концепції розробки та запровадження системи надання роботодавцями соціальних пакетів як складової соціального захисту працівників // Міністерство праці та соціальної політики України. URL: dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1/11.pdf. **5.** Назарова Г. В., Білоконенко В. І., Гончарова С. Ю., Доровською О. Ф. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 573 с. **6.** Семенченко А. В. Аналіз причин нерівності доходів найманих працівників в Україні та методи їх регулювання. *Управління розвитком.* 2011. № 14 (111). С. 3–4. **7.** Гончарова С. Ю., Семенченко А. В. Соціальна стратифікація сучасного суспільства // Розвиток України очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів (Харків, 28 березня 2014 р.). Дніпропетровськ: Середняк Т. К., 2014. С. 76–79.

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС БУХГАЛТЕРСЬКОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 657:338.48

Гєлєвєря А. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості, притаманні туристичній сфері та її обліку, обґрунтовано унікальність туристичної галузі. Розглянуто головні фактори впливу на процес бухгалтерського відображення туристичної діяльності. Проаналізовано специфічні рахунки для обліку цієї діяльності.*

Ключові слова: *туризм, послуги, обслуговування, стандарти обслуговування, туристична діяльність, правове регулювання, облік, рахунок, бухгалтерський облік, специфічні рахунки.*

Аннотация. *Исследованы особенности, присущие туристической сфере и ее учету, обоснована уникальность туристической отрасли. Рассмотрены основные факторы влияния на процесс бухгалтерского отражения туристической деятельности. Проанализированы специфические счета для учета этой деятельности.*

Ключевые слова: *туризм, услуги, обслуживание, стандарты обслуживания, туристическая деятельность, правовое регулирование, учет, счет, бухгалтерский учет, специфические счета.*

Annotation. *The peculiarities of the tourism sphere and its accounting are studied, the uniqueness of the tourism industry is justified. The main factors of influence on the accounting process of tourism activity are considered. Specific accounts for accounting for this activity have been analyzed.*

Keywords: *tourism, services, service, service standards, tourist activity, legal regulation, accounting, account, specific accounts.*

Туристична діяльність є унікальною, оскільки відіграє надзвичайно важливу роль в економіці як окремої країни, так і у світовій. За порівняно незначного вкладу капіталу в туристичну галузь вона дає добрі результати, що перевищують інвестиції в неї у декілька разів.

© Гєлєвєря А. В., 2017

Україна має значний туристично-рекреаційний потенціал, тому останнім часом туризм у нашій країні набирає обертів і наближається до світового рівня [1].

Метою написання статті є визначення особливостей, притаманних туристичній сфері та її обліку, а також дослідження факторів впливу на процес бухгалтерського відображення туристичної діяльності.

Туристичній галузі притаманне об'єднання процесу виробництва та споживання. Більшість туристичних послуг надається там, де розміщуються об'єкти інтересу туристів (туристичні об'єкти), із якими пов'язані подорожі [2]. Зазвичай людина при сплаті грошей за товар отримує його одразу, а ця особливість підтверджує унікальність туристичної галузі.

Друга особливість стосується ринкової сфери туристичного бізнесу, що охоплює придбання матеріальних предметів споживання, до яких належать товари культової та культурологічної спрямованості, які повністю відображають своєрідність міста або країни візиту туристів.

Третя особливість туристичного споживання межує з першою: щоб придбати пакет туристичних послуг, потрібно скласти договір купівлі-продажу цього туру. Згідно з договором одна сторона (туроператор чи турагент) за певну плату зобов'язується забезпечити надання туристичного пакету (комплексу туристичних послуг), замовленого іншою стороною (туристом).

Четвертою особливістю споживання туристичного продукту в країні є те, що воно виходить за її межі, тим самим створює безліч вигід для туристичного бізнесу різних рівней і спрямованостей. Можна назвати це явище міжнародним обміном, але не лише матеріальних цінностей, а й традицій та культури.

Найважливішою особливістю туристичного продукту є обмеження в часі та строках. Це стосується, наприклад, непроданих місць у готелі або квитків на автобус. Якщо продаж не здійснено, це означає, що туристична послуга зникає для використання. Тому туристічні агенти застосовують знижки або інші пільги при реалізації квитків у останні хвилини перед відправленням транспорту, щоб зберегти хоч якісь гроші [3].

Визначимо основні особливості обліку туристичної діяльності.

1. Дохід туристичної фірми в бухгалтерському обліку визнається тільки за датою закінчення туру. У податковому обліку валовий дохід визнається на дату надходження коштів на поточний рахунок або до каси фірми.

2. Облік витрат ведеться згідно з П(С)БО 16, невеликі туристичні фірми можуть вести облік тільки на рахунку 23 (не використовуючи рахунки 92, 93) або лише на рахунках класу 8. Санаторно-курортні заклади використовують рахунки 92 і 93 [4; 5].

3. Серед витрат туристичної діяльності незначне місце посідають матеріальні витрати та витрати на амортизацію, особливо це стосується діяльності фірм-турагентів.

4. Для іноземного та зарубіжного туризму характерними є операції з валютою.

5. Для обліку туристичних ваучерів пропонуються рахунки 209, 28, 351, але найбільше відповідає Інструкції № 291 облік путівок на субрахунку 209. Деякі туристичні агентства самостійно роздруковують документи, які підтверджують право туриста на участь у турі [4; 5].

Крім того, у діяльності туристичної фірми використовують специфічні рахунки для обліку туристичної діяльності:

– 08 «Бланки суворого обліку» – для узагальнення інформації про неоплачені ваучери (путівки);

– 331 «Грошові документи в національній валюті» – для обліку оплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку;

– 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» – для обліку грошових коштів у національній валюті, перерахованих для купівлі іноземної валюти;

– 71 «Інший операційний дохід» – для обліку доходу турагента – комісійної винагороди;

– 94 «Інші витрати операційної діяльності» – для обліку коштів, які турагент перераховує туроператору;

– 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» – для узагальнення інформації про витрати, які залучають до собівартості реалізованих туристичних послуг;

– 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» – для узагальнення інформації про доходи від реалізації туристичних послуг [5].

Таким чином, туристичній індустрії притаманні певні особливості, що впливають як на процес організації діяльності, так і на процес бухгалтерського обліку, виділяють її серед інших світових галузей. Щоби бути лідером у цій індустрії, важливо знати всі особливості й специфічні рахунки бухгалтерського обліку, організовувати свою діяльність згідно з ними.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глебова Н. В.

Література: 1. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії: навч. посіб. Київ: Атіка, 2006. 264 с. **2.** Дядечко А. П. Економіка туристичного бізнесу: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2007. 224 с. **3.** Зайцева Н. А., Ларионова А. А. Финансовый менеджмент в туризме и гостиничном бизнесе: учебное пособие. М.: Альфа-М; Инфра-М, 2011. 320 с. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **5.** Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ»

УДК 005.591.6.8(477)

Гілун Е. Ю.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано різні трактування науковцями сутності поняття «інноваційний проект», визначено їх основні складові. Досліджено етапи, які проходить інноваційний проект у процесі реалізації.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, підприємництво, інновації, інноваційні проекти, інноваційна діяльність, ознаки інноваційного проекту.*

Аннотация. *Проанализированы различные трактовки учеными сущности понятия «инновационный проект», определены их основные составляющие. Исследованы этапы, которые проходит инновационный проект в процессе реализации.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, предпринимательство, инновации, инновационные проекты, инновационная деятельность, признаки инновационного проекта.*

Annotation. *Various interpretations by scientists of the essence of the concept «innovative project» are analyzed, their main components are defined. The stages that the innovative project is underway in the implementation process are investigated.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, entrepreneurship, innovations, innovative projects, innovative activity, signs of an innovative project.*

Кожне підприємство прагне до довгострокового ефективного функціонування на ринку. Це можливо лише за умови випуску продукції, яка є затребуваною в споживачів та відмінною від продукції конкурентів. Ці умови виконуватимуться тільки якщо підприємство прагне здійснювати інноваційну діяльність, результатом якої є реалізація інноваційних проектів. Необхідність інноваційного розвитку підприємства стає ще популярнішою, незважаючи на те, що державна підтримка інноваційних проектів передбачає максимальне забезпечення їх раціонального використання. Для успішної реалізації інноваційного проекту необхідно забезпечити компетентні органи влади інформацією щодо результатів інноваційної діяльності підприємства для коригування державної політики в інноваційній сфері.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» визначено сутність поняття інноваційного проекту та всі нормативні вимоги до здійснення інноваційної діяльності [1]. Різні аспекти цієї проблеми досліджували Бойоправ М. М., Єлець О. П., Костюк Т. П., Літвіненко М. В. та ін.

© Гілун Е. Ю., 2017

Метою написання статті є визначення відмінностей у трактуванні сутності поняття інноваційного проекту та його основних складових.

Ключовим об'єктом інноваційної діяльності є інноваційний проект. Існує чимало визначень сутності поняття «інноваційний проект», яке дослідники визначають по-різному. Результати аналізу та систематизації визначень подано в табл. 1 та на рис. 1 [1–6].

Таблиця 1

Сутнісна характеристика поняття «інноваційний проект»

Джерело	Визначення	Характеристика
Закон України «Про інноваційну діяльність» [1]	Проект, що передбачає розробку, виробництво, а також реалізацію інноваційного продукту	Охоплює всі етапи реалізації
Єлець О. П. [3]	Самостійна галузь управлінської науки, професійної діяльності, що є спрямованою на формування, а також забезпечення необхідних умов інноваційного розвитку будь-якої з організацій	Галузь управлінської науки
Бойоправ М. М. [2]	Система взаємопов'язаних цілей і програм їх досягнення, що є комплексом науково-дослідних, дослідно-конструкторських, виробничих, організаційних, фінансових, комерційних та інших заходів, відповідним чином організованих, оформлених комплектом проектної документації, таких, що забезпечують ефективне вирішення конкретних науково-технічних завдань, виражених у кількісних показниках, що приводять до інновацій	Комплекс дослідно-конструкторських, виробничих, організаційних і фінансових заходів
Костюк Т. П. [5]	Проект, рішення завдань якого є спрямованим або на створення нововведення (нової технології, методу, нового продукту, послуги), або на освоєння нової технології або нового методу (нового способу або нової можливості дій), нової системи або структури	Створення нововведення
Літвіненко М. В. [6]	Проекти, що є спрямованими на випуск та продаж нових продуктів і пов'язаними, як правило, із будівництвом споруд, удосконаленням технологій, розширенням присутності на ринку тощо	Розширення присутності на ринку
Міністерство освіти і науки України [4]	Комплект документів, що визначає процедуру та комплекс усіх необхідних заходів, у тому числі інвестиційних, щодо створення та реалізації інновацій	Комплект документів

Рис. 1. **Визначення сутності поняття «інноваційний проект»**

Аналіз наукових джерел дає підстави визначити інноваційний проект як комплекс наукових, організаційних, виробничих, технологічних, фінансових та інших заходів, оформлених комплектом документів, які забезпечують досягнення всіх поставлених цілей у довгостроковій перспективі, із формування для підприємства стійкої конкурентної переваги.

Основними елементами інноваційного проекту є:

– мета й завдання, що відображають основне призначення проекту; вони мають бути чітко сформульовані;

– комплекс проектних заходів стосовно вирішення інноваційної проблеми та реалізації поставлених завдань;

– організація виконання проектних заходів для досягнення завдань проекту в обмежений період часу й у межах заданих показників вартості та якості;

– основні показники ефективності проекту [2].

Найважливішими ознаками інноваційних проектів є те, що:

– процес реалізації інноваційного проекту перебуває під впливом внутрішнього та зовнішнього середовищ;

– проект як система поділяється на елементи, між якими існує взаємозв'язок;

– у процесі розробки та реалізації склад проекту змінюється як під впливом найновіших досягнень науково-технічного прогресу, так і за зміни власних можливостей розробників [2; 3].

Зауважимо, що будь-який інноваційний проект проходить кілька етапів.

1. Формування інноваційної ідеї. Цей процес є пов'язаним із зародженням інноваційної ідеї, формулюванням кінцевої мети проекту. На цьому етапі необхідно окреслити кінцеві цілі (кількісне оцінювання за термінами, обсягами, а також розмірами прибутку) проекту, шляхи їх досягнення, визначити суб'єкти та об'єкти інвестицій, їх форми та джерела.

2. Розробка проекту. Цей процес має на меті пошук рішень, важливих для досягнення кінцевої мети цього проекту та формування взаємопов'язаного за ресурсами, часом, а також виконавцями багатьох завдань і заходів з реалізації мети проекту.

На цьому етапі:

– здійснюють порівняльний аналіз кількох різних варіантів для досягнення всіх цілей проекту;

– розробляють план, що є спрямованим на реалізацію інноваційного проекту;

– здійснюють аналіз питань спеціальної організації для роботи над проектом;

– проводять конкурсний добір потенційних виконавців проекту, оформляють контрактну документацію.

3. Реалізація проекту є процесом щодо виконання робіт та реалізації поставленої мети проекту. На цьому етапі здійснюють контроль виконання календарних планів, витрат ресурсів, коректування відхилень та оперативне регулювання ходу реалізації проекту.

4. Завершення проекту є пов'язаним зі здачею результатів проекту замовнику, а також закриттям контрактів. Це – завершальний етап життєвого циклу інноваційного проекту [2; 3].

Розглядаючи інноваційний проект за елементами організації, можна виділити дві частини: органи управління формуванням та реалізацією проекту, а також учасники інноваційного проекту.

Повний інноваційний проект охоплює всі етапи інноваційного процесу, від початку проведення фундаментальних досліджень до моменту впровадження та реалізації новації. Для такого проекту притаманною є високий ступінь новизни. Він є здійснюваним великими організаціями, які мають спеціалізовані науково-дослідницькі лабораторії, конструкторські підрозділи, фахівців відповідного рівня [3].

Таким чином, було визначено відмінності в трактуванні сутності поняття «інноваційний проект», проаналізовано особливості етапів, які в обов'язковому порядку проходить будь-який інноваційний проект. Для реалізації інноваційних проектів в Україні має існувати чітка система законів та підзаконних нормативно-правових актів, які повністю охоплюватимуть цей процес, чітко його регулюватимуть та передбачатимуть заходи відповідальності за порушення норм законодавства у сфері інноваційної діяльності. Отже, інноваційний проект є складною системою взаємопов'язаних елементів, спрямованих на реалізацію певних завдань у напрямку розвитку науки та техніки. При прийнятті рішення щодо реалізації інноваційного проекту на підприємстві слід ураховувати зовнішні та внутрішні фактори впливу на його реалізацію. Перспективами подальших досліджень має стати вивчення особливостей впливу різних факторів на реалізацію інноваційного проекту на сучасному вітчизняному підприємстві.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іполітова І. Я.

Література: 1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40/VI-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15. **2.** Бойоправ М. М., Сусліков С. В. Проблеми розвитку інноваційної діяльності підприємства та шляхи їх вирішення. *Вісник НТУ «ХПІ».* 2016. № 5. С. 198–199. **3.** Єлець О. П. Роль інноваційної діяльності у розвитку підприємства. *Вісник ХНУ.* 2010. № 4. С. 51–54. **4.** Інноваційні проекти // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/innovacijni-proekti. **5.** Костюк Т. П. Мотивація інноваційної діяльності в сучасних умовах господарювання. *Вісник ЖДТУ.* 2010. № 1 (51). С. 16–21. **6.** Літвиненко М. В., Кедревич І. В. Інноваційна діяльність підприємства як джерело підвищення прибутку. *Вісник НТУ НТУ «ХПІ».* 2011. № 7. С. 147–151.

ВИДИ ПРОГРАМ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

УДК 3369.542.2

Гіршик К. С.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто види пенсійних програм і пенсійного забезпечення в Україні та за кордоном. Проведено порівняльний аналіз пенсійного віку чоловіків і жінок у різних країнах. Розглянуто навантаження на населення щодо відрахувань до пенсійного фонду, мінімальний стаж праці та розміри пенсії в різних країнах.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, право на працю, трудовий стаж, податки, пенсія, пенсійний вік, пенсійні програми, пенсійне забезпечення.*

Аннотация. *Рассмотрены виды пенсионных программ и пенсионного обеспечения в Украине и за рубежом. Проведен сравнительный анализ пенсионного возраста мужчин и женщин в разных странах. Рассмотрены нагрузки на население по отчислениям в пенсионный фонд, минимальный стаж работы и размеры пенсии в разных странах.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, право на труд, трудовой стаж, налоги, пенсия, пенсионный возраст, пенсионные программы, пенсионное обеспечение.*

Annotation. *Types of pension programs and pensions in Ukraine and abroad are considered. A comparative analysis of the retirement age of men and women in different countries is carried out. Considered the burden on the population on contributions to the pension fund, the minimum work experience and the size of pensions in different countries.*

Keywords: *economy, enterprise, right to work, work experience, taxes, pension, retirement age, pension programs, pensions.*

Забезпечення пенсійних програм є однією з основних складових соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Рівень розвитку населення в цілому і кожної людини окремо, їх добробут і захищеність визначають стан соціальної сфери держави.

Метою написання статті є дослідження видів пенсійних програм і пенсійного забезпечення різних країн, здійснення порівняльного аналізу, а також розробка на їх підставі напрямів поліпшення соціально-економічної сфери в нашій державі.

Проблеми пенсійного забезпечення досліджували Горбатенко О. В., Дробот Ж. А., Нестеров Д. Ю., Сирота І. М., Харитонова Л. І. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливі умови сучасного економічного життя зумовлюють необхідність детальнішого розгляду цієї проблеми.

Пенсійне забезпечення є формою матеріального (грошового) забезпечення громадян з боку держави чи інших суб'єктів у встановлених законом випадках. Підставами для пенсійного забезпечення є відповідний вік, тривале здійснення певної професійної діяльності тощо [1].

Розглянемо пенсійні системи найбільш розвинених країн, адже досвід саме цих держав може бути корисним у процесі розробки політики в галузі управління пенсійними відрахуваннями в нашій країні.

Найстарішою у світі є пенсійна система Великої Британії. У пенсіонерів цієї країни є право отримувати не тільки базовий розмір пенсії від держави, але й частину трудової пенсії, яка перераховується з національної страхової системи та залежить від стажу пенсіонера і величини його заробітної плати, натомість як рівень базової пенсії індексується відповідно до поточного рівня інфляції в країні. Але держава дає гарантії, що розмір базової пенсії дорівнюватиме 20 % від середнього заробітку працюючої людини. Право на отримання державної пенсії має кожна людина, яка справно платила податки протягом 30 років. Трудова частина пенсії залежить від того, які внески перераховував сам пенсіонер протягом свого життя на рівні з роботодавцем. Середня пенсія становить 780–1100 $ на місяць (рис. 1) [2]. Пенсійний вік у Великій Британії нині становить 65 років для чоловіків і 60–65 років – для жінок (залежно від року народження). Пенсіонери, які продовжують працювати, мають право на надбавку до пенсії за кожний відпрацьований рік. Така надбавка може становити до 25 % заробітної плати.

У Німеччині існує трохи інша пенсійна система, яка базується на принципі солідарності поколінь: працюючі своїми відрахуваннями покривають витрати держави на утримання сучасних пенсіонерів, а потім вже з державного фонду в такому самому порядку отримують і свою пенсію. Причому чим вищими є відрахування громадян

© Гіршик К. С., 2017

на цей момент, тим вищим буде розмір їх пенсій у майбутньому. Розмір щомісячних пенсійних відрахувань у Німеччині становить близько 20 % від заробітної плати громадянина; половину з них сплачує роботодавець. Якщо громадянин Німеччини проходить службу в армії або жінка перебуває в декреті, протягом цього часу внески сплачує держава [2].

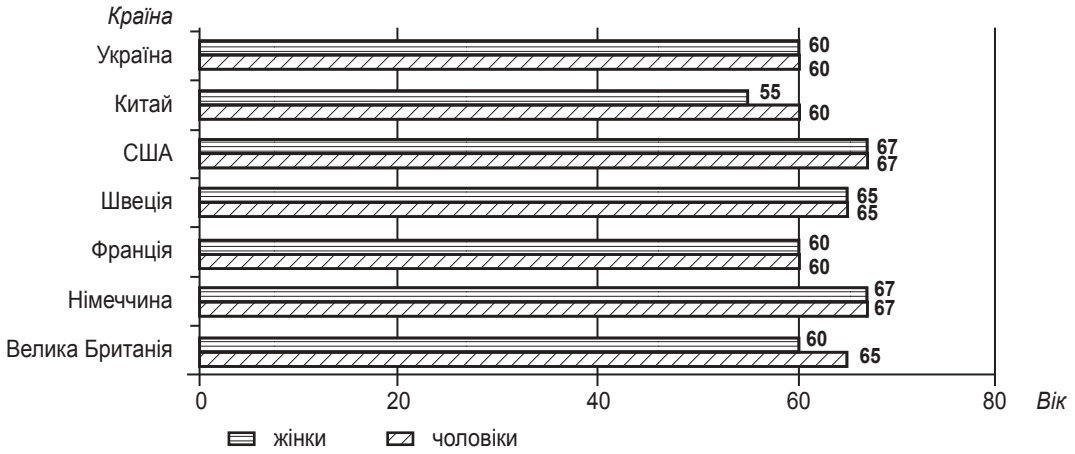

Рис. 1. **Пенсійний вік для чоловіків і жінок у різних країнах**

Незважаючи на те, що пенсійний вік в Німеччині становить 67 років і для жінок, і для чоловіків, виходити на пенсію можна і раніше. Для цього необхідно виплатити суму, обумовлену в пенсійному законодавстві, зі своїх пенсійних накопичень (0,3 % за кожний недопрацьований місяць). Вийшовши на пенсію, кожна людина має право на продовження трудової діяльності. Мінімальний стаж для отримання німецької державної пенсії становить п'ять років безперервної роботи. Причому особливістю пенсійної системи є можливість отримання такої пенсії іноземцями. Розмір пенсій залежить безпосередньо від стажу роботи, заробітної плати, а також від суми внесків, сплачених з пенсійного страхування. Мінімальна пенсія становить 364 євро, а середня – приблизно 900 євро.

У Франції діє розподільна пенсійна система. За рахунок внесків активного населення відбувається формування доходів, з яких виплачуються пенсії непрацюючим громадянам. Як правило, пенсіонер у Франції отримує пенсію аж із трьох кас, а в деяких випадках їх кількість зростає до п'яти (якщо протягом свого життя людина мала багатопрофільну кар'єру). Держава контролює порядок нарахування і виплат пенсії, а представники профспілок співпрацюють на основі соціального партнерства. Якщо особа у Франції не працює офіційно, ця людина має сплачувати самостійно в пенсійний фонд країни відрахування розміром 16,35 % від свого заробітку. Офіційно влаштовані у роботодавця громадяни Франції сплачують приблизно таку саму суму внесків, але половину з цієї суми перераховує сам роботодавець [2].

Розмір пенсії у Франції дорівнює 50 % від середнього заробітку, який розраховують за останні одинадцять років трудової діяльності. У цій країні також встановлено мінімальні та максимальні розміри пенсій, 500–1000 евро на місяць. Вік, коли громадянин Франції виходить на пенсію, становить 60 років, однак повний розмір пенсії він зможе отримувати за наявності трудового стажу 40 років. Якщо після виходу на пенсію людина продовжує працювати, їй належить надбавка розміром 3 % за кожний відпрацьований рік. Якщо до цього моменту громадянин працював менше 40 років, він отримуватиме пенсію не в повному обсязі, а менше на 1,25 %, або йому слід відпрацювати до 65 років. За досягнення 65 років вже немає значення, скільки людина працювала – пенсія перераховуватиметься в повному обсязі.

У Швеції існує пенсійна система, яку можна розподілити на умовно-накопичувальну (формується за рахунок внесків працівників, 16 % від заробітку), накопичувальну (залежить від заробітку людини, перераховується на рахунок, що підлягає інвестуванню в НПФ або керуючі компанії), гарантовану (обов'язковий мінімум, який громадянин пенсійного віку отримуватиме). У результаті людина в Швеції може отримати кілька пенсійних виплат, по відношенню до заробітної плати сума становитиме приблизно 70 % [2].

У США існують приватні та державні пенсійні системи. Це дозволяє американцям гідно підготуватися до старості, отримувати пенсію з трьох джерел: від держави, від колишнього роботодавця (приватну колективну) та індивідуальну пенсію з накопичувального пенсійного рахунку. Державна пенсія формується за рахунок внесків громадян, підприємств і державних асигнувань. Щомісячне відрахування становить 15,3 % від заробітної плати, причому 7,65 % сплачує роботодавець [2].

Право на отримання державної пенсії мають громадяни США з тринадцятирічним трудовим стажем. Пенсійний вік американців становить 65 років для жінок і 67 років – для чоловіків (рис. 2) [2]. Вийти на пенсію можна і

раніше, але при цьому розмір одержуваної пенсії буде на 25 % менше. Середня державна пенсія в США становить близько 40 % від заробітної плати працівника, це приблизно 1100–1300 дол. на місяць. Розмір пенсії залежить від заробітної плати та роду професійної діяльності.

Що стосується приватного пенсійного забезпечення, у країні існує велика кількість різних програм пенсійного страхування, що дозволяє пенсіонерам вести порівняно безбідне життя. До того ж усі пенсійні внески не оподатковуються.

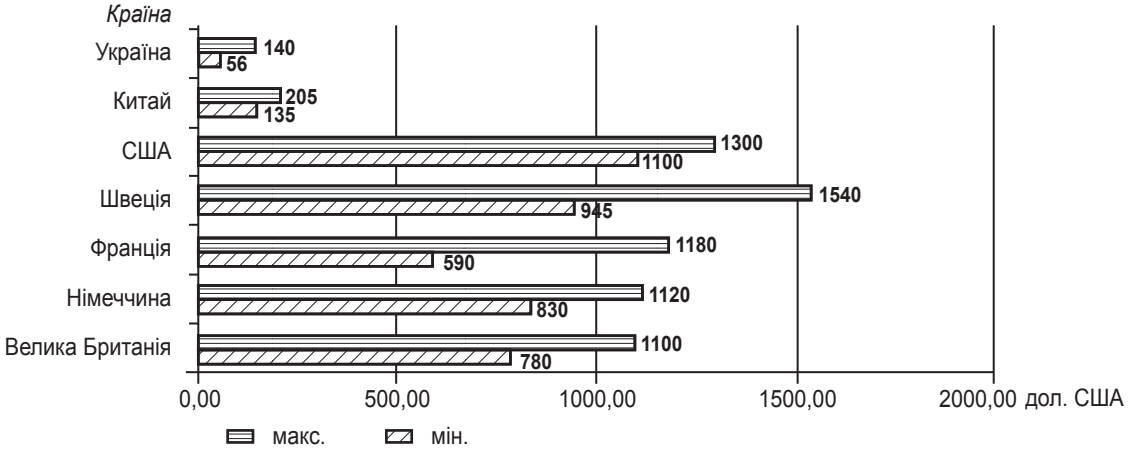

Рис. 2. **Мінімальний та максимальний розмір пенсій у різних країнах**

Пенсійна система Китаю нині зазнає реформування. Справа в тому, що державного пенсійного забезпечення в Китаї практично не існує. Державну пенсію отримує лише кожний четвертий китаєць. Решту пенсіонерів за старими звичаями зобов'язані утримувати їх діти. Державний пенсійний фонд формується за рахунок пенсійних внесків, які складають 11 % від заробітної плати, 8 % відраховують самі працівники, а 3 % – роботодавці. Державна пенсія коливається в межах від 135–205 дол. В окремих районах Китаю на підприємствах створюються своєрідні накопичувальні фонди, з яких згодом виплачуються пенсії працівникам. Щомісячні виплати становлять 20 % від середньомісячної заробітної плати [2].

Нині в Україні діє солідарна система нарахування пенсій, але пенсійне законодавство – у стадії трансформації. Мінімальна пенсія в Україні у межах прийнятої Верховною Радою пенсійної реформи з 1 жовтня зростає на 10,7 % – з 1,312 тис. до 1,452 тис. грн (з 51 до 56 дол.) [3].

Пенсійна реформа передбачає зростання виплат пенсіонерам пропорційно до їх стажу. Завдяки цьому для 1,3 мільйона пенсіонерів виплати будуть підвищені на 200 гривень (7,8 дол.), для 1,2 мільйона – від 200 до 500 грн (від 7,8 до 19 дол.), майже для 2 мільйонів – від 500 до 1 тис. грн (від 19 до 39 дол.) і понад 1,1 мільйона – більш ніж на 1 тис. грн (39 дол.) [4].

Документ також передбачає зростання максимальної суми, з якої сплачується єдиний соціальний внесок (ЄСВ) до 15 мінімальних розмірів заробітної плати (нині 48 тисяч грн, або 1,9 тис. дол.). Проект передбачає збільшення розміру ставки ЄСВ для підприємств зі шкідливими умовами праці до 37 % за першим списком і до 29 % – за другим. Для інших роботодавців ставка ЄСВ в 22% збережеться.

Реформа не передбачає підвищення пенсійного віку, проте передбачає підвищення мінімально необхідного для виходу на пенсію страхового стажу з 1 січня 2018 р. з 15 до 25 років і подальше щорічне його підвищення на 1 рік. Закон передбачає можливість компенсації відсутності страхового стажу шляхом внесків до Пенсійного фонду. Для виходу на пенсію в 60 років потрібно мати 25 років страхового стажу. Якщо є стаж від 15 до 25 років, на пенсію можна вийти в 63 роки, якщо менше 15 років – у 65 років [5].

Таким чином, в Україні хоч і відбуваються пенсійні реформи, але державі та уряду є ще над чим працювати для поліпшення життя пенсіонерів у нашій країні.

Науковий керівник – старший викладач Горяєва М. С.

Література: 1. Нестеров Д. Ю. Механізми правового та організаційного забезпечення пенсійного страхування в Україні. *Вісник Академії митної служби України.* 2011. № 1. С. 87–93. **2.** Дробот Ж. А. Зарубіжний досвід пенсій-

ного забезпечення. *Актуальні проблеми держави і права.* 2010. № 52. С. 43–49. **3.** Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-// База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-12. **4.** Сирота І. М. Страховий (трудовий) стаж як головна умова пенсійного забезпечення у солідарній системі України. *Актуальні проблеми держави і права.* 2010. № 52. С. 12–19. **5.** Харитонова Л. І. Проблеми та перспективи становлення сучасної системи пенсійного забезпечення України. *Актуальні проблеми держави і права.* 2012. № 63. С. 367–373.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

УДК 657:658.27

Глущенко Ю. М.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття основних засобів підприємства відповідно до чинної нормативно-правової бази. Систематизовано напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців. Визначено економічну сутність поняття основних засобів підприємства на підставі аналізу попередніх досліджень.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, звітність, фінансова звітність, облік, бухгалтерський облік, основні засоби, матеріальні активи, виробничий процес, засоби праці, законодавче регулювання, нормативно-правова база.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия основных средств предприятия в соответствии с действующей нормативно-правовой базой. Систематизированы наработки отечественных и зарубежных ученых. Определена экономическая сущность понятия основных средств предприятия на основании анализа предыдущих исследований.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, отчетность, финансовая отчетность, учет, бухгалтерский учет, основные средства, материальные активы, производственный процесс, средства труда, законодательное регулирование, нормативно-правовая база.*

Annotation. *The essence of the concept of fixed assets of the enterprise in accordance with the current regulatory and legal framework is considered. The work of domestic and foreign scientists has been systematized. The economic essence of the concept of fixed assets of the enterprise is determined on the basis of analysis of previous studies.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, reporting, financial reporting, accounting, fixed assets, tangible assets, production process, means of labor, legislative regulation, regulatory framework.*

Діяльність будь-якого вітчизняного підприємства розпочинається з організації матеріально-технічної бази, а саме основних засобів, відсутність яких робить неможливим функціонування та ведення поточної господарської діяльності суб'єкта господарювання. Обсяг акумульованих основних засобів дає змогу оцінити розмір підприємства та перспективи його розвитку.

Зазвичай основні засоби становлять левову частку в активах підприємства. Останнім часом предметом дослідження є визначення сутності цього поняття, а також питання класифікації основних засобів та організації їх обліку на підприємствах різних галузей.

Дослідженням сутності поняття «основні засоби» займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед них Бруханський Р. Ф., Скирпан О. П., Крива С. В., Садовська І. Б., Лень В. С., Кім Ю. Г. та ін. Але, незважаючи на

© Глущенко Ю. М., 2017

наявність численних теоретичних розробок, нині не існує однозначного погляду на визначення сутності поняття «основні засоби», чим зумовлено необхідність детальнішого розгляду цієї проблеми.

Існує багато підходів до сутності основних засобів. Дослідження цього питання проведемо у двох напрямках: згідно з нормативно-правовою базою та за науковим підходом, проаналізувавши напрацювання вчених з позиції обліку, аналізу, аудиту й управління.

Основними нормативними документами, що регулюють облік основних засобів в Україні, є П(С)БО 7 «Основні засоби» та Податковий кодекс України. Окрім них сутність поняття основних засобів визначено й у П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Чимало суб'єктів господарювання перейшли на міжнародні стандарти ведення обліку, тому доцільно проаналізувати сутність основних засобів й за міжнародним законодавством (Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 16 «Основні засоби»).

Тлумачення цього поняття в нормативних документах відрізняються. Згідно з П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [1].

У Податковому кодексі України основні засоби визначено як матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням та очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких з дати введення до експлуатації перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [2].

Згідно з П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» до основних засобів відносять вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу, довірчого управління об'єктів і орендованих цілісних державних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість інших необоротних матеріальних активів, державні (казенні) та комунальні підприємства, що відображають вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління, та об'єктів інвестиційної нерухомості [3].

Визначення категорії «основні засоби» за міжнародними стандартами майже ідентичне визначенню згідно з П(С)БО 7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» визначає основні засоби як матеріальні об'єкти, що їх утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи надання послуг, для надання в оренду або для адміністративних цілей, та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [4].

Усі науковці розглядають основні засоби як матеріальні активи, що є використовуваними досить тривалий період для здійснення діяльності суб'єктом господарювання. На підставі аналізу нормативно-правової бази стосовно обліку основних засобів можна стверджувати, що це поняття визначають як матеріальні активи. Вартісний критерій, за яким об'єкти можуть бути віднесені саме до цієї категорії, зазначено лише у Податковому кодексі України.

У економічній літературі існує чимало трактувань і визначень поняття «основні засоби», які систематизовано в таблиці (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Підходи різних науковців до визначення сутності поняття «основні засоби»

Автор	Визначення
1	2
Бабаєв Ю. А. [5]	Основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців
Безруких П. С.	Основні засоби є сукупністю матеріально-речових об'єктів і цінностей, що діють у незмінній натуральній формі протягом тривалого періоду. Це засоби, що створюють матеріально-технічну основу й умови виробничо-господарської діяльності підприємства
Бутинець Ф. Ф., Коваленко А. М.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він перевищує один рік)

Закінчення табл. 1

1	2
Дем'яненко М. Я.	Основні засоби – це термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «необоротні матеріальні активи», засоби виробництва, матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі діяльності або для здійснення адміністративних і соціальних функцій, що використовуються протягом тривалого періоду і поступово переносять свою вартість на продукцію; матеріальні цінності, споживані у виробничому процесі, тобто фізичний капітал
Сухарський В. С.	Основні засоби (основні фонди) – це засоби праці виробничого та невиробничого призначення, що беруть участь у процесі виробництва впродовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (у міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію
Щербина А. В.	Основні засоби – це матеріальні активи, що функціонують у натуральній формі як у виробничій сфері, так і в невиробничій протягом тривалого часу (понад один рік)

На основі проведеного аналізу наукової літератури можна стверджувати, що більшість авторів, а саме Бутинець Ф. Ф., Коваленко А. М., Дем'яненко М. Я., Щербина А. В., під поняттям «основні засоби» розуміють матеріальні активи підприємства. Бабаєв Ю. А., Сухарський В. С. зазначають, що основні засоби є також засобами праці, використовуваними у виробництві. Деякі науковці вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, що є використовуваними лише у виробничому процесі, тобто більше ні на що не впливають. Проте остання гіпотеза не є правильною, оскільки основні засоби є використовуваними підприємством у всій його господарській діяльності [5].

Отже, основні засоби є одним із найважливіших об'єктів, що є використовуваним усіма суб'єктами господарювання під час їхньої діяльності. Нормативні документи, зокрема Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби», дають повну характеристику цієї категорії щодо їх вартості, амортизації, вибуття, ліквідації, переоцінювання, ремонту й ефективності використання [4].

Основні засоби є категорією бухгалтерського обліку, її трактування в податковій сфері дещо відрізняється. Податкові терміни призначені для реалізації фіскальних цілей і не завжди відповідають економічній сутності явищ. Оскільки на практиці ймовірне використання термінології з будь-яких нормативних документів, можливе викривлення даних, чим зумовлено проблеми в управлінні та помилки в роботі, а також виникнення похибок фінансових показників.

Таким чином, для обліку основних засобів необхідно здійснювати фінансовий облік на засадах національних або міжнародних стандартів, що мають економічний зміст. Для використання в бухгалтерському обліку найбільш придатним є визначення категорії «основні засоби» за Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби».

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Закон України від 25.02.2000 № 39 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00. **4.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014. **5.** Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: Вища школа, 2007. 692 с.

РОЗВИТОК БРЕНДА КОМПАНІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 658.657.424

Горшков Д. С.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано вирішальне значення розвитку брендів у діяльності компаній на зарубіжних ринках. Окреслено функції брендів компанії за умов глобалізації економіки. Наголошено на необхідності формування адекватного цілям корпорації бренд-портфеля.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, підприємництво, торговельна марка, бренд, бренд-стратегія, брендинг, глобальна економіка, світовий ринок.*

Аннотация. *Обосновано решающее значение развития брендов в деятельности компаний на зарубежных рынках. Определены функции брендов компании в условиях глобализации экономики. Акцент сделан на необходимости формирования адекватного целям корпорации бренд-портфеля.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, предпринимательство, торговая марка, бренд, бренд-стратегия, брендинг, глобальная экономика, мировой рынок.*

Annotation. *The decisive importance of the development of brands in the activities of companies in foreign markets is justified. The functions of the company's brands are determined in the context of globalization of the economy. The need to form a brand portfolio adequate to the goals of the corporation was noted.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, business, brand, brand strategy, branding, global economy, world market.*

За сучасних умов глобальної економіки, коли на світовому ринку конкурують не товари, а відомі бренди, брендинг стає основою діяльності провідних глобальних корпорацій. Глобальні, регіональні та національні бренди провідних корпорацій світу впливають на свідомість споживачів, формуючи їх смаки й уподобання.

Нині істотною проблемою більшості вітчизняних підприємств є те, що їх продукція не користується на ринку відповідним попитом, що неминуче призводить до втрат. Одним з основних шляхів вирішення проблеми є реанімація, створення та розвиток уже існуючих брендів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що в економічній літературі індустріально розвинених країн проблемам створення та розвитку брендів приділяють велику увагу. Дослідженням цього питання займалися Капферер Ж.-Н., Котлер Ф., Лекус М., Боуен Д., Прістлоу Р., Дойль П. та ін. Акцент на цінності торговельної марки, її іміджі та індивідуальності роблять у своїх роботах Біл А., Дейян А., Дихтль Є., Майерс Д., Берман Б., Еванс Д. та ін. Проблеми, що є пов'язаними зі створенням успішних торговельних марок, вирішуються в роботах Веркмана Д., Чармессона Г.; торговельні марки та механізми реклами досліджують Аакер Д., Амблер Т. З позиції поведінки споживачів бренди досліджують Енджел Д., Блекуелл Р. та Мініард П. Однак особливості просування брендів за умов глобальної економіки розглянуто поверхово, чим і зумовлено актуальність цього дослідження.

Метою написання статті є аналіз особливостей розвитку брендів компаній, які працюють за сучасних умов глобальної економіки. Завданнями роботи є оцінювання ролі бренда в діяльності компаній на ринку, визначення функції бренда на світових товарних ринках, окреслення етапів створення, розвитку та просування брендів.

Бренд є невід'ємним елементом нематеріальних активів, що формує значну частину ринкової вартості компанії. Це складний інститут, теоретичне осмислення якого дасть змогу оцінити рівень розвитку економіки, а також виявити проблеми, що є пов'язаними з необхідністю вдосконалення політики держави в галузі використання антимонопольного законодавства.

У діловій активності провідних зарубіжних фірм стає все більш очевидним зміщення акценту з маркетингу, пов'язаного з якістю та особливостями конкретного товару, у сферу так званого бренд-маркетингу. Це пов'язано передусім із ключовими змінами, що відбуваються на світовому ринку, які впливають на проблему збуту.

© Горшков Д. С., 2017

Численні аналогічні товари, пропоновані на світовому ринку, практично нічим не відрізняються один від одного, що пов'язано з легкістю переходу ідей і технологій через кордони. Тому перед виробниками постає задача примусити споживача покупати саме їх товар, а не товар конкурентів. Крім того, за умов демасифікації споживчого ринку та розподілу його на багато сегментів виникає проблема виділення саме того споживача, який має інтерес до певного товару.

За зростаючої сегментації ринку виникає питання про збереження прибутку від продажу аналогічних товарів. Проблеми, як за умов інтенсивного оновлення продукції на ринку, постійного вдосконалення її споживчих якостей досягнути успіху та швидкої віддачі від вкладених коштів у вдосконалення товару, стають найактуальнішими. Вирішення їх зумовлює зміни на світовому ринку, тобто перехід від реклами певного товару до реклами бренда, виділення його з низки подібних, надання йому «фірменості», що дає змогу виробнику отримати перевагу за жорстоких умов глобальної конкуренції.

Питання про формування бренд-стратегії виникають щоразу, коли фірма вирішує такі проблеми: уведення нового продукту на ринок, модифікації старого продукту та підтримки стійкого становища на ринку, придбання відомого бренда тощо.

Процес планування бренд-стратегії компанії, яка працює на ринках багатьох країн, можна розділити на декілька етапів.

Етап 1:

– ідентифікація об'єкта бренд-стратегії (фірма, товар, послуга, технологія);

– всебічний аналіз зовнішнього середовища країни цільового ринку;

– вибір привабливої назви фірми та назви товарної продукції або послуги;

– планування комунікаційної політики та позиціонування товару на зарубіжному ринку.

Етап 2:

– організація (стандартизація чи адаптація до умов приймаючої країни) фірмового стилю та дизайну товару;

– забезпечення правової охорони товарного знака в приймаючій країні, запобігання нечесній конкуренції на ринку;

– аналіз реакції споживачів на ринку приймаючої країни.

Етап 3:

– економічний аналіз та оцінювання результатів використання бренда для запровадження певних корегувальних заходів у процесі реалізації бренд-стратегії [1; 2].

Бренд-стратегія є сукупністю матеріальних і нематеріальних характеристик товару або послуги, що формують свідомість споживача, мотивацію його поведінки в процесі вибору продукту, обумовлюють у кінцевому рахунку позицію товару або послуги, а також фірми на ринку. Ефективність сучасної економіки є визначуваною певною мірою можливістю своєчасно отримувати повну й достовірну інформацію про наявність товару та його властивості.

Бренд є невід'ємною складовою сучасної глобальної економіки. Маркетинг, що є природним джерелом бренда, визначає значну частину витрат більшості корпорацій, стає частиною громадського та культурного життя. Вартість відомих глобальних брендів іноді перевищує вартість матеріальних активів компанії й становить мільярди доларів (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Десять найдорожчих брендів світу за рейтингом BrandZ Global TOP 100, 2017 р., за версією британської дослідної компанії Millward Brown

Місце у рейтингу, 2017	Бренд	Категорія	Оцінка вартості бренда, млн дол. США, 2017	Відхилення вартості бренда порівняно з минулим роком, %	Місце в рейтингу, 2016
1	2	3	4	5	6
1	Alphabet Inc (Google)	Технології	245,581	+7	1
2	Apple	Технології	234,671	+3	2
3	Microsoft	Технології	143,222	+18	3
4	Amazon	Рітейл	139,286	+41	7
5	Facebook	Технології	129,800	+27	5
6	AT&T	Телекомунікаційний провайдер	115,112	+7	4

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
7	Visa	Платіжні операції	110,999	+10	6
8	Tencent	Технології	108,292	+27	11
9	IBM	Технології	102,088	+18	10
10	McDonald's	Фастфуд	97,723	+10	9

Як бачимо, десять найдорожчих брендів світу представлені в основному виробниками наукомісткої, програмної, телекомунікаційної продукції, які, незважаючи на економічну кризу, навіть збільшили свою вартість. Це свідчить не тільки про значення бренда в міжнародній діяльності компанії як невід'ємного елемента за умови забезпечення та підвищення її конкурентоспроможності, але й про зростаючу питому вагу наукоємних товарів на світових ринках.

Завдяки рекламній активності фірм бренди сприяють розповсюдженню інформації про якість виготовлюваних товарів, зменшуючи «дистанцію» між продавцем і покупцем. У зв'язку із цим проблеми створення й захисту товарних знаків виходять на перший план і є особливо актуальними для країн, ринкові економіки яких тільки починають формуватися.

Бренди істотно впливають на структуру ринку. У короткостроковому періоді їх сигнальна функція збільшує обсяг інформації, яка є доступною споживачу, стимулює конкуренцію, підвищуючи еластичність попиту. Довгострокові ефекти більш суперечливі та, на жаль, є менш вивченими. Якщо бренди забезпечують одній або кільком фірмам тимчасові переваги, вони можуть посунути конкурентів з ринку, у перспективі – із загрозою для конкурентної структури ринку, та спричинити скорочення споживчого ринку.

Щоб бренд отримав високу оцінку покупців, необхідний певний час. Крім того, значні інвестиції мають бути спрямовані на створення продукту із специфічними характеристиками, а також на інформування споживачів про специфічні риси товару за допомогою сигналів якості. Водночас значні витрати та тривалість процесу формування репутації дозволяють розглядати бренд як потенційну перешкоду входу на ринок. Бренди, зміцнені рекламою, збільшують обсяг інформації, що надходить споживачу, тим самим зменшуючи витрати на пошук та розширюючи набір існуючих альтернатив, що є аналогічним збільшенню еластичності попиту, який має позитивний вплив на конкурентний процес. Використання брендів, підтриманих рекламною кампанією, спрямовано на сегментацію ринку й збільшення ринкової частки фірми. Головним призначенням бренда є забезпечення взаємодії компанії зі споживачами, результатом якої є формування довгострокової конкурентної переваги фірми на світовому ринку.

Скільки брендів має бути на кожному ринку? Нині не існує «магічної» формули або відповіді на це запитання. Проблема кількості марок у портфелі компанії є тісно пов'язаною із їх стратегічною роллю та статусом. Рішення щодо кількості брендів у портфелі також пов'язано з аналізом функцій кожного на конкретному ринку. Будь-який ринок можна сегментувати за різними критеріями. Але це зовсім не означає, що ринок, поділений на шість сегментів, наприклад, має обов'язково покриватися шістьма брендами. Рішення передусім залежить від функцій брендів (парасольковий, корпоративний чи продуктовий бренд). Воно також залежить від довгострокових цілей компанії на ринку певної країни. Необхідна кількість брендів є результатом багаторівневого, багатокритеріального процесу прийняття рішення.

Політика фірми щодо зменшення кількості брендів, іноді навіть до єдиного корпоративного бренда, відповідає стратегії домінування та конкурентній перевазі низьких витрат. Ринкова сегментація є врахованою, але не на рівні бренда, а лише на рівні продуктів.

Багатомарочний підхід, навпаки, є логічним наслідком стратегії пов'язаної або непов'язаної диверсифікації та зменшеного ефекту від масштабу, технічної спеціалізації, специфічних мереж продажів та необхідних витрат на рекламу. Множинність брендів дає змогу краще покривати ринок. Одна марка не може бути спрямована на кілька різних якостей одночасно без ризику втратити свою сутність, індивідуальність. Збільшення кількості брендів надає можливості для тактичної гнучкості, що дозволяє компанії обмежити поширення конкурента. Багатомарочна політика може запобігти виходу на ринок нових конкурентів.

Таким чином, глобалізація товарних ринків, зміна векторів і загострення міжнародної конкуренції формують нові моделі поведінки споживачів на цільових зарубіжних ринках, що об'єктивно зумовлює необхідність удосконалення технологій міжнародної маркетингової діяльності, зокрема формування та розвитку брендів (глобальних, регіональних і національних). Проблематика створення та розвитку брендів на світовому ринку вимагає, з одного боку, наукового вирішення теоретичних питань брендингу в глобальному середовищі, а з іншого – розвитку адекватного сучасним особливостям міжнародного бізнесу інструментарію для посилення конкурентних позицій бізнес-одиниць. Бренди є свого роду квінтесенцією рекламного подання будь-якої фірми. Відомим ком-

паніям вони приносять досить солідний капітал, який за умови правильного його використання має бути джерелом додаткових прибутків.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Ястремська О. М.

Література: 1. Аакер Д. Создание сильных брендов. М.: Изд. дом Гребенникова, 2003. 440 с. **2.** Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. Экспресс-курс/пер. с англ. под ред. С. Г. Божук. СПб.: Питер, 2006. 464 с. **3.** Ламбен Ж.-Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива. Спб.: Наука, 1996. 156 с. **4.** Санто Б. Инновации как средство экономического развития/пер. с венг.; общ. ред. и вступ. ст. Б. В. Сазонова. М.: Прогресс, 1990. 295 с. **5.** Суворова А. Л. Инновационный менеджмент: учебное пособие. Йошкар-Ола: Мар. ГТУ, 1999. 215 с. **6.** Тренев Н. Н. Стратегическое управление: учебное пособие. М.: Приор, 2000. 206 с.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

УДК 33.021:330.3(477)

Губська С. В.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано тенденції зміни компонентів індексу людського розвитку в Україні. Проведено порівняльний аналіз показників індексу людського розвитку за 2015 р. в Україні та в інших країнах. Запропоновано шляхи вирішення проблеми зниження індексу людського розвитку в Україні.*

Ключові слова: *економіка, держава, людський розвиток, порівняльний аналіз, індекс людського розвитку, очікувана тривалість життя.*

Аннотация. *Проанализированы тенденции изменения компонентов индекса человеческого развития в Украине. Проведен сравнительный анализ показателей индекса человеческого развития за 2015 г. в Украине и в других странах. Предложены пути решения проблемы снижения индекса человеческого развития в Украине.*

Ключевые слова: *экономика, государство, развитие общества, сравнительный анализ, индекс человеческого развития, ожидаемая продолжительность жизни.*

Annotation. *The trends in the components of the human development index in Ukraine are analyzed. A comparative analysis of the indices of the human development index of 2015 was carried ou. in Ukraine and in other countries. Proposed ways to solve the problem of reducing the index of human development in Ukraine.*

Keywords: *economy, state, development of society, comparative analysis, human development index, life expectancy.*

У доповіді Програми розвитку ООН про розвиток людського потенціалу за 2016 р. йдеться про те, що протягом року Україна опустилася в рейтингу за індексом людського розвитку (ІЛР). Нині індекс людського розвитку в країні становить 0,743, вона посідає 84-те місце серед 188 країн і територій [1]. Для кращого розуміння розвитку України й причин зниження індексу людського розвитку проаналізуємо, як змінювався її рейтинг порівняно з іншими країнами.

Метою написання статті є аналіз динаміки індексу людського розвитку України порівняно з іншими країнами.

© Губська С. В., 2017

Питання, що є пов'язаними з вивченням соціально-економічного аспекту людського розвитку, досліджували Солоу Р., Сен А., Пігу А., Лібанова Е., Гальчинський А., Поспєлова Т., Рой І. та ін.

Для кращого розуміння того, як змінювався індекс людського розвитку в Україні в період 1990–2015 рр., скористаємося рис. 1 [2].

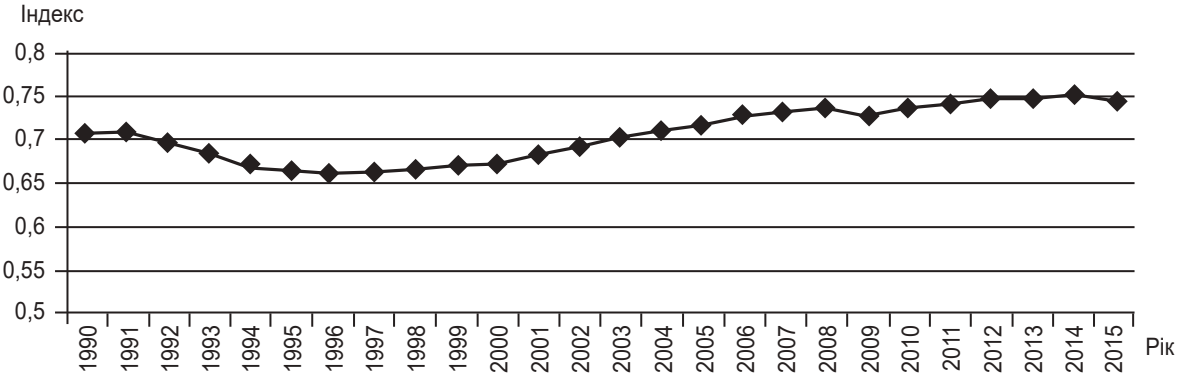

Рис. 1. **Динаміка зміни індексу людського розвитку, 1990–2015 рр.**

Бачимо, що ВНД на душу населення має найнижчі показники з усіх компонентів індексу людського розвитку в Україні. Він знижувався з 1990 р. і лише в 2000 р. цей показник почав зростати. У 2014–2015 рр. спостерігається зниження всіх компонентів індексу людського розвитку. Показником індексу людського розвитку, який зростав з 1990 р., є очікувана кількість років навчання. Що стосується очікуваної тривалості життя, цей показник почав зростати лише у 2005 р.

На графіку бачимо, що періодом підвищення й стабільності людського розвитку в Україні є 2005–2014 рр. Індекс людського розвитку за 2014–2015 рр. відповідає тому, що в країні тривають воєнні дії, але держава намагається розвивати соціальний, економічний і політичний потенціал.

Щоб краще розуміти значення та розвиток кожного компонента індексу людського розвитку, проаналізуємо дані табл. 1 [3; 4].

Таблиця 1

Тенденції зміни індексу людського розвитку, 1990–2015 рр.

Рік	Очікувана тривалість життя	Очікувана кількість років навчання	Середня кількість років навчання	ВНД на душу населення за ПКС	Значення індексу людського розвитку
1990	69, 8	12, 4	9, 1	10, 815	0, 706
1995	67, 9	12, 2	10, 0	4, 999	0, 664
2000	67, 3	13, 2	10, 7	4, 664	0, 673
2005	67, 5	14, 7	11, 2	7, 197	0, 716
2010	69, 3	14, 9	11, 3	7, 738	0, 734
2011	69, 8	15, 1	11, 3	8, 089	0, 739
2012	70, 3	15, 2	11, 3	8, 181	0, 744
2013	70, 7	15, 2	11, 3	8, 199	0, 746
2014	71, 0	15, 3	11, 3	8, 151	0, 748
2015	71, 1	15, 3	11, 3	7, 361	0, 743

Зауважимо, що в 1990–2015 рр. очікувана тривалість життя при народженні в Україні зросла на 1,3 року, очікувана кількість років навчання – на 2,9 року, середня кількість років навчання – на 2,2 року. Але ВНД на душу населення впав на 31,9 %, що найістотніше впливає на зниження індексу людського розвитку країни.

За інформацією з доповіді ООН, до п'ятірки країн світу з найвищим рівнем людського розвитку увійшли Норвегія, Швейцарія, Австралія, Німеччина та Данія. Білорусь опинилася на 52 місці, Казахстан – 56, Грузія – 70, а Азербайджан – 78. Україна разом із Вірменією поділяють 84 позицію в списку, увійшовши таким чином до числа країн із високим рівнем людського розвитку [3]. Але показники України є нижчими за середні показники країн, що належать до групи із високим рівнем людського розвитку (0,746), і нижчими за показники країн Європи і Центральної Азії (0,7556) [3].

Для розуміння ситуації людського розвитку проаналізуємо дані компонентів рейтингу країни порівняно з Казахстаном і Російською Федерацією, які є близькими до України за рівнем індексу людського розвитку та певною мірою за чисельністю населення. Індекс людського розвитку цих країн становить 56 та 49 відповідно (табл. 2) [2].

Таблиця 2

Індекс людського розвитку та компоненти рейтингу для України, окремих країн і груп, 2015 р.

Країна	Значення ІЛР	Рейтинг за ІЛР	Очікувана тривалість життя	Очікувана кількість років навчання	Середня кількість років навчання	ВНД на душу населення за ПКС
Україна	0, 743	84	71, 1	15, 3	11, 3	7, 361
Казахстан	0, 794	56	69, 6	15, 0	11, 7	22, 093
Російська Федерація	0, 804	49	70, 3	15, 0	12, 0	23, 286
Країни Європи та Центральної Азії	0, 756	–	72, 6	13, 9	10, 3	12, 862
Країни із високим ІЛР	0, 746	–	75, 5	13, 8	08, 1	13, 844

Аналізуючи дані таблиці, зазначимо, що Україна має найвищі значення показників очікуваної тривалості життя та очікуваної кількості років навчання порівняно з Казахстаном і Російською Федерацією. Останній також є вищим порівняно з країнами Європи та Центральної Азії, а також країнами із високим індексом людського розвитку. Майже втричі нижче значення ВНД на душу населення в Україні порівняно з Казахстаном і Російською Федерацією.

Щоб краще розуміти тенденцію зміни індексу людського розвитку в Україні, порівняємо значення за 1990–2015 рр. з індексами Казахстану та Сербії. Саме в цих країнах простежувалося стрімке підвищення рейтингу індексу людського розвитку (рис. 2) [2; 3].

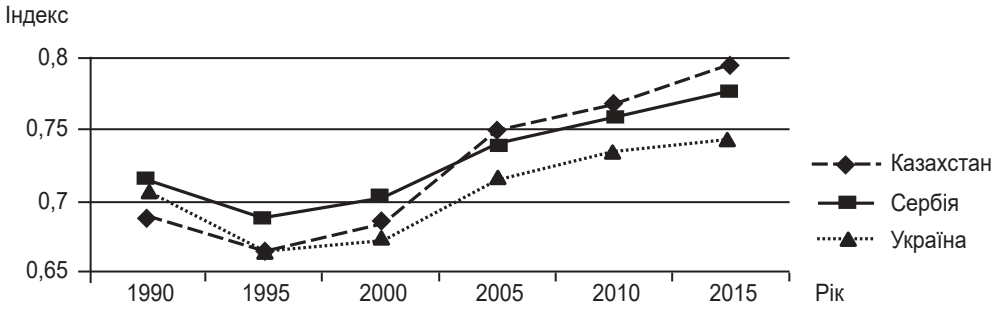

Рис. 2. **Динаміка зміни індексу людського розвитку в Україні, Казахстані та Сербії, 1990–2015 рр.**

За даними рис. 2 зазначимо, що індекси людського розвитку України, Казахстану та Сербії мають однакову тенденцію розвитку, але показник України в 1990–2015 рр. є нижчим. Спостерігаємо також зниження індексу країни порівняно з іншими, що свідчить про наявність економічних і соціальних проблем.

Подана інформація дає підстави стверджувати, що одним із найефективніших шляхів підвищення індексу людського розвитку в Україні, а особливо рівня ВНД на душу населення, є прийняття реформ, спрямованих на те, щоб реально підвищити рівень зайнятості. Підтримка молодих спеціалістів при працевлаштуванні та інвестиції в модернізацію промислових заводів і фабрик, сільського господарства, для відбудови аграрного та промислового сектора економіки країни сприятиме зростанню кількості та якості організації робочих місць, зменшенню трудового травматизму та захворюваності [4].

Більше уваги слід приділяти формуванню споживчого кошика та мінімального споживчого бюджету, щоб населення країни мало змогу повноцінно жити, а не виживати. Тоді знизиться показник бідності, зростатиме рівень задоволення життям, підвищиться тривалість життя в країні. Нині більшості українців проблематично дотримуватися правильного здорового харчування, купувати необхідні медичні препарати, без чого недоречно говорити про гідний рівень життя [1; 4].

Таким чином, індекс людського розвитку в Україні знижується з 2014 р. через нестабільну ситуацію в країні. Тенденція зниження індексу людського розвитку спостерігалася в Україні наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр., причиною чого була економічна та соціальна криза в країні [2; 4]. Проте, починаючи з 2005 р., значення всіх компонентів індексу людського розвитку зростали. Але нині більшість населення України не задоволене

рівнем свого життя. Отже, чим ефективніше розвиватиметься країна й зростатимуть показники зайнятості, тим швидше знизяться показники бідності й зростатиме індекс людського розвитку в країні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мішина С. В.

Література: 1. Блерта Ч. Індекс людського розвитку: Україна падає, що робити // Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2017/04/13/623821. **2.** Human Development Reports. URL: http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/UKR. **3.** Розвинена Україна: у ООН склали рейтинг країн за індексом людського розвитку. URL: https://www.5.ua/dyvohliad/rozvynuta-ukraina-u-oon-sklaly-reitynh-krain. **4.** Поспєлова Т. В. Механізми державного управління людським розвитком в Україні: монографія. Донецьк: Ноулідж, 2011. 350 с.

АВТОМАТИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА КАК СПОСОБ ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ ПРЕДПРИЯТИЯ

УДК 657.1.011.56

Гунько А. В.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены способы автоматизации бухгалтерского учета для повышения эффективности работы на предприятиях Украины. Проанализированы проблемы внедрения программного обеспечения. Проведен сравнительный анализ современных автоматизированных бухгалтерских программ.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, учет, бухгалтерский учет, автоматизация, оптимизация, программное обеспечение.*

Анотація. *Розглянуто способи автоматизації бухгалтерського обліку для підвищення ефективності роботи на підприємствах України. Проаналізовано проблеми впровадження програмного забезпечення. Проведено порівняльний аналіз сучасних автоматизованих бухгалтерських програм.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, облік, бухгалтерський облік, автоматизація, оптимізація, програмне забезпечення.*

Annotation. *The ways of automation of accounting for improving the efficiency of work at Ukrainian enterprises are considered. The problems of software implementation are analyzed. A comparative analysis of modern automated accounting programs is carried out.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, accounting, automation, optimization, software.*

Ведение бухгалтерского учета предполагает сложный кропотливый труд бухгалтеров, проведение множества рутинных операций, многократное повторение однообразных вычислительных действий, а также подготовку платежных документов и отчетов. Применение информационных технологий позволяет вести бухгалтерию удобно, оперативно и практически без ошибок. Безусловно, компьютерная программа не заменит главного бухгалтера, но позволит сэкономить его время и силы, найти и устранить арифметические ошибки в учете, оценить текущее финансовое положение предприятия и его перспективы.

© Гунько А. В., 2017

Если не рассматривать умышленные противоправные действия, все ошибки бухгалтерского учета совершаются либо по небрежности (например, арифметические ошибки), либо из-за незнания особенностей ведения бухгалтерского учета в стране. Такие ошибки практически неизбежны при ручном учете или при использовании устаревших версий программных комплексов. Несмотря на то, что в мире существуют более тысячи тиражируемых бухгалтерских пакетов различной мощности и стоимости, украинские бухгалтеры и предприниматели предпочитают отечественные пакеты, более подходящие для условий переходной экономики и быстрой смены законодательных актов, регулирующих порядок бухгалтерского учета [1].

Автоматизация бухгалтерского учета является важной составляющей ведения бухгалтерского учета для любого предприятия; особенно это касается крупных компаний. Благодаря автоматизации не только повышается эффективность управления предприятием, но и возрастает объем выполненной работы. Использование программ для расчетов гарантирует сокращение количества ошибок [2].

На сегодняшний день руководителям украинских предприятий приходится принимать решения в условиях неопределенности и риска, что вынуждает их постоянно держать под контролем различные аспекты финансово-хозяйственной деятельности. Грамотно обработанная и систематизированная информация является в какой-то мере гарантией эффективного управления производством. И наоборот, отсутствие достоверных данных может привести к неверному управленческому решению и, как следствие, серьезным убыткам [1].

Автоматизация бухгалтерского учета с использованием компьютерных программ позволяет бухгалтерии решать спектр задач, стоящих перед ней. Для крупных предприятий удобно, что информацию об осуществлении некоторых хозяйственных операций могут вносить в базу данных программы смежные подразделения, сотрудники которых никакого отношения к бухгалтерии не имеют. В этом случае на бухгалтеров возлагается обязанность контроля правильности введения данных и регулирования настроек информационной базы программного комплекса, обеспечивающих точное отражение проводимых хозяйственных операций на основе данных, вводимых в соответствии с первичной документацией [2].

Современные программы по автоматизации бухгалтерского учета – это очень гибкие системы, позволяющие настраивать в соответствии с потребностями конкретного предприятия буквально все, начиная от плана счетов и заканчивая формами отчетности для налоговой инспекции.

Автоматизация бухгалтерского учета может стать причиной убытков на предприятии или не принести экономического эффекта, если на начальных этапах внедрения не были решены такие проблемы:

– избыточность требований: попытка автоматизировать каждое действие усложняет внедрение и эксплуатацию системы;

– частая смена норм отчетности и налогообложения: выбранная система должна быть достаточно гибкой для учета внешних изменений;

– недостаточно квалифицированные кадры: автоматизация будет эффективной, только если сотрудники бухгалтерии предприятия подготовлены соответствующим образом;

– перенос данных: должны быть правильно определены данные за прошлые периоды, подлежащие вводу в систему;

– поддержка внедренной системы: необходимо обеспечить своевременное обновление системы;

– «псевдоавтоматизация»: без оптимизации, предшествующей внедрению, действия бухгалтерии могут выполняться как раньше, на бумаге, а затем дополнительно вноситься в программу [3].

На современном этапе развития автоматизация бухгалтерского учета происходит двумя способами: с помощью электронных таблиц или электронных баз данных (Excel, Access корпорации Microsoft, SQL, Quattro Pro фирмы Borland (Inprise), SuperCalc фирмы Computer Associates, Lotus корпорации Lotus Development Corp.) и непосредственно с использованием бухгалтерских программ.

Ведение бухгалтерского учета на отечественных предприятиях с помощью информационных технологий имеет как преимущества, так и недостатки. Очевидно, огромным плюсом является то, что автоматизация позволяет оптимизировать работу бухгалтеров, снизить трудоемкость выполнения операций, сократить время подготовки финансовой отчетности. Недостатком является высокая стоимость пакета бухгалтерского программного обеспечения, а потому не каждое предприятие, особенно малое, может позволить себе внедрение таких программ.

Хорошим вариантом решения проблемы автоматизации учета на предприятиях малого бизнеса является использование электронных таблиц. На сегодня наиболее популярной является электронная таблица Microsoft Excel. Электронная таблица – это простая в использовании компьютерная программа, предназначенная для обработки данных. Работа с ней не требует от пользователя специальной подготовки в области программирования. В таблицу можно вводить любую информацию: текст, числа, даты и время, формулы, рисунки, диаграммы, графики. Вся введенная в электронную таблицу Microsoft Excel информация может быть обработана с помощью специальных функций: различных вычислений с использованием формул, исследования влияния различных

факторов на показатели, решения задач оптимизации, получения выборочных данных, построения графиков и диаграмм и статистического анализа данных.

Возможности средств Microsoft Excel позволяют также формировать и бухгалтерские документы: журнал регистрации хозяйственных операций, оборотно-сальдовую ведомость, главную книгу, форму № 1 «Баланс» и форму № 2 «Отчет о финансовых результатах», платежное поручение, приходные и расходные кассовые ордера, расчетные и платежные сведения для расчетов с робочими. Недостатком Excel является то, что программа не формирует проводок по хозяйственным операциям. Оформление печатного варианта форм отчетности значительно более трудоемко по сравнению с 1С, где все осуществляется за доли секунды [4].

Самой популярной бухгалтерской программой в Украине является «1С». Недавно один из самых успешных банков Украины ПАТ «ПриватБанк», услугами которого пользуются сотни компаний и частных предпринимателей, вместе с украинским партнером компании «1С» представили пользователям банка простое и доступное решение проблемы автоматизации управления и учета бухгалтерии на предприятиях малого и среднего бизнеса через Интернет. Программа получила название «1С: Управление небольшой фирмой для Украины» [5].

Эта программа позволяет оформлять буквально все первичные документы касательно учета торговых, складских и производственных операций, а также документы денежного оборота; рассчитывать заработную плату; управлять кадрами предприятия. Кроме того, программа интегрирована с сервисом «Приват24 для бизнеса» для постоянного обмена данными. Отметим, что в облачном сервисе могут регистрироваться как уже совершенные торговые операции, так и планируемые [5].

Представители банка отмечают, что впервые за столько лет клиенты ПриватБанка – предприниматели получили реальную возможность автоматизировать и модернизировать систему учета без каких-либо дополнительных затрат на IT. Интеграция с «Приват24» позволила компаниям не только экономить на услугах программистов, но и перевести большую часть рутинной бухгалтерской работы в электронное измерение. В отличие от стандартного 1С, облачное решение позволяет компании отказаться от привычных установочных версий и серверного оборудования. «1С: Управление небольшой фирмой для Украины» предполагает доступ к системе с любой точки мира.

В целом, все возможности стандартной 1С сохраняются и в новом приложении. Кроме того, в облачной 1С появляется панель инструментов ПриватБанка, позволяющая обмениваться документами с финансовым учреждением, управлять налоговыми накладными и др. Программу можно использовать для нескольких частных предпринимателей или компаний, причем не только работающих в одной сфере [5].

В последнее время наблюдается тенденция всеобщей компьютеризации всех областей деятельности. С помощью компьютера можно представить информацию в удобном для конкретного пользователя виде, значительно ускорить и упростить операции ее ввода и обработки, повысить наглядность и простоту конечных отчетов. Автоматизация бухгалтерского учета обеспечивает оперативность, комплексность и универсальность решения задач в области ведения учета и принятия управленческих решений. Использование современных бухгалтерских программ упрощает ведение аналитического и синтетического учета.

Таким образом, автоматизация бухгалтерского учета – это процесс, при котором в результате компьютеризации бухгалтерии повышается эффективность и улучшается качество ведения бухгалтерского учета на предприятии. Перед тем как принимать решение об автоматизации бухгалтерского учета, следует определить, что именно и каким образом автоматизация должна усовершенствовать в бухгалтерии.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Эффективная автоматизация бухгалтерского учета. URL: http://www.i-ias.ru/blog/competition_page_2/efectivnaia_automatizacia.html. **2.** Автоматизация бухгалтерского учета. URL: http://www.sovaudit.ru/buh3.html. **3.** Автоматизация бухгалтерского учета на предприятии. URL: http://www.proekt-it.ru/automation_of_accounting. **4.** Завгородний В. П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита: монография. Киев: А.С.К., 1998. 768 с. **5.** ПриватБанк вместе с 1С представили новое технологическое решение проблемы учета на предприятии // ПриватБлог. Корпоративный блог. URL: https://privatblog.com.ua/novosti.

ЗАЩИТА АВТОРСКИХ ПРАВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

УДК 347.788.4

Гунько А. В.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализированы проблемы правового регулирования защиты авторского права в сети Интернет. Рассмотрены вопросы наступления ответственности за нарушение авторского права. Разработаны рекомендации по совершенствованию украинского законодательства в сфере защиты авторского права в Интернете.*

Ключевые слова: *авторское право, Интернет, защита авторского права, нарушение, правовое регулирование, законодательство.*

Анотація. *Проаналізовано проблеми правового регулювання захисту авторського права в мережі Інтернет. Розглянуто питання настання відповідальності за порушення авторського права. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення українського законодавства в сфері захисту авторського права в Інтернеті.*

Ключові слова: *авторське право, Інтернет, захист авторського права, порушення, правове регулювання, законодавство.*

Annotation. *The problems of legal regulation of copyright protection in the Internet are analyzed. The issues of liability for copyright infringement are considered. Recommendations are developed to improve Ukrainian legislation in the field of copyright protection on the Internet.*

Keywords: *copyright, Internet, copyright protection, violation, legal regulation, legislation.*

В соответствии со ст. 3 Конституции Украины защита чести, достоинства и имущества являются основной обязанностью государства. Соответственно защита авторского права как неотъемлемая часть неимущественных прав, но связанных с имуществом, также относится к обязанностям государства. Особенно актуален вопрос защиты авторского права в связи с развитием и совершенствованием Интернета, чем объясняется необходимость совершенствования правового регулирования и его закрепление в нормативно-правовых актах [1].

Появление новых технологических возможностей привело к широкому использованию объектов авторских и смежных прав в Интернете. Проблеме использования компьютерных технологий для регулирования общественных отношений в сети уделяется внимание в работах Батурина Ю. М., Жукова В. И., Калятина В. О., Косака В. М., Рассолова И. М. и др. Ученые обосновали эффективность использования Интернета как способа реализации и защиты гражданских прав. Однако, такие проблемы защиты авторских прав, как плагиат, защита персональных данных, несанкционированный доступ к чужой информации, интернет-пиратство, до сих пор недостаточно исследованы, не определены и пути их решения.

Согласно Закону Украины «Об авторских и смежных правах» авторское право – это совокупность норм права, регулирующих отношения по поводу создания и использования произведений науки, литературы, искусства. Очевидно, что защита авторских прав является обязанностью государства, кроме того, субъекты авторских прав должны создавать и использовать объекты интеллектуальной собственности, следуя законодательно установленному порядку.

В настоящее время стремительно возрастает количество пользователей Интернетом, в связи с чем появилось много новых, прежде не известных юридической науке об авторских правах, объектов. Определение того, что является объектом авторского права в Сети, а также правового режима информации, размещаемой и передаваемой через Интернет, имеет сегодня первостепенное значение, поскольку только при условии четкого определения объекта права можно говорить об его защите.

В связи с широким использованием Сети люди должны понимать, что Интернет является всемирной информационной системой общего доступа, логически связанной глобальным адресным пространством и базирующейся на интернет-протоколе, определенном международными стандартами. Поэтому пользователи должны придерживаться не только внутреннего законодательства, но и международного в сферах защиты авторских и смежных прав.

Нужно учитывать, что произведения в электронной форме, доступные в Сети, могут быть восприняты неограниченным кругом пользователей в любое время по желанию каждого из них. Произведения в открытом до-

© Гунько А. В., 2017

ступе, будучи однажды преобразованные в цифровую форму и загруженными в Сеть, становятся легкой добычей для нарушителей авторских прав.

На сегодняшний день Интернет существенно опережает совершенствование нормативных правовых актов, необходимых для урегулирования возникающих споров. Законодательство не учитывает некоторые положения, такие как защита персональных данных, торговля контрафактной продукцией через интернет-магазины, несанкционированный доступ к чужой информации, необходимые для регулирования правоотношений в Сети. Таким образом, эти правовые проблемы в Интернете становятся все более актуальными. Отсутствие норм, учитывающих особенности Сети, и слабая контролируемость позволяют нарушителю во многих случаях уходить от ответственности.

Так, ряд правонарушений в сфере интеллектуальной собственности (ч. 1 ст. 176 и 177, ст. 203 Уголовного кодекса Украины и др.) относятся к делам частного обвинения, поэтому правоохранители самостоятельно выявленные факты не регистрируют и не проводят расследование, не получив заявление от потерпевших. Представители потерпевшей стороны зачастую жалуются на затягивание предоставления им официального статуса. Согласно ст. 176 Уголовного кодекса Украины, нарушитель понес бы ответственность в виде штрафа размером от двухсот до восьмисот необлагаемых минимумов доходов граждан или исправительных работ на срок до двух лет, или лишения свободы на такой же срок. Но из-за несовершенства нормативно-правовых актов нарушитель может остаться безнаказанным [2].

Существует ряд заблуждений относительно законности использования произведений в Сети. Одна из них – размещение произведения на сайте по устному согласованию с автором. В соответствии с Законом об авторском праве форма авторского договора, на основании которого должны быть переданы имущественные права, должна быть письменной. В связи с особенностями авторского договора (в частности, необходимостью согласовать в нем не только имущественные права, которые передаются, но и срок, территорию, возможность переуступки прав третьим лицам и др.), устная договоренность почти никогда не влечет передачу авторских прав. Как следствие, использование произведения становится незаконным и дает возможность автору или его правопреемнику подавать в суд. Гарантом защиты авторских прав в Сети должно быть государство в лице своих юрисдикционных органов, поскольку только оно может обеспечить принудительное осуществление этих прав.

Анализируя Закон Украины «Об авторских и смежных правах», приходим к выводу, что им не предусмотрена защита интересов собственности, что создает одну из основных проблем адаптации авторского права в новой цифровой среде.

В связи с пробелом в украинском законодательстве касательно защиты авторского и смежных прав пользователями Интернета совершаются такие правонарушения: плагиат, незаконная торговля объектами прав интеллектуальной собственности, торговля контрафактной продукцией через интернет-магазины. Некоторые из этих правонарушений носят транснациональный характер, что создает серьезные проблемы для пользователей и сопровождается распространением вредоносных программ, нарушением правил обработки персональных данных, распространением спама и др. [3].

Проблемой является также квалификация конкретных посягательств на интеллектуальную собственность, что усложняется различиями в терминологии Уголовного кодекса и Гражданского кодекса Украины: «знак для товаров и услуг» / «торговая марка», «фирменное / коммерческое наименование», «топография / компоновка интегральной микросхемы» соответственно [4]. Факты интернет-пиратства также связаны с трудностями документирования правоохранителями преступлений.

Спорной остается предусмотренная Уголовным кодексом Украины необходимость конфискации всей контрафактной продукции, в том числе реализованной добросовестными покупателями, которые не знали о нарушениях прав интеллектуальной собственности.

Анализ материалов Единого государственного реестра судебных решений позволяет говорить, что в Украине вынесено всего пять приговоров по ст. 177 Уголовного кодекса Украины (нарушение прав на изобретение, полезную модель, промышленный образец, топографию интегральной микросхемы, сорт растений, рационализаторское предложение). Также вынесено 242 приговора по ст. 176 Уголовного кодекса Украины (нарушение авторского права и смежных прав), причем пик последних пришелся на 2012 г. [5].

Для решения вышеуказанных проблем правительство Украины должно немедленно принять меры по устранению «белых пятен» в законодательстве.

В настоящее время защитить авторские права можно с помощью современных технологий. Возможно установление на электронном документе специальных приспособлений, которые будут мешать копированию, или подчинять копирование установленному режиму оплаты. Например, коммерческие интернет-сайты на основе заключаемого с посетителем соглашения предоставляют ему за небольшую плату доступ к своим материалам. Кроме того, коммерческие сайты обладают эффективными системами технического контроля, позволяющими отследить действия пользователя в случае несанкционированного доступа к материалам.

Современные технологии позволяют устанавливать в электронных документах программный код, который может частично нарушить целостность документа, если последний получен или используется незаконным путем (печать, копирование, пересылку и др.). Скрытый код определенного формата встраивается в файлы с помощью специального программного обеспечения.

В электронном произведении в любой его части может быть проставлена цифровая подпись автора, заверенная цифровой подписью Центра сертификации с одновременным учетом времени регистрации электронного произведения. Цифровая подпись поможет идентифицировать лицо в Сети, если это необходимо, и выяснить, является ли лицо тем, за кого себя выдает. Такая необходимость возникает, в частности, в случаях заключения сделок через Интернет.

При размещении своих материалов в Интернете авторы произведений и их правообладатели должны подготовиться к самостоятельной защите авторских прав. При возникновении спора автор должен будет доказать, что именно он является автором произведения. Подтверждением этому могут служить заверенные нотариусом копии произведения, различные варианты произведения и др.

Исследователи Починалина Л. Н., Соколов Ю. Ю, Орлова О. А. предлагают способы защиты прав авторов и правообладателей.

1. Перед размещением произведения в Сети следует зафиксировать его на бумажном носителе. В случае, если возникнет спор, сопоставление материалов на бумажном носителе и в электронном виде позволит определить настоящего автора произведения.

2. Засвидетельствовать дату создания произведения автором у нотариуса путем нотариального заверки распечатки.

К числу других методов, не столько защиты, сколько давления на нарушителя, относят также общественные меры морального воздействия на нарушителей авторского права, которые иногда бывают очень эффективны: например, размещение в Сети для всеобщего сведения информации о нарушителях и их незаконных действиях. Исходя из вышесказанного, авторам следует прибегнуть к самым надежным способам защиты объекта авторских прав.

1. Публикация статьи на бумажном носителе – самый простой и надежный вариант, при условии, что дата публикации раньше появления контрафактного экземпляра.

2. Засвидетельствование у нотариуса даты создания работы; этот способ защиты осуществляют нотариальной заверкой распечатки подготовленной статьи с указанием даты и автора произведения.

3. Программно-техническая защита: подразумевается использование программы, предназначенной для защиты в Сети прав и законных интересов авторов электронных публикаций путем отображения публикаций способом, исключающим их копирование и (или) иное несанкционированное размножение, модификацию [6].

Это позволит автору в случае возникновения спора подтвердить свои права на произведение. Такая форма защиты эффективна не только в случае, когда необходимо сопоставить материал, представленный в электронном виде и на бумажном носителе, но и по времени появления произведения в Сети можно будет установить настоящего автора.

Если украден ваш контент, первое, что нужно сделать, это обратиться к владельцу сайта, на котором размещена украденная статья или другие объекты, с требованием прекратить нарушение авторских прав. Если обращения к владельцу сайта, где расположен ваш контент, не помогло, следует обратиться к владельцу сайта, предоставляющему услуги хостинга, с требованием закрыть или приостановить сайт до выяснения обстоятельств нарушения законодательства Украины об авторских правах.

На сайте каждого регистратора есть раздел «публичная оферта», где всегда указано, в каких именно случаях компания может прекратить предоставление услуг (закрыть доступ к сайту, а по сути удалить его – сделать невидимым для интернет-пользователей).

Любому провайдеру законом запрещено сотрудничество с ресурсами, содержание которых незаконно или противоречит законодательству Украины, а также наносит вред другим пользователям Интернета. Удаление таких сайтов осуществляется при наличии соответствующего решения суда. В других случаях компания не может повлиять на клиента, так как это может быть расценено как необоснованное ограничение предоставления ему заказанных и оплаченных услуг.

Меры досудебной защиты авторских прав – достаточно эффективный способ прекратить нарушения. Правовые консультации в отношении защиты авторских прав являются основой ваших дальнейших действий. Кроме того, грамотное письмо-претензия или ответ на него могут разрешить спор до суда. Также авторские права можно защитить путем регистрации объекта авторского права.

Очевидно, что в украинском законодательстве остаются пробелы и неясности и в области защиты авторских прав в Интернете от преступных посягательств. Очень важно, чтобы в кратчайшие сроки государство определило

правовые рамки, в которых должен существовать и развиваться Интернет. От этого во многом зависит, насколько эффективно будут защищены авторские права не только в Сети, но и в компьютерных сетях в целом. Именно отсутствие реальной защиты прав нередко удерживает авторов от размещения своих материалов. С целью защиты интересов личности, общества и государства при распространении массовой информации в Интернете целесообразно, в первую очередь, разработать и создать механизмы, служащие обеспечению доказательств размещения тех или иных сведений на интернет-сайтах.

Таким образом, в условиях явного пренебрежения правами интеллектуальной собственности в Украине особую важность приобретает именно уголовно-правовая защита соответствующих прав как наиболее эффективная.

Научный руководитель – канд. юрид. наук, профессор Сергиенко В. В.

Литература: 1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80. **2.** Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14. **3.** Защита прав интеллектуальной собственности в сети Интернет. URL: https://iq.hse.ru/more/media/zashita-prav-intellektualnoj-sobstvennosti. **4.** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **5.** Асадчев А. Проблемы защиты прав интеллектуальной собственности в Украине // Минфин. Финансовый портал. Блог. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/89214-syshhnost-i-problemi-ygolovno-pravovoj-zashhiti-prav-intellektyalnoj-sobstvennosti-v-ykraine. **6.** Итоги и перспективы интегрированной системы образования в высшей школе в России: образование – наука – инновационная деятельность // Материалы II научно-практической конференции/под ред. Л. В. Кожитова. М.: МГИУ, 2011. 830 с.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.1

Дмитренко Ю. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано, що аналіз фінансової звітності підприємства є обов'язковим етапом для прийняття максимально зважених управлінських рішень. Визначено принципи та напрями вдосконалення аналізу фінансової звітності на сучасних вітчизняних підприємствах задля задоволення інформаційних запитів зацікавлених зовнішніх користувачів.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, фінанси, планування, звітність, фінансова звітність, аналіз фінансової звітності, грошові потоки, інформаційні запити.*

Аннотация. *Обосновано, что анализ финансовой отчетности предприятия является обязательным этапом для принятия максимально взвешенных управленческих решений. Определены принципы и направле-*

© Дмитренко Ю. В., 2017

ния совершенствования анализа финансовой отчетности на современных отечественных предприятиях для удовлетворения информационных запросов заинтересованных внешних пользователей.

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, финансы, планирование, отчетность, финансовая отчетность, анализ финансовой отчетности, денежные потоки, информационные запросы.*

Annotation. *It is substantiated, that the analysis of the financial reporting of the enterprise is an obligatory stage for acceptance of the most weighed administrative decisions. The principles and directions for improving the analysis of financial statements in modern domestic enterprises are determined to meet the information requests of interested external users.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, finance, planning, reporting, financial reporting, analysis of financial statements, cash flows, information requests.*

Розширення інформаційного забезпечення й удосконалення процесів управління на основі фінансової звітності завжди було й залишається одним із пріоритетних напрямків наукових досліджень. Фінанси та грошові потоки є важливими поняттями, за якими можна аналізувати та схарактеризувати діяльність більшості комерційних підприємств. Зауважимо, що всі прибутки та борги, які є в підприємства, відображають саме у фінансовій звітності, що є одним із видів бухгалтерської звітності та містить у собі інформацію про фінансовий стан, результати діяльності й рух грошових коштів підприємства за звітний період. Обов'язковий характер складання фінансової звітності передбачено ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1].

Питання вирішального значення фінансової звітності для прийняття зважених управлінських рішень досліджували Блейк Д., Вільямс Я., Бутинець Ф., Білуха М., Голов С., Дудка К., Жук В., Кірейцев Г. та ін. Однак, за мінливих умов сучасного економічного життя залишилося кілька відкритих питань щодо використання фінансової звітності в системі управління підприємством, які потребують додаткового поглибленого вивчення [2].

Аналітичний процес, який лежить в основі прийняття будь-якого управлінського рішення, передбачає використання й аналіз різноманітної інформації. Залежно від тих чи інших потреб і можливостей отримання користувачами інформації, що є необхідною для прийняття обґрунтованих рішень, існують різні її джерела. Очевидно, що бухгалтерська фінансова звітність містить найбільший обсяг інформації. Система інформаційного забезпечення обґрунтування та прийняття рішень являє безперервний та цілеспрямований добір необхідних інформаційних показників, що є використовуваними для здійснення оцінювання, аналізу, планування, а також підготовки відповідних управлінських рішень за всіма напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства.

Важливо розуміти, що відомості про фінансовий стан підприємства необхідні не лише державі. Фінансова звітність може задовольнити інформаційні потреби користувачів стосовно придбання, продажу та володіння цінними паперами підприємства, а також оцінку якості управління та спроможності управлінського органу, забезпечити своєчасне та якісне виконання своїх зобов'язань [3].

Мету складання фінансової звітності можна сформулювати з декількох сторін. З одного боку, фінансову звітність складають для держави, покупця, партнера чи конкурента, тобто для всіх зовнішніх суб'єктів діяльності. Для них важливо отримати для прийняття рішень повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Отже, фінансова звітність є своєрідною ланкою між підприємством і зовнішнім середовищем, що забезпечує високу якість їхнього взаємозв'язку. З іншого боку, фінансову звітність складають безпосередньо для власника або керівника підприємства. У такому разі ціллю складання фінансової звітності є аналіз прибутковості або збитковості підприємства для корегування його діяльності.

Дані щодо фінансового стану підприємства найчастіше є використовуваними в процесі планування його діяльності для обґрунтування поставлених цілей та обраних напрямків і методів роботи. Аналізуючи базові показники діяльності, підприємство має змогу спланувати структуру виробництва та планові показники економічної діяльності. Фінансова звітність надає можливості змоделювати подальшу діяльність організації, що в ідеалі має сприяти мінімізації витрат і максимізації прибутку. На етапі збору даних для аналізу фінансова звітність впливає на процес збору первинних даних про факти господарського життя, методи й процедури їх обробки у системі фінансового обліку.

Ведення й аналіз фінансової звітності, окрім зазначеного, виконує стимулюючу та мотивуючу функцію. Так, аналіз зібраних первинних даних дає змогу керівнику або власнику зрозуміти та визначити слабкі сторони підприємства, на підставі цієї інформації запроваджувати заходи задля вдосконалення або реформування діяльності підрозділів, які цього потребують. Саме тому наступним етапом аналізу фінансової звітності є деталізація завдань і цілей підприємства, формування, визначення вимог і донесення планів та методів роботи до кожного підрозділу [4].

Проміжні дані фінансової звітності дають змогу здійснювати моніторинг, контроль, аналіз й оцінювання досягнутих результатів, сформувати адекватні коригувальні дії. Можна стверджувати, що дані фінансової звітності

підприємство може і має використовувати не тільки під час стратегічного планування, а й під час доповнення та корегування поточних планів виробництва й діяльності підприємства.

Таким чином, аналіз фінансової звітності підприємства має бути обов'язковим не тільки тому, що це передбачено законодавством, а й задля прийняття максимально обґрунтованих і зважених управлінських рішень. Фінансова звітність, безперечно, є одним із найточніших інформаційних джерел, за якими можна формувати висновки стосовно діяльності підприємства. На підставі цих даних мають формуватися планові показники виробництва, прогнозуватися можливі прибутки. У зв'язку зі стрімким розвитком економіки й інформаційних технологій для точнішого й ефективнішого планування виникає необхідність розширення інформаційного змісту, форм фінансової звітності через її зближення з іншими видами звітності. Тому під час планування виробничої програми та прийняття управлінських рішень у цілому мають враховуватися не тільки фінансові показники підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Івахів Ю. Сутність і роль фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення суб'єктів ринку. *Економічний аналіз.* 2010. № 5. С. 264–267. **3.** Кузнецова С. О. Регламентування фінансової бухгалтерської звітності в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 1. С. 25–32. **4.** Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2008. 392 с.

ПРОБЛЕМЫ ИСТОЧНИКОВ МЕЖДУНАРОДНОГО КОСМИЧЕСКОГО ПРАВА

УДК 347.8

Довгаль А. Г.

Студент 2 курса
факультета консалтинга и международного бизнеса ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Исследованы актуальные проблемы источников международного космического права. Рассмотрены основные нормативно-правовые акты, регулирующие отношения государств в космическом пространстве. Сделаны выводы о направлениях улучшения правовой базы международного космического права.*

Ключевые слова: *государство, право, правовые отношения, правовая база, космос, источник, Договор о космосе, космические объекты, международное космическое право.*

Анотація. *Досліджено актуальні проблеми джерел міжнародного космічного права. Розглянуто основні нормативно-правові акти, що регулюють відносини держав у космічному просторі. Зроблено висновки про напрямки поліпшення правової бази міжнародного космічного права.*

Ключові слова: *держава, право, правові відносини, правова база, космос, джерело, Договір про космос, космічні об'єкти, міжнародне космічне право.*

Annotation. *The actual problems of sources of international space law are studied. The main regulatory legal acts regulating the relations of states in outer space are considered. Conclusions are made on the directions for improving the legal framework of international space law.*

© Довгаль А. Г., 2017

Keywords: *state, law, legal relations, legal framework, space, source, Outer Space Treaty, space objects, international space law.*

Международное космическое право – сравнительно молодая отрасль международного права, которая сложилась к 80-м годам прошлого столетия. В настоящее время исследования космического пространства становятся все более актуальными. В связи с такой тенденцией возникла необходимость создания нормативно-правовой базы, что предотвратило бы конфликты между государствами мира.

Целью написания статьи является изучение источников регулирования международного космического права и определение существующих проблем и путей их решения.

Изучением проблем международного космического права занимались Ченг Б., Коровин Е., Бушак Я., Колосов Ю. и др.

Международное космическое право – это отрасль современного международного права, которая сформировалась в связи с освоением государствами космического пространства и включающая нормы, регулирующие международные правоотношения применительно к статусу космического пространства как особой внеземной среды и к деятельности государств по исследованию и использованию этого пространства [1].

Главным документом, регулирующим международное космическое право, является Договор о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела, другое название – Договор о космосе (подписан 27 января 1967 г.). Этим Договором запрещено размещать ядерное или другое оружие массового уничтожения на станциях в космосе, на любом космическом объекте, в том числе на поверхности Луны и на земной орбите. Договором запрещено использование поверхности Луны для испытания оружия или проведения любых военных действий. В документе установлено, что ни одно государство в мире не может предъявлять претензии на владение космическим объектом либо его частью [2]. Суверенитет государства в космическом пространстве распространяется только на запущенные этим государством космические объекты. Тем не менее, согласно этому Договору, размещение обычных вооружений на орбите не под запретом и вполне возможно. Иными словами, если использование ядерного оружия запрещено, то любая другая форма военного воздействия может применяться. Это может стать огромной проблемой для всего человечества, ведь большинство стран хотели бы оставить такую возможность и отказываются подписывать соглашения с более четкими формулировками, запрещающими милитаризацию спутников и космических кораблей. Если государства, состоящие в этом Договоре, не предпримут все необходимые меры для мирного разрешения ситуации и не найдут компромисс, в ближайшем будущем человечество может столкнуться с такой проблемой, как война в космосе. Очевидно, что Договор о космосе нуждается в дальнейшей доработке. Браян Уиден, технический консультант по космическим вопросам Фонда безопасного мира и отставной офицер ВВС США, работавший с межконтинентальными баллистическими ракетами и космическими программами, придерживается точки зрения, что под войной следует понимать естественные явления. Это могут быть солнечная буря или спутник, который ударило осколком, или даже ошибка или несчастный случай, но не какое-либо кинетическое событие. Если произойдет большой бой – мы говорим о борьбе на выживание – неизвестно, чем это все закончится [3].

Еще одним не менее важным источником, регулирующим международное космическое право, является Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами. Это межправительственный документ, который был подписан Великобританией, Соединенными Штатами Америки и СССР в 1972 г. [4]. Конвенция расширяет Договор о космосе 1967 г. Цель подписания Конвенции – введение эффективных международных правил и процедур об ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами, и обеспечения в частности неотложной выплаты на основании ее положений жертвам такого ущерба. Конвенция является главным нормативным актом, так или иначе регламентирующим ряд вопросов, связанных с установлением международной ответственности государств – участников космической деятельности.

Согласно Конвенции, государства, утвердившие ее и производящие запуск, или ряд государств – участников космической программы, а также международная межправительственная организация, осуществляющая космическую деятельность, если на них распространяется действие вышеупомянутой Конвенции, отвечают за любой ущерб, нанесенный на поверхности Земли, в воздушном и космическом пространстве и на небесных телах, включая Луну, если такой ущерб нанесен по вине государственных, межправительственных организаций, а также представляющих их юридических и физических лиц. В случае нанесения ущерба космическим объектом другим космическим объектам не на поверхности Земли, виновная сторона возмещает ущерб, если он не был результатом грубой небрежности или же преднамеренных действий или бездействия пострадавшей стороны в лице государственных, межправительственных организаций и представляющих их юридических и физических лиц. Как известно, ущерб может выражаться в лишении жизни, телесном повреждении или ином нанесении вреда здоровью, в лишении или повреждении имущества государства, его физических и юридических лиц, а также межправительственных организаций. Возмещение ущерба может также выражаться в причинении вреда космическому объекту другого государства либо лицам и имуществу на борту такого космического объекта. Компенсация,

согласно ст. 12 Конвенции, выплачиваемая за ущерб, определяется в соответствии с нормами международного права и принципами справедливости, с тем, чтобы обеспечить полное возмещение ущерба и восстановить положение, существовавшее до его причинения. Если государства в течение года с момента предъявления претензии не пришли к согласию о возмещении ущерба, создается специальная комиссия по рассмотрению претензий, решение которой является окончательным и неизменным. Несогласие государств, ратифицировавших Конвенцию, может привести к конфликтной ситуации между ними, что будет нарушением принципа разрешения международных споров мирными средствами и принципа обязанности государств сотрудничать друг с другом [4].

Еще одним важным источником регулирования отношений в космосе является внутреннее право каждого государства. Для международного космического права это создает дополнительные проблемы, поскольку разные государства могут иметь разные трактовки законов, касающихся одного и того же [5]. Для космического пространства это недопустимо, ведь космос является объектом равного и всеобщего изучения всеми государствами мира. Эта проблема должна быть решена таким образом, чтобы только нормы международного космического права имели место при регулировании вопросов, связанных с использованием космических объектов и другими взаимодействиями с космическим пространством [5].

Таким образом, исходя из анализа актуальных проблем международного космического права, можно сделать вывод, что нормативно-правовая база международного космического права нуждается в дальнейшей доработке, поскольку существуют проблемы, из-за которых могут возникнуть конфликтные ситуации между государствами мира. Результаты проведенных исследований могут быть использованы при дальнейших разработках направлений совершенствования источников регулирования международного космического права.

Научный руководитель – канд. юрид. наук, доцент Силенко Н. Н.

Литература: 1. Игнатенко Г. В., Тиунов О. И. Международное право. М.: Норма; Инфра-М, 2005. 624 с. **2.** Международное космическое право. URL: http://www.bibliotekar.ru/mezhdunarodnoe-pravo-2/166.htm. **3.** We asked a military expert what would happen if there were a war in space // Vice Channels. URL: https://www.vice.com/ru/article/5gjz4z/we-asked-a-military-expert-what-would-happen-if-there-were-a-war-in-space-424. **4.** Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами (укр/рос): Міжнародний документ від 29.03.1972 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_126. **5.** Буроменский М. В. Влияние международного права на внутреннее право. URL: http://readbookz.com/pbooks/book-34/ru/chapter-1725.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

УДК 657.471:338.48

Дроздова М. Д.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості бухгалтерського обліку на туристичних підприємствах. Визначено сутність методу та калькуляції собівартості туру. Досліджено структуру собівартості туристичного продукту за розподілом та залученням прямих і накладних витрат до собівартості туристичного продукту.*

© Дроздова М. Д., 2017

Ключові слова: *підприємство, організація, туризм, туристичне підприємство, туристична галузь, послуги, обслуговування, облік, бухгалтерський облік, фінанси, витрати, собівартість, собівартість туристичного продукту, облікова політика, операційна діяльність, калькуляція, прямі витрати, накладні витрати.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности бухгалтерского учета на туристических предприятиях. Определена сущность метода и калькуляции себестоимости тура. Исследована структура себестоимости туристического продукта по распределению и зачислению прямых и накладных расходов в себестоимость туристического продукта.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, туризм, туристическое предприятие, туристическая отрасль, услуги, обслуживание, учет, бухгалтерский учет, финансы, расходы, себестоимость, себестоимость туристического продукта, учетная политика, операционная деятельность, калькуляция, прямые расходы, накладные расходы.*

Annotation. *Features of accounting at tourist enterprises are considered. The essence of the method and calculation of the cost of the tour is determined. The structure of the cost of a tourist product for the distribution and transfer of direct and overhead costs into the cost of a tourist product is investigated.*

Keywords: *enterprise, organization, tourism, tourist enterprise, tourist industry, services, maintenance, accounting, finance, expenses, cost, tourism product cost, accounting policy, operating activities, costing, direct costs, overhead.*

Відомо, що індустрія туризму є одним із найбільш динамічних секторів світової економіки, що розвивається. В Україні, незважаючи на економічну ситуацію та фінансову кризу, туристичний бізнес доволі успішно зростає й набуває все більшої значущості для економіки країни. Він перебуває в стадії свого становлення як самостійного сектора економіки.

Розвиток туризму й зростання туристичних потоків стимулює розвиток туристичних організацій, що, у свою чергу, потребує якісного відображення фінансової інформації в системі бухгалтерського обліку. Для діяльності туристичних організацій у бухгалтерському обліку важливу роль відіграють витрати. З їх участю можна визначити фінансовий результат продажу готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг. Саме різниця між виручкою від продажу продукції та витратами на її виробництво і реалізацію дають змогу визначити фінансовий результат діяльності певної організації.

Діяльність туристичного підприємства, як і інших підприємств, є спрямованою на отримання прибутку. Для досягнення максимального результату необхідно чітко сформулювати облікову політику й методи бухгалтерського обліку, правильно організувати процес обліку витрат, що дасть змогу ефективно управляти ними. Важливо приділяти увагу питанню ціноутворення й визначення собівартості туристичного продукту. Тому слід постійно вдосконалювати систему управління витратами, що суттєво впливає на прибутковість підприємства й рівень його конкурентоспроможності. Для цього необхідною є достовірна й вчасна інформація, яку надає система бухгалтерського обліку.

Питання обліку витрат підприємств туристичної галузі і калькулювання собівартості туристичного продукту досліджували Балченко З., Басова І., Богданова Ж., Гура Н., Ткаченко Т., Мельниченко С., Сметанко О., Пожарицька І., Яновська Н. та ін. Але на сьогодні питання організації й удосконалення методики обліку витрат все ще не втратили своєї актуальності для вітчизняних туристичних підприємств. Тому вони потребують подальших системних досліджень із урахуванням умов діяльності, галузевих особливостей і норм вітчизняного законодавства.

Метою написання статті є вивчення особливостей організації діяльності бухгалтерського обліку й обліку витрат для визначення собівартості туристичного продукту на підприємствах туристичної галузі. Об'єктом дослідження є процес обліку витрат і ведення бухгалтерського обліку на підприємствах туристичної галузі. Предметом дослідження є визнання та відображення витрат у обліку туристичних підприємств і вивчення теоретико-методичних і практичних аспектів формування собівартості туристичного продукту.

Основним початковим елементом туристичної діяльності є підприємство. До туристичних підприємств належать туристичні фірми, туристичні комплекси, установи з організації міжнародного туризму, санаторії, будинки відпочинку, туристичні бази, пансіонати тощо [1]. Суб'єктами туристичної діяльності є туристичні оператори, туристичні агенти й інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення, харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг. Бухгалтерія суб'єкта туристичної діяльності виконує функції трьох підрозділів, а саме: фінансового, економічного та бухгалтерського [2].

На туристичних підприємствах бухгалтерська служба виконує завдання:

– формування повної й достовірної інформації про діяльність туристичного підприємства та його майновий стан;

– забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів відповідно до затверджених норм, нормативів і кошторисів;

– своєчасного попередження негативних явищ у господарсько-фінансовій діяльності, виявлення та мобілізації внутрішньогосподарських резервів [2].

Найчастіше процес організації бухгалтерського обліку туристичних операторів і туристичних агентів можна подати в такій послідовності:

– визначення власної облікової політики;

– вибір форми бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності та технології обробки облікових даних;

– розробка системи та форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності й контролю господарських операцій;

– затвердження правил документообігу та технології обробки облікової інформації [4].

Одним із важливих завдань є визначення облікової політики суб'єкта туристичної діяльності, про що так часто забувають туристичні агенти. Облікова політика – це організація діяльності підприємства, що є застосовуваною із самого початку здійснення його господарських операцій. Від складових облікової політики підприємства туристичної діяльності залежить достовірне відображення господарських операцій, а також інформація у фінансовій звітності [3]. Положення про облікову політику розробляють на тривалий термін (мінімум на рік), тож ставитися до його розробки слід уважно. Зауважимо, що від правильної розробки цього положення залежить не лише об'єктивне висвітлення інформації у фінансовій звітності, а й аналіз діяльності підприємства в цілому, прийняття рішень щодо організації роботи підприємства. Тому брати участь у розробці цього документа мають як бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером, так і керівництво підприємства.

Організація обліку підприємств туристичної галузі має свої особливості, що є пов'язаними передусім із технологією надання туристичних послуг і структурою туристичного продукту. Ці фактори виявляються через структуру та характер витрат туристичного підприємства.

У вітчизняній теорії й практиці витрати туристичної діяльності класифікують за видами продуктів (послуг). Вони є пов'язаними з технологією туристичної діяльності. Остання охоплює кілька процесів щодо формування (організація й забезпечення створення туристичного продукту), просування, продажу та надання туристичних послуг [4].

До особливостей діяльності в галузі туризму належить калькуляція собівартості туристичного продукту. Калькулювання повної собівартості продукту передбачає розрахунок усіх витрат, що є пов'язаними з формуванням і реалізацією одиниці туристичного продукту. При цьому розраховують середні валові витрати та повну собівартість одиниці продукту. Калькулювання повної собівартості туристичного продукту – це система обліку, у якій усі витрати, як змінні, так і постійні, поширюються на всі види туристичного продукту. Метод калькулювання повної собівартості надає можливості отримати уявлення про всі витрати, що їх несе організація в процесі формування та реалізації одиниці туристичного продукту [5].

Нині не існує відповідного нормативного документа, який би містив методичні рекомендації щодо обліку витрат підприємств туристичного бізнесу. На практиці кожне підприємство самостійно вирішує завдання організації обліку витрат, їх розподілу та визначення собівартості туристичного продукту (послуги). При цьому підприємства посилаються на положення (стандарти) бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 16 «Витрати» [6], ураховуючи зміст операційної діяльності туристичної фірми, конкретний склад і характеру його витрат.

Складовими собівартості реалізованого туристичного продукту є виробнича собівартість продукції, нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати [7].

Виробнича собівартість продукту охоплює:

– прямі матеріальні витрати: вартість оплачених послуг з харчування, проживання, екскурсійного й транспортного обслуговування;

– прямі витрати на оплату праці: заробітну плату й інші виплати працівникам, зайнятим у створенні туристичного продукту;

– інші прямі витрати: відрахування на соціальні заходи, плату за оренду, амортизацію;

– загальновиробничі витрати.

Загальновиробничі витрати поділяють на постійні та змінні. Постійними є витрати на обслуговування й управління суб'єктом туристичної діяльності, що залишаються незмінними за зміни обсягу діяльності: витрати на опалення, освітлення, водопостачання, дотримання техніки безпеки тощо. Змінними є витрати на обслуговування й управління суб'єктом туристичної діяльності, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності: витрати на службові відрядження, оплата праці апарату управління структурними підрозділами.

У процесі формування туристичного продукту виникають непрямі виробничі витрати:

– нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці виробничого персоналу;

– амортизація офісної техніки, меблів, предметів інтер'єру та інших основних засобів виробничого призначення;

– амортизація нематеріальних активів виробничого призначення, зокрема спеціального програмного забезпечення, ліцензії на туристичну діяльність тощо;

– вартість канцелярських товарів, візитівок, витратних матеріалів для ксероксів, принтерів та інших матеріалів, що є використовуваними за виробничим призначенням;

– вартість послуг сторонніх організацій, що є пов'язаними із забезпеченням виробничого процесу;

– інші непрямі виробничі витрати [7].

Організацію бухгалтерського обліку непрямих виробничих витрат на туристичну діяльність необхідно узгодити з методом обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту. Кожний із існуючих методів має свої переваги та недоліки. Простий метод є найлегшим у розрахунках та організації обліку, однак він не надає можливості розрахувати собівартість окремих туристичних продуктів. Попроцесний метод дозволяє найточніше визначити собівартість усіх туристичних продуктів, які реалізує туристичне підприємство, але він є найбільш трудомістким. Позамовний метод дозволяє визначити собівартість кожного виду туристичних продуктів, однак не виключає наявність непрямих витрат та обґрунтований вибір бази їх розподілу. Нормативний метод також має певні обмеження щодо умов та ефективності використання. При виборі методу обліку витрат і калькулювання собівартості вирішальне значення матимуть характер туристичного продукту (послуг), мета подорожі, чисельність туристичних груп та інші ознаки класифікації туристичних подорожей.

У процесі формування туристичного продукту основні види туристичних послуг, як правило, є прямими виробничими витратами. Облік загальновиробничих витрат є важливим етапом визначення собівартості туристичного продукту, однак, нині не існує єдиного підходу до цього процесу. Більшість туристичних підприємств залучають ці витрати повністю до собівартості та відображають їх на рахунку 23 «Виробництво». Інші ведуть облік таких витрат на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», а наприкінці звітного періоду проводять їх розподіл і списання розподілених і нерозподілених витрат відповідно на рахунках 23 «Виробництво» та 903 «Собівартість реалізованих послуг». Перевагою такого підходу є можливість точного визначення собівартості кожного виду туристичного продукту, що підвищує аналітичність облікової інформації й дозволяє ефективно встановлювати ціну на туристичні пакети [8].

У процесі операційної діяльності туристичного підприємства виникають витрати, що не належать до собівартості створеного туристичного продукту. Такі витрати поділяють на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати. Організація їх обліку відбувається за тією самою методикою, що і на інших підприємствах. Для організації процесу обліку витрат туристичних підприємств у наказі про облікову політику необхідно відобразити статті та структуру витрат, центри відповідальності, особливі умови визнання витрат, методи їх обліку та калькулювання собівартості туристичних продуктів, алгоритм розподілу загальновиробничих витрат, рахунки синтетичного й аналітичного обліку витрат. Облік витрат підприємств туристичної галузі бажано здійснювати із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Це не тільки полегшить реалізацію завдань, а й надасть можливості створити динамічну облікову модель, яку легко буде пристосувати до змін у структурі туристичного продукту, договірних умов і розрахунків із контрагентами та змін у законодавстві [8; 9].

Таким чином, можна стверджувати, що облік витрат діяльності туристичних підприємств є дуже важливою складовою бухгалтерського обліку. На жаль, дуже часто в нашій країні не забезпечують належного обліку витрат й економічно доцільного розрахунку наданих послуг. Чинна система обліку витрат діяльності туристичних підприємств є слабо розвиненою й має недоліки. Питання обліку витрат, калькулювання собівартості туристичного продукту потребують подальшого поглибленого дослідження. Важливо найближчим часом створити цілісну інформаційну систему для прийняття ефективних рішень щодо управління сучасними вітчизняними підприємствами туристичної галузі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. В.

Література: 1. Балченко З. А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: навч. посіб. Київ: КУТЕП, 2006. 232 с. **2.** Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-80. **3.** Водоп'янова О. Облікова політика: починаємо новий рік. *Дебет-кредит.* 2010. № 5. С. 18–29. **4.** Списак В. Т. Витрати в управлінні туристичним підприємством. Бердянськ: АУІТ «АРІУ», 2007. С. 98–101. **5.** Зорин И. В., Квартальнов В. А. Энциклопедия туризма.

М.: Финансы и статистика, 2003. 368 с. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **7.** Грибова Л. Туризм: організація і облік. *Дебет-Кредит.* 2002. № 29. С. 4–13. 8. Рошко Н. Б. Організація обліку в суб'єктів туристичної діяльності. Облік і фінанси. 2012. № 9 (33). С. 4–9. **9.** Сметанко О. В. Методика та організація обліку і аудиту витрат у туристичній галузі (на прикладі туристських підприємств Автономної Республіки Крим): дис.... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ: КНТЕУ, 2004. 262 с.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ В ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

УДК 657.6

Дудка А. А.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено важливість проведення аудиторської перевірки в процесі підприємницької діяльності відповідно до загальновизнаних норм. Розглянуто загальні особливості проведення аудиту в туристичній галузі. На підставі досліджуваної інформації визначено методи проведення аудиту на підприємствах туристичної галузі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, туризм, туристична галузь, туристичне підприємство, туристична фірма, послуги, обслуговування, аудит, аудиторська перевірка, аудит прибутку, аудит витрат.*

Аннотация. *Доказана важность проведения аудиторской проверки в процессе предпринимательской деятельности в соответствии с общепризнанными нормами. Рассмотрены общие особенности проведения аудита в туристической отрасли. На основании исследуемой информации определены методы проведения аудита на предприятиях туристической отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, туризм, туристическая отрасль, туристическое предприятие, туристическая фирма, услуги, обслуживание, аудит, аудиторская проверка, аудит прибыли, аудит расходов.*

Annotation. *The importance of conducting an audit in the process of entrepreneurial activity in accordance with universally recognized norms is proved. The general features of the audit in the tourism industry are considered. Based on the information studied, methods for conducting audits at tourism industry enterprises have been determined.*

Keywords: *enterprise, organization, tourism, tourist industry, tourist company, travel company, services, service, audit, profit audit, cost audit.*

На сучасному етапі вітчизняна економіка зазнає негативного впливу політичних і соціальних факторів, що спровокували кризу та інфляцію. Населення намагається економити на предметах розкоші, чим зумовлено нераціональне використання ресурсів. Аудит є невід'ємною складовою ведення туристичного бізнесу: ревізія всіх комерційних операцій дозволяє вчасно змінити політику діяльності.

Вид діяльності, який полягає в збиранні й оцінюванні інформації про стан і функціонування підприємства, є гарантією того, що ймовірність неточних і хибних даних у звітах буде виявлено спеціальними компетентними особами. Особливості проведення аудиторської перевірки за кордоном досліджував Рой Д. Науковець вивчав сутність поняття, методи й особливості проведення аудиту в різних країнах, але Україна не була предметом його дослідження.

Аудитом називають здійснювану незалежними фахівцями перевірку фінансової та господарсько-економічної діяльності установи, підприємства. Аудиторська перевірка туристичної фірми – це захід, що охоплює збирання,

© Дудка А. А., 2017

оцінювання, аналіз аудиторських доказів, що є пов'язаними з фінансовим станом туристичного підприємства. У результаті аудитор висловлює точку зору стосовно коректності складання бухгалтерського звіту й достовірності звітності. У разі виявлення аудитором фактів невиконання економічним суб'єктом вимог нормативних актів він зобов'язаний детально вивчити обставини порушень, а також оцінити вплив виявлених порушень на достовірність бухгалтерського обліку.

Аудиторські перевірки можуть бути ініціативними або обов'язковими. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про аудиторську діяльність» обов'язковий аудит – це щорічна обов'язкова аудиторська перевірка ведення бухгалтерського обліку та фінансової (бухгалтерської) звітності організації або індивідуального підприємця [1]. У туристичних підприємствах перевірка в основному є ініціативою самого власника.

Аудиторську перевірку, що є спрямованою на всі розділи бухгалтерського обліку, називають повною. Перевірку, що потребує узгодження із керівником туристичної фірми відповідно до певної вибірки, називають частковою.

Для проведення аудиторської перевірки туристська організація подає такі документи: ксерокопії свідоцтва про державну реєстрацію; свідоцтва про постановку на податковий облік; річний баланс і звіт про прибутки і збитки, подані в податкові органи за період, що перевіряється; завірені печаткою та підписами в оригіналі статутні документи; копію наказу про призначення керівника і головного бухгалтера; ксерокопії наявних ліцензій і дозволів; відомості про розрахункові, валютні й інші рахунки в банках; відомості про керівників і бухгалтерів, які мають право першого та другого підписів; виписку з наказу, розпорядження або іншого документа про призначення аудиторської перевірки; відомості про місцезнаходження організації та її відокремлених структурних підрозділів; відомості про об'єкти нерухомості та транспортні засоби, які перебувають у власності підприємства; копію наказу про облікову політику за період, що перевірявся; головну книгу; усю первинну документацію за рахунками; авансові звіти; рахунки-фактури; книгу покупок; книгу продажів; договори й акти виконаних робіт [2].

На сучасних підприємствах застосовують різні методики загального аудиту й аудиту організацій різних галузей і форм власності. Однак, розробок аудиторської перевірки в галузі туризму не так багато. Методика аудиту основних засобів і нематеріальних активів, грошових коштів, коштів у розрахунках, позикових ресурсів у туристичних організаціях є такою самою, як і на підприємствах інших галузей. Але туристичні організації мають свою специфіку.

У ході перевірки аудитор має перевіряти відповідність діяльності туристичної фірми нормативним документам. Необхідно перевірити наявність ліцензій на туристичну операторську чи туристичну агентську діяльність, договори з партнерами та клієнтами (туристами).

Організація – туристичний оператор у ході своєї діяльності укладає договори придбання права на послуги, купівлі-продажу, надання послуг, у тому числі послуг готелю, перевезення, страхування, доручення, агентські договори. Завдання аудитора полягає в правовій оцінці цих документів і виявленні порушень і суперечностей. Передусім встановлюють відповідність назви договорів їх змісту [3].

Господарські операції між туристичними агентами та туристичними операторами здійснюються переважно на основі агентських договорів. Порядок проведення перевірки такого договору містить візуальне оцінювання відповідності назви договору його змісту; наявності всіх які передбачених цивільним і бухгалтерським законодавством пунктів і вироблення пропозицій щодо здійснення форми договору. Методика аудиту витрат і доходів туристичних операторів і туристичних агентів аналогічна, але є деякі особливості.

Головна особливість полягає в тому, що туристичні агенти застосовують Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку витрат, що залучаються до витрат обігу й виробництва, і фінансові результати на підприємствах торгівлі та громадського харчування. Тому аудитор має передусім ідентифікувати відповідність методики обліку витрат туристичного агента нормам цих Методичних рекомендацій. Після цього слід з'ясувати, як дотримуються положення інших регламентуючих документів [4].

Туристичні фірми можуть використовувати різні методики обліку валютних операцій. Мета аудиту в сфері послуг полягає у виявленні порушень у кореспонденціях рахунків з обліку валютних операцій. Завданнями аудиту є визначення ефективності застосовуваної методики обліку валютних операцій і розробка пропозицій щодо її вдосконалення або використання альтернативної методики.

Суму валютної виручки туристичного агента, отриману у вигляді комісійних і агентських винагород, зараховують на спеціальний транзитний валютний рахунок. Завдання аудитора полягає в ревізії правильності обліку наявності та руху іноземної валюти на цьому рахунку. Крім того, визначають відповідність усіх документів, які є підставою для зарахування валютної виручки на спеціальний транзитний валютний рахунок, вимогам бухгалтерського, валютного та податкового законодавства.

На завершальному етапі аудиторська фірма за результатами проведеної перевірки має висловити думку про відповідність бухгалтерської звітності в усіх істотних аспектах. Думка про достовірність звітності може бути виражена у формі безумовно позитивного, умовно позитивного чи негативного аудиторського висновку або

у формі відмови від висловлення думки, що також оформлюється у вигляді аудиторського висновку. До висновку має бути додана бухгалтерська звітність економічного суб'єкта, щодо якого проводився аудит.

Аудит є невід'ємною складовою ведення туристичного бізнесу: ревізія всіх комерційних операцій дозволяє вчасно виявити відхилення в операціях, які здійснює туристична організація, змінити політику діяльності, спрямувати свої ресурси на вдосконалення підприємства, за рахунок чого збільшити прибуток організації в цілому. Туристичне підприємство виконує багато операцій, тому важливо вчасно й комплексно враховувати та застосовувати в процесі діяльності нормативно-правові аспекти, емпіричні методи та методи інших наук.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глебова Н. В.

Література: 1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.93 р. № 3125-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12. **2.** Ковалева О. В., Константинов Ю. П. Аудит: учеб. пособие. М.: Приор, 2001. 349 с. **3.** Лебедева Е. Турпутевку признаем расходом. URL: https://www.klerk.ru/buh/articles/35173. **4.** Шнейдман Л. З. Как читать аудиторское заключение. *Бухгалтерский учет.* 2001. № 8. С. 43–56.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЙОГО ПРИДБАННІ

УДК 657.421.3(477)

Єресько Д. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості бухгалтерського обліку ділової репутації підприємства (гудвілу) при його придбанні. Визначено основні проблеми, що виникають у процесі обліку та списання гудвілу. Запропоновано напрями вирішення наявних проблем.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, амортизація, списання, репутація, ділова репутація, гудвіл.*

Аннотация. *Исследованы особенности бухгалтерского учета деловой репутации предприятия (гудвилла) при его приобретении. Определены основные проблемы, возникающие в процессе учета и списания гудвилла. Предложены направления решения существующих проблем.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, амортизация, списание, репутация, деловая репутация, гудвилл.*

Annotation. *The peculiarities of accounting for the business reputation of the enterprise (goodwill) are studied when acquiring it. The main problems that arise in the process of accounting for and writing-off of goodwill are identified. Suggested directions for solving existing problems.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, depreciation, write-off, reputation, business reputation, goodwill.*

© Єресько Д. О., 2017

За умов глобалізації економіки та жорсткої конкуренції одним із засобів завоювання частки на ринку є злиття й поглинання, чим зумовлено економію на витратах виробництва через збільшення його масштабу. Злиття та поглинання промислових підприємств за останні роки стало досить характерним шляхом розвитку вітчизняного бізнесу. У результаті придбання у головної організації в консолідованій фінансовій звітності виникає проблема оцінювання та відображення так званого гудвілу.

Актуальність питання, що розглядається у статті, є зумовленою тим, що система обліку нематеріальних активів в Україні досі не досягла потрібного рівня розвитку. Нині нематеріальні активи є основними факторами отримання підприємницького доходу. Порівняно зі складом активів лідерів світової економіки США та Японії частка нематеріальних активів у вітчизняних підприємствах неймовірно мала. Іноді вартість нематеріальних активів у структурі ринкової вартості великих міжнародних компаній сягає 90 %. У цілому нематеріальні активи як об'єкт обліку ще належним чином не вивчені. Питання організації обліку цього виду майна активно обговорюються в країнах усього світу. Можна з упевненістю сказати, що нематеріальні активи – це одне з найбільш проблемних питань в українській методології бухгалтерського обліку, що спричиняє певні проблеми стосовно ведення бізнесу [1].

Дослідженням цього питання займалися Елісєєв В. О., Кузубов С. О., Банетті К., Акіно К., Ренсель К. та ін. Однак воно досі потребує більш детального розгляду та вивчення, оскільки жодний з науковців не запропонував фундаментальні та дійсно ефективні напрями вирішення проблем.

Метою написання статті є вивчення сутності поняття ділової репутації, окреслення проблем її обліку під час поглинання та злиття підприємств, а також розробка ефективних напрямів їх вирішення.

Згідно з П(С)БО 19 гудвіл – це перевищення вартості придбання над часткою покупця в справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і умовних (непередбачених) зобов'язань на дату придбання [2].

Згідно з досвідом зарубіжної практики вартість придбання фірми може перевищувати ринкову оцінку всіх її активів та зобов'язань. Різницю, що виникає, у зарубіжному бухгалтерському обліку називають гудвілом (goodwill), або згідно з українськими стандартами бухгалтерського обліку діловою репутацією.

На практиці мають місце і ситуації, коли компанія продається за ціною нижче ринкової. Таку різницю між ринковою вартістю та вартістю продажу заведено називати негативним гудвілом, або бедвілом (badwill). Вона може виникнути в разі завищення вартості активів, заниження вартості зобов'язань або за недостатньої інформованості про справжню вартість компанії. Раніше за українською методологією бухгалтерського обліку негативний гудвіл відображали на субрахунку 192, однак, з 1 липня 2008 р. термін «негативний гудвіл» було скасовано Наказом Міністерства фінансів України № 756.

Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), а саме МСФЗ № 22, гудвіл належить до нематеріальних активів. Ситуація з урахуванням гудвілу в Україні дещо складніша. За своїми особливостями гудвіл також належить до нематеріальних активів, однак, норми П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» на нього не поширюються, а порядок його обліку регулюється П(С)БО 19 [2].

Причиною є те, що цей об'єкт обліку має певні особливості, що відрізняють його від традиційних нематеріальних активів:

- ділова репутація не може бути відокремленою від підприємства, нею неможливо розпоряджатися окремо від підприємства;
- ділова репутація не має форми, на відміну від інших елементів нематеріальних активів;
- вартісний вимірник ділової репутації є досить умовним; іноді він становить одну грошову одиницю;
- вартість ділової репутації можна списати, але при цьому підприємство не позбавляється самої репутації;
- у разі передачі зобов'язань чи передачі інших активів вартість гудвілу дорівнює справедливій вартості на дату придбання підприємства, збільшеній на суму витрат, що є безпосередньо пов'язаними з придбанням [3].

Суму гудвілу, що виникає при купівлі підприємства, відображають за дебетом субрахунку 191 «Гудвіл». У разі приватизації підприємства гудвіл слід відображати за дебетом субрахунку 193 «Гудвіл при приватизації (корпоратизації)». При цьому аналітичний облік гудвілу ведеться за об'єктами придбання.

Нині в розвинених країнах світу здійснюють періодичне переоцінювання гудвілу. Про це свідчить МСФЗ № 22 «Об'єднання компаній», прийнятий 31 березня 2004 р., що скасовує амортизацію та наголошує на необхідності проводити щороку аналіз і переоцінювання гудвілу з одночасним списанням суми уцінки на витрати компанії [4]. Поточний облік гудвілу та щомісячне списання його вартості заважає здійснювати об'єктивне оцінювання його вартості. Така неточність призводить до штучного завищення або заниження вартості придбання підприємства, що досить часто відбувалося не тільки в США, а і в Україні. Саме тому в Україні з 1 липня 2008 р. гудвіл, що утворюється при злитті та поглинанні підприємств, не амортизується, а періодично переоцінюється й перевіряється на предмет знецінення [2]. Ця методика дозволяє стежити за змінами реальної ціни гудвілу із

вищою точністю , а також визначати реальний рівень розвитку підприємства і його репутацію на ринку. Тим не менш, незважаючи на зазначену зміну в ПС(Б)О 19, в Україні досі виникають серйозні проблеми з переоцінюванням ділової репутації підприємства.

Тому для проведення переоцінювань необхідно розробити детальну систему критеріїв, що ґрунтуватиметься на деталізованому врахуванні різних факторів, що сукупно становлять ділову репутацію підприємства. Сутність проблеми полягає у відсутності чітких дефініцій джерел формування гудвілу. Безумовно, вони розподілені на внутрішні й зовнішні, матеріальні та нематеріальні, економічні та соціальні. Проте, цього недостатньо для о достовірного обліку в балансі підприємства.

Можливо, доцільним є створення третьої незацікавленої особи, яка буде представлена державним органом, що виконує роль комісії. Її завданням буде визначення вартості гудвілу підприємства, контроль за її зміною й облік. Бажання продавця підприємства отримати якомога більшу вигоду від укладання угоди може мимоволі призвести до завищення вартості активів підприємства, виставленого на продаж, і, як наслідок, до невиправданого зростання витрат потенційного покупця.

Також допоміжним засобом вирішення цієї проблеми може стати регулювання з правової сторони відносин, у які вступають суб'єкти господарювання. В умовах договору, який вони укладають, може бути прописане право покупця на його самостійне незалежне оцінювання реальної вартості активів, у тому числі гудвілу підприємства, яке він бажає придбати, що безпосередньо вплине на зміну ціни договору, який укладається.

Таким чином, система обліку нематеріальних активів підприємств в Україні далека від досконалості. Однак, цю проблему можна вирішити без серйозного втручання в чинне законодавство нашої держави. Необхідно вжити заходів, що не суперечитимуть ні стандартам бухгалтерського обліку, ні міжнародним принципам визначення вартості нематеріальних активів. Як наслідок, визначення справедливої для покупця й продавця вартості підприємства стане набагато простішим завданням, що дасть змогу обом сторонам задовольнити їхні побажання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Абрамов Е. Г. Проблемы отражения нематериальных активов в информационных и учетных системах. *Креативная экономика.* 2007. № 4. С. 22–28. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **3.** Зокин А. А. Гудвилл: экономическая сущность и методы учета. *Аудитор.* 2002. № 7. С. 45–58. **4.** Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ № 6): Міжнародний документ від 31.05.2004 № 22 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_k52.

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССА ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ ОБЩЕСТВ С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ В УКРАИНЕ И В ДРУГИХ ГОСУДАРСТВАХ

УДК 339.9

Ересько Д. А.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ процесса государственной регистрации обществ с ограниченной ответственностью в Украине и в других странах. Определены проблемы, связанные с законодательством Украины, регулирующим этот процесс.*

Ключевые слова: *государство, общество, законодательство, правовое регулирование, регистрация, государственная регистрация, общество с ограниченной ответственностью, юридическое лицо, фиктивная фирма.*

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз процесу державної реєстрації товариств з обмеженою відповідальністю в Україні та в інших країнах. Визначено проблеми, що є пов'язаними з законодавством України, що регулює цей процес.*

Ключові слова: *держава, суспільство, законодавство, правове регулювання, реєстрація, державна реєстрація, товариство з обмеженою відповідальністю, юридична особа, фіктивна фірма.*

Annotation. *A comparative analysis of the process of state registration of limited liability companies in Ukraine and other countries is carried out. The problems connected with the legislation of Ukraine regulating this process are determined.*

Keywords: *state, society, legislation, legal regulation, registration, state registration, limited liability company, legal entity, fictitious company.*

Процесс регистрации субъектов хозяйствования в государственных органах является обязательным условием для дальнейшего осуществления любой предпринимательской деятельности. С каждым годом во всем мире, в том числе и в Украине, количество зарегистрированных юридических лиц, а в особенности обществ с ограниченной ответственностью как наиболее безопасной для предпринимателя организационно-правовой формы предприятия, стремительно увеличивается.

Особенности и порядок государственной регистрации субъектов хозяйствования определяются законодательством государства, исходя из выбранной ими организационно-правовой формы. Законодательно определены этапы процедуры, обязательства, рекомендации, требования, предъявляемые регистрируемому юридическому лицу. Особенностями регистрационного процесса определяется сложность получения регистрации и легализации осуществления предпринимательской деятельности. На сегодня украинская государственность претерпевает множество изменений и преобразований, что необходимо в связи с изменением внешнеполитической доктрины государства. Однако, при углубленном анализе можно сделать вывод, что далеко не все мероприятия, проводимые украинским правительством, являются, во-первых, необходимыми, а, во-вторых, благоприятно влияющими на правовое и, как следствие, экономическое положение Украины. Начиная с 1991 г., после провозглашения Украины суверенным государством и начала становления на ее территории рыночных отношений, правительственные органы вели политику либерализации и демократизации предпринимательской деятельности, что, бесспорно, содействовало ее развитию, но привело также и к негативным последствиям.

Эти негативные последствия связаны с действием двух механизмов, наиболее значительно регулирующих процесс регистрации такой организационно-правовой формы юридического лица, как общество с ограниченной ответственностью. Ими являются минимальный размер уставного капитала юридического лица и срок его регистрации. Использование этих механизмов началось в 1993 г., с принятием Закона Украины «О внесении изменений и дополнений в Закон Украины «О хозяйственных обществах», который п. 2 определял уставный капитал не в конкретной сумме, а в эквиваленте 625 минимальных заработных плат [1].

Это свидетельствует о намерениях противоборствовать инфляционным процессам, которые начинались в украинской экономике в начале 1990-х гг. Утверждение гривны как полноценной национальной валюты произошло только 2 сентября 1996 г., после чего планка минимальной заработной платы установилось на уровне 15 грн [2].

© Ересько Д. А., 2017

В связи с началом обращения новой, более ценной валюты – гривны требования к уставному капиталу значительно ужесточились: в том же 1996 г. со 2 сентября по действующему на тот момент курсу минимальный уставный капитал с учетом того, что минимальная заработная плата равнялась 15 грн, составлял уже целых 5120 долл. [2; 3]. Ситуация сохраняла стабильность, атребования к уставному капиталу юридических лиц росли. Однако, в 1999 г. был принят Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно деятельности хозяйственных обществ», который п. 3 ч. 2 корректировал ст. 52 Закона Украины «О хозяйственных обществах», снижая минимальный размер уставного капитала общества с ограниченной ответственностью с 625 минимальных заработных плат до 100 [4]. На тот момент минимальная заработная плата составляла 74 гривны, курс гривны по отношению к доллару США – 4,13 гривны, следовательно, минимальный уставный капитал равнялся 1790 долларам США [2; 3].

В 2000 г. был принят Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно государственной регистрации субъектов предпринимательской деятельности», который в соответствии с ч. 2 разд. I позволял учредителям оплачивать при регистрации общества с ограниченной ответственностью лишь 30 % от указанной сумы уставного капитала [5].

С 2000 г. вновь наблюдалась тенденция ужесточения требований относительно размера уставного капитала, что объяснялось периодом экономического роста Украины. В итоге на конец 2009 г. при размере минимальной заработной платы в 744 гривны и курсе гривны по отношению к доллару в 7,98 за единицу, минимальный уставный капитал общества с ограниченной ответственностью, необходимый для успешного проведения процедуры регистрации, составил целых 9320 доллара США [2; 3]. В данном случае, очевидно, что подобные меры по увеличению минимальных требований относительно уставного капитала предприятия служат защитой для его кредиторов и инвесторов, демонстрируя готовность учредителей предприятия затратить немалые средства для начала ведения предпринимательской деятельности. Это свидетельствует об их чистых намерениях и минимизирует риск вступления в деловые отношения с недобросовестным юридическим лицом.

В 2010 г. украинское предпринимательство в связи с содержанием ч. 1 разд. I Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно упрощения условий ведения бизнеса» вошло с минимальными требованиями к уставному капиталу, равными всего одной минимальной заработной плате, что на начало года составляло 869 гривен, или почти 109 долларов США [2; 3; 6]. После принятия Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно количества участников общества с ограниченной ответственностью» в соответствии с положениями ч. 1 разд. I произошло также увеличение максимального количества учредителей – с десяти человек до ста [7].

Помимо изменения требований к размеру уставного капитала, которые были окончательно упразднены в Украине в 2011 г. ч. 1 ст. 3 Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно упрощения процедуры основания предпринимательства», правительственные органы используют срок регистрации юридического лица как инструмент усложнения или же упрощения государственной регистрации [8].

В связи со сменой представителей власти в 2005 г. в Украине установилась парламентско-президентская форма правления вместо президентско-парламентской, произошла кардинальная смена политического курса государства. С этим связаны децентрализация процесса принятия правительственных решений, снижение полномочий президента и всеобщая либерализация процесса изменения существующего законодательства.

В проектах предполагалось сокращение срока становления на учет и снятия с учета субъектов хозяйствования в соответствующих органах государственной статистики, налоговой службы, Пенсионного фонда и фондах социального страхования. А уже 1 июля 2005 г., в соответствии с п. 4 XI Сессии Центра ООН по упрощению процедур торговли и электронным деловым операциям (СЕФАКТ ООН), проведенной 22–23 июня 2005 г., и Рекомендациями № 33 Европейской экономической комиссии ООН (ЕЭК ООН), принятой летом этого же года в Женеве, было решено приступить к регистрации предприятий в так называемом режиме единого окна [9; 10].

Принцип единого окна предусмотрен Законом Украины «О государственной регистрации юридических лиц и физических лиц-предпринимателей». Следствием его является максимально возможное ограничение участия заявителей в процессах сбора из разных инстанций и предоставления в разные инстанции различных документов, подтверждающих права заявителей на получение государственных услуг, а в данном случае – государственной регистрации как предприятия или предпринимателя [11]. Важной составляющей этой технологии является также минимизация количества документов, которые заявитель должен предоставить в органы власти для принятия решения.

В 2017 г. Законом Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно использования печатей юридическими лицами и физическими лицами – предпринимателями» в Украине при регистрации предприятия отменили печати и разрешения на изготовления печатей. Был отменен бланк свидетельства о государственной регистрации предприятия, его заменила простая выписка из реестра, которую можно продлевать неограниченное количество раз. В этом году также появилась возможность регистрации об-

ществ с ограниченной ответственностью без устава как такового, а с использованием модульного устава, который не является учредительным документом предприятия и не заверяется у нотариуса. Появилась возможность электронной регистрации предприятия, которая не требует участия нотариуса [12].

Одной из наиболее негативно влияющих проблем, связанных и с правовым, и с экономическим полем, несомненно, являются так называемые фирмы-однодневки. Упрощение процесса регистрации юридических лиц и минимизация расходов, которые юридическое лицо несет в процессе регистрации, привело к увеличению общего количества зарегистрированных предприятий, а также к невероятному росту количества этих фиктивных фирм.

Фирма-однодневка создается чаще всего для одной крупной сделки, и они довольно распространены во внешнеэкономической деятельности. Получив доход и сняв со счетов денежные средства, создатели такой компании бросают ее еще до наступления срока уплаты налогов. Поскольку учредитель и директор являются фиктивными, найти какие-то следы бывает практически невозможно.

Есть и регулярно использующиеся фиктивные фирмы. После того, как их срок существования подошел к концу, их заменяют новыми. Документы таких фирм применяются для подтверждения расходов и вычетов по НДС. Надо сказать, что налоговой проверки документация фирмы-однодневки чаще всего не выдерживает. Фирма-однодневка не уплачивает налоги и не сдает отчетность. Либо делает видимость, уплачивая налоги в символическом размере, совершенно не соответствующем оборотам по расчетному счету. Отчеты предоставляются обычно такие же символические, совершенно недостоверные и неактуальные [11].

Очевидно, что деятельность подобных фирм крайне негативно сказывается на экономике государства. Происходит колоссальное снижение притока средств в государственный бюджет, связанное с исключительно фиктивным увеличением показателя ВВП.

Для того чтобы принять верные решения и найти выход из сложившейся ситуации, необходимо обратиться к опыту других государств, в которых предпринимательская деятельность развита гораздо лучше, чем в Украине, а предпринимательское право регулирует ее значительно эффективнее. Отличными примерами послужат Китайская Народная Республика и Соединенные Штаты Америки. Эти государства имеют совершенно разный подход к предпринимательству и экономическую модель в целом. Именно поэтому сопоставление украинского законодательства с законодательствами этих государств позволит выявить как можно больше пробелов и недочетов. Рассмотрим требования касательно минимального размера уставного капитала.

Процесс регистрации юридических лиц в Китайской Народной Республике осуществляется по предписаниям Закона «О компаниях», принятом V заседанием Постоянного комитета Всекитайского собрания народных представителей VIII созыва 29 декабря 1993 г. В настоящее время согласно ст. 26 этого закона минимальная сумма уставного капитала компании с ограниченной ответственностью составляет 30 000 юаней. На данный момент это приблизительно равняется 4550 долларам США. В случае, если иными законами или административными подзаконными актами установлена более высокая сумма минимального размера уставного капитала компании с ограниченной ответственностью, следует применять положения данных законов и административных подзаконных актов. Например, минимальный размер уставного капитала для туристических компаний составляет 300 000 юаней (ст. 6 Положений «О туристических компаниях»), что приблизительно соответствует 45 500 долларам США. Минимальный размер уставного капитала для морских транспортно-экспедиторских компаний составляет 5 000 000 юаней (ст. 8 Положений «О международной транспортно-экспедиторской деятельности»), что равняется 758 185 долларам США.

Согласно ст. 27, оплата уставного капитала может осуществляться денежными средствами (в юанях или иностранной валюте), правами интеллектуальной собственности (правами на результаты интеллектуальной деятельности), правами пользования землей и другим имуществом, которое может быть оценено и передано компании.

Для оплаты уставного капитала не могут быть использованы работы и услуги, кредитоспособность, деловая репутация, права на ведение отдельных видов деятельности (лицензии, разрешения), обремененное имущество. К тому же, денежными средствами должно быть оплачено не менее 30 % от уставного капитала компании [13].

Характерной чертой процесса регистрации юридических лиц в Китайской Народной Республике является строжайший контроль над реальным существованием вкладов в уставный капитал, определенный уставом будущей организации. Правительственные органы проводят многочисленные проверки, и только после окончательного удостоверения в наличии необходимых средств у учредителей юридическому лицу будет выдано свидетельство о вкладах, без которого процесс регистрации не может быть завершен. В общей сложности, с учетом всех необходимых проверок, процедура регистрации общества с ограниченной ответственностью в Китайской Народной Республике длится 11 дней [13].

После анализа особенностей процедуры регистрации обществ с ограниченной ответственностью в Китайской Народной Республике можно выделить две наиболее существенные из них, на которых базируются основные требования к регистрируемому лицу и государственному органу.

1. Умеренно высокие требования к размеру уставного капитала регистрируемой фирмы, что позволяет на начальном этапе идентифицировать юридические лица, которые в действительности намереваются заниматься предпринимательской деятельностью длительное время и готовы понести для этого определенные затраты.

2. Очень высокий уровень контроля со стороны государства: сложная многоэтапная проверка состава учредителей, проверка реального наличия средств, указанных как уставный фонд будущей организации, а также выполнение части необходимых для регистрации действий самой государственной структурой: например, присвоение идентификационного номера налогоплательщика и государственного кода организации. Таким образом, для китайской системы регистрации общества с ограниченной ответственностью в целом характерны высокий уровень централизации и контроля.

Однако, китайская экономика развивается стремительными темпами, и объем прямых иностранных инвестиций, поступающих в это государство, постоянно растет. Китайская Народная Республика продолжает открывать новые зоны свободной торговли, привлекая тем самым новых инвесторов. Это связано не столько со сложностью процесса регистрации, сколько с постоянством законодательства и четкостью действий государственного регистратора [13].

В связи с тем, что Соединенные Штаты Америки имеют федеративное устройство, в каждом штате существует свое законодательство, согласованное с Государственным департаментом США. Процесс регистрации регламентируется Положениями Департамента корпораций штата Нью-Йорк, который является регистратором не только обществ с ограниченной ответственностью, но и всех видов предприятий в штате. Эти положения отличаются высокой адаптивностью и постоянной модернизацией, что позволяет лучше осуществлять регистрацию юридических лиц.

В штате нет ограничений относительно минимального размера уставного капитала регистрируемого лица, а значит, любой законопослушный гражданин, вне зависимости от его материального положения, может попытаться реализовать себя в качестве учредителя общества с ограниченной ответственностью. Большая часть затрат приходится на оплату регистрационных процедур и выплату регистрационных пошлин. Общая стоимость регистрации в штате Нью-Йорк зависит от вида деятельности будущего предприятия и может превышать 5 тысяч долларов США; в среднем этот показатель близок к 1300 долларов [14].

Основным способом влияния на деятельность юридических лиц и удержания их деятельности в пределах правового поля в США являются не требования касательно уставного капитала, а информация. Под информацией подразумевается ее распространение среди общественности, гласность и открытость деятельности предприятий не только для всех правительственных органов, но и для пользователей и потребителей. Например, каждое общество с ограниченной ответственностью должно назначить Департамент штата Нью-Йорк своим зарегистрированным агентом для процессуального обслуживания в штате. Департамент принимает и передает юридические документы от имени юридического лица в случае предъявления иска. Также предоставляется возможность назначить отдельного жителя Нью-Йорка, общество с ограниченной ответственностью или корпорацию Нью-Йорка в качестве дополнительного агента [14].

В некоторых штатах необходимо сделать еще один шаг для успешной регистрации – опубликовать простое уведомление в местной газете, заявив, что вы намереваетесь создать общество с ограниченной ответственностью. Уведомление необходимо опубликовать несколько раз в течение нескольких недель, а затем предоставить так называемый «аффидевит публикации» в Службу регистрации.

Также в некоторых штатах, например, в Вашингтоне, каждое общество с ограниченной ответственностью должно подавать секретарю штата ежегодный отчет, называемый ежегодным продлением. Первоначальный годовой отчет должен быть подан в течение 120 дней с момента подачи заявления на создание юридического лица, а последующие ежегодные отчеты – предоставляться в сроки, установленные самим секретарем штата. Вся процедура регистрации общества с ограниченной ответственностью занимает 4 недели [14].

Главными чертами регистрационного процесса в Нью-Йорке являются многоэтапность и, что очень важно для всех американцев, – открытость и публичность. Обязательным требованием является оглашения личностей учредительного состава будущего предприятия в местных газетах для распространения информации об их деятельности. Это позволяет избежать негативного эффекта коррупции и снижает вероятность внезапного исчезновения предприятия или же его учредителей. Многие документы подаются исключительно в бумажном виде, с указанием адреса и имени адресанта, чтобы сделать невозможными отправку документов с поддельного аккаунта или же другим человеком от имени учредителя или представителя учредительного состава. Примечательно и то, что так называемым зарегистрированным агентом предприятия может быть Департамент штата Нью-Йорк. Во многих штатах это является не опцией, а требованием, что позволяет правительству штата взять в свои руки практически полный контроль над законностью деятельности, осуществляемой зарегистрированной фирмой [14].

Учитывая положительные особенности законодательных баз Соединенных Штатов Америки и Китайской Народной Республики, для Украины оптимальным решением будет изменение законодательства посредством

внесения правок, связанных с минимальным размером уставного капитала, составом учредителей регистрируемого лица, а также с открытостью и публичностью достоверной информации о личностях этих учредителей. Эти мероприятия позволят значительно уменьшить количество так называемых фирм-однодневок в государстве, и, образно выражаясь, очистить экономику Украины. Крайне важным требованием является согласование сроков рассмотрения документов регистрируемого юридического лица и длительности проверки информации о личностях его учредителей, поскольку на данный момент время рассмотрения документов, поданных государственному регистратору, составляет 24 часа с момента их подачи, а длительность проверки в соответствующих правоохранительных органах – 10 суток. Такое усовершенствование законодательства уже на этапе регистрации позволит снизить вероятность образования фиктивной фирмы посредством препятствования регистрации в качестве учредителей граждан с сомнительными биографиями.

Разумеется, китайский подход создает впечатление гораздо более эффективного. Однако, важно учитывать специфику государств, их уровень экономического развития и подход к предпринимательской деятельности. Резкое повышение требований к уставному капиталу будет шоковым для украинского предпринимательства, следовательно, это реформация должна проводиться постепенно и умеренно, ориентируясь на общие изменения в экономическом положении. А вот требования к публичности и открытости никак не отразятся на благосостоянии добросовестных предпринимателей, поскольку они никак не связаны с экономикой в целом. Распространение информации о тщательно проверенном и изученном учредительном составе юридического лица, а также информации о размере уставного фонда, виде деятельности, наемных работниках и возможных вакансиях сделает деятельность юридического лица открытой для общества. Показательным является и то, что фактически процедура регистрации юридического лица в США окончательно завершается тогда, когда этого пожелает регистрируемое лицо. С момента прохождения основных процедур юридическому лицу во многих штатах предоставляется 120 дней на публикацию в оговоренных местных изданиях. Однако, если же по истечению этого срока в соответствующий Департамент штата не будет предъявлено свидетельство о печати, деятельность фирмы перестанет считаться легальной и будет приостановлена [14].

Крайне правильным и важным шагом будет избрание местных органов Министерства юстиции Украины в качестве зарегистрированных агентов наподобие создаваемых в США при регистрации американских обществ с ограниченной ответственностью. Это действие создаст дополнительные законодательные ограничения для юридических лиц, снизив тем самым вероятность осуществления ими правонарушений. Произойдет повышение степени косвенного контроля над предприятиями со стороны государства, что предотвратит выход их деятельности за рамки правового поля.

Многие специалисты пророчат нашему государству только ухудшение правового и экономического положений, однако грамотная политика реформирования и серьезный подход к текущим проблемам, одной из которых является несовершенство законодательной базы, в том числе регулирующей хозяйственные отношения, позволит значительно сгладить негативные последствия экономических преобразований. Это пусть всего лишь на шаг, но приблизит Украину к тому светлому будущему, которого жаждут все законопослушные граждане нашей страны.

Научный руководитель – канд. юрид. наук, профессор Сергиенко В. В.

Литература: 1. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про господарські товариства»: Закон України від 23.11.1992 № 2692-XII// База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2692-12. **2.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **3.** Про Національний банк України: Закон України від 20.05. 1999 № 679- XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14. **4.** Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності господарських товариств: Закон України від 05.05.1999 № 622-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622-14. **5.** Про внесення змін до деяких законів України щодо державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності: Закон України від 21.08.2012 № 1987-XIV // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1987-14. **6.** Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов ведення бізнесу в Україні: Закон України від 28.06.2015 № 1759-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1759-17. **7.** Про внесення змін до деяких законів України щодо кількості учасників товариства з обмеженою відповідальністю: Закон України від 12.05.2011 № 3326-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3326-17. **8.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури започаткування підприємництва: Закон України від 21.04.2011 № 3263-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3263-17. **9.** Центр зі спрощення процедур торгівлі та електронних ділових операцій (СЕФАКТ ООН) // Єдине вікно. Локальне рішення. URL: http://singlewindow.org/docs/167?lang=ukr. **10.** Европейская экономическая комиссия ООН (ЕЭК ООН). URL:

http://economy.gov.ru/minec/activity/sections/foreignEconomicActivity/economic_organization. **11.** Фирма-однодневка. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1166442. **12.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами-підприємцями: Закон України від 15.12.2009 № 1759-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1982-19. **13.** Правительственный сайт Китайской Народной Республики. URL: http://zchq.mofcom.gov.cn/fecp.html. **14.** The New York Department of State's Division of Corporations. URL https://www.dos.ny.gov/corps.

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ АУТПЛЕЙСМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 005.956.2

Єфремова О. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано визначення сутності поняття «аутплейсмент персоналу» різними науковцями, запропоновано власне визначення. Досліджено проблеми, що виникають у сфері надання послуг з аутплейсменту персоналу в Україні. Розглянуто перелік і зміст етапів аутплейсменту персоналу.*

Ключові слова: *підприємство, організація, право на працю, співробітник, персонал, адаптація, аутплейсмент, оцінювання персоналу, звільнення персоналу.*

Аннотация. *Проанализированы определения сущности понятия «аутплейсмент персонала» различными учеными, предложено собственное определение. Исследованы проблемы, возникающие в сфере предоставления услуг по аутплейсменту персонала в Украине. Рассмотрен перечень и содержание этапов аутплейсмента персонала.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, право на труд, сотрудник, персонал, адаптация, аутплейсмент, оценка персонала, увольнение персонала.*

Annotation. *The definitions of the essence of the term «outplacement of the personnel» by various scientists are analyzed, their own definition is suggested. The problems arising in the sphere of providing services for outsourcing of personnel in Ukraine are investigated. The list and contents of the outplacement stages of the personnel are considered.*

Keywords: *enterprise, organization, right to work, employee, personnel, adaptation, outplacement, personnel assessment, staff release.*

За умов економічної кризи, коли знижуються обсяги виробництва і внаслідок цього зменшується прибуток підприємств, проблема скорочення чисельності персоналу є досить гострою. Але, звільняючи своїх працівників, роботодавець має пам'ятати про відповідальність, яку він взяв на себе, наймаючи персонал, а саме про соціальну відповідальність за працівників свого підприємства. Тому за кордоном різко зросла популярність такого виду рекрутингових послуг, як аутплейсмент.

Дослідженням аутплейсменту персоналу займалися Ткач О. А., Клім Д. О., Іщук Л. В., Балабанова Л. В. Сардак О. В., Бойко О. В., Довгань Л. Є., Зленко А. М., Лаптєв В. І. та ін.

Метою написання статті є обґрунтування напрямів розвитку аутплейсменту персоналу в Україні.

Завданням дослідження є розгляд та аналіз сутності поняття аутплейсменту персоналу, окреслення проблем у сфері надання послуг з аутплейсменту персоналу в Україні, а також характеристика змісту етапів аут-

© Єфремова О. О., 2017

плейсменту персоналу. Об'єктом дослідження є процес аутплейсменту персоналу. Предметом дослідження є соціально-економічні відносини, що формуються в сфері аутплейсменту.

Погляди різних авторів щодо визначення сутності цього поняття подано в таблиці (табл. 1) [1–6].

Таблиця 1

Сутність поняття «аутплейсмент персоналу»

Автор	Визначення
Клим Д. О. [6]	Програма реальної підтримки професійними консультантами осіб, змушених залишати підприємство через скорочення, звільнення або перехід до наступного кар'єрного етапу
Іщук Л. В. [4]	Комплекс заходів, що покликаний пом'якшити процес звільнення працівника, згладити негативні наслідки; охоплює психологічну підтримку та консультування звільнених працівників, допомогу їм у подальшому працевлаштуванні за рахунок колишнього роботодавця
Балабанова Л. В., Сардак О. В. [1]	Сукупність методів, за допомогою яких кадрові служби надають зацікавленим особам, які звільняються, допомогу в працевлаштуванні за рахунок підприємства в оптимальний термін й за найсприятливіших умов
Бойко О. В., Довгань Л. Є. [2]	Комплексний пакет кваліфікованих послуг, таких як юридична допомога, психологічна підтримка, пошук адекватної посади, які сприяють подальшому працевлаштуванню звільнюваного працівника
Комарова Т. О. [5]	Організація процесу звільнення співробітників найбільш гуманним способом, що дозволяє зменшити ризик юридичних ускладнень і зберегти позитивний імідж компанії
Зленко А. М. [3]	Подолання негативних наслідків звільнення і пов'язаних із цим неприємних переживань; активна підтримка звільнюваних задля підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці й шансів на працевлаштування

На підставі даних табл. 1 систематизуємо погляди науковців і визначимо аутплейсмент персоналу як комплексний процес щодо надання психологічних, юридичних і рекрутингових послуг працівникам, які підлягають звільненню, для подолання негативних наслідків звільнення та збереження позитивного іміджу організації. У розвинених країнах підтримку працівників, яких планують звільнити із займаної посади, здійснюють спеціально підготовлені спеціалісти, зі знаннями чинного цивільно-правового законодавства, психології, конфліктології та постійно оновлюваної бази даних (вакантних місць) і кон'юнктури ринку праці в цілому.

Метою діяльності спеціалістів з аутплейсменту є можливість реалізувати невідворотний процес звільнення чи переведення працівника менш стресовим шляхом, згладити всі гострі кути, що можуть виникнути в процесі звільнення. За власний рахунок компанія реально надає підтримку таким особам шляхом психологічного супроводу впродовж певного періоду, сприяння в пошуку нового місця праці через професійні агентства з працевлаштування, проведення тренінгів із розвитку навичок ефективної комунікації, самопрезентації, підвищення кваліфікації, складання резюме [4].

Окремі компанії надають право такому працівнику перейти на скорочений робочий день для пошуку нового місця роботи чи навчання для отримання нової професії.

Нині в Україні використання аутплейсменту мало поширене. Найчастіше вітчизняні консалтингові агентства, що займаються аутплейсментом, пропонують звільненим фахівцям спеціальні навчальні програми, що є спрямованими на розвиток навичок правильного пошуку роботи. Рідше агентства самі шукають нову роботу для працівників, які підлягають скороченню, у компаніях своїх клієнтів. Деякі компанії залучають до програми аутплейсменту перенавчання фахівців, хоча це може суттєво підвищити вартість послуги.

Мінімальна вартість таких послуг дорівнює місячному окладу працівника, а інколи сягає 25 % від річного фонду оплати праці працівника. Усе це залежить від займаної посади, компетенції, кваліфікації, рівня працівника, а також комплексу послуг, які роботодавець збирається замовити. Найменш вартісним є комплекс послуг для пересічного працівника, його сума становить приблизно 1 тис. грн, цей пакет послуг містить лише бесіду з психологом для зняття стресу й орієнтування працівника в процесі пошуку роботи. За 2–5 тис. грн працівник уже отримає консультації з відповідними спеціалістами стосовно перспектив, тенденцій і сучасних вимог на ринку праці, здійснюється підготовка до майбутніх співбесід, а також супровід працівника протягом усього періоду процесу скорочення. Аутплейсмент, вартість якого стартує від 10 тис. грн., гарантує працевлаштування працівника. Однак, коштовний аутплейсмент застосовують зазвичай для менеджменту й особливо важливих працівників підприємства. Що стосується top і senior менеджерів, вартість аутплейсменту для них становитиме в середньому 15 % від річного фонду заробітної плати. Аутплейсмент для lower та middle менеджменту обійдеться підприємству у 10 % від їх річного фонду оплати праці. Вартість цієї послуги може розраховуватись як для індивідуального аутплейсменту, так і для масового. Водночас вартість може встановлюватися фіксовано на одного працівника, а може встановлюватися для всієї групи працівників, у разі масового (групового) аутплейсменту [7].

Середня тривалість процесу аутплейсменту становить від 3 до 4 тижнів. Однак, за особливо важливих ситуацій і залежно від ставлення підприємства до такої ситуації в деяких випадках аутплейсмент може тривати від 8 до 12 місяців. Проте найбільш оптимальним періодом для індивідуального закритого аутплейсменту є 6 місяців [8].

На основі аналізу літературних джерел було визначено перелік етапів аутплейсменту (рис. 1) [6–8].

Рис. 1. **Основні етапи аутплейсменту персоналу**

Таким чином, науковим результатом дослідження є уточнення визначення й етапів аутплейсменту персоналу. Незважаючи на те, що практика застосування аутплейсменту в Україні перебуває на стадії становлення, у перспективі ця процедура поступово набуватиме широкого застосування, адже налагоджені взаємовідносини компанії з працівниками, як наявними, так і колишніми, є запорукою ефективного управління й успішного функціонування компанії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мішина С. В.

Література: 1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Організація праці менеджера: підручник. Київ: Професіонал, 2007. 416 с. **2.** Бойко О. В. Застосування аутплейсменту: українські реалії та зарубіжний досвід. URL: http://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/14351/1/2015_4_Boyko.pdf. **3.** Зленко А. М. Аутплейсмент – мистецтво звільнення персоналу. URL: http://oaji.net/articles/2016/1900-1469368127.pdf. **4.** Іщук Л. В. Аутплейсмент – новий підхід до звільнення. URL: http://uapress.info/uk/news/print/6029. **5.** Комарова Т. А. Аутплейсмент как социальная технология в современном управлении увольнением персонала // Актуальные проблемы социологии молодежи, культуры, образования и управления: материалы международной конференции (Екатеринбург, 28 февраля 2014 г.). Екатеринбург, 2014. **6.** Клим Д. А. Аутплейсмент как красивое расставание. URL: http://actiong.com.ua/novosti/76-autplaycmant.html. **7.** Лаптев В. И. Реализация методов гибкой политики занятости в контексте эффективного кадрового менеджмента на предприятия. *Бизнес Информ.* 2013. № 5. С. 61–66. **8.** Ткач О. А. Аутплейсмент – сучасний спосіб звільнення персоналу. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3936.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЛІЦЕНЗІЙ В УКРАЇНІ

УДК 657.22

Єфремова А. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості отримання ліцензій для різних видів господарської діяльності. Визначено стадії отримання ліцензій і причини, через які ліцензії можуть бути анульовані. Проаналізовано методи нарахування амортизації. Розглянуто приклади відображення в обліку господарських операцій з отримання та вибуття ліцензій.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, ліцензія, ліцензування, амортизація, термін корисного використання.*

Аннотация. *Исследованы особенности получения лицензий для различных видов хозяйственной деятельности. Определены стадии получения лицензий и причины, по которым лицензии могут быть аннулированы. Проанализированы методы начисления амортизации. Рассмотрены примеры отражения в учете хозяйственных операций по получению и выбытию лицензий.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, лицензия, лицензирование, амортизация, срок полезного использования.*

Annotation. *The features of obtaining licenses for various types of economic activity are investigated. The stages of obtaining licenses and the reasons for which licenses can be canceled are determined. The methods for calculating depreciation are analyzed. Examples of accounting of business operations for obtaining and retiring licenses are considered.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, license, licensing, depreciation, useful life.*

За сучасних економічних умов спектр товарів і послуг, що можуть стати основою бізнесу, є досить великим; залишається лише обрати певну справу та починати діяти. Однак, для здійснення окремих видів діяльності (наприклад продажу тютюнових виробів і алкогольних напоїв), виявиться замало документів, які оформляють при реєстрації підприємства. Для надання цих послуг необхідно отримати спеціальний дозвіл – ліцензію.

Дослідженням питань ліцензування окремих видів діяльності в Україні займалися Бутинець Ф. Ф., Завгородній В. П., Ткаченко Н. М., Ждан І. В., Камишанов П. І., М'якота В. П., Бойцова М. В. та ін.

Метою написання статті є визначення, для чого потрібне ліцензування, як отримати ліцензію на господарську діяльність, а також розгляд особливостей відображення отримання операцій за ліцензіями у журналі господарських операцій.

Необхідність отримання ліцензії є пов'язаною передусім із тим, що до ліцензованих належать найбільш значущі види економічної діяльності, здійснення яких може спричинити заподіяння шкоди особливо охоронюваним об'єктам та інтересам. А охороняє держава насамперед здоров'я та моральність населення, а також власну безпеку. Саме для того, аби будь-хто не зміг завдати шкоди населенню держави, влада країни передбачає додаткові вимоги для претендентів на отримання ліцензій.

Для кращого розуміння теми розглянемо сутність пов'язаних термінів. Ліцензією є документ, що надає дозвіл на ведення певного виду діяльності, підтверджує наявність у суб'єкта господарської діяльності можливостей і передумов для здійснення конкретного виду діяльності. Ліцензування – це одна з форм державного регулювання підприємницької діяльності, яка є особливою процедурою для офіційного визнання права індивідуального підприємця або юридичної особи на ведення певного виду діяльності з дотриманням нормативних вимог і стандартів [1].

Саму систему ліцензування в Україні лише розпочинають розвивати, про що свідчить достатня кількість усіляких протиріч і недоліків, що виникають навколо ліцензування певних видів господарської діяльності. Суперечливий і складний процес формування системи належних органів ліцензування проходить із невиправданими витратами та збоями. Усі перелічені проблеми відображають недоліки сучасної української економіки.

Згідно зі ст. 7 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 05.09.2017 р. №2145-VIII (далі – Закон) існує понад 30 видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню. Серед них виокремимо ліцензії на банківську справу; на діяльність в області телебачення та радіомовлення; на професійну діяльність на ринку цінних паперів; на освітню діяльність навчальних закладів; на виробництво медикаментів, оптову та роздрібну торгівлю медичними засобами та їх імпорт; на виробництво та торгівлю спиртом етиловим

© Єфремова А. В., 2017

та іншими алкогольними напоями та тютюновими виробами; на виробництво та ремонт вогнепальної зброї невоєнного призначення та боєприпасів до нього, холодної зброї тощо [2].

Сама по собі процедура отримання ліцензії є досить нескладною. Вона проходить три стадії: звернення суб'єкта господарювання із заявою до належного органу ліцензування; розгляд заяви й прийняття рішення; видачу ліцензії у разі відсутності підстав для відмови в її видачі. Окрім цього, у окремих випадках може також бути наявна стадія проведення конкурсу на отримання ліцензії. Це є пов'язаним із необхідністю забезпечення ефективного використання обмежених ресурсів, застосування новітніх технологій, створення вигідних для держави умов експлуатації таких ресурсів, ліцензування видів господарської діяльності, здійснення яких є пов'язаним із використанням обмежених ресурсів, у разі надходження кількох заяв про видачу ліцензій. Термін, за який належний орган має видати ліцензію, має не перевищувати десять робочих днів із того дня, як заява про видачу ліцензії та необхідні документи надійшли до цього органу [1].

Ліцензіат також має пам'ятати, що доволі частим явищем в Україні стають ситуації, за яких ліцензія може бути анульована. Така ситуація може статися як унаслідок подачі заяви про анулювання, так і внаслідок порушення ліцензіатом вимог законодавства. Ст. 16 Закону дає вичерпну інформацію про те, у яких випадках ліцензію може бути анульовано: наявна заява ліцензіата про анулювання ліцензії, наявний акт про повторне порушення ліцензійних умов, наявна копія свідоцтва про смерть фізичної особи – підприємця, наявний акт про неможливість ліцензіата забезпечити виконання ліцензійних умов тощо [2].

З огляду на сказане, слід зробити висновок про необхідність постійного контролю ліцензіатом законності здійснення своєї діяльності, що вимагає повного контролю з боку штатного юриста або кваліфікованого фахівця юридичної компанії.

В інструкції «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств» (далі – Інструкція) визначено, що на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи» ведеться облік нематеріальних активів, які перебувають у власності підприємства, серед яких є і ліцензія. На субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» обліковують витрати, що є пов'язаними з придбанням ліцензії. Облік ліцензій необхідно вести за кожною ліцензією окремо. Якщо підприємство не може отримувати економічну вигоду від використання ліцензії або якщо термін дії ліцензії скінчився, необхідно списати її з балансу [3].

Ліцензії можуть бути строковими (на роздрібну торгівлю алкоголем – один рік) та безстроковими (на здійснення туристичної операторської діяльності). Якщо на підприємстві використовуються безстрокові ліцензії, вони не підлягають амортизації. Якщо використовуються строкові ліцензії, слід пам'ятати, що нарахування амортизації на неї здійснюватиметься протягом установленого терміну корисного використання (якщо ліцензію видано на рік, то термін корисного використання рік, якщо видано на п'ять років, термін корисного використання відповідно п'ять років).

Існує п'ять методів нарахування амортизації. Підприємство може самостійно обрати метод, який застосовуватиме, виходячи з умови отримання майбутньої економічної вигоди. Найчастіше використовують прямолінійний метод (річну суму амортизації визначають діленням вартості, яку амортизують, на термін корисного використання). Цей метод є найлегшим та якщо підприємство не має змоги обрати метод, то користуються цим методом. Дещо рідше використовують інші чотири методи: метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний і виробничий методи. Це пов'язано насамперед із тим, що перелічені методи потребують додаткових розрахунків, а прямолінійний дає змогу швидко отримати результат [1].

Сума амортизації ліцензій як об'єкта нематеріальних активів належить до витрат, що є пов'язаними з обслуговуванням та управлінням підприємством, оскільки відповідно до п. 18 П(С)БО 16 «Витрати» зазначені витрати належать до адміністративних [4].

Відображення операцій з ліцензіями регламентується Інструкцією. Кореспонденцію рахунків при здійсненні операцій з придбання та використання ліцензій на підприємстві подано в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Облік операцій з придбання та використання ліцензій на підприємствах

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Внесено оплату за видачу ліцензії	377	311
Отримано ліцензію	154	377
Розпочато використання ліцензії у діяльності підприємства (сформовано нематеріальний актив)	127	154

Закінчення табл. 1

1	2	3
Нараховано амортизацію ліцензії як об'єкта нематеріальних активів	92	133
Списано ліцензію після закінчення терміну її дії	133	127
Списано безстрокову ліцензію у разі її анулювання або прийняття рішення про припинення ліцензійної діяльності	976	127

Якщо ліцензію видано на п'ять років (на оптову торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами), сплачують за нею щорічно. Плату за ліцензії зараховують до місцевих бюджетів. Ліцензія перестає діяти за несвоєчасної сплати чергового платежу по ній та з моменту отримання ліцензіатом письмового розпорядження органу ліцензування. У разі погашення заборгованості дія ліцензії поновлюється [1].

У ст. 15 Закону визначено перелік підстав, у зв'язку з якими потрібно переоформлювати ліцензію:

– за умови зміни найменування юридичної особи або прізвища, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця;

– у разі переходу права на здійснення виду господарської діяльності, на який отримано ліцензію, від ліцензіата, який був фізичною особою – підприємцем, до іншої особи, яка є її спадкоємцем [2].

Таким чином, за зміни місцезнаходження ліцензіата ліцензія не підлягає переоформленню, але ліцензіат має повідомити орган ліцензування про всі зміни у документальних даних у термін, установлений ліцензійними умовами, але не пізніше одного місяця з дня настання цих умов. У бухгалтерському обліку ліцензію відображають як нематеріальний актив, незалежно від терміну її використання. Щоб успішно вести свій бізнес та зберегти ділову репутацію, необхідно дотримуватися умов і порядку здійснення діяльності. У разі недотримання вимог держави порушення визначених умов може тягнути за собою обмеження чи заборону на здійснення господарської діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Завгородний В. П. Бухгалтерский учет в Украине (с использованием национальных стандартов): учебное пособие. Киев: А. С. К., 2003. 312 с. **2.** Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19. **3.** Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція Міністерства фінансів України від 30.11.1999 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657.422.2

Єфремова А. В.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто види векселів, що є використовуваними в Україні. Наведено приклади відображення в обліку господарських операцій за вексельними розрахунками. На підставі аналізу й узагальнення визначено основні векселі за формою випуску. Проаналізовано недоліки та переваги використання векселів на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, додана вартість, прибуток, податок на додану вартість, податок на прибуток, план рахунків, облік, вексель, векселедавець, векселетримач.*

Аннотация. *Рассмотрены виды векселей, используемых в Украине. Приведены примеры отражения в учете хозяйственных операций по вексельным расчетам. На основании анализа и обобщения определены основные векселя по форме выпуска. Проанализированы недостатки и преимущества использования векселей на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, добавленная стоимость, прибыль, налог на добавленную стоимость, налог на прибыль, план счетов, учет, вексель, векселедатель, векселедержатель.*

Annotation. *Types of bills are considered, they are used in Ukraine. Examples of accounting in accounting of business transactions on bills of exchange are given. On the basis of analysis and generalization, the main promissory notes on the form of issue are listed. The shortcomings and advantages of using bills in modern domestic enterprises are analyzed.*

Keywords: *economy, state, enterprise, value added, profit, value added tax, profit tax, chart of accounts, account, bill, drawer, bill holder.*

Інтеграція України до європейської спільноти та трансформація економічних відносин впливає в тому числі і на фінансові інструменти, унаслідок чого їх вексельна форма нині набуває дедалі більшої актуальності. Якщо в підприємства на момент розрахунку за товари чи послуги немає необхідної суми грошових коштів, існує можливість виписати вексель. Найчастіше таку форму розрахунку використовують у своїй діяльності підприємства з сезонним характером виробництва та ті, що перебувають на стадії розвитку. Використовуючи вексель у розрахунках за надані товари чи послуги, постачальники фактично надають покупцям кредит. Це сприяє прискоренню їх реалізації, тобто вексельні розрахунки є свого роду комерційним кредитуванням у вигляді відстрочки платежу.

Актуальність цього питання підтверджується і тим, що правильне ведення вексельних операцій зможе допомогти підприємствам України збільшити у своїй діяльності використання цінних паперів, тим самим дещо прискорити інтеграцію країни до європейської спільноти.

Дослідженням цього питання займалися Бутинець Ф. Ф., Ткаченко Н. М., Пилипенко А. А., Пасічник І. Ю., Клим Н. М., Ждан І. В. та ін.

Метою написання статті є визначення, які векселі є використовуваними вітчизняними підприємствами, а також аналіз питання про те, як на практиці вести журнал господарських операцій за цими видами векселів.

Вексель – це цінний папір, який засвідчує безумовний грошовий обов'язок векселедавця сплатити у визначений термін визначену суму векселетримачу, тобто це боргове зобов'язання за раніше відвантажені товари чи надані послуги. Залежно від форми та способу стягнення заборгованості в Україні існують прості та переводні векселі. Простий вексель – це письмовий документ, який зобов'язує векселедавця сплатити у визначений термін визначену суму грошей. Переказний вексель, або тратта – це письмовий документ, що містить наказ векселедавця платнику виплатити вказану суму особі, на користь якої видано вексель. Отже, в переказному векселі визначено, що його емітент назначає платником за векселем свого боржника. На відміну від простого векселя, емітент і платник за переказним векселем – це різні особи. Зауважимо, що для того, аби підприємство, назване в переказному векселі платником, сплатило за векселем, необхідно отримати його згоду, тобто акцептувати вексель [1].

У свою чергу, прості та переказні векселі за формою випуску розподілять на: пред'явника (права за векселем належать пред'явнику); іменні (права за векселем належать особі, указаній у векселі); ордерні (права за векселем

© Єфремова А. В., 2017

належать особі, указаній у векселі, але ця особа може призначити розпорядженням іншу вповноважену особу вести розрахунки за векселем).

Як було зазначено, вексель – цінний папір, але його не може видати будь-яка юридична особа. Можливість видачі векселя як форми розрахунку має бути прописана в договорі постачання товарів чи послуг. Після передачі векселя продавцю припиняються будь-які обов'язки за договором і виникають обов'язки за цим цінним папером. Тим самим дебіторська заборгованість залишається, але один її вид перетворюється на інший, тобто товарна форма розрахунку перетворюється на вексельну.

На етапі емісії векселя його номінал не може перевищувати суму заборгованості за відвантажені товари чи надані послуги, але номінал векселя може містити, окрім основної суми боргу, ще й суму відсотків за товарний кредит (сплату відсотків краще оформляти окремо). Їх видача відбувається на підставі акта прийому-передачі. Простий вексель оформляють в одному екземплярі, переводний – у двох як мінімум [2].

Згідно зі ст. 6 Закону України «Про обіг векселів» (далі – Закон) погасити платіж за векселем на території України можна лише в безготівковій формі. Відповідно до ст. 9 Закону, зазвичай векселя видаються та погашаються у національній валюті (гривні), але припустимо вказати суму векселя в іноземній валюті. Обов'язково сума в іноземній валюті має бути виплачена у гривнях відповідно до курсу Національного банку України на день настання терміну платежу [3].

Нині в господарській діяльності підприємства все частіше виникає ситуація, коли підприємство отримує вексель у власність шляхом придбання чи дарування. Однак, у будь-якій ситуації результатом має стати майнове право на вексель.

Основні рахунки, на яких відображається облік векселів, передбачено в «Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій». До таких рахунків належать 182 рахунок – довгострокові векселя отримані. За дебетом відображають виникнення довгострокової дебіторської заборгованості, а за кредитом – погашення цієї заборгованості; 34 рахунок – короткострокові векселя отримані. За дебетом відображають отримання векселя за продані товари чи послуги, а за кредитом – погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселів третій особі; 51 рахунок – довгострокові векселя видані. За дебетом відображають погашення заборгованості, забезпеченої виданим векселем, а за кредитом – видачу векселя в забезпечення за отримані матеріальні цінності, послуги; 62 рахунок – короткострокові векселя видані. За дебетом відображають погашення заборгованості за виданими векселями, її списання, а за кредитом – видачу векселів у забезпечення поставок робіт чи послуг постачальників [4].

Операції з обліку простого векселя подано в табл. 1. Ситуація проста: під час розрахунку за отримані товари покупець видав продавцю простий вексель [1; 2].

Таблиця 1

Облік на підприємствах видачі (отримання) простого короткострокового (довгострокового) векселя

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Продавець (векселетримач)		
Відвантажена покупцю продукція	361	702
Нарахований податковий обов'язок за ПДВ	702	641
Отримано від покупця простий вексель	182 / 341	361
Отримані кошти в оплату за векселем	311	182 / 341
Покупець (векселедавець)		
Отримано від продавця й оприбутковано товар	28	631
Відображено податковий кредит за ПДВ	641	631
Видано продавцю простий вексель	631	511 / 621
Списана на витрати підприємства вартість використаного блага	949 -	209 08
Погашено вексель за терміном платежу	621	311

Операції з обліку переказного векселя подано в табл. 2. [1; 2] . Розглянуто таку ситуацію: фірма «А» відвантажила товар фірмі «Б» та придбала товар у фірми «В». Фірма «А» видала фірмі «В» переказний вексель, а акцептує вексель фірма «Б».

Таблиця 2

Облік на підприємствах видачі (отримання) переказного короткострокового (довгострокового) векселя

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Фірма «А» (векселедавець)		
Відвантажено товар покупцю «Б»	361Б	702
Нарахований податковий обов'язок за ПДВ	702	641
Оприбутковано товар від продавця «В»	28	631В
Відображено податковий кредит за ПДВ	641	631В
Видано переказний вексель від «А» для «В»	631В	511 / 621
Відображено на позабалансовому рахунку обов'язок за векселем	-	042
Акцептовано переказний вексель фірмою «Б»	511/ 621	361Б
Отримано оплату від фірми «Б»	311	361Б
Фірма «Б» (платник за векселем)		
Оприбутковано товар від фірми «А»	28	631А
Відображено податковий кредит за ПДВ	641	631А
Акцептовано переказний вексель на повну суму	631А	511 / 621
Перераховано кошти фірмі «А»	631А	311
Фірма «В» (векселетримач)		
Відвантажено товар покупцю «А»	361А	702
Нарахований податковий обов'язок за ПДВ	702	641
Отримано переказний вексель	341А / 182А	361А
Акцептовано переказний вексель	341Б / 182Б	341А / 182А
Погашено грошовими коштами вексель	311	341Б / 182Б

При погашенні векселя його необхідно подати векселетримачу в день, коли закінчується термін, або в один із двох наступних днів. Вексель до сплати можна подати як через розрахункову палату, так і самостійно. Якщо векселетримач самостійно подає вексель до сплати, необхідно цей факт зафіксувати актом подання векселя до сплати. Обов'язок за векселем вважають погашеним за умови сплати його повної вартості, але платіж за векселем можна здійснювати частково. Після погашення векселя на ньому роблять помітку «Погашено» [2].

Водночас застосування векселів має і недоліки, і переваги. Аналіз наукових статей дає підстави виділити такі недоліки: для векселетримача – вексель є нічим не забезпеченим цінним папером, векселетримач не має гарантії отримати кошти від емітента; для емітента векселя – вексель можуть не прийняти в рахунок оплати товарів. Стосовно переваг: для векселетримача – вексель можна перепродати третій особі, погашення боргу за векселем можна вимагати з будь-якої компанії-тримача паперу; для емітента векселя – вексель може використовуватися в розрахунках компанії замість грошових коштів, надає компанії-емітенту можливість відстрочки платежу [5].

Підводячи підсумок, визначимо основні правила обліку векселів. Дохід від продажу чи обміну векселя визнають на момент переходу покупцю права власності на такий вексель. Витрати, що є пов'язаними з отриманням векселя, признаються одночасно з доходами від його продажу чи обміну; фінансовий результат (прибуток чи збиток) за кожною з операцій визначають як різницю між доходом від продажу чи обміну та сумою затрат, що є пов'язаними з його отриманням. Якщо за результатами звітного періоду загальна сума прибутку від продажу векселів менше суми збитків від торговельних операцій, пов'язаних з усіма цінними паперами, то сума такого від'ємного результату переноситься на зменшення загального фінансового результату від подібних операцій у наступні періоди. Якщо за результатами звітного періоду загальна сума прибутку від продажу векселів перевищує загальну суму збитків від операцій за векселями, то сума перевищення обкладається податком на прибуток за ставкою 18 %. При видачі чи передачі векселя податкові обов'язки за ПДВ на його номінал не нараховуються [3].

Таким чином, використання вексельних операцій на вітчизняних підприємствах пов'язане із вирішенням питання правильного відображення операцій із векселями в бухгалтерському обліку. Проблемні питання стосовно застосування вексельних операцій потребують подальших деталізованих і поглиблених досліджень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Маляревський Ю. Д.

Література: 1. Ждан В. І., Хаустова Є. Б., Колос І. В., Бондаренко О. С. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2006. 384 с. **2.** Завгородний В. П. Бухгалтерский учет в Украине с использованием национальных стандартов: учебное пособие. Киев: А. С. К., 2002. 847 с. **3.** Про обіг векселів в Україні: Закон України від 23.03.2017 №1982-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2374-14. **4.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **5.** Про цінні папери і фондову біржу: Закон України від 18.06.1991 № 1202-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1201-12.

ВИЗНАЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИНАХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657.1

Живиця Д. Р.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено основні наукові підходи до тлумачення сутності поняття «організація обліку». Досліджено особливості організації обліку та звітності, їх роль і значення для сучасних вітчизняних підприємств.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, облік, організація обліку, бухгалтерський облік, фінансова звітність, управління підприємством, обліковий процес.*

Аннотация. *Определены основные научные подходы к толкованию сущности понятия «организация учета». Исследованы особенности организации учета и отчетности, их роль и значение для современных отечественных предприятий.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, учет, организация учета, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, управление предприятием, учетный процесс.*

Annotation. *The main scientific approaches to the interpretation of the essence of the concept of «accounting organization» are defined. The peculiarities of accounting and reporting organization, their role and importance for modern domestic enterprises are investigated.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, accounting, accounting organization, financial reporting, enterprise management, accounting process.*

В останнє десятиріччя в Україні відбуваються складні процеси реформування системи бухгалтерського обліку, що є зумовленими зміною економічної системи й інтеграцією країни до Європейського Союзу. Це потребує запровадження єдиних світових стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що дасть змогу усунути економічні й торговельні бар'єри, активізувати надходження іноземних інвестицій, виходити на світові ринки капіталу, формувати конкурентоспроможне ринкове середовище. Забезпечення ефективного функціонування підприємств за умов трансформації економіки потребує нових підходів до формування системи управління. Важливого значення для реалізації цих процесів набуває організація обліку та звітності. Реформами бухгалтерського обліку та фінансової звітності України зумовлено необхідність реформування обліково-аналітичних процесів на вітчизняних підприємствах шляхом гармонізації та стандартизації різних облікових систем.

© Живиця Д. Р., 2017

Метою написання статті є розгляд особливостей організації обліку й звітності, аналіз їх ролі та значення для сучасних вітчизняних підприємств, а також обґрунтування необхідності вдосконалення їх застосування.

Особливості організації обліку є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них Стендфілд К., Торре А., Бутинець Ф., Завгородній В., Голов С., Сопко В., Кірейцев Г., Куцик П., Пилипенко А., Приймак С. та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних і зарубіжних науковців, зауважимо, що нині проблемні питання організації обліку й звітності не знайшли свого вирішення та залишаються актуальними.

Необхідність у обліку виникла в глибоку давнину в процесі матеріального виробництва, а господарська діяльність сприяла його поширенню. Облік виник і розвивався у зв'язку з потребою суспільства в необхідній і достатній інформації щодо наявності та руху майна задля контролю й управління господарськими процесами та їх результатами. Бухгалтерський облік як процес є логічною послідовністю стадій, які відбуваються у чітко визначеному порядку та не можуть відокремлюватися одна від одної. Перша стадія – це організація бухгалтерського обліку, яка є необхідною й обов'язковою передумовою його проведення.

У процесі проведення досліджень виявлено три основні підходи до тлумачення сутності поняття «організація».

1. Об'єднання людей для виконання певної діяльності задля досягнення спільної мети.
2. Сукупність цілеспрямованих процесів, які призводять до утворення життєспроможної системи.
3. Внутрішня впорядкованість, узгодженість, взаємодія частин цілого, обумовлених його побудовою [1; 2].

Організація обліку – це складний процес, дію якого мають забезпечувати висококваліфіковані спеціалісти із глибокими знаннями з бухгалтерського обліку, звітності та контролю. Вони мають бути одночасно наділеними організаторськими здібностями, уміти працювати з людьми, використовувати інформацію для прийняття управлінських рішень. У цілому організація як смислове поняття передбачає впорядкованість, взаємодію окремих елементів, що перебувають у певній функціональній залежності. Щодо організації бухгалтерського обліку, то це поняття може бути визначено як науково обґрунтована сукупність умов, за яких найбільш економно та раціонально здійснюються збір, обробка й зберігання бухгалтерської інформації задля оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності. Саме тому доцільно під організацією бухгалтерського обліку розуміти сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, функціонування якої є спрямованим на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу.

Передумовою ефективного функціонування підприємства є правильно організований і грамотно побудований бухгалтерський облік. Відображаючи факти господарського життя в межах окремого суб'єкта господарювання, бухгалтерський облік забезпечує їх ідентифікацію та пізнання, вартісне вираження різних економічних категорій (майно, капітал, виручка, прибуток та ін.) через збір, реєстрацію й узагальнення інформації в грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства та їх рух шляхом суцільного й безперервного документального відображення господарської діяльності. Організація обліку підпорядкована меті. Такою метою організації обліку в системі управління підприємством є попередження небажаних результатів і наслідків його діяльності на підставі своєчасного реєстрування всіх господарських операцій, що на ньому безперервно відбуваються, поточного їх внутрішнього контролю й узагальнення для складання звітності [3].

Для того щоб облік був ефективно організованим у кожній галузі господарювання та в цілому за підприємством, його потрібно розглядати як організацію певної системи, що має лише їй притаманні характерні риси. Основою системного методу в обліку є певний логічний комплекс, сформований на базі плану рахунків – заданої цілісності, що узагальнює процеси виробництва, придбання та реалізації, вирішує чітко визначену мету на мікрорівні та макрорівні, забезпечує управління підприємством і його центрами відповідальності на основі реалізації тактичних і стратегічних рішень. Основні характерні риси є складною системою, штучно створеною з метою відображення господарських процесів для управління ними та надання інформації про них зацікавленим користувачам. Вона є підсистемою більш складних систем – системи управління та інформаційної системи.

Розглянемо основні риси бухгалтерського обліку як цілісної системи.

1. Структура – це множина елементів системи і взаємозв'язків між ними.
2. Взаємопов'язаність функцій кожного елемента системи.
3. Вхід і вихід усіх елементів та системи в цілому.
4. Єдність головної мети та завдань.
5. Структура й ієрархічність [4].

Таким чином, організація бухгалтерського обліку має забезпечувати реалізацію сукупності функцій і процесів бухгалтерського обліку й управління. Організація бухгалтерського обліку є інструментом упровадження

системи бухгалтерського обліку в управління діяльністю підприємства. Вона має відповідати національній системі бухгалтерського обліку із урахуванням потреб і вимог власника підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. В.

Література: 1. Сльозко Т. М. Організація обліку: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 224 с. **2.** Окремі види цінних паперів. URL: http://pidruchniki.com/1679042246994/pravo/okremi_vidi_tsinnih_paperiv. **3.** Організаційна структура та функції управління. URL: http://www.kafedra-ycnexa.narod.ru/Enp/kafedra/4kontroling/4kontroling5.html. **4.** Формування облікової політики. URL: https://i.factor.ua/ukr/law-306/section-1088/article-15646.

АВТОМАТИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

УДК 657(477)

Жидкова Д. А.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализированы особенности организации и преимущества автоматизированной формы ведения бухгалтерского учета. Рассмотрены проблемы, связанные с применением автоматизированной формы ведения бухгалтерского учета, и возможные варианты их решения. Предложены пути дальнейшей автоматизации бухгалтерского учета на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, отчетность, учетный процесс, автоматизация, бухгалтерский учет, автоматизация бухгалтерского учета.*

Анотація. *Проаналізовано особливості організації та переваги автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку. Розглянуто проблеми, що є пов'язаними із застосуванням автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, і можливі варіанти їх вирішення. Запропоновано шляхи подальшої автоматизації бухгалтерського обліку на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, звітність, обліковий процес, автоматизація, бухгалтерський облік, автоматизація бухгалтерського обліку.*

Annotation. *The features of the organization and advantages of the automated form of accounting are analyzed. The problems associated with the use of an automated form of accounting, and possible options for their solutions are considered. The ways of further automation of accounting in modern domestic enterprises are suggested.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, reporting, accounting process, automation, accounting automation.*

В последнее время информационные технологии все больше используются в бизнес-управлении. Современный бухгалтер уже не может представить себе процесс ведения бухгалтерского учета без использования средств автоматизации. Именно поэтому одной из основных прикладных проблем формирования бухгалтерской отчетности является процесс ее автоматизации и сопряжения с последними тенденциями в мире компьютерных технологий.

Целью написания статьи является анализ особенностей внедрения автоматизированной формы бухгалтерского учета, а также определение проблем, связанных с этим процессом, и путей их решения. Объектом исследования является бухгалтерский учет. Предметом исследования является процесс автоматизации бухгалтерской отчетности.

© Жидкова Д. А., 2017

Актуальность темы связана с тем, что в современных условиях автоматизация бухгалтерского учета является необходимым условием его развития. Для достижения максимального эффекта от организации автоматизации бухгалтерского учета на предприятии необходимо определить круг назревших проблем и пути их преодоления.

Ведение бухгалтерского учета в Украине регулируется Законом Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» [1]. Этим Законом предусмотрено применение Национальных положений (стандартов) бухгалтерского учета (П(С)БУ) и утвержденного Плана счетов бухгалтерского учета активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций [2]. В ряде случаев предприятие самостоятельно определяет целесообразность применения Международных стандартов финансовой отчетности [3]. Бухгалтерский учет является информационной основой принятия важнейших управленческих решений руководством организации – внутренними пользователями информации, и оценки деятельности предприятия со стороны внешних пользователей: государственных контролирующих органов, акционеров, инвесторов, кредиторов и др. [4].

Автоматизированный учет строится на тех же методических принципах, что и ручной, обеспечивая тем самым единство бухгалтерского учета вне зависимости от используемой формы. Несмотря на это, автоматизированное ведение учета имеет свои специфические особенности, связанные с технологией регистрации, накопления и обработки учетных данных и формированием бухгалтерской отчетности. В настоящее время ведение бухгалтерского учета невозможно представить без использования информационных технологий. С развитием информационных технологий появляются новые возможности, а вместе с тем и новые проблемы автоматизации бухгалтерского учета, требующие решения. Например, до сих пор даже в самых распространенных программных продуктах по автоматизации бухгалтерского учета фактически отсутствуют возможности автоматизированного формирования учетно-аналитической информации с учетом временной стоимости денег.

Проблемы автоматизации бухгалтерского учета продолжают оставаться актуальными проблемами бухгалтерского учета. Ученые рассматривали различные аспекты автоматизации бухгалтерского учета, в основном это касается методических рекомендаций по вопросам внедрения и применения тех или иных программных продуктов. На сегодняшний день проблемы автоматизации бухгалтерского учета исследуют Безруких П., Ефимова Ф., Лень В., Войналович П., Томашевская Л., Коробова Н. и др.

Прежде чем рассказывать о положительных сторонах автоматизации бухгалтерского учета, отметим, что компьютер не сможет заменить опытного и грамотного бухгалтера, но позволит упорядочить бухгалтерский учет, увеличить количество получаемой информации, повысить оперативность учета, уменьшить количество арифметических ошибок, оценить текущее финансовое положение предприятия и его перспективы. Автоматизация бухгалтерского учета, несомненно, имеет преимущества, анализ которых позволил объединить их в четыре основные группы.

1. Повышение качества информации. Достижения в области информационных технологий позволяют существенно снизить влияние человеческого фактора, уменьшить количество арифметических ошибок в учете и отчетности, повысить качество выполнения расчетов.

2. Экономия времени и затрат труда. Использование информационных технологий позволяет сократить время и силы на обработку учетных операций, тем самым повысить производительность труда сотрудников бухгалтерии. Простота и гибкость использования компьютерных систем позволяет повысить скорость сбора, передачи и обработки информации, составления отчетов и ведения документации.

3. Оперативность, своевременность и актуальность учетных данных. Использование информационных технологий в бухгалтерском учете значительно повышает его оперативность, дает возможность оценить текущее финансовое положение предприятия и его перспективы. Информационные системы значительно расширяют аналитические возможности учета, предоставляют возможности для параллельного ведения учета в нескольких стандартах.

4. Усиление контроля. Компьютерные системы позволяют осуществить разграничение доступа к информации и разделение функций. Появляются возможности для оперативной оценки и контроля деятельности со стороны руководства организации [4].

Следует сказать и о проблемах при автоматизации бухгалтерского учета. Одна из серьезных проблем автоматизации – то, что она является причиной увеличения затрат организации, начиная с этапа внедрения автоматизации бухгалтерского учета и заканчивая этапом функционирования этой системы. Покупка программного обеспечения – весьма затратна для организации. Также, несмотря на всеобщую компьютеризацию, существуют организации, в которых весь персонал, в том числе и главный бухгалтер, имеют отдаленное представление об автоматизации, с трудом работают с программами, предназначенными для составления отчетности. И даже если организация приобретет программное обеспечение для ведения бухгалтерского отчета, не окажется человека, который мог бы этим заниматься. В таком случае для решения проблемы необходимо привлечь специалиста со стороны, но не каждая организация готова расширить штат сотрудников и оплачивать дополнительные услуги. Следовательно, автоматизацию бухгалтерского учета могут себе позволить только крупные, финансово устойчивые организации, а это определенным образом ущемляет возможности малых организаций. Решить эти

проблемы можно, если ввести нормативно-правовой акт об обязательности автоматизации бухгалтерского учета, предусматривающий помощь со стороны государства при ее внедрении. Если государство рассмотрит этот вопрос, возможно, в скором времени все организации смогут пользоваться такой системой и значительно повысить скорость и точность бухгалтерских вычислений.

Еще одной проблемой в связи с тем, что информация становится одним из стратегических ресурсов организации и приобретает все большее значение в ее деятельности, становятся возможности обеспечения надежности хранения данных. На сегодняшний день одним из перспективных направлений IT-технологий являются облачные технологии и предоставляемые ими современные сервисы создания, хранения, обработки и поиска данных. В настоящее время облачные технологии активно используются в программных продуктах. Пользователю облачной технологии не нужно устанавливать ни платформу, ни конфигурацию информационной системы. Все операции выполняются на виртуальном сервере через удаленный доступ. Вместе с тем существуют некоторые проблемы использования облачных вычислений. Основной проблемой является информационная безопасность. В настоящее время нет ни нормативно-правовых актов, ни технологий, которые бы гарантировали стопроцентную конфиденциальность данных.

Не менее важными проблемами являются вопросы целостности данных, поскольку для получения услуг облака необходимо постоянное соединение с Интернетом, в связи с чем могут возникать проблемы с корректным и своевременным обновлением информации в хранилищах данных. Для решения этих проблем наиболее ценные данные не следует хранить на публичном облаке [5].

Таким образом, развитие информационных технологий в бухгалтерском учете способствует повышению эффективности и качества работы бухгалтера, улучшению контроля над финансово-хозяйственной деятельностью предприятия. Вместе с тем следует отметить, что никакая система автоматизации учета не в состоянии полностью заменить бухгалтера. Существует множество вопросов, при решении которых необходимо профессиональное суждение, не подлежащее автоматизации, ибо основой его является личный опыт человека.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Литература: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **4.** Коробова Н. М. Організація бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2011. 24 с. **5.** Кулик В. А. Перегляд теоретичних основ бухгалтерського обліку для побудови системи обліку підприємств. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит.* 2016. № 11. С. 390–398.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.212:336.27

Загородня А. М.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено проблемні аспекти обліку дебіторської заборгованості. Акцентовано увагу на тому, що їх ігнорування негативно впливає на якість бухгалтерських записів щодо її виникнення та стану погашення. Запропоновано конкретні шляхи усунення виявлених проблем.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, організація обліку, бухгалтерський облік, заборгованість, дебітор, дебіторська заборгованість, облік дебіторської заборгованості.*

Аннотация. *Исследованы проблемные аспекты учета дебиторской задолженности. Акцентировано внимание на том, что их игнорирование отрицательно влияет на качество бухгалтерских записей по ее возникновению и состоянию погашения. Предложены конкретные пути устранения выявленных проблем.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, организация учета, бухгалтерский учет, задолженность, дебитор, дебиторская задолженность, учет дебиторской задолженности.*

Annotation. *The problem aspects of accounts receivable accounting are investigated. Attention is focused on the fact that ignoring them negatively affects the quality of accounting records on its occurrence and the state of repayment. The concrete ways of elimination of the revealed problems are offered.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, accounting organization, debt, debtor, accounts receivable, accounts receivable.*

За сучасних умов господарювання актуальним питанням є несвоєчасне та неповне виконання суб'єктами своїх зобов'язань, тобто порушення домовленостей між сторонами. Суб'єктам ринкових відносин необхідно здійснювати ефективне управління дебіторською заборгованістю, сприяючи її постійному зменшенню. Саме бухгалтерський облік має сприяти ефективному інформаційному забезпеченню процесу формування дебіторської заборгованості та стану її погашення. У процесі управління підприємством навіть за наявності достовірних даних про стан дебіторської заборгованості виникають певні питання стосовно повноти, точності, своєчасності й об'єктивності відповідної інформації, що зумовлено окремими проблемними аспектами обліку.

Багатоаспектність дослідження проблемних сторін обліку й управління дебіторською заборгованістю є зумовленою суперечливим характером нормативних документів, а також рівнем розробок окремих теоретичних і практичних аспектів методології обліку дебіторської заборгованості. У своїх працях проблему дебіторської заборгованості досліджували вітчизняні науковці, серед них Городянська Л. В., Євлаш Т. О., Бутинець Ф. Ф., Сопко В. В., Сук Л.К. та ін.

Метою написання статті є виявлення проблемних аспектів обліку дебіторської заборгованості підприємства, аналіз впливу на якість інформаційного забезпечення та формування системи контролю повернення дебіторської заборгованості, а також дослідження перспектив розвитку обліку дебіторської заборгованості для потреб управління підприємством.

Сутність дебіторської заборгованості є предметом дослідження багатьох науковців, погляди яких узагальнено в науковій праці Сопка В. В. [1]. Автор визначає дебіторську заборгованість як показник фінансового стану підприємства, що є сумою заборгованості на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний і споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове право вимоги оплати боргу. Найбільш поширеним є визначення сутності дебіторської заборгованості як частини оборотного капіталу, а також вимоги на його отримання у вигляді готівки, матеріальних та інших ресурсів від господарюючих суб'єктів. Так вважають. Городянська Л. В. і Сук Л.К. [2; 3]. Вважаємо, що точніше визначення дає Євлаш Т. О., розглядаючи дебіторську заборгованість як матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівку, вилучену з кругообігу грошових коштів [4].

Нині в Україні відбуваються істотні зміни в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємств, із чим пов'язано зміни в системі контролю. Для нормального функціонування необхідно, щоб підприємці, ухвалюючи рішення, мали достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, зокрема про стан дебіторської

© Загородня А. М., 2017

заборгованості, про законність і підтвердження господарських операцій, у результаті яких вона виникла. Облік дебіторської заборгованості повністю регулюється законодавчими актами, але, незважаючи на повний контроль із боку держави, у системі розрахунків щодо дебіторської заборгованості існують проблеми, що призводять до несвоєчасності погашення заборгованості.

Основною проблемою обліку дебіторської заборгованості можна назвати непристосованість методів визначення резерву сумнівних боргів, які передбачені в П(С)БО 10, до обліку на українських підприємствах і, виходячи з цього, недостовірність даних у процесі відображення резерву сумнівних боргів у балансі. Вирішити цю проблему можна, ухваливши перелік документів, що підтверджують і обґрунтовують визнання заборгованості сумнівною (безнадійною). Розрахунок резерву сумнівних боргів слід проводити на підставі середніх статистичних даних. Аналіз нормативних документів з обліку дебіторської заборгованості дає підстави говорити, що основним законодавчим актом, який прямо регулює облік дебіторської заборгованості, є П(С)БО 10 [5]. Інші законодавчі акти розглядають дебіторську заборгованість як об'єкт податкового обліку, визначають її відображення у звітності підприємств, а також дають конкретні рекомендації.

Науковець Маслова О. С. акцентує увагу, що від початку формування ринкових відносин в Україні і донині існує багато актуальних питань, що є пов'язаними з обліком дебіторської заборгованості:

а) для прийняття рішень щодо фінансово-господарського стану істотне значення мають достовірність і якість інформації про стан розрахунків із дебіторами;

б) невирішені проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, оцінювання поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги;

в) в Україні застосовувати традиційні за кордоном методики аналізу дебіторської заборгованості не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу та доступної інформації щодо розрахунків з дебіторами [6].

Використання вітчизняних методик не дає змогу однозначно оцінити стан дебіторської заборгованості, а також ступінь його впливу на фінансово-господарський стан підприємств. Ці проблеми вказують на необхідність пошуку специфічних засобів аналізу дебіторської заборгованості, спрямованих на отримання інформації комплексного характеру. Бутинець Ф. Ф. визначає як проблеми бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості якість змісту бухгалтерських записів і відсутність наукових розробок форм бухгалтерського обліку [7].

На думку Сопка В. В., створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків із дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінювання та документів аналітичного обліку. Автор акцентує увагу на необхідності розробки моделі співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, яка б дала змогу швидко та якісно виявляти негативні явища [1]. Питання вдосконалення політики управління дебіторською заборгованістю є надзвичайно важливим, адже саме політика управління дебіторською заборгованістю, що є складовою загальної політики управління оборотними активами та маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягів реалізації продукції, визначає ефективність роботи підприємства.

Для вдосконалення обліку дебіторської заборгованості в процесі її автоматизації, як вважає Сопко В. В., слід:

– застосувати програмний конструктор на базі інтеграції функціонального модуля з підсистемами, що є пов'язаними з фінансовими та виробничими аспектами управління;

– створити інформаційну базу дебіторської заборгованості учасників розрахунків;

– звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання, визначити найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;

– провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;

– вести облік і звітність проведених взаєморозрахунків [1].

Аналіз проблемних аспектів обліку дебіторської заборгованості дає підстави констатувати, що вони негативно впливають на якість бухгалтерських записів щодо її виникнення та стану погашення. Це унеможливлює формування ефективної системи контролю за своєчасністю погашення заборгованості, що знижує конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта. Окреслені напрями розвитку обліку дебіторської заборгованості дозволять вирішити наявні проблеми стосовно відображення даних в обліку, сформувати систему управління дебіторською заборгованістю, що дасть змогу контролювати її погашення й уникнути сумнівної та безнадійної заборгованості.

Таким чином, за сучасних умов господарювання основна проблема обліку дебіторської заборгованості полягає в тому, щоб не допустити прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до стану безнадійної. Правильно організований бухгалтерський облік має забезпечити відображення господарської діяльності з певною конкретизацією. Задля уникнення негативних наслідків ігнорування проблем обліку дебіторської заборгованості слід розробляти відповідні напрями усунення виявлених проблем і механізми їх практичної реалізації, що і стане предметом подальших досліджень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с. **2.** Городянська Л. В. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2007. № 6. С. 15–27. **3.** Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 253 с. **4.** Євлаш Т. О. Інформаційне забезпечення обліку операцій з дебіторської заборгованості та його удосконалення. *Вісник Запорізького національного університету.* 2010. № 4. С. 35–42. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Закон України від 8.10.1999 № 237// База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **6.** Маслова О. С., Опалов О. А. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2002. 304 с. **7.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ОПТОВІЙ І РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

УДК 657:339.33:658.87

Задорожко Г. Р.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості та виявлено відмінності обліку в оптовій і роздрібній торгівлі. Деталізовано методи обліку транспортно-заготівельних витрат. Розглянуто сутність понять торговельної націнки і тари, а також основні особливості відображення їх в обліку.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, торгівля, торговельна діяльність, оптова торгівля, роздрібна торгівля, облік, торговельна націнка, транспортно-заготівельні витрати, тара.*

Аннотация. *Проанализированы особенности и выявлены различия учета в оптовой и розничной торговле. Детализированы методы учета транспортно-заготовительных расходов. Рассмотрены сущность понятий торговой наценки и тары, а также основные особенности отражения их в учете.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, торговля, торговая деятельность, оптовая торговля, розничная торговля, учет, торговая наценка, транспортно-заготовительные расходы, тара.*

Annotation. *The features and differences in accounting in wholesale and retail trade are analyzed. The methods of recording transport-procuring expenses are detailed. The essence of the notions of trade margins and tare, as well as the main features of their reflection in accounting, are considered.*

Keywords: *economy, enterprise, trade, trading activity, wholesale trade, retail trade, accounting, trade margin, transport and procurement costs, packaging.*

Торгівля є важливою складовою економіки будь-якої країни, оскільки забезпечує зайнятість населення, збалансованість споживання та виробництва, задовольняє попит споживачів на різноманітні товари. Актуальність цієї теми є зумовленою тим, що торговельна діяльність будь-якого підприємства спрямована на отримання максимального прибутку, а щоб досягти цього результату, керівництво торговельної організації має раціонально розпоряджатися товарними ресурсами та приймати обґрунтовані управлінські рішення на підставі інформації, що міститься в документах бухгалтерського обліку.

Особливості обліку в оптовій і роздрібній торгівлі досліджували Бланк І. О., Бандура З. Л., Бачинський В. І., Марцина В. С., Серьогіна Т. В., Данилевський Ю. А. та ін.

Метою написання статті є аналіз особливостей обліку в оптовій і роздрібній торгівлі.

© Задорожко Г. Р., 2017

Торговельна діяльність – це ініціативна, самостійна діяльність юридичних осіб і громадян щодо здійснення купівлі та продажу товарів народного споживання задля отримання прибутку [1]. Її здійснюють у сфері оптової, роздрібної торгівлі та ресторанного господарства.

Щоб висвітлити особливості обліку в оптовій і роздрібній торгівлі, розглянемо визначення сутності пов'язаних понять.

Згідно з ДСТУ 4303-2004 «Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять» роздрібна торгівля – це вид економічної діяльності у сфері товарообігу, який охоплює надання торговельних послуг та куплю-продаж товарів кінцевому споживачу. Оптова торгівля – вид економічної діяльності у сфері товарообігу, який охоплює куплю-продаж товарів за договорами поставки партіями для виробничого споживання та надання пов'язаних із цим послуг або для подальшого продажу товарів кінцевому споживачу через роздрібну торгівлю [2].

Основними завданнями організації системи обліку товарів на підприємствах роздрібної й оптової торгівлі є створення умов для формування облікової політики на підприємстві, контроль та управління системою обліку, створення сприятливих умов праці для спеціалістів обліку, запровадження наукових досягнень до практики технології обліку [3].

Головною особливістю обліку в оптовій торгівлі є те, що товари відображаються за первісною вартістю, до складу якої входять суми, що сплачуються постачальникам відповідно до договору, за винятком непрямих податків; витрати на транспортування, вантажно-розвантажувальні роботи; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням чи створенням запасів, якщо вони не відшкодовуються платнику; суми ввізного мита; інші витрати, що є безпосередньо пов'язаними з доведенням запасів до стану, у якому вони придатні для використання [4].

Особливістю обліку в роздрібній торгівлі є відображення товарів за продажною вартістю, що складається з первісної вартості та торговельної націнки.

Торговельна націнка є різницею між продажною та покупною вартістю товару. Основним її призначенням є покриття витрат підприємства й отримання прибутку від торговельної діяльності. Торговельна націнка є притаманною лише роздрібній торгівлі.

Облік товарів у оптовій торгівлі ведеться на субрахунку 281 «Товари на складі» синтетичного рахунка 28 «Товари», а в роздрібній торгівлі – на субрахунку 282 «Товари в торгівлі».

Облік торговельної націнки ведеться на субрахунку 285 «Торговельна націнка» синтетичного рахунка 28 «Товари». Субрахунок 285 є контрактивним, тобто він збільшується за кредитом. Кредитове сальдо відображає суму торговельної націнки, що припадає на залишок товарів. У табл. 1 відображено операції з придбання товарів у роздрібній торгівлі та облік торговельної націнки.

Важливою складовою обліку в оптовій та роздрібній торгівлі є облік транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ), до яких належать вартість вантажно-розвантажувальних робіт, витрати на заготівлю товарів, транспортування товарів, витрати зі страхування ризиків транспортування товарів.

Існує два методи обліку транспортно-заготівельних витрат: метод прямого розподілу та метод розподілу за середнім відсотком.

Прямий метод полягає в тому, що при оприбуткуванні товарів суми транспортно-заготівельних витрат залучають до первісної вартості цих товарів. Цей метод доцільно застосовувати, коли можна точно визначити суми таких витрат. За використання методу розподілу транспортно-заготівельних витрат за середнім відсотком суми ТЗВ при надходженні товарів не розподіляють між одиницями товару. Його доцільно застосовувати, коли витрати на придбання та доставку товарів неможливо пов'язати з конкретними одиницями запасів. При використанні методу розподілу ТЗВ за середнім відсотком суми транспортно-заготівельних витрат ураховують на окремому субрахунку 289 «Транспортно-заготівельні витрати» [1; 2].

Таблиця 1

Відображення в обліку операцій з придбання товарів у роздрібній торгівлі

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
Одержання товарів за наступною оплатою			
1. Оприбутковано товари від постачальника, без ПДВ	1000	282	631
2. Відображено ПДВ	200	641	631
3. Відображено транспортні витрати, що є залученими до рахунка постачальника, без ПДВ	300	289	631
4. Відображено ПДВ	60	641	631
5. Нараховано торговельну націнку на товари	400	282	285
6. Здійснено оплату постачальнику з поточного рахунка	1560	631	311

Звернемо увагу на облік тари в оптовій і роздрібній торгівлі. Тара – це предмети, основним призначенням яких є зберігання, транспортування, пакування продукції на підприємствах і організаціях [5]. Розрізняють тару одноразового та багаторазового використання. Тара одноразового використання є невід'ємною від товару, тому її реалізують споживачу разом із товаром. Її вартість входить до первісної вартості товару, тому її окремо не обліковують. Прикладом такої тари можуть бути пакети з-під молочних продуктів, коробки під печиво, цукерки тощо. Цей вид тари у торговельній діяльності враховують на субрахунках 281 «Товари на складі» та 282 «Товари в торгівлі» відповідно до виду тари. Але існує випадок, коли одноразова тара може існувати окремо від товару, наприклад, безкоштовно відпущені покупцям пакети під товари. У такому разі тару оприбутковують спочатку на рахунку 204 «Тара й тарні матеріали», а при використанні списують на рахунок 93 «Витрати на збут». Таку тару потрібно враховувати як товар на рахунку 28 «Товари» тільки якщо її використовують для розфасовки товарів і залучають до вартості товару чи відпускають за додаткову плату [5].

Основним призначенням багаторазової тари є транспортування товарів. Прикладом такої тари можуть бути металеві контейнери, бочки, скляні пляшки тощо. Її враховують на рахунку 284 «Тара під товарами». Але винятком є інвентарна тара, яка є власністю постачальників і покупців, вона призначена для багатократного використання. Її залучають до складу інших необоротних матеріальних активів і обліковують на субрахунку 115 «Інвентарна тара» [6].

Таким чином, існує чимало особливих і відмінних рис у обліку товарів у оптовій і роздрібній торгівлі. Головною відмінністю є те, що в оптовій торгівлі товари відображають в обліку за первісною вартістю, а в роздрібній – за продажною. Особливістю роздрібної торгівлі є існування торговельної націнки, призначеної для покриття витрат підприємства й отримання прибутку від торговельної діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Маляревський Ю. Д., Горяєва М. С., Пасенко Н. С. Облік у галузях виробництва і послуг: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2012. 400 с. **2.** Національний стандарт України ДСТУ 4303:2004 «Роздрібна та оптова торгівля». URL: https://www.profiwins.com.ua/uk/directories1/dstu4303.html. **3.** Кащена Н. Б., Носач Н. М. Облік реалізації товарів в підприємствах торгівлі. *Економіка і суспільство.* 2016. № 7. С. 921–925. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Закон України від в20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **5.** Максімова В. Ф., Козіна З. В., Стиренко Л. М., Степова Т. Г. Облік у галузях економіки: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 496 с. **6.** Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2010. 392 с.

ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.37

Задорожко Г. Р.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості складання звіту про фінансовий стан підприємства. Обґрунтовано його важливість для підприємства як основного інформаційного джерела оцінювання фінансового стану. Виявлено проблеми, що виникають у процесі складання балансу, а також їх вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, облік, звітність, фінансова звітність, баланс, актив, пасив, ліквідність, фінансовий стан, фінансова стійкість.*

© Задорожко Г. Р., 2017

Аннотация. *Проанализированы особенности составления отчета о финансовом состоянии предприятия. Обоснована его важность для предприятия как основного информационного источника оценки финансового состояния. Выявлены проблемы, возникающие в процессе составления баланса, а также их влияние на учетно-аналитическое обеспечение управления предприятием.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, учет, отчетность, финансовая отчетность, баланс, актив, пассив, ликвидность, финансовое состояние, финансовая устойчивость.*

Annotation. *The features of drawing up a report on the financial state of the enterprise are analyzed. Its importance for the enterprise as the basic information source of an estimation of a financial condition is justified. The problems that arise in the process of drawing up a balance sheet, as well as their influence on the accounting and analytical support of enterprise management, are revealed.*

Keywords: *economy, enterprise, accounting, reporting, financial reporting, balance sheet, asset, liability, liquidity, financial condition, financial stability.*

Фінансова звітність є невід'ємною частиною інформаційної системи будь-якого підприємства, оскільки управління суб'єктом господарювання неможливе без інформації про його діяльність. Управління ґрунтується на даних аналізу діяльності, що складається на підставі даних фінансової звітності, зокрема отриманих зі звіту про фінансовий стан підприємства. Ця тема є актуальною, оскільки баланс є основною інформаційною базою для аналізу фінансового стану та забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів.

Дослідженням особливостей складання звіту про фінансовий стан підприємства, зокрема балансу, займалися Бондар М. І., Верига Ю. А., Орищенко М. М., Левицька С. О., Фальченко О. О., Китайчук Т. Г. та ін. На сьогодні існує чимало наукових досліджень, присвячених вивченню особливостей складання балансу, але, незважаючи на це, і донині є низка нерозглянутих проблем і невирішених питань.

Метою написання статті є розгляд особливостей складання звіту про фінансовий стан підприємства та виявлення проблем, що при цьому виникають.

Баланс є одним із основних понять у бухгалтерському обліку, оскільки діяльність підприємства розпочинається зі вступного балансу, а закінчується ліквідаційним. Термін «баланс» набув поширення у XIV ст. у Західній Європі, зокрема в Німеччині та Італії. Він походить від латинських слів bis – двічі, lanx – чаша терезів, що вказує на дві чаші терезів, які символізують рівновагу [1].

Згідно із законодавством України баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, що відображає його активи, зобов'язання та власний капітал на певну дату [2]. Бухгалтерський баланс характеризує рівновагу між тим, чим підприємство володіє – його активами та джерелами формування цих активів – власним капіталом і зобов'язаннями підприємства, тобто вартість активів завжди має дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу, що є рівнянням балансу [3].

Баланс є одним з основних джерел, звідки можна отримати інформацію для оцінювання фінансового стану підприємства. Наприклад, дані про ресурси підприємства відображають можливості створення фінансових потоків у майбутньому, інформація про зобов'язання характеризує наявність заборгованостей і спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання перед кредиторами. Якщо зіставити розділи «власний капітал» і «поточні та довгострокові зобов'язання», можна оцінити фінансову стійкість підприємства, тобто стабільність фінансового стану, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування [1].

Звіт про фінансовий стан є важливим підґрунтям для планування фінансової звітності, оскільки на його підставі можна визначити потребу в зовнішньому фінансуванні на майбутнє. Він відображає сукупний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства [4].

Нині у зв'язку із прийняттям НС(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зокрема балансу (звіту про фінансовий стан), фінансова звітність поступово трансформується відповідно до міжнародних стандартів, тому до балансу було внесено значну кількість змін [2]. Однак, незважаючи на це, чинний звіт про фінансовий стан все ще не до кінця відповідає золотому правилу ліквідності, згідно з яким активи підприємства мають фінансуватися пасивами такої самої терміновості. Це є пов'язаним із тим, що в балансі все ще існує не зовсім чітке розмежування поточних і довгострокових зобов'язань та активів. Так, у статті «Витрати майбутніх періодів» можуть відображатися як витрати, які визнаються необоротними активами і належать до пізніших періодів, так і витрати, які визнаються оборотними активами і належать до наступних періодів, через що можуть виникати труднощі. Щоб вирішити цю проблему, деякі науковці пропонують відображати в примітках до річної фінансової звітності склад статті «Витрати майбутніх періодів» у розрізі необоротних та оборотних активів [2].

Оскільки структура балансу зазнала певних змін у напрямі оптимізації та скорочення, до складу статті «Запаси» залучено інформацію про незавершене виробництво, готову продукцію та виробничі запаси. Тобто інформацію щодо статті «Запаси» відображено в цілому, без деталізації, що погіршує інформаційне забезпечення для

прийняття дієвих управлінських рішень і забезпечення фінансового аналізу, оскільки, наприклад, для розрахунку показників ліквідності та фінансової стійкості необхідною є інформація щодо кожного показника.

Таким чином, баланс (звіт про фінансовий стан) є однією з основних форм звітності та інформативною базою для аналізу фінансового стану підприємства, джерелом інформації для прийняття управлінських рішень. Нині звіт про фінансовий стан перетворюється відповідно до міжнародних стандартів. Чимало зроблено в цьому напрямку, але залишаються проблеми, що виникають у процесі складання та використання балансу, тому це питання потребує подальших поглиблених досліджень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Маляревський Ю. Д.

Література: 1. Бондар М. І., Верига Ю. А., Онищенко М. М. Звітність підприємств: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2015. 312 с. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Левицька С. О. Звітність підприємств: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2008. 178 с. **4.** Фальченко О. О. Теоретичні та методичні аспекти прогнозування фінансової звітності підприємств. *Економіка і суспільство.* 2016. № 5. С. 446–449. **5.** Китайчук Т. Г. Аналіз складових частин балансу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. № 3. С. 859–864.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

УДК 336.012.23

Захарчевна М. Р.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено механізми правового регулювання ринку цінних паперів. Розглянуто світові моделі регулювання ринку цінних паперів, виокремлено їх характерні ознаки. Проаналізовано основні напрями розвитку законодавчої системи стосовно вітчизняного ринку цінних паперів.*

Ключові слова: *держава, економіка, економічна політика, ринок, цінні папери, фондовий ринок, ринок цінних паперів, державне регулювання, інфраструктура фондового ринку.*

Аннотация. *Исследованы механизмы правового регулирования рынка ценных бумаг. Рассмотрены мировые модели регулирования рынка ценных бумаг, выделены их характерные признаки. Проанализированы основные направления развития законодательной системы в отношении отечественного рынка ценных бумаг.*

Ключевые слова: *государство, экономика, экономическая политика, рынок, ценные бумаги, фондовый рынок, рынок ценных бумаг, государственное регулирование, инфраструктура фондового рынка.*

Annotation. *The mechanisms of legal regulation of the securities market are investigated. The world models of regulation of the securities market are considered, and their characteristic features are singled out. The main directions of development of the legislative system regarding the domestic securities market are analyzed.*

Keywords: *state, economy, economic policy, market, securities, stock market, securities market, state regulation, infrastructure of the stock market.*

© Захарчевна М. Р., 2017

Ринок цінних паперів (фондовий ринок) є багатоаспектною соціально-економічною системою, на основі якої функціонує ринкова економіка в цілому. Необхідністю інтеграції України до світової спільноти зумовлено об'єктивну потребу всебічного вивчення досвіду становлення, розвитку та регулювання ринку цінних паперів у провідних країнах світу та його значення для економічного зростання вітчизняного фондового ринку за сучасних умов.

Дослідженням проблемних питань розвитку та регулювання ринку цінних паперів займалися зарубіжні й вітчизняні науковці, серед них Гольдцберг М., Бредлі Е., Тьюлз Р., Колесник В., Кузьмін О., Марковітц Г., Мочерний С., Бабенко А., Рубцов Б. та ін.

Метою написання статті є вивчення досвіду правового регулювання ринку цінних паперів у зарубіжних країнах задля визначення напрямів удосконалення методів державного регулювання вітчизняного ринку цінних паперів.

Україна стала на шлях зміни регулювання ринку цінних паперів у той час, коли у світовій практиці вже сформувалися принципи та механізми державного та наддержавного регулювання фінансових ринків. Це дало нашій країні змогу не повторювати помилок, яких припускалися інші держави, а створити оптимальний механізм функціонування фондового ринку, спираючись на міжнародний досвід і національні особливості. Регулювання ринку цінних паперів має специфічну особливість, що є зумовленою специфікою цінного паперу, який набуває властивості об'єкта цивільних прав тільки після надання майнового права в цінному папері в документарній або бездокументарній формі з дотриманням усіх обов'язкових реквізитів, передбачених законодавством про цінні папери.

У провідних країнах світу успішно функціонують два типи моделей регулювання ринку цінних паперів: зі сформованою системою регулювання ринку цінних паперів державними органами і такі, що базуються на передачі максимальних повноважень саморегулювальним організаціям.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», саморегулювальна організація професійних учасників фондового ринку – неприбуткове об'єднання учасників фондового ринку, які здійснюють професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, депозитарну діяльність, крім депозитаріїв, утворене відповідно до критеріїв і вимог, установлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [1].

Погоджуючись з думкою Мезенцевої О. О., зауважимо, що важливим елементом ефективного функціонування ринку цінних паперів є його державне регулювання, ціллю якого є створення сприятливих умов для функціонування ринку цінних паперів, забезпечення нормального ціноутворення на підставі вільного формування попиту й пропозиції фінансових інструментів; захист учасників ринку від несумлінних дій, шахрайства, злочинів із боку окремих осіб [2].

Американська національна система регулювання ринку цінних паперів є найбільш розвиненою у світі. Для цієї моделі характерним є здійснення державою жорсткого регулювання, нагляду за поведінкою на ринку учасників угод із цінними паперами та акцент на самоорганізації ринку. Досліджуючи систему регулювання ринку цінних паперів США, Іванова К. В. [3] визначає, що ця система є трирівневою, її складовими є:

– законодавча влада – Конгрес: контроль за обігом цінних паперів здійснюють Комітет з нагляду за банками Сенату та Комісія з торгівлі Палати представників;

– державні виконавчі органи: Комісія з цінних паперів і фондових бірж, Комісія з товарних ф'ючерсів;

– саморегулювальні організації: Національна асоціація фондових бірж, біржі, Законодавча рада з муніципальних цінних паперів, клірингові агентства, Корпорація захисту інвесторів.

Саме з чинною моделлю державного регулювання США пов'язують успіх сучасного функціонування найбільшого та найактивнішого у світі національного ринку цінних паперів, що забезпечує фінансування інвестицій потужної економіки.

Щодо європейської моделі, то для неї характерні певні особливості, набуті в процесі еволюції ринку цінних паперів. Так, банкам дозволено поєднувати звичайні банківські операції з операціями на фондовому ринку. У процесі реалізації цієї моделі спостерігається низький рівень централізації нагляду й контролю, наглядові функції виконує і держава, і суб'єкти федерації. Однак, таке регулювання не є жорстким, а участь держави є мінімальною.

Європейська специфіка полягає в тому, що в усіх країнах Європи становлення державного регулювання ринку цінних паперів відбувалося повільно, поступово, еволюційним шляхом, залежно від практичних потреб різних суспільних груп.

Регулювання ринків практично в кожній європейській країні має певні національні особливості. Згідно із дослідженнями Ліщинського І. О. [4] регулювання ринку в Німеччині є децентралізованим і здійснюваним спеціальними земельними органами. У цілому нормативна база регулювання фондового ринку Німеччини грун-

тується на трьох основних законах: закон про біржі, закон про кредитні операції, закон про торгівлю цінними паперами. Система організації та регулювання ринку цінних паперів Німеччини має чотири рівні:

– федеральні органи;

– органи біржового нагляду федеральних земель;

– комітети з контролю на фондових біржах;

– управління внутрішнього контролю комерційних банків та інших учасників ринку.

Окрім Німеччини, така система діє у Франції, Великій Британії, Швейцарії, Бельгії, Італії, Австрії. Державне втручання при європейській системі наявне, але воно мінімальне. Це пояснюється тим, що в країнах, де функціонує така модель, існує висока правова культура ведення бізнесу, у тому числі на ринку цінних паперів. Велика Британія та Швейцарія є яскравими прикладами того, якими можуть бути організація та дисципліна у фінансових установах як саморегулювальних інститутах, а тому держава повністю довіряє їх компетентності [5].

Формування вітчизняного ринку цінних паперів відбувалося за відсутності необхідного досвіду та з періодичною зміною його моделі. У зв'язку з цим сучасний вітчизняний ринок цінних паперів має елементи як європейської, так і американської моделей.

Розрізняють два етапи формування вітчизняного ринку цінних паперів.

1. Домінування політики державного невтручання, відсутність протягом тривалого часу єдиної концепції формування ринку цінних паперів.

2. Посилення участі держави, що є спрямованою на розвиток інфраструктури ринку, формування правового забезпечення й системи регулювання. На цьому етапі створено спеціальний орган державного регулювання – Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку (сучасна назва – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, НКЦПФР).

До законодавчих актів, що здійснюють правове регулювання вітчизняного ринку цінних паперів, належать кілька кодексів і законів України, Указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, нормативних актів НКЦПФР, Національного банку України, міністерств і відомств, які в межах своїх повноважень, визначених чинним законодавством, здійснюють регулювання, контроль і правозастосування на ринку цінних паперів.

Як і в інших країнах, в Україні державне регулювання фондового ринку доповнюється саморегулюванням, яке презентоване саморегулювальними організаціями, метою яких є захист інтересів професійних учасників фондового ринку. В Україні система регулювання фондового ринку фактично ґрунтується на поєднанні саморегулювання та державного регулювання, але пріоритет належить державі. Як зауважує Лизун М. В. [6], подальший розвиток національного ринку цінних паперів гальмується через негативний вплив кількох факторів. Найважливішими серед них є:

– недостатній рівень розвитку вітчизняної економіки, високий рівень інфляції;

– відставання чинної нормативно-правової та законодавчої бази функціонування ринку цінних паперів від реальних процесів на ньому;

– низька ефективність державного регулювання вітчизняного ринку цінних паперів;

– недостатність гарантій держави щодо захисту грошових заощаджень населення [6].

Нерозвиненість вітчизняного ринку цінних паперів частково можна пояснити тим, що правове поле його регулювання створювалося на початку 90-х років минулого сторіччя за умови відсутності в країні власного ринку цінних паперів, регулювальний вплив було спрямовано на можливі в майбутньому, а не на реальні на той час відносини.

Таким чином, у різних країнах існує низка нормативно-правових актів, які регламентують питання обліку й контролю фінансових інвестицій і цінних паперів. Спираючись на зарубіжний досвід, в Україні слід створити законодавчу базу, складовою якої стало б нове покоління взаємопов'язаних і узгоджених законодавчих актів, вироблених на засадах сучасних міжнародних стандартів і з урахуванням принципів правових систем Європейського Союзу, які були б спроможні регулювати більшість суттєво важливих аспектів ринку цінних паперів, а крім того, установлювали конкретні критерії, стандарти та процедури відносин його основних та інфраструктурних учасників, що створить ефективний і привабливий для інвесторів вітчизняний ринок цінних паперів, який сприятиме забезпеченню конкурентоспроможності держави на світовому ринку. Державне регулювання ринку цінних паперів має перебувати в постійному пошуку оптимальних методів регулювання економіки, і цей процес мусить відбуватися одночасно із втіленням до життя нових форм господарювання й реформування економіки країни в цілому.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 514-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15. **2.** Мезенцева О. О. Міжнародні моделі державного регулювання ринку цінних паперів. URL: http://www.rusnauka.com/ONG/Economics/15_mezenceva%20o.doc.htm. **3.** Іванова К. В. Регулювання фондового ринку на прикладі країн із розвиненою економікою. *Актуальні проблеми економіки.* 2008. № 11. С. 36–40. **4.** Ліщинський І. О., Уніят А. В. Основні індикатори розвитку інноваційної діяльності в Східній Німеччині. *Ефективна економіка.* 2012. № 8. С. 54–68. **5.** Навроцька Н. Формування моделі українського ринку цінних паперів. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2010. № 2. С. 146–150. **6.** Лизун М. В., Лизун А. В. Особливості розвитку ринку цінних паперів в Україні та світі. Вісник *Тернопільського національного економічного університету.* 2008. № 5. С. 120–122.

РИЗИКИ В ІТ-СФЕРІ ТА МЕТОДИ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

УДК 338.2

Ісаєнко С. Л.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано питання ризиків на підприємствах, що займаються розробкою та виробництвом інноваційних продуктів у ІТ-сфері. Розглянуто методи оцінювання цих ризиків, визначено їх переваги та недоліки.*

Ключові слова: *підприємство, організація, ІТ-сфера, ризик, інноваційний продукт, оцінювання ризиків, класифікація ризиків.*

Аннотация. *Проанализированы вопросы рисков на предприятиях, занимающихся разработкой и производством инновационных продуктов в ІТ-сфере. Рассмотрены методы оценки этих рисков, определены их преимущества и недостатки.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, ІТ-сфера, риск, инновационный продукт, оценки рисков, классификация рисков.*

Annotation. *The analysis of risk issues at enterprises involved in the development and production of innovative products in the IT sector. Methods of assessing these risks are considered, their advantages and disadvantages are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, IT-sphere, risk, innovative product, risk assessment, risk classification.*

Сучасні виробничі структури є складними багаторівневими системами, що працюють за умов стрімко змінюваного ринкового середовища. Забезпечення ефективного управління такими структурами неможливе без використання інформаційних технологій.

Для успішного впровадження інформаційних систем важливо враховувати особливості й унікальність технологій, що забезпечують фінансово-господарську діяльність конкретного підприємства.

Проекти впровадження інформаційних технологій (ІТ-проекти) є одними з найбільш складних і затратних при автоматизації діяльності підприємств і пов'язані з певними ризиками. Оцінювання ефективності цих проектів під час вирішення задач управління підприємством і створення систем контролю й управління ризиками набуває першочергового значення [1].

В економіці одне з центральних місць посідають проблеми ризику, але нині немає єдиної точки зору не тільки щодо того, якою є оптимальна класифікаційна система ризиків інноваційного проекту, але і чи має ця класифікація розроблятися як самостійна система чи базою для неї може стати універсальна класифікація ризиків.

© Ісаєнко С. Л., 2017

Дослідженням проблемних питань ризиків у ІТ-сфері займалися Сааті Т., Вітлінський В., Костак З. та ін. Науковці зробили великий внесок у розвиток питань оцінювання ризиків на підприємстві, але на практиці не всі методи дають вагомий результат.

Метою написання статті є визначення ризиків у ІТ-сфері та розгляд методів оцінювання ризиків інноваційного продукту.

Ризики ІТ-проекту поділяють на кілька груп.

1. Технічні ризики. Практично в будь-якому ІТ-проекті існують ризики, що є пов'язаними із технікою: відмови та збої в роботі обладнання, помилки в монтажі, неполадки в роботі серверів тощо.

2. Ризики оцінювання термінів. Для більшості ІТ-проектів, особливо в проектах щодо розробки й упровадження програмного забезпечення, характерні помилки в оцінюванні термінів розробки проекту.

3. Інтеграційні ризики. Інтеграційні ризики в ІТ-проектах, особливо у великих компаніях, завжди є високими, оскільки будь-яке ІТ-рішення має бути інтегроване в існуючу інфраструктуру. Найбільш характерними є ризики переходу на нову систему, що містять витрати на зупинку підприємства під час впровадження ІТ-рішень, навчання персоналу та ін.

4. Ризики неприйняття продукту користувачами. Будь-який проект, у тому числі в ІТ-сфері, – це передусім зміна технології роботи. Технічна складова будь-якого проекту, безумовно, є важливою, але не менш важливою є організаційна частина.

5. Комерційні ризики. Ці ризики пов'язані із вибором технології та постачальника. Необхідно оцінити успішність технології на ринку, її актуальність протягом життєвого циклу ІТ-проекту, доступність необхідного апаратного та програмного забезпечення, його якість, частоту модернізації.

6. Ризики недотримання технології виникають, якщо менеджер проекту приймає одноосібно рішення стосовно ризиків [2].

Нині застосовуваними є методи оцінювання економічного ризику, які умовно розподіляють на статистичні, аналітичні, метод аналогій, метод експертних оцінок і експертну систему.

Статистичні методи, що є застосовуваними для оцінювання ризиків, це дисперсійний, регресійний і факторний аналіз. Перевагою цих методів є певна універсальність. Серед недоліків – необхідність мати велику базу даних, складність і неоднозначність отриманих висновків, труднощі при аналізі динамічних рядів. Для розрахунку ризиків фінансово-господарської діяльності ці методи застосовують рідко. Однак, останнім часом популярності набув метод кластерного аналізу, що є застосовуваним у розробці бізнес-планів, коли розраховують загальний коефіцієнт ризику.

Аналітичні методи застосовують найчастіше. Переваги їх у тому, що вони є добре розробленими, прості в застосуванні, оперують нескладними поняттями. До них належать метод дисконтування, аналіз окупності витрат, аналіз беззбитковості виробництва, аналіз чутливості, аналіз стійкості. При використанні методу дисконтування коригується норма дисконту на коефіцієнт ризику, який отримують методом експертних оцінок. Застосування методу окупності витрат полягає в розрахунку терміну окупності проекту. Метод беззбитковості використовують для визначення точки беззбитковості проекту.

Застосування методу аналізу чутливості передбачає визначення впливу зміни різних факторів на результуючі технічно-економічні показники проекту. Використання методу факторного аналізу дає змогу визначати ступінь впливу різних факторів на результуючий показник. Методом аналізу стійкості визначають зміну основних економічних показників проекту за несприятливої зміни впливу різних факторів.

Метод аналогій застосовують для прогнозування фінансового стану проекту, тобто ризик його реалізації визначають за аналогією з іншим подібним проектом, який був реалізований раніше. Передбачається, що економічна система, у межах якої реалізовувався проект, поводилася аналогічно.

Метод експертних оцінок є заснованим на інтуїції та практичних знаннях експертів. У процесі роботи відбувається їх опитування, на основі якого формують прогноз інвестиційного проекту. Складність полягає в механізмі підбору експертів і організації їх роботи: визначення рейтингу кожного експерта, запобігання ймовірним непорозумінням між експертами [3].

На відміну від методу експертних оцінок, метод експертних систем є базованим на спеціальному програмно-математичному забезпеченні для ЕОМ, що охоплює базу даних, базу знань та інтерфейс. Програми ЕОМ моделюють дії людини-експерта в процесі вирішення задач у вузькій предметній галузі на підставі накопичених знань.

Основний недолік цих методів у тому, що вони оперують конкретними детермінуючими значеннями коефіцієнтів ризику. Коефіцієнти ризику розраховують або методом експертних оцінок, або іншими методами. При цьому не враховують випадкові складові процесу еволюції економічної ситуації на ринку товарів і послуг. Однак, ігнорування цієї складової досить часто призводить до неправильних результатів [3].

Метод аналізу ієрархій (MAI) дає змогу отримувати якісні експертні оцінки. Його використовують для вирішення слабоструктурованих і неструктурованих проблем. Методологія вирішення таких проблем базується на системному підході, за якого проблему розглядають як результат взаємодії і, більш того, взаємозалежності безлічі різнорідних об'єктів, а не просто як їх ізольовану й автономну сукупність. Особливістю методу аналізу ієрархій є можливість отримання ранжованих оцінок варіантів на підставі суб'єктивних думок експертів. Метод передбачає декомпозицію проблеми на все простіші складові й обробку суджень. У результаті визначають відносну значущість досліджуваних альтернатив для всіх критеріїв ієрархії. Відносна значущість виражається чисельно у вигляді векторів пріоритетів. Отримані в такий спосіб значення векторів є оцінками за шкалою відносин і відповідають так званим жорстким оцінкам. Результатом застосування методу є визначення найбажанішого варіанта, а також конкретне обґрунтування вибору й розподілу всіх варіантів, що дає змогу детально досліджувати задачу в цілому [1].

Таким чином, сучасні виробничі структури є складними багаторівневими системами, що працюють за умов стрімко змінюваного ринкового середовища. Забезпечення ефективного управління такими структурами неможливе без застосування інформаційних технологій. Однак, упровадження ІТ-проектів є пов'язаним із ризиками, серед яких найбільш вагомими є технічні, ризики оцінювання термінів, інтеграційні ризики, ризики неприйняття продукту користувачами, комерційні ризики та ризики недотримання технології. Нині застосовуваними є методи оцінювання економічного ризику, які умовно розподіляють на статистичні, аналітичні, аналізу чутливості, аналогій, метод експертних оцінок і метод аналізу ієрархій. Найефективнішими є методи із використанням програмного забезпечення. Їх необхідно застосовувати комплексно, оскільки жоден не може визначити рівень ризику стовідсотково.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Ястремська О. М.

Література: 1. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий. М.: Радио и связь, 1993. 278 с. **2.** Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. Л. Ризикологія в економіці та підприємництві: монографія. Київ: КНЕУ, 2004. 480 с. **3.** Костак З. Р. Удосконалення управління інноваційними ризиками. *Науковий вісник НЛТУ***.** 2008. № 18. С. 234–242. **4.** Скринник Т. В. Оценка рисков проектов внедрения информационных технологий в процесс управления производственными предприятиями: на примере газовой промышленности: дис. … канд. экон. наук: 08.00.05. М., 2009. 141 с. **5.** Песоцкая Е. Ю. Управление рисками при внедрении ИТ-проектов. *Успехи современного естествознания.* 2008. № 1. С. 47–49. **6.** Метод аналогий // Pravo.Studio. URL: http://pravo.studio/ekonomicheskiy-analiz/metod-analogiy.html.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИТРАТ НА СУЧАСНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657:338.486

Іванова К. О.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено актуальні питання організації обліку та класифікації витрат суб'єктами туристичної діяльності відповідно до сфери туристичних послуг. Розглянуто нестандартні випадки класифікації витрат туристичного підприємства. Запропоновано напрями вдосконалення організації обліку витрат на туристичних підприємствах.*

© Іванова К. О., 2017

Ключові слова: *підприємство, туризм, туристичне підприємство, послуги, обслуговування, туристична діяльність, туристичний оператор, туристичний агент, правове регулювання, облік, бухгалтерський облік, облік туристичної діяльності, витрати туристичного підприємства.*

Аннотация. *Исследованы актуальные вопросы организации учета и классификации расходов субъектами туристической деятельности в соответствии со сферой туристических услуг. Рассмотрены нестандартные случаи классификации расходов туристического предприятия. Предложены направления совершенствования организации учета затрат на туристических предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, туризм, туристическое предприятие, услуги, обслуживание, туристическая деятельность, туристический оператор, туристический агент, правовое регулирование, учет, бухгалтерский учет, учет туристической деятельности, расходы туристического предприятия.*

Annotation. *The topical issues of organization of accounting and classification of expenses by subjects of tourist activity are investigated in accordance with the sphere of tourist services. Non-standard cases of classification of expenses of a tourist enterprise are considered. Suggested directions for improving the organization of cost accounting at tourist enterprises.*

Keywords: *enterprise, tourism, tourist enterprise, services, service, tourist activity, tourist operator, tourist agent, legal regulation, accounting, accounting of tourist activity, expenses of a tourist enterprise.*

В останні десятиріччя туристична галузь усе більше стає невід'ємною складовою української економіки. Зростає кількість підприємств туристичної сфери – туристичних агенств і туристичних операторів, збільшуються обсяги туристичних потоків. Разом із збільшенням кількості суб'єктів туристичної діяльності зростає ринкова конкуренція. У зв'язку із процесами модернізації та розвитку сфери туристичних послуг виникає потреба в удосконаленні застосовуваних на туристичних підприємствах методик обліку.

Дослідженням основних методик обліку в сфері туристичної діяльності займалися Балченко З., Богданова Ж., Гура Н., Кузнецов В., Клименко А., Басова І., Каурова О., Пушиніна А., Караванова Б. та ін.

На сьогодні в Україні не існує єдиного відповідного нормативного документа з методичними рекомендаціями щодо обліку витрат підприємств туристичної галузі. Туристичні підприємства при організації облікової діяльності спираються лише на положення бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 16 «Витрати» [8].

Метою написання статті є розгляд можливих напрямів удосконалення організації ведення обліку туристичного підприємства, а також класифікації витрат сучасного підприємства.

Вітчизняне законодавство визначає туроператора як суб'єкт, який займається організацією та забезпеченням створення туристичного продукту, реалізацією та наданням туристичних послуг, а також посередницькою діяльністю із надання характерних і супутніх послуг. Турагент – це суб'єкт, який здійснює тільки посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів і туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних і супутніх послуг [10].

Загальну класифікацію витрат підприємства подано в табл. 1 [8–11].

Таблиця 1

Загальна класифікація витрат підприємства

Ознаки класифікації	Групи витрат
По відношенню до виробничого процесу	– основні; – накладні
По відношенню до обсягів виробництва	– умовно постійні; – умовно змінні
За єдністю складу	– одноелементні; – комплексні
За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	– прямі; – непрямі
За доцільністю	– продуктивні; – непродуктивні
За календарним періодом	– поточні; – одноразові
За видами витрат	– за економічними елементами; – за статтями калькуляції

До процесу виробництва в бухгалтерському обліку туристичних підприємств належать і господарські операції, що є пов'язаними зі створенням та організацією туристичного продукту. Серед них розробка туристичного

маршруту, визначення структури туристичних послуг, підписання домовленостей із підприємствами щодо надання туристичних послуг (розміщення, харчування, переміщення та ін.), супроводження туристів під час поїздки. Ці витрати є виробничими. Відповідно до об'єкта обліку виробничі витрати розподіляють на прямі та непрямі. Залежно від структури, чисельності й інших характеристик туристичних продуктів туристичне підприємство може самостійно обрати об'єктом обліку окремий туристичний продукт (при індивідуальному туризмі) чи туристичний напрямок (при масовому туризмі).

Аналіз процесу формування туристичного продукту та витрат на основні види туристичних послуг підприємства дає підстави говорити, що ці витрати є прямими виробничими. Відомо, що туристичний продукт є цілим комплексом послуг, що охоплює послуги з перевезення, розміщення, харчування, оформлення віз і документів, організацію дозвілля, відвідування природних об'єктів і об'єктів культурної спадщини. Від складу та вартості туристичних послуг залежать основні фактори, які визначають загальну суму витрат на туристичний продукт. Основною часткою в складі туристичного продукту є послуги сторонніх організацій, а умови визнання й обсяг витрат та порядок їх залучення до собівартості туристичного продукту визначаються умовами договорів. Тому туристичному оператору важливо враховувати необхідність проведення аналізу умов договорів із усіма постачальниками, посередниками, замовниками туристичних послуг і туристами для ведення обліку витрат.

Ще одним важливим фактором впливу на види та розмір витрат підприємства і склад туристичного продукту є категорії осіб, які здійснюють туристичні подорожі, їх мета, використовувані чи відвідувані об'єкти, чисельність груп туристів та ін. На організацію обліку витрат ці ознаки істотно не впливають, однак, вони змінюють алгоритм розрахунку собівартості одиниці туристичного продукту. При індивідуальному туризмі зменшується частка прямих витрат і виникає необхідність розподілу накладних витрат. При масовому туризмі на регулярних маршрутах кількість непрямих витрат на групу зменшується, а собівартість одиниці туристичного продукту розраховують як середню величину.

Наприклад, якщо під час подорожі туристичну групу супроводжують представники від туристичної фірми, ці витрати є прямими виробничими, адже вони складаються з вартості харчування та проживання, витрат на дорогу і трансфер, візові та митні збори. Усі ці фактори слід передбачати при формуванні туристичного продукту й розрахунку його собівартості, а також у процесі подальшого ведення бухгалтерського обліку.

Важливим є розгляд неоднозначних випадків, пов'язаних із визначенням типу витрат туристичних підприємств. Можна вважати, що в процесі формування туристичного продукту виникають виробничі витрати, адже просування туристичного продукту передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення та підготовку до реалізації туристичного продукту чи туристичних послуг (організація рекламно-ознайомлювальних подорожей, участь у спеціалізованих виставках, ярмарках, видання каталогів, буклетів тощо [11]. На перший погляд, такі операції належать до процесу збуту. Однак, при розгляді цього питання слід ураховувати розподіл посадових обов'язків на підприємстві. Важливо звернути увагу на те, до якого підрозділу належить персонал, який працює над завданням та займається просуванням туристичних продуктів: відділу туризму (виробничого відділу) чи відділу збуту (комерційного відділу). Якщо витрати пов'язані з роботою працівників відділу туризму, їх слід віднести до виробничих, інші – до витрат на збут.

Подібні питання також стосуються і комісійної винагороди туристичних агентів. З одного боку, це прямо пов'язано з конкретними туристичними продуктами, адже є прямим по відношенню до об'єкта калькулювання, але з іншого – пов'язано з процесом продажу, тобто є витратами на збут. У таких випадках рішення приймають залежно від фактора впливу на ціну продажу туристичного продукту залучення до процесу його збуту туристичного агента. Також важливим є те, яким чином туристичний агент отримує комісійну винагороду: якщо комісійна винагорода збільшує вартість туристичного продукту, відповідні витрати слід ураховувати при визначенні його виробничої собівартості, в іншому випадку комісійну винагороду обліковують у складі витрат на збут. Це відповідає нормам П(С)БО 16 «Витрати» [8]. Але якщо існує договір, за умовами якого туристичний агент перераховує туристичному оператору суму доходу від реалізації турів за вирахуванням своєї винагороди, відповідна сума взагалі не відображатиметься в складі витрат туристичного оператора.

Чітке розмежування типів витрат на законодавчому рівні й удосконалення організації та обліку витрат туристичних підприємств значно полегшить їх роботу, підвищить конкурентоспроможність на ринку та дозволить створити облікову модель, спроможну адаптуватися до змін на туристичному ринку та структури туристичного продукту. Це вимагає розробки облікової моделі, що зважатиме на мету й особливості діяльності підприємства та даватиме змогу виконати поставлені перед ним завдання. Нововведення щодо організації обліку витрат туристичного підприємства доцільно впроваджувати на основі сучасних інформаційних технологій і модернізації процесів роботи туристичних підприємств [13].

Таким чином, на структуру та характер витрат туристичного підприємства, методику й організацію їх обліку впливають передусім організаційна форма туристичного підприємства, структура турів та їх організація. Ці особливості ведення туристичної діяльності суб'єктами цієї сфери мають знайти відображення в законодавчих актах про облікову політику підприємств, за допомогою яких мусять бути розроблені й упроваджені методичні

рекомендації, що відповідатимуть інформаційним та інноваційним потребам управління витратами й захисту економічних інтересів сучасного вітчизняного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. В.

Література: 1. Балченко З. А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: навч. посіб. Київ: КУТЕП, 2006. 323 с. **2.** Богданова Ж. А. Бухгалтерськии облік і контроль туристичної діяльності: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2011. 20 с. **3.** Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2010. 392 с. **4.** Король С. Облік витрат туристичного підприємства. *Вісник КНТЕУ.* 2011. № 4. С. 71–83. **5.** Рудяк Ю., Кузнєцов В., Клименко А., Басова І. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. Харків: Фактор, 2008. 304 с. **6.** Караванова Б. П. Бухгалтерский учет на предприятиях туристической индустрии: учебное пособие. М.: Академия, 2011. 224 с. **7.** Каурова О. В., Малолетко А. Н., Подсевалова Е. Н. Бухгалтерский учет предприятия туристической индустрии: учебное пособие. М.: Кнорус, 2010. 240 с. **8.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. **9.** Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку «Звіт про фінансові результати»: Закон України від 31.03.1999 № 87 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99. **10.** Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-80. **11.** Сметанко О. В. Методика та організація обліку і аудиту витрат у туристичній галузі (на прикладі туристських підприємств Автономної Республіки Крим): дис. … канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2004. 262 с. **12.** Яновская Н. Туризм: организация и учет. Харьков: Фактор, 2000. 229 с. **13.** Грибова Л. Туризм: організація і облік. *Дебет-Кредит.* 2002. № 29. 280 с.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА НА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

УДК 657:338.512

Капуснік К. С.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості організації обліку виробничих витрат. Визначено вплив інформації про витрати виробництва на прийняття управлінських рішень. Наведено спрощену класифікацію витрат на виробництво. Запропоновано заходи щодо вдосконалення обліку виробничих витрат.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, виробництво, облік, обліковий процес, організація обліку, витрати, управлінські рішення.*

Аннотация. *Исследованы особенности организации учета производственных затрат. Определено влияние информации об издержках производства на принятие управленческих решений. Приведена упрощенная классификация затрат на производство. Предложены меры по совершенствованию учета производственных затрат.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, производство, учет, учетный процесс, организация учета, расходы, управленческие решения.*

© Капуснік К. С., 2017

Annotation. *The peculiarities of the organization of accounting of production costs are investigated. The influence of information on production costs on the adoption of managerial decisions is determined. The simplified classification of production costs is given. Measures are proposed to improve the recording of production costs.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, production, accounting, accounting process, accounting organization, expenses, management decisions.*

У процесі господарської діяльності підприємства взаємодіють із багатьма зовнішніми економічними контрагентами: споживачами, клієнтами, постачальниками, партнерами, посередниками, кредиторами, інвесторами, аудиторськими фірмами, органами влади, громадськістю. Довготривалі взаємовідносини з контрагентами сприяють ефективній діяльності та стабільному розвитку підприємства. Вони потребують надання своєчасної, надійної, якісної та достовірної інформації про діяльність підприємства задля прийняття рішень щодо подальшої партнерської співпраці.

Дослідженням цього питання займалися Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Ластовецький В. О., Завгородній В. П., Ярмоленко В. П. та ін.

Метою написання статті є аналіз проблем, що є пов'язаними з удосконаленням облікового відображення витрат виробництва.

Серед обов'язкових державних форм бухгалтерської та статистичної звітності, запроваджених в Україні, немає таких, які б давали змогу оцінити стан використання предметів праці суб'єктів підприємницької діяльності хоча б за узагальнюючими показниками. Наприклад, у формі 2 «Звіт про фінансові результати» надається інформація про елементи економічних витрат, але ця інформація скорочена. Отже, запроваджені національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарчих операцій підприємств та організацій та інші нормативні акти розглядають узагальнюючі показники діяльності підприємства і не регламентують організацію обліку процесів його основної діяльності – виробничих і комерційних [4–6].

Ці процеси відображають у системі бухгалтерського обліку на окремих рахунках класів доходів і витрат. Але дані цього обліку узагальнені, синтетичні, вони не достатні для контролю й аналізу виробничих та інших процесів діяльності підприємства. Тобто для повної характеристики цих процесів і управління ними важлива деталізація, що є необхідною для контролю за використанням виробничих ресурсів і прийняття управлінських рішень [5; 6].

Можливості підприємств у визначенні правил ведення бухгалтерського обліку значно розширилися, оскільки нова система обліку надає права підприємствам розробляти свою облікову політику, самостійно визначати конкретні методики, форми, техніку і технологію ведення й організації обліку, виходячи з конкретних умов господарювання. Чинні законодавчі акти багато питань залишають для вирішення бухгалтерам підприємств, які мають керуватися своєю професійною думкою з урахуванням передового досвіду.

Як підкреслює Ластовецький В. О., на цьому етапі розвитку бухгалтерської практики не вистачає аналітичного обліку собівартості продукції та процесів основної діяльності підприємств [1]. Складовими виробничого та комерційного обліку є первинні документи та звіти матеріально-відповідальних осіб, що є внутрішньогосподарською звітністю, яку слід використовувати для оцінювання ходу виробничого процесу й обліку витрат. Але показники внутрішньогосподарчої звітності повністю не характеризують процеси основної діяльності підприємства.

Рух виробничих запасів та їх виробниче використання, нарахування заробітної плати, амортизації й інші витрати узагальнюють у відповідних бухгалтерських регістрах і відображають на рахунках бухгалтерського обліку. На підприємствах ця інформація, що характеризує процеси основної діяльності, обробляється, але не використовується для поточного оперативного управління. Це є значним недоліком, оскільки поточний контроль виробничих і торговельних процесів, а також оперативне управління ними практично відсутні. Це пов'язано з тим, що показники, що є в звітах матеріально відповідальних осіб і безпосередніх організаторів виробництва, групуються в регістрах виключно для відображення цих процесів на рахунках бухгалтерського обліку, без деталізації потреб оперативного контролю й управління процесами основної діяльності підприємства [2].

Для вирішення цієї проблеми Ластовецький В. О. пропонує застосувати спрощену класифікацію витрат на виробництво, а також пристосувати бухгалтерські регістри для отримання проміжної інформації за показниками, необхідними для оперативного контролю за витратами, для управління ними та виробничим процесом у цілому [1; 2].

Для відокремлення технологічної собівартості продукції від виробничої, щоб розширити інформаційну базу для аналізу та контролю витрат Ластовецький В. О. пропонує виділити три комплексні статті (групи статей).

1. Витрати технологічних матеріалів, тих, що є основою готової продукції.

2. Витрати на оплату праці робітникам основного виробництва із відрахуваннями на соціальні заходи.

3. Витрати на засоби праці: на утримання й експлуатацію машин та обладнання, малоцінних необоротних матеріальних активів, будинків і споруд виробничого призначення, виділивши облік цих витрат зі складу загальновиробничих на окремий субрахунок у складі рахунка 23 «Виробництво».

Підсумки таких витрат характеризують технологічну собівартість продукції. Такий облік витрат за раціональної організації їх документального оформлення має стати різновидом методу нормування витрат.

Вважаємо, що віднесення до другої групи таких важливих складових собівартості, як витрати на оплату праці робітникам основного виробництва та витрати на соціальні заходи, не зовсім виправдано. Для розширення інформаційної бази задля аналізу та контролю витрат на виробництво доцільніше розділити ці витрати на дві окремі статті.

Отже, витрати на засоби праці, які відокремлюють від загальновиробничих витрат і відносять на окремий субрахунок у складі рахунка 23 «Виробництво», відокремлюють від загальновиробничих накладних витрат, які залишаються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Це не тільки забезпечує чіткий розподіл витрат на основні (технологічні) та накладні (виробничі, адміністративні та інші операційні витрати), але і забезпечує вибір раціональної бази для розподілу цих витрат. Крім того, така класифікація створює передумови для конкретизації відповідальності за розміри витрат [1–3].

Таку класифікацію витрат можна застосовувати як на малих, так і на великих підприємствах. На малих підприємствах можна розмежувати класифікацію витрат за статтями. Центри відповідальності тут не формуються, але центри витрат є необхідними для конкретизації інформації про витрати. Ця інформація є необхідною для оцінювання динаміки кожної групи витрат, що дає змогу конкретизувати аналіз і контроль витрат. На великих підприємствах зі значними виробничими процесами та технологічними циклами в кожній групі витрат можна передбачити раціональну кількість статей, необхідних для їх контролю. Ефективність такої деталізації, групування та класифікації витрат значно зростуть, якщо спеціалісти почнуть підводити проміжні підсумки за кожною з груп витрат у відповідних бухгалтерських регістрах у першій декаді кожного місяця. Ці заходи дозволять деталізувати організацію обліку процесів основної діяльності підприємства залежно від обсягів діяльності та потреб контролю за виробничими процесами й управління ними [6].

Аналіз витрат слід проводити на основі виявлення причин відхилень. Основною підставою для оцінювання рівня й аналізу витрат є їх фактичний рівень за попередній період. Відхилення від попереднього періоду в розрізі конкретних елементів витрат і факторів впливу дають змогу реально оцінити причину відхилень. Планування й прогнозування витрат тоді буде ближчим до дійсності, якщо використовуватимуться достовірні фактичні дані в необхідній деталізації.

Таким чином, детальний розгляд і аналіз інформації, що характеризує процеси основної діяльності підприємства, а також її оперативне використання, сприятимуть раціональному управлінню витратами. Класифікація витрат дозволить користувачам приймати зважені рішення щодо управління витратами на підприємстві. Без рекомендацій щодо досконалого управління витратами виробництва продукції (робот, послуг), вибору концепції відповідних факторів, без пошуку найраціональніших методів, способів і прийомів обліку, калькулювання, без вивчення досвіду та прогресивних поглядів щодо цих найважливіших питань, за сучасних умовах жорсткої конкуренції підприємству неможливо ефективно здійснювати свою діяльність.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Маляревський Ю. Д.

Література: 1. Ластовецький В. О. Виробничо-комерційний облік і внутрішньогосподарська (управлінська) звітність за центрами витрат і відповідальності. Чернівці: Місто, 2003. 152 с. **2.** Ластовецький В. О. Облік і контроль технологічної та виробничої собівартості. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2004. № 5. С. 17–20. **3.** Голов С. Ф. Управлінський облік як фактор підвищення якості корпоративного управління. *Вісник бухгалтера і аудитора України*. 2003. № 20. С. 4–10. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід»: Закон України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

УДК 338.22.01

Кара Ю. М.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено використання зарубіжного досвіду проектного управління в соціально-економічному розвитку України. Проведено аналіз сучасної практики інших країн у сфері управління регіональними проектами. Визначено основні проблеми запровадження програми соціально-економічного розвитку регіонів України.*

Ключові слова: *економіка, держава, регіон, проект, проектний аналіз, програма управління, проектне управління, оптимізація структури проектів.*

Аннотация. *Исследовано использование зарубежного опыта проектного управления в социально-экономическом развитии Украины. Проведен анализ современной практики других стран в сфере управления региональными проектами. Определены основные проблемы внедрения программы социально-экономического развития регионов Украины.*

Ключевые слова: *экономика, государство, регион, проект, проектный анализ, программа управления, проектное управление, оптимизация структуры проектов.*

Annotation. *The use of foreign experience in project management in the socio-economic development of Ukraine was studied. The analysis of modern practice of other countries in the field of management of regional projects is carried out. The main problems of the implementation of the program of social and economic development of the regions of Ukraine are determined.*

Keywords: *economy, state, region, project, project analysis, management program, project management, optimization of project structure.*

Програми соціально-економічного розвитку регіонів відіграють важливу роль у досягненні цілей регіональної політики. Вони сприяють зміцненню економічних зв'язків, територіальній цілісності, становленню та розвитку регіональних ринків, інституційної та ринкової інфраструктури, забезпечення зайнятості населення, підвищення його життєвого рівня.

Однак, незважаючи на всі переваги, більш ніж тридцятирічний досвід розробки та реалізації регіональних програм у нашій країні налічує чимало проблем, що знижують ефективність їх використання. До них належать недостатньо повний облік регіональної специфіки, нечітка постановка цілей і завдань, дублювання заходів щодо їх досягнення на різних рівнях державного управління, недостатнє фінансове забезпечення. Гостро стоять також проблеми, що є пов'язаними з розмежуванням відповідальності та зайвою бюрократизацією. Для їх вирішення необхідними є пошук і запровадження нових підходів, форм і методів управління.

Розробкою теоретико-методологічних основ програмно-цільового підходу в управлінні займалися Аганбегян А. Г., Балаян Г. Г., Бурков В. Н., Кондратьєв В. В., Ірик В. А., Комков Н. І., Лейбкинд А. Р., Новіков Д. А., Рудник Б. Л. та ін. Однак, за мінливих умов сучасного економічного життя ці питання потребують подальшого деталізованого розгляду.

Метою написання статті є аналіз і розробка рекомендацій щодо запровадження зарубіжних практик організації управління програмами соціально-економічного розвитку регіону шляхом використання проектного підходу.

Одним із таких підходів, що є широко використовуваним у державному управлінні у Великій Британії, Німеччині, США, Австрії, Японії, Австралії, Бразилії та інших, є проектне управління. Поширення проектно-орієнтованого підходу в управлінні територіями є пов'язаним із тим, що воно дозволяє чіткіше визначати цілі, раціональніше розподіляти ресурси, планувати роботи з урахуванням наявних ризиків і можливостей, своєчасно реагувати на зміни та відхилення. У нашій країні в державному управлінні методи проектного управління використовуються ще недостатньо широко, незважаючи на те, що їх упровадження до організації управління соціально-економічним розвитком регіону і до розробки та реалізації програм зокрема має великий потенціал.

© Кара Ю. М., 2017

Зауважимо, що нині в більшості теоретичних і практичних розробок у сфері управління проектами регіональний аспект усе частіше зводиться до оптимізації структури проектів регіонального розвитку й органів управління. Цілісної, науково обґрунтованої методології та набору методів і засобів управління регіональними проектами не запропоновано. Є лише загальні підходи до вирішення таких проблем, а набір засобів і методів у кожному конкретному випадку вибирається або розробляється окремо. Така ситуація не дозволяє ефективно використовувати соціально-економічний потенціал регіональних проектів і зумовлює необхідність наукового обґрунтовування системи управління ними за сучасних умов.

Передусім це створення спеціалізованих структур, що реалізують функцію розробки проектів регіонального розвитку. Наприклад, у США практично всі органи виконавчої влади на рівні штатів і міст мають спеціальні комісії або агентства, які відповідають за підготовку регіональних і місцевих проектів, орієнтованих на підвищення якості життя населення та посилення конкурентних позицій кожного з регіонів у економічному житті [4].

Важливою є розробка проектів регіонального розвитку в межах стратегічних планів розвитку – необхідного компонента регіонального управління [3].

Доцільно приділяти увагу і розвитку комплексного підходу до формування проектів та оцінювання їх ефективності. У країнах світу розробники роблять наголос на проблемах розвитку інфраструктури, землекористування та екології. Застосування такого підходу забезпечує участь у процесах розробки проектів регіонального розвитку представників різних груп, чиї інтереси є пов'язаними з місцевою спільнотою.

Окрім цих підходів і методів, слід згадати про технологію в управлінні регіональними проектами «bottom-up» («знизу-догори»), що забезпечує інтеграцію стратегій, а в їх межах – проектів і програм, розроблених на кожному рівні (муніципалітет, провінція, центральний уряд) [4]. Уперше цей підхід було реалізовано в Нідерландах, нині він набуває популярності в країнах Західної Європи. Очевидно, надзвичайно важливо в процесі розробки й управління проектом ураховувати напрацювання, думки й уподобання населення.

Серед продуктивних моментів зарубіжного управління проектами важливим є формування базового складу пріоритетних напрямів регіонального розвитку, у тому числі кластерів за участю бізнес-структур та організацій, що мають креативний потенціал (установи освіти та науки тощо). Як, наприклад, у Великій Британії, де розширення форм взаємодії бізнесу та вищої освіти визначено як ключовий напрям розвитку.

Аналіз зарубіжного досвіду дає підстави визначити характерні риси управління регіональними проектами, що є застосовуваними в різних країнах, а саме систему показників для контролю та моніторингу проектів. За рахунок цих показників є можливість виявляти їх вплив на якість життя населення та довкілля. У США, наприклад, до сукупності показників реалізації проектів регіонального та місцевого розвитку належать кваліфікація у віці 19 років; тривалість здорового життя; будівлі, непридатні для проживання; викиди парникових газів; річки доброї та високої якості; побудовані на освоєних землях нові будівлі; кількість вироблених і перероблених відходів [4].

Зарубіжний досвід використання проектно-орієнтованого підходу розкриває великий потенціал його застосування в програмах розвитку територій. Він дає змогу чіткіше встановлювати цілі та планувати заходи щодо їх досягнення, раціонально розподіляти час, фінансові, матеріальні та людські ресурси, своєчасно координувати зусилля і реагувати на зміни. Його використання дає значну економію часу і коштів, що витрачаються на здійснення програм і проектів. Цим обумовлено доцільність використання методів проектного управління в організації управління програмами соціально-економічного розвитку регіонів України. Система управління регіональними проектами має охоплювати кваліфікований персонал і систему підготовки та перепідготовки кадрів зі спеціалізованим програмним забезпеченням, систему управління якістю проектів, інформаційно-логістичний центр тощо. Чітко визначаючи цілі проектів, склад робіт, учасників і ресурси, а також ураховуючи вплив довкілля, суб'єкти регіонального управління зможуть здійснювати цілеспрямовані соціально-економічні зміни на своїй території [1; 4].

Таким чином, виходячи з аналізу практик і методів зарубіжних країн, було визначено переваги їх застосування в проектному управлінні регіонами України через упровадження сучасної системи здійснення, контролю та реалізації. Перспективами подальших досліджень має стати вивчення специфіки запровадження цих практик на регіональному рівні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іполітова І. Я.

Література: 1. Васильєва О. І. Інституційно-правовий аспект розбудови системи врядування на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2009. № 22. С. 62–65. **2.** Васильєва О. І., Васильєва Н. В., Лебединська О. Ю. Інституційне забезпечення регіонального управління: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2009. 52 с. **3.** Берданова О. В. Інструменти регіонального розвитку в Україні: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2013. 286 с. **4.** Рисин И. Е., Шахов О.

Ф. Зарубежный опыт программно-целевого управления развитием местных сообществ. *Проблемы региональной экономики.* 2005. № 10. С. 3–9.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ПСИХОЛОГІЇ СПРИЙНЯТТЯ КОЛЬОРУ

УДК 159.937.51

Карпенко А. В.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто актуальне питання – особливості впливу кольору на сприйняття людиною окремих предметів. Для всебічного розгляду питання вивчено й досліджено вплив на людину кольору в інтер'єрі та одязі, вплив кольору на її самопочуття, настрій, емоційний стан, думки і діяльність. Доведено важливість правильного вибору і поєднання кольорів і відтінків у повсякденному житті.*

Ключові слова: *психологія, колір, кольоротерапія, життєдіяльність, головний мозок, самопочуття, настрій, емоційний стан, психологія, сприйняття кольору, інтер'єр, символіка кольору, колірна гама, тест Люшера.*

Аннотация. *Рассмотрен актуальный вопрос – особенности влияния цвета на восприятие человеком отдельных предметов. Для всестороннего рассмотрения вопроса изучено и исследовано влияние на человека цвета в интерьере и одежде, влияние цвета на его самочувствие, настроение, эмоциональное состояние, мысли и деятельность. Доказана важность правильного выбора и сочетания цветов и оттенков в повседневной жизни.*

Ключевые слова: *психология, цвет, цветотерапия, жизнедеятельность, головной мозг, самочувствие, настроение, эмоциональное состояние, психология, восприятие цвета, интерьер, символика цвета, цветовая гамма, тест Люшера.*

Annotation. *Considered the actual issue – the peculiarities of the influence of color on the perception of individual objects. For the comprehensive consideration of the issue, the influence on the person of color in the interior and in clothing, the influence of color on his state of health, mood, emotional state, thoughts and activities has been studied and investigated. The importance of the right choice and combination of colors and shades in everyday life is proved.*

Keywords: *psychology, color, color therapy, vital activity, brain, state of health, mood, emotional state, psychology, color perception, interior, symbolism of color, color scale, Lusher test.*

Колір є потужним психологічним інструментом, за допомогою якого можна впливати на людину як позитивно, так і негативно. Завдяки правильному використанню кольору або декількох кольорів можна стимулювати або зменшувати продаж товарів, заспокоїти або збентежити людину. Це важливо не тільки в повсякденному житті, а й особливо в маркетингу, дизайні та брендингу. Психологами давно встановлено, що колір істотно впливає на психоемоційне сприйняття людиною різних речей. Кожний колір впливає по-різному, може викликати негативні або позитивні емоції залежно від того, де його застосовують. За допомогою правильно підібраного кольору можна привернути увагу, зацікавити і навіть викликати потрібні емоції. Саме тому важливо знати, де варто чи не варто застосовувати ті або інші кольори. Через колір можна поліпшити пам'ять, уважність і навіть переконати людину прийняти те чи інше рішення. Знання про значення кольорів є ключем до розуміння поведінки людини [1].

Символіка кольору має давню історію. Люди здавна надавали особливого значення читанню мови фарб, що знайшло відображення в стародавніх міфах, народних переказах, казках, різних релігійних і містичних навчаннях.

© Карпенко А. В., 2017

Так, у астрології промені сонця, розкладені в спектр, дають сім кольорів і відповідають семи основним планетам. При цьому фарби символізували не тільки планети та їх вплив, а й соціальне становище людей, їх різні психологічні стани [2]. Це проявлялося в підборі одягу певних кольорів, народних приказках, обрядах тощо. У різних народів склалася певна символіка кольорів, що дійшла і донині.

Здавна люди проявляли особливий інтерес до червоного кольору. У Китаї кажуть «червоне серце» про щиру, відверту людину, а «серце чорне» – про недобру, підступну. У Полінезії слово «червоний» є синонімом слова «коханий» [3]. У культурі різних народів емоційне і прикладне сприйняття кольору є дуже різним, що пов'язано з тривалою історичною традицією всередині відносно ізольованого розвитку етносу, релігії. Звідси відмінність сприйняття, наприклад, білого та чорного кольорів (траур або радість – залежно від культури, релігії).

Правильно підібрана колірна гама є важливою складовою успішності будь-якого проекту. Важливо враховувати певну залежність між колірним рішенням і природним сприйняттям його людиною: усе має працювати на мету. Наприклад, після проведення певних психологічних тестів і досліджень німецькі науковці дійшли висновку, що колір форми спортсменів впливає на рішення суддів. Так, футбольна команда, гравці якої одягнені в форму червоного кольору, має вищі шанси на перемогу, якщо грає на своєму полі [4].

За допомогою кольорів також можна контролювати емоції і навіть самопочуття людини. Вплив кольору на самопочуття людини можна простежити за тестом Люшера. Результати експерименту, у якому люди протягом певного часу дивилися на помаранчевий колір, показали, що цей колір спричиняє підвищення тиску крові, прискорює дихання і серцебиття, тобто справляє на нервову систему стимулюючий ефект. Досліди Люшера з темно-синім кольором демонстрували зворотний ефект: тиск крові падає, сповільнюється серцебиття, дихання стає повільнішим, тобто цей колір діє на вегетативну нервову систему як заспокійливе [5].

За допомогою кольору можна навіть впливати на апетит людини. Досвідчені дієтологи, маркетологи та ресторатори часто й успішно застосовують на практиці прийоми, що є пов'язаними із впливом кольору на апетит. Їжа певного кольору може викликати відчуття голоду або пригнічувати апетит. Посуд і серветки різних кольорів додаватимуть стравi привабливості [6]. Так, на червоній тарілці порція їжі є більш привабливою, але маленькою, тож виникає бажання додати ще. Вважають, що яскраві теплі кольори розпалюють голод, а холодні кольори, зелені та блакитні, навпаки, уповільнюють метаболізм.

Кожний колір впливає на наш психологічний стан, і тому правильний вибір кольору в одязі є важливим для кожної людини. Колір нашого одягу формує в оточуючих певні психологічні відчуття від нашого зовнішнього вигляду. Розуміючи значення кольорів, можна управляти враженням і створювати необхідний імідж. Дослідження засвідчили, що одяг кольору лаванди не варто одягати на вечірні заходи та свята: він викликає бажання відпочити і посидіти в тиші. Також навряд чи люди довірятимуть лікарю із яскравою краваткою або жінці – фінансовому раднику, одягненій у яскраво-рожеву блузку [7]. Кольори одягу можуть надавати нам впевненості або створювати відчуття незручності. Не буває добрих або поганих кольорів, але важливо, щоб поєднання і вибір кольорів був доречний для середовища, у якому людина перебуває. Слід пам'ятати, що теплі світлі тони одягу викликають відчуття легкості в спілкуванні, створюють відчуття дружелюбності. Темні холодні тони підвищують значущість, але водночас змушують тримати дистанцію. Звісно, на сприйняття кольору впливають і вік, соціальний статус, а також індивідуальні психологічні особливості.

Колір впливає на настрій людини, її емоційний стан, думки і діяльність. Тому вибір кольору в інтер'єрі відіграє важливу роль у житті кожної людини. Колір задає настрій житла, а, отже, і настрій мешканців. Вміле використання й поєднання кольорів у інтер'єрі можуть зробити приміщення невпізнанним. Відомо, що прохолодні, неяскраві, легкі кольори можуть «розсунути» стіни кімнати, і приміщення здаватиметься просторнішим, ніж насправді. Водночас теплі, темні та яскраві кольори можуть візуально значно зменшити простір.

Найбільшого поширення колірна психологія отримала в галузі маркетингу та реклами. Відомі компанії вкладають значні кошти у вибір логотипу, а дизайн інтер'єру є підтвердженням важливості кольору в маркетингових стратегіях. Ці компанії використовують кольори залежно від цільової аудиторії або поточних тенденцій на ринку. Так, чимало компаній додають у свій логотип зелений колір, який символізує екологію та захист довкілля.

Колір є важливим не тільки для клієнтів і споживачів, а й для співробітників компанії. Вважають, що якщо стіни офісу пофарбувати в білий колір, додати в інтер'єр щось зелене, блакитне або інші теплі тони, робоче місце здаватиметься затишнішим. Більшість керівників з маркетингу і реклами підтверджують, що використання психологічних ефектів кольорів є надзвичайно важливим (табл. 1) [1–3; 6–8].

Колір впливає на настрій і самопочуття, а кольоротерапія як вид лікування визнана в усьому світі. Науковцями доведено, що колір викликає певні біохімічні реакції в людських тканинах, стимулює роботу різних залоз і певних відділів головного мозку, у тому числі і гіпофіза. Інакше кажучи, те, як людина почувається, багато в чому залежить від кольорів, які її оточують [8]. На сьогодні кольоротерапія добре розвинена, за її застосування навіть можна діагностувати різні захворювання. Існує школа зцілення за допомогою кольору, над якою першими замислилися ще стародавні греки.

Таблиця 1

Вплив основних кольорів на психоемоційний стан людини

Колір	Символіка	Психоемоційний вплив	Відчуття простору
Червоний	Пристрасть	Підвищує тонус, виділяє, дуже стомлює	Наближає
Помаранчевий	Енергія, радість	Покращує настрій, привертає увагу	Наближає
Жовтий	Щастя, спокій	Зігріває, привертає увагу, не втомлює	Віддаляє
Зелений	Надія, молодість	Сприяє відпочинку, не втомлює навіть за умови тривалого спостереження	Віддаляє
Блакитний	Мрії, фантазії	Знімає відчуття втоми, сприяє релаксації	Віддаляє
Синій	Філософія та мудрість	Сприяє встановленню довірчих взаємовідносин	Наближає
Фіолетовий	Гармонія протилежностей	Активізує творчий початок	Наближає

Таким чином, колір – це своєрідний знак, символ і сигнал, і кожний колір має безліч значень. За допомогою кольору можна донести інформацію оточуючим – у такому разі колір відіграватиме роль невимовлених слів. Кольори відіграють велику роль у житті людини: доведено, що колір справляє на людину не тільки естетичну, а й психологічну та навіть фізіологічну дію.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Малюкіна А. О.

Література: 1. Психология цвета: что означает каждый цвет и как он влияет на нашу жизнь // CogniFit. https://www.cognifit.com/ru. **2.** Психологія кольору: синій // Telopa. URL: http://telopa.com.ua/psyhologiya-koloru-synij. **3.** Кошель Л. Символика цвета в веб-дизайне. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/simvolika-tsveta-v-veb-dizayne. **4.** Цвет формы спортсмена влияет на решение судьи. URL: https://lenta.ru/news/2008/07/10/unfair. **5.** Драгунский В. Полный цветопсихологический тест М. Люшера. URL: http://www.aquarun.ru/psih/ct/ct5.html. **6.** Цвет и аппетит // Diets. URL: https://www.diets.ru/article/1127390. **7.** Брайд У. Психология цвета. М.: АСТ; Астрель, 2009. 158 с. **8.** Цветотерапия // Психологос. URL: http://www.psychologos.ru/articles/view/cvetoterapiya.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 621.100

Кісіль Д. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано теоретичні аспекти конкурентоспроможності сучасних підприємств. Розглянуто основні методи визначення конкурентоспроможності підприємства. Обґрунтовано доцільність використання методу аналізу ієрархій для визначення конкурентоспроможності сучасного вітчизняного підприємства.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, виробництво, аналіз, облік, конкурентоспроможність, метод аналізу ієрархій, метод рангів, індикативний метод, матриця BCG.*

© Кісіль Д. О., 2017

Аннотация. *Проанализированы теоретические аспекты конкурентоспособности современных предприятий. Рассмотрены основные методы определения конкурентоспособности предприятия. Обоснована целесообразность использования метода анализа иерархий для определения конкурентоспособности современного отечественного предприятия.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, производство, анализ, учет, конкурентоспособность, метод анализа иерархий, метод рангов, индикативный метод, матрица BCG.*

Annotation. *The theoretical aspects of the competitiveness of modern enterprises are analyzed. The main methods for determining the competitiveness of an enterprise are considered. The expediency of using the hierarchy analysis method for determining the competitiveness of a modern domestic enterprise is substantiated.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, production, analysis, accounting, competitiveness, hierarchy analysis method, rank method, indicative method, BCG matrix.*

Для сучасного етапу економічного розвитку характерним є постійне зростання вимог споживачів, із чим пов'язане посилення конкурентної боротьби, зміцнення позицій конкурентів і необхідність скорочення термінів упровадження інноваційних технологій.

Конкуренція змушує суб'єктів ринку постійно тримати під контролем дії суперників, ухвалювати рішення, що сприятимуть подоланню негативних наслідків конкурентного тиску та стабільному розвитку за умов конкуренції, тобто забезпечуватимуть конкурентоспроможність.

Концептуальні основи теорії конкуренції досліджували зарубіжні науковці Брю С., Котлер Ф., Макконнелл К., Портер М. Питання оцінювання й управління конкурентоспроможністю підприємств розглядали вітчизняні дослідники Зав'ялов П., Загорянська О., Соколова Л. та ін. Останнім часом усе частіше для оцінювання рівня конкурентоспроможності й управління ним застосовують математичні методи й моделі. Особливості застосування математичних методів і моделей у процесі управління конкурентоспроможністю підприємства досліджували Ансофф І., Гейць В., Забродський В., Клебанова Т., Лепа М. та ін.

Метою написання статті є дослідження можливості застосування методу аналізу ієрархій для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентоспроможність є однією із центральних категорій сучасної економічної науки, з якою традиційно пов'язують успішність функціонування суб'єктів конкурентних відносин, а також ефективність і стабільність розвитку ринкового механізму в цілому. Конкурентоспроможність підприємства найчастіше пов'язують із здатністю випускати конкурентоспроможну продукцію, надавати відповідні послуги, спроможністю задовольняти потреби споживачів краще, ніж це роблять основні конкуренти.

Внутрішня конкурентоспроможність, як і конкурентоспроможність ринкова, є багатофакторним поняттям. Завдання визначення рівня внутрішньої конкурентоспроможності може бути зведене до впорядкування багатокритеріальних об'єктів і визначення кращого з них на основі побудови ієрархічної моделі критеріїв та отримання порівняльної оцінки виробничих проектів підприємства.

Визначення рівня конкурентоспроможності підприємств є складною проблемою, для вирішення якої багатьма вітчизняними та зарубіжними авторами застосовувалися різні методичні підходи: індикативний, різниць, метод рангів, ієрархії, матриці BCG та ін.; розглянемо їх детальніше.

Сутністю індикативного методу є сукупність характеристик, які дозволяють описати стан того чи іншого об'єкта дослідження, і на основі характеристик обґрунтувати рекомендації щодо підвищення ефективності його функціонування. До цих характеристик належать показники обсягу реалізації, прибутку, витрат обігу тощо. У свою чергу, кожний індикатор розпадається на кілька показників, які відображають стан уже окремих елементів досліджуваного об'єкта. Наприклад, загальний обсяг реалізації деталізується за рахунок структурних елементів асортименту товарів. Однак, для оцінювання конкурентоспроможності підприємства потрібною є систематизація інформації про рівень конкурентної боротьби, залежно від якого застосовуються ті чи інші значення індикаторів. Таких рівнів може бути декілька, залежно від цілей дослідження. Це рівень світового лідерства (показники, які виражають конкурентні значення індикаторів конкурентоспроможності для світових провідних фірм), народногосподарського лідерства, галузевого лідерства. Кожному рівню має відповідати певний набір індикаторів у вигляді окремих показників, на основі яких можна створити систему комплексної оцінки конкурентоспроможного підприємства, де відображено відносні величини обраних показників та їх вираження в процентах і балах.

Рівень конкурентоспроможності Бараненко С. П. пропонує визначати за методом різниць, у основі якого порівняння показників кількох підприємств, що характеризують різні аспекти їх діяльності. Залежно від знака різниці між відповідними показниками ці порівняння визначають переваги чи недоліки.

Застосування методу рангів дає змогу оцінити конкурентоспроможність підприємства шляхом виявлення слабких і сильних його сторін порівняно з аналогічними підприємствами – конкурентами, і на цій основі визна-

чити його місце (ранг) у конкурентній боротьбі. Ранги підприємств визначають за кількома показниками діяльності, серед них обсяг товарообігу, активи підприємства, прибуток, валовий дохід і витрати обігу. Це дає змогу визначити, за якими показниками підприємство відстає чи має переваги порівняно з конкурентами. Разом із тим, одержання обґрунтованих висновків за цим методом ускладнене через відсутність чітких критеріїв належності підприємства та його конкурентів до однієї порівняльної групи. Вважаємо, лише забезпечення умов для порівняння дасть змогу одержати достатньо коректні оцінки рангів за конкурентоспроможністю.

У середині 70-х рр. маркетингова фірма «Бостон консалтинг груп» розробила методику оцінки конкурентоспроможності різних товарів, яку можна застосувати і для оцінки конкурентоспроможності підприємств. Основним інструментом досліджень є матриця, побудована на основі двох показників: за вертикаллю вказують темпи зростання обсягу ринку конкретного товару в лінійному масштабі, а за горизонталлю – частку підприємства на ринку в логарифмічному масштабі. За цим методом найбільш конкурентоспроможним вважають підприємство, яке має найбільшу частку на ринку [2].

Отже, для проведення аналізу внутрішньої конкурентоспроможності виробів підприємства найдоцільнішим є метод аналізу ієрархій. Його сутністю є декомпозиція проблеми на простіші складові та подальша їх обробка особою, яка приймає рішення, із застосуванням методу попарних зіставлень, що дає змогу звести вирішення складної задачі до послідовних попарних порівнянь її окремих компонентів [5]. Як підсумок може бути отримано відносний ступінь взаємодії елементів у ієрархії.

Метод аналізу ієрархій (МАІ) охоплює процедури синтезу множинних суджень, отримання пріоритетів критеріїв і знаходження альтернативних рішень. Він є систематичною процедурою для ієрархічного подання елементів, які визначають сутність будь-якої проблеми [3–5]. Найважливішими перевагами методу аналізу ієрархій є:

– чітке математичне обґрунтування здійснюваних операцій;

– можливість декомпозиції складної проблеми;

– наявність вбудованих методів перевірки якості отриманих результатів (перевірка чисельної та транзитивної погодженості);

– можливість збереження секретності кінцевих результатів для отримання незалежної загальної оцінки;

– гнучкість, що дає змогу мінімізувати протиріччя;

– дає змогу враховувати найрізноманітніші умови для проведення експертиз.

У спрощеному вигляді процедура отримання інтегральної оцінки конкурентоспроможності за методом аналізу ієрархій може бути подана трьома етапами.

1. Полягає у структуризації у вигляді ієрархічної схеми з декількома рівнями, тобто визначенні переліку факторів та їх ієрархічної залежності. Факторами внутрішньої конкурентоспроможності є ті чи інші причини, що частково впливають на рівень і характер розвитку виробничого проекту. Їх порівнюють із застосуванням шкали парних порівнянь Сааті Т. (табл. 1) [4; 5].

Таблиця 1

Шкала парних порівнянь Сааті Т.

Відносна важливість (бали)	Визначення	Пояснення
1	Однакова важливість	Обидва елементи вносять однаковий вклад
3	Один елемент є дещо важливішим за інший	Досвід дозволяє поставити один елемент трохи вище за інший
5	Суттєва перевага	Досвід дозволяє встановити безумовну перевагу одного над іншим
7	Значна перевага	Один елемент настільки важливіший за інший, що є практично значущим
9	Абсолютна перевага одного над іншим	Очевидність переваги підтверджує більшість
2; 4; 6; 8	Проміжні оцінки між сусідніми твердженнями	Компромісне рішення
Обернені величини наведених чисел	Якщо при порівнянні одного елемента з іншим отримано одне з указаних чисел (1–9), то при порівнянні другого з першим матимемо обернену величину	-

Другим етапом методу аналізу ієрархій передбачено формування матриць попарних порівнянь елементів для кожного рівня та визначення їх локальних пріоритетів. У методі аналізу ієрархій елементи задачі порівнюються попарно щодо інтенсивності їх дії на елемент ієрархії, розташований вище за рівнем, за для визначення локальних пріоритетів елементів [4; 5].

Для проведення попарних порівнянь застосовують шкалу відносної важливості [5].

Третім етапом методу аналізу ієрархій є застосування принципу синтезу для визначення глобальних пріоритетів елементів наступного рівня та розрахунок найкращої альтернативи.

Обов'язковою умовою застосування методу аналізу ієрархій є перевірка узгодженості оцінок відносної важливості елементів. Зауважимо, що метод аналізу ієрархій, як і інші аналітичні процедури, може бути неправильно використаний, якщо обробляються твердження, засновані на упереджених поглядах експертів; очевидно, що важливою є наявність незалежних експертів. За результатами проведених розрахунків визначають найбільш конкурентоспроможний у межах підприємства проект за максимальним значенням його зваженого показника порівняно з іншими [5].

Таким чином, застосування методу аналізу ієрархій дає змогу отримати порівняльну оцінку окремих проектів підприємства за необмеженою кількістю критеріїв, порівняння яких формує цілісне уявлення про переважні напрями діяльності підприємства. Зважена оцінка проектів у внутрішньому середовищі підприємства дає змогу розмістити їх за пріоритетністю під час розробки товарної, фінансової та інших стратегій підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Авраменко О. В.

Література: 1. Завьялов П. С. Промышленная политика государства как средство активного воздействия на конкурентоспособность. *Маркетинг.* 1996. № 4. С. 19–23. **2.** Загорянська О. Л. Особливості формування системи управління конкурентоспроможністю продукції промислового підприємства. *Нові технології.* 2009. № 1 (23). С. 177–179. **3.** Соколова Л. В. Теорія і практика адаптації підприємств до мінливого бізнес-середовища: монографія. Харків: ХНУРЕ, 2004. 288 с. **4.** Бараненко С. П., Шеметов В. В. Стратегическая устойчивость предприятия. М.: ЗАО Центрполиграф, 2004. 493 с. **5.** Саати Т. Д. Принятие решений. Метод анализа иерархий/пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. М.: Радио и связь, 1993. 278 с.

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ РЕКЛАМЫ В ПРАКТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

УДК 659.1

Князева А. О.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализированы проблемные аспекты осуществления рекламной деятельности. Исследованы правила и критерии определения недобросовестной рекламы. Предложены направления эффективного решения имеющихся правовых проблем.*

Ключевые слова: *экономика, реклама, недобросовестная реклама, рекламодатель, стандарты рекламы, законодательство, правовое регулирование.*

Анотація. *Проаналізовано проблемні аспекти здійснення рекламної діяльності. Досліджено правила й критерії визначення недобросовісної реклами. Запропоновано напрями ефективного вирішення наявних правових проблем.*

Ключові слова: *економіка, реклама, недобросовісна реклама, рекламодавець, стандарти реклами, законодавство, правове регулювання.*

© Князева А. О., 2017

Annotation. *The problematic aspects of advertising activities are analyzed. The rules and criteria for determining unfair advertising are investigated. Suggested directions for effective solution of existing legal problems.*

Keywords: *economy, advertising, unfair advertising, advertiser, advertising standards, legislation, legal regulation.*

Наличие конкуренции является одним из показателей нормального развития экономики и производства. Вместе с тем там, где есть конкуренция, всегда имеет место и недобросовестная реклама, которая законодательством не допускается и которую участники гражданского оборота вправе пресекать. В современных условиях большую часть эфира на телевидении и в других средствах массовой информации занимает реклама различных товаров (работ, услуг). Немало нарушений законодательства о защите конкуренции связано именно с распространением ненадлежащей (недобросовестной) рекламы.

Реклама – удовольствие не из дешевых, и на всех этапах ее подготовки, от разработки до непосредственного распространения, расходуются невероятно большие средства. Обычно больше средств на рекламу тратят субъекты хозяйственной деятельности, ведь она является основным методом воздействия на людей для того, чтобы заинтересовать последних в своем товаре или услуге, и получении основного результата – продажи рекламируемого продукта. Хотя, в зависимости от целей, которые преследуют рекламодатели, не только субъекты хозяйствования пользуются таким инструментом маркетинга. Именно из-за возможности с помощью рекламы увеличивать объемы продаж или долю предприятия на рынке, а также доносить до людей ту или иную информацию, из года в год растут не только затраты на нее, но и количество недобросовестной рекламы, которую еще называют «черной».

В ст. 10 Закона Украины «О рекламе» это понятие определяют как информацию о лице или товаре, распространяемую в любой форме и любым способом и предназначенную сформировать или поддержать осведомленность потребителей рекламы и их интерес относительно определенных лиц или товара [1]. Этой же статьей определено понятие недобросовестной рекламы как такой, которая вводит или может ввести в заблуждение потребителей, нанести вред лицам, государству или обществу из-за неточности, недостоверности, двусмысленности, преувеличения, умалчивания, нарушения требований относительно времени, места и способа распространения.

В законодательстве указано, какая реклама является недобросовестной. Из определения понятно, какие способы представления информации используют недобросовестные рекламодатели не только для непосредственного продвижения своих товаров и услуг, но и как метод конкуренции. Кроме того, следует заметить, что недобросовестной рекламы достаточно много, а последствия от отдельных ее проявлений могут быть глобальными. Именно поэтому во всех развитых странах мира идет борьба с «черной рекламой», и противодействовать ей пытаются на всех уровнях; не является исключением и Украина.

Согласно Закону Украины «О рекламе», недобросовестная реклама запрещена. Но на практике процедура выявления в рекламе признаков недобросовестности остается поверхностной и нечеткой, а большое количество уже распространенной рекламы имеет признаки недобросовестной, особенно в плане двусмысленности, неточности или умолчания. Как отмечает Арапова Г. Ю., не существует никаких нормативных документов, устанавливающих механизмы, правила и методику определения того, является ли согласно установленным законодательством признакам та или иная реклама или ее элемент или часть недобросовестной [2].

Следовательно, по какой процедуре и на основании каких дополнительных источников соответствующие органы устанавливают факты недобросовестности рекламы и привлекают виновных к ответственности, неизвестно. Именно поэтому существуют возможность для злоупотреблений и риск неодинакового применения норм законодательства – то, от чего нужно избавляться, поскольку это, в свою очередь, порождает неоднократные обжалования решений тех или иных органов, когда такие решения являются необъективными, неточными, а часто – и вовсе незаконными.

Одна из ведущих юридических фирм Spektor Law Firm определяет такие виды недобросовестной рекламы:

– содержит некорректные сравнения рекламируемого товара с находящимися в обороте товарами, которые произведены другими изготовителями или реализуются другими продавцами;

– порочит достоинство или деловую репутацию лица, в том числе конкурента;

– представляет собой рекламу товара, реклама которого запрещена данным способом, в данное время или в данном месте; если она осуществляется под видом рекламы другого товара, товарный знак или знак обслуживания которого тождествен или сходен до степени смешения с товарным знаком или знаком обслуживания товара, в отношении рекламы которого установлены соответствующие требования и ограничения, а также под видом рекламы изготовителя или продавца такого товара;

– вводит или может ввести в заблуждение потребителей рекламы [3; 4].

Эти виды недобросовестной рекламы совпадают с предусмотренными в Законе Украины «О рекламе».

Рассмотрим пример последнего вида недобросовестной рекламы. Организация по стандартам рекламы (Advertising Standards Authority, ASA, Великобритания) выступила с защитой потребителя в отношении рекламы, которая была запрещена из-за использования ретуши в рекламных снимках. По мнению экспертов, уж больно безупречно смотрится кожа звезд, что вводит потребителя в заблуждение. Казалось бы, бренды специально приглашают звезд, чтобы продемонстрировать нам, потребителям, красоту их внешности и вдохновить на покупку. Реклама бренда Lancome с Джулией Робертс признана не соответствующей действительности. Специалисты ASA посчитали, что кожа на тот момент 43-летней актрисы и матери троих детей неправдоподобно хороша. Использование фотошопа в таком случае неправомерно, это вводит потребителя в заблуждение, когда он ориентируется на ретушированное фото, а реклама обещает то, чего достичь с помощью тонального средства невозможно. Джулия Робертс стала лицом Lancome в 2010 г., ее контракт оценивается в 15 млн фунтов стерлингов. В Великобритании этот рекламный имидж был убран из СМИ.

Этот случай не является единичным. L'Oreal также придется отменить свою рекламу тонального средства Maybelline с Кристи Терлингтон. Признано, что этот имидж также вводит потребителя в заблуждение, обещает невозможное. Хотя в рекламе косметическая компания несколько подстраховалась, написав мелким шрифтом, что к изображению применялась ретушь. Однако специалисты ASA все равно сочли рекламу некорректной.

Ранее несколько рекламных кампаний косметики были запрещены по подобным причинам – картинка обещает невозможное. Под запретом оказались рекламные плакаты Rimmel с моделью Джорджией Мэй Джаггер, дочерью легендарного рок-музыканта Мика Джаггера, из-за использования накладных ресниц. Была отозвана реклама другой туши от Rimmel – Magnif'eyes Mascara 2007 г. выпуска, в ней снялась Кейт Мосс [5]. Таким образом, очевидно, что законодательство учитывает потребность рынка и вводит соответствующие нормы регулирования рекламной деятельности фирм.

Обратим внимание и на базовый юридический анализ рекламного материала, чтобы не нанести вред деловой репутации рекламодателя. Важным начальным этапом, от которого полностью зависят все последующие этапы размещения рекламного материала в СМИ и возможность донести идею рекламодателя к потребителям, является разработка и детальный анализ идеи и креативного создания самого рекламного материала. При этом обязательно необходимо провести базовый юридический анализ рекламного материала в так называемых рекламных сценариях (описательных и в проиллюстрированной раскадровке по секундам), чтобы персонал рекламодателя мог учесть требования законодательных актов в сфере рекламы. Следует обратить внимание на то, что рекламный видеоролик для телевидения, макет для печатных СМИ или для размещения на носителе наружной рекламы, интернет-баннер, аудио-ролик и др. являются комплексным объектом права интеллектуальной собственности, который подразумевает актерскую игру, дубляж информационного текста дикторов, фотографические изображения. Все эти элементы должны соответствовать не только действующему рекламному законодательству, но и Закону Украины «О защите прав интеллектуальной собственности». При проведении юридического анализа рекламного материала рекламодателю необходимо обратить внимание на следующие основные моменты: если в рекламном материале присутствует изображение физического лица (как объект охраны), то для размещения его изображения в рекламном материале необходимо получить письменное согласие этого физического лица. Такое согласие предоставляется непосредственно рекламодателю. В случае использования в рекламном материале фотоизображения, приобретенного в фотобанке, необходимо детально проанализировать, на каких условиях – место, территория, период использования, ограничения по количеству печатной продукции, размер рекламного материала, сфера использования фотоизображения – приобретены права на использование этого фотоизображения в рекламном материале и можно ли его использовать в коммерческих, в том числе рекламных, целях.

В случае, если рекламный материал содержит изображение товара или информацию о товаре, подлежащем обязательной сертификации в Украине или производство или реализация которого требуют наличия соответствующей лицензии, необходимо проверить действие лицензии или выданного сертификата соответствия на рекламируемый товар. В случае отсутствия таких документов или если срок их действия закончился, рекламировать такой товар запрещено в соответствии с Законом Украины «О рекламе». Особое внимание следует обратить на анализ рекламного видеоролика, в котором используется целый ряд связанных между собой объектов права интеллектуальной собственности. Так, при анализе видеоролика перед его официальной публикацией в средствах массовой информации рекламодателю следует учесть определенные аспекты. Если в видеоролике есть какие-либо изображения и (или) актерская игра первого и второго плана, то необходимо определить, на какой именно период, территорию, место использования, другие условия такие актеры дали согласие рекламодателю использовать свои изображения (исполнения сцен в видеоролике). Если в видеоролике присутствует музыкальное произведение, со словами или без них, необходимо отдельно определить условия его использования, а именно период, способ, территорию и место использования музыкального произведения. Если это возможно, необходимо в договорном порядке предусмотреть передачу рекламодателю всех исключительных имущественных прав интеллектуальной собственности других участников, вовлеченных в создание рекламного видеоролика: режиссера, оператора, диктора, дизайнера, звукорежиссера, постановщика¸ переводчика, программиста [3; 4].

Экономия на проведении профессионального анализа рекламных материалов и пренебрежение требованиями, предусмотренными в правовых актах о размещение рекламных материалов в СМИ, может стоить рекламодателю деловой репутации. Это более чем вероятно скажется на объемах продаж его товаров, поскольку контролирующие органы вправе требовать от виновного рекламодателя публичного опровержения недобросовестной и неправомерной сравнительной рекламы, как в добровольном, так и в судебном порядке [4].

Таким образом, следует выделить в законодательстве определенные процедуры выявления в рекламе признаков недобросовестности и наказание за нарушение законодательства на практике. Рассмотренные примеры убеждают, что большое количество распространенной рекламы имеет признаки недобросовестной, особенно в плане неточности, умолчания и введения потребителей в заблуждение.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Коршакова О. Н.

Литература: 1. Недобросовестная реклама. Основания для злоупотреблений // Spektor Law Firm. URL: http://spektor.ua/article/nedobrosovestnaya-reklama-osnovaniya-dlya-zloupotrebleniy. **2.** Арапова Г. Ю. Реклама в СМИ. Юристу и руководителю СМИ. Воронеж: Центр защиты прав СМИ, 2012. 142 с. **3.** Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80. **4.** Михайлова С. А., Нересян М. М. Анализ нормативных документов, касающихся законодательного регулирования информации и рекламы в области обращения лекарственных средств. URL: https://www.science-education.ru/pdf/2015/1/1095.pdf. **5.** Гнедина Ю. Очередной скандал вокруг недобросовестной рекламы объемной туши для ресниц. URL: https://www.mycharm.ru/news/text/?id=5046.

МІЖНАРОДНІ МОРСЬКІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

УДК 656.614

Коваленко А. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано визначення сутності поняття міжнародних морських перевезень. Досліджено проблемні питання оподаткування таких перевезень. Деталізовано правові норми, що регулюють міжнародні морські перевезення в Україні.*

Ключові слова: *перевезення, морські перевезення, міжнародні морські перевезення, законодавство, Гаазькі правила, Гамбурзькі правила, Кодекс торговельного мореплавства України, міжнародне право.*

Аннотация. *Проанализированы определения сущности понятия международных морских перевозок. Исследованы проблемные вопросы налогообложения таких перевозок. Детализированы правовые нормы, регулирующие международные морские перевозки в Украине.*

Ключевые слова: *перевозки, морские перевозки, международные морские перевозки, законодательство, Гаагские правила, Гамбургские правила, Кодекс торгового мореплавания Украины, международное право.*

Annotation. *The definitions of the essence of the concept of international sea transportation are analyzed. The problematic issues of taxation of such transportations are investigated. The legal norms regulating international sea transportations in Ukraine are detailed.*

© Коваленко А. В., 2017

Keywords: *transportation, sea transportation, international sea transport, legislation, Hague rules, Hamburg Rules, the Code of Merchant Shipping of Ukraine, international law.*

Нині міжнародна торгівля є одним з основних видів міжнародного співробітництва, отже, розвитку морських перевезень приділяється особлива увага. Історично морський транспорт посприяв розвитку міжнародної торгівлі, оскільки основний обсяг усіх міжнародних міжконтинентальних перевезень припадає саме на морські судна. Право міжнародного перевезення розвивалося в межах парадигм свободи договору і міжнародної уніфікації, які традиційно досягалися шляхом застосування в основному загальних правил і стандартів. Як зазначає Касаткіна А. С. [1], морське право з'явилося раніше інших напрямків транспортного права через те, що всі інші види транспортних перевезень виникли значно пізніше морських. Тому і розвиток відбувався абсолютно індивідуально і самобутньо, а принцип свободи договору переважав ще до появи Брюссельської конвенції 1924 р. про уніфікацію деяких правил про коносамент (Гаазькі правила) [4].

Поглиблення міжнародного поділу праці та формування транснаціональних корпорацій призвело до виникнення торгово-промислового судноплавства як особливої форми організації руху морських суден. На організацію морських перевезень величезний вплив мала контейнеризація торгівлі та розвиток техніки і технології контейнерних перевезень. Дедалі більшого розвитку отримують змішані перевезення за участю морського, внутрішнього водного (річкового), автомобільного, залізничного і повітряного транспорту, що підвищує значення транспортного експедирування і втілює в життя нові технології доставки вантажів, наприклад, «від дверей до дверей», «точно в строк» та ін.

Формуванням відкритого економічного простору, що сприяє вільному руху товарів і послуг, зумовлено розвиток транспортної інфраструктури. Значні обсяги перевезень міжнародного характеру вимагають чіткого правового регулювання. Як зауважує Єрпилева Н. Ю. [2], неналежним правовим регулюванням міжнародних морських перевезень зумовлено виникнення протиріч і суперечок на практиці. У зв'язку із цим питання правового регулювання цього виду правовідносин потребують подальших поглиблених досліджень.

Значну увагу вивченню міжнародних морських перевезень приділяли як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Істотній внесок у розробку теоретичних і практичних аспектів цього питання зробили Гайворонський В. М., Коба В. Г., Зеркалов Д. В., Тимощук Е. Н. та ін. Однак, більш детального дослідження потребують питання оподаткування та систематизації термінології міжнародних морських перевезень у вітчизняному законодавстві.

Метою написання статті є виявлення прогалин і суперечностей чинного вітчизняного законодавства стосовно регулювання міжнародних морських перевезень і визначення способів їх усунення, а також аналіз норм міжнародних договорів у сфері міжнародних морських перевезень. Предметом дослідження є проблеми визначення міжнародних морських перевезень у вітчизняному законодавстві. Об'єктом дослідження є правове регулювання міжнародних морських перевезень, міжнародні правила регулювання та вітчизняне законодавство.

Розглянемо передусім правові основи договорів морського перевезення, що регулюють механізм міжнародної експедиції товарів. Нині основними міжнародними актами є Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких норм права, що стосуються коносаментів (Гаазькі правила), розроблена Міжнародним морським комітетом, що набула чинності в червні 1931 р., і Конвенція ООН про морське перевезення вантажів (Гамбурзькі правила) від 1978 р., розроблена Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), що набула чинності в листопаді 1992 р.

Кокін А. С. [3] зауважує, що головною відмінністю цих конвенцій є кількість даних, які мають бути обов'язково вказані в транспортних документах. Так, Гаазькими правилами встановлено, що мінімальна кількість елементів, що підлягають відображенню в кожному документі, дорівнює трьом, а Гамбурзькими правилами збільшено кількість таких елементів до п'ятнадцяти.

Нормативно-правові акти України щодо морських перевезень вантажів – це кодекси, закони та підзаконні акти, що є частиною внутрішнього вітчизняного законодавства; ними безпосередньо регулюються правовідносини у цій сфері.

1. Кодекс торговельного мореплавства України (далі – кодекс ТМ України) від 09.12.1994 р. Це основний кодифікований нормативно-правовий акт вітчизняного законодавства, що регулює сферу торговельного мореплавства. Під торговельним мореплавством у ньому розуміють діяльність, що є пов'язаною з використанням суден для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, рибних та інших промислів, розвідки та видобутку корисних копалин, застосування буксирних, криголамних і рятувальних операцій, прокладання кабелю, а також для інших господарських, наукових і культурних цілей.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 р. № 320 «Про затвердження Порядку переміщення товарів у пунктах пропуску через державний кордон, які розміщуються на території морських портів України, під час контейнерних перевезень у прямому змішаному сполученні» (зі змінами та доповненнями).

3. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 13.12.2004 р. № 1098 «Про затвердження Правил оформлення вантажних перевізних документів на перевезення морським транспортом» (зі змінами та доповненнями).

4. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 14.12.1998 р. № 497 «Про затвердження Положення про порядок підготовки та подачі інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення» (зі змінами та доповненнями).

5. Наказ Міністерства фінансів України від 10.03.2015 р. № 308 «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей на морському та річковому транспорті» (зі змінами та доповненнями). Цей Порядок регулює виконання митних формальностей, тобто порядок дій і процедури при переміщенні водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними через митний кордон України.

У зовнішній торгівлі отримали застосування як загальновизнані правила торговельні звичаї і документи, розроблені та прийняті Міжнародною федерацією транспортно-експедиторських організацій (далі – FIATA) і Міжнародною торговою палатою (далі – МТП). МТП – це міжнародна неурядова організація приватного підприємництва, яка розробила правила тлумачення міжнародних торговельних термінів – Інкотермс, які нині опубліковані вже в семи редакціях. Метою цього документа є встановлення єдності тлумачень термінів договору купівлі-продажу товару з переміщенням його через митні кордони держав (Інкотермс-2010 містять 11 торговельних термінів).

Проблема вітчизняного законодавства з питань регулювання морських перевезень полягає в тому, що відповідно до ст. 197 Податкового кодексу України операції з надання послуг суднам, які здійснюють міжнародні перевезення, звільняються від оподаткування. Отже, визначення перевезення як міжнародної послуги тягне за собою звільнення від оподаткування, зокрема, податком на додану вартість, портових зборів, що є платою за портові послуги. Відповідно до ст. 195 (1.3. «А») Податкового кодексу міжнародним вважають перевезення за єдиним міжнародним перевізним документом, але це положення обмежує свою дію саме цим підпунктом Податкового кодексу, а тому до міжнародних перевезень згідно зі ст. 197, це визначення не належить, хоча воно і є досить раціональним [5].

Для визначення міжнародного морського перевезення слід звернутися до морського права. Зі ст. 131, 132 Кодексу торговельного мореплавства України очевидно, що морські перевезення можуть бути каботажними – це перевезення між українськими портами і міжнародними – це перевезення між портами України та зарубіжними портами.

Проблеми із визначенням міжнародних морських перевезень виникають і на практиці. Так, наприклад у справі № 915/1156/15, рішення Господарського суду Миколаївської області від 15.09.2015 р., яка була розглянута українським судом, визначено, що в перевізному документі місце навантаження вантажу визначалося як «безпечний порт Миколаїв», а місце вивантаження – «одне безпечне місце зберігання на плаву, у Чорному морі, не в Чорноморських протоках, в нейтральних водах, не на території Російської Федерації». Отже, для вивантаження вантажу судно мало вийти за кордон України. Однак, і у великому каботажі морські судна виходять за межі держави і, не заходячи в зарубіжний порт, знову перетинають державний кордон у зворотному напрямку, заходячи для вивантаження вантажу знову в українські води, зокрема, портові. Оскільки подальший шлях прямування вантажу і пункт його призначення був невідомий, суд застосував таку додаткову ознаку міжнародного перевезення, як ставка портового збору.

У Додатках 2–6 до Порядку справляння і розміру ставок портових зборів, затвердженого наказом Міністерства інфраструктури України «Про портові збори» від 27.05.2013 р. № 316, портові збори поділяють на збори з суден зарубіжного плавання та збори з суден каботажного плавання. Суд цілком ґрунтовно підсумував, що, оскільки морські перевезення поділяють на перевезення каботажні та міжнародні, відповідно каботажні перевезення здійснюються каботажними судами, а міжнародні – закордонними. Звісно, таке судове рішення, а саме: рішення у справі № 915/1156/15 від 15.09.2015 р. Господарського суду Миколаївської області, має важливе значення в українському морському праві. Таким чином, у нашій сучасній правовій доктрині до поняття міжнародного морського перевезення можна внести додаткову ознаку – перевезення судами закордонного плавання.

Дійсно, адже має місце строга диз'юнкція: морське перевезення може бути або міжнародним, або каботажним, у тому числі у великому каботажі. Як і за міжнародного перевезення, перевезення у великому каботажі здійснюються з перетинанням державного кордону. Водночас якщо морське судно виконує якусь частину перевезення зі сплатою портових зборів за відповідною ставкою, так, що судно в такому випадку вважають судном закордонного плавання, таке перевезення має в податкових відносинах вважатися міжнародним. Поки що досить важко припустити, наскільки істотним це судове рішення може бути для морського права, адже оформлення суден у великому каботажі проводиться подібно оформленню суден, що здійснюють міжнародні перевезення. Приклад: судно, яке здійснює каботажні перевезення, зайшло в іноземний порт, наприклад, в порт-притулок. Чи матиме місце в цьому випадку міжнародне перевезення? Вважаємо, відповідь має бути негативною, якщо не було видачі вантажу в іноземному порту, адже при заході в іноземний порт аж ніяк не йдеться про відправлення судна

в рейс. Водночас, якщо вантаж був вивантажений і перетнув митний кордон іншої держави, то фактично перевезення було міжнародним, хоч рейс слід класифікувати як каботажний. І, навпаки, навіть якщо місцем призначення судна не є іноземний порт, але передбачено перетин судном державного кордону, і морське перевезення оформлено та сплачено як перевезення судном закордонного плавання, таке перевезення цілком може вважатися міжнародним [6].

Якщо погодитись із суворим поділом перевезень на каботажні та міжнародні, можна піти від протилежного у визначенні міжнародного перевезення. Мабуть, головним у визначенні каботажного перевезення є те, що воно виконується в порту призначення, який є портом тієї самої держави, що і порт відправлення судна, а тому за наявності вищевказаних обставин і без доказів того, що портом призначення є порт тієї самої держави, що і порт відправлення, морське перевезення буде з повною підставою вважатися міжнародним.

Положення щодо документального оформлення морського перевезення міститься в другому абзаці ст. 195 (1.3. «А») Податкового кодексу України: «Для цілей цього підпункту перевезення вважають міжнародним, якщо воно здійснюється за єдиним міжнародним перевізним документом». Безсумнівно, це положення щодо перевезення в цілому, тобто в широкому сенсі, що не обмежується переміщенням у фізичному просторі з одного місця в інше на транспортному засобі (морському судні, якщо йдеться про морські перевезення) певного предмета (вантажу) або пасажира. Незважаючи на формально обмежену сферу дії, це положення містить норму (її частину), що може бути досить корисною для визначення міжнародного перевезення. Дійсно, не викликає сумніву, що міжнародне перевезення має здійснюватися за міжнародними правилами й оформлятися відповідними документами [6].

Щодо поняття єдиного міжнародного перевізного документа існує позиція Міністерства інфраструктури, висловлена в листі «Щодо єдиного міжнародного перевізного документа для кожного виду перевезень і для кожного виду транспорту» від 19.09.2011 р. № 7885/11/10-11 [7]. У цьому Листі увагу зосереджено на коносаменті, який, безсумнівно, таким і є. Звичайно, вичерпний перелік таких документів скласти дуже важко, якщо взагалі можливо. У цих справах судом досліджувалися, наприклад, вантажні відомості (Cargo Manifest), згадані як товарно-транспортний документ у ст. 9 Закону «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 р.

Таким чином, міжнародним морським перевезенням вантажу є перевезення морським судном закордонного плавання вантажів із перетином митного кордону держави відправлення за неможливості встановити, що пунктом призначення є місце в межах кордонів держави відправлення, або перевезення морським судном вантажу в порт або інший пункт у межах митного кордону держави, іншої, ніж держава відправлення, причому перевезення, що підпорядковується міжнародним морським правилам і оформлене належним чином – це морське перевезення в міжнародному сполученні.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Касаткина А. С. Международные морские перевозки грузов: актуальные проблемы правового регулирования. *Право. Журнал Высшей школы экономики.* 2016. № 2. С. 67–74. **2.** Ерпылева Н. Ю. Международное частное право: учебник. М.: Юрайт, 2015. 1308 с. **3.** Кокин А. С. Международная морская перевозка груза: право и практика, М.: Волтерс Клувер, 2007. 584 с. **4.** Холопов К. В. Международное частное транспортное право. Анализ норм международного и российского транспортного права: учебное пособие. М.: Статут, 2010. 702 с. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **6.** Ерпылева Н. Ю. Актуальные проблемы теории и практики международного транспортного права. *Адвокат.* 2003. № 2. С. 3–7. **7.** Щодо єдиного міжнародного перевізного документа для кожного виду перевезень та для кожного виду транспорту: Лист Міністерства інфраструктури України від 19.09.2011 № 7885/11/10-11 // ІАС Консультант. URL: http://consultant.parus.ua/?doc=07UARD09F7.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

УДК 658.27

Коваленко Д. А.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості обліку природних ресурсів. Проведено порівняльний аналіз основних положень вітчизняної та зарубіжної облікових систем з погляду обліку природних ресурсів.*

Ключові слова: *економіка, держава, ресурси, природні ресурси, система обліку, визнання, об'єкти природокористування, оцінювання запасів, оцінювання природних ресурсів.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности учета природных ресурсов. Проведен сравнительный анализ основных положений отечественной и зарубежной учетных систем с точки зрения учета природных ресурсов.*

Ключевые слова: *экономика, государство, ресурсы, природные ресурсы, система учета, признание, объекты природопользования, оценка запасов, оценка природных ресурсов.*

Annotation. *Features of natural resources accounting are considered. A comparative analysis of the main provisions of domestic and foreign accounting systems is made from the point of view of accounting for natural resources.*

Keywords: *economy, state, resources, natural resources, accounting system, recognition, environmental management objects, stock assessment, assessment of natural resources.*

На сучасному етапі економічного розвитку природні ресурси відіграють важливу роль не тільки на підприємствах видобувної галузі, а й в економіці багатьох країн. Інформація про наявність природних ресурсів визначає їх конкурентоспроможність. Тому важливо мати певну інформацію про їх стан і використання для прийняття ефективних рішень на кожному рівні управління. Але, на відміну від підприємств розвинених країн, у вітчизняній практиці існують значні проблеми, що є пов'язаними з відображенням в обліку цих активів. Тому питання визнання в обліку природних ресурсів, а також виявлення проблемних аспектів їх оцінки є актуальним.

Дослідженням питань обліку природних ресурсів займалися Брадул О. М., Коцкулич Т. Я., Пилипів Н. І., Шатохіна О. І., Юрченко О. В., Маковей С. А., Сухарева О. А. та ін. Віддаючи належне напрацюванням науковців, зауважимо, що розкриття питання обліку природних ресурсів потребує подальшого поглибленого дослідження.

Метою написання статті є дослідження особливостей обліку природних ресурсів з огляду на чинну вітчизняну нормативну базу – Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та зарубіжну – Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP). Предметом дослідження є теоретико-методологічні особливості дослідження обліку природних ресурсів за умов сучасного розвитку вітчизняної економіки. Об'єктом дослідження є особливості обліку природних ресурсів у вітчизняній і міжнародній практиці.

Мінеральні ресурси є компонентами національного багатства, їх структура, величина, якість, ступінь вивченості та напрями використання безпосередньо впливають на економічний потенціал окремої країни, регіону, організації. Тому ефективний їх розподіл та активне відтворення посідає центральне місце в концепції сталого розвитку економіки. Природні ресурси розглядають як найважливіші компоненти довкілля, які використовуються в процесі виробництва задля забезпечення матеріальних і духовних потреб суспільства [1].

Під природними ресурсами слід розуміти ресурси у вигляді землі та земельних угідь, лісів, корисних копалин, водних багатств, повітряного простору, рослинного та тваринного світу тощо. Природні ресурси являють природні багатства, що є використовуваними або можуть бути використані в матеріальному виробництві.

Визначення термінів «природа» та «природні ресурси» у законодавстві України не передбачено. Але в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено сутність поняття «навколишнє середовище». Цим Законом також визначено, що природні ресурси України є власністю українського народу [2].

У стандартах обліку багатьох країн немає визнання, оцінки та класифікації природних ресурсів. Це пов'язано із домінуванням державного права власності над традиційними природними ресурсами та їх вилученням з обі-

© Коваленко Д. А., 2017

гу, оскільки лише державні органи влади мають право давати дозвіл на розвідку й експлуатацію надр суб'єктам підприємницької діяльності.

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 наведено такі групи основних засобів: земля, будинки, виробниче обладнання, транспортні засоби та ін. Але МСБО 16 не регулює питання оцінки активів, пов'язаних із розвідкою ресурсів, і не регулює облік прав на корисні копалини та запаси корисних копалин, таких як нафта, природний газ та інші невідтворювані природні ресурси [3].

Невідтворювані природні ресурси за МСБО 16 не враховують як основні засоби, але вони не підпадають під сферу впливу інших стандартів з обліку активів, зокрема «Запаси», «Нематеріальні активи», «Інвестиційна нерухомість» та ін.

Запаси природних ресурсів також не знаходять свого відображення у вітчизняних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Але деякі земельні ділянки, на яких знаходяться природні ресурси, визнаються об'єктом основних засобів. Отже, в Україні бухгалтерський облік відтворюваних природних ресурсів (земельних, водних, корисних копалин) регулюється П(С)БО 7 «Основні засоби». У цьому документі в складі інших необоротних матеріальних ресурсів згадуються природні ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку [4].

Визначення цього об'єкта дає Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. У ній зазначено, що на субрахунку 114 «Природні ресурси» ведеться облік наявності та руху придбаних природних ресурсів для подальшого видобутку, таких як нафта, газ та ін. [5].

Водночас в українській та американській системах обліку використовують подібні підходи до групування та класифікації об'єктів основних засобів – залежно від характеру використання їх у діяльності підприємства. Незважаючи на залежність від земельної ділянки, природні ресурси виділено в окремий об'єкт основних засобів за П(С)БО та GAAP. Але в GAAP методологію обліку природних ресурсів розглядають у спеціальних стандартах для нафтодобувних підприємств додатково, а в П(С)БО ці питання не розглядаються.

За МСФЗ облік реалізується на підставі загальних стандартів, а регулювання специфічних об'єктів обліку є здійснюваним спеціальними стандартами. З 2006 р. існує та діє Міжнародний стандарт фінансової звітності 6 «Розвідка та оцінка запасів корисних копалин». Цей стандарт ураховує облік активів і витрат підприємства на стадії розвідки й оцінювання запасів [6].

Після прийняття МСФЗ 6 в Україні 01 січня 2009 р. набуло чинності Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 33 «Витрати на розвідку корисних копалин». Як і МСФЗ 6, дія П(С)БО 33 поширюється лише на етап розвідки запасів корисних копалин [7]. Тому підприємства самостійно розробляють способи та методи обліку витрат, що є пов'язаними з природокористуванням і закріплюють їх у своїй обліковій політиці. Через це виникають значні розбіжності в практиці обліку, як на підприємствах різних галузей, так і всередині однієї галузі економіки.

Виділимо три варіанти регулювання обліку природних ресурсів: створення спеціального стандарту, удосконалення чинного стандарту з обліку основних засобів і внесення до нього посилання на спеціальний стандарт, у якому розкривається методологія обліку природних ресурсів.

Матеріальна форма, нерозривний зв'язок із землею та довгострокове використання стали підставами для визнання природних ресурсів основними засобами за П(С)БО та GAAP. МСФЗ, у свою чергу, зробили акцент на відмінних якостях від визнання об'єкта основних засобів через відсутність зношення та за характером створення.

Таким чином, міжнародні системи обліку та звітності мають повніший пакет інструментів щодо визнання в обліку природних ресурсів, на відміну від вітчизняних. Нормативно-правова база, що є пов'язаною з бухгалтерським обліком природних ресурсів, потребує вдосконалення. Слід розробити методичні рекомендації, що забезпечать удосконалення відображення в системі обліку природних ресурсів як специфічного об'єкта основних засобів. Доцільно також урахувати доповнення до П(С)БО 7 «Основні засоби» в частині розкриття інформації про визнання природних ресурсів або прийняти окремий галузевий стандарт для врегулювання цього питання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глебова Н. В.

Література: 1. Якимчук А. Ю., Черній А. Л. Економіка природокористування: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2010. 274 с. **2.** Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 №1264-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **5.** Інструкція про застосування Плану рахунків

бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 №291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **6.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 6 (МСФЗ 6). Розвідка та оцінка запасів корисних копалин: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_k52. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 33 «Витрати на розвідку запасів корисних копалин»: Закон України від 26.08.2008 № 1090 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0844-08.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

УДК 314.15-027.42 (477)

Ковальчук М. М.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості міграційних процесів, а також трудової міграції населення в Україні та в світі. Визначено місце України на світовому ринку праці. Досліджено перспективні напрямки розвитку міграційної політики в Україні.*

Ключові слова: *економіка, держава, право на працю, трудові ресурси, міграція, міграційні процеси, ринок праці, світовий ринок праці, міжнародна міграція.*

Аннотация. *Проанализированы особенности миграционных процессов, а также трудовой миграции населения в Украине и в мире. Определено место Украины на мировом рынке труда. Исследованы перспективные направления развития миграционной политики в Украине.*

Ключевые слова: *экономика, государство, право на труд, трудовые ресурсы, миграция, миграционные процессы, рынок труда, мировой рынок труда, международная миграция.*

Annotation. *The peculiarities of migration processes as well as labor migration of the population in Ukraine and in the world are analyzed. The place of Ukraine in the world labor market is determined. Prospective directions of development of migration policy in Ukraine are investigated.*

Keywords: *economy, state, labor right, labor resources, migration, migration processes, labor market, world labor market, international migration.*

За сучасних економічних умов кількість міжнародних трудових міграцій значно зростає. Збільшення міграційних потоків у різні країни спричиняє загострення наявних проблем і виникнення нових, що негативно впливають як на країни-донори, так і на країни-реципієнти.

Метою написання статті є вивчення особливостей міжнародної трудової міграції та визначення проблем і перспектив у цій сфері. Завданнями дослідження є розгляд особливостей міграційних процесів в Україні та у світі, а також визначення перспективних напрямів розвитку вітчизняної міграційної політики.

Об'єктом дослідження є трудові міграційні потоки. Предметом дослідження є теоретичні та практичні рекомендації щодо ефективного управління трудовою міграцією.

У зарубіжній економічній науці науковці Брю *Л.*, Макконелл К., Борхас *Д.* , Мінсер Я. висвітлюють механізми регулювання міграційних потоків. Дослідженням сучасного стану трудової міграції в Україні та у світі займалися Васильченко В. С., *Л*ібанова О. В., Калініна С. П., Пуригіна Ю. Г., Ольшевська І. П., Рибаковський *Л. Л.*,

© Ковальчук М. М., 2017

Іванісова О. В., Назарова Г. В. та ін.

У загальному вигляді сутність міграції визначають як переміщення людей на досить велику відстань і досить тривалий термін. Особливу нішу в сучасній міграції посідає добровільна трудова міграція – переміщення задля пошуку роботи [1].

Існують чимало причин, з яких люди залишають країну в пошуках кращого життя. Одним із найпоширеніших видів міграції є міграція з економічних причин, коли:

– невідповідний рівень соціально-економічного розвитку різних регіонів країни спричиняє переїзд до країн із кращим рівнем життя і кращими умовами життя населення;

– людина прагне покращити рівень життя;

– різниця в рівні життя між регіонами досягає певної величини, із чим пов'язано міграційні потоки населення з регіонів із низьким рівнем життя до регіонів із вищим рівнем соціально-економічного розвитку [2].

Проблема міграції є глобальною проблемою сучасності, адже переміщення населення між державами стосується всього контингенту населення. Тому об'єднання зусиль усіх країн світового співтовариства є необхідною умовою вирішення проблем, що пов'язані з глобалізацією світового ринку праці.

Під трудовою міграцією розуміють міграцію, що є пов'язаною з переміщенням людей задля пошуку роботи [3]. Тобто трудова міграція є свого роду економічним рішенням. Якщо очікувана заробітна плата в іншій країні перевищує заробітну плату у країні проживання, звісно, людина вирішує переїхати до іншої країни на заробітки.

Нині через низку економічних причин Україна втрачає населення, оскільки люди масово переїздять до інших країн задля поліпшення рівня свого життя.

Більшість мігрантів, які переїздять з України за кордон, працюють як наймані працівники. Так, на підприємствах було зайнято 63,8 % трудових мігрантів, а в домогосподарствах громадян інших держав – 29,3 %, майже 7 % мігрантів здійснювали підприємницьку діяльність як самозайняті. Найбільша кількість мігрантів виїджали до РФ (43,2 %), Польщі (14,3 %), Італії (13,2 %) та Чеської Республіки (12,9 %). Серед інших країн, куди спрямовані потоки трудових міграцій, Іспанія (4,5 %), Німеччина (2,4 %), Угорщина (1,9 %), Португалія та Білорусь (по 1,8 %). Існують суттєві відмінності в напрямках зовнішніх трудових міграцій чоловіків і жінок. До Угорщини (53,0 %) і особливо до Італії (78,5 %) переважно від'їжджають жінки. Видами економічної діяльності українських працівників-мігрантів є будівництво (45,7 % загальної кількості), допомога в домашніх господарствах (18,3 %), сільське господарство (11,3 %), торгівля (9,1 %). При цьому розподіл мігрантів за видами економічної діяльності суттєво різниться залежно від статі та країни перебування [5].

У цілому трудова міграція допомагає вирішити демографічні проблеми розвинених країн і з цього погляду її слід оцінювати позитивно. Робочі місця в розвинених країнах, кількість яких зростає, не можуть бути заповнені місцевими працівниками, насамперед через прогресуюче старіння населення. Хоча існують і негативні наслідки імміграції для країни, що приймає: додаткове навантаження на бюджет, соціальні конфлікти в країні, безробіття корінних мешканців.

Ураховуючи в цілому неоднозначні наслідки зовнішньої міграції для економіки і суспільства, усі держави так чи інакше регулюють цей процес. Причому цікаво, що, на відміну від міжнародної торгівлі, де останнім часом знято чимало обмежень і політика стає більш ліберальною, у сфері міграції обмежувальні заходи, навпаки, посилюються. Насамперед це стосується країн Скандинавії, Канади, США, Австралії та інших розвинених країн, міграційна політика яких не заважає еміграції, але жорстоко регламентує імміграцію. Така політика забороняє в'їзд чорноробам, людям без вищої освіти та населенню з країн, у яких ведуться бойові дії. Нині чимало країн закривають в'їзд населенню тих країн, у яких ведуться бойові дії, бо не хочуть тримати біженців і приймати їх на довгострокове проживання. Україна через війну на Сході переживає не кращі часи. Більшість населення з різних причин хотіли б переїхати, але в деяких розвинених країнах їм заборонено в'їзд [3; 4].

Україна втрачає свою робочу силу через відсутність забезпечення гідної оплати праці та якості рівня життя. Їй доводиться імпортувати робочу силу з-закордону для забезпечення підприємств та організаційних структур робочою силою. Хоча Україна є експортером робочої сили, проблемам регулювання цього процесу не приділяють належної уваги на державному та регіональному рівнях. Трудова міграція в Україні мусить ураховуватися в процесі стратегічного економічного планування, формування політики зайнятості, розробки інвестиційних програм.

Основними перспективними напрямками розвитку міграційної політики в Україні є:

– скорочення масштабів нелегальної трудової міграції населення за кордон;

– посилення захисту товарів, робіт, послуг, працівників поза межами країни;

– протидія нелегальній міграції;

– запобігання виїзду висококваліфікованих спеціалістів.

Запровадження цих заходів сприятиме подальшому забезпеченню ефективності реалізації вітчизняної міграційної політики [3].

Таким чином, інтеграція України до світового ринку праці передбачає врахування тенденцій розвитку сучасної міжнародної трудової міграції. У цілому ціллю міграційної політики має бути розвиток суспільства, сприяння повнішому використанню робочої сили та її перерозподілу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іванісов О. В.

Література: 1. Ольшевська І. П. Міжнародна міграція людських ресурсів в умовах глобалізації: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.02. Київ, 2007. 20 с. **2.** Назарова Г. В., Іванісов О. В., Доровською О. Ф. Демографія: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2011. 220 с. **3.** Сандугей В. В. Особливості трудової міграції в Україні та її державне регулювання. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009. № 1. С. 104–108. **4.** Гуменюк Ю. П. Міжнародна трудова міграція: методологічний та організаційний аспекти: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 619 с. **5.** Міграційний рух населення України // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **6.** Зовнішня трудова міграція населення // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

ГАРМОНІЗАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗА СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ

УДК 657.1: [339.972+006.033]

Колмикова О. І.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено актуальні питання гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання. Проаналізовано підходи науковців до визначення сутності понять гармонізації та стандартизації. Розглянуто методи гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, суб'єкт господарювання, облік, звітність, фінанси, бухгалтерський облік, фінансова звітність, гармонізація бухгалтерського обліку, гармонізація фінансової звітності, стандартизація бухгалтерського обліку.*

Аннотация. *Исследованы актуальные вопросы гармонизации бухгалтерского учета и финансовой отчетности субъектов хозяйствования. Проанализированы подходы ученых к определению сущности понятий гармонизации и стандартизации. Рассмотрены методы гармонизации и стандартизации бухгалтерского учета и финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, субъект хозяйствования, учет, отчетность, финансы, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, гармонизация бухгалтерского учета, гармонизация финансовой отчетности, стандартизация бухгалтерского учета.*

Annotation. *The topical issues of harmonization of accounting and financial reporting of business entities are*

© Колмикова О. І., 2017

studied. The approaches of scientists to the definition of the essence of the concepts of harmonization and standardization are analyzed. Methods of harmonization and standardization of accounting and financial reporting are considered.

Keywords: *economy, state, enterprise, business entity, accounting, reporting, finance, financial reporting, harmonization of accounting, harmonization of financial statements, standardization of accounting.*

За сучасних умов глобалізацією економічних процесів зумовлено потребу в співставленні фінансової інформації та необхідність гармонізації звітності на міжнародному рівні, що визнають більшість вітчизняних і зарубіжних науковців. Гармонізація фінансової звітності – це сукупність єдиних підходів до складання публічної звітності, що забезпечують отримання достовірної інформації користувачами для ухвалення рішень. Гармонізація фінансової звітності окремих держав здійснюється на регіональному (країни Європейського Союзу, країни Південної Америки) і на міжнародному (через застосування єдиних, глобальних міжнародних стандартів фінансової звітності) рівнях. В Україні гармонізація фінансової звітності здійснюється шляхом упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для підприємств, що беруть участь у ринку цінних паперів.

Метою написання статті є аналіз визначень гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку в Україні.

Для країн, що орієнтуються на ринкову економіку та прагнуть заполонити міжнародні ринки, особливо важливим є питання діагностування сучасного стану системи норм, правил, принципів і засобів надання фінансової інформації, яку б розуміли іноземні інвестори і кредитори, за допомогою бухгалтерського обліку. Це відбувається у зв'язку із тим, що для реальної зміни національних облікових систем необхідна інформація про специфіку, подібності та відмінності, особливості функціонування облікових принципів різних країн. Для такого діагностування корисним є досвід економічно розвинених країн щодо методів здійснення облікових процесів. Саме це є поштовхом для старту успішного розв'язання задач і формування стратегії розвитку власної системи обліку.

Актуальність дослідження цього питання є пов'язаною із необхідністю вивчення досвіду інших країн щодо наближення національних облікових систем до міжнародних стандартів бухгалтерського та податкового обліку задля подальшого використання його у вітчизняній практиці.

Щоб злагоджено й ефективно функціонували всі ланки економіки, необхідно, щоб суб'єкти господарювання, зовнішні й внутрішні користувачі інформації отримували точні реальні дані про майновий, грошовий, фінансовий стан і результати роботи задля прийняття зважених рішень. Отже, бухгалтерський облік і фінансова звітність не тільки є джерелом інформації, що характеризує ефективність господарської діяльності, а й мають можливість впливати на показники функціонування суб'єкта господарювання.

Питання узгодження вітчизняної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами ведення обліку та складання звітності є дуже актуальним. Його вирішення є пов'язаним із реформою національних стандартів обліку, а також адаптацією Податкового кодексу України.

Погляди науковців щодо цього питання різняться. Деякі з них вважають, що стандартизація – це сукупність принципів, а інші розглядають її як єдину систему. Одним із ключових аспектів для аналізу відповідних процесів у бухгалтерському обліку є чітке розмежування ключових понять. Розглянемо визначення сутності стандартизації як поняття різними науковцями (табл. 1) [1–7].

Таблиця 1

Визначення сутності поняття стандартизації різними науковцями

Автор	Визначення
Циган Р. М. [1]	Стандартизація – вибір одного з кількох альтернативних прийомів, можливих для використання
Білуха М. Т. [2]	Стандартизація обліку передбачає встановлення єдиних норм і вимог щодо бухгалтерського обліку, застосування уніфікованого набору стандартів, що регулюють облікову подію та відображення звітності
Бутинець Ф. Ф. [7]	Стандартизацією встановлюється суворо обмежений набір варіантів можливої фіксації фактів господарського життя
Дочинець О. М. [3]	Стандартизація – це обмежений набір альтернативних методів для підтримки гнучкості бухгалтерського обліку
Петрук О. М. [4]	Стандартизація обліку передбачає встановлення єдиних норм і вимог до бухгалтерського обліку, застосування уніфікованого набору стандартів, що регулюють відображення у звітності фактів господарського життя. Стандартизація дає змогу глобалізувати облікову політику, принципи та систему бухгалтерського обліку й звітності
Терехова В. А. [5]	Стандартизація полягає в розробці уніфікованого набору стандартів, що є застосовуваними в будь-якій країні, через що відпадає необхідність розробки національних стандартів. Щодо застосування єдиних стандартів, цього необхідно домагатися не законодавчо, а шляхом добровільної згоди професійних організацій країн
Щирба М. Т. [6]	Стандартизація – це процес розробки й послідовного застосування комплексу правил і принципів визнання, оцінювання й відображення у фінансових звітах окремих об'єктів бухгалтерського обліку

Очевидно, точки зору науковців дещо різняться. Вважаємо, що стандартизацією є сукупність різних процесів, що втілюють вітчизняні методи та принципи обліку, але з метою його покращення та підвищення попиту на підприємства серед зарубіжних інвесторів задля залучення зарубіжних інвесторів і капіталу. Фінансова звітність в Україні має бути побудована на єдиних засадах, адже інакше неможливо досягнути порівнянності результатів діяльності окремих суб'єктів господарювання та країни в цілому.

Таким чином, перехід на застосування міжнародних стандартів фінансової звітності має бути поступальним, за наявності відповідного інституційного механізму в Україні. У процесі гармонізації ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності вітчизняними підприємствами важливо творчо використовувати досвід розвинених країн, у тому числі країн Європейського Союзу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Циган Р. М., Кашуба І. В. Перспективи переходу України до міжнародних стандартів фінансової звітності. *Вісник ЖДТУ. 2009.* № 1. С. 145–147. **2.** Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: КНТЕУ, 2000. 692 с. **3.** Дочинець О. М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні в світлі глобальної гармонізації обліку // Розвиток науки про бухгалтерський облік: матеріали міжнародної наукової конференції. Житомир: ЖІТІ, 2000. С. 61–66. **4.** Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 420 с. **5.** Терехова В. А. Международные и национальные стандарты учета и финансовой отчетности. СПб.: Питер, 2003. 272 с. **6.** Щирба М. Принципи та етапи облікової політики підприємства. *Світ фінансів.* 2007. № 4. С. 135–143. **7.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **8.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657

Комарова І. О.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність виробничих запасів підприємства. Розглянуто функції управління виробничими запасами, а також операційний цикл використання матеріальних цінностей. Визначено рахунок синтетичного обліку, на якому ведеться рух запасів, описано особливості документального оформлення виробничих запасів.*

Ключові слова: *підприємство, облік, контроль, бухгалтерський облік, прибуток, запаси, виробничі запаси, операційний цикл, управління виробничими запасами, використання виробничих запасів.*

Аннотация. *Исследована сущность производственных запасов предприятия. Рассмотрены функции управления производственными запасами, а также операционный цикл использования материальных ценностей. Определен счет синтетического учета, на котором ведется движение запасов, описаны особенности документального оформления производственных запасов.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, контроль, бухгалтерский учет, прибыль, запасы, производственные запасы, операционный цикл, управление производственными запасами, использование производственных*

© Комарова І. О, 2017

запасов.

Annotation. *The essence of production stocks of the enterprise is investigated. The functions of managing industrial reserves, as well as the operational cycle of the use of material values, are considered. The account of the synthetic account on which stock movement is conducted; features of documentary registration of industrial stocks are described.*

Keywords: *enterprise, accounting, control, profit, reserves, production stocks, operational cycle, management of production reserves, use of production stocks.*

Бухгалтерський облік є складовою процесу управління, упорядкованою системою збору, класифікації, накопичення, реєстрації й узагальнення інформації в грошовому вимірюванні про майно, капітал і зобов'язання підприємства та їх рух шляхом суцільного й безперервного документального відображення всіх господарських операцій. Бухгалтерський облік має забезпечувати безперервне отримання інформації про всі сфери господарської діяльності [1].

Забезпечення проведення ефективного процесу обліку та контролю за формуванням і зміною виробничих запасів підприємства має важливе значення, особливо на підприємствах, де зосереджено значні потоки матеріальних цінностей. За сучасних умов здійснення діяльності вимагає розробки й упровадження новітніх заходів щодо організації обліку виробничих запасів на складах підприємств, установ і організацій. Необхідність дослідження сучасних особливостей організації обліку виробничих запасів на складах вітчизняних підприємств зумовлено її сприянням ефективному функціонуванню суб'єкта господарювання, саме із цим і пов'язано актуальність теми.

Дослідженням сутності поняття виробничих запасів займалися Бутинець Ф., Завгородній В., Карпенко О., Пушкар М., Райзберг Б., Чижевська Л., Бланк І., Верига Ю. та ін. Вагомим внеском у дослідження організації обліку виробничих запасів стали праці вітчизняних науковців Білика М., Голова С., Мниха Є., Саблука П., Сопка В. та ін.

Усі засоби, що можуть служити людині для задоволення її потреб, називають благами. Усі корисності, які не дані природою даремно і в готовому вигляді, а є результатом праці, називають цінностями. В економічній сфері застосовують поняття «матеріальні цінності». Сукупність усіх цінностей, що перебувають у розпорядженні підприємства, складають його майно і формують поняття «запаси».

Згідно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» запаси визначаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, а їх вартість може бути достовірно визначена.

За умов ринкової економіки організації прагнуть підвищення ефективності виробництва, поліпшення конкурентоспроможності продукції та послуг на основі впровадження до виробництва нових технологій, ефективних форм господарювання й управління виробництвом. Важливу роль у реалізації цих завдань відіграє правильна організація та ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів, що дає змогу здійснювати своєчасний облік і контроль за їх збереженням і раціональним використанням, впливати на розмір одержуваного прибутку. Від ефективного управління виробничими запасами залежить у підсумку прибутковість комерційної організації [4].

Метою управління виробничими запасами є забезпечення безперебійного процесу виробництва та реалізації продукції за дотримання оптимального запасу матеріальних цінностей.

Управління виробничими запасами є складовою загальної політики управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації розміру та структури запасів товарно-матеріальних цінностей, мінімізації витрат щодо їх обслуговування й забезпечення ефективного контролю за їх рухом [5].

Функціями управління виробничими запасами є:

– розробка норм запасів по всій номенклатурі використовуваних на підприємстві матеріалів;

– правильне розміщення запасів на складах;

– організація чинного оперативного контролю за рівнем запасів і запровадження заходів задля підтримки їх стану;

– створення необхідної матеріальної бази для розміщення запасів і забезпечення кількісного та якісного зберігання [6].

Операційний цикл суттєво впливає на обсяг, структуру й ефективність використання матеріальних цінностей. Він охоплює час від моменту закупівлі матеріальних цінностей до надходження грошових коштів від покупців за реалізовану продукцію.

У процесі управління виробничими запасами в межах операційного циклу необхідно особливо виділити виробничий цикл. Тривалість виробничого циклу включає період оборотності середнього запасу сировини, ма-

теріалів, напівфабрикатів; період оборотності середнього обсягу незавершеного виробництва; період оборотності середнього запасу готової продукції.

На тривалість виробничого циклу насамперед впливає прискорення оборотності матеріальних цінностей у процесі виробництва продукції. Прискорення оборотності матеріальних цінностей досягається збільшенням частки оборотних активів із високою оборотністю і зниженням частки активів, що обертаються повільно. До активів з високою оборотністю належать запаси сировини і матеріалів, з яких не створюються страхові резерви; запаси готової продукції, на яку існує високий попит; грошові кошти, які постійно перебувають у господарському обігу. До матеріальних цінностей з низькою оборотністю належать сезонні запаси сировини та матеріалів; запаси готової продукції, попит на яку обмежений; довгострокова та короткострокова дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції із терміном погашення понад шість місяців.

Зауважимо, що за сучасних умов господарювання підприємствам не встановлюються нормативи формування оборотних активів. Вони можуть утримувати на своєму балансі запаси на таку суму, на яку в підприємства є тимчасово вільні грошові кошти. У критичних ситуаціях підприємство може продати частину своїх запасів або, навпаки, терміново їх закупити, щоб не зупинився виробничий процес. Водночас матеріальні цінності мають бути на такому рівні, щоб можна було забезпечити безперервність процесу виробництва та реалізації продукції.

Наявність матеріальних цінностей на рівні, який перевищує оптимальні потреби, негативно відображається на діяльності підприємства, оскільки з обігу відволікається певна сума грошових коштів, втрачаються можливості для інвестицій, збільшуються витрати на утримання додаткових запасів матеріальних цінностей [5].

Планом рахунків облік виробничих запасів передбачено вести на рахунку 20 «Виробничі запаси», за яким запропоновано вести 9 субрахунків. За дебетом рахунка 20 відображають надходження запасів на підприємство, за кредитом – їх списання в результаті вибуття. Синтетичний облік запасів ведуть у журналі-ордері № 5А.

При рухові запасів на підприємстві постійно складають відповідні документи. На матеріали, що надійшли від постачальників, одержують розрахункові документи: платіжні вимоги, рахунки-фактури, платіжні вимоги з сертифікацією, товарно-транспортні накладні. Ці документи реєструє працівник, який займається постачанням, у журналі обліку вантажів, що надходять.

Для одержання матеріалів зі складу постачальника експедитору бухгалтерія підприємства виписує довіреність за встановленою формою, яка підписується керівником підприємства, головним бухгалтером і засвідчується печаткою господарства. Довіреність реєструють у журналі обліку видачі довіреностей. Термін її дії встановлено, як правило, у межах 15 днів.

Приймання й оприбуткування продукції та матеріалів, що надійшли від постачальників на підприємство, оформляються на відповідних складах, як правило, шляхом складання накладних (внутрішньогосподарського користування), які виписують на підставі розрахункових та інших супроводжувальних документів постачальника. Накладні виписують на фактично прийняту кількість цінностей.

При продажі запасів складають товарно-транспортну накладну [3].

Таким чином, найбільш важливою і значною складовою активів підприємства є запаси. Вони посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції в структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Важливе значення мають правильна організація обліку запасів, а також основи його побудови. Для правильної організації обліку запасів на підприємствах слід мати складські приміщення з відповідним обладнанням, вимірювальними приладами (міри, ваги). Організація обліку запасів здійснюється за такими напрямами: кількісний і вартісний облік; облік заготівлі та придбання матеріалів і розрахунків з постачальниками; наявності й руху матеріалів на складах; використання матеріалів у процесі реалізації залишків матеріальних цінностей і розрахунків з покупцями. Основою побудови обліку запасів є планово-облікова класифікація, оцінка, документальне оформлення наявності й руху матеріалів і система рахунків.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **2.** Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Київ: Вища школа, 1993. 226 с. **3.** Огійчук М. Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник. Київ: Вища освіта, 2003. 800 с. **4.** Облік і контроль виробничих запасів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві. URL: http://www.sworld.com.ua/konferm3/245.pdf. **5.** Управління виробничими запасами на підприємстві. URL: https://studfiles.net/preview/5370444/page 8. **6.** Управління виробничими запасами. URL: http://studentu5.com/index.php?work=268.

PROBLEMS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE

UDC 631.1.016

D. Korneeva

The 4-rd year student
of the Faculty of Economics and Law KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The state of the modern domestic agrarian sector is characterized. The problems of economic development of the agrarian sector of Ukraine are considered. The factors preventing the normal development of the rural economy are analyzed. The ways of development of the modern domestic agrarian sector are determined, directions for effective problem solving are developed.*

Keywords: *economy, enterprise, agriculture, agro-industrial sector, technical support, financing of the agricultural sector, logistics.*

Анотація. *Охарактеризовано стан сучасного вітчизняного аграрного сектора. Розглянуто проблемні питання економічного розвитку аграрного сектора України. Проаналізовано фактори, що перешкоджають нормальному розвитку сільського господарства. Визначено шляхи розвитку сучасного вітчизняного аграрного сектора, розроблено напрями ефективного вирішення проблем.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, сільське господарство, агропромисловий сектор, технічне забезпечення, фінансування агросектора, логістика.*

Аннотация. *Охарактеризовано состояние современного отечественного аграрного сектора. Рассмотрены проблемные вопросы экономического развития аграрного сектора Украины. Проанализированы факторы, препятствующие нормальному развитию сельского хазяйства. Определены пути развития современного отечественного аграрного сектора, разработаны направления эффективного решения проблем.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, сельское хозяйство, агропромышленный сектор, техническое обеспечение, финансирование агросектора, логистика.*

Agrarian sector of economy has invariably the most important value for the country. The importance of this sphere has no doubt because of fact that the level of living, country's food security is depending on it and on efficiency of its working and functions. In spite of it, the current state of agrarian sector is still far away from that, which can be named prosperous. Thus the ways of its further development should be based on new forms of industrial and economic relations, being as a result of development international cooperation and trading.

Among the scientist, that have already explored this field, is reasonable to name Borodina O., Fomina K., Satcika V., Sabluka P. etc. But this sphere of investigations is still in great relevance because of necessity to find new and effective priorities for development agrarian sector of economics and increase its effectiveness's.

The aim of the article contains determination of the main problems of development agrarian sector of Ukraine and search for new ways of solving these problems.

Ukraine is well known for its fertile lands and owns one-third of the richest chernozem in the world. Ukraine occupies a leading position among neighboring countries with a part of high-quality fertile soils. Chernozem has about 54 % of land square and consists of particularly enriched level of humus, which thick is about 40–50 cm [1]. It should also be noted that Ukraine is one of the largest countries in Europe and, due to its favorable geographical position (it borders on Hungary, Moldova, Russia, Slovakia, Poland and Romania), which gives a special number of advantages in trade, such as a large choice of export destinations, the possibility of simplification procedures for passing customs, the choice of various ways of exporting products, such as roads by land and with air transport.

At the current stage, our country, in which the human potential is several times greater than it is in countries of Europe, has evolved from the exporting country to the importing country, but over the past two years the export of grain and harvest has become record high. Export potential in 2013–2016 is estimated at 28–30 million tones, of which wheat is almost 9 million tones, maize – about 16 million tones, barley – 2,4 million tons. These figures are the best in the history of independent Ukraine and lead the country to second place in terms of agricultural supplies in the world, after the USA [2].

The agrarian sector (agriculture, food and processing industry) is an important strategic branch of the Ukrainian national economy, which ensures food security and food independence of our state. Considering that fact, that the agricultural sector provides about 60 % of the population's consumption fund, which for many years provides a positive

© D. Korneeva, 2017

foreign trade balance, its economic opportunities are used incompletely [3]. Hence a lot of problems should be solved and put immense opportunities for its prosperity.

Considering the fact that Ukraine has got particularly favorable climatic conditions and quality land resources, however, the development of agriculture is not at the highest level. A specific feature is the high dependence on natural and climatic conditions. This is due to the use of land, regional location and its fertility [4].

Despite the positive trends in Ukraine, there are a number of problems requiring serious reform projects.

At fig. 1 graphically described the main problem areas of the agrarian sector of Ukraine [6].

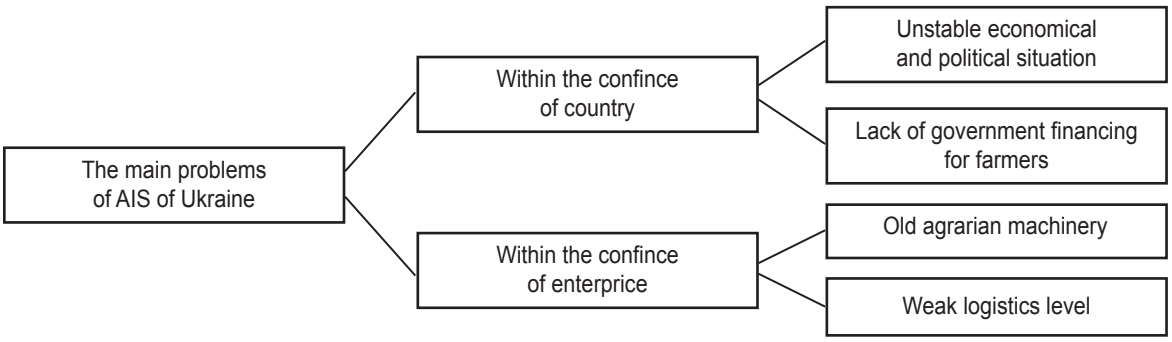

Fig. 1. **The main problems of AIS of Ukraine**

The first problem should be global economic instability and limited financial resources of the state.

Consequently, for the development of the agricultural sector the state foremost should directly supports the development of animal husbandry to provide the Ukrainian people with their own food products and for the realization of organic production of agricultural products. For today in Ukraine there are about 40 thousand farms [5]. They produce a significant part of agricultural products, particularly horticultural and dairy products, all of which are in great need of state support, including for the expense of budgetary funds.

Another important obstacle to the development of the agricultural sector is the inadequate provision of agricultural enterprises with modern machinery and techniques.

In general, to solve the problem, the state needs measures to stimulate the technical support of the agricultural sector of the economy, which at the moment are ineffective. Effective use of public funds in the agricultural machinery market is required, mechanisms are needed that will take into account the peculiarities of agricultural producers and the interests of machine-building enterprises.

Under these conditions, the agricultural machinery market will be replenished with private capital, rather than budget funds, agricultural producers.

The second problem is the insufficient level of development of logistics in agriculture. To solve it, it is necessary to speedily improve the infrastructure and bring it to the European level. It is necessary to create a strategy for the formation of logistics routes, which should be based on increasing the role of ecological modes of transport: rail, sea and river. The specific fuel consumption of these types of transport is an order of magnitude lower than the automobile [6].

Generally saying, solving aforementioned problems reduces to two main areas: first, it improves and increases the efficiency of using existing methods, and secondly, the search and development of new, alternative routes and sales routes.

Thus, despite the problems associated with the current stage in the development of agricultural production, Ukraine must develop its production capacities so that in the coming years our agricultural products could enter the world market and compete with products of other developed countries. In general, we can conclude that the state plays a huge role in the development and support of the agricultural sector, but the results of 2017–2018 will depend primarily on the political situation in the country, the stabilization of product prices and macroeconomic indicators.

Following this way, the author has analyzed the state of the agricultural sector of Ukraine, outlined the main problems and suggested ways to solve them. The ways of increasing the competitiveness of the Ukrainian agrarian sector will become the prospects for further research of the author.

Supervisor – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor Ippolitova I. Y.

Literature: 1. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення. *Економіка України.* 2009. № 4. С. 74–85. **2.** Фомина К. Конкурентоспособность АПК в контексте евроинтеграционных процессов Украины. URL: https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=16910. **3.** Пирог О. В. Стратегічні перспективи економічного розвитку національної економіки України. *Бізнес Інформ.* 2015. № 11. С. 32–34. **4.** Сацик В. І. Якісне економічне зростання в Україні: сучасний стан і шляхи забезпечення. *Ефективна економіка.* 2011. № 3. С. 4–9. **5.** Майстро С. В. Національний аграрний ринок в умовах глобалізації: механізм державного регулювання: монографія. Харків: Магістр, 2014. 240 с. **6.** Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Аграрна реформа в Україні: здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення. *Економіка АПК.* 2013. № 12. С. 182–189.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

УДК 657:338.43

Корнієнко Д. С.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні особливості управлінського та податкового обліку у вітчизняних фермерських господарствах. Визначено головні проблеми обліку на сільськогосподарських підприємствах. Запропоновано шляхи ефективного вирішення цих проблем за сучасних умов.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, сільськогосподарська галузь, сільськогосподарське підприємство, господарство, фермерське господарство, облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, податковий облік.*

Аннотация. *Рассмотрены основные особенности управленческого и налогового учета в отечественных фермерских хозяйствах. Определены главные проблемы учета на сельскохозяйственных предприятиях. Предложены пути эффективного решения этих проблем в современных условиях.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, сельскохозяйственная отрасль, сельскохозяйственное предприятие, хозяйство, фермерское хозяйство, учет, бухгалтерский учет, управленческий учет, налоговый учет.*

Annotation. *The main features of managerial and tax accounting in domestic farms are considered. The main problems of accounting at agricultural enterprises are identified. Ways of effective solution of these problems in modern conditions are offered.*

Keywords: *economy, state, enterprise, agricultural branch, agricultural enterprise, farm, farming, accounting, management accounting, tax accounting.*

Здавна і донині особливе місце у вітчизняній економіці посідає фермерське господарство. Станом на 2017 р. під фермерськими угіддями – 40378,2 тис. га землі, це становить 66,89 % від усієї площі країни. Можна зробити висновок, що наша держава є аграрною, а продукція сільського господарства – стратегічно важливою як для внутрішнього ринку, так і для розвитку міжнародних економічних відносин.

Особливості обліку у фермерських господарствах досліджували Огійчук М. Ф., Саблук П. Т., Дем'яненко М. Я., Скрипник С. В., Мельник Л. Ю., Макаренко П. М., Березівський П. С. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, чимало питань залишаються невирішеними і донині, чим і зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

© Корнієнко Д. С., 2017

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією задля отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства відповідно до законодавства [1].

Як і на всіх підприємствах, на фермі облік має забезпечити управлінця необхідною точною інформацією, на основі якої він зможе розрахувати рентабельність, віднайти слабкі місця свого бізнесу, визначитися із витратами, яких можна уникнути, а також із ринками, із яких надходить найбільший прибуток.

Правильно організованого обліку вимагають державні органи, одним із завдань яких є контроль за фермерською діяльністю: за використанням державних кредитів, сплатою податків, охороною праці, профілактикою захворювань тварин, дотриманням законодавства про землекористування й охорону довкілля.

Бухгалтерський облік фермерського господарства є невід'ємною складовою функціональної діяльності фермерського господарства, що має забезпечувати власника фірми та податкові органи всією необхідною інформацією про функціонування підприємства.

Ведення бухгалтерського обліку у фермерському господарстві має певні особливості.

1. Увесь бухгалтерський облік веде хтось із членів сім'ї, оскільки залучення зовнішнього обліковця часто є недозволенною розкішшю.

2. За створення компанії засновники зазвичай вносять не майно, а лише право на користування ним.

3. Працівники фермерського господарства отримують не заробітну плату, а лише деяку частку з отриманого прибутку.

4. Фермерське господарство займається сільськогосподарською діяльністю, тому в процесі ведення бухгалтерського обліку слід враховувати специфіку сільськогосподарського обліку [2].

Бухгалтерський облік у сільському господарстві не може бути єдиним для всієї галузі, оскільки для неї характерним є високий процент диверсифікації компаній за величиною земельних угідь, спеціалізацією виробничого обладнання та розміром виручки від реалізації. Тому існує необхідність запровадити національні положення, які б регулювали облік, поділяючи такі підприємства на групи залежно від особливостей.

За сучасних економічних умов найуживанішими є проста і спрощена форми бухгалтерського обліку, оскільки частка сімейних (наймані працівники не можуть залучатися) і мікропідприємств (кількість працюючих не перевищує десяти осіб, а розмір річного доходу – 700 тис. євро) у сільському господарстві найвища. Така форма обліку не потребує подвійного запису чи складання балансу, це примітивна форма звітності із зазначенням виручки та видатків.

Господарства, у яких кількість робітників від десяти до п'ятдесяти осіб, розмір виручки від реалізації продукції від 700 тис. грн до 8 млн євро, мають статус малих підприємств і ведуть бухгалтерський облік за спрощеним планом рахунків. Вони складають фінансову звітність відповідно до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Основою такого обліку є записи у журналі – головній книзі з використанням рахунків типового плану, але їх кількість має відповідати обсягу показників звітності [7].

Великі фермерські господарства можуть вести облік за меморіально-ордерною, журнальною або журнально-ордерною чи автоматизованою формами на загальних підставах із застосуванням плану рахунків і стандартів бухгалтерського обліку. При цьому головним регістром при меморіально-ордерній формі є реєстраційний журнал, головна книга та меморіальні ордери, а при журнально-ордерній – головна книга, яка ведеться на основі журналів [1].

Слід пам'ятати, що незалежно від обраної форми бухгалтерського обліку, усі фермерські господарства зобов'язані підтверджувати господарські операції відповідними первинними документами, що складені відповідно до вимог п. 2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» № 88 [4; 8].

Неправильність форм звітності або невиконання облікових дій тягнуть за собою різного роду покарання, передбачені законодавством.

Велика кількість фермерських господарств занепадає через недбале ставлення до управлінського обліку. Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що є використовуваною управлінською ланкою для планування, оцінювання й контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів. Управлінський облік – це складна наука, без якої не може існувати жодне підприємство, а будь-який менеджер, який не знається на управлінському обліку, не може вважатися кваліфікованим спеціалістом [5].

Складність цього виду обліку у фермерському господарстві полягає у вирішенні важливих проблем через неможливість визначення справедливої вартості оцінки сільськогосподарської продукції за фактичною вартістю, оскільки нині в Україні відсутній активний ринок. До того ж у цьому виді бізнесу не існує єдиного способу роз-

рахунку та тлумачення економічних показників: виручки, валового доходу, витрат, прибутку тощо; велика кількість виробничих операцій та облікових реєстрів ускладнюють роботу власника; на більшості облікових ділянках працюють робітники, які не знаються на особливостях калькуляції та обліку, через що існує велика вірогідність отримати не достовірні дані; несвоєчасність проведення інвентаризації пов'язана із тим, що найчастіше інвентаризацію проводять один раз, наприкінці року, коли на складах фермерського господарства найбільше продукції [4–6].

Ураховуючи, що більшістю фермерських господарств керують звичайні сімейні люди, які не знаються не те що на обліку, а іноді і на калькуляції як такій, стає зрозуміло, чому наше сільське господарство так занепадає.

Отже, незважаючи на те, що сільське господарство є провідною галуззю української економіки, більшість фермерів залишаються незахищеними перед непередбачуваними погодними умовами, державними органами та ще й проблемами ведення бухгалтерського обліку.

Щоб захистити звичайного українського сільськогосподарського товаровиробника, слід:

– проводити частіше та максимально спростити інвентаризацію, що дасть змогу фермерам чітко визначати розміри своїх запасів наприкінці кожного періоду, планувати свою діяльність надалі на нетривалий час;

– запровадити різні державні пільги для малих фермерських виробників;

– організовувати курси підвищення кваліфікації для фермерів, навчити їх управлінському обліку й іншим особливостям управління підприємством;

– запровадити для кожного виду підприємців придатну систему обліку витрат у господарстві; науково обґрунтувати та дослідити питання, що є пов'язаними з їх скороченням;

– переглянути і доопрацювати законодавство, яке створювалося для господарств у минулому столітті і не спроможне регулювати сучасні фермерські відносини.

Таким чином, держава має дбати про те, щоб на порядок покращити якість української сільськогосподарської продукції, сприяти досягненню кожним фермерським господарством окремо та галуззю у цілому європейського рівня.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/973-15. **2.** Золотухін О. Бухгалтерський облік у фермерських господарствах. *Вісник податкової служби України.* 2010. № 12. С. 26–31. **3.** Костенко В. Г. Особливості бухгалтерського обліку і фінансової звітності в фермерських господарствах. *Економіка АПК.* 2011. № 2. С. 12–14. **4.** Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В., Чечетова Н. Ф. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2009. 248 с. **5.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с. **6.** Дерксен М. Ю. Оптимізація основних аспектів організації обліку у фермерських господарствах. *Управління розвитком.* 2011. № 7. С. 20–22. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Закон України від 25.02.2000 № 39 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00. **8.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ВНУТРІШНІХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 658.14/.17

Коротка Н. С.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто внутрішні та зовнішні джерела фінансування вітчизняних підприємств. Проаналізовано статистичні дані стосовно внутрішніх джерел у фінансовому забезпеченні підприємств. Запропоновано заходи, що сприятимуть збільшенню внутрішніх джерел фінансування сучасних вітчизняних підприємств.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінансування, самофінансування, фінансові ресурси, власні кошти, потенціал, внутрішні резерви, грошовий потік, прибуток, чистий прибуток, амортизаційні відрахування.*

Аннотация. *Рассмотрены внутренние и внешние источники финансирования отечественных предприятий. Проанализированы статистические данные о внутренних источниках финансового обеспечения предприятий. Предложены мероприятия, способствующие увеличению внутренних источников финансирования современных отечественных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансирование, самофинансирование, финансовые ресурсы, собственные средства, потенциал, внутренние резервы, денежный поток, прибыль, чистая прибыль, амортизационные отчисления.*

Annotation. *Internal and external sources of financing of domestic enterprises are considered. The statistical data on internal sources in the financial support of enterprises are analyzed. The measures promoting the increase of internal sources of financing of modern domestic enterprises are offered.*

Keywords: *enterprise, organization, financing, self-financing, financial resources, own funds, potential, internal reserves, cash flow, profit, net profit, depreciation.*

Для ефективного функціонування на споживчому ринку підприємству потрібна дієва комплексна система управління його діяльністю. У цьому контексті важливим є доречний вибір джерел фінансування як складової діяльності підприємства. Сучасні підприємства функціонують за складних економічних умов, що зумовлено впливом на господарську діяльність великої кількості факторів. У такому несприятливому конкурентному середовищі нераціональне використання наявних ресурсів і недосконаліть методів управління загрожують подальшому існуванню підприємства.

Дослідженням проблемних питань ефективного використання джерел фінансування займалися Нікбахт Е., Бланк І., Зятковський І., Терещенко О., Філімоненков О. та ін.

Виробничо-господарська діяльність підприємства неможлива без належного фінансового забезпечення. Узагальнюючи світовий досвід і міжнародну практику кредитування бізнесу, можна виокремити дві групи основних джерел формування фінансового забезпечення бази: внутрішні (власні) та зовнішні (залучені).

До внутрішніх фінансових ресурсів підприємства належать створені в процесі фінансово-господарської діяльності внутрішні кошти, які після покриття витрат і оплати обов'язкових платежів залишаються у власності підприємства і використовуються для його розвитку. Внутрішні джерела фінансування підприємства формуються за рахунок чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, забезпечення подальших витрат і платежів [1].

П(С)БО 7 визначає амортизацію як систематичний розподіл вартості необоротних активів, що амортизуються, протягом терміну їх корисного використання (експлуатації) [2]. Амортизаційні відрахування призначені для відшкодування зношення основних засобів, а також для уникнення збитків і підтримки прибутковості.

Чистий прибуток – це частина балансового прибутку підприємства, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань та інших обов'язкових платежів до бюджету. Чистий прибуток є використовуваним для збільшення оборотних коштів підприємства, формування фондів і резервів, реінвестицій у виробництво.

У складі забезпечень подальших витрат і платежів відображаються нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі, величина яких може бути визначена тільки на основі прогнозних оцінок, а також залишки коштів цільового фінансування і цільових надходжень [3].

© Коротка Н. С., 2017

Розглянемо показники внутрішніх джерел фінансування у 2012–2016 рр. (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Внутрішні джерела фінансування, 2012–2016 рр.

Роки	2012	2013	2014	2015	2016
Чистий прибуток, млн грн	35067,3	-22839,7	-590066	-373516	29705
Амортизаційні відрахування, млн грн	7012030	8044362	9036589	7648523	4748500
Забезпечення подальших витрат і платежів, млн грн	107331,2	992720,3	950516,5	1311419,3	1639905,6
Разом, млн грн	7154428,5	9014242,6	9397039,5	8586426,3	6418110,6

За даними табл. 1 можна зробити висновки про питому вагу кожного з елементів джерел фінансування в сукупному розмірі фінансового забезпечення діяльності підприємства. У 2012 р. чистий прибуток становить 0,5 %, амортизація – 98 %, забезпечення наступних витрат і платежів – 1,5 %. У 2013 р. чистий прибуток становить 0,25 %, амортизаційні відрахування – 89,24 %, забезпечення наступних витрат і платежів – 10,76 %. У 2014 р. чистий прибуток становив 6,28 %, амортизація – 96,16 %, забезпечення наступних витрат і платежів – 3,84 %. У 2015 р. чистий прибуток становив 4,35 %, амортизаційні відрахування – 89,08 %, забезпечення наступних витрат і платежів – 10,92 %. У 2016 р. чистий прибуток становив 0,46 %, амортизація – 73,99 %, забезпечення наступних витрат і платежів – 25,55 % [4].

Розглянемо динаміку зміни показників внутрішніх джерел 2012–2016 рр. (рис. 1) [3; 4].

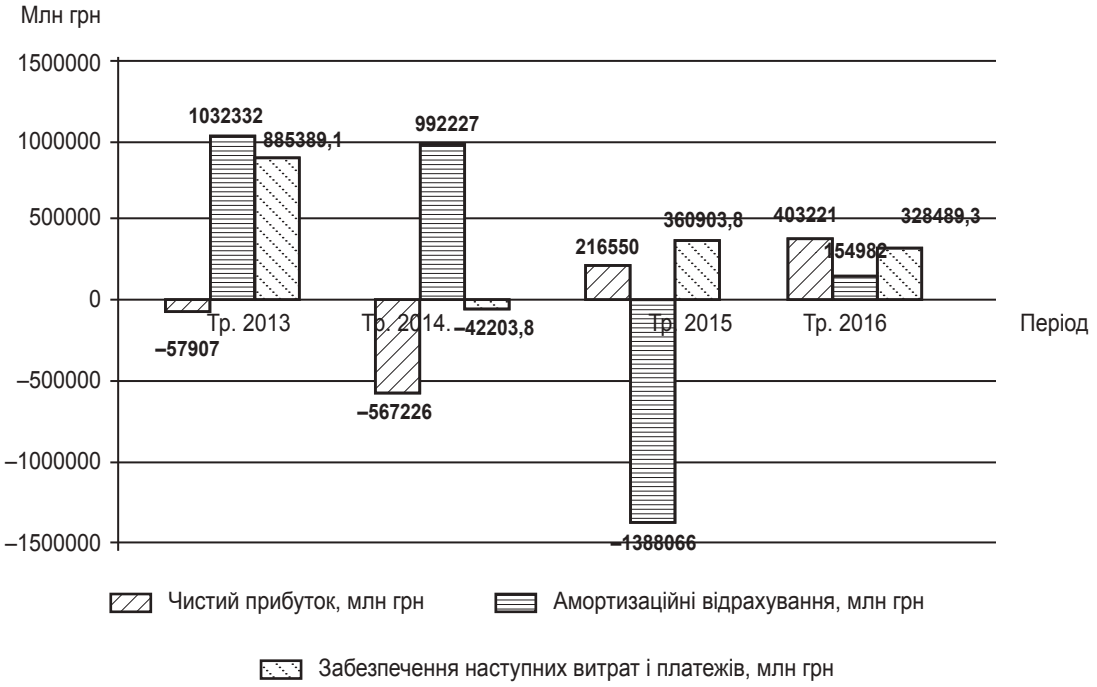

Рис. 1. **Графік зміни показників внутрішніх джерел фінансування підприємств**

За даними аналізу можна зробити висновок, що основним внутрішнім джерелом фінансування підприємств є амортизаційні відрахування. Показник чистого прибутку у 2013–2015 рр. є від'ємною величиною, що свідчить про збитковість підприємств. Це можна пояснити швидким зростанням амортизаційних відрахувань (на 1032332 млн грн у 2013 р., на 992227млн грн – у 2014 р.). Бачимо закономірність між зменшенням амортизації у 2015 р. на 1388066 млн грн порівняно з 2014 р. і збільшенням чистого прибутку на 360902,8 млн грн. Прискорена амортизація основних фондів призводить до швидшої їх заміни і тим самим стимулює технічний прогрес, але при цьому зменшується прибуток. Щоб не допустити зниження рентабельності, у країнах із ринковою економікою практикують законодавче зменшення суми прибутків, які обкладаються податком на величину витрат, пов'язаних з амортизацією. Значення такого джерела фінансування, як забезпечення наступних витрат і платежів, є нестабільним і змінює своє значення щороку.

Таким чином, нині фінансування підприємств перебуває в незадовільному стані через нестачу власних коштів для самофінансування, відсутність достатньої державної фінансової підтримки та домінування консерватив-

них інвесторів. Для подальшого успішного розвитку підприємств необхідно вирішити завдання забезпечення необхідними ресурсами виробничої, а також фінансової та інвестиційної діяльності підприємства; ефективного використання залучених ресурсів, а також виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення прибутку за рахунок економічного використання коштів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Зятковський І. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 216 с. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **3.** Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с. **4.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

УДК 657.631

Корсікова Є. В.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано сутність поняття управлінського обліку. Визначено три рівні функцій управлінського обліку, а також завдання кожного рівня. Виявлено недоліки традиційної моделі визначення сутності управлінського обліку. Деталізовано основні сучасні тенденції розвитку управлінського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, контроль, управління, прибуток, управлінський облік, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Проанализирована сущность понятия управленческого учета. Определены три уровня функций управленческого учета, а также задачи каждого уровня. Выявлены недостатки традиционной модели определения сущности управленческого учета. Детализированы основные современные тенденции развития управленческого учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, контроль, управление, прибыль, управленческий учет, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The essence of the concept of management accounting is analyzed. Three levels of functions of management accounting are defined, as well as tasks of each level. The shortcomings of the traditional model of determining the essence of management accounting are revealed. The main modern trends in the development of management accounting are detailed.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, control, management, profit, management accounting.*

За сучасних економічних умов питання управлінського обліку є надзвичайно актуальним, оскільки управлінський облік є невід'ємною складовою забезпечення процесу господарювання й впливає на ефективність і конкурентоспроможність підприємства в цілому.

© Корсікова Є. В., 2017

Метою написання статті є дослідження економічної сутності управлінського обліку.

У своїх численних роботах зарубіжні та вітчизняні науковці вивчають широкий спектр проблем, що є пов'язаними з управлінським обліком і сучасними тенденціями розвитку управлінського обліку зокрема. Дослідженням цієї теми займаються Івашкевич В. Б., Вахрушина М. А., Ніколаєва С. А., Карпова Т. П., Палій В. Ф., Мішин Ю. А., Стуков С. А. та ін.

Майже всі типи організацій (сфера обслуговування та виробництва, громадський і приватний сектор, комерційні та некомерційні організації) ведуть управлінський облік. Подробиці обліку можуть різнитися, але спільними залишаються загальні принципи та надання корисної інформації.

Івашкевич В. Б. визначає управлінський облік як галузь знань і сектор діяльності, що є пов'язаним із формуванням і використанням економічної інформації для управління всередині суб'єкта господарювання – підприємства, фірми, банку тощо. Управлінський облік є продовженням бухгалтерського обліку, що дає змогу менеджерам приймати економічно обґрунтовані рішення.

Інформація управлінського обліку належить до категорії комерційної таємниці організації. Її не публікують, вона є конфіденційною. Облікова система практично не регламентується законодавством. Отже, можна сказати, що кожне підприємство має власну систему управлінського обліку.

Удосконалення оцінювання ефективності системи управлінського обліку дає змогу вирішити проблеми функціонування системи управлінського обліку, що стоять на заваді підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому [2].

Завданням управлінського обліку є формування інформації для внутрішніх користувачів – менеджерів і власників підприємства. Звітні документи мають містити інформацію не тільки про загальний фінансовий стан підприємства, але і про стан справ безпосередньо у сфері виробництва [3].

Головним завданням управлінського обліку є підготовка потрібної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо вдосконалення процесу виробництва. Завдяки системі управлінського обліку вдосконалюється процес управління підприємством, створюються реальні можливості для його оптимізації. Управлінський облік здійснює свої функції на стратегічному, тактичному й оперативному рівнях управління [4].

На стратегічному рівні забезпечуються необхідними фінансовими ресурсами найбільш значущі проекти, заходи й операції, адже їх результатами можуть бути значні зміни фінансового стану організації, різка зміна структури та величини всіх господарських засобів і джерел їх утворення. На стратегічному рівні керівники організацій визначають стратегічні показники фінансово-господарської діяльності для всієї виробничо-господарської системи, контролюють виконання генерального бюджету і прогнозів через систему стратегічних звітів, які містять ключові фінансові показники. На цьому рівні визначають довгострокові цілі.

Головною проблемою фінансового управління на тактичному рівні є передача відповідальності за виконання специфічних фінансово-економічних показників керівникам окремих напрямів, які відповідають за закупівлю сировини та матеріалів, виробництво і збут продукції, а також проведення деяких інших специфічних операцій. На цьому рівні управління фінансами здійснюють за допомогою системи планів, бюджетів та управлінських звітів за напрямами й основними підрозділами. Визначають короткострокові та середньострокові цілі, узгоджують плани та бюджети за напрямами діяльності та основними підрозділами згідно зі стратегічними цілями організації.

На оперативному рівні розподіляються і контролюються наявні фінансові ресурси для забезпечення поточної діяльності організації (виконання короткострокових і середньострокових планів).

Вирішення завдань управління на всіх рівнях організаційної структури є нерозривно пов'язаним із виконанням функцій планування і контролю. Кожний із керівників різних рівнів несе певну відповідальність: вони виконують завдання планування й контролю в межах своїх повноважень. Керівники всіх рівнів організації мають володіти інформацією про поточну діяльність організації, що є необхідною для прийняття рішень щодо дотримання стандартів, заданих на стратегічному рівні, а також порядку витрачання фінансових ресурсів та їх перерозподілу в межах визначених лімітів.

Щороку зростає роль бухгалтерського управлінського обліку як засобу контролю за раціональним використанням ресурсів та об'єктивного визначення фінансових результатів. На сьогодні розрізняють два підходи до сутності управлінського обліку: традиційні моделі та сучасні концепції.

У традиційних моделях основними цілями й завданнями використання управлінського обліку є забезпечення калькуляції собівартості продукції та реалізація планово-контрольної функції. Нині для калькуляції собівартості найдоречнішими є методи обліку повної собівартості або диференційованого обліку, а для реалізації планово-контрольної функції – методи обліку доходів за центрами прибутку та витрат за центрами витрат [5].

Традиційний підхід має такі недоліки:

– спотворює необхідну для прийняття управлінського рішення інформацію, наприклад, ураховує тільки витрати, які виникли саме в момент виробництва товару;

– недостатньо оцінює вплив факторів зовнішнього середовища, більшу увагу приділено контролю внутрішніх господарських і виробничих операцій;

– сучасне соціально-економічної середовище характеризується винятковою орієнтацією на кінцевого споживача, підвищення рівня конкуренції на регіональному та міжнародному рівнях; традиційний підхід не відповідає цим потребам;

– обмежується можливостями фінансового обліку (терміни відображення господарських операцій, аналітика плану рахунків тощо) [6].

Сучасні концепції управлінського обліку є більш ефективними; розглянемо деякі з них.

1. ABC (Activity-Based Costing) вирішує проблему розподілу управлінських витрат, оскільки визначає витрати підприємства у відповідності з ресурсами, необхідними для здійснення операції, у результаті якої виготовляється продукт.

2. Life cycle costing ураховує вартість товару, витрати на всіх етапах його життєвого циклу: розробка, просування товару на ринок та ін.

3. Target costing визначає напрямок оптимізації собівартості товару, оскільки враховує цільові значення показників, які визначають співвідношення «ціна–якість»: термін служби, споживчі характеристики, рівень сервісу.

4. BSC (Balanced Scorecard) – система показників, що базується на управлінні ключовими бізнес-процесами, закріпленими за центрами відповідальності організації згідно з поставленими цілями, кількісно та якісно вираженими в цільових значеннях оцінювальних показників у розрізі чотирьох проекцій: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання та зростання [6].

Дуже важливо для управління бізнесом виміряти й оцінювати ефективність роботи окремих конкретних підрозділів (філій, відділів), проектів, контрактів, продуктів, ресурсів, клієнтів, дилерів, постачальників, кредиторів і менеджерів.

Таким чином, упровадження до системи управління організації сучасних управлінських технологій дає змогу значно підвищити ефективність управління, вирішувати на сучасному рівні завдання планування, контролю й аналізу фінансово-господарської діяльності організації, що дає змогу забезпечити її прогнозований стан і стале зростання. Реалізації цих завдань сприяє запровадження комплексу заходів щодо вдосконалення інформаційної системи організації та її автоматизації, а також методів управлінського обліку на базі процесів збирання, зберігання й аналітичної обробки бухгалтерської (фінансової) та іншої економічної інформації із застосуванням сучасних інформаційних технологій і засобів обчислювальної техніки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Ивашкевич Б. В. Бухгалтерский управленческий учет. М.: Юрист, 2004. 618 с. **2.** Практика менеджмента // Корпоративный менеджмент. URL: https://www.cfin.ru/management/practice. **3.** Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет: учебное пособие. М.: Омега, 2004. 570 с. **4.** Карпова Т. П. Основы управленческого учета: учебное пособие. М.: Инфра-М, 1997. 392 с. **5**. Мишин Ю. А. Управленческий учет управления затратами и результатами производственной деятельности: монография. М.: Дело и сервис, 2002. 176 с. **6.** Рахметов А. Х. Управленческий учет по сегментам деятельности предприятия. *Бухгалтерский учет.* 2000. № 20. С. 54–59.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 657

Косенко Є. Р.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто актуальні питання методологічного забезпечення виправлення помилок та внесення інших змін до фінансової звітності підприємства з урахуванням вимог чинного законодавства. Визначено основні проблеми законодавчого забезпечення методичних аспектів виправлення помилок у фінансовій звітності.*

Ключові слова: *підприємство, облік, контроль, бухгалтерський облік, звітність, фінансова звітність, облікова політика, виправлення помилок, автентичність, шахрайство.*

Аннотация. *Рассмотрены актуальные вопросы методологического обеспечения исправления ошибок и внесения других изменений в финансовую отчетность предприятия с учетом требований действующего законодательства. Определены основные проблемы законодательного обеспечения методических аспектов исправления ошибок в финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, контроль, бухгалтерский учет, отчетность, финансовая отчетность, учетная политика, исправление ошибок, аутентичность, мошенничество.*

Annotation. *The current issues of methodological support for correcting mistakes and making other changes in the financial statements of the enterprise are considered, taking into account the requirements of the current legislation. The main problems of legislative maintenance of methodical aspects of correction of errors in the financial reporting are defined.*

Keywords: *enterprise, accounting, control, reporting, financial reporting, accounting policy, error correction, authenticity, fraud.*

За сучасних економічних умов звітність відіграє важливу роль у системі управління інформацією підприємства, оскільки об'єднує інформацію всіх видів обліку, що подається зацікавленим користувачам. Питання виправлення помилок і відображення змін у фінансовій звітності досліджували Швець В., Тарасова М., Петрик О., Кужельний М. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливі умови сучасного економічного життя зумовлюють необхідність детальнішого розгляду цієї проблеми.

Однією з важливих вимог до якості фінансової звітності відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Вимоги до фінансової звітності» є надійність [5]. Згідно з цим принципом інформація, що міститься у фінансових звітах, має бути надійною, без помилок і спотворень, які можуть вплинути на рішення користувачів.

Достовірна презентація є однією з важливих вимог міжнародної бухгалтерської та фінансової звітності. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 визначає правдиве подання як правдиве визначення наслідків операцій, інших подій та умов відповідно до визначень і критеріїв визнання активів, зобов'язань, доходів і витрат. Цим стандартом передбачено, що правдиве подання фінансової звітності буде досягнуте застосуванням міжнародного стандарту фінансової звітності з розкриттям додаткової інформації, якщо це необхідно [8].

У розділі «Шахрайство та помилки, їх характеристика» Міжнародного стандарту аудиту 240 «Відповідальність аудитора за розгляд шахрайства та помилок у проведенні аудиту фінансової звітності» помилку визначено як ненавмисне спотворення, здійснене під час формування бухгалтерського обліку (фінансової) звітності. Спотвореннями інформації відповідно до Міжнародного стандарту є математичні помилки або похибки в облікових записах, даних бухгалтерського обліку, ненавмисна відсутність або неправильне тлумачення фактів, а також неправильне застосування облікової політики через нерозуміння.

Аналіз даних нормативних документів дає змогу визначити деякі відмінності щодо визначення помилок. Наприклад, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [6], на відміну від Міжнародного стандарту аудиту 240, не розглядає як помилки відсутні обсяги або інформацію, яку не розкрито у фінансових звітах. Ця різниця є дуже важливою, вона спричиняє істотні відмінності в розумінні об'єкта дослідження та його класифікації. Помилки можуть бути зроблені з різних причин: недбайливість працівника, низький рівень його кваліфікації, несправність технічної підтримки бухгалтерського обліку

© Косенко Є. Р., 2017

та фінансової звітності. Помилки можуть бути в тексті транзакції, кореспондентських рахунках, арифметичних розрахунках через неправильне застосування правил бухгалтерського обліку.

Підходи до класифікації помилок у бухгалтерському обліку систематизовано в табл. 1 [3–8]. Ця загальна класифікація допоможе визначити тип помилки, що впливатиме на подальший вибір алгоритму корекції.

Як відомо, між датою звітності та датою завершення фінансової звітності проходить значний час, іноді до півтора місяці, протягом якого відбуваються певні події в діяльності компанії та в економічній ситуації, що часто призводить до переоцінки фактів господарського життя, відображених у фінансових звітах за звітний період. Через такі події звітна інформація може втратити свою актуальність. Це, в свою чергу, призводить до того, що користувачі не зможуть робити обґрунтовані висновки та прогнози щодо розвитку компанії.

Таблиця 1

Підходи до класифікації помилок у бухгалтерському обліку

Критерій класифікації	Види помилок
Вплив на облік	– впливають лише на бухгалтерський облік; – впливають лише на податковий облік; – впливають і на бухгалтерський, і на податковий облік
Вплив на податкові зобов'язання	– завищують податкові зобов'язання; – занижують податкові зобов'язання; – не змінюють податкові зобов'язання
Характер помилки	– арифметичні; – методологічні
Систематичність	– одноразові; – систематичні
Обсяг впливу	– локальні; – транзитні
Спосіб допущення	– помилки у тексті операції; – помилки при записі сум
Об'єкт допущення	– відсутність ведення обліку; – помилки в повноті відображення операції; – помилки в записах; – помилки в оцінці
Рівень суттєвості	– суттєві; – несуттєві
Наявність наміру	– навмисні; – ненавмисні
Період допущення	– допущені в поточному періоді; – допущені в попередніх періодах

Цього можна уникнути, повідомивши користувачів про всі події, що відбулися після дати балансу, або про так звані дати балансу, а також ті, що є пов'язаними з діяльністю компанії. Порядок розкриття інформації при повідомленні про такі події є визначуваним П(С)БО 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансовій звітності» [7].

Щодо відображення подій після дати балансу існують деякі відмінності між вітчизняними та міжнародними підходами, що може стати перешкодою для уніфікації стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в єдиній методологічній системі.

У МСФЗ 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» визначено необхідність розкриття всіх ключових аспектів облікової політики в примітках до фінансової звітності, використовувані для втілення до життя цих принципів методи [8].

Таким чином, на підставі аналізу можна зробити висновок, що на надійність і прозорість інформації, відображеної у фінансових звітах суб'єктів господарювання, впливає як відсутність або своєчасна та правильна корекція помилок, так і зміни в облікових політиках та облікових оцінках. Нині існує чимало невідповідностей щодо вимог різних національних законодавчих актів, а також внутрішніх і міжнародних стандартів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасічник І. Ю.

Література: 1. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2004. 447 с. **2.** Тарасова М. Виправлення помилок щодо податку на прибуток. *Школа бухгалтера.* 2006. № 6. С. 15–21 **3.** Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: монографія. Київ: КНЕУ, 2003. 260 с. **4.** Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: КНЕУ, 2001. 334 с. **5.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **6.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_020. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 28.05.99 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **8.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

УДК 657:339.564

Косенко Є. Р.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано вимоги до здійснення розрахунків за експортними операціями відповідно до чинних вітчизняних законодавчо-нормативних актів. Розкрито особливості методики й організації обліку експортних операцій. Розглянуто порядок нарахування та відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць.*

Ключові слова: *економіка, держава, експорт, імпорт, договір, мито, зовнішньоекономічний договір, резидент, нерезидент, митний режим, митна територія.*

Аннотация. *Проанализированы требования к осуществлению расчетов по экспортным операциям в соответствии с действующими отечественными законодательно-нормативными актами. Раскрыты особенности методики и организации учета экспортных операций. Рассмотрен порядок начисления и отражения в бухгалтерском учете курсовых разниц.*

Ключевые слова: *экономика, государство, экспорт, импорт, договор, пошлина, внешнеэкономический договор, резидент, нерезидент, таможенный режим, таможенная территория.*

Annotation. *The requirements for the implementation of payments for export operations in accordance with the current domestic legislative and regulatory acts are analyzed. The peculiarities of the methodology and organization of accounting for export operations are disclosed. The order of accrual and reflection in accounting of exchange rate differences is considered.*

Keywords: *economy, state, export, import, contract, duty, foreign economic agreement, resident, non-resident, customs regime, customs territory.*

Здійснення експортно-імпортних операцій регулюється певними нормативними документами: Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [1], Митним кодексом України [2] та ін. Ці нормативні акти не

© Косенко Є. Р., 2017

містять однозначної інтерпретації термінів. Так, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» поняття експорту визначено як продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів. При цьому термін реекспорт (реекспорт товарів) означає продаж іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивезення за межі України товарів, що були раніше імпортовані на територію України [3].

Дослідженням особливостей обліку експортних операцій займалися Войнаренко М. П., Цебень Р. Л., Коблянська Г. Ю., Губарик О. М., Чепець О. Г. та ін. Результати їх досліджень є значним внеском у розвиток обліку зовнішньоекономічної діяльності. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цієї проблеми.

Методологія обліку експортних операцій є визначуваною принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, окресленими Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» і П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [7]. Слід згадати про принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. Це означає, що для визначення витрат звітного періоду необхідно порівнювати доходи звітного періоду із витратами, понесеними при отриманні цих надходжень. Крім того, доходи та витрати за звітний період визнають на момент їх здійснення незалежно від дати надходження коштів.

Облік експортних операцій є тісно пов'язаним з їх оподаткуванням. У цьому контексті доцільно розглянути питання оподаткування експорту з податку на прибуток та податку на додану вартість. Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», прибуток є збільшенням економічних вигід, отриманих унаслідок придбання активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу [7]. Відповідно до п. 8 П(С) БО 15 «Доходи», надходження від реалізації товарів визнаються за наявності таких ознак: ризики та вигоди, що є пов'язаними з власником товару, передаються покупцеві; підприємство не здійснює подальшого управління та контролю за реалізованими продуктами; сума доходу може бути достовірно визначеною; є впевненість, що операція сприятиме збільшенню економічних вигід підприємства, а витрати, що є пов'язаними з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [8].

За економічною сутністю експорт товарів є продажем. Іншим важливим питанням визнання доходу є розрахунок його суми, воно регулюється ст. 153.1.1 Податкового кодексу України, яким встановлено, що доходи в іноземній валюті, отримані у зв'язку з реалізацією товарів (робіт, послуг), перераховуються у національній валюті за курсом Національного банку України на дату визнання доходу в розрізі вартості товарів (робіт, послуг), які не були сплачені за попередні звітні періоди. Якщо передоплата здійснювалася за частинами, ставку Національного банку України визначають для кожної дати такої передоплати. У разі відвантаження товару та передачі права власності після часткової передоплати дохід є формою арифметичної суми умов: сума коштів, отриманих у вигляді передоплати, перерахованих за ставкою Національного банку України, на суму такого передоплати (дохід у цьому випадку не виникає), а суму доходу в невиплаченій частині товару перераховують за курсом Національного банку України на дату передачі права власності [3].

Прибуток від експортних операцій розраховують на основі звичайних цін, за умови, що ціна за контрактом відрізняється від звичайної більш ніж на 20 %, оскільки, як правило, покупці таких операцій є неплатниками податку на прибуток. Відмінності курсу, що виникають при обчисленні експортних операцій, визначаються згідно із П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [9], їх розраховують за формулою:

$$KP = C \times (K_2 - K_1), \quad (1)$$

де KP – курсова різниця;

C – сума дебіторської заборгованості або іноземної валюти на поточному рахунку;

K_2 – курс Національного банку України на дату розрахунків або на дату балансу;

K_1 – курс Національного банку України на дату виникнення дебіторської заборгованості або на дату балансу, залежно від того, яка подія відбулася раніше.

Курсові різниці вираховують тільки за монетарними статтями, тобто грошовими коштами й активами та зобов'язаннями, які будуть отримані або сплачені в певній сумі грошових коштів. При експорті потреба в обчисленні валютних різниць виникає в такому разі: при експорті за умов наступного платежу (у разі виникнення дебіторської заборгованості), за продажу іноземної валюти, отриманої від покупця та якщо на кінець кварталу існує позитивний залишок на поточному рахунку в іноземній валюті.

Відповідно до п. 185.1 Податкового кодексу України суб'єктом оподаткування податком на додану вартість є експорт товарів у митному режимі експорту (реекспорт). Товари, зареєстровані в митному режимі експорту, мають експортуватися за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання їх повернути та без встановлення умов їх використання за межами митної території України [3]. Такий експорт підтверджується записом у вантажній митній декларації «Задекларовані в цій вантажній митній декларації товари вивезено за межі митної території України в повному обсязі».

Для оподаткування податком на додану вартість експортом також вважають постачання товарів і супутніх послуг, що перебувають у вільному обігу на території України у таких митних режимах: магазини безмитної торгівлі, митний склад і спеціальна митна зона [3].

При експорті товарів та послуг податкові зобов'язання експортера виникають за датою фактичного експорту товарів за межами митного кордону України, про що свідчить належним чином складена вантажна митна декларація [3].

Слід зазначити, що при експорті товарів за участю посередників податкові зобов'язання за товаром виникають лише від одержувача на дату його фактичного видалення. Вартість послуг посередників-резидентів підлягає сплаті податку на додану вартість за загальними правилами у розмірі 20 % на дату першої події, тобто на момент оплати посередницьких послуг або підписання акта.

Якщо експорт є здійснюваним за допомогою посередника, нульова ставка може застосовуватися лише комісією (гарантом) згідно із п. 1.2.16 Податкового кодексу України. Якщо підприємство здійснює експортні операції, що оподатковуються за нульовою ставкою, воно має право на податковий кредит і компенсацію бюджету.

Таким чином, нині одним із найбільш помітних явищ у економічному житті України є швидкий розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Вихід підприємств на світовий ринок є передумовою постійного розвитку ринкової економіки. Діяльність підприємств на світовому ринку є пов'язаною з міжнародним виробництвом, науково-технічним співробітництвом, експортом та імпортом товарів і послуг. Це передбачає експорт капіталу у формі інвестування в іноземні підприємства та залучення іноземних інвестицій, створення спільних підприємств з іноземними юридичними особами. Предметом подальших досліджень має стати вивчення впливу експортних операцій на кінцеві результати діяльності сучасного вітчизняного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.91 № 959-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12. **2.** Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Войнаренко М. П., Цебень Р. Л. Особливості обліку експортних операцій. *Інноваційна економіка.* 2013. № 5. С. 280–282. **5.** Коблянська Г. Ю. Методологія обліку і фінансової звітності експортних операцій. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 5. С. 4–14. **6.** Губарик О. М., Чепець О. Г. Розвиток експортних операцій та відображення їх в обліку. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства.* 2012. № 25. С. 12–16. **7.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **8.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід»: Закон України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. **9.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00.

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПАСІВ В УКРАЇНІ

УДК 657.330

Кочина О. Р.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття запасів і критерії їх визнання активами згідно із П(С)БО. Наведено класифікаційні ознаки віднесення цінностей до категорії запасів. Досліджено методи оцінювання вибуття запасів, визначено напрями підвищення ефективності їх використання.*

Ключові слова: *підприємство, облік, контроль, бухгалтерський облік, прибуток, запаси, виробничі запаси, активи, методи оцінювання запасів.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность понятия запасов и критерии их признания активами в соответствии с П(С)БУ. Приведены классификационные признаки отнесения ценностей к категории запасов. Исследованы методы оценки выбытия запасов, определены направления повышения эффективности их использования.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, контроль, бухгалтерский учет, прибыль, запасы, производственные запасы, активы, методы оценки запасов.*

Annotation. *The essence of the concept of reserves and the criteria for their recognition of assets in accordance with the NAS are considered. Classification signs of assigning values to the category of reserves are given. Methods for estimating the disposal of reserves have been explored, and directions for increasing the efficiency of their use have been identified.*

Keywords: *enterprise, accounting, control, profit, reserves, production stocks, assets, methods of reserve estimation.*

За сучасних ринкових умов для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства використовують запаси, які є найбільш важливою складовою активів підприємства. Вони посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції в структурі витрат підприємства. Від ефективного використання запасів залежить отримання максимального прибутку, тому задля досягнення найвищих результатів діяльності необхідно дослідити облікові аспекти використання запасів.

Дослідженням особливостей ведення бухгалтерського обліку запасів займалися Бутинець Ф. Ф., Багрій К. *Л*., Афанасьєва І. І., Матросова *Л*. М. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Метою написання статті є обґрунтування теоретичних положень обліку використання запасів і визначення їх класифікаційних ознак.

Здійснюючи господарську діяльність, будь-яке підприємство використовує запаси. Вони є найважливішими в структурі витрат підприємства, їх облік і оцінювання впливають на результати господарської діяльності. Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9, запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу, розподілу, передачі за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва для подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством [1].

Запаси вважають активами, якщо можна достовірно визначити їх вартість. Завдяки їм підприємство отримує в майбутньому економічні вигоди, якісно контролює їх та має право власності на придбані запаси.

Для раціонального проведення організації обліку запасів потрібно їх групувати, оскільки вони можуть мати різне функціональне призначення. Склад запасів та їх класифікацію визначено у Плані рахунків бухгалтерського обліку та П(С)БО 9 «Запаси». Загальну класифікацію запасів згідно із цими нормативними документами подано на рис. 1 [1; 3].

Придбані та вироблені на підприємстві запаси зараховуються за первинною вартістю, включаючи купівельну вартість, витрати у зв'язку з переробкою продукції, а також витрати на доставку запасів до місця їх розташування і приведення до належного стану [2]. До витрат на придбання запасів належать вартість запасів, що зазначена у договорі, мито на ввезення та інші податки, а також транспортно-заготівельні витрати, прямо пов'язані з придбанням готової продукції, матеріалів і послуг.

© Кочина О. Р., 2017

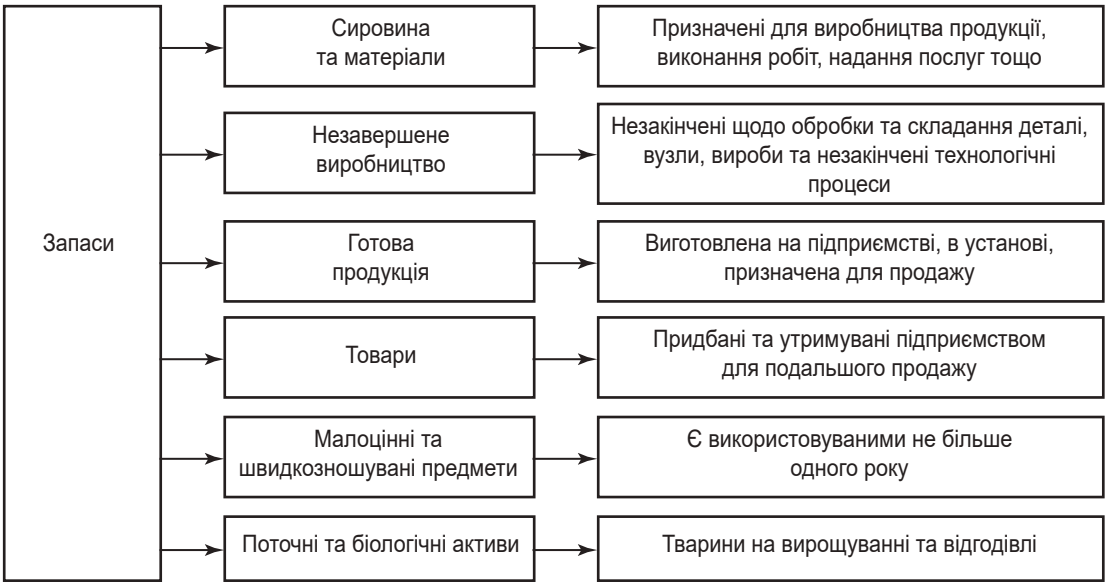

Рис. 1. **Класифікація запасів**

Існує методика оцінювання запасів, що є дієвим інструментом організації ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства. Облік запасів на підприємстві здійснюють за одним із таких методів: ідентифікованою собівартістю, середньозваженою собівартістю, ФІФО, за нормативними витратами та за цінами продажу [3].

Якщо запаси використовують для спеціальних замовлень і проектів, а також вони не замінюють одне одного, їх оцінюють за ідентифікованою собівартістю. За середньозваженою собівартістю визначають кожну одиницю запасів на початок і кінець звітного місяця. Оцінювання запасів за методом ФІФО базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили до підприємства. Оцінюючи за нормативними витратами, бухгалтер використовує норму витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), що є встановленими підприємством з урахуванням кількості використання запасів, праці, виробничих потужностей і чинних цін.

Також існує метод оцінювання за цінами продажу, застосовуваний підприємствами роздрібної торгівлі з установленням середнього процента торговельної націнки. Цей метод можуть застосовувати підприємства, що мають значну змінну номенклатуру товарів із приблизно однаковим рівнем торговельної націнки.

Кінцевим етапом організації бухгалтерського обліку запасів є відображення інформації про запаси у звітності. Облік надходження, вибуття, внутрішнє та зовнішнє переміщення, уцінка запасів оформляються документами, які затверджуються Державним комітетом статистики. У примітках до фінансової звітності слід наводити інформацію про методи оцінювання запасів, балансову вартість окремих класифікаційних груп, чисту вартість реалізації та переданих у переробку, у заставу запасів та ін. [4].

Кожне підприємство для збільшення прибутків має використовувати запаси ефективно, бо від цього залежить зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, поліпшення якості продукції. Для підвищення ефективності використання запасів підприємству необхідно вдосконалювати методику планування, проводити аналіз запасів, об'єктивно оцінювати результати господарської діяльності, висвітлювати правдиву та повну інформацію про використання запасів. Слід знижувати витрати на формування та фінансування запасів, забезпечувати безперебійну операційну діяльність за рахунок своєчасного поповнення запасів [5].

Таким чином, запаси є важливою складовою матеріально-технічної бази будь-якого підприємства. Завдяки запасам збільшується економічний потенціал, підвищується технічний рівень підприємства. Запаси відносять до активів у разі виконання певних умов; існують класифікації запасів і різні методи оцінювання їх використання. Для ефективного використання запасів потрібно вдосконалювати методи ведення бухгалтерського обліку, правдиво та повно висвітлювати інформацію, проводити інвентаризацію. Предметом подальших досліджень мають стати питання, що є пов'язаними з особливостями ведення бухгалтерського обліку запасів у інших країнах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Фартушняк О. В.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **2.** Багрій К. Л. Особливості аналізу ефективності використання матеріальних запасів підприємства. *Облік і фінанси.* 2010. № 7 (25). С. 50–58. **3.** Афанасьєва І. І. Облік і контроль виробничих запасів на матеріалах підприємств хлібопекарного виробництва: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.06.04. Харків, 2006. 17 с. **4.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **5.** Матросова Л. М., Носкова С. А. Теоретичні засади поняття «виробничі ресурси підприємства» та їх класифікація. *Економічний вісник Донбасу.* 2011. № 2 (24). С. 207–211.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

УДК 343.359(477)

Крикун А. І.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто механізм функціонування криптовалют, позитивні та негативні наслідки використання їх як засобу платежу. Наведено й проаналізовано приклади правового регулювання обігу криптовалют у різних країнах світу, у тому числі в Україні.*

Ключові слова: *економіка, держава, гроші, національна валюта, засіб платежу, електронні гроші, криптовалюта, біткоїн, Національний банк України.*

Аннотация. *Рассмотрены механизм функционирования криптовалют, положительные и отрицательные последствия использования их в качестве средства платежа. Приведены и проанализированы примеры правового регулирования оборота криптовалют в разных странах мира, в том числе в Украине.*

Ключевые слова: *экономика, государство, деньги, национальная валюта, средство платежа, электронные деньги, криптовалюта, биткоин, Национальный банк Украины.*

Annotation. *The mechanism of the functioning of the crypto currency, the positive and negative consequences of using them as a means of payment are considered. Examples of legal regulation of the turnover of crypto-currencies in different countries of the world, including in Ukraine, are given and analyzed.*

Keywords: *economy, state, money, national currency, means of payment, electronic money, crypto currency, bitcoin, National Bank of Ukraine.*

Відповідно до ст. 99 Конституції України Національний банк України має забезпечувати стабільність національної грошової одиниці. Ст. 192 Цивільного кодексу встановлено, що єдиним платіжним засобом в Україні є національна грошова одиниця – гривня [1; 2]. Останнім часом крім національної грошової одиниці все більше як засіб платежу використовують валюти інших країн, оскільки суб'єкти цивільних правовідносин здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Але пряме використання валюти як засобу платежу не тільки є протиправним. Воно суттєво впливає на інфляційні процеси в Україні, а також на соціальні стандарти: ціни на товари та послуги, створення робочих місць, гарантії працевлаштування, підвищення рівня життя та ін.

Для вирішення питань національної економічної безпеки та виконання соціальних завдань держава в особі Національного банку України відповідно до ст. 99 та 100 Конституції України має забезпечувати стабільність на-

© Крикун А. І., 2017

ціональної грошової одиниці та проводити стабільну грошово-кредитну політику. Але останнім часом у зв'язку з уведенням у мережі Інтернет як засобу платежу криптовалюти у більшості держав постає питання правомірного використання як засобу розрахунків цієї валюти та порядку її емісії, що прямо впливає на фінансову стабільність громадян. Нині криптовалюту використовують як засіб платежу в деяких країнах світу (США, Індія, Японія), а тому постає питання, хто є емітентом, чим забезпечена така валюта, як впливає на курсову вартість національної грошової одиниці інших країн. Отже, ця сфера потребує належного дослідження, а в Україні на сьогодні утворився правовий вакуум щодо питання використання криптовалют.

Згідно із Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5.04.2001 № 2346-III електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій і безготівковій формі [3]. Їх емітентом є банки, які відкривають електронні рахунки та зараховують валютні кошти. Цей вид електронних грошей насправді є валютними коштами, які накопичуються на особистих рахунках юридичних і фізичних осіб, відкритих самими банками. Отже, це гроші, які емітовані державою та забезпечені певним обсягом товарів. Зовсім іншу роль мають виконувати електронні гроші, емітовані суб'єктами, які випускали їх лише для забезпечення внутрішнього обігу в електронних іграх; ці гроші називають криптовалютою. Ця валюта не впливала на стабільність національної грошової одиниці та на грошово-кредитну політику країни. Але останнім часом у зв'язку з її визнанням можна констатувати, що вона має вплив на фінансовий стан країни.

Згідно із дослідженнями юристів Axon Partners та криптовалютної консалтингової компанії ForkLog Research криптовалюта – це криптографічно захищена та децентралізова цифрова валюта, дані про транзакції в якій вносяться та зберігаються в Blockchain [4]. Первісна вартість криптовалюти – вартість витраченої енергії, вторинну вартість визначає попит на неї. Причому чим вищою є ціна, тим більше людей намагатимуться її генерувати, що, у свою чергу, спричинюватиме зростання складності видобутку криптовалюти. Отже, головним фактором, що визначає цінність криптогрошей, є їх поширення та використання в економіці різних країв світу. Зауважимо, що далі емітент (розробник програми) може впливати на обсяг емісії, що може призвести до втрати коштів учасниками такого ринку за рахунок неконтрольованої емісії. Крім того, емісія грошових коштів фізичною особою не передбачена жодним нормативно-правовим актом.

Як було зазначено, спочатку криптовалюта замислювалася як простий спосіб інтернет-покупок або переведення звичайних грошей між користувачами мережі для ігор. Першим реалізував ідею Девід Чом і його компанія DigiCas Inc., запустивши у 1990 р. централізовану систему електронних платежів DigiCas. Вона стала дуже популярною та проіснувала вісім років, аж до збанкрутіння компанії Чома. Хоча перша система криптовалют зникла, її існування засвідчило існування інтересу до неї.

Нині в більшості випадків її застосування – це лише ринкові спекуляції. Існує велика кількість різноманітних бізнес-підприємств, що використовують безліч криптовалют для досить рідкісних продажів будь-яких новинок, але також чимало компаній свідомо створені для використання переваг цифрових валют. Вони, звичайно, знаходяться в меншості щодо багатьох обмінників і спекуляторів, які отримують швидкий прибуток в криптолотереї.

Водночас розробник криптовалюти може заздалегідь накопичити значну кількість криптовалюти, потім установити у програмі вищу складність для її майнінгу (у такий спосіб зросте її курс через дефіцит криптовалюти). Як наслідок, після продажу частини купленої раніше криптовалюти він отримає величезну суму прибутку. Цей прибуток у криптовалюті можна обміняти на реальні гроші (долари, євро, валюти інших країн), що спричинить поглиблення процесів інфляції через незабезпеченість такої суми грошей виробленими товарами [4].

Першим серед нового покоління електронних грошей став bitcoin. Він був створений у 2009 р. групою анонімних осіб, які працювали під загальним псевдонімом Сатосі Накамото. Згідно із загальноприйнятою точкою зору, їх метою було створення валюти поза державним регулюванням для звільнення людства від тягаря управління й контролю держслужб [5]. Вважаємо, що таке звільнення може привести до безконтрольного обігу грошей і шахрайства, що негативно впливатиме на курсову вартість національної валюти. За умови визнання криптовалюти як засобу платежу постає питання виключної компетенції держави щодо емісії грошей. До того ж емітентом валюти, що може використовуватися як засіб платежу, може бути будь-яка особа. За таких умов постає питання оподаткування отриманого доходу та формування бюджету.

За сучасних умов забезпечення сталості функції грошей як міри вартості існує лише у формі товарного забезпечення. Це підтверджує економічний закон грошового обігу, що визначає необхідну для цього періоду об'єктивно зумовлену масу купівельних і платіжних засобів. Саме тому створення грошей без створення натуральних благ запускає механізм інфляції, що забезпечує постійне приведення вартості грошей у відповідність з їх реальним забезпеченням. Незабезпечення грошей товарами, послугами, дорогоцінними металами робить торгівлю спекулятивною (цілеспрямова купівля-продаж валюти для зниження чи підвищення курсу і, як наслідок, отримання прибутку). Тобто, спекулянта не цікавить реальний курс тієї чи іншої валюти та наслідки спекулятивних операцій. Він прагне отримати максимальний прибуток через зміну в короткостроковій перспективі валютного курсу. Ураховуючи, що стимулювання криптовалютного курсу відбувається самим розробником, можна вважати, що практично кожний громадянин є потенційною жертвою такого шахрайства [4].

Вільний обіг криптогрошей у країні може суттєво вплинути на національну грошову одиницю. Однак, це може також сприяти підвищенню конкурентоспроможності економіки країни, давати змогу робити прямі інвестиції без необхідності їх подвійної конвертації в національну грошову одиницю. Це є можливим за умови узаконення цієї валюти як засобу платежу. Якщо банки розвинених країн почнуть видавати дешеві кредити під заставу криптовалюти компаніям з інших країн, обвал курсу криптовалюти може спровокувати кредитну кризу, порушити баланс національних економік країн.

Водночас широке використання криптовалюти сприятиме суттєвому зменшенню податкових надходжень до бюджету, що, у свою чергу, зумовить збільшення дефіциту державного бюджету. Намагаючись зменшити дефіцит, держава накладатиме нові податки на ті операції, які ще можна відстежувати, що негативно впливатиме на фінансову стабільність пересічного громадянина.

Попри достатні можливості для спекуляцій на криптовалюті завжди існує ризик втрати коштів, адже, зберігаючи частину капіталу в криптовалюті, її власник може як отримати додатковий дохід, так і втратити частку уже наявного. Також криптовалюти прямо залежать від функціонування найпопулярніших сервісів, за допомогою яких люди мають можливість сплачувати за товари та послуги криптовалютою. Якщо такий сервіс тимчасово припиняє свою роботу чи закривається, то ціна кожної одиниці криптовалюти одразу знижується. Тому кожний, хто використовує або планує використовувати криптовалюти, має чітко усвідомлювати, що криптовалюта, окрім позитивних моментів (анонімність, децентралізація, висока швидкість транзакції), має свої специфічні ризики, через дію яких можна втратити власні кошти.

Очевидно, що суспільству вже не вдасться загальмувати або ігнорувати розвиток і практичне застосування криптовалют, які за своїми ознаками відрізняються від звичних паперових грошей, забезпечених товарами. Нині для купівлі-продажу біткоїнів за реальні долари США вже функціонують три добре налагоджені інтернет-біржі: токійська Mt.Gox, словенська Bitstamp і біткоін-біржа Btc-e.com. Також для обміну нових криптовалют на біткоїни в інтернеті функціонують кілька десятків бірж-обмінників.

Виходячи з сказаного, виділимо недоліки використання криптовалют.

1. Технічна складність використання: працювати з криптовалютою можна лише там, де для цього є технічна можливість, тобто за наявності доступу до Інтернету, установлених програм, відповідного рівня фахівців.

2. Правова неврегульованість, що унеможливлює оподаткування операцій з криптовалютою.

3. Можливості для спекулятивних і шахрайських операцій через створення фінансової піраміди, отримання відсотків та гри на різницях валютних курсів.

4. Не є надійним об'єктом для інвестування через великі та раптові коливання курсу: так, навіть чутка про злам системи біткоїну може обвалити вартість на кілька сотень доларів – люди поспішатимуть позбавитися валюти.

У своєму звіті Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA), опублікованому в 2017 р., Europol заявив, що масштаб темного ринку криптовалют стрімко зростає. Віртуальні валюти Zcash, Monero і Ethereum все частіше використовуються на цифровому темному ринку [6]. Однак, агентство пояснило, що біткоїн, як і раніше, є найбільш використовуваною валютою в кіберзлочинності. У доповіді визначено основну причину, через що криптовалюти використовують у злочинних операціях: торгівлі людьми, контрабанді наркотиків, для фінансування тероризму: «Транзакції не можуть бути віднесені до будь-якого конкретного користувача (адреси); усі монети, які є використовуваними в транзакції, за замовчуванням приховані, а історії транзакцій залишаються конфіденційними».

Тим часом для подолання одного з недоліків криптовалют, а саме незабезпечення товарами, канадська компанія BitGem запустила в продаж свою криптовалюту PinkCoin. Ця валюта забезпечена фіксованим активом кольорових діамантів на суму 5 млн дол. Це коштовне каміння є найбільш концентрованою формою накопичення багатства, бо це єдиний актив, який не падав у ціні з 1959 р. Але в процесі реалізації цього проекту компанія мала значні труднощі щодо визнання законності операцій з цією криптовалютою, через що зупинила проект і повернула кошти покупцям [7].

Нині надважливим є питання щодо правового врегулювання обігу криптовалюти. Попри популярність криптовалют на сьогодні не існує навіть єдиного чіткого правового визначення їх поняття. Так, у Японії закон «Про криптовалюту» від 01.04.2017 р. визначає її як віртуальну валюту. У Сингапурі криптовалюту розглядають як фінансовий актив. У Великій Британії – як приватні гроші, у Люксембурзі – як окрему приватну валюту, у Гонконзі – електронні платіжні засоби. У Канаді розроблено цифровау версію канадського долара. У країнах Латинської Америки цифрові валюти популярні, ведення криптовалютного бізнесу є перспективним. У грудні 2016 р. в Україні було створено перший у світі майданчик, де торгують деривативами біткоїна.

Європейський суд у рішенні від 22.10.2015 р. визначив, що біткоїн слід вважати валютою (засобом платежу), а не товаром. Це було зумовлено тим, що виникли певні труднощі щодо оподаткування криптовалюти. Відповідним рішенням визначено, що всі операції, пов'язані з обміном біткоїнів, будуть оподатковуватися так само, як

і операції з традиційними валютами [8]. Європейська судова практика прирівняла криптовалюту до законного платіжного засобу, а обмін грошових коштів визнала як валютно-обмінну операцію. Але згідно із чинним законодавством Європейського Союзу цифрову валюту вважають товаром, і вона підпадає під регулювання Цивільного законодавства і Директиви Європейського Союзу про ПДФ як товар, а договір купівлі-продажу щодо криптовалюти є договором-купівлі продажу товару.

Розглянемо детальніше, як вирішують окремі країни світу питання правового регулювання криптовалют і операцій із ними.

Велика Британія є лідером криптовалютної інтеграції, однією з найбільш сприятливих і комфортних юрисдикцій для ведення криптовалютного бізнесу. Держава надає підтримку стартапам, пов'язаним із цифровим валютою. Однак, остаточну позицію уряду щодо правового регулювання діяльності, пов'язаної з цифровими грошима, не вироблено і донині. Водночас держава має намір упорядкувати криптовалютні відносини задля запобігання злочинному використанню цифрових валют для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та здійснення іншої незаконної діяльності та для підтримки інновацій у цій сфері.

Сполучені Штати Америки є однією з найбільш зручних у світі країн для ведення криптовалютного бізнесу. Тут інкорпоровані великі хедж-фонди, біржі та інші компанії, пов'язані з криптовалютою, а за багато товарів і послуг можна розплатитися не тільки фіатними (грошима, номінальна вартість яких встановлюється і гарантується державою) або електронними грошима, але і цифровими. У США також поширені банкомати (АТМ), які надають можливість обміну криптовалюти.

США дозволив обіг криптовалюти, але все-таки тут існують різні погляди щодо її правової природи. Нині сформувалася прецедентна практика, через що в цій державі криптовалюту розглядають як валюту або іншу форму грошей. У штаті Вашингтон цифрова валюта є об'єктом грошових переказів у зв'язку з вимогами закону «Про уніфікацію грошових послуг». Крім того, у вересні 2015 р. Американська державна комісія, яка займається біржовими ф'ючерсними контрактами, прирівняла біткоїн до біржових товарів [4].

Дуже слушною є позиція судді Елісон Нейтан у судовому розгляді справи стосовно Антоніо Мурджіо із Coin.mx, яка підтвердила, що словники, суди, а також положення законодавчої історії підтверджують: біткоїн вважають грошима. Така позиція американських суддів підтверджується департаментом, який займається фінансовими та кримінальними злочинами, що у 2013 р. кваліфікував біткоїн як одну з форм грошей. Проте інший впливовий американський орган у сфері податкових питань – Internal Revenue Service – наголосив, що для цілей федерального оподаткування криптовалюту слід тлумачити не як форму грошей, а як власність. Законом «Про уніфікацію грошових послуг» (щодо штату Вашингтон) визначено, що компанії можуть використовувати криптовалютні перекази мешканця Вашингтона після отримання вашингтонської ліцензії оператора з переказу грошових коштів. Ця вимога стосується як бірж, що надають послуги з обміну фіатних грошей на криптовалюти, і навпаки, так і до обміну тільки цифрових грошей. Компанії, які надають криптовалютні гаманці, мають провести аудит безпеки комп'ютерної системи для того, щоб отримати відповідну ліцензію. Транзакції між фізичними особами в криптовалюті не потребують дозволу. Щодо проведення відповідних дій із криптовалютою існує тенденція стосовно введення ліцензії на цифрову валюту. Прикладом є ст. 200 глави 1 розд. 23 Нью-Йоркського кодексу, правил і відносин, яка була ухвалена Департаментом фінансових послуг штату Нью-Йорк у липні 2015 р. Нею визначено поняття криптовалюти, порядок отримання ліцензії, порядок і термін подання скарги та сплати збору. Проблемою є тривалий період надання права на ведення криптовалютного бізнесу [4].

В Японії функціонує Комісія з цифрових активів Японії (The Japan Authority of Digital Asset), яка є саморегульованим органом. У 2016 р. був прийнятий закон, який урегулював діяльність бірж. Тепер вони підлягають реєстрації в Агентстві фінансових послуг, яке може здійснювати перевірки такого бізнесу та застосовувати адміністративні заходи стосовно нього. Відповідно до цього закону криптовалюта є цінністю, подібною до активів. Операції з цифровою валютою японським законодавством заборонено [4].

Україна – країна, яка входить в Топ-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin. В Україні здійснює свою діяльність найбільше в СНД біткоїн-агентство Kuna, одним з проектів якого є криптовалютна біржа. Тут функціонують і великі девелоперські та дослідницькі компанії, наприклад, Distributed Lab. Застосування децентралізованих технологій планується і частково реалізується вже і на державному рівні: e-Auction 3.0, e-Vox, E-Ukraine [4].

В Україні також дуже розвинене криптовалютне співтовариство. Уже створена українська версія біткоїна – Карбованець – це інтернет-гроші, засновані на технології Cryptonote. Основною відмінністю і перевагою над біткоїн є однорідність. Усі карбованці є взаємозамінними й уніфікованими на відміну від біткоїнов, оскільки в біткоїні кожному охочому доступна можливість у будь-який час переглядати всі фінансові операції за рахунками всіх без винятку учасників і бачити, скільки біткоїнів на балансі тієї чи іншої адреси, що може спричинити цензуру активів [9].

Водночас в Україні правовий статус криптовалют і відносин, що виникають в результаті їх використання, не визначено. Однак, Національний банк України активно вивчає досвід інших країн для врегулювання цих відносин

в європейському та загальносвітовому контексті. Українські майнери, представники бізнесу, юристи і політики вже кілька років ведуть дискусію, як в Україні офіційно затвердити хоча б якийсь статус криптовалют [9].

На сьогодні гривня як грошова одиниця України є єдиним законним платіжним засобом в Україні, а випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються. Тому Національний банк України розглядає біткоїн як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства. Національний банк України навіть вважає криптовалюти небезпечними через анонімність і децентралізованість таких систем, які можуть бути використані у відмиванні коштів, отриманих злочинним шляхом [10].

Законопроект про обіг криптовалюти в Україні був зареєстрований у Верховній Раді 06.10.2017 р. і спричинив чимало дискусій, починаючи з преамбули, яка метою Закону визначила врегулювання обігу криптовалюти [11].

Таким чином, використання криптовалюти має як переваги, так і недоліки. Перевагами є децентралізація, висока швидкість транзакції, анонімність; усього може бути створено не більше 21 млн біткоїнів. Основним недоліком є незабезпеченість товарами, що суттєво вливає на соціальні процеси в державі та фінансовий стан пересічного громадянина. Технічна складність використання, можливість розгортання спекулятивних і шахрайських операцій, коливання курсу ускладнюють використання криптовалют. Цінність такого виду валюти визначає її застосування в різних країнах світу. Емітент (розробник програми) має змогу впливати на обсяг емісії, що може призвести до втрати коштів учасниками такого ринку за рахунок неконтрольованої емісії. Попри популярність нині немає навіть єдиного чіткого правового визначення сутності поняття. Національний банк України розглядає біткоїн як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю, що негативно впливає на курсову вартість національної грошової одиниці.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, професор Сергієнко В. В.

Література: 1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80. **2.** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **3.** Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14. **4.** Лихута В., Каплан А. Правовое регулирование криптовалютного бизнеса. URL: http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf. **5.** Накамото С. Биткоин: цифровая пиринговая наличность. URL: https://coinspot.io/technology/bitcoin/perevod-stati-satoshi-nakamoto. **6.** Internet Organised Crime Threat Assessment 2017. URL: https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2017. **7.** Криптовалюта Pinkcoin. URL: https://getstarted.with.pink. **8.** Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Хедквіст проти Швеції» від 22.10.2015 р. URL: https://news.finance.ua/ua/news/-/408410/chy-zakonni-bitkojny. **9.** Електронний Карбованець // Карбо. URL: http://karbowanec.com. **10**. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалюти» [...]: Роз'яснення від 10.11.2014 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14. **11.** Проект Закону про обіг криптовалюти в Україні: Законопроект від 06.10.2017 № 7183 // Офіційний веб-портал Верховної Ради. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ

УДК 657.371

Крикун А. І.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто методику проведення інвентаризації. Визначено роль інвентаризації у формуванні достовірних показників фінансової звітності, а також у бухгалтерському обліку. Проаналізовано проблемні аспекти інвентаризації. Запропоновано напрями вдосконалення організації інвентаризаційної роботи на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, контроль, бухгалтерський облік, звітність, фінансова звітність, інвентаризація, комісія, інвентаризаційні описи, пересортування, матеріально відповідальні особи.*

Аннотация. *Рассмотрена методика проведения инвентаризации. Определена роль инвентаризации в формировании достоверных показателей финансовой отчетности, а также в бухгалтерском учете. Проанализированы проблемные аспекты инвентаризации. Предложены направления совершенствования организации инвентаризационной работы на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, контроль, бухгалтерский учет, отчетность, финансовая отчетность, инвентаризация, комиссия, инвентаризационные описи, пересортица, материально ответственные лица.*

Annotation. *The methodology of the inventory is considered. The role of inventory in the formation of reliable indicators of financial reporting, as well as in accounting. The problematic aspects of inventory are analyzed. Suggested directions for improving the organization of inventory work in modern domestic enterprises.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, control, reporting, financial reporting, inventory, commission, inventories, re-sorters, financially responsible persons.*

Розвитком ринкових відносин в Україні зумовлено особливості діяльності підприємств, а також умови їх функціонування на ринку. Щоб вижити, підприємствам необхідно правильно визначати свою стратегію і тактику поведінки на ринку, систематично здійснювати контроль за активами та зобов'язаннями. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єкти господарювання мають проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряють і документально підтверджують їх наявність і стан. Об'єкти й періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно із законодавством [1].

Дослідженням питань інвентаризації займалися Бутинець Ф. Ф., Гливенко В. В., Деречин В. В., Загожай В. Б., Загородній А. Г., Лень В. С., Перевозова І. В., Швець В. Г. та ін.

Метою написання статті є виявлення проблемних аспектів у проведенні інвентаризації та розробка напрямів їх вирішення.

Загальні принципи проведення інвентаризації, правила документального оформлення її результатів регламентує «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань», затверджене наказом Міністерства фінансів від 02.09.2014 № 879 (далі – Положення № 879). Ним мають керуватися всі юридичні особи незалежно від організаційно-правових форм та форм власності, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності [2].

Проведення інвентаризації є обов'язковим:

– перед складанням річної фінансової звітності;

– при передачі майна державного підприємства або бюджетної установи в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворення державного підприємства, передачі державного підприємства до сфери управління іншого органа управління;

– при зміні матеріально відповідальних осіб;

– при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей;

– за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до законодавства має право вимагати проведення такої інвентаризації;

© Крикун А. І., 2017

– при техногенних аваріях, пожежах чи стихійних лихах;

– при переході на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами [2].

Керівник підприємства створює всі необхідні умови для проведення суцільної інвентаризації. Для цього окремим наказом або в розпорядчому документі про облікову політику підприємства має бути визначено об'єкти, періодичність, терміни проведення інвентаризації. Розпорядчим документом керівника підприємства створюється інвентаризаційна комісія з представників апарату управління підприємства, бухгалтерської служби та досвідчених працівників підприємства, які знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік. Інвентаризаційну комісію очолює керівник підприємства, його заступник або керівник структурного підрозділу підприємства [2].

За загальним правилом, установленим п. 10 розд. I Положення № 879, інвентаризацію слід провести в тримісячний термін до дати річного балансу. Інвентаризаційна комісія проводить інвентаризацію в повному складі та в присутності матеріально відповідальної особи (п. 1 розд. II Положення № 879). Наявність активів при інвентаризації встановлюється шляхом обов'язкового підрахунку, зважування, обмірювання. Переважування, обмірювання, підрахунок проводять у порядку розміщення активів у приміщенні, де вони зберігаються. Акти обмірювання таі розрахунки додають до інвентаризаційних описів [2].

Відомості, отримані під час інвентаризації всіх цінностей підприємства, заносять до інвентаризаційних описів та актів інвентаризації. Правильно оформлені й підписані всіма членами комісії інвентаризаційні описи (акти інвентаризації) подають до бухгалтерської служби для перевірки, виявлення й відображення в обліку результатів інвентаризації. Інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, звіряльні відомості оформлюють відповідно до вимог, установлених «Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05 червня 1995 р. [3].

Висновки щодо виявлених розбіжностей між фактичною наявністю активів і зобов'язань і даними бухгалтерського обліку, які наведено в звіряльних відомостях, інвентаризаційна комісія відображає в протоколі. Результати інвентаризації на підставі затвердженого протоколу інвентаризаційної комісії відображають у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності звітного періоду, у якому інвентаризацію завершено.

Виявлені при інвентаризації розбіжності між фактичною наявністю активів і зобов'язань і даними бухгалтерського обліку регулюються підприємствами в такому порядку:

– основні засоби, нематеріальні активи, які виявлені в лишках, підлягають оприбуткуванню зі збільшенням доходів майбутніх періодів;

– цінні папери, грошові кошти, їх еквіваленти й інші оборотні матеріальні цінності, які виявлені в лишках, підлягають оприбуткуванню зі збільшенням доходу звітного періоду підприємства;

– нестачу запасів у межах установлених норм природного убутку, виявлену під час інвентаризації, списують за розпорядженням керівника підприємства на витрати;

– нестачу цінностей понад норми природного убутку, а також втрати від псування цінностей, списують з балансу та відносять на рахунок винних осіб у розмірі, визначеному відповідно до законодавства [2].

На практиці трапляються випадки, коли замість двох і більше членів комісії (крім матеріально відповідальних осіб) інвентаризацію проводить одна особа або формально призначено комісію в складі шести-восьми осіб, а фактично проводять її один-два члени комісії. Негативно позначається на якості інвентаризації практика чергування членів інвентаризаційної комісії без участі її в повному складі, оскільки створює умови для приховування нестач. Іноді деякі члени комісії окремі цінності виписують до опису за даними книг, карток зі слів матеріально відповідальних осіб. Це сприяє приховуванню нестач і приписуванням цінностей. Для об'єктивної інвентаризації слід посилити контроль за її проведенням, установити відповідальність за приховання нестач і залишків [4].

Удосконалення методики має бути спрямоване також на оперативне визначення результатів інвентаризації. Узагальнення практики цієї роботи дає підстави вирізнити певні методичні недоліки. Облікові дані коригуються під фактичні залишки цінностей, що вимагає порівняння облікових даних із даними звіряльних відомостей і актів про результати інвентаризації цінностей. Шляхом порівняння даних обліку з даними порівнювальних відомостей, актів про результати інвентаризації цінностей перевіряють правильність внесення до них даних про залишки цінностей на момент інвентаризації.

Практика засвідчує, що чинна форма порівнювальної відомості для визначення результатів інвентаризації має недоліки, які знижують оперативність виведення результатів. Так, форма не дає змоги відобразити результати пересортування та суму природного збитку. Тому на практиці при визначенні результатів інвентаризації доводиться складати додаткові порівнювальні відомості, робити залік пересортування, визначати природний збиток, що ускладнює процедуру отримання результатів інвентаризації. Для вдосконалення методики доцільно доповнити чинні порівнювальні відомості, щоб можна було в одному формулярі визначати попередні результати

роботи, залік пересортування та виводити остаточні результати інвентаризації. Це скоротить час на виведення результатів, поліпшить наочність відомостей [5].

Доцільно створити на підприємстві систему електронного документообігу. Інформаційні безпаперові технології полегшать процес інвентаризації. Вони створять основу рішень, що забезпечують автоматизований і централізований обмін знаннями і дістають лише необхідну інформацію з усіх доступних джерел. Звідси перевагами автоматизованого документування є:

– економія праці щодо виготовлення первинного документа та введення даних в ЕОМ: ці операції здійснюються одночасно;

– зменшення кількості помилок через візуальний і машинний контроль;

– одночасне створення документа й здійснення бухгалтерської реєстрації;

– немає необхідності в допоміжних документах і регістрах, їх заміняє магнітне середовище зовнішньої та оперативної пам'яті ЕОМ [4].

Електронний документ мусить обов'язково мати підписи осіб, що дозволяють виконання господарської операції та її оформлення електронними засобами, визначають виконавців цієї операції. Електронний документ може бути юридичним доказом здійснення операції лише за наявності електронного цифрового підпису, який ідентифікує підписувача та підтверджує цілісність даних у електронній формі [5].

Таким чином, у системі бухгалтерського обліку інвентаризація є обов'язковим і дуже важливим елементом. Взаємозв'язок інвентаризації з іншими елементами методу бухгалтерського обліку є одностороннім. Інвентаризації як складовій обліку властива певна самостійність і незалежність від інших елементів. Зауважимо, що для усунення наявних проблем інвентаризації слід посилити контроль за її проведенням, удосконалити форму порівнювальної відомості та створити електронний документообіг. Створення правильно функціонуючого інформаційного зв'язку, що забезпечуватиме всі процеси інвентаризації, між запланованими цілями і досягнутими результатами, є тим важливішим завданням, чим складнішою є організація та технологія проведення інвентаризації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Безверхий К. Інвентаризація як об'єкт обліку і контролю обліково-звітної інформації: організаційно-методичний аспект. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2013. № 1. С. 3–19. **2.** Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Закон України від 02.09.2014 № 879 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14. **3.** Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Закон України від 24.05. 1995 № 88 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95. **4.** Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2004. 448 с. **5.** Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2009. 670 с.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

УДК 347.83

Кримі Г. О.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто проблеми захисту прав інтелектуальної власності. Проаналізовано системи захисту в провідних країнах світу. Доведено недосконалість механізмів захисту авторських і суміжних прав в інтернет-комунікації.*

Ключові слова: *держава, законодавство, право, авторське право, інтернет-комунікації, плагіат, копіювання, домени, провайдери.*

Аннотация. *Рассмотрены проблемы защиты прав интеллектуальной собственности. Проанализированы системы защиты в ведущих странах мира. Доказано несовершенство механизмов защиты авторских и смежных прав в интернет-коммуникации.*

Ключевые слова: *государство, законодательство, право, авторское право, интернет-коммуникации, плагиат, копирование, домены, провайдеры.*

Annotation. *The problems of protection of intellectual property rights are considered. The defense systems in the leading countries of the world are analyzed. The imperfection of mechanisms for protecting copyright and related rights in Internet communications is proved.*

Keywords: *state, legislation, law, copyright, internet communications, plagiarism, copying, domains, providers.*

Розвитком інтернет-комунікації зумовлено виникнення в суспільстві безлічі відносин, що так чи інакше стосуються певного кола осіб, які є учасниками цих відносин, а відтак потребують належного законодавчого оформлення. Поглиблення втручання до життя людини Інтернету стало революційною подією для інформаційного та культурного обміну. Це надає можливості для вільного розміщення й обміну інформацією, витворами мистецтва, науки та літератури між громадянами різних країн, які потребують належного правового захисту. В Україні хоча і є нормативні акти, що регулюють відносини захисту прав інтелектуальної власності, але вони потребують певного доопрацювання із урахуванням потреб часу. Нині правовідносини у сфері інтелектуальної власності в Україні регулюються окремими положеннями Конституції України, нормами Цивільного, Кримінального, Митного кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та процесуальних кодексів. В Україні діють десять спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності. Україна є учасницею 18 багатосторонніх міжнародних договорів у цій сфері. Правовідносини, пов'язані з правовою охороною інтелектуальної власності, регулюють також близько ста підзаконних нормативних актів. З огляду на те, що Україна проголосила одним зі стратегічних напрямків зовнішньоекономічної політики інтеграцію до світового співтовариства, на часі завдання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що є здійснюваним відповідно до прийнятої Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. На цей час Державним департаментом інтелектуальної власності вже здійснено значний обсяг робіт, спрямованих на приведення чинного законодавства у відповідність до норм законодавства Європейського Союзу. Крім того, задля гармонізації внутрішнього законодавства із законодавством інших країн слід розробити та прийняти певні нормативні акти, що є спрямованими на уніфікацію права в цій сфері. Однак, слід зазначити, що прийняті на сьогодні універсальні міжнародні договори, що містять норми, спрямовані на охорону авторських прав у Інтернеті, стосуються лише загальних положень, які не дозволяють однозначно вирішити певні питання, у тому числі використання об'єкта права після викладення в мережі Інтернет.

Проблеми охорони інтелектуальної власності в Інтернеті, незважаючи на свою новизну, вже отримали відображення в юридичній літературі. Серед авторів, які вивчали це питання, Барретт М., Доммерінг Е., Кларк С., Коельман К., Роччі М., Макдональд Е., Самуельсон Р., Хюгенхольц П., Калятин В., Рудник Т., Кондрин А., Леонтьев К., Рассолов І. та ін. Але ці науковці розглядали захист прав інтелектуальної власності через призму недосконалості чинного законодавства і не торкалися питань його реалізації та уніфікації чинних правових актів. Проблемою є також глобальність Інтернету, із чим пов'язано необхідність адаптації прийнятих міжнародно-правових актів до законодавства різних країн.

© Кримі Г. О., 2017

Дослідник особливостей захисту авторського права в Інтернеті Рудник Т. В. виділяє окремі правові проблеми захисту авторського права, що є пов'язаними із розвитком інформаційних технологій.

1. Відсутність нормативно-правових актів, які б регулювали цю сферу відносин; правова невизначеність багатьох ключових понять або недостатнє їх опрацювання.

2. Транскордонний характер використання об'єктів авторського права через мережу Інтернет. Відкриття доступу до об'єкта права інтелектуальної власності в Інтернеті дає змогу використовувати його фактично в усьому світі, тому виникають випадки, коли об'єкти авторського права використовуються користувачем мережі Інтернет на території, де відповідні норми права не діють або не передбачають відповідальність.

3. Після розміщення об'єкта в Інтернеті виникає проблема щодо можливості простеження, ким і як буде використовуватися цей об'єкт авторського чи суміжних прав. Це є пов'язаним передусім із тим, що доступ до відповідного об'єкта виняткових прав відкривається одночасно для гранично широкого кола осіб, що сягає мільйонів користувачів.

4. Велика кількість порушень, із тенденцією до збільшення, авторського права, оскільки дієві механізми захисту авторського права відсутні.

Вважаємо, що задля реалізації захисту авторських прав слід насамперед визначитися, яким чином установлюватиметься винний; порядок взаємодії правоохоронних органів із правоохоронними органами інших країн, а також порядок стягнення суми збитків за порушення прав інтелектуальної власності.

Науковець Мельников М. вважає, що законодавець має підвищити рівень покарань за порушення в цій сфері залежно від рівня суспільної небезпеки. Слід зазначити, що жоден закон України, що регулює захист прав інтелектуальної власності, не передбачає чіткої відповідальності. Тому законодавець має прийняти закон щодо регулювання відносин використання об'єктів права інтелектуальної власності, яким буде передбачено покарання за порушення цього права, у тому числі і відповідальність власників доменів і платформ. Також потребує нормативного забезпечення незаконне розповсюдження творів у мережі Інтернет, їх публічне сповіщення у громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо. Власники громадських закладів торгівлі та харчування за незаконне розміщення творів або їх часткових елементів повинні нести відповідальність [1].

Потребує чіткого визначення поняття копіювання та відповідальності за незаконне копіювання, що є проблемою захисту авторського права та завдає значної шкоди авторам книг, фільмів, авторам і виконавцям музичних творів, оскільки стає на заваді отримування доходів за їхню діяльність та утримує їх від подальшого інвестування в творчу діяльність, що може навіть підірвати розвиток тієї чи іншої сфери творчої діяльності [2].

Особливої уваги заслуговує таке порушення авторського права, як плагіат. Однією з найважливіших передумов поширення плагіату на сьогодні є розвиток Інтернету, що спричиняє неконтрольований рух інформації, обсяги якої постійно збільшуються. Плагіатом вважають опублікування повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Плагіат вирізняє саме присвоєння чужого авторства. При піратстві, наприклад, може відбуватися розповсюдження чужих творів без дозволу автора, але ім'я справжнього автора не приховується. Тобто в цьому випадку немайнові права автора зберігаються, чого не можна сказати про плагіат, коли порушуються як майнові, так і особисті немайнові права автора. Слід зауважити, що плагіатом не вважають використання змісту, сутності, ідеї, теорії, концепції чужих творів шляхом цитування (обов'язкове посилання на автора) [3]. Вважаємо, що якщо сама ідея взята в іншої особи і приводить до висновків, які зробив автор, це є плагіатом. Отже, у законі має бути визначено, у якому випадку використання змісту, сутності, ідеї або теорії є плагіатом, а в якому – ні.

Необхідним у такій ситуації є активний пошук шляхів вирішення проблем у сфері охорони й захисту інтелектуальної власності в Інтернеті на міждержавному рівні, причому із залученням якнайширшого кола держав. Важливо запроваджувати додаткові механізми, що є спрямованими на вдосконалення правового регулювання охорони й захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті в менш розвинених державах, у тому числі державах третього світу. Необхідно також підвищувати технічний рівень захисту веб-сайтів від несанкціонованого доступу і від використання для реалізації злочинних намірів у менш розвинених державах, у тому числі державах третього світу, створювати у цих державах сприятливі умови для їх входження до світової мережі. Але вирішувати ці питання необхідно комплексно, зменшуючи не лише цифровий розрив, а й розрив у рівні культурного, економічного та політичного розвитку [5].

Вирішенням проблем захисту об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті має стати передусім спеціалізоване законодавче регулювання. Тоді б автори не боялись таких негативних явищ, як плагіат, піратство, а електронні бібліотеки могли б повноправно працювати належним чином, не ставлячи під загрозу чиїсь права. За таких умов користувачі зможуть знаходити необхідну їм інформацію в зручний для них спосіб і не порушуючи закон, а автори будуть спокійні за свої авторські права. Порушення прав автора можуть бути пов'язані з порушенням його особистих немайнових або майнових авторських прав.

Щодо наслідків поширення плагіату, за даними опитування, проведеного професором Маккейбом Д. з Ратгерського університету, 37 % з 30 тис. студентів у 34 коледжах США користуються копіюванням витягів із чужих робіт, знайдених у мережі. Водночас 20 % університетських професорів у США використовують програми для виявлення плагіату [4]. Зауважимо, що існують досить серйозні розбіжності в питаннях плагіату між законодавством США та України. Так, використання сторонніх методичних рекомендацій в Україні не є порушенням закону і не є плагіатом, у той час як у Сполучених Штатах це не дозволено.

Законодавство України потребує гармонізації з законодавствами інших країн. Програмним забезпеченням для виявлення плагіату користуються все більше видавництв, юридичних фірм, інтернет-компаній і державних органів. Так, Рада Безпеки ООН використовує один із популярних інтернет-сервісів, який дає змогу вишукувати плагіаторів, створений компанією iPara-digms LLC з Окленда (Каліфорнія). Детектор плагіату Turnitin нині використовують понад 2500 вищих навчальних закладів США і більш ніж 1000 закордонних вищих навчальних закладів. Останні два роки кіновиробники компанії звукозапису використовують програми, що дають можливість виявляти в мережі користувачів, які нелегально скачують кіно чи музику. Існують сайти, де будь-який творець тесту, розміщеного в Інтернеті, може зареєструвати його і відстежити плагіат [4]. Значно ефективніше було б запровадити такі програми як обов'зкові в законодавчому порядку й відстежувати та блокувати користувачів, які публікують конвент, що містить плагіат. Завдяки такому запровадженню були б захищені права на інтелектуальну власність ще на етапі публікування й розміщення.

Важливе значення для захисту авторських прав в Інтернеті має прийнятий у 1996 р. на дипломатичній конвенції Всесвітньої організації інтелектуальної власності Договір ВОІВ про виконання та фонограми з метою забезпечення відповідних прав і можливостей власників щодо використання ефективної охорони при розповсюдженні їх творів через Інтернет шляхом електронної торгівлі. Однак, для ефективної реалізації інтернет-договорів необхідні відповідні заходи на національному рівні в кожній із держав [5]. Для запровадження таких заходів необхідна міжнародна угода, у якій було б сформовано принципи використання об'єктів інтелектуальної власності, із деталізацією всіх умов їх розміщення, обговорено методи та способи реалізації угоди, яку держави мали б обрати за основу й адаптувати для підвищення результативності цього впровадження.

Але поки відсутнє належне законодавство, що регулювало б захист прав інтелектуальної власності як у окремих державах, так і уніфіковане для всього світу, залишається лише звертатися до сучасної світової судової практики боротьби із незаконним використанням інтелектуальної власності в Інтернеті.

Зокрема, 13 вересня 2012 р. в місті Бельфорі на північному сході Франції було винесено перший судовий вирок за системою HADOPI – Комітету з розповсюдження творів літератури, науки і мистецтва та захисту авторських прав в Інтернеті. Метою цього Комітету є боротьба з піратським контентом у Інтернеті. Так, користувачеві роблять три попередження, після чого до нього можуть бути застосовані певні санкції, серед яких штраф і обмеження доступу до Інтернету. Згідно із рішенням суду, порушник авторських прав був засуджений до штрафу в 1500 євро, при цьому початкові вимоги були зменшені в десять разів. Особливістю цієї справи, крім того, що вона є першою після створення у Франції системи трьох попереджень, є і підхід, який був обраний судом для визначення суб'єкта відповідальності. Зокрема, до відповідальності залучатиметься не саме відповідальна особа, а особа, на яку зареєстроване підключення [6]. У цій справі бачимо одразу декілька недоліків наведеної системи покарання. Обмеження доступу до Інтернету можливе лише на певному пристрої, але людина може після отримання вироку придбати новий або користуватися чужим комп'ютером, щоб виходити в Інтернет. До того ж не завжди особа, на яку зареєстроване підключення, є винною в скоєному правопорушенні: це можуть бути члени сім'ї або зовсім стороння людина, яка взяла пристрій на певний час у користування. Отже, хоча ця система вже отримала практичне застосування, вона не може гарантувати безпеку та захист для об'єктів права інтелектуальної власності. Тож контроль держави не завжди є об'єктивним і правочинним. Для вирішення цих питань необхідною є комплексна та злагоджена взаємодія провайдерів, держави й адміністраторів чи власників пошукових систем, які разом можуть розробити проект, що відстежуватиме незаконний контент із певним відсотком плагіату та блокуватиме його [6; 7].

Законодавство України у сфері захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет нині перебуває на етапі становлення й уніфікації. Останнім часом були спроби розробки правової бази, прикладами є проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет», проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні у період до 2020 р., проект стратегії інноваційного розвитку України у 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів. Але, на жаль, усі ці законодавчі спроби більше схожі на популістські проекти без реальної перспективи їхнього прийняття. А тому юристам із цих питань з огляду на сучасну ситуацію залишається тільки вивчати нечисленну судову практику, застосовувати аналогію права та керуватися загальними засадами у сфері інтелектуальної власності, які не спроможні повною мірою захистити права власника об'єкта інтелектуальної власності у мережі Інтернет [7].

Отже, юридичне закріплення права інтелектуальної власності і зокрема авторського права означає усвідомлення державою важливості культури та прогресу для збереження й розвитку суспільства. Охорона результатів

творчості, авторських прав є безпосередньо пов'язаною із захистом свободи особистості та прав людини в цілому. Тільки якісна робота всіх профільних органів державної влади та зацікавлених організацій і вдосконалення нормативно-правової бази дозволять забезпечити подальший розвиток інституту захисту права інтелектуальної власності.

Доцільними для забезпечення належного захисту прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет є:

– розробка та прийняття переважною більшістю країн, де користуються Інтернетом, уніфікованої нормативно-правової бази, що регулює всі питання стосовно прав інтелектуальної власності;

– прийняття й адаптація уніфікованого законодавства в кожній з країн, гармонізація цього законопроекту з чинною правовою базою;

– налагодження механізму реалізації законодавства із визначеними покараннями;

– сприяння власників доменів, провайдерів та інших структурних об'єктів у захисті прав інтелектуальної власності;

– розповсюдження програм для виявлення та блокування плагіату;

– належна робота правоохоронних органів.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, професор Сергієнко В. В.

Література: 1. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права і суміжних прав: погляд на проблему. *Право України.* 2003. № 4. С. 72–75. **2.** Підопригора О. А., Святоцький О. Д. Право інтелектуальної власності в Україні: підручник/за заг. ред. О. Л. Підопригори, О. Д. Святоцького. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 236 с. **3.** Гуменюк О., Арданов О. Плагіат та інші актуальні проблеми реалізації авторського права у діяльності засобів масової інформації. *Інтелектуальна власність.* 2009. № 5. С. 13–21. **4.** Інтелектуальна власність в епоху Інтернету. URL: http://pidruchniki.com/19310710/ekonomika/intelektualna_vlasnist_epohu_internetu. **5.** Денисюк М. Інтелектуальна власність та Інтернет: нові можливості чи нові проблеми? *Інтелектуальна власність.* 2009. № 6. С. 9–12. **6.** Ковалева О. А., Левина Л. К. Международная защита авторских прав и практика борьбы с незаконным использованием интеллектуальной собственности в Интернете. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnaya-zaschita-avtorskih-prav-i-praktika-borby. **7.** Комаха А. Захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет // Юридична газета. URL: http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/zahist-prav-intelektualnoyi-vlasnosti-u-merezhi-internet.html.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.28:331.2

Крук С. А.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто проблеми розрахунків з оплати праці на підприємстві. Визначено напрями вдосконалення розрахунків з оплати праці з урахуванням вимог методики обліку даних про витрати на оплату праці й управління трудовими ресурсами, а також збирання облікової та статистичної інформації.*

Ключові слова: *економіка, держава, право на працю, працівник, трудові ресурси, оплата праці, облік оплати праці, виплати, заробітна плата, аналітичний рахунок, субрахунок.*

© Крук С. А., 2017

Аннотация. *Рассмотрены проблемы расчетов по оплате труда на предприятии. Определены направления совершенствования расчетов по оплате труда с учетом требований методики учета данных о расходах на оплату труда и управления персоналом, а также сбора учетной и статистической информации.*

Ключевые слова: *экономика, государство, право на труд, работник, трудовые ресурсы, оплата труда, учет оплаты труда, выплаты, заработная плата, аналитический счет, субсчет.*

Annotation. *The problems of payroll calculations at the enterprise are considered. Areas for improving the calculation of labor remuneration, taking into account the requirements of the methodology for recording data on labor costs and personnel management, as well as collection of accounting and statistical information.*

Keywords: *economy, state, right to work, employee, labor resources, labor remuneration, payroll accounting, payments, salary, analytical account, sub-account.*

Зарплата є основним джерелом доходу працівників підприємства. Бухгалтерський облік розрахунків за виплатами працівникам є однією з найскладніших ділянок облікового процесу, що потребує достовірного документального відображення відпрацьованого часу, виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг та їх оплати. Питання обліку праці та її оплати посідають одне з головних місць у всій системі бухгалтерського обліку на підприємстві. Джерелом інформації для управління фондом оплати праці є бухгалтерський облік, тому його вдосконалення можна вважати стратегічною ціллю оптимізації системи оплати праці.

Дослідженням проблемних питань обліку праці та її оплати займалися Васильчак С., Дороніна О., Дмитренко Н., Кравченко М., Мельник Т., Шульга Н. та ін. Окремі теоретичні та методологічні аспекти обліку праці та її оплати знайшли своє відображення в працях Безверхих К., Болотіної Н., Каменської Т., Савицької О. та ін. Однак, теоретичний аналіз цих питань не забезпечує практичного вирішення всіх облікових проблем, тому існує необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Метою написання статті є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації обліку заробітної плати на підприємствах. Предметом дослідження є теоретико-організаційні основи обліку розрахунків з оплати праці. Об'єктом дослідження є процес розрахунків з оплати праці.

Ще з часів Сміта А. сутність заробітної плати розглядають у нерозривному взаємозв'язку із поняттям праці: «Продукт праці є природною винагородою за працю, або заробітною платою» [2]. Згідно із цим тлумаченням заробітна плата є справедливою винагородою за працю у разі її відповідності фізичним, моральним, розумовим витратам праці, її якості та кількості, рівню, складності та професіоналізму працівника, що є критеріями побудови оптимальної системи оплати праці. Сутність заробітної плати дає змогу визначити склад об'єктів організації обліку, серед яких основними є кількість відпрацьованого робочого часу, обсяги виробітку, рівень складності виконуваних операцій тощо.

Поняття «оплата праці» використовують поряд із економічною категорією «заробітна плата». Оплата праці як трудовий дохід працівника залежить від кількості та якості затраченої ним корисної праці, що є виплачуваною працедавцем у вигляді заробітної плати в грошовій або натуральній формі. Органи державної статистики, науковці і практики часто ототожнюють категорії «оплата праці» та «заробітна плата», проте ці поняття мають певні відмінності [3]. Термін «оплата праці» є ширшим, його цільове призначення спрямоване на організацію оплати праці, регламентацію її окремих елементів і всієї системи правових засобів у цій сфері [4].

Систему оплати праці можна розглядати як комплексне поняття, яке на рівні практичного використання містить види та форми заробітної плати, що нараховується і виплачується працівнику за його працю відповідно до умов трудового договору. Проблема оптимізації заробітної плати полягає в тому, щоб знайти найбільш економічно обґрунтовані види і форми оплати праці, забезпечити їх взаємозв'язок із фактичними витратами праці та її продуктивністю, якістю виконуваної роботи, рівнем кваліфікації працівника тощо. Роль держави стосовно заробітної плати зводиться до створення законодавчої бази, регламентування економічних, правових та організаційних засад системи оплати праці в країні. Держава встановлює рівень мінімальної заробітної плати, тривалість робочого дня та тижня, регламентує тарифну систему (тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики посад). Іншими словами, влада надає суб'єктам господарювання повну самостійність у формуванні на їх основі системи оплати праці, що є позитивним моментом щодо реформування системи заробітної плати в країні та приведення її у відповідність до ринкових механізмів господарювання.

Задля чіткого контролю оплати праці потрібна якісна (повна, достовірна і релевантна) інформація, що характеризувала б не лише систему оплати праці, але й пов'язані з нею процеси (продуктивність праці, виробіток працівників, виробничий процес) [5]. Отже, можна визначити фактори впливу на систему оплати праці, а також виміряти їх вплив. Стратегічним завданням організації обліку є вибір об'єктів і напрямків аналітичного та синтетичного обліку, які б забезпечували формування саме такої інформації. Крім того, організація обліку заробітної плати має вирішувати завдання, що виникають у процесі поточної діяльності підприємства, зокрема, організації

обліку відпрацьованого робочого часу та виробітку, правильного й вчасного нарахування заробітної плати, вчасної її виплати у спосіб, найприйнятніший для працівників, а також складання й подання звітності.

На організацію обліку заробітної плати впливають чимало факторів: складність і трудомісткість процесу нарахування, необхідність забезпечення інформацією облікових процесів, що є пов'язаними з нарахуванням єдиного соціального внеску на фонд оплати праці та його утриманням із заробітної плати працівників, а також утриманням податку з доходів фізичних осіб та обліком інших обов'язкових і добровільних утримань. Вони ускладнюють цей процес, чим зумовлено виникнення помилок у сумах виплат, належних працівникам за звітний період. Тому організація обліку заробітної плати потребує виважених підходів і вибору оптимальних методів обліку.

Обліковий процес є системною послідовністю логічно взаємопов'язаних між собою технологічних етапів облікових робіт, що містять документування праці (відпрацьованого робочого часу та виробітку), ведення аналітичного та синтетичного обліку заробітної плати й розрахунків із працівниками, а також складання та подання звітності.

Нормальне функціонування будь-якої системи, у тому числі і системи оплати праці, потребує організації інформаційного забезпечення, тобто формування масиву інформації. Тому першочерговим об'єктом організації обліку є організація переліку показників. Склад і структура інформації є визначуваними потребами управління фондом оплати праці та розрахунками з працівниками. Так, обов'язок застосування ідентифікаційного номера працівника у розрахунках з оплати праці встановлено нормативними документами. Але, будучи елементом податкових розрахунків, він не несе аналітичного або контрольного навантаження в процесах нарахування заробітної плати. Для підвищення аналітичності облікової інформації вважаємо за доцільне запровадити для кожного працюючого табельний номер у складі шифру (номера) структурного підрозділу та порядкового номера працівника у відомості обліку особового складу цього підрозділу. Застосування табельних номерів оптимізує введення облікової інформації щодо кожного працівника у систему, унеможливлює плутанину при нарахуванні та виплаті заробітної плати працівникам-однофамільцям, сприяє правильності та вчасності розрахунків з оплати праці.

Будучи одностайними щодо необхідності деталізації рахунків з обліку виплат працівникам, науковці розходяться щодо її напрямків і методів. Так, Шульга Н. В. пропонує деталізувати рахунки з обліку забезпечення виплат відпусток і відкрити субрахунки з формування як поточних, так і довгострокових забезпечень [6]. Мельник Т. Г. замість існуючих субрахунків до рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» пропонує запровадити п'ять субрахунків відповідно до видів виплат, визначених П(С)БО 26 «Виплати працівникам»: поточні виплати, виплати при звільненні, виплати після закінчення трудової діяльності, виплати інструментами власного капіталу підприємства, інші довгострокові виплати [3]. За наявності в суб'єктів господарювання вказаних видів виплат та у разі потреби у відповідній інформації їх використання може бути виправданим.

Основним напрямком організації аналітичного обліку заробітної плати є потреба управління системою оплати праці на підприємстві. Для цього необхідно забезпечити групування інформації щодо сум нарахованої заробітної плати у розрізі її видів і форм оплати праці; у розрізі структурних підрозділів і категорій працівників (управлінський персонал, персонал структурних підрозділів, робітники, обслуговуючий персонал), у розрізі посад, кваліфікаційних рівнів працівників тощо. Вважаємо, що робочий план рахунків доцільно розробити шляхом деталізації субрахунка 661 «Розрахунки за заробітною платою» [7]. Для групування заробітної плати за категоріями працівників потрібно відкрити рахунки третього порядку: 6611 «Розрахунки за заробітною платою адміністративно-управлінського персоналу»; 6612 «Розрахунки за заробітною платою інженерно-технічних працівників структурних підрозділів», 6613 «Розрахунки за заробітною платою робітників». Склад кожного аналітичного рахунка деталізують у розрізі виплат: посадовий оклад, доплати за видами та надбавки за видами.

Одночасне застосування для групування інформації кількох аналітичних ознак розширює її аналітичні можливості і дає змогу використовувати в різних процесах: для нарахування заробітної плати, її узагальнення в розрізі структурних підрозділів, працівників, складання звітності з праці та ін. Багатоступенева ієрархічна структура робочого плану рахунків забезпечує узагальнення інформації на різних рівнях управління для проведення послідовного поглибленого аналізу структури, динаміки фонду оплати праці та визначення впливу факторів на його зміни.

Таким чином, роллю й значенням заробітної плати в суспільному та соціально-економічному розвитку країни зумовлено необхідність удосконалення організації обліку як основного джерела інформації, призначеного для управління системою оплати праці. У підходах до пошуку шляхів удосконалення організації обліку заробітної плати слід виходити із її сутності як складної багаторівневої системи. Напрямами вдосконалення організації обліку заробітної плати є вибір методів і способів обліку; формування оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію завдань, поставлених перед обліком заробітної плати; розробка та запровадження удосконалених носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру облікової інформації. Запропоновані рекомендації з удосконалення допоможуть упорядкувати та покращити систему обліку і контролю розрахунків з оплати праці та витрат на підприємстві, що позитивно вплине на його діяльність у цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Тернопіль: Економічна думка, 1999. 278 с. **2.** Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Антология экономической классики. М.: Эконов-Ключ, 1993. 475 с. **3.** Мельник Т. Г. Облік, аналіз та аудит праці і її оплати: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2005. 18 с. **4.** Болотіна Н. Б., Чанишева Г. І. Трудове право України: підручник. Київ: Знання, 2001. 242 с. **5.** Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с. **6.** Шульга Н. В. Облік і аудит розрахунків з оплати праці та аналіз ефективності використання трудових ресурсів: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 18 с. **7.** Голов С. Ф. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09. Київ, 2009. 35 с.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАМИ

УДК 657:005.93

Кузьменко А. М.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано доцільність управління фінансовими результатами підприємства. Досліджено сутність поняття обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами. Сформульовано умови, за яких обліково-аналітичне забезпечення виконуватиме функції повноцінної інформаційної бази для здійснення ефективного управління прибутком і зменшення збитків.*

Ключові слова: *економіка, держава, облік, контроль, фінанси, прибуток, фінансові результати, управління фінансовими результатами, обліково-аналітична інформація, обліково-аналітичне забезпечення.*

Аннотация. *Обоснована целесообразность управления финансовыми результатами предприятия. Исследована сущность понятия учетно-аналитического обеспечения управления финансовыми результатами. Сформулированы условия, при которых учетно-аналитическое обеспечение будет выполнять функции полноценной информационной базы для осуществления эффективного управления прибылью и уменьшения убытков.*

Ключевые слова: *экономика, государство, учет, контроль, финансы, прибыль, финансовые результаты, управление финансовыми результатами, учетно-аналитическая информация, учетно-аналитическое обеспечение.*

Annotation. *The expediency of managing the financial results of the enterprise is substantiated. The essence of the notion of accounting and analytical support of financial results management is investigated. The conditions are formulated under which the accounting and analytical support to perform the functions of a full-fledged information base for effective management of profit and loss reduction.*

Keywords: *economy, state, accounting, control, finance, profit, financial results, management of financial results, accounting and analytical information, accounting and analytical support.*

За сучасних умов господарювання вітчизняним підприємствам доводиться здійснювати свою діяльність під дією значної кількості зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на фінансові результати як позитивно, так і негативно. Фінансовий результат, а саме прибуток, залишається ключовим показником ефективності діяльності

© Кузьменко А. М., 2017

підприємства в цілому та ефективності прийнятих управлінських рішень. Отримання максимально можливого розміру прибутку, або надприбутку є метою, яка закладається при розробці стратегії розвитку суб'єкта господарювання. Успішне здійснення господарських процесів кожною компанією можливе лише за наявності в керівництва всебічної, об'єктивної й своєчасної інформації про фактичні результати його діяльності.

Метою написання статті є обґрунтування основних вимог до обліково-аналітичного забезпечення процесів формування фінансових результатів і управлінського впливу на них. Предметом роботи є обліково-аналітичне забезпечення, яке досліджується як підґрунтя управління фінансовими результатами. Об'єктом дослідження є вимоги до обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами, яке має задовольняти інформаційні запити керівництва.

Питання обліково-аналітичного забезпечення як інформаційної основи управління досліджували Вороніна О. О., Бланк І. О., Говорушко Т. А., Панченко І. А., Пилипенко А. А. та ін. Однак, потребують подальшого розгляду питання, пов'язані з накопиченням, обробкою та передачею облікової й аналітичної інформації в ході формування, контролю і прогнозування фінансових результатів. Налагодження інформаційних потоків між бухгалтерією, аналітичним відділом і керівництвом є важливою складовою дієвої системи управління підприємством.

Першочерговою метою створення та необхідною передумовою подальшого розвитку будь-якого суб'єкта господарювання є отримання кінцевого фінансового результату, який є узагальнюючим показником, що віддзеркалює ефективність виробничо-господарської діяльності. Фінансовий результат вимірює прибутковість або збитковість діяльності, водночас дозволяє скласти уявлення про конкурентоспроможність підприємства. Щоб завдяки управлінським рішенням і діям отримати бажаний економічний ефект, необхідно здійснювати цілеспрямоване управління фінансовими результатами. Говорячи про управління фінансовим результатом, багато науковців найчастіше мають на увазі управління саме позитивним результатом (прибутком), передусім його розподілом, рідше – мінімізацію збитків і зведення їх до нуля. У таблиці подано сучасні підходи науковців до визначення сутності поняття управління фінансовими результатами (прибутком) (табл. 1) [1–3].

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «управління фінансовими результатами» сучасними науковцями

Автор	Визначення
Вороніна О. О. [1]	Процес пошуку та реалізації найбільш ефективних рішень щодо формування, розподілу й використання фінансового результату, який базується на координації дій з іншими підсистемами управління підприємством, на підставі зворотного впливу; здійснюється для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства
Бланк І. О. [2]	Процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві задля максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах
Бесараба Л. В. [3]	Сукупність фінансово-правових та організаційно-технічних механізмів і прийомів обліку, прогнозування, планування та контролю доходів, витрат підприємства задля забезпечення прийнятного рівня рентабельності його діяльності в поточній і довгостроковій перспективах, тобто отримання максимального розміру прибутку за умов ризику й невизначеності

Беручи до уваги подані тлумачення, можна сформулювати власне уточнююче визначення управління фінансовими результатами як процесу, що є пов'язаним із розробкою, прийняттям і виконанням управлінських рішень, спрямованих на достовірне відображення, формування та використання фінансових результатів, а також здійснення контролю за їх виконанням задля забезпечення утримання та підвищення рівня ефективності діяльності.

Ефективність управління фінансовими результатами залежить передусім від якості інформаційної бази, яка формується в результаті безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування та підготовки ефективних управлінських рішень за всіма аспектами формування фінансових результатів, розподілу та використання прибутку або мінімізації збитку.

Відсутність достатнього рівня інформаційного забезпечення керівництва призводить до прийняття неефективних управлінських рішень, неоптимального використання внутрішніх резервів підприємства, зростання ризику підприємницької діяльності та ін. Провідну роль для процесу управління має обліково-аналітичне забезпечення, ядром якого є обліково-аналітична інформація. В економічній літературі існують різні підходи до трактування поняття обліково-аналітичного забезпечення, деякі з них подано в таблиці (табл. 2) [4–6].

Аналіз поданих визначень дає підстави говорити, що науковці розглядають обліково-аналітичне забезпечення як процес накопичення інформації за рахунок обліку й аналізу для цілей управління. Виходячи із цього, під обліково-аналітичним забезпеченням управління фінансовими результатами доцільно розуміти процес збирання, підготовки, реєстрації й обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських

рішень, спрямованих на забезпечення достовірного відображення процесів формування, контролю й планування фінансового результату, процесів раціонального розподілу та використання прибутку або процесів запобігання збиткам.

Таблиця 2

Підходи науковців до трактування поняття «обліково-аналітичне забезпечення»

Автор	Визначення
Панченко І. А. [4]	Система цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використані для планування, аналізу та прийняття управлінських рішень
Гоголь Т. А. [5]	Організація процесу збирання, обробки й збереження облікової та аналітичної інформації, узгодження її руху між структурними підрозділами управлінської служби, забезпечення ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем задля інформаційного забезпечення системи управління підприємства
Пилипенко А. А. [6]	Процес створення інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, залучення до системи засобів пошуку, отримання, зберігання, передачі, обробки інформації, організації банків даних

Основним джерелом інформації в обліково-аналітичному забезпеченні управління фінансовими результатами є дані бухгалтерського обліку. При цьому, незалежно від джерела отримання, інформація має відповідати певним вимогам, до яких на належать відсутність системних помилок, точність, достовірність, повнота (достатність), корисність (доцільність), своєчасність, зрозумілість, порівнянність, значущість, доступність, рентабельність, адресність, адекватність і адаптивність [1; 3; 6].

Кожна з цих вимог є спрямованою на задоволення потреб користувачів управлінського персоналу для прийняття ними зважених управлінських рішень. Однак, серед них можна виділити ті, від яких найбільше залежить інформація для аналізу фінансових результатів:

– відсутність систематичних помилок, тобто забезпечення недопущення помилок при реєстрації операцій в обліку;

– точність, усі вказані суми за операціями вказано правильно;

– повнота, що забезпечує відображення всіх аспектів проведеної операції;

– корисність і значущість, що є необхідним для забезпечення відображення головних контрагентів проведеної операції;

– достовірність: інформація має відображатися за фактично здійсненими операціями;

– порівнянність – відображення всіх показників відповідно до обраної методики обліку [1; 3; 6].

Таким чином, ефективне управління фінансовими результатами діяльності підприємства можливе за умови створення такого обліково-аналітичного забезпечення, що задовольнятиме відповідні інформаційні запити та потреби керівництва. Під обліково-аналітичним забезпеченням управління фінансовими результатами слід розуміти процес збирання та узагальнення обліково-аналітичної інформації щодо формування фінансового результату та прийняття на її основі управлінських рішень, спрямованих на здійснення планування обсягів майбутніх фінансових результатів задля забезпечення можливості максимізації розміру прибутку, його доцільного та економічного розподілу, а також мінімізації збитків і зведення їх до нуля за неефективної діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, які мають не містити систематичних помилок, бути точними, повними, корисними, значущими, достовірними та порівнюваними.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2009. 23 с. **2.** Бланк И. А. Управление прибылью. Киев: Ника-Центр, 2007. 768 с. **3.** Бесараба Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення як основна складова управління прибутком підприємства. URL: http://www.bsfa.edu.ua/files/konf/Besaraba.pdf. **4.** Панченко І. А. Управління процесом формування, розподілу та використання прибутку: обліково-аналітичне забезпечення // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Суми: УАБС НБУ, 2011. С. 63–67. **5.** Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: монографія. Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2014. 384 с. **6.** Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Харків: ХНЕУ, 2007. 276 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657.1

Куркіна Д. О.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Подано перелік заходів для вдосконалення ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на підприємствах малого бізнесу.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, мале підприємство, контроль, фінанси, звітність, організація обліку, прибуток, бухгалтерський облік, фінансова звітність, облікова політика.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности организации и ведения бухгалтерского учета на предприятиях малого бизнеса. Приведены меры для совершенствования ведения бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности на предприятиях малого бизнеса.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, малое предприятие, контроль, финансы, отчетность, организация учета, прибыль, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, учетная политика.*

Annotation. *The peculiarities of organization and accounting at small business enterprises are considered. Measures are taken to improve the accounting and financial reporting of small businesses.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, small enterprise, control, finance, reporting, accounting organization, profit, accounting, financial reporting, accounting policy.*

Поняття «мале підприємство» в Україні існує досить давно. Воно є широким і охоплює як платників єдиного податку, так і інші підприємства, тобто основним критерієм є чисельність працівників. Нині в Україні чимало малих підприємств. Це пов'язано із тим, що на малих підприємствах можна швидко поновлювати основні засоби, а також реагувати на зміни кон'юнктури ринку. Важливим фактором є те, що на малих підприємствах дозволено застосовувати спрощену систему оподаткування. Тому така форма організації підприємницької діяльності, як малі підприємства, є поширеною в Україні.

Питання бухгалтерського обліку, його організації, формування показників звітності залишаються на сьогодні надзвичайно актуальними для підприємств різних форм власності, розмірів і видів діяльності. На особливу увагу серед них заслуговують вітчизняні малі підприємства, розвиток яких є складовою соціально-економічної політики держави.

Одним із перспективних напрямів створення конкурентного ринкового середовища є розвиток малого бізнесу. Мале підприємництво протягом останніх десятиліть не випадково привертає до себе увагу. Воно є багатогранним соціально-економічним явищем, у якому кожний із учасників, тобто безпосередньо підприємство або підприємець, має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники також отримують позитивні результати [2].

На малих підприємствах незалежно від галузей виробництва, бухгалтерський облік базується на єдиних методологічних засадах, що визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6].

Організація обліку на підприємствах малого бізнесу має відповідати всім вимогам обліку, тобто забезпечувати виконання інформаційної, контрольної та аналітичної функцій. Починаючи з дати реєстрації малого підприємства, необхідно вести бухгалтерський облік усіх дій і подій, які спричиняють зміни в структурі активів, власного капіталу, зобов'язань, а також фіксувати та накопичувати інформацію про діяльність задля її використання внутрішніми та зовнішніми користувачами [3].

Організація обліку на малому підприємстві – процедура, що вимагає ґрунтовних знань законодавчих вимог у сфері бухгалтерського обліку, а також оподаткування. На малих підприємствах бухгалтерський облік складається з первинного обліку (документування господарських операцій), поточного обліку (хронологічні та систематичні відображення господарських операцій на підставі первинних документів у регістрах бухгалтерського обліку) та узагальнюючого обліку (підготовка фінансової звітності, контрольних та аналітичних таблиць).

© Куркіна Д. О., 2017

Малі підприємства самостійно запроваджують заходи щодо організації бухгалтерського обліку. У наказі про організацію бухгалтерського обліку підприємство зазначає такі моменти:

– вибір спрощеної форми ведення бухгалтерського обліку;

– встановлення правил документообігу й технології обробки облікової інформації;

– використання спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку (передбачає тільки синтетичні рахунки);

– встановлення системи та форми внутрішньогосподарського обліку, звітності та контролю господарських операцій;

– встановлення порядку проведення інвентаризації активів і зобов'язань для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства [4; 6].

Кожне підприємство обирає елементи облікової політики, спираючись виключно на економічну ефективність та особливості своєї діяльності. Суб'єкти малого підприємництва самі приймають рішення щодо застосування спрощеного чи загального плану рахунків. Використання спрощеного плану рахунків є однією з умов застосування регістрів бухгалтерського обліку для малих підприємств, форму і методичні рекомендації щодо застосування яких затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25 червня 2003 р. [3].

Головною особливістю організації бухгалтерського обліку є можливість підприємств малого бізнесу використовувати спеціальні режими оподаткування, зокрема спрощену систему оподаткування.

Форма обліку є певною системою регістрів бухгалтерського обліку, порядку та способу реєстрації й узагальнення інформації в них. Вибір форми бухгалтерського обліку є одним із заходів щодо організації бухгалтерського обліку; він належить до компетенції підприємства. Малі підприємства самостійно обирають одну з форм обліку з використанням регістрів бухгалтерського обліку, затверджених для підприємств, що застосовують загальний план рахунків і для підприємств, що застосовують спрощений план рахунків [4].

Узагальнення інформації про господарські операції малі підприємства можуть здійснювати у двох формах бухгалтерського обліку: простій і спрощеній. Просту форму бухгалтерського обліку застосовують малі підприємстви з незначним документообігом (кількістю господарських операцій), які здійснюють діяльність із виконання нематеріаломістких робіт і послуг. Мале підприємство обирає спрощену форму бухгалтерського обліку, виходячи з потреб свого виробництва й управління, що є застосовуваним при обліку основних засобів і виробничих запасів. Її також рекомендують для малих підприємств, що мають значну кількість господарських операцій [5].

Нині складністю щодо бухгалтерського обліку для малих підприємств є застосування окремих П(С)БО, формування облікової політики малого підприємства, методик обліку витрат для малих підприємств.

Таким чином, нині важливим є розуміння ролі малого підприємства, його місця в національній економіці. Усім підприємствам, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, у тому числі й малим, необхідно вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність. Малі підприємства мають окремі особливості організації та ведення бухгалтерського обліку, а також певні проблеми за сучасних економічних умов господарювання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Михайлов М. Г., Полятикіна Л. І., Славкова О. П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Київ: Центр навч. літ., 2008. 324 с. **2.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **3.** Особливості бухгалтерського обліку на малих підприємствах. URL: http://works.doklad.ru/view/RnLf00GyY5M.html. **4.** Організаційний процес бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. URL: http://kprda.gov.ua/?p=506. **5.** Спрощена форма бухгалтерського обліку. URL: http://pidruchniki.com/1378030564548/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/sproschena_forma_obliku. **6.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КРАЇН – ЕКСПОРТЕРІВ НАФТИ (ОПЕК)

УДК [339.564.2+665.6]:341

Кущій С. С.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано структуру ОПЕК та головні цілі організації. Досліджено умови повноправного членства в організації та взаємини країн – членів організації ОПЕК.*

Ключові слова: *нафта, світовий ринок, ОПЕК, учасники організації, країни – члени організації.*

Аннотация. *Проанализированы структура ОПЕК и главные цели организации. Исследованы условия полноправного членства в организации и взаимоотношения стран – членов организации ОПЕК.*

Ключевые слова: *нефть, мировой рынок, ОПЕК, участники организации, страны – члены организации.*

Annotation. *The structure of OPEC and the main goals of the organization are analyzed. The conditions of full membership in the organization and relations of the countries – members of the organization of OPEC are investigated.*

Keywords: *oil, world market, OPEC, members of the organization, member countries of the organization.*

Актуальність дослідження є зумовленою необхідністю детальніше розглянути можливість стати повноправними членами організації та визначення предмета регулювання діяльності Організації країн – експортерів нафти (ОПЕК). Ця тема є досить дискусійною та мало розробленою, але вона заслуговує на особливу увагу, адже в сучасному світі діяльність ОПЕК є надважливою, оскільки багато країн залежать від імпорту нафти. Організація завжди привертала увагу широкого кола фахівців: економістів, державних діячів, засобів масової інформації, її Конференції привертають увагу не тільки преси, а й провідних діячів на світовому ринку нафти.

Дослідженням діяльності та ролі ОПЕК на світовому нафтовому ринку займалися Андресян Р. Н., Казюков *Л. Д.*, Інджикян Р. А., Комлев *Л.* І. та ін. На сьогодні нові дані можна знайти в журналах «Міжнародне життя», у тому числі статті Яковенко А. А. «ОПЕК – символ великих грошей», «Світова економіка і міжнародні відносини». Існує також багато сайтів, що містять інформацію про ОПЕК та її Конференції.

Метою написання статті є дослідження правопорядку діяльності ОПЕК та шляхів набуття повноправного членства в організації.

Нині нафта посідає надзвичайно важливе місце на світовому ринку енергоресурсів. Порівняно з вугіллям та іншими джерелами енергії нафта має величезне економічне значення, впливає на політичні відносини, стратегічний розвиток, а також відіграє вирішальну роль у виникненні військових конфліктів.

Світовий ринок завжди відрізнявся значною складністю своєї структури та певною нестабільністю. Ще кілька десятиліть тому західні країни перетворили деякі нафтовидобувні держави на подобу сировинних придатків, диктуючи надзвичайно низькі та багато в чому невиправдані ціни на нафту. Першим вирішальним кроком у боротьбі за право розпоряджатися своїми нафтовими ресурсами стало створення країнами, що розвиваються, Організації країн – експортерів нафти (ОПЕК).

Відповідність між попитом і пропозицією в частині експорту нафти регулюється світової Організацією країн – експортерів нафти, яка щорічно встановлює квоту (норму) на експорт сирої нафти, а також бере участь у регулюванні рівня світових цін. Об'єднавшись, нафтовидобувні країни отримали можливість відстоювати свої інтереси та координувати дії проти нафтових монополій. Але чи впливає діяльність ОПЕК на ціни на нафту, якими є головні цілі ОПЕК?

Згідно з ст. 1, 2 Статуту Організації ОПЕК, що був прийнятий у 1961 р. на Конференції, яка відбулася в січні в Каракасі, ОПЕК є постійною міжурядовою організацією, основними завданнями якої є координація та уніфікація нафтової політики держав-членів, визначення найбільш ефективних засобів захисту інтересів країн – учасників ОПЕК, забезпечення стабільності цін на світових ринках нафти та недопущення їх коливань, що можуть мати згубні наслідки, увага до інтересів країн – виробників нафти, охорона навколишнього середовища. Довідкові ціни на нафту мають установлюватися самими урядами нафтовидобувних країн і регулярно переглядатися залежно від коливань курсу валют країн – імпортерів. Інакше кажучи, ОПЕК – це міжнародний картель країн, що видобувають і експортують нафту, створений для координування обсягів її видобутку і впливу на її ціну.

© Кущій С. С., 2017

Механізм регулювання ОПЕК світового ринку нафти полягає в установленні сумарного ліміту видобутку нафти для країн-членів, коригування цього ліміту з урахуванням рівня цін на світовому ринку нафти, розподілу загального ліміту між країнами-членами та контролю за дотриманням встановлених квот [1].

Нині перед країнами, що мають нафтові запаси, стоїть питання щодо того, чи має право будь-яка інша країна стати повноправним членом організації ОПЕК. Проаналізуємо склад організації. Як відомо, першими членами ОПЕК стали Іран, Ірак, Кувейт, Саудівська Аравія, Венесуела, тобто саме вони є країнами-засновниками. Надалі до складу організації увійшли Катар (1961), Індонезія (1962), Лівія (1962), Об'єднані Арабські Емірати (1967), Алжир (1969), Нігерія (1971), Еквадор (1973), Габон (1975), Ангола (2007). У грудні 1992 р. зі складу ОПЕК вийшов Еквадор, але в жовтні 2007 повернувся в організацію. У січні 1995 р. Габон припинив своє членство, але повернувся до організації в липні 2016 р. Згодом, у січні 2009 р. Індонезія призупинила своє членство в ОПЕК, відновила в січні 2016 року, але знову призупинила своє членство на 171-му засіданні Конференції ОПЕК 30 листопада 2016 р. [2].

Отже, нині до ОПЕК входять 13 держав-членів. Водночас в організації є країни-спостерігачі, серед яких Росія, Мексика, Ангола, Єгипет і Оман. Зауважимо, що Росія не тільки є країною-спостерігачем, а й бере участь у сесіях Конференції ОПЕК з 1998 р.

Конференція є вищим органом ОПЕК і складається з делегацій, зазвичай очолюваних міністрами нафти, гірничої промисловості або енергетики країн-учасниць. Як правило, конференції збираються на сесії двічі на рік (навесні та восени), і на позачергові – за необхідності. Конференція вирішує питання стосовно складу Ради керуючих, має право призначати голову Ради, ревізора, генерального секретаря і відповідно його заступників. Конференція також встановлює та регулює бюджет і фінансовий звіт.

На Конференції ОПЕК виробляється загальна політика Організації, визначаються відповідні заходи щодо її втілення до життя; спрямовується і координується діяльність Ради керуючих, у тому числі голови Ради керуючих і його заступника, а також Генерального секретаря ОПЕК; затверджується бюджет і зміни в Статуті та ін. Генеральний секретар Організації є і секретарем Конференції. Усі рішення, за винятком процедурних питань, приймаються одноголосно.

Статут визначає три категорії членства в Організації: учасник-засновник, повний учасник і асоційований учасник. Учасниками-засновниками є п'ять країн, які заснували ОПЕК у вересні 1960 р. в Багдаді. Повними учасниками є країни-засновники плюс ті країни, членство яких були затверджено Конференцією. Асоційовані учасники – це ті країни, які з тих чи інших причин не відповідають критеріям для повної участі, але тим не менш були прийняті Конференцією на особливих, окремо обговорених умовах.

Згідно зі ст. 7 Статуту ОПЕК повноправним членом організації можуть бути тільки країни-засновники і країни, чиї заяви на вступ були прийняті конференцією. Будь-яка інша країна, яка експортує сиру нафту у великих кількостях і має інтереси, що в основному збігаються з інтересами країн-членів, може стати повноправним членом за умови, що її прийняття буде ухвалено більшістю в 3 / 4 голосів, включаючи голоси всіх членів-засновників і дійсних членів Конференції. У ст. 3 визначено, що Організація керуватиметься принципом суверенної рівності її країн-членів, а країни-члени відповідно виконуватимуть взяті на себе зобов'язання відповідно до цього Статуту. Статус асоційованого члена може бути наданий країнам, які не можуть мати більшості голосів, необхідної для отримання статусу повноправного члена [3].

Щодо діяльності організації країн – експортерів нафти, можна сказати, що крім позитивних аспектів, існують і негативні. ОПЕК об'єднує країни, інтереси яких часто є протилежними. Деякі країни, такі як Саудівська Аравія та країни Аравійського півострова, є малонаселеними, але мають величезні запаси нафти, великі інвестиції з-за кордону і підтримують тісні відносини з «Сім'ю сестрами». Для інших країн-членів ОПЕК, наприклад Нігерії та Венесуели, характерні висока чисельність населення й злидні. Ці найбідніші країни мусять реалізовувати дорогі програми економічного розвитку, через що мають величезну заборгованість. Вони змушені добувати і продавати значні обсяги нафти, особливо якщо ціна сирої нафти знижується [3; 4].

У 1980-х рр., під час війни Ірак і Іран нарощували видобуток нафти, щоб оплачувати військові витрати. Саудівська Аравія чинила тиск на Іран і Ірак з тим, щоб вони повернулися до дотримання квот. Хоча країни ОПЕК успішно домовляються про квоти на видобуток нафти, у межах ОПЕК не існує механізмів контролю та регулювання їх дотримання. Тому квоти часто не дотримуються [4].

На початку 70-х рр. сировинна криза висунула ОПЕК у центр міжнародних організацій. Так зване нафтове ембарго, що було введене невеликою кількістю арабських країн проти держав, які підтримували Ізраїль, встановлення контролю над джерелами важливої стратегічної сировини і значне підвищення цін на нафту, боротьба за перебудову міжнародних економічних відносин – ці події виявилися в центрі світової політики, діяльності Організації Об'єднаних Націй і привернули пильну увагу до ОПЕК і Близького Сходу. До речі, країни – члени ОПЕК вплинули на розробку програми «Нового міжнародного економічного порядку».

Таким чином, організація експортерів нафти стала першим об'єднанням країн, що розвиваються, які виступили одним блоком проти нафтових монополій. Лише за кілька років ОПЕК перетворився на найвпливовішу

силу на нафтовому ринку, потіснивши найбільших монополістів. Через сприяння потужній енергетичній кризі організація, умовно кажучи, перевернула з ніг на голову всю, здавалося б, таку стабільну ситуації не тільки на нафтовому ринку, але і в світовій економіці та політиці в цілому. Нині організації важливо знайти оптимальні напрями вирішення своїх проблем, передусім збалансувати інтереси країн-учасниць, щоб усунути розбіжності всередині організації.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, професор Силенко Н. М.

Література: 1. Організація країн – експортерів нафти (ОПЕК). URL: http://readbookz.net/pbooks/book-42/ua/chapter-2091. **2.** Сейфульмулюков И. А. Страны ОПЕК в развивающемся мире. М.: Наука, 1989. 188 с. **3.** OPEC: OPEC Statute. URL: http://www.opec.org/opec_web/en/publications/345.htm. **4.** Смена парадигмы в регулировании рынка нефти и формировании цен на нефть // Все о нефти. URL: http://vseonefti.ru/upstream/opec-ne-opec-i-slancevaja-dobycha.html.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.1:658

Левада А. А.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості обліку запасів згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та з міжнародним стандартом бухгалтерського обліку. Проведено порівняльний аналіз П(С)БО № 9 та МСБО № 2, визначено спільні та відмінні риси цих документів.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, суб'єкт господарювання, облік, звітність, фінанси, бухгалтерський облік, фінансова звітність, гармонізація бухгалтерського обліку, гармонізація фінансової звітності, стандартизація бухгалтерського обліку.*

Аннотация. *Исследованы особенности учета запасов в соответствии с национальными положениями (стандартами) бухгалтерского учета и международным стандартом бухгалтерского учета. Проведен сравнительный анализ П(С)БУ № 9 и МСФО № 2, определены общие и отличительные черты этих документов.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, субъект хозяйствования, учет, отчетность, финансы, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, гармонизация бухгалтерского учета, гармонизация финансовой отчетности, стандартизация бухгалтерского учета.*

Annotation. *The peculiarities of inventory accounting in accordance with national accounting standards (standards) and international accounting standards have been studied. A comparative analysis of P (C) BU № 9 and IFRS № 2 has been made, and the general and distinguishing features of these documents have been determined.*

Keywords: *economy, state, enterprise, business entity, accounting, reporting, finance, financial reporting, harmonization of accounting, harmonization of financial statements, standardization of accounting.*

Глобалізація та інтеграція України у світову економіку вимагає відповідних змін у бухгалтерській практиці. Одним із головних нормативних документів, яким керуються бухгалтери вітчизняних підприємств, є положен-

© Левада А. А., 2017

ня (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО). Водночас світова облікова практика спирається на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО). Кожне підприємство намагається максимально зважено будувати політику управління виробничими запасами. Запаси є домінуючою часткою активів підприємства, вони відіграють важливу роль у формуванні структури витрат підприємств, а їх вартість суттєво впливає на рівень рентабельності виробництва. Раціональне використання виробничих запасів несе потенціал підвищення ефективності виробництва. У свою чергу, формування достовірної інформації про наявність і рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку їх вартості забезпечує достовірність фінансової звітності. Саме тому питання вдосконалення бухгалтерського обліку виробничих запасів із максимальним наближенням їх до методології міжнародних стандартів є актуальними.

Дослідженням питань значущості вибору методу обліку запасів для діяльності підприємства займаються провідні науковці та економісти, серед них Жолнер І. В., Хмелюк А. В., Кіт О. В., Пилипів Н. І. та ін. Питання ведення обліку відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку досліджували Голов С. Ф., Костюченко В. М., Войнаренко М. П., Пономарьов Н. А., Замазій О. В. та ін.

Метою написання статті є порівняльний аналіз ведення бухгалтерського обліку запасів згідно із національними стандартами та міжнародним стандартом бухгалтерського обліку, зокрема порівняння П(С)БО № 9 «Запаси» та МСБО № 2, а також розробка рекомендацій стосовно трансформації обліку з національних стандартів відповідно до положень МСБО. Об'єктом дослідження є аналіз особливостей обліку запасів за П(С)БО та МСБО. Предметом дослідження є виявлення спільних і відмінних рис обліку запасів за П(С)БО і за МСБО.

При огляді нормативно-правової бази неможливо не звернути увагу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, оскільки національні стандарти з обліку було розроблено на основі міжнародних із урахуванням національних особливостей економіки України. Тому П(С)БО № 9 «Запаси» має певні подібні моменти з МСФЗ № 2 «Запаси».

Так, визначення сутності поняття «запаси» у П(С)БО № 9 та МСФЗ № 2 «Запаси» – майже ідентичне. За винятком того, що в останньому пункті, крім використання у виробничому процесі або при наданні послуг зазначено й можливе споживання запасів при управлінні підприємством. Таке доповнення є цілком доречним, тим більше, що процес виробництва – це не процес здійснення якої-небудь діяльності. Процес виробництва, наприклад, не містить у собі такі процеси, як заготівля, збереження або реалізація [2].

Щодо сфери їх застосування: стосовно всіх запасів, за винятком незавершеного виробництва за будівельними контрактами, включаючи безпосередньо пов'язані з ними контракти з надання послуг; фінансових інструментів; біологічних активів, що є пов'язаними із сільськогосподарською діяльністю та сільськогосподарською продукцією на місці збирання врожаю.

Спільними є особливості розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності: методи оцінювання запасів, балансова вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп, балансова вартість відображених за чистою вартістю реалізації запасів [4; 5].

Однак, зауважимо, що між П(С)БО № 9 і МСБО № 2 є певні відмінності. Так, різним є склад активів, які визначаються стандартами як запаси. За П(С)БО до запасів належать сировина й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби й інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб. До цієї групи належать і незавершене виробництво, готова продукція, вироблена на підприємстві і призначена для продажу, товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані й утримуються підприємством для подальшого продажу, малоцінні та швидкозношувані предмети, молодняк тварин і тварини на відгодівлі, якщо їх оцінюють за цим стандартом.

За МСБО до запасів належать активи, призначені для продажу в ході нормальної діяльності; перебувають у процесі виробництва для такого продажу; існують у формі сировини й матеріалів, призначених для використання у виробничому процесі або при наданні послуг [3].

Існує відмінність між національними та міжнародними стандартами щодо оцінювання запасів під час їх надходження на підприємство. Так, згідно з МСБО запаси слід оцінювати за найменшим із двох показників: собівартістю або чистою вартістю реалізації, тобто у випадку придбання запасів їх оцінюють за меншим із цих показників. Національними П(С)БО визначено, що придбані (отримані) або вироблені запаси зараховують на баланс підприємства за первісною вартістю. При цьому визначення первісної вартості залежить від шляху надходження матеріальних активів [5].

До фінансової звітності за П(С)БО заносять інформацію щодо балансової вартості запасів, переданих у переробку, на комісію, у заставу та суми збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведене оцінювання запасів. А за МСБО – суму будь-якого сторнування, будь-якого часткового списання, яку визначають як дохід певного періоду; обставини або періоди.

Зазначимо, що міжнародні стандарти мають як позитивні, так і негативні риси. Їх об'єктивними перевагами перед національними стандартами є:

– чітка економічна логіка;

– узагальнення найкращої сучасної світової практики в галузі бухгалтерського обліку;

– простота сприйняття для користувачів фінансової інформації в усьому світі.

Недоліками міжнародних стандартів є:

– узагальнений характер стандартів, що передбачає достатньо широке різноманіття в методах обліку;

– відсутність детальних інтерпретацій і прикладів співставлення стандартів із конкретними ситуаціями [3–6].

Таким чином, нині в Україні триває процес переходу ведення обліку з П(С)БО на МСБО. Важливою складовою цього переходу є питання гармонізації та стандартизації обліку запасів. Це полегшить співробітництво вітчизняних підприємств з іноземними партнерами, особливо в торговельній галузі, оскільки значна кількість продукції, що реалізується населенню України, є імпортованою. Але в процесі узгодження П(С)БО та МСБО слід проаналізувати, до чого це може призвести, оскільки МСБО також мають певні недоліки, а економіка України має окремі особливості, що не є притаманними іншим європейським країнам. Незважаючи на всі зміни, які відбувалися в законодавчо-нормативній базі, це питання залишається актуальним. Щоб бухгалтерський облік став ефективним засобом ведення міжнародного бізнесу та формування належної економічної політики, слід вирішувати питання суперечностей і відмінностей між національними та міжнародними стандартами обліку запасів

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глєбова Н. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с. **2.** Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: НУХТ, 2012. 334 с. **3.** Пилипів Н. І., Борисовський М. І. Стандартизація бухгалтерського обліку запасів відповідно до міжнародних вимог. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету.* 2013. № 1. С. 281–286. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Запаси»: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 2 «Запаси»: Міжнародний документ від 01.01 2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021. **6.** Чернікова Е. Г., Талайло О. О. Особливості організації обліку запасів за міжнародними та національними стандартами. URL: http://www.rusnauka.com/21_DSN_2013/Economics/7_141684.doc.htm.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

УДК 657:336.226.322(477)

Лисенко Е. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості бухгалтерського обліку податкового зобов'язання та податкового кредиту за податком на додану вартість в Україні. Досліджено порядок реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних. З'ясовано порядок звітності щодо цього податку з урахуванням змін чинного законодавства.*

© Лисенко Е. Ю., 2017

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, контроль, фінанси, податок, додана вартість, бухгалтерський облік, звітність, фінансова звітність, податок на додану вартість, податкове зобов'язання, податковий кредит.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности бухгалтерского учета налогового обязательства и налогового кредита по налогу на добавленную стоимость в Украине. Исследован порядок регистрации налоговых накладных в Едином реестре налоговых накладных. Определен порядок отчетности по этому налогу с учетом изменений действующего законодательства.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, контроль, финансы, налог, добавленная стоимость, бухгалтерский учет, отчетность, финансовая отчетность, налог на добавленную стоимость, налоговое обязательство, налоговый кредит.*

Annotation. *Features of accounting of the tax obligation and the tax credit for the value-added tax in Ukraine are considered. The procedure for registration of tax invoices in the Unified Register of Tax Invoices was studied. The procedure for reporting on this tax has been clarified, taking into account changes in the current legislation.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, control, finance, tax, value added, reporting, financial reporting, value added tax, tax liability, tax credit.*

Податок на додану вартість є одним з основних податків, що формують бюджет як в Україні, так і в багатьох інших країнах. Так, за даними Міністерства фінансів України, станом на 30 вересня 2017 р. обсяги справляння податку на додану вартість становили 302 866 млн грн, або 48 % усіх податкових надходжень і майже 39 % усіх доходів державного бюджету України [1].

Дослідженням проблемних питань, що є пов'язаними з особливостями обліку та звітності з податку на додану вартість, займалися Бутинець Ф., Коцупатрий М., Безверхий К., Мачулка О. та ін. Однак, механізм справляння й обліку цього податку є досить складним і постійно зазнає змін, із чим і пов'язано недостатність досліджень щодо цих питань. Цим зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання, пошуку напрямів удосконалення обліку та звітності з податку на додану вартість. Усе це доводить актуальність обраної теми дослідження.

Метою написання статті є дослідження особливостей обліку та звітності з податку на додану вартість з урахуванням останніх змін у законодавстві щодо цих питань.

Відповідно до пп. 14.1.178. п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України податком на додану вартість (ПДВ) є непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розд. V цього Кодексу [2].

Основними нормативними документами, що регулюють порядок справляння ПДВ в Україні, є:

– Податковий кодекс України (розд. V) [2];

– Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2014 №1130 «Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів від 17.03.2017 р. №368);

– Постанова Кабінету Міністрів України від 29.10.2010 №1246 «Про затвердження порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 26.04.2017 р. №341) [3];

– Наказ Міністерства фінансів України від 01.07.97 №141 «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів від 17.02.2017 р. №241) [4];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 569 «Порядок електронного адміністрування податку на додану вартість» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 р. № 536).

Економічна сутність податку на додану вартість полягає в тому, що сума цього податку залучається до ціни реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та сплачується кінцевим її споживачем.

Суб'єкти господарювання, що зареєстровані як платники податку на додану вартість, під час реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) мають відшкодувати податкове зобов'язання, а під час покупки – отримують право на податковий кредит. Наприкінці звітного періоду, при складанні податкової декларації, суми податкового зобов'язання та податкового кредиту порівнюють. Якщо сума податкового зобов'язання перевищує суму податкового кредиту, суб'єкт господарювання має сплатити позитивну різницю до бюджету. За від'ємної різниці суб'єкт господарювання має право на бюджетне відшкодування податку на додану вартість.

Нині платники податку на додану вартість реєструють усі податкові накладні в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), незалежно від суми податку, типу операції (звільнені від оподаткування чи ні) та типу покупця (платник чи неплатник ПДВ). Етапи реєстрації податкових накладних (розрахунків коригування) в ЄРПН подано на рис. 1 [3].

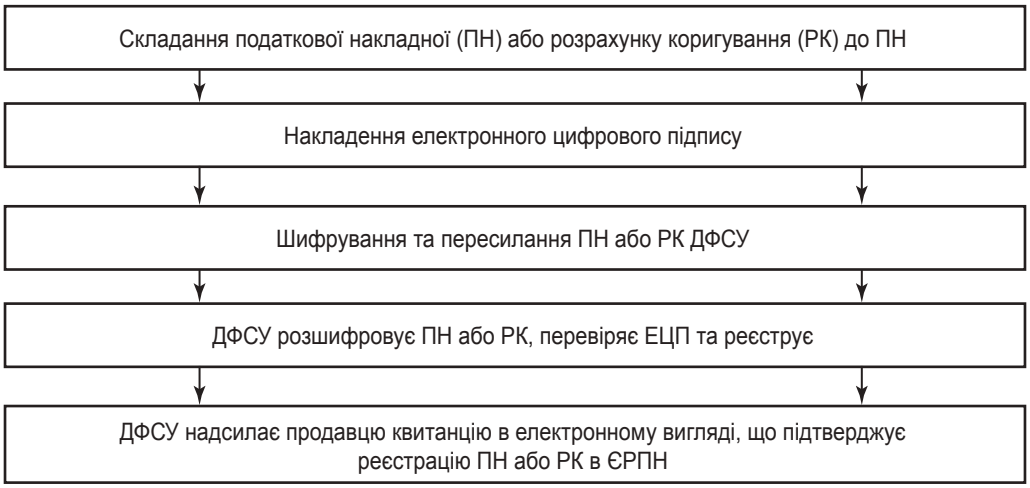

Рис. 1. **Етапи реєстрації податкових накладних (розрахунків коригування) в ЄРПН**

Згідно з п. 201.10 ст. 201 Податкового кодексу України термін реєстрації податкових накладних і розрахунків коригування до них у ЄРПН залежить від того, у першій чи другій половині місяця складено податкову накладну (розрахунок коригування). Так, якщо податкову накладну (розрахунок коригування) складено з 1 по 15 календарний день місяця включно, зареєструвати її можна до останнього дня місяця складання включно, а якщо з 16 по останній день місяця включно – до 15 календарного дня наступного місяця включно. Граничний строк реєстрації податкової накладної (розрахунку коригування) становить 365 календарних днів [2].

Облік податку на додану вартість ведеться з використанням таких субрахунків: 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті», 641 «Розрахунки за податками», аналітичний рахунок 6411 «Розрахунки за податком на додану вартість», 643 «Податкові зобов'язання», аналітичний рахунок 6431 «Податкові зобов'язання, що підлягають коригуванню», 644 «Податковий кредит», аналітичний рахунок 6441 «Податковий кредит непідтверджений», аналітичний рахунок 6442 «Податковий кредит підтверджений». Типову кореспонденцію рахунків з бухгалтерського обліку податку на додану вартість подано в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Типова кореспонденція рахунків з бухгалтерського обліку податку на додану вартість

Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3
1. Придбання товарів, робіт, послуг (перша подія – оплата за товар)		
1.1. Перераховано аванс продавцю	371	311
1.2. Відображено право на податковий кредит з ПДВ (до отримання ПН)	6441	6442
1.3. Отримано зареєстровану ПН	641	6441
1.4. Отримано товари (роботи, послуги)	20, 28, 15, 91–94 та ін.	631, (685)
1.5. Відображено ПДВ при покупці товарів	6442	631, (685)
1.6. Здійснено взаємозалік заборгованостей	631, (685)	371
2. Придбання товарів, робіт, послуг (перша подія – отримання товару)		
2.1. Отримано товари (роботи, послуги)	20, 28, 15, 91-94 та ін.	631, (685)
2.2. Відображено право на податковий кредит з ПДВ (до отримання ПН)	6441	631, (685)
2.3. Отримано зареєстровану ПН	641	6441
2.4. Перераховано оплату продавцю	631, (685)	311
3. Продаж товарів, робіт, послуг (перша подія – отримання передоплати)		
3.1. Отримано передплату від покупця	311	681
3.2. Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	643	641
3.3. Відображено дохід від реалізації	361, (377)	70, 71
3.4. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	70, 71	643
3.5. Здійснено взаємозалік заборгованостей	681	361, (377)
4. Продаж товарів, робіт, послуг (перша подія – відвантаження товару)		
4.1. Відображено дохід від реалізації	361, (377)	70, 71
4.2. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	70, 71	641

Закінчення табл. 1

1	2	3
5. Імпорт товарів		
5.1. Перераховано митним органам кошти на сплату ПДВ	377	311
5.2. Відображено податковий кредит за імпортним ПДВ на підставі митної декларації	641	377
6. Сплата податкових зобов'язань до бюджету		
6.1. Перераховано грошові кошти на ПДВ-рахунок	315	311
6.2. Списано суму задекларованих податкових зобов'язань з ПДВ-рахунка	641	315

Якщо факт реєстрації податкової накладної в ЄРПН відсутній, покупець не отримує права на податковий кредит, а продавець не звільняється від податкового зобов'язання. При цьому суму податку на додану вартість необхідно списати на інші витрати операційної діяльності (рахунок 949) наступного дня після закінчення цього терміну [4].

Підприємства – платники податку на додану вартість, які знаходяться на загальній системі оподаткування, мають подавати декларацію з податку на додану вартість кожного місяця, протягом двадцяти календарних днів після закінчення звітного місяця. Суму задекларованого податкового зобов'язання необхідно сплатити протягом десяти календарних днів після закінчення граничного терміну подання декларації. Для підприємств-платників податку на додану вартість, які сплачують єдиний податок, звітним періодом є квартал [2].

Таким чином, податок на додану вартість є непрямим загальнодержавним податком, одним з основних і стабільних джерел надходжень до державного бюджету. Правильність ведення бухгалтерського та податкового обліку цього податку є обов'язковою умовою забезпечення поповнення бюджету. Нині існує чимало недоліків в механізмі справляння й обліку податку на додану вартість, серед них:

– запровадження системи припинення реєстрації податкових накладних і розрахунків коригування;

– недосконалість механізму бюджетного відшкодування податку на додану вартість;

– недосконалість системи електронного адміністрування податку на додану вартість;

– під час відображення податку на додану вартість у бухгалтерському обліку виникає проблема невідповідності правила першої події, що є використовуваним для нарахування цього податку, та моменту отриманням доходів і понесення витрат;

– недосконалість системи обліку сум податку на додану вартість, що нараховуються сільськогосподарськими підприємствами, які мають право на спеціальний режим оподаткування;

– необґрунтованість деяких податкових пільг.

Вирішення цих проблем дасть змогу чесно і прозоро сплачувати податок на додану вартість і, як наслідок, сприятиме підвищенню його ефективності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Міністерство фінансів України // Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Про затвердження порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних: Закон України від 29.12.2010 № 1246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1246-2010-%D0%BF. **4.** Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість: Закон України від 01.07.97 №141 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0284-97.

ТАРГЕТ-КОСТИНГ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.47:005.932.5

Лисенко Е. Ю.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено систему управлінського обліку. Розглянуто сучасні моделі управління витратами в системі управлінського обліку. Деталізовано основні характеристики таргет-костингу як сучасної моделі управління витратами підприємства. Визначено її переваги, недоліки й умови застосування на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, витрати, оптимізація витрат, моделі управління витратами, таргет-костинг.*

Аннотация. *Исследована система управленческого учета. Рассмотрены современные модели управления затратами в системе управленческого учета. Детализированы основные характеристики таргет-костинга как современной модели управления затратами предприятия. Определены ее преимущества, недостатки и условия применения на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, расходы, оптимизация затрат, модели управления затратами, таргет-костинг.*

Annotation. *The system of management accounting is investigated. Modern models of cost management in the system of management accounting are considered. The main characteristics of target-costing as a modern model of enterprise costs management are detailed. Its advantages, disadvantages and conditions of use in modern domestic enterprises are determined.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, expenses, cost optimization, cost management models, target-costing.*

Умови господарювання, за яких функціонують сучасні підприємства, характеризуються наявністю кризових явищ, макроекономічною нестабільністю, посиленням конкуренції та зниженням норми прибутку. За таких умов підприємствам необхідно раціонально використовувати наявні ресурси, щоб отримати максимальний прибуток за мінімальних витрат і зберегти свою конкурентоспроможність. Цього можна досягти лише за умови запровадження ефективної системи управління витратами на підприємстві. Нині на вітчизняних підприємствах управлінню витратами приділяють недостатньо уваги, а сучасні моделі, такі як таргет-костинг, майже не використовуються. Усе це підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Дослідженням різних аспектів управління витратами та їх обліку займалися Атамас П., Бутинець Ф., Голов С., Друрі К., Аткінсон Е. та ін. Однак, і нині питання стосовно впровадження сучасних моделей управління витратами на вітчизняних підприємствах за сучасних умовах господарювання, а також переваг і недоліків цих моделей, залишаються дискусійними.

Метою написання статті є аналіз таргет-костингу як сучасної моделі управління витратами підприємства, визначення її переваг і недоліків, а також дослідження умов її застосування на сучасних підприємствах.

Систему управлінського обліку умовно можна розділити на оперативний і стратегічний управлінський облік. Основним об'єктом оперативного управлінського обліку є поточні витрати підприємства, а стратегічного – довгострокові витрати та майбутні результати діяльності підприємства. Оперативний облік є спрямованим на такі внутрішні процеси, як нормування, калькуляція, регулювання, контроль і аналіз, а стратегічний – на зовнішні процеси: планування, прогнозування, контроль і аналіз [1].

Нині існує чимало моделей управління витратами на підприємстві (рис. 1) [1–4].

Таргет-костинг як модель стратегічного управління витратами вперше почав застосовуватися на японських підприємствах у 80-х рр. XX ст., а в останні роки цьому методу все більшу увагу приділяють у країнах Західної Європи та США.

Таргет-костинг – це одна зі складових системи загального бізнес-планування на етапі старту проекту або за умов ведення маркетингової та процесної інновації. Цю модель застосовують, коли необхідно дотриматися встановленої норми рентабельності або рівня доходності. Таргет-костинг передбачає першочергове встановлення ціни

© Лисенко Е. Ю., 2017

нового продукту на основі аналізу ринків збуту та розрахунок бажаної величини прибутку від його реалізації. На підставі цього визначається цільова величина загальних витрат і такої їх складової, як виробнича собівартість.

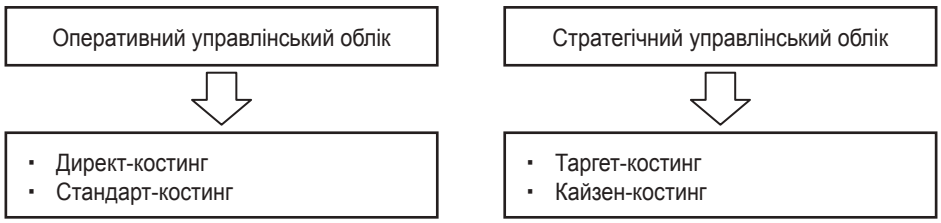

Рис. 1. **Моделі управління витратами в системі управлінського обліку**

Наступним етапом таргет-костингу є оптимізація нормативної собівартості, тобто приведення її до цільової. Для цього підприємство може використовувати систему бюджетування, що передбачає планування й зіставлення витрат підприємства за певними видами господарських операцій. Тобто складається бюджет виробничої собівартості, що узагальнює інші види кошторисів (виробничий бюджет, кошторис використання основних матеріалів і витрат на їх придбання, бюджет прямих витрат на оплату праці, бюджет загальновиробничих витрат) за номенклатурними позиціями виробів та підрозділами виробництва. На цьому етапі як менеджери, так і робітники, прагнучи здешевити продукт і досягти цільової собівартості, шукають різні варіанти зміни обсягу та видів витрат, альтернативні види сировини та матеріалів, застосовують нестандартні техніко-технологічні прийоми та дизайнерські рішення. Виробництво запускають, якщо відхилення нормативної собівартості від цільової не перевищує 10 %. Якщо ж рівня цільової собівартості не було досягнуто, розробку продукту припиняють, однак, подальший пошук нових ідей і технологій продовжується [2].

Використання таргет-костингу на підприємстві потребує ретельної організації облікової політики. Так, для відображення інформації про загальні витрати підприємства у фінансовому обліку використовують рахунки класу 9 «Витрати діяльності» та класу 8 «Витрати за елементами» Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Інформацію про собівартість реалізованої продукції узагальнюють на рахунку 90 «Собівартість реалізації». Фактичні загальновиробничі витрати у фінансовому обліку накопичуються за дебетом рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» в кореспонденції з відповідними рахунками, що визначають статтю витрат. Суму змінних загальновиробничих витрат і постійних розподілених загальновиробничих витрат залучають до виробничої собівартості продукції та відображають за кредитом рахунка 91 (субрахунок, що позначає основні виробничі підрозділи (субрахунок розподілені витрати)) у кореспонденції з рахунком 23 «Виробництво» (субрахунок, що позначає виробничі підрозділи (субрахунок види виробництва та (або) номенклатурні позиції) [1].

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не є складовими виробничої собівартості готової та реалізованої продукції. Інформацію про такі витрати відображають на рахунках обліку витрат звітного періоду: 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» [3].

Зауважимо, що управлінський і фінансовий облік можна вести як із використанням єдиного плану рахунків, так і з використанням спеціальних контрольних рахунків, які дають змогу згрупувати облікову інформацію для аналітичних цілей і перенести вартісні характеристики калькуляційних об'єктів із підсистеми управлінського до підсистеми фінансового обліку. Із застосуванням цих рахунків проводиться управління за слабкими сигналами, що дає змогу оперативно визначати, які витрати перевищують нормативні та які ресурсні потоки всередині системи управління витратами потребують перерозподілу [1]. На більшості вітчизняних підприємств застосовують перший варіант організації управлінського обліку.

Щоб використання такої сучасної моделі управління витратами, як таргет-костинг, було ефективним, підприємствам необхідно:

– налагодити взаємозв'язок між підсистемами управлінського та фінансового обліку, використовуючи систему контрольних рахунків; – упровадити систему бюджетування;

– налагодити систему організації обліку витрат за центрами їх виникнення;

– вибрати таку організаційну структуру управління, яка б відповідала виробництву та його потребам, а також забезпечувала оптимальний розподіл функціональних обов'язків, прав і відповідальності між органами управління та працюючими;

– створити ефективну систему мотивації персоналу та систему форм і методів управління працею, що забезпечить активізацію людського фактора і сприятиме досягненню кінцевих цілей підприємства [1; 2].

Зазначимо, що використання таргет-костингу є доцільним у галузях виробництва, пов'язаних з інноваціями, зокрема, у машинобудуванні, автомобілебудуванні, комп'ютерних, електронних технологіях та в сфері обслуговування.

Таким чином, проведений аналіз сучасних моделей управління витратами дає підстави стверджувати, що вони мають свої переваги, недоліки й особливі умови застосування. Упровадження таргет-костингу на вітчизняних підприємствах є можливим: ця модель може стати доповненням, а не заміною традиційних моделей управління витратами, які є нині більш поширеними в нашій країні. Використання таргет-костингу дасть змогу підприємствам оптимізувати виробничі витрати та встановити таку собівартість, яка б відповідала купівельним можливостям споживачів і забезпечувала достатній рівень прибутковості. Вітчизняним підприємствам необхідно чітко сформувати стратегію і тактику діяльності; упровадити таку організаційну структуру управління, яка б відповідала галузевим особливостям; проводити маркетингові дослідження. Усе це дасть змогу зменшити ризики та скоротити витрати, що зміцнить конкурентні позиції підприємства.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2016. 352 с. **2.** Маляревський Ю. Д., Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В., Чечетова Н. Ф. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2009. 248 с. **3.** Чубірка Г. І. Методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах. *Вісник Маріупольського державного університету.* 2011. № 2. С. 118–124. **4.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКОМ

УДК 657.1:336.717.16

Лисичкіна А. О.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості функціонування управлінського обліку в банках, визначено його роль і завдання. Досліджено основні складові управлінського обліку. Доведено необхідність ведення його в сучасних вітчизняних банках.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, банк, банківська установа, банківська система, облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, менеджмент.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности функционирования управленческого учета в банках, определены его роль и задачи. Исследованы основные составляющие управленческого учета. Доказана необходимость ведения его в современных отечественных банках.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, банк, банковское учреждение, банковская система, учет, бухгалтерский учет, управленческий учет, менеджмент.*

Annotation. *Features of the functioning of management accounting in banks are considered, its role and tasks are defined. The main components of management accounting are investigated. The necessity of conducting it in modern domestic banks is proved.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, bank, banking institution, banking system, accounting, management accounting, management.*

© *Лисичкіна А. О., 2017*

Для будь-якого суб'єкта економіки ефективність управління має величезне значення, але особливо значною є її роль у механізмі функціонування банків, оскільки в характерних для них умовах підвищеного ризику будь-яка управлінська помилка неминуче спричинить великі втрати, зниження ліквідності, втрату платоспроможності.

Дослідженням доцільності ведення управлінського обліку в системі управління банком займалися Бутинець Ф. Ф., Снігурська Л. П., Голов С. Ф., Кіндрацька Л. М., Табачук Г. П. та ін.

На сьогодні у зв'язку зі змінами, які відбуваються як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі, банку для реалізації стратегічних напрямків розвитку необхідно постійно коригувати свою поведінку на ринку, створити гнучку, адаптивну систему управління, що є одним з вирішальних факторів прибутковості і конкурентоспроможності.

З розвитком банківської діяльності ставало очевидним, що для ефективного управління система традиційного бухгалтерського обліку, на яку раніше робився акцент щодо автоматизації банку, не забезпечує всіх потреб у інформації. Дані бухгалтерського обліку в необробленому вигляді, як правило, занадто складні й незручні для аналізу менеджерами й вищими керівниками банку. Тому нині основний наголос необхідно спрямовувати на ефективне управління банком у цілому. Усе більшої актуальності набуває проблема підвищення якості менеджменту задля забезпечення високого рівня прибутковості та стійкості, виходу банку на лідерські позиції. Саме цими завданнями зумовлено необхідність ведення спеціалізованого обліку – управлінського.

Управлінський (внутрішній) облік – це сукупність методів і процедур, які забезпечують підготовку й надання інформації для внутрішнього аналізу, планування, контролю та прийняття рішень на різних рівнях управління [1].

Управлінський облік в банку – це система збирання, аналізу, обробки та подання основних показників діяльності банку його фахівцям і керівництву [2].

Надаючи керівнику банку фінансову інформацію стосовно планування, контролю, прогнозів грошових потоків, класифікації витрат, управлінський облік виконує роль системи інформаційної підтримки управління. Використання управлінського обліку впливає на всю систему менеджменту банку. За впровадження системи управлінського обліку виникає необхідність:

– визначити мету організації управлінського обліку банку та шляхи її досягнення;

– отримати достовірну інформацію про фактичний стан справ з ресурсами та їх розміщенням, ризиками;

– розробити систему документообігу, а саме форми реєстрації даних і внутрішньої звітності, терміни її подання, рівень узагальнення;

– визначити рівень відповідальності підрозділів і окремих працівників;

– с творити службу з управлінського контролю, визначити відповідальність її працівників;

– забезпечити контроль рентабельності всіх операцій, подання інформації керівництву для прийняття рішень;

– оптимізувати взаємовідносини з клієнтами, у точу числі оцінку кількісних показників і якості клієнтської бази;

– удосконалити вже існуючу систему прийняття та реалізації різних управлінських рішень [3].

Вирішення цих завдань забезпечує найбільш оптимальну систему прийняття та реалізації відповідних управлінських рішень. Основним завданням управлінського обліку є підготовка необхідної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо вдосконалення дієздатності та оптимізації самого процесу управління.

За впровадження управлінського обліку в банку він об'єднуватиме чотири складові:

– операційний облік – облік господарських і бізнес-операцій банку у вигляді журналів угод, договорів і контрактів, а також планових і фактичних платежів за ними;

– позиційний облік – розрахунок позицій і ведення облікових регістрів, таких як поточні позиції за активами та пасивами, фактичні доходи і витрати за певний період на базі операційного обліку, а в деяких випадках – і аналітичного обліку;

– фінансове планування – визначення планових значень за позиціями та обліковими регістрами на підставі даних операційного і позиційного обліку;

– фінансовий аналіз – розрахунок різних коефіцієнтів і фінансових показників із використанням результатів позиційного обліку та фінансового планування.

Управлінський облік є орієнтованим передусім на внутрішніх користувачів економічної інформації. Його можна визначити як процес ідентифікації, вимірювання, аналізу, підготовки, інтерпретації та надання фінансової, виробничої, маркетингової та іншої інформації, на підставі якої керівники і менеджери банків приймають оперативні, тактичні і стратегічні рішення.

Ефективна система управління банку неможлива без кількісного вимірювання ризиків усіх банківських операцій. Оскільки управлінський облік є тісно пов'язаним із ризик-менеджментом, він надає можливості планувати прибутковість з урахуванням усіх супутніх ризиків. Так, при прийнятті рішення про збільшення кредитного портфеля необхідно точно знати, яким у цьому випадку буде зростання резервів на втрати за позиками, чи зможуть процентні доходи за новими кредитами компенсувати це зростання. Таку інформацію можна отримати лише за наявності налагодженої системи управлінського обліку.

Не менш важливим фактором для кредитної організації є оперативне управління активами та пасивами для забезпечення поточної ліквідності, адже якщо банк у потрібний момент не матиме необхідних коштів для виконання своїх зобов'язань, він просто не зможе нормально функціонувати. Розміщення на грошовому ринку надлишку високоліквідних активів дає змогу банку отримати додатковий процентний дохід. Разом із тим, аналіз строкової структури залучених коштів дає змогу спланувати необхідний обсяг ліквідних активів для погашення зобов'язань банку. Це є ще одним прикладом актуальності автоматизації управлінського обліку, за допомогою даних якого здійснюється оперативне планування і контроль, регулюється миттєва та короткострокова ліквідність.

Банківська система є однією з провідних і невід'ємних структур ринкової економіки країни. Банки проводять грошові розрахунки, кредитують суб'єктів господарської діяльності, є посередниками в перерозподілі капіталів. Тим самим вони істотно підвищують загальну ефективність виробництва, сприяючи зростанню продуктивності суспільної праці. Керівництву кредитних організацій за допомогою управлінського обліку необхідно отримувати детальну інформацію, без якої неможливо приймати зважені управлінські рішення. Такою інформацією є:

– розмір власного капіталу банку та його розподіл;
– склад і розмір клієнтської бази;
– ризики, що впливають на розмір прибутку та капіталу;
– стимулювання співробітників і підрозділів банку;
– розмір ризиків за наявності відповідного балансу;
– реальний рівень кредитних ризиків;
– рівень витрат, оптимальна їх величина та структура [3; 4].

Таким чином, управлінський облік у банківській системі є системою управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності банку. Його зміст полягає в наданні керівнику банку різноманітної фінансової інформації. Система обліку при цьому дає змогу пов'язувати фактичні кількісні показники із запланованими, що допомагає оцінювати альтернативні варіанти дій. За ринкових умов до банківської інформації висуваються жорсткі вимоги. Вона має показати, наскільки результативно вирішено поставлену задачу. Основна функція управлінського обліку полягає в інформаційному забезпеченні та підтримці керівника банку, виконанні ним завдань задля отримання найкращого результату.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Кириченко О. А., Сиротян С. В. Банківський менеджмент: навч. посіб. Київ: Знання-Пресс, 2002. 438 с. **2.** Каверина О. Д. Управленческий учет: системы, методы, процедуры: учебное пособие. М.: Финансы и статистика, 2004. 352 с. **3.** Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках: підручник. Київ: КНЕУ, 2008. 816 с. **4.** Галашкин А. Управленческий и финансовый учет в банке. URL: http://www.iso.ru/publication/document8481.phtml?rubric.

ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

УДК 657.1.012.1

Листопад А. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено внутрішню природу формування методів оцінки в обліку. Обґрунтовано причини необхідності дотримання закону єдності та боротьби інтересів для дієвості оцінки та бухгалтерського обліку в цілому щодо попередження економічних криз. Проаналізовано функції облікової оцінки в соціально-економічному середовищі.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, контроль, економічні умови, економічна криза, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Исследована внутренняя природа формирования методов оценки в учете. Обоснованы причины необходимости соблюдения закона единства и борьбы интересов для действенности оценки и бухгалтерского учета в целом по предупреждению экономических кризисов. Проанализированы функции учетной оценки в социально-экономической среде.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, контроль, экономические условия, экономический кризис, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The internal nature of the formation of valuation methods in accounting has been studied. The reasons for the necessity of observing the law of unity and the struggle of interests for the effectiveness of evaluation and accounting in general for the prevention of economic crises are justified. The functions of accounting estimation in the social and economic environment are analyzed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, control, economic conditions, economic crisis, accounting.*

У сучасному світі особливо гостро постає проблема економічних криз локального та глобального характеру. Бухгалтерський облік є унікальним інститутом, що забезпечує порозуміння та керованість у соціально-економічних середовищах різних рівнів. Тому в розвинених країнах ця діяльність є необхідною складовою розв'язання глобальних проблем і посідає важливе місце в економічних дослідженнях. Останнє підтверджується як наявністю в них напрямів, за якими надається ступінь PhD in Accounting, так і широким визнанням і застосуванням наукових рекомендацій.

Як приклад можна навести рекомендації Діпіазі С. та Екклза Р., підготовлені ще після краху «Enron». Однак, останні події з розміщенням акцій компанії «Facebook» на біржі NASDAQ переконливо засвідчують необхідність посилення наукового забезпечення управління розвитком економіки саме з боку бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту [4]. Адже вагомим підгрунтям загрозливих для світової економіки «віртуальних бульбашок» є маржинальні прогнози й очікування, що мали б бути збалансовані фінансовою звітністю, удосконаленням облікової оцінки активів (і не тільки їх). Останнє перебуває у сфері відповідальності саме бухгалтерської спеціалізації економічних наук.

Проблеми оцінки були і залишаються важливими для теорії та практики бухгалтерського обліку, адже є одним з основних його елементів, який дає змогу отримати інформацію про майно підприємства та його зобов'язання.

Дослідження вартісного вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку здійснювалися вже з моменту виникнення подвійної бухгалтерії. У процесі їх проведення постійно змінювалися розуміння та значущість самої оцінки. Передусім це пов'язано з історичним розвитком бухгалтерської науки, розширенням сфери застосування облікової інформації, збільшенням можливостей самого обліку. Так, професор Соколов Я. В. писав: «Поза грошовою оцінкою немає і не може бути системи бухгалтерського обліку. Завдяки оцінці бухгалтери досягають неможливого: вони зводять гроші, матеріали, ліцензії, іноземну валюту, основні засоби, борги, витрати, розкрадання, нестачі в одну загальну суму (актив) і працюють з нею; і все це завдяки єдиному вимірнику, умовному та безумовному водночас» [1].

У сучасній Україні, як і за радянських часів, домінують погляди на оцінку як на методичний інструмент вартісного вираження господарських процесів і явищ. На думку Палія В. Ф., оцінка об'єктів бухгалтерського обліку

© Листопад А. В., 2017

є найважливішим фактором, що забезпечує достовірність бухгалтерського обліку та звітності [2]. Малюга Н. М. переконана, що оцінка є процесом усвідомлення позитивної чи негативної значущості будь-яких господарських явищ, результатів праці, форм виробничо-трудової діяльності, матеріальних вчинків, здобутків господарювання для задоволення людських потреб, інтересів і цілей суб'єкта [3].

Вважаємо, що бухгалтерський облік є значно ширшою системою, ніж заведено вважати, а оцінка є його базисом, цілком логічним є припущення про його сучасне звужене сприйняття. Нині бухгалтерський облік – це не просто реєстрація інформації, її обробка та систематизація, а специфічна система комунікації між учасниками господарських відносин на мікрорівні та макрорівні.

Із відповідним розширенням меж існуючої теорії бухгалтерського обліку (її інституціонального бачення) розширюються також межі сприйняття облікової оцінки, її місця, місії та розвитку методології. Сучасне суспільство неможливо уявити без бухгалтерського обліку, а саме без відповідної інтерпретації явищ господарського життя. Бухгалтерський облік реалізує свою спроможність до тлумачення інформації передусім за допомогою оцінки, перетворюючи вхідний потік на певну структуровану сукупність даних.

МСФЗ трактують справедливу вартість як суму, на яку обмінюється актив або за якою погашається зобов'язання в результаті операції між добре обізнаними, незалежними один від одного та зацікавленими у здійсненні такої операції сторонами. Таке формулювання Соколов Я. В. називав «terra incognita», і навіть гірше: набір гарних, але абсолютно пустопорожніх слів» [1].

Не є таємницею, що інститути й організації транснаціонального капіталу (умовно назвемо їх інститутом глобалістів) через застосування в МСФЗ справедливої вартості нав'язують світу пріоритетність оцінки свого бізнесу та активів. Тобто існують потужні інституціональні інтереси у привабливішому поданні (оцінці) активів, значна частина яких відображає віртуальну економіку.

Отже, щось важливе для глобалістів, оцінене силою лобістської методології та підкріплене вагомим інтересом і фінансовими можливостями потужних інститутів та організацій, коштуватиме більше, ніж реально існуючий актив. За рахунок таких маніпуляцій у сучасному світі реалізується стратегія нав'язування цінностей.

Нині облікова оцінка є вираженням інституціональних інтересів не стільки тих чи інших суб'єктів господарювання, скільки інституціональних груп національного і навіть глобального масштабу. При цьому потужна спонукальна сила глобального інституціонального інтересу не завжди діє узгоджено з суспільними чи національними інтересами. Адже оцінка віртуальних активів із застосуванням методології справедливої вартості будується на розрахунках потенціального маржинального прибутку, які припускають стійке зростання протягом десятиліть. Проте через сумнівність оцінки таких активів будь-яке сповільнення темпів зростання фондового ринку й економіки в цілому, як правило, призводить до великомасштабної кризи.

За новою теорією реалізація місії бухгалтерського обліку в попередженні економічних криз базується на врахуванні інтересів інститутів, що відображають максимально широкий спектр соціально-економічного середовища. Вона націлює наукову спільноту бухгалтерів на необхідність відображення в МСФЗ інтересів різних інститутів не стільки для відстоювання інтересів слабких, скільки для дотримання закону діалектики єдності та боротьби протилежностей [2].

За визначального впливу інститутів реальної економіки на методологію оцінки активів спостерігається зворотна картина. Без рівноваги сильніші інститути та їх об'єднання задаватимуть вектор розвитку методології в облікових стандартах як національного, так і міжнародного рівнів. Саме це і спостерігається, наприклад, перевищення вартості активів «Facebook» (США) над активами, у тому числі і вартістю родовищ, ВАТ «Газпром» РФ [4]. І якщо лише компанії, подібні «Facebook», впливатимуть на методологію оцінки, вона буде зорієнтована на віртуальну економіку.

При цьому міжнародна стандартизація обліку не є негативним явищем. Проблема в іншому: якщо МСФЗ відображатимуть інтереси лише однієї інституціональної групи, то, швидше за все, не зможуть запобігти кризовим явищам. Їх підготовка останнім часом для малого бізнесу і державного сектора не змінює сутності проблеми. Вона полягає не в активності транснаціонального капіталу щодо підготовки МСФЗ, а в пасивності інших інституціональних груп. І якщо бухгалтери-практики можуть не розуміти, що їхніми руками через МСФЗ реалізуються інтереси глобального інституту, то науковці зобов'язані протидіяти небажаному для розвитку обліку монополізму.

Для бухгалтерського обліку як науки важливим є розуміння природи впливів на оцінку для того, щоб кожна нація, інституціональна група чи наукова школа не комплексували, а відстоювали власні інтереси. Тому інституціональна теорія, на відміну від попередніх теорій бухгалтерського обліку, розкриваючи природу оцінки, надає більші можливості розвитку її методології за рахунок розширення участі різних інституціональних груп і наукових шкіл, що сприятиме прогресу та гармонії.

Україна може і зобов'язана впливати на формування якісно нової ролі бухгалтерського обліку в соціально-економічному просторі. У фінансовій звітності транснаціональних корпорацій (ТНК) більше третини вартості активів стосується нематеріальних активів. Не применшуючи важливості таких активів, наша країна має навчитися доводити світові та закріплювати у МСФЗ ще й пріоритетність інших глобальних цінностей [2].

Таким чином, бухгалтерський облік є важливим соціально-економічним інститутом, який не тільки інформаційно забезпечує управління на всіх рівнях, від суб'єктів господарювання до держави, але й спроможний сигналізувати про економічні кризи та знаходити шляхи виходу з них. Залучення бухгалтерської науки до вирішення проблем попередження та подолання економічних криз є першочергово пов'язаним із розвитком саме методології оцінки. Дієвість методології оцінки, її позитивний вплив на соціально-економічне середовище є забезпечуваними діалектичною єдністю і боротьбою протилежних інститутів та їх організацій.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2003. 498 с. **2.** Палий В. Ф. Бухгалтерский учет: субъективные суждения и объективные реалии. *Бухгалтерский учет.* 2004. № 9. С. 8–14. **3.** Малюга Н. М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи: монографія. Житомир, ЖІТІ, 1998. 284 с. **4.** Некоторое время Facebook был дороже «Газпрома» // УНІАН. URL: https://www.unian.net/society/651192-nekotoroe-vremya-facebook-byil-doroje-gazproma.html. **5.** Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненков С. В., Чижевська Л. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник/за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2001. 286 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КРЕДИТОРСЬКУ ЗАБОРГОВАНІСТЬ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 657.213:336.27:338.43

Литинська Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність обліку кредиторської заборгованості, визначено основні причини її виникнення. Проаналізовано структуру кредиторської заборгованості агрофірми ТОВ «Надія». Розроблено практичні рекомендації стосовно вдосконалення ведення фінансової звітності кредиторської заборгованості аграрних підприємств, визначено її вплив на фінансовий стан сільськогосподарського підприємства.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, аграрне підприємство, сільськогосподарське підприємство, облік, заборгованість, бухгалтерський облік, звітність, фінансова звітність, кредитор, кредиторська заборгованість, валюта балансу, платоспроможність.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность учета кредиторской задолженности, определены основные причины ее возникновения. Проанализирована структура кредиторской задолженности агрофирмы ООО «Надежда». Разработаны практические рекомендации по совершенствованию ведения финансовой отчетности кредиторской задолженности аграрных предприятий, определено ее влияние на финансовое состояние сельскохозяйственного предприятия.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, субъект хозяйствования, аграрное предприятие, сельскохозяйственное предприятие, учет, задолженность, бухгалтерский учет, отчетность, финансовая отчетность, кредитор, кредиторская задолженность, валюта баланса, платежеспособность.*

© *Литинська Ю. О., 2017*

Annotation. *The essence of accounting of accounts payable is considered, the main reasons for its occurrence are determined. The structure of accounts payable of the agricultural firm «Nadezhda» is analyzed. Practical recommendations on improving the financial reporting of accounts payable of agricultural enterprises have been developed, and its influence on the financial condition of the agricultural enterprise has been determined.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, business entity, agricultural enterprise, accounting, debt, reporting, financial reporting, creditor, accounts payable, balance currency, solvency.*

За сучасних економічних умов ефективність діяльності підприємства істотно залежить від власного та позикового капіталу. Суб'єкту господарювання у фінансовій звітності слід приділяти значну увагу рівню зобов'язань підприємства, які впливають на зміну величини капіталу.

Актуальність питання полягає в тому, що кредиторська заборгованість є одним із головних джерел формування оборотних коштів господарських підприємств. Фінансовий стан характеризується складом і розміщенням ресурсів, структурою їх джерел і спроможністю підприємства погашати свої зобов'язання в строк і в повному обсязі. Тому підприємству необхідно об'єктивно оцінити потребу в залученні коштів.

Метою написання статті є аналіз структури наявної кредиторської заборгованості агрофірми ТОВ «Надія» та висвітлення її поточних проблем стосовно зобов'язань. Особливу увагу приділено визначенню шляхів удосконалення обліку кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість підприємства регламентується Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», у якому розкрито сутність, види й особливості обліку довгострокової та поточної кредиторської заборгованостей [1].

Дослідженням проблем обліку та причин виникнення кредиторської заборгованості займалися Чеснокова Л. С., Бондар М. І., Гудзь Н. В., Шара Є. Ю. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Виникненню кредиторської заборгованості на підприємстві сприяють

– зменшення інвестиційних накопичень та інших грошових залишків;

– збільшення відсоткових ставок банків за кредит, узятий у минулому періоді;

– недоліки в контролі за періодичністю нарахування і виплат коштів у розрізі окремих видів кредиторської заборгованості;

– неякісне оцінювання приросту кредиторської заборгованості підприємства в майбутньому періоді [2–5].

Для діяльності аграрних підприємств характерною є сезонність, отже, кредиторська заборгованість змінюється залежно від сезону.

Дані фінансової звітності агрофірми ТОВ «Надія» дають підстави говорити, що підприємство не має довгострокових кредитів банку. Баланси (звіти про фінансовий стан) за 2015 р. і 2016 р. засвідчують, що інші довгострокові зобов'язання агрофірми є незмінними та мають питому вагу від валюти балансу менше ніж 1 %.

Поточна кредиторська заборгованість має динамічний характер: майже всю суму кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги в 2016 р. було погашено, проте поточні короткострокові кредити банку зросли майже вдвічі, тобто це може бути взаємопов'язано. У цілому питома вага поточної кредиторської заборгованості в 2015 р. становить 4,5 % від валюти балансу, а в 2016 р. – 3 %.

Фінансова звітність підприємства відображає стан капіталу в процесі його кругообігу й спроможність суб'єкта господарювання до погашення зобов'язань в строк. Перевірка кредиторської заборгованості є здійснюваною шляхом звірки документів і записів у реєстрах обліку. Правильний облік сприятиме поліпшенню представлених даних фінансової звітності підприємства.

Для вдосконалення подання інформації про кредиторську заборгованість у фінансовій звітності важливими є:

– звірка розрахунків із контрагентом, а саме ведення акта звірки розрахунків, де вказано дату і номер договору, укладеного між підприємствами, та суму заборгованості за ним;

– перевірка наявності документів за невідфактурованими поставками, тобто надходження матеріальних цінностей на підприємство від постачальника без розрахункових документів;

– складання акта інвентаризації, де відображено дані про суми заборгованостей; якщо виявлено заборгованість із простроченим терміном позовної давності, у довідці вказують винних у цьому [3; 4].

Таким чином, уникнути зростання наявної в агрофірмі ТОВ «Надія» кредиторської заборгованості можна за рахунок домовленості з контрагентами про відтермінування платежів за товари, роботи, послуги або запровадження лімітування кредиторської заборгованості. Виходячи з результатів аналізу фінансової звітності підприєм-

ства, раціональним є встановлення ліміту довгострокової та поточної кредиторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрізі окремих статей, за умови періодичного перегляду граничних сум ліміту.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач Пасічник І. Ю.

Література: 1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Зобов'язання»: Закон України від 31.01.2000 № 20 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00. **2.** Чеснокова Л. С., Алексєєва А. В., Масалітіна В. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2009. 397 с. **3.** Бондар М. І., Верига Ю. А., Орищенко М. М., Лежненко Л. І. Звітність підприємства: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2015. 570 с. **4.** Гудзь Н. В., Романів Р. В., Денчук П. Н. Бухгалтерський облік. Київ: Центр навч. літ., 2016. 424 с. **5.** Шара Є. Ю., Соколовська І. Є. Фінансовий облік. Київ: Центр навч. літ., 2016. 336 с.

ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГІВ ПРОДАЖІВ АГРОФІРМИ ТОВ «НАДІЯ» НА ПІДСТАВІ КОЕФІЦІЄНТА СЕЗОННОСТІ

УДК 005.511:338.43

Литинська Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано важливість урахування коефіцієнта сезонності для виробничих і торговельних підприємств. Визначено фактори впливу на планування обсягів продажів. Проаналізовано фінансову звітність агрофірми ТОВ «Надія», розраховано коефіцієнт сезонності за 2014–2016 рр. Визначено обсяги планових продажів зернових культур агрофірмою ТОВ «Надія».*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, аграрне підприємство, сільськогосподарське підприємство, облік, продаж, торговельне підприємство, сільськогосподарська діяльність, коефіцієнт сезонності, ресурси, маркетинг, бюджет продажів.*

Аннотация. *Обоснована важность учета коэффициента сезонности для производственных и торговых предприятий. Определены факторы влияния на планирование объемов продаж. Проанализирована финансовая отчетность агрофирмы ООО «Надежда», рассчитан коэффициент сезонности за 2014–2016 гг. Определены объемы плановых продаж зерновых культур агрофирмой ООО «Надежда».*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, субъект хозяйствования, аграрное предприятие, сельскохозяйственное предприятие, учет, продажа, торговое предприятие, сельскохозяйственная деятельность, коэффициент сезонности, ресурсы, маркетинг, бюджет продаж.*

Annotation. *The importance of taking into account the seasonality factor for industrial and commercial enterprises is justified. Factors influencing the planning of sales volumes are determined. The financial statements of the agricultural firm Nadezhda are analyzed, the seasonality coefficient for 2014–2016 is calculated. The volumes of planned sales of grain crops of the agrofirm LLC «Nadezhda» are determined.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, business entity, agricultural enterprise, agricultural enterprise, accounting, sales, trading enterprise, agricultural activity, seasonality factor, resources, marketing, sales budget.*

© Литинська Ю. О. 2017

За сучасних умов дохід підприємства напряму залежить від раціонального використання наявних у суб'єкта господарювання ресурсів. Забезпечення відповідного рівня управлінського обліку впливає на належне функціонування бюджетної системи підприємства, що й обумовлює актуальність цього дослідження. Роль бюджетування як системи контролю й управління витратами на підприємстві полягає у можливості заздалегідь оцінити майбутні фінансові результати прийнятого раніше управлінського рішення.

Метою написання статті є узагальнення факторів, які впливають на планування обсягу продажу та розрахунок коефіцієнта сезонності за певний період агрофірми ТОВ «Надія» задля визначення бюджету продажів зернових культур на майбутнє.

Дослідженням питань раціонального розподілу наявних ресурсів на підприємстві та факторів, які впливають на планування обсягу продажу, займалися Перебийніс В. І., Карпенко О. В., Гончаров А. Б., Лабунська С. В. та ін. Аналіз концепцій науковців дає підстави говорити, що за розробку бюджету продажів відповідальним є відділ маркетингу, який регулює процес вироблення оптимальних напрямків використання доходів і формування витрат підприємства в ході здійснення його фінансово-господарської діяльності. Оперативна ціль бюджетування підприємства передбачає виявлення певних факторів, серед них планове розширення асортименту, використання інформаційних технологій, забезпечення ефективного фінансового менеджменту, які впливають на стратегічний управлінський облік [1].

Основою функціонування та розвитку підприємства є система бюджетів, що дає змогу заздалегідь оцінити ефективність управлінських рішень, раціонально розподілити ресурси. Невід'ємними елементами процесу управління при складанні бюджетів є дослідження обсягів і тієї частки контрольованого підприємством ринку, що характеризує стан підприємства стосовно конкурентів [2–5].

Агрофірма ТОВ «Надія» займається вирощуванням певних зернових культур та їх реалізацією на вітчизняному ринку. Аналіз звіту підприємства про фінансові результати за 2014–2016 рр. дає підстави зробити висновок, що чистий прибуток підприємства щороку поступово зростає, при цьому собівартість реалізованої продукції також щороку зростає на 5–7% [6]. Поліпшення системи бюджетного управління дасть змогу збільшити дохід підприємства за рахунок системного підходу до організації чотирьох фаз управління: планування, контролю, організації та мотивації.

Інструментом поліпшення системи бюджетування на агрофірмі ТОВ «Надія» обрано розрахунок коефіцієнта сезонності, який дасть змогу визначити обсяг планового продажу зернових культур, що сприятиме збільшенню прибутку підприємства. Виробничий облік характеризує бюджетування, управлінський контроль та аналіз внутрішньої звітності діяльності підприємства, а також прийняття оперативних управлінських рішень.

На першому етапі розрахунку коефіцієнта сезонності побудуємо узагальнюючу таблицю за даними квартальної суми фактичних продажів за 2014–2016 рр. Визначимо загальну суму продажів і середнє квартальне значення продажу. Коефіцієнт сезонності (Кс) визначаємо як відношення квартальної суми фактичних продажів до середнього квартального значення продажу (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Розрахунок коефіцієнта сезонності агрофірми ТОВ «Надія», 2014–2016 рр.

Рік / Квартал	1	2	3	4	Разом	Сер. значення
2014, тис. грн	5 652	3 971	2 564	5 112	19 313	4 828
2015, тис. грн	6 782	4 765	3 077	6 134	22 774	5 693
2016, тис. грн	7 913	5 559	3 590	7 157	26 235	6 559
2014, *Кс*	1,171	0,822	0,531	1,059	4	
2015, *Кс*	1,191	0,837	0,540	1,077	4	
2016, *Кс*	1,206	0,848	0,547	1,091	4	

Із розрахункових даних табл. 1 бачимо, що квартальні суми фактичних продажів щороку зростають. У другому та третьому кварталах спостерігається зниження суми продажів, значне її зростання у четвертому кварталі; у першому кварталі значення фактичної суми продажів є найвищим. Це може бути зумовлено тим, що попит на зернові культури серед споживачів на ринку взимку майже вдвічі перевищує літній попит.

Другим етапом порівняємо планований рівень продажів за 2014–2016 рр. Розрахунки засвідчують, що в 2015 р. сума продажів на 18 % перевищує таку за 2014 р., а в 2016 р. – на 15 % порівняно з 2015 р. Тобто при обігу 19 313 тис. грн у 2014 р. запланований обіг на 2015 р. становитиме 22 774 тис. грн, а в 2016 р. – 26 235 тис. грн відповідно.

Третім етапом розрахуємо поквартальний роздріб суми планових продажів на 2017 р., із урахуванням коефіцієнтів сезонності 2016 р., шляхом відношення загальної суми фактичних продажів до кількості кварталів. Середнє квартальне значення планової суми продажів на 2017 р. становить:

$$Сер.\ кв. = 26\ 235 \text{ тис. грн} / 4 = 5\ 559 \text{ тис. грн / кв.} \quad (1)$$

Для першого кварталу 2017 р. розрахуємо відношення коефіцієнта сезонності першого кварталу 2016 р. до середнього квартального значення планової суми продажів на 2017 р. Розрахунок має вигляд:

$$Кс_{2017} = Кс_{2016}(1) \times 5\ 559 \text{ тис. грн / кв.}, \quad (2)$$

$$Кс_{2017} = 1{,}206 \times 5\ 559 = 6\ 704 \text{ тис. грн.} \quad (3)$$

Відповідно в другому кварталі 2017 р. показник планової суми продажів дорівнюватиме 4 714 тис. грн, у третьому кварталі – 3041 тис. грн, у четвертому – 6 065 тис. грн. Розрахунки показали, що найвище значення суми фактичних продажів у 2017 р. буде в четвертому кварталі.

Розрахуємо коефіцієнт сезонності й обсяг планового продажу зернових культур агрофірми ТОВ «Надія» на 2018 р. за аналогічною методикою (табл. 2) [6].

Таблиця 2

Розрахунок прогнозної суми фактичних продажів агрофірми ТОВ «Надія» на 2018 р.

Рік / Квартал	1	2	3	4	Разом	Сер. значення
2017, тис. грн	6 704	4 714	3 041	6 065	20 524	5 131
2017, Кс	1,307	0,919	0,593	1,182	4	
2018, тис. грн	7 363	5 177	3 340	6 661	22 540	5 635

Розрахунки (табл. 2) показали, що в першому кварталі 2018 р. планується найбільший обсяг продажу, а в третьому – найменший. У цілому сума фактичного продажу зернових культур агрофірми ТОВ «Надія» зросте на 10%, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Таким чином, успішне впровадження системи бюджетування створює умови для найбільш деталізованого рівня планування. Аналіз розрахунків коефіцієнта сезонності дає підстави говорити, що підприємство очікує збільшення портфеля замовлень. Для підвищення ефективності роботи агрофірми ТОВ «Надія» та збільшення обсягів продажу слід збільшити клієнтську базу, зробити гнучкішими ціни, збільшити середній чек за рахунок упровадження акцій, а також запровадити заходи щодо поліпшення умов діяльності підприємства.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Управлінський облік: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2016. 352 с. **2.** Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2003. 384 с. **3.** Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік. Київ: Центр навч. літ., 2012. 296 с. **4.** Перебийніс В. І., Трайно В. М. Маркетингове управління споживачами послуг: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2015. 323 с. **5.** Краус К. М. Мерчандайзинг як перспективний інструмент управління маркетингом малого торговельного бізнесу. Умань: Візаві, 2015. 226 с. **6.** Звітність підприємства агрофірми ТОВ «Надія»: баланс // ТОВ «Надія». URL: https://www.ua-region.info/30762760.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

УДК 339(477+4)

Литинська Ю. О.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості зовнішньоекономічної діяльності України. Наведено статистичні дані експортних та імпортних операцій України з країнами Європейського Союзу. Деталізовано зовнішньоторговельний баланс, динаміку та структуру експортно-імпортних операцій. Визначено коефіцієнт покриття експортом імпорту. Проаналізовано прогноз на подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності України.*

Ключові слова: *економіка, держава, діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний баланс, коефіцієнт покриття.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности внешнеэкономической деятельности Украины. Приведены статистические данные экспортных и импортных операций Украины со странами Европейского Союза. Детализированы внешнеторговый баланс, динамика и структура экспортно-импортных операций. Определен коэффициент покрытия экспортом импорта. Проанализирован прогноз на дальнейшее развитие внешнеэкономической деятельности Украины.*

Ключевые слова: *экономика, государство, деятельность, внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, внешнеторговый баланс, коэффициент покрытия.*

Annotation. *Features of foreign economic activity of Ukraine are considered. The statistical data of export and import operations of Ukraine with the countries of the European Union are given. The foreign trade balance, dynamics and structure of export-import operations are detailed. The export coverage ratio of imports was determined. The forecast for further development of Ukraine's foreign economic activity is analyzed.*

Keywords: *economy, state, activity, foreign economic activity, export, import, foreign trade balance, coverage ratio.*

За умов сьогодення зовнішньоекономічна діяльність є не тільки засобом забезпечення країни необхідними товарами, а й одним із найважливіших факторів розвитку національної економіки. Жодна країна не в змозі самостійно розвивати власні виробничі процеси, забезпечити економічне зростання без ефективного використання переваг міжнародного поділу праці та сукупного міжнародного науково-технічного потенціалу.

Актуальність цієї роботи є пов'язаною із тим, що Україна нині спрямована на інтеграцію до Європейського Союзу. Це питання не може вирішуватися без урахування зовнішньополітичних інтересів і зовнішньоекономічної діяльності з країнами світу.

Метою написання статті є аналіз статистичних даних експортних та імпортних операцій України, її зовнішньоторговельного балансу та динаміки зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу, а також визначення коефіцієнта покриття експортом імпорту.

Дослідженням цього питання займалися Вірван Н. В., Бугаєв В. В., Кизим Н. А., Зинченко В. А. та ін. Науковці зробили значний внесок у визначення сутності зовнішньоекономічної діяльності. Ними проаналізовано особливості здійснення експортно-імпортних розрахунків у іноземній валюті, розкрито принцип операцій із давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах, урегулювання процесу товарообмінних (бартерних) операцій тощо. Зовнішньоекономічна діяльність регулюється законодавчими актами, зокрема Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [4] та Митним кодексом України [5].

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України відбувається із урахуванням певних її особливостей: фінансової забезпеченості західних міжнародних організацій, енергетичної залежності від країн СНД та зацікавленістю в просуванні українського озброєння на зарубіжних ринках.

За статистичними даними Державної служби статистики України з експортно-імпортних операцій із країнами Європейського Союзу подано динаміку зовнішньоторговельного балансу за 2014–2016 рр. (табл. 1) [6].

Як видно з табл. 1, зовнішньоекономічна діяльність України з країнами Європейського Союзу щороку спадає, про свідчить від'ємне сальдо. Експортні операції за послуги перекривають імпортні, отже, на західному рин-

© Литинська Ю. О., 2017

ку українська сфера послуг має попит, натомість вітчизняні товари реалізуються в меншому обсязі, ніж країна їх купує.

Таблиця 1

Зведений зовнішньоторговельний баланс України з країнами Європейського Союзу

Рік / Показник	2014	2015	2016
Країни Європейського Союзу, млн дол.			
Експорт	20383,0	15339,5	15827,5
Імпорт	24207,6	18075,9	19558,7
Сальдо	-3824,6	-2736,4	-3731,2
Товари			
Експорт	17002,9	13015,2	13496,3
Імпорт	21069,1	15330,2	17140,8
Сальдо	-4066,2	-2315,0	-3644,5
Послуги			
Експорт	3991,6	2927,9	3004,9
Імпорт	3148,8	2750,1	2421,6
Сальдо	842,8	177,8	583,3

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності може бути подана за допомогою показника темпу зростання (зниження) експорту-імпорту України з країнами Європейського Союзу (рис. 1) [6].

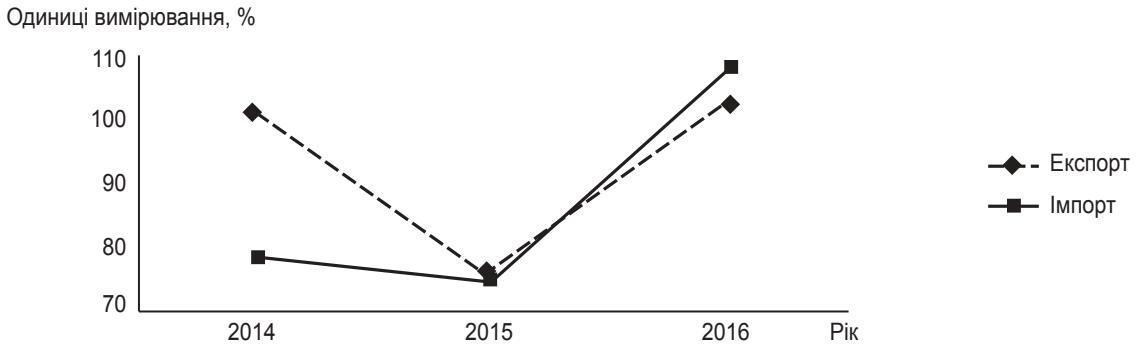

Рис. 1. **Темпи зростання (зниження) експорту-імпорту України з країнами Європейського Союзу**

Із даних рис. 1 бачимо зростання темпів зовнішньоекономічної діяльності України, показники якої у 2016 р. вищі, ніж у 2014 р. Якщо темпи зростання за експортними операціями лише досягли свого початкового рівня, то імпортні операції за товари й послуги зросли на 20 %.

На сучасному етапі розвиток зовнішньоекономічної діяльності України є загрозою національному виробництву, яке вже потерпає від конкуренції багатьох імпортних товарів. Це підкріплено таким економічним показником, як коефіцієнт покриття експортом імпорту, що є відношенням експорту до імпорту. Значення показника, більше 1 або 100 %, є позитивним сальдо торговельного балансу, а менше 1 або 100 % – негативним (табл. 2) [6].

Таблиця 2

Коефіцієнт покриття експортом імпорту

Рік / Показник	2014	2015	2016
Країни Європейського Союзу	0,84	0,85	0,81
Товари	0,81	0,85	0,79
Послуги	1,27	1,06	1,24

Як засвідчують розрахункові дані табл. 2, значення коефіцієнта покриття експортом імпорту є меншим за 1 в загальному обсязі зовнішньоекономічній діяльності України з країнами Європейського Союзу, що зумовлено

переважанням імпорту над експортом у товарній сфері. Коефіцієнт покриття у сфері послуг має показник, значення якого перевищує 1, що характеризує позитивне сальдо торговельного балансу.

Таким чином, з одного боку, інтеграція України до Європейського Союзу супроводжується активною зовнішньоекономічною діяльністю з міжнародними організаціями, а з іншого – виникають проблеми збереження національних інтересів та економічної безпеки країни. Передусім Україні необхідно зважити підходи до визначення пріоритетів у зовнішньоекономічній діяльності та вибору політики, яка сприятиме захисту галузей вітчизняної промисловості. Оцінивши структуру та динаміку експортно-імпортних операцій України з країнами Європейського Союзу, можна припустити, що за таких умов через кілька років більшість галузей національної промисловості, зокрема наукоємні та трудомісткі види виробництва, будуть зруйновані.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Вірван Н. В., Віднійчук-Вірван Л. А. Міжнародний бізнес: українська бізнес-енциклопедія. Чернівці: Наші книги, 2008. 376 с. **2.** Бугаев В. В., Веклич О. О., Чубукова О. Ю., Романенко О. В. Международные экономические отношения: учебное пособие. М.: ППВМБ, 2008. 111 с. **3.** Кизим Н. А., Зинченко В. А. Качество жизни населения и внешнеэкономическая деятельность предприятий: монография. Харьков: ИНЖЭК, 2009. 184 с. **4.** Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12. **5.** Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17. **6.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДЕЙСТВУЮЩЕГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ТРУДЕ И ПРОЕКТА ТРУДОВОГО КОДЕКСА

УДК 349.222

Лобас К. В.

Студент 3 курса факультета
менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ действующего Кодекса законов о труде и проекта Трудового кодекса. Рассмотрены предлагаемые изменения как с точки зрения работодателя, так и работника. Предложены направления дальнейшей доработки законопроекта.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, деятельность, право на труд, Кодекс законов о труде, законопроект, работодатель, работник, трудовой договор.*

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз чинного Кодексу законів про працю та проекту Трудового кодексу. Розглянуто запропоновані зміни як з точки зору роботодавця, так і працівника. Запропоновано напрями подальшого доопрацювання законопроекту.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, діяльність, право на працю, Кодекс законів про працю, законопроект, роботодавець, працівник, трудовий договір.*

Annotation. *A comparative analysis of the current Labor Code and the draft Labor Code has been carried out. The proposed changes are considered both from the point of view of the employer and the employee. Proposed directions for further revision of the bill.*

© Лобас К. В., 2017

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, activity, right to work, Labor Code, draft law, employer, employee, labor contract.*

Кодекс законов о труде, который был принят в СССР в 1971 г., уже давно устарел и не соответствует современным реалиям. В Украине было принято решение об обновлении и изменении действующего Кодекса законов о труде (далее – КЗоТ). В настоящее время проект Трудового кодекса доступен для населения в онлайн-режиме на сайте парламента Украины, где можно наблюдать за текущими изменениями. Мнения о новом Трудовом кодексе расходятся, поскольку он в основном сократил права работников и расширил возможности работодателей.

Тема является предметом оживленной дискуссии: большая часть населения Украины проводят значительную свою часть жизни на работе и напрямую сталкиваются с корпоративными проблемами. При этом нельзя не отметить, что анализ законопроекта демонстрирует его ориентированность в большей степени на работодателей, нежели на интересы работников. В новом проекте кодекса, который еще не вступил в силу, существенные изменения внесены в разные главы законопроекта. Так, пересмотрены условия увольнения работников по инициативе работодателя. В результате согласно ст. 40 КЗоТ добавилось два новых обстоятельства для увольнения: в связи с призывом или мобилизацией владельца – физического лица во время особого периода (п. 10; 11), а также при установлении несоответствия работника занимаемой должности, на которую он принят, или выполняемой работе в течение испытательного срока.

Кроме оснований, предусмотренных ст. 40 КЗоТ Украины [1], трудовой договор по инициативе владельца или уполномоченного им органа может быть расторгнут также в дополнительных случаях. Согласно ст. 41 п. 4 работник может быть уволен в результате пребывания вопреки требованиям Закона Украины «Об основах предотвращения и противодействия коррупции» в непосредственном подчинении у близкого человека. Более того, владелец или уполномоченный им орган по собственной инициативе обязан расторгнуть трудовой договор с должностным лицом в случае повторного нарушения им требования законодательства в сфере лицензирования, по вопросам выдачи документов разрешительного характера или в сфере предоставления административных услуг, предусмотренных ст. 166-10, 166-12, 188-44 «Кодекса Украины об административных правонарушениях».

К обязанностям работодателя добавлен пункт о регистрации трудовых книжек, в связи с чем был определен срок их оформления для некоторых групп населения. Условие прописано в ст. 48 Законопроекта о том, что студентам высших и ученикам профессионально-технических учебных заведений трудовая книжка оформляется не позднее пяти дней после начала прохождения стажировки. Ранее это условие действовало только для работников, которые впервые устраиваются на работу.

Интересно, что согласно новому Трудовому кодексу у работодателей будет возможность заключать временные трудовые договоры. В действующем КЗоТ это понятие было не совсем конкретизировано. Такой тип договора заключается на определенное время и только на такой основе, которая есть в специальном перечне для заключения временного договора. Также теперь работодатель имеет право собирать информацию о работнике, который устраивается на работу, кроме сведений о партийной и национальной принадлежности, происхождении, регистрации местожительства или пребывания и документов, представление которых не предусмотрено законодательством [2].

Что касается испытательного срока, то ст. 27 КЗоТ предусмотрено, что в испытательный срок не засчитываются дни, когда работник фактически не работал, независимо от причины. В то время как в действующем законе, если работник в период испытания отсутствовал на работе в связи с временной неработоспособностью или по другим уважительным причинам, испытательный срок может быть продолжен на соответствующее количество дней, в течение которых он отсутствовал [1].

Следует обратить внимание, что в соответствии с новым законопроектом работодатель должен в письменном виде обосновывать причины непринятия на работу нового работника. Этот документ может быть использован работником для иска в суд. В действующем Кодексе письменная форма обоснования не обязательна. В настоящее время все больше и больше молодежи предпочитает работать удаленно, правительство обратило на это особое внимание. Теперь работа на дому должна оплачиваться, как и та работа, которая была выполнена в офисе или на предприятии.

Что касается нововведений для наемного труда, то здесь есть как минусы, так и плюсы. В ст. 50 КЗоТ определено, что нормальная продолжительность рабочего времени не может превышать 40 часов в неделю. Предприятия и организации при заключении коллективного договора могут устанавливать норму продолжительности рабочего времени меньше предусмотренной в части первой настоящей статьи. Это означает, что работники защищены законом от переработки, а в случае превышения этого времени работодатель должен выплатить двойную ставку работнику за каждый дополнительный час. Необходимо подчеркнуть, что максимальное время для отдыха было установлено 2 часа. Но минимальная продолжительность перерыва не определена в новом законопроекте, что дает право работодателям назначать ее самостоятельно. Несмотря на некоторые ухудшения для работников, су-

ществуют и преимущества: увеличение оплаты сверхурочных работ, при этом совершенно не требуется согласие профсоюзов, им предоставляется только копия решения на следующий день после подписания (ст. 159; 161).

В соответствии со ст. 27 этого Кодекса в случае установления собственником или уполномоченным им органом несоответствия работника занимаемой должности, на которую он принят, или выполняемой работе он имеет право в течение испытательного срока уволить такого работника, письменно предупредив его об этом за три дня. В действующем Кодексе работодатель имеет право не предупреждать письменно об увольнении. Это дает право работникам использовать данный документ при необходимости для иска в суд.

Еще одной привилегией для работников стало то, что новый Трудовой кодекс запрещает увольнять матерей, если их детям еще не исполнилось шесть лет. Также запрещается увольнение одиноких мам и пап, но они могут быть уволены, если не справляются со своими служебными обязанностями.

Самым приятным для населения является изменение об ежегодном основном отпуске, условия которого прописаны в ст. 75 нового законопроекта. Работникам предоставляется отпуск длительностью не менее 28 календарных дней за отработанный рабочий год, который отсчитывается со дня заключения трудового договора. До 2017 г. минимальный срок отпуска составлял 24 дня. Кроме этого прописано точное количество отпускных дней (31 день) для лиц, не достигших 18 лет. Ранее срок был указан как один календарный месяц. Следует выделить, что если у работника есть путевка на санаторно-курортное лечение, то он имеет право получить ежегодный отпуск, даже если он работает на предприятии менее полугода. В действующем КЗоТ это не является существенной причиной для отпуска. Что касается обязанностей работодателей относительно отпуска, то работники согласно новому КЗоТ теперь более защищены от перенесения отпуска на другой период. Теперь ежегодный отпуск по инициативе собственника или уполномоченного им органа в порядке исключения может быть перенесен на другой период (ст. 80 КЗоТ) только с письменного согласия работника и по согласованию с выборным органом – первичной профсоюзной организации (профсоюзным представителем) в случае, если предоставление ежегодного отпуска в ранее обусловленный период может неблагоприятно сказаться на нормальном ходе работы предприятия, учреждения, организации и при условии, что часть отпуска продолжительностью не менее 28 календарных дней будет использована в текущем рабочем году [2]. В настоящем Кодексе работодатель не обязан оповещать в письменной форме.

Можно заметить, что в новом законопроекте особое внимание уделили отпускам. Не обошлось без изменений в ст. 77-2 «Дополнительный отпуск отдельным категориям ветеранов войны», в которой предусмотрено, что участникам боевых действий, инвалидам войны, статус которых определен Законом Украины «О статусе ветеранов войны, гарантии их социальной защиты», предоставляется дополнительный отпуск с сохранением заработной платы продолжительностью 14 календарных дней в году.

Вопросы, связанные с заключением трудового договора, всегда вызывали интерес. Поскольку в действующем законодательстве предоставлялась возможность заключения договора не только в письменной, но и в устной форме, некоторые работники не были защищены от неожиданных увольнений. В новый законопроект внесен пункт об обязательном заключении письменного трудового договора. Теперь все работники имеют общие права, а также осведомлены о своих обязанностях, которые прописаны в трудовом договоре.

Для защиты работников, выполняющих государственные или общественные обязанности, обновлена ст. 119 КЗоТ. В этой статье добавлен пункт о том, что «за работниками, призванными на срочную военную службу, военную службу по призыву лиц офицерского состава, военную службу по призыву во время мобилизации, на особый период или принятыми на военную службу по контракту, в том числе путем заключения нового контракта на прохождение военной службы во время действия особого периода, на срок до его окончания или до дня фактического увольнения сохраняются место работы, должность и средний заработок на предприятии, в учреждении, организации, фермерском хозяйстве, сельскохозяйственном производственном кооперативе, независимо от подчинения и формы собственности и у физических лиц – предпринимателей, у которых они работали во время призыва». Таким работникам осуществляется выплата денежного обеспечения за счет средств государственного бюджета Украины согласно Закону Украины «О социальной и правовой защите военнослужащих и членов их семей».

В новом законопроекте рассматривались также условия для работников, которые в скором времени выйдут на пенсию. В ст. 42 КЗоТ добавлен п. 10, согласно которому при равных условиях, производи-тельности труда и квалификации преимущество в оставлении на работе имеют работники, которым осталось менее трех лет до наступления пенсионного возраста, при достижении которого лицо имеет право на получение пенсионных выплат. Ранее это не было прописано в Кодексе законов о труде.

Преимуществом для работников стало и повышение размера выходного пособия. Согласно ст. 44 нового КЗоТ при прекращении трудового договора на основаниях, в случае призыва или поступления на военную службу, направления на альтернативную (невоенную) службу (п. 3 ст. 36), выплачивается выходное пособие в размере двух минимальных заработных плат. В действующем Кодексе определено выходное пособие меньше размера двух минимальных заработных плат. В то же время в случае прекращения трудового договора по основаниям,

указанным в п. 5 ч. 1 ст. 41, – не меньше шестимесячного среднего заработка. В действующем КЗоТ определена сумма не меньше трехмесячной средней заработной платы.

Таким образом, были рассмотрены основные различия в действующем Законе и в новом Кодексе законов о труде, затрагивающие интересы работодателей и работников. Определены отдельные недоработки, которые могут повлиять на взаимоотношения трудовых сторон [3]. Исходя из того, что во многих развитых странах трудовые отношения между работником и работодателям закреплены коллективным и трудовым договорами, уполномоченным органам следует особое внимание обратить на оптимизацию законов, регулирующих корпоративные отношения. Несмотря на отдельные недоработки, ожидается, что новый Кодекс законов о труде закрепит полностью новый подход к регулированию трудовых отношений, сбалансировав при этом интересы работодателей и работников.

Научный руководитель – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. Н.

Литература: 1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08. **2.** Проект Трудового кодексу України від 27.12.2014 № 1658 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221. **3.** Мігдаль О. Проект Трудового кодексу: «за» і «проти» // Юридична газета онлайн. URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/proekt-trudovogo-kodeksu-za-i-proti.html.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

УДК 336.02

Лук'янчикова А. В.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто умови й особливості застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності вітчизняними суб'єктами малого бізнесу. Проаналізовано нововведення в системі оподаткування та організації обліку малого бізнесу в світлі прийняття Податкового кодексу України. Визначено роль і місце суб'єктів малого підприємництва як об'єкта обліку та звітності і платника податків.*

Ключові слова: *держава, підприємство, організація, податок, єдиний податок, оподаткування, спрощена система оподаткування, прибуток, суб'єкт малого бізнесу.*

Аннотация. *Рассмотрены условия и особенности применения упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности отечественными субъектами малого бизнеса. Проанализированы нововведения в системе налогообложения и организации учета малого бизнеса в свете принятия Налогового кодекса Украины. Определены роль и место субъектов малого предпринимательства как объекта учета и отчетности и плательщика налогов.*

Ключевые слова: *государство, предприятие, организация, налог, единый налог, налогообложение, упрощенная система налогообложения, прибыль, субъект малого бизнеса.*

Annotation. *The conditions and peculiarities of applying the simplified system of taxation, accounting and reporting by domestic small business entities are considered. Innovations in the system of taxation and organization of small business accounting in the light of the adoption of the Tax Code of Ukraine are analyzed. The role and place of subjects of small business as the object of accounting and reporting and the payer of taxes have been determined.*

© Лук'янчикова А. В., 2017

Keywords: *, enterprise, organization, tax, single tax, taxation, simplified taxation system, profit, small business entity.*

За сучасних ринкових відносин особливу увагу держава приділяє розвитку підприємництва та малого бізнесу. Підприємства малого бізнесу є суб'єктами ринкової інфраструктури, що здійснюють самостійно свою виробничу, торговельну й інші види діяльності. Нині малий бізнес посідає міцні позиції в економіці більшості розвинених країн світу. Разом із тим, зростання національної економіки, створення конкурентного середовища та забезпечення ефективної зайнятості населення висувають на передній план дилему створення необхідних домовленостей для підвищення підприємницької активності та інноваційного розвитку малого бізнесу.

Дослідженням проблемних питань формування дієвої системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва займалися Бутинець Ф., Василик О., Геєць В., Вишневський В., Бабич Л., Базилюк А., Завгородній В. та ін. Серед зарубіжних дослідників слід згадати Шумпетера Й., Друкера П., Бернса П., Равантлоу П., Ворста Й., Сторея Д., Хейне П. та ін.

На сьогодні вітчизняні підприємства малого бізнесу мають сприяти зростанню доходів місцевих бюджетів. Важливим фінансовим інструментом взаємовідносин малого бізнесу з державою є оподаткування – законодавчо регульований процес установлення, стягнення податків, визначення їх розмірів і ставок із урахуванням порядку їх сплати для підприємств із певними параметрами: чисельність працюючих, обсяг валового доходу від реалізації, вид податкового режиму – загальний чи спеціальний.

Підприємства малого бізнесу відіграють важливу роль щодо зниження соціальної напруги та демократизації ринкових відносин, оскільки саме вони є основою для формування середнього класу [2].

Особливості оподаткування малого бізнесу передбачають сплату єдиного податку, який охоплює перелік кількох їх видів залежно від виду діяльності. Так, у агропромисловому секторі сплачують єдиний сільськогосподарський податок. При цьому він може стягуватися тільки з підприємств, які займаються виробництвом нової продукції, а не їх реалізацією або перепродажем за вищими цінами. Завдяки цьому податку в організаціях немає необхідності виплачувати податок на доходи або на прибуток, податок на майно організацій чи фізичної особи і, звичайно, податок на додану вартість.

Існує кілька порушень, за які передбачено застосування штрафних фінансових санкцій: незбереження касової стрічки протягом трьох років, помилки програмістів при встановленні текстів касових чеків, орфографічні помилки при заповненні журналу обліку касових операцій. Саме тому малий бізнес, який не може забезпечити утримання додаткових штатних одиниць для ведення податкового обліку, категорично наполягає на відсутності в нього фіскальних касових апаратів і на сплаті податку не з доходу, а за ведення визначених видів діяльності. Такою і є фіксована ставка єдиного податку, сплата якої виключає необхідність запровадження реєстраторів розрахункових операцій [3].

Мале підприємництво може вирішувати певні економічні завдання: сприяти здоровій конкуренції, покращенню наявних технологій виробництва, а також залучати приватний капітал і зовнішні інвестиції. Ці підприємства виконують найважливішу роль у державі – надають громадянам країни робочі місця, є реальними джерелами доходів, забезпечення виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг для населення за доступними цінами. Перевага малих підприємств у тому, що вони є мобільнішими щодо змін у економіці, швидко реагують на вимоги ринку, знаходять власну нішу стосовно виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг, швидко освоюють випуск нових видів продукції, а також мають тенденцію до нарощування обсягів випуску продукції, що дає їм змогу виживати та розвиватися. Ці підприємства також забезпечують капіталовкладення у виробництво як за обсягом коштів, так і за терміном їх віддачі. Серед суб'єктів господарювання вони мають найнижчі інвестиційні потреби [4].

Малий бізнес функціонує через створення розгалуженої системи малих підприємств. Згідно із Законом України «Про підприємства» до малих належать такі підприємства:

– у промисловості й будівництві: із кількістю працюючих до 200 осіб;

– у науці й науковому обслуговуванні: із кількістю працюючих до 100 осіб;

– в інших галузях виробничої сфери, крім роздрібної торгівлі: із кількістю працюючих до 50 осіб;

– у галузях нематеріального виробництва: із кількістю працюючих до 25 осіб;

– у роздрібній торгівлі: із кількістю працюючих до 15 осіб.

Найважливішою зміною за сучасних умов є те, що підприємцям – фізичним особам дозволено працювати з податком на додану вартість, а також скасовано заборону для юридичних осіб відносити послуги спрощенців на витрати [5].

Економіка країни є високо монополізованою, оскільки умови податкового законодавства прагнуть підтримати великий бізнес, що характеризується дисциплінованістю у виплаті значного обсягу податків та певною мірою надає фінансову допомогу у важливих проектах державного та регіонального значення.

У розвинених країнах саме малому бізнесу приділяється найбільша увага в державному масштабі. Держава підтримує малий бізнес як грошима, так і різними пільгами щодо сплати податків [6].

Таким чином, нині основною ціллю податкової політики є формування умов для ефективного розвитку малого бізнесу, що сприятиме подальшому розвитку підприємницької діяльності, збільшенню надходжень до бюджету, створенню конкурентного середовища й усуненню схем зловживання спрощеною системою.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **4.** Волик В. Становлення малого та середнього бізнесу в Україні і його наслідки. *Актуальні проблеми економіки.* 2002. № 8. С. 22–25. **5.** Жмурков В. Почуйте нас. Малий і середній бізнес вже за межею виживання. *Голос України.* 2012. № 85. С. 12–16. **6.** Ляшенко В. І., Просуленко А. А. Вплив Податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва: експертні оцінки на етапах обговорення, прийняття та внесення змін. *Вісник економічної науки України.* 2011. № 2. С. 93–111.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК 657:651.78

Мадика В. В.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття та принципи складання фінансової звітності. Проаналізовано особливості складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Визначено основні проблеми складання фінансової звітності. Запропоновано напрями вдосконалення складання фінансової звітності на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, діяльність, облік, звітність, фінансова звітність, бухгалтерський облік, міжнародні стандарти.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность понятия и принципы составления финансовой отчетности. Проанализированы особенности составления финансовой отчетности по международным стандартам. Определены основные проблемы составления финансовой отчетности. Предложены направления совершенствования составления финансовой отчетности на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, деятельность, учет, отчетность, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, международные стандарты.*

Annotation. *The essence of the concept and the principles of drawing up financial statements are considered. Features of drawing up of the financial reporting under the international standards are analyzed. The main problems of*

© Мадика В. В., 2017

financial reporting have been identified. Suggested directions for improving the preparation of financial statements in modern domestic enterprises.

Keywords: *enterprise, organization, activity, accounting, reporting, financial reporting, international standards.*

На сьогодні Україна намагається стати активним учасником світових інтеграційних процесів, що сприятиме розвитку українського бізнесу. Європейська спілка висуває певні вимоги до належного ведення підприємницької діяльності, а саме до фінансової та бухгалтерської звітності. За цими вимогами, звітність має бути прозорою й оформленою за міжнародними стандартами. Удосконалення складання фінансової звітності створить сприятливе середовище для розвитку бізнесу не лише на території України, але й дасть змогу вітчизняним підприємствам вийти на світову арену.

Дослідженням проблем і факторів, що впливають на розвиток фінансової звітності, займалися Бутинець Ф., Голов С., Єфіменко В., Пархоменко В., Швець В., Нишенко Л., Жук В., Петрук О., Ловінська Л., Лоханова Н. та ін.

Актуальність статті підтверджується стійким науковим і практичним інтересом до проблем удосконалення складання фінансової звітності на території України. Незважаючи на численні роботи науковців у цій сфері, питання вдосконалення складання фінансової звітності в Україні є своєчасним через нестримний розвиток світової економіки.

Метою написання статті є визначення проблемних питань стосовно вдосконалення складання фінансової звітності в Україні.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1]. Бухгалтерська звітність – це інформація, що відображає роботу підприємства за певний період часу, а також є основним джерелом для керівництва підприємства, дає змогу контролювати результати фінансово-господарської діяльності, виявляти недоліки, оптимізувати витрати та збільшувати прибутки.

Основними елементами фінансової звітності на території України є баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати підприємства (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів (за прямим та непрямим методом), звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності.

Принципами та вимогами бухгалтерського обліку і фінансової звітності є правдивість, точність і повнота показників звітності. Отже, перед поданням бухгалтерського звіту за певний період підприємство має запровадити певні заходи для підтвердження інформації: інвентаризацію, обстеження виробництва, перевірку розрахунків і контрольні замірювання.

Нині існують дві основні системи для визначення та складання фінансової звітності. Це міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, IAS (International Accounting Standards)), які є використовуваними в європейських країнах із розвиненою економікою. Іншим центром є загальновизнані облікові принципи США (GAAP US (Generally Accepted Accounting Principles)). Американська система є ефективною та добре структурованою, однак, Україна з 1999 р. намагається запровадити міжнародні стандарти складання фінансової звітності. Останні події щодо підписання Україною та Європейським Союзом угоди про асоціацію, а також активна співпраця України з іноземними партнерами та розширення зовнішньоекономічних зв'язків спонукають удосконалювати складання фінансової звітності та гармонізувати бухгалтерський облік. Поняття «гармонізація» означає приведення національних стандартів у відповідність до чинних міжнародних вимог.

Зауважимо, що на території України діють і мають законодавчу силу національні стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО) – це нормативно-правові акти, що затверджені Міністерством фінансів України. Ними визначено принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Водночас міжнародні стандарти фінансової звітності є рекомендацією до використання, незважаючи на те, що формально в Україні вже використовують міжнародні стандарти. Нещодавно Верховна Рада прийняла закон про приведення бухгалтерського обліку до стандартів Європейського Союзу та вдосконалення чинних стандартів. Законопроектом запропоновано запровадити нові терміни, зокрема «витрати», «доходи», «звітний період», «звіт про платежі на користь держави» стосовно суб'єктів, які подають цей звіт, «звіт про управління», «власний капітал», «таксономія фінансової звітності» і «підприємства, що являють суспільний інтерес», «чистий дохід від реалізації продукції» [2].

Якщо проаналізувати національні стандарти, можна виявити безліч пунктів, які свідчать про недосконалість системи: наявність у П(С) БО понять і термінів без пояснень; розбіжності з податковими законами, що призводить до подвійного обліку. Останнє, до речі, притаманне американській системі ведення фінансової звітності, де складають два види зовнішньої звітності: податкову та фінансову.

Важливою для аналізу недосконалості національних стандартів є точка зору Петрук О., яка вважає, що найвагомішим недоліком П(С)БО є їх невідповідність іншим нормативним актам бухгалтерського законодавства та відсутність однозначних і точних методик відображення об'єктів бухгалтерського обліку. Усунути наявні прога-

лини автор вбачає за можливе через упровадження до вітчизняного бухгалтерського законодавства більш обґрунтованого погляду або висновку професійного бухгалтера за умов невизначеності щодо способів трактування і розкриття повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [3].

Одним із позитивних моментів П(С)БО є фіксована звітна дата, у той час як у міжнародних стандартах фінансової звітності звітна дата не є фіксованою. На території нашої держави це може бути проблемою через відсутність порядку, може виникнути проблема несвоєчасної подачі фінансових звітів.

Напрямами вирішення проблеми недосконалої системи П(С)БО можуть бути створення додаткових рекомендацій для користувачів; спрощення структури стандартів, які будуть зрозумілішими та чіткішими, висвітлення тих принципів і методів фінансової звітності, які будуть ефективними в певній ситуації.

Вважаємо, що для сучасних умов розвитку вітчизняної економіки необхідно гармонізувати П(С)БО і МСФЗ, оскільки це сприятиме розширенню зовнішньоекономічних зв'язків, збільшенню кількості інвесторів і припливу іноземного капіталу. Гармонізація вітчизняних стандартів із міжнародними має допомогти усуненню недосконалості П(С)БО.

Недоліками такої гармонізації є складності у використанні нових програм і технологій заповнення фінансових звітів на першому етапі використання. Згодом, навпаки, це полегшить роботу працівників відповідних органів. Складність і незрозумілість певних міжнародних стандартів, що не мають відповідних національних аналогів, можуть спричинити деякі труднощі. Але переваги гармонізації є суттєвішими, ніж зазначені недоліки, вони існуватимуть лише на початку.

Одним із позитивних моментів удосконалення всієї системи є запровадження єдиної електронної бази для надання фінансових звітів, що прискорить роботу. Вітчизняні урядовці намагалися втілити електронну подачу документів, але через незручність онлайн-сервісів і велику кількість допоміжних матеріалів цей проект спочатку не був добре сприйнятий. Доцільно запровадити не лише електронне подання фінансових звітів, але й забезпечити доступ для всіх користувачів до цієї інформації.

Таким чином, якщо в повній мірі будуть дотримуватися принципи фінансової звітності: прозорість, правдивість і повнота показників звітності – ця база надаватиме достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства. Отже, створення єдиної електронної бази для фінансової звітності запобігатиме ухиленню від здачі фінансових і бухгалтерських звітів, сприятиме дотриманню всіх норм і правил.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Бухгалтерский учет в Украине переводят на стандарты Евросоюза // УНІАН. URL: https://economics.unian.net/finance/2172319-buhgalterskiy-uchet-v-ukraine-perevodyat-na-standartyi-evrosoyuza.html. **3.** Петрук О. М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку в Україні: стратегія, гармонізація, регламентація: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2006. 29 с.

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

УДК 339. 9:005.934

Макаренко І. М.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено проблемні питання міжнародної безпеки в сучасному світі. Проаналізовано вплив діяльності міжнародних організацій на міжнародну безпеку, визначено напрями покращення ситуації.*

Ключові слова: *міжнародна безпека, міжнародні організації, міжнародна воєнна організація, ОБСЄ, НАТО, ООН.*

Аннотация. *Исследованы проблемные вопросы международной безопасности в современном мире. Проанализировано влияние деятельности международных организаций на международную безопасность, определены направления улучшения ситуации.*

Ключевые слова: *международная безопасность, международные организации, международная военная организация, ОБСЕ, НАТО, ООН.*

Annotation. *The problematic issues of international security in the modern world have been studied. The influence of the activities of international organizations on international security has been analyzed, and directions for improving the situation have been determined.*

Keywords: *international security, international organizations, international military organization, OSCE, NATO, UN.*

За сучасних умов у різних куточках світу люди постійно потерпають від тероризму, воєнних дій, хімічної зброї, спрямованої агресії. Це досить передбачувано, адже існування на одній міжнародній арені країн із різним рівнем розвитку, законодавствами, орієнтирами та культурою може стати причиною конфліктів різного характеру. Кожна країна прагне посісти у світі лідируючі позиції задля збільшення території, покращення економічного, політичного та соціального стану.

Метою написання статті є дослідження проблем міжнародної безпеки та визначення шляхів їх ефективного вирішення. Тема міжнародної безпеки є однією із головних проблем, і з нею так чи інакше пов'язані всі питання міжнародної політики.

Дослідженням проблем міжнародної безпеки в контексті загальносвітових змін займалися Кеохейн Р., Ульман Р., Богатуров А., Лебедєва М., Торкунов Н. та ін.

Нині Організація Об'єднаних Націй (далі по тексту – ООН) забезпечує безпеку на міжнародному рівні. Організація була створена в 1945 р. для закріплення сучасних положень міжнародного правопорядку.

Цілями ООН є:

– підтримка міжнародного миру та безпеки, запровадження колективних заходів проти порушників миру;

– розвиток дружніх відносин між усіма націями на основі принципу рівноправності та самовизначення народів;

– міжнародне співробітництво щодо вирішення міжнародних проблем економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру;

– бути центром для узгодження дій націй у досягненні цих спільних цілей [1].

Створення ООН мало позитивний вплив на міжнародні стосунки. Але нині точаться дискусії щодо необхідності та можливостей у цілому такої організації, як ООН. Президент США Дональд Трамп заявив, що ООН має великий потенціал, але не виправдовує його. Він вважає, що потрібно реформувати застарілі системи і прийняти жорсткі рішення для просування ключової місії ООН [2]. Це є пов'язаним із тим, що резолюції всіх органів, крім рішень Ради безпеки ООН, носять рекомендаційний характер. Рада безпеки ООН своїм рішенням може закликати країн-учасниць до колективних миротворчих заходів. Прикладом цього може бути ситуація в Сирії. ООН проводить переговори з 2012 р., і тільки тепер це може якось зрушити з мертвої точки. Минулі спроби з мирного врегулювання в Сирії зазнали краху на тлі серйозних розбіжностей між сирійським урядом і повстанськими делегаціями [3]. У Раді безпеки ООН вважають, що в ході переговорів з питань прийняття нової конституції та

© Макаренко І. М., 2017

проведення виборів можливе зменшення конфлікту; дуже мало змін і рішучих дій за п'ять років. З цієї ситуації можна припустити, що ООН не виконує обов'язки належним чином.

На євроатлантичному просторі основною діючою міжнародною воєнною організацією залишається НАТО – Організація північноатлантичного договору, яка була створена 1949 р. в США з метою стримання радянської агресії. Нині ця організація ставить перед собою такі задачі: забезпечення стабільності в Євроатлантичному регіоні, проведення консультацій з проблем безпеки, здійснення заборони та захисту від будь-якої агресії проти будь-якої з країн – членів НАТО, запобігання конфліктам та сприяння співпраці [4].

НАТО спочатку намагається врегулювати конфлікт мирним шляхом. Якщо ці методи виявляються неефективними, то використовує свій політичний вплив і військовий потенціал відповідно до характеру викликів безпеки, із якими стикаються його держави-члени. Нині НАТО не має чіткої концепції безпеки, до якої входили б такі важливі проблеми, як розповсюдження зброї масового ураження, міжнародний тероризм тощо.

Наприклад, ситуація, коли президент КНДР повідомляє про випробування ядерної зброї, а генеральний секретар НАТО говорить, що в США є право на самооборону і на захист своїх союзників, однак, «ніхто в світі не бажає вирішувати питання з КНДР військовим шляхом». «НАТО стурбоване моделлю поведінки Пхеньяна, яка становить загрозу регіональній і міжнародній безпеці», – сказав генеральний секретар Альянсу Є. Столтенберг. При цьому він виступив за пошук дипломатичного рішення. Насправді потрібні бути певні радикальні методи вирішення цієї проблеми, адже це може вплинути на весь світ [5].

Однією з організацій, що забезпечує мир на міжнародному рівні, є Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Вона є регіональною міжнародною міжурядовою організацією, установчими документами якої є політичні угоди, а її рішення мають рекомендаційний характер. У своїй діяльності ця організація керується такими міжнародними актами, як Гельсінський Заключний акт, Віденський акт, Стокгольмський акт, що забезпечують проведення консультацій, прийняття рішень зі співробітництва держав-учасниць у Європі; зміцнення відносин, заохочення до укладання двосторонніх, регіональних і загальноєвропейських угод між державами-учасницями, регулювання криз, підтримання миру та подолання наслідків конфліктів; підвищення безпеки та стабільності шляхом контролю над озброєнням, роззброєння й зміцнення довіри та безпеки на всьому просторі ОБСЄ і на рівні окремих регіонів; захист прав людини й основних свобод.

Прикладом діяльності цієї організації можуть бути спроби врегулювання конфлікту на сході України. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ (СММ) за тиждень зафіксувала понад п'ять тисяч порушень режиму припинення вогню на Донбасі. Про це на прес-конференції повідомив перший заступник голови місії ОБСЄ Олександр Хуг. Він також повідомив про випадки перешкоджання роботі спостерігачів. Генеральний секретар ОБСЄ Томас Гремінгер заявив, що переговори щодо врегулювання ситуації на Донбасі зайшли в глухий кут. Створення СММ допомагає людям бути більш поінформованими щодо цього конфлікту, але це не сприяє його вирішенню. Отже, мусить бути застосовуваний інший спосіб пошуку консенсусного рішення [6].

Після завершення холодної війни в листопаді 1990 р. на Нараді глав держав і урядів держав-учасників Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ) була прийнята Паризька хартія, що стала початком змін у розумінні міжнародної безпеки. Відбулася децентралізація системи міжнародної безпеки, наслідком чого стала фрагментація світу на відносно самостійні комплекси регіональної безпеки. У документі фіксується необхідність розширення та зміцнення дружніх відносин і співробітництва між державами Європи, США та Канади. Держави-учасниці домовились утримуватися від використання сили та погроз силою проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави та від інших дій, несумісних з принципами та цілями Статуту ООН і Гельсінського Заключного акта. Важливим кроком на шляху зміцнення стабільності та безпеки в Європі повинно стати скорочення збройних сил. Розділ «Орієнтири на майбутнє» закріплює прагнення держав-учасниць повністю дотримуватись та розвивати положення, які стосуються «людського виміру» ОБСЄ [7].

Таким чином, загроза національній безпеці набуває все більш різноманітного характеру, перестає бути виключно воєнною. Такі проблеми міжнародного масштабу, як зростання запасів зброї масового знищення, міжнародний тероризм, організоване насильство і збройні конфлікти; масова бідність у країнах, що розвиваються; погіршення стану навколишнього середовища; потоки біженців, наркотики, злочинність несуть з собою глобальні загрози, яким можна протистояти тільки колективними зусиллями. Ці проблеми не можуть бути вирішені за допомогою лише військової сили або засобами окремої держави. Необхідний глобальний механізм координації та співпраці між країнами, особливо в наш неспокійний час.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Силенко Н. М.

Література: 1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного суду: Міжнародний документ від 26.06.1945 р. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/

laws/show/995_010. **2.** Тимофеев В. Как Дональд Трамп хочет реформировать ООН // Комсомольская правда в Украине. URL: https://kp.ua/politics/586966-kak-donald-tramp-khochet-reformyrovat-oon#comments. **3.** ООН продлила переговоры по Сирии до 15 декабря // Новое время. URL: https://nv.ua/world/countries/oon-prodlila-peregovory-po-sirii-do-15-dekabrja-2296284.html. **4.** Північноатлантичний договір // Організація Північноатлантичного договору. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm. **5.** Столтенберг Й.: Военный конфликт с КНДР будет иметь опустошительные последствия // Украинская правда. URL: http://www.pravda.com.ua/rus/news/2017/10/14/7158320. **6.** ОБСЕ: За неделю на Донбассе более пяти тысяч нарушений режима прекращения огня // Кореспондент.net. URL: https://korrespondent.net/ukraine/3905322-obse-za-nedelui-na-donbasse-piat-tysiach-narushenyi. **7.** Паризька хартія для нової Європи 1990. URL: http://cyclop.com.ua/content/view/1235/58/1/13.

ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ НАЙБІЛЬШОГО СПРИЯННЯ В МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОГОВОРАХ

УДК 351:327.7

Малигіна Є. Ю.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність і правове закріплення положення міжнародного економічного права – принципу найбільшого сприяння. Розглянуто основні особливості закріплення принципу найбільшого сприяння у двосторонніх торговельних договорах України. Виявлено характерні недоліки та проблеми його реалізації в процесі двостороннього торговельного співробітництва.*

Ключові слова: *двосторонні торговельні договори, реалізація договорів, режим найбільшого сприяння, принципи міжнародного права.*

Аннотация. *Исследованы сущность и правовое закрепление положения международного экономического права – принципа наибольшего благоприятствования. Рассмотрены основные особенности закрепления принципа наибольшего благоприятствования в двусторонних торговых договорах Украины. Выявлены характерные недостатки и проблемы его реализации в процессе двустороннего торгового сотрудничества.*

Ключевые слова: *двусторонние торговые договоры, реализация договоров, режим наибольшего благоприятствования, принципы международного права.*

Annotation. *The essence and legal consolidation of the provision of international economic law – the principle of the most favored nation – is studied. The main features of securing the principle of most favored nation in bilateral trade agreements of Ukraine are considered. Identified shortcomings and problems of its implementation in the process of bilateral trade cooperation are revealed.*

Keywords: *bilateral trade agreements, implementation of contracts, most-favored-nation treatment, principles of international law.*

За сучасних умов основою міжнародного економічного співробітництва є співробітництво держав у торговельно-економічній сфері, здійснення якого неможливо уявити без дотримання принципів міжнародного співробітництва. Саме від їх фактичної реалізації залежить ефективність відповідних торговельних договорів України, у яких ці принципи закріплені. Одним із таких положень є принцип найбільшого сприяння, покликаний забезпечувати для учасників торговельних договорів такі режими сприяння, які є застосовуваними або застосовуватимуться до інших учасників міжнародних торговельних договорів, їх юридичних і фізичних осіб.

© Малигіна Є. Ю., 2017

Поряд з іншими принципами міжнародного права принцип найбільшого сприяння набув поширення та закріплення у відповідних нормах торговельних договорів. Із приєднанням України до СОТ дещо змінилися підходи до його визначення у двосторонніх торговельних договорах України. Це, у свою чергу, потребує його дослідження для розуміння юридичної природи двосторонніх торговельних договорів, визначення їх подальшої ролі за умов розвитку багатосторонніх форм міжнародного співробітництва. Проте за сучасних умов цей принцип досить часто порушується перш за все через лобіювання державами при здійсненні міжнародної економічної діяльності своїх власних інтересів без урахування інтересів і можливих негативних наслідків для інших держав. Поряд із теоретико-правовими проблемами увагу слід акцентувати на питаннях практичного характеру, що є пов'язаними з реалізацією принципу найбільшого сприяння у двосторонніх торговельних договорах України [3].

Режим найбільшого сприяння є не новим в науці міжнародного права. Він поширений у міжнародних договорах, що регулюють міжнародні економічні відносини, є своєрідним базисом для їх формування.

Дослідженням принципів міжнародного економічного права та зокрема теоретичних аспектів принципу найбільшого сприяння займалися науковці-міжнародники, серед них Маковський Я., Генкін Д., Фітуні Л., Богуславський М., Усенко Е., Шумилов В., Денисов В., Войтович С., Опришко О., Тіунов О., Вельямінов Г., Загребіна Н., Овсянніков О., Харчук О. та ін. Незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, поза сферою наукових інтересів науковців залишаються особливості закріплення та реалізації принципів міжнародного економічного права у двосторонніх торговельних договорах України. Теоретичні та практичні проблеми застосування режиму найбільшого сприяння в таких договорах у наукових публікаціях цих авторів практично не висвітлені.

Метою написання статті є дослідження особливостей закріплення принципу найбільшого сприяння, а також виявлення проблем його практичної реалізації.

Принцип найбільшого сприяння є одним із найдавніших принципів міжнародного права. Його виникнення науковці пов'язують із кінцем XVII ст., коли в тогочасних торговельних договорах уперше було закріплено формулу «найбільш сприятлива нація» [1]. Як бачимо, цей принцип походить з міжнародного торговельного права, але нині є активно використовуваним у міжнародних відносинах. Так, правова система СОТ «успадкувала» від Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) два основні принципи, які забезпечують недискримінаційну торгівлю між її членами – режим найбільшого сприяння та національний режим.

Аналізуючи закріплення цього принципу в різних міжнародно-правових документах, можна дійти висновку, що існують різні його формулювання. Серед них «принцип найбільшого сприяння», «режим найбільшого сприяння», «застереження про режим найбільшого сприяння», «застереження про найбільш сприятливу націю», «принцип надання режиму найбільшого сприяння» тощо [2]. Водночас суттєвої різниці в тлумаченні цих понять немає, усі вони по-різному називають один і той самий принцип. Залучення до міжнародного договору положення щодо режиму найбільшого сприяння передбачає, що кожна сторона зобов'язується надати іншим сторонам такий режим у тій чи іншій галузі співробітництва, який вона надаватиме в майбутньому будь-яким третім сторонам [3]. Цей принцип дозволяє формувати однакові умови дня країн-учасниць договору чи організацій щодо здійснення торговельно-економічного співробітництва.

У загальній системі міжнародного економічного права його відносять до спеціальних договірних принципів міжнародно-правового регулювання міжнародних економічних відносин. Він є основним для міжнародного економічного права, зокрема права міжнародної торгівлі [4].

Принцип найбільшого сприяння:

– надає абсолютне право на отримання всіх пільг, привілеїв, якими користуються треті держави;

– має на меті забезпечити за однією державою, яка домовилася з іншою державою, таке саме сприятливе становище щодо торгівлі, яким користуються на її території інші держави;

– як правило, має безумовний та незаперечний характер, тобто не обумовлюється отриманням від держави-контрагента якої-небудь зустрічної еквівалентної поступки та зобов'язує застосовувати його в повному обсязі щодо всього кола операцій із зовнішньої торгівлі товарами.

Детальніше цей принцип можна дослідити лише в процесі його практичної реалізації. Зауважимо, що нині поступово із загального принципу міжнародного економічного права принцип найбільшого сприяння перетворився на імперативний принцип сучасного міжнародного права. Так, аналізуючи двосторонні торговельні угоди України, можна дійти висновку, що існують певні особливості його закріплення.

Інколи можемо зустріти формулювання про відсутність заборон порівняно з іншими країнами, наприклад, положення про відсутність заборон та обмежень шляхом квот і експортних чи імпортних ліцензій або інших заходів відносно імпорту будь-якого товару або експорту, чи продажу на експорт будь-якого товару, призначеного для території іншої сторони, якщо подібні заборони або обмеження не застосовуються відносно імпорту аналогічного товару з усіх третіх країн або експорту та аналогічного товару на територію всіх третіх країн [5]. Можна помітити також положення щодо безпосереднього надання режиму найбільшого сприяння стосовно мит, податків та інших зборів, які є застосовуваними до імпорту й експорту; правил та адміністративних процедур стосовно

митного очищення товарів походженням з держави однієї з договірних сторін та експортованих безпосередньо до держави іншої договірної сторони без посилання на надані режими відносно третіх країн [6].

Загалом клаузули щодо надання режиму найбільшого сприяння у двосторонніх договорах набувають більш загальної форми. Як правило, у них відсутня надмірна деталізація, а просто визначена необхідність звернутись до ГАТТ. Вважаємо це доволі правильним, бо в ст. 1 ГАТТ закріплені особливості надання режиму найбільшого сприяння для учасників цієї угоди як стосовно країн-учасниць ГАТТ/СОТ, так і тих, які такими не є. Окрім того, відповідно до ст. 1 ГАТТ 47/49 надання режиму найбільшого сприяння має поширюватися на держави незалежно від того, чи є вони членами ГАТТ/СОТ [4].

Подальше закріплення у двосторонніх торговельних угодах положень щодо режиму найбільшого сприяння повинно відбуватися з урахуванням членства України у СОТ та мати максимально загальний характер. Крім того, мають бути повністю відсутні умови, які певним чином можуть порушувати права інших учасників цієї організації, зокрема заради недопущення так званої дискримінаційної торгівлі, яка є доволі поширеним явищем у сьогоденних міжнародних економічних відносинах.

Торговельна дискримінація пов'язана із наявністю імпортних бар'єрів, які носять дискримінаційний характер, наприклад, вищий рівень митного обкладання товарів, послуг однієї країни або їх повну заборону. Причиною виникнення торговельної дискримінації є, як правило, торговельна війна, яка виникає внаслідок економічних суперечностей між країнами, які можуть з'являтися через різні політичні мотиви. Крім того, досить часто необгрунтоване підвищення митних ставок, уведення квотування, використання демпінгу, ембарго відбувається задля підтримки національних товаровиробників і захисту національних інтересів. Торговельні війни можуть відбуватися між окремою країною та торговельним блоком, між торговельними блоками, між однією країною та кількома країнами, між двома окремими країнами тощо. Ці війни є доволі небезпечними, бо у випадку їх невчасного врегулювання можуть призвести до реальних воєнних дій. Прикладами значних торговельних воєн є «сталева війна», «м'ясна війна», «бананова війна» тощо [3].

Зауважимо, що з режиму найбільшого сприяння можуть існувати і певні винятки. Фітуні *Л.* виділяє так звані традиційні винятки, які і нині є доволі поширеними у двосторонніх торговельних договорах України та інших країн. До них належать:

– пільги, які одна зі сторін надала чи надасть прикордонним державам для полегшення товарообігу в прикордонних районах;

– переваги, які випливають з участі в митних союзах чи зонах вільної торгівлі або переваги, надані у зв'язку зі створенням союзів чи зон [7].

Не слід також забувати, що поряд із традиційними винятками існують так звані нетипові, до яких належать односторонні винятки з режиму найбільшого сприяння [1].

Так, в Угоді про торговельне, економічне і технічне співробітництво між Урядом України та Урядом Сирійської Арабської Республіки від 21.04.2002 р визначено, що режим найбільшого сприяння не застосовується до привілеїв, які Сирійська Арабська Республіка надала чи може надати в майбутньому будь-якій з арабських держав [6]. Серед нетипових положень також ст. 2 угоди між Урядом України та Урядом Республіки Ірак про торговельне, економічне, наукове та технічне співробітництво, у якій закріплено, що режим найбільшого сприяння не поширюється на переваги чи привілеї, надані або такі, що будуть надані Республікою Ірак членам Ліги Арабських Держав [8].

Дослідивши практичні проблеми реалізації режиму найбільшого сприяння у двосторонніх торговельних договорах України можемо дійти висновку, що основною метою режиму найбільшого сприяння є усунення дискримінації між учасниками торговельних відносин. Обсяг та особливості надання цього режиму є пов'язаними з характером двосторонніх торговельних зв'язків України з її іноземними партнерам. У певних випадках можуть бути встановлені винятки з цього режиму, але в будь-якому разі вони мають бути виправданими та не призводити до порушення прав інших суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Викладене, безумовно, обумовлює необхідність подальшого дослідження проблем закріплення принципів міжнародного права у вітчизняній договірній практиці та законодавстві, що є необхідною передумовою для усвідомлення юридичної природи, особливостей реалізації та забезпечення ефективності двосторонніх торговельно-економічних договорів України. Крім того, слід пам'ятати, що режим найбільшого сприяння є лише категорією, яка визначає порядок здійснення подальших внутрішньодержавних процедур, з реалізацією яких пов'язане безпосереднє надання режиму найбільшого сприяння кожному окремому партнеру України в торговельних відносинах.

Таким чином, основною метою режиму найбільшого сприяння є усунення дискримінації між учасниками торговельних відносин. У свою чергу, його застосування вимагає обачності й подальшого вироблення єдиного підходу до розробки та закріплення в торговельних угодах, а також внесення змін до чинних договорів задля уникнення випадків унеможливлення практичного застосування режиму найбільшого сприяння.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Бурменський М. Міжнародне право: навч. посіб./за ред. М. Бурменського. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 336 с. **2.** Мокій А., Яхно Т., Бабець І. Міжнародні організації: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2011. 280 с. **3.** Усенко Е. Т. Принцип недискриминации и принцип наибольшего благоприятствования в международных экономических отношениях. *Внешняя торговля.* 1960. № 7. С. 17–25. **4.** Опришко В. Міжнародне економічне право: підручник/за заг. ред. В. Опришко. Київ: КНЕУ, 2003. 311 с. **5.** Угода між Урядом України та Урядом Австралії про торговельно-економічне співробітництво: Міжнародний документ від 17.03.1998 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/036_003. **6.** Протокол про науково-технічне співробітництво в галузі геології і мінеральних ресурсів між Міністерством [...]: Міжнародний документ від 01.07.2005 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ru/760_017. **7.** Фитуни Л. А. Межгосударственные торговые договоры и соглашения. М.: Госюриздат, 1955. 116 с. **8.** Харчук О. О. Специфіка природи стандартів міжнародного економічного права. *Актуальні проблеми міжнародного права.* 2008. № 7. С. 12–18.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ОЦІНКИ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.2

Мариненко А. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття облікової оцінки з точки зору різних науковців. Проаналізовано види зобов'язань згідно з П(С)БО та МСФЗ. Визначено, яку з оцінок слід застосовувати для кожного окремого виду поточних зобов'язань.*

Ключові слова: *підприємство, організація, діяльність, облік, оцінка, зобов'язання, вартість, облікова оцінка, поточні зобов'язання, заборгованість, сума погашення.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия учетной оценки с точки зрения различных ученых. Проанализированы виды обязательств согласно П(С)БУ и МСФО. Определено, какую из оценок следует применять для каждого отдельного вида текущих обязательств.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, деятельность, учет, оценка, обязательства, стоимость, учетная оценка, текущие обязательства, задолженность, сумма погашения.*

Annotation. *The essence of the notion of accounting estimation from the point of view of various scientists is considered. The types of liabilities in accordance with P(C)BU and IFRS have been analyzed. It is determined which of the estimates should be applied for each particular type of current liabilities.*

Keywords: *enterprise, organization, activity, accounting, valuation, liabilities, cost, accounting estimate, current liabilities, debt, repayment amount.*

Процес адаптації економічної системи України до нових форм організації передбачає оновлення організації бухгалтерського обліку шляхом упровадження нових методик відображення господарських операцій і формування фінансової звітності. Одним із ключових моментів є функція оцінювання об'єктів бухгалтерського обліку, яка по суті є первинною і на якій базуються інші. Фінансова криза та жорстка конкуренція змушують підприємства шукати зовнішні джерела фінансування своєї діяльності, які, зайшовши на підприємство, перетворюються на поточні зобов'язання. Нині вони становлять левову частку пасивів усіх підприємств і є основою для визначення ліквідності та платоспроможності підприємства. Тому питання їх оцінки є дуже актуальним і визначає необхід-

© Мариненко А. В., 2017

ність побудови на підприємстві системи управління поточними зобов'язаннями задля своєчасного погашення заборгованості й утримання авторитету компанії на ринку.

Дослідженням проблемних питань оцінки зобов'язань підприємства займалися Кужельний М. В., Ловінська Л. Г., Вороніна Л. О., Безкоровайна Л. В. та ін.

Метою написання статті є визначення найоптимальнішої облікової оцінки для кожної складової поточних зобов'язань, що забезпечило б ефективне управління заборгованістю зокрема та підприємством у цілому.

Для початку необхідно визначитися із сутністю поняття оцінки. Кужельний М. В. вважає, що вона є способом вимірювання господарських засобів та їх джерел і має грошове вираження. Це один із методів бухгалтерського обліку, який полягає в переведенні натуральних показників у грошові шляхом множення ціни на кількість [1]. Васюта-Беркут О. І. зазначає, що бухгалтерська оцінка передбачає відображення об'єктів обліку в грошовій формі для їх узагальнення [5]. Згідно із визначенням Нашкерської Г. В., оцінка – це процес визначення вартості в грошовому вимірнику, проведений у такий спосіб, щоб можна було використати як для окремих об'єктів бухгалтерського обліку, так і для їх груп. Ловінська Л. Г. визначає оцінку як складову методу бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійснюється вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку, створення якісних характеристик обліково-економічної інформації та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства й ефективності його менеджменту [2].

Отже, можна говорити, що метод оцінки забезпечує виконання бухгалтерського принципу єдиного грошового вимірника, дає можливість порівнювати об'єкти між собою та аналізувати необхідні аспекти діяльності.

Згідно із П(С)БО 11 «Зобов'язання» на відміну від довгострокових, на які нараховуються відсотки і які оцінюються за теперішньою вартістю, поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення [6]. Це пояснюється тим, що сума дисконту за довгостроковими зобов'язаннями, що підлягають сплаті в майбутньому, є суттєвою, а тому платежі мають бути перераховані за допомогою відповідних коефіцієнтів або методом експертних оцінок (залежить від рівня надійності). При цьому величина дисконту за поточними зобов'язаннями є незначною, а тому вони можуть бути виражені за своєю номінальною вартістю в сумі, що підлягає сплаті в майбутньому.

Міжнародні стандарти фінансової звітності передбачають такі види оцінки зобов'язань, як історична собівартість та поточна вартість, які на практиці часто збігаються із сумою погашення. Історична собівартість – це сума надходжень активів у обмін на зобов'язання або суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені задля погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства. Поточна вартість – це недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент [7].

Незважаючи на норми П(С)БО, стосовно короткострокових кредитів банків доцільно розглядати два варіанти відображення в балансі сум заборгованості за ними (залежно від цілей підприємства):

– із урахуванням суми відсотків, що підлягають сплаті на кінець звітного періоду;

– без урахування відсотків, що підлягають сплаті на кінець звітного періоду.

Нараховуючи відсотки за кредит, підприємство збільшує не тільки свої поточні зобов'язання, а й фінансові витрати. Тому доцільно оцінювати зобов'язання за позикою за поточною вартістю. Неправильне відображення нарахування та сплати відсотків у бухгалтерському обліку викривлює реальний фінансовий стан підприємства, зменшує власний капітал і збільшує зобов'язання [4].

Не потребують дисконтування суми заборгованості кредиторам, у бюджет та за заробітною платою, а тому доцільно відображати їх за історичною собівартістю або сумою погашення.

До короткострокових зобов'язань також належать суми поточних забезпечень, суми яких одразу визнають витратами підприємства. Їх визначають за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу. Так, у випадку нарахування резерву для оплати відпусток працівникам його сума визначатиметься в оцінці грошових коштів, витрачених на погашення такого забезпечення.

Оцінка зобов'язань за розрахунками з учасниками є визначуваною сумою заборгованості компанії учасникам. Погашення такого зобов'язання передбачає розподіл прибутку та виплату за нарахованими дивідендами. Бувають ситуації, коли суми отриманих дивідендів засновники хочуть інвестувати в підприємство. Існують два шляхи реалізації такої задачі: внесення грошових коштів на баланс підприємства як додаткового капіталу або внесення їх як позики підприємству. У зв'язку із цим Пташник А. М. пропонує позику, отриману від засновників терміном до одного року, відображати як збільшення зобов'язань підприємства, а терміном понад рік – збільшенням додаткового капіталу [8].

Зазначимо, що бувають ситуації, коли підприємство проводить взаємозалік. Здійснення такої операції можливе лише за умови, що вимоги є зустрічними, однорідними та такими, строк виконання яких настав, або ж якщо цей строк не встановлений або визначений моментом висування вимоги. У такому разі сума погашення зобов'язання визначатиметься сумою дебіторської заборгованості, списаної в рахунок погашення заборгованості.

Таким чином, нині питання облікової оцінки поточних зобов'язань посідає вагоме місце в процесі формування облікової політики та управління підприємством. Незважаючи на наявність у бухгалтерському обліку різних видів оцінок зобов'язань, потребує докладнішого освітлення та подальшого вдосконалення методика їх застосування. Це забезпечить підприємство якісною обліково-аналітичною інформацією для ефективного управління позиковими коштами.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Маляревський Ю. Д.

Література: 1. Кужельний М. В. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2005. № 8. С. 45–47. **2.** Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: монографія. Київ: КНЕУ, 2006. 256 с. **3.** Безкоровайна Л. В. Особливості оцінки активів та зобов'язань в обліку. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2014. № 45. С. 143–149. **4.** Кузнєцова С. Управлінська бухгалтерська звітність: проблеми створення. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 11. С. 15–24. **5.** Васюта-Беркут О. І., Шепітко Г. Ф., Ромашевська Н. О. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 176 с. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Закон України від 31.01.2000 № 20 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00. **7.** Міжнародні стандарти фінансової звітності // Міністерство фінансів України. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=408095&cat_id=408093&ctime=1423500775962. **8.** Пташник А. М. Проблеми оцінки поточних зобов'язань в системі бухгалтерського обліку. URL: http://intkonf.org/ptashnik-am-problemi-oblikupotochnih-zobovyazan-torgivelnih-pidpriemstv.

БУХГАЛТЕРСЬКЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ Й ОСВОЄННЯ

УДК 657.1.011.56

Медінцева Ю. Д.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано основні фактори, що визначають вибір бухгалтерського програмного забезпечення залежно від завдань і потреб підприємства. Доведено доцільність розробки вітчизняного програмного забезпечення, аналогічного «1С: Підприємство».*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, автоматизація бухгалтерського обліку, інформаційні технології, інформаційні системи, програмне забезпечення.*

Аннотация. *Проанализированы основные факторы, определяющие выбор бухгалтерского программного обеспечения в зависимости от задач и потребностей предприятия. Доказана целесообразность разработки отечественного программного обеспечения, аналогичного «1С: Предприятие».*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, автоматизация бухгалтерского учета, информационные технологии, информационные системы, программное обеспечение.*

Annotation. *The main factors determining the choice of accounting software depending on the tasks and needs of the enterprise are analyzed. The expediency of development of domestic software similar to «1C: Enterprise» is proved.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, accounting automation, information technology, information systems, software.*

© Медінцева Ю. Д., 2017

Нині одним із важливих питань ведення бізнесу та бухгалтерського обліку є правильний вибір програмного забезпечення для ведення обліку активів підприємства. Важко уявити організацію, де б не застосовувалися програмні продукти – інформаційні технології, сформовані на основі використання комп'ютерних і мережевих засобів.

Дослідженням проблемних питань вибору програмного забезпечення для ведення господарської діяльності та бухгалтерського обліку займалися Івахненков С. В., Брадул О. М., Андерсен Е. Е., Гамблін А. Я., Сагай Б. С. та ін.

Актуальність статті підтверджується науковим інтересом до проблем удосконалення програмного забезпечення та можливості його запровадження. Особливої актуальності це питання набуло у квітні 2017 р., коли президентським указом було затверджено перелік юридичних і фізичних осіб РФ, проти яких Україна ввела санкції, через що в Україні було заборонено застосування програмного забезпечення «1С: Підприємство». Однак, підприємства й донині мають змогу працювати у програмі 1С, але без можливості подальшого її оновлення [1].

Метою написання статті є визначення факторів, які впливають на вибір програмного забезпечення для ефективного ведення бухгалтерського обліку, а також аналіз доцільності розробки вітчизняного програмного забезпечення, аналогічного «1С: Підприємство».

Більшість науковців, які займаються розглядом проблем вибору та запровадження програмного забезпечення для бухгалтерського обліку і бізнесу в цілому, зазначають, що головними завданнями такого вибору є:

– виявлення альтернатив з усіх можливих програмних продуктів;

– оцінювання обраної програми;

– визначення найкращого програмного продукту для ведення підприємницької діяльності суб'єкта господарювання [2].

Деякі науковці зазначають, що весь процес відбору відповідного програмного забезпечення для ведення бізнесу та обліку результатів діяльності підприємства має містити:

– визначення мети вибору, придбання й упровадження програмного забезпечення;

– перелік комп'ютерних програм, які можуть бути використані;

– відхилення програмних продуктів, які не мають необхідних особливостей для ведення бізнесу й обліку активів підприємства;

– визначення найкращої програми шляхом тестування її пробної демоверсії у бізнес-середовищі підприємства;

– підписання угоди про купівлю відповідного програмного забезпечення;

– придбання комп'ютерної програми [3].

Розрізняють три типи програмного забезпечення:

– комерційне, тобто право (ліцензію) на його використання необхідно оплатити;

– умовно-безкоштовне, як правило, безкоштовне для некомерційного використання;

– безкоштовне, ліцензія дозволяє безкоштовно використовувати його в будь-яких цілях [3].

Останнім часом у багатьох країнах, у тому числі і в Україні, є широко застосовуваним неліцензійне (піратське) програмне забезпечення. Така тенденція виникла через фінансові труднощі багатьох організацій, отже, неможливістю забезпечити всі робочі місця ліцензійними продуктами, оскільки ціни на більшу частину програм досить високі. Зауважимо, що більшість працівників і роботодавців є «вузькими спеціалістами» в плані застосування бухгалтерського програмного забезпечення, знання бухгалтерських програм яких зводиться до володіння програмами сімейства «1С».

В Україні програмними продуктами «1С: Підприємство» користується близько 300 тисяч компаній. «1С: Підприємство» являє собою інформаційну систему для автоматизації планування, обліку, контролю всіх основних процесів, що відбуваються в компанії, і вирішення завдань підприємства в цілому. Через заборону застосування програми підприємствам доведеться переходити на нові програмні продукти, що актуалізує питання, яким програмним забезпеченням замінити «1С».

Деякі науковці розглядають досить обмежене коло факторів, які впливають на рішення компанії щодо придбання комп'ютерної програми для ведення бізнесу: сумісність з іншими програмними продуктами, додаткові можливості, легкість використання та ціна. Окремі підходи до вибору програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку не враховують альтернатив для компанії, що обмежує їх використання. Інші науковці зауважують, що при виборі програмного забезпечення необхідно керуватися організаційною структурою компанії та її потребами. Слід ураховувати програми, якими користуються конкуренти, чи сприяє застосування таких програм максимізації їх прибутків, а також чи налагодженений зв'язок із постачальником такого забезпечення, щоб забезпечити навчання персоналу користуванню програмою.

Деякі науковці розглядають фактори за критерієм важливості. Так, найважливішими факторами є ціна, технічні можливості програмного забезпечення, технічна підтримка та сервіси. Другорядними факторами є виробничі та фінансові можливості постачальника програмного продукту, охопленість галузі тощо [6].

Найімовірніше багато підприємств замість «1С» обрали б продукти SAP, Oracle тощо. Але вартість цих програм досить висока, тому дозволити їх собі може тільки великий або середній бізнес. Тому доцільним варіантом може стати розробка вітчизняної програми, яку можна буде встановити безкоштовно і самостійно адаптувати її під свої завдання або перейти на платну версію тієї самої програми й отримувати повну технічну підтримку, що передбачає і адаптацію програмного забезпечення. Програма повинна швидко оновлюватися і мати зручний інтерфейс. Важливим аспектом є мова програми, мають бути як українська, російська, так і англійська мови [5].

Таким чином, приймаючи рішення про вибір бухгалтерського програмного забезпечення, слід оцінити завдання, які стоять перед конкретним автоматизованим робочим місцем бухгалтера; які програмні продукти дозволяють їх вирішувати; якими будуть витрати на запровадження і подальше обслуговування кожної необхідної програми; доступність сервісного обслуговування. Урахування всіх цих факторів дасть змогу здійснити оптимальний вибір. Більшість українських користувачів програмного забезпечення для обліку активів не приділяють достатньої уваги вибору й ефективному запровадженню відповідних інформаційних продуктів для управління господарською діяльністю та ведення бухгалтерського обліку. Причиною цього є те, що найважливішим аргументом такого вибору є ціна, тоді як на технічні та функціональні опції звертають менше уваги. Це може підвищити ризик збитковості здійснення проекту та призвести до неправильних стратегічних, тактичних і оперативних рішень із подальшим збільшенням економічних втрат.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»: Указ президента від 15.05.2017 № 133/2017 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/133/2017. **2.** Mollaghasemi M., Pet-Edwards J. Briefing: Making Multiple Objective Decisions. Los Alamitos, California: IEEE Computer Society Press, 1997. 91 p. **3.** Jadhav A. S., Sonar R. M. Evaluating and selection software packages. *A review. Information and software technology.* 2008. № 51. P. 555–563. **4.** Gamblin A. J., Siegel J. G. Software for accountants. *The National Public Accountant.* 1997. № 6. P. 12–17. **5.** Mattingly T. How to select accounting software. *CPA Journal.* 2001. № 11. P. 48–53. **6.** Sahay B. S., Gupta A. K. Development of software selection criteria for supply chain solution. *Industrial Management & Date Systems.* 2003. № 2. P. 97–110.

ИСКАЖЕНИЕ ИНФОРМАЦИИ В БУХГАЛТЕРСКОЙ (ФИНАНСОВОЙ) ОТЧЕТНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

УДК 330

Медяник А. В.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены классификации искажения информации в бухгалтерской (финансовой) отчетности. Проведен анализ стратегических целей и действующих систем мотивации руководства. Раскрыт механизм неправильного отражения фактов хозяйственной деятельности в бухгалтерском учете. Приведены рекомендации для прекращения фальсификаций в финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, отчетность, бухгалтерский учет, достоверность, информация, бухгалтерские ошибки, искажение отчетности.*

© Медяник А. В., 2017

Анотація. *Розглянуто класифікації спотворення інформації в бухгалтерській (фінансової) звітності. Проведено аналіз стратегічних цілей і діючих систем мотивації керівництва. Розкрито механізм неправильного відображення фактів господарської діяльності в бухгалтерському обліку. Наведено рекомендації для припинення фальсифікації у фінансовій звітності.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, звітність, бухгалтерський облік, достовірність, інформація, бухгалтерські помилки, спотворення звітності.*

Annotation. *Classifications of information distortion in accounting (financial) statements are considered. The analysis of strategic goals and current systems of management motivation is carried out. The mechanism of incorrect reflection of the facts of economic activity in accounting is disclosed. The recommendations for stopping falsifications in the financial statements are given.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, reporting, reliability, information, accounting errors, reporting distortion.*

Актуальность этой темы связана с необходимостью в современной теории бухгалтерского учета изучения концепции достоверности бухгалтерской (финансовой) отчетности, выявления и предупреждения искажений бухгалтерской (финансовой) отчетности посредством разработки комплекса практических мер по организации внутреннего контроля в целях снижения количества возможных искажений. Выявление и предупреждение искажений в финансовой (бухгалтерской) отчетности сегодня является важнейшей задачей бухгалтерского учета и подготовки бухгалтерской (финансовой) отчетности.

Фундаментальные положения научной теории бухгалтерского учета и формирования бухгалтерской (финансовой) отчетности исследовали Соколов Я. В., Шеремет А. Д., Бакаев А. С., Безруких П. С., Блатов Н. А., Ивашкевич В. Б., Кондраков Н. П., Мэтьюс М. Р., Панков В. В. и др.

Цель написания статьи состоит в уточнении и развитии положений теории и практики бухгалтерского учета в области выявления и предупреждения искажений бухгалтерской (финансовой) отчетности различных организаций и повышения достоверности учетной информации и бухгалтерской (финансовой) отчетности. Для достижения указанной цели были поставлены и решены такие основные задачи:

– исследование и обобщение основных теоретических положений, раскрывающих сущность научных категорий «достоверность бухгалтерской (финансовой) отчетности», «система внутреннего контроля», «контрольная среда бухгалтерского учета» с целью уточнения связанного с ними понятийного аппарата;

– выявление и упорядочение причин и факторов искажения бухгалтерской (финансовой) отчетности, определение условий их возникновения.

Бухгалтерская (финансовая) отчетность занимает центральное место в системе экономической информации, поскольку в отчетности объединена и представлена информация всех видов учета в удобной форме для восприятия заинтересованными лицами. Для принятия различных экономических и управленческих решений огромную роль играет достоверность информации о деятельности предприятия, содержащаяся в бухгалтерской отчетности. От ее достоверности зависит правильность анализа и оценки финансового состояния организации, а также эффективность хозяйственной деятельности.

Под фальсификацией бухгалтерской (финансовой) отчетности следует понимать умышленное искажение или сокрытие информации в бухгалтерской (финансовой) отчетности для того, чтобы ввести в заблуждение ее пользователей, либо чтобы скрыть факт хищения материальных ценностей [3].

Причинами искажения бухгалтерской отчетности могут быть как уровень квалификации бухгалтеров, так и откровенная фальсификация показателей по инициативе руководства или иных заинтересованных лиц. Целью манипуляций с отчетностью является удовлетворение ожиданий отдельных ее пользователей, которым отчетность будет представлена. Для устранения рисков невыявления существенных отклонений в ходе аудиторской проверки необходимо произвести классификацию искажений в бухгалтерской отчетности и раскрыть механизм их допущения [1].

Неправильное отражение фактов хозяйственной деятельности в бухгалтерском учете и бухгалтерской отчетности организации может быть обусловлено:

– неправильным применением учетной политики организации;

– неточностями в вычислениях;

– неправильной классификацией или оценкой фактов хозяйственной деятельности;

– неправильным использованием информации, имеющейся на дату подписания бухгалтерской отчетности;

– недобросовестными действиями должностных лиц организации [6].

Рассмотрим классификации искажений в бухгалтерском учете.

1. *По степени влияния.*

1.1. Несущественные: ошибку считают несущественной, если она не влияет на финансовое состояние организации и на принимаемые пользователями управленческие решения, при этом существенность ошибки организация определяет самостоятельно, исходя как из величины, так и характера соответствующей статьи бухгалтерской отчетности.

1.2. Существенные: ошибку считают существенной, если она в отдельности или в совокупности с другими ошибками за один и тот же отчетный период может повлиять на экономические решения пользователей финансовой отчетности.

1.3. Локальные: может быть допущена в одном документе и вовремя выявлена, при этом искаженная информация еще не отражена в учетных регистрах.

1.4. Транзитные: характерна широта распространения, отражена в учетных регистрах, и ее исправление требует определенных приемов.

2. *По характеру возникновения.*

2.1. Непреднамеренные ошибки могут быть связаны с применением неправильной ставки при расчете суммы налога, ошибками при отражении на счетах бухгалтерского учета финансово-хозяйственных операций, неверным переносом данных бухгалтерского учета в налоговые декларации и формы бухгалтерской отчетности; на выявление подобных искажений должна быть нацелена система внутрихозяйственного контроля.

2.2. Преднамеренные ошибки при составлении отчетности могут выражаться в вуалировании баланса – лишении его конкретности и определенности, вследствие чего создается возможность получения выводов, противоречащих действительности, что позволяет скрыть отрицательные моменты работы или затрудняет их обнаружение [1–4].

3. *По способу отражения.*

3.1. Неполнота учета фактов хозяйственной жизни часто возникает из-за слабого знания правил учета и приводит к занижению отчетных данных. Например, поступившие от поставщиков товары, приобретенные по договору поставки или купли-продажи, организация не отразила, поскольку по договору товары должны оплачиваться после их реализации, хотя право собственности на товары возникает в момент их приемки; или предприятие не учло штрафы от дебитора, присужденные судом, не отразило полученные векселя, выданные на его имя.

3.2. Необоснованность учетных записей означает, что факт хозяйственной жизни отражен в учете без достаточных на то оснований. Типичной ошибкой такого типа является включение в баланс имущества, на которое предприятие не имеет права собственности (например, основных средств, взятых в аренду, или товаров, полученных на комиссию, а также векселей и других ценных бумаг, принятых в залог). Ошибки в обоснованности приводят к завышению показателей отчетности.

3.3. Ошибки в оценке предполагают, что в отчетности неправильно оценены активы или пассивы. Например, неверно проведена переоценка основных средств; не списана безнадежная задолженность; неправильно оценены основные средства, нематериальные активы. Неправильное или недостаточное отражение информации в отчетных формах возникает из-за неправильного переноса сальдо счетов в отчетные; отражения задолженности поставщикам по статье «Прочие дебиторы»; прочей реализации по статье внереализационных результатов; убытков или превышения использования прибыли над ее балансовой величиной – по статье «Прочие активы». К этому типу ошибок причисляют и недостаточность информации в отчетности, т. е. отсутствие объяснений и расшифровок, требуемых как по украинским, так и по международным стандартам [3].

4. *По отношению к процедуре.*

4.1. Технические. Технической считается ошибка, если она касается только техники оформления информации: арифметические ошибки, описки и пропуски.

4.2. Процедурные. Процедурная ошибка связана с содержанием отраженной информации и может выражаться как в искажении первичных документов, так и в неверной корреспонденции и оценке.

5. *По области возникновения.*

5.1. Искажения, возникающие на уровне отчетности в целом.

5.2. Искажения, возникающие на уровне подготовки отчетности.

6. *По объекту посягательства.*

6.1. Денежные искажения имеют место в сфере расчетно-денежных отношений. Денежный тип злоупотреблений преобладает в период общественной стабильности, устойчивости расчетно-денежных отношений и уровня цен.

6.2. Материальные искажения связаны с присвоением материальных ценностей. К материальному типу злоупотреблений тяготеют преимущественно во время материального дефицита, неустойчивости покупательной способности денег, резкого колебания цен и регионального разрыва между ними [1; 2; 7].

Существенные искажения характеризуются степенью распространения неточности. Например, неправильное отражение сальдо по счетам денежных средств и дебиторов оказывает влияние только на эти счета и поэтому не является распространенным. Напротив, существенная ошибка при учете объемов реализации представляет собой высшую степень распространенности неточности, поскольку влияет не только на собственно объем реализации, но и на сальдо дебиторов, балансовую и чистую прибыль, сумму налоговых платежей, реинвестированную прибыль.

Безусловно, приведенный перечень классификаций искажений в бухгалтерской отчетности не является полным, но отражает действительность, которая подтверждена результатами внешнего и внутреннего контроля.

Чтобы определить, имеет ли место мошенничество с данными финансовой отчетности, необходимо провести анализ заинтересованности руководства в «творческих решениях» и возможностей их принятия на основе общего представления о деятельности компании, а также стратегических целей и действующей системы мотивации руководства.

Можно сформулировать основные последствия мошенничества с финансовой отчетностью:

– значительно снижает качество и целостность процесса подготовки финансовой отчетности;

– ставит под угрозу объективность бухгалтерской профессии;

– подрывает доверие инвесторов к достоверности и надежности финансовой информации;

– приводит к банкротству или экономическим потерям компании, занимающейся мошенничеством;

– снижает результативность функционирования компании [2; 7].

Таким образом, выявление искажений бухгалтерской (финансовой) отчетности является актуальной задачей, которую следует рассматривать не только с точки зрения обнаружения случаев фальсификации бухгалтерской (финансовой) отчетности, но и создания правового механизма, препятствующего фальсификациям. Для повышения достоверности бухгалтерской информации необходимо создать мощную правовую базу, способствующую пресечению возникновения фальсификаций и постоянно совершенствовать методы выявления фальсификации финансовой отчетности.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Леонова Ю. А.

Литература: 1. Аманжолова Б. А. Теоретические и методологические аспекты формирования систем внутреннего контроля взаимосвязанных организаций: монография. Новосибирск: Новосибирский государственный университет, 2008. 254 с. **2.** Аманжолова Б. А., Зайцева О. П., Наумова А. В. Развитие системы внутреннего контроля организаций потребительской кооперации: монография. Новосибирск: Новосибирский государственный университет, 2007. 268 с. **3.** Филатова Р. В. Исправление существенных ошибок бухгалтерской отчетности. *Бухгалтерский учет.* 2011. № 5. С. 38–41. **4.** Соколов Б. Н., Рукин В. В. Системы внутреннего контроля (организация, методики, практика). М.: Экономика, 2006. 448 с. **5.** Подольский В. И. Аудит: учебник. М.: Юнити-Дана; Аудит, 2012. 774 с. **6.** Полисюк Г. Б., Корчагина Л. М. Бухгалтерская (финансовая) отчетность: проблемы выявления искажений информации. *Международный бухгалтерский учет.* 2012. № 46. С. 234–238. **7.** Проблемы искажений бухгалтерской (финансовой) отчетности и пути их выявления. URL: http://nauchforum.ru/node/6762.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 331.101.6-045.25

Мельник К. В.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «продуктивність праці» з точки зору різних науковців. Визначено фактори впливу на продуктивність праці. Запропоновано напрями підвищення продуктивності праці на сучасному вітчизняному підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, праця, право на працю, продуктивність, продуктивність праці, мотивація праці, підвищення продуктивності праці.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «производительность труда» с точки зрения различных ученых. Определены факторы влияния на производительность труда. Предложены направления повышения производительности труда на современном отечественном предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, труд, право на труд, производительность, производительность труда, мотивация труда, повышение производительности труда.*

Annotation. *The essence of the concept of «labor productivity» from the point of view of various scientists is considered. Factors influencing labor productivity are determined. Directions for increasing labor productivity in a modern domestic enterprise are proposed.*

Keywords: *enterprise, labor, right to work, productivity, labor productivity, labor motivation, increase in labor productivity.*

За сучасних умов кризовим станом вітчизняної економіки зумовлено необхідність підвищення продуктивності праці як на рівні народного господарства в цілому, так і на рівні окремих підприємств. Однією з умов прогресу та розвитку виробництва є підвищення продуктивності праці. Постійне зростання продуктивності праці повинно мати пріоритетне значення для покращення ефективності функціонування підприємства, галузі промисловості, а також для народного господарства в цілому. Саме тому обрана тема є досить актуальною.

Дослідженням проблемних питань підвищення продуктивності праці займалися Прокопенко М. Д., Чумаченко Н. Г., Шубін В. М., Абалкін Л. І., Астраускас В. С., Вечкано В. С., Семенов А. К., Іванов Н. І. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Існує чимало різних трактувань сутності поняття «продуктивність праці» (табл. 1) [1–6]. Згідно із визначенням Міжнародної організації праці продуктивність – це загальний показник, який характеризує ефективність використання ресурсів, таких як праця, капітал, земля, матеріали, енергія, у процесі виробництва різних товарів.

Таблиця 1

Визначення сутності понять «продуктивність» і «продуктивність праці» різними науковцями

Визначення	Автор
1	2
Продуктивність – це відношення кількості продукції, виробленої певною системою за певний період часу, до кількості ресурсів, спожитих для створення цієї продукції за такий самий період часу	Сінк Д. [1]
Продуктивність праці – це загальний обсяг продукції, поділений на кількість витраченої на його виробництво праці; середній продукт праці чи виробіток одного працівника	Макконелл К. Р., Брю С. Л. [2]
Продуктивність праці – це узагальнюючий показник використання робочої сили, що характеризує співвідношення результатів праці та її витрат	Грішнова О. А. [3]
Продуктивність праці – це ефективність, результативність витрат праці, що визначається кількістю продукції, виробленої в одиницю робочого часу, або витратами праці на одиницю виробленої продукції або виконаних робіт	Гринчуцький В. І. [4]
Продуктивність праці – це плідність, ефективність діяльності людей у процесі створення матеріальних благ	Іванілов О. С. [5]

© Мельник К. В., 2017

Закінчення табл. 1

1	2
В економічній енциклопедії продуктивність праці визначено як ефективність виробничої діяльності людей у процесі створення матеріальних благ і послуг. Науковець визначає спосіб вимірювання цієї категорії як кількість продукції чи послуг, вироблених працівником за одиницю часу (рік, місяць, тиждень), або кількість робочого часу, витраченого на виробництво продукції чи надання послуг	Мочерний С. В. та ін.[6]

Отже, можна визначити продуктивність праці як ефективність діяльності людей у процесі виробництва благ і надання послуг.

На продуктивність праці впливають зовнішні та внутрішні фактори, що робить показник динамічним. Зовнішніми факторами є зміна попиту та пропозиції на ринку, рівень доходів населення в регіоні, надійність матеріально-технічного постачання, природні умови, рівень взаємодії з іншими підприємствами. Внутрішніми факторами є вдосконалення організаційної структури управління, підвищення кваліфікації кадрів, організація та спеціалізація праці, результат застосовуваних методів стимулювання, тайм-менеджмент, ефективне застосовування нових технологій.

На сучасному етапі розвитку економіки можна виділити кілька проблемних питань щодо підвищення продуктивності праці на підприємстві.

1. На будь-якому рівні управління продуктивність праці не розглядають як основний показник виходу із кризи, як показник економічного зростання. Це зумовлено тим, що продуктивність праці не вважають таким важливим фінансовим інструментом, як рентабельність, заробітна плата, прибуток та ін.

2. Відсутність прямої залежності між прибутком і продуктивністю. Це можна пояснити тим, що зміни продуктивності й прибутку не завжди паралельні один одному. Прибуток може бути отриманий за рахунок цінового фактора, але при цьому може спостерігатися зниження продуктивності, так само, як і висока продуктивність не завжди супроводжується зростаючим прибутком, якщо товар не користується попитом.

3. Сильно ослаблений мотиваційний підхід персоналу. Несвоєчасно виплачена заробітна плата, низький її рівень, недосконаліть чинної системи оплати праці можуть знизити зацікавленість працівників у ефективній праці й практично повністю зруйнувати залежність між оплатою праці та її продуктивністю [3].

Із урахуванням проблем для підвищення продуктивності праці підприємствам необхідно розробити програму управління продуктивністю. За цією програмою керівники на підприємстві самостійно визначають мету та проблеми, а також розробляють план і програму дій для підвищення продуктивності праці (рис. 1) [2–7].

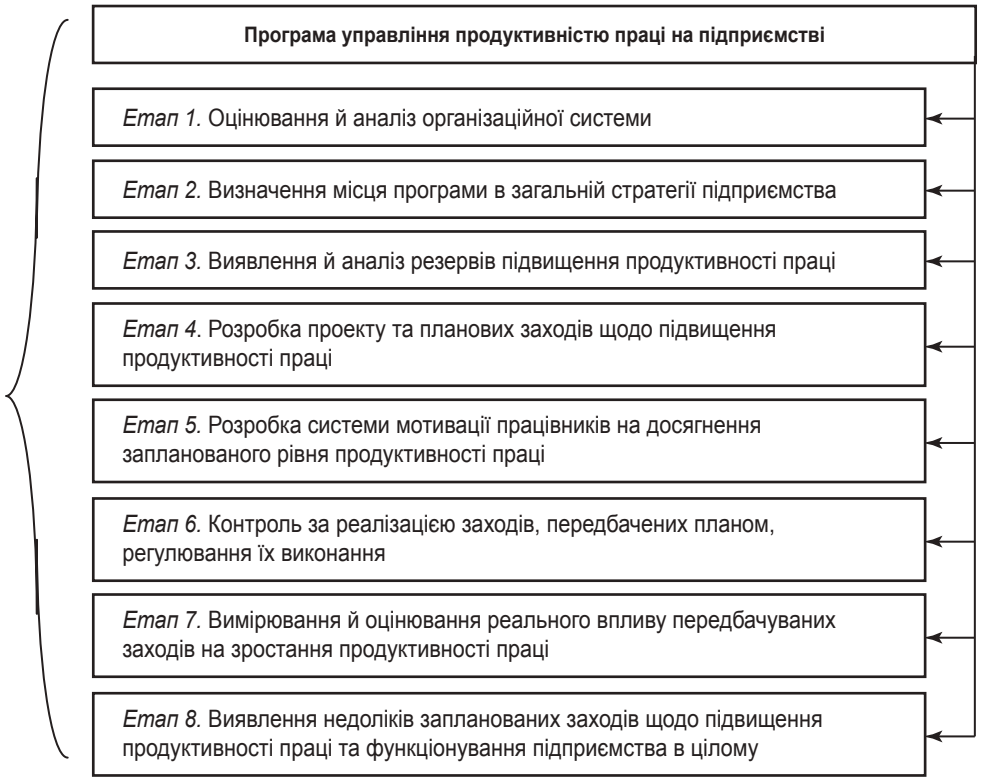

Рис. 1. **Етапи розробки й упровадження програми управління продуктивністю праці на підприємстві**

Загальною метою цієї програми є забезпечення зв'язку між створенням ефективної системи вимірювання продуктивності й завданням персоналу щодо підвищення результатів діяльності підприємства шляхом внесення змін у деякі його елементи через:

– ефективне використання людських ресурсів;

– мінімізацію витрат виробництва;

– створення ефективної системи вимірювання продуктивності праці;

– підвищення кваліфікації та практичного досвіду в сфері управління, планування та вирішення проблем;

– створення ефективної інформаційної системи з питань продуктивності [2–5].

Таким чином, продуктивність праці є досить дискусійною за змістом економічною категорією. Сучасним вітчизняним підприємствам слід приділяти більше уваги питанням підвищення ефективності праці. Для цього слід брати до уваги різні фактори впливу на продуктивність, як окремо один від одного, так і в тісному взаємозв'язку. Дуже складним комплексним завдання для керівника, який прагне економічного зростання підприємства, є управління продуктивністю праці. Реалізація цього завдання залежить від правильно скоординованої керівником роботи всієї команди працівників на усіх етапах функціонування підприємства. Під час розробки програми управління продуктивністю праці слід звернути увагу на формування системи мотивації працівників для досягнення найвищого рівня продуктивності. Доцільним є оцінювання якості персоналу за відповідною методикою та на її основі вибір певного виду мотивації як для всього персоналу підприємства, так і для кожного працівника окремо.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Агавердієва Х. Ф.

Література: 1. Синк Д. С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение. М.: Прогресс, 1989. 528 с. **2.** Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: учебник/пер. с англ. М.: Инфра-М. 2003. 984 с. **3.** Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. Київ: Знання, 2004. 356 с. **4.** Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 304 с. **5.** Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2009. 728 с. **6.** Мочерний С. В. Економічна енциклопедія/відп. ред. С. В. Мочерний. У 3 т. Київ: Академія, 2002. 951 с. **7.** Шубина Н. А. Материальное и нематериальное стимулирование труда: организационный опыт и общественное мнение // Научное сообщество студентов XXI ст.: мат. XXIII междунар. студ. науч.-практ. конф. М., 2014. № 8. С. 23–25. **8.** Гарбузюк О. О. Розробка і впровадження програм управління продуктивністю праці на підприємстві. URL: http://www.confcontact.com/2009_03_18/ek1_garbuzyuk.php. **9.** Назарова Г. В. , Ачкасова О. В. Управління персоналом: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2015. 220 с. **10.** Мішина С. В., Мішин О. Ю. Методичне забезпечення кількісної оцінки ефективності використання соціального потенціалу підприємства. URL: http://ekon.uipa.edu.ua/wp-content/uploads.

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 331.103:658.29

Меліхова В. В.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні особливості управління організацією праці на підприємстві. Визначено основні фактори впливу на ефективність праці персоналу. Запропоновано напрями покращення організації праці на підприємстві задля підвищення рівня конкурентоспроможності.*

Ключові слова: *підприємство, організація, організація праці, робоча сила, персонал, ефективність управління, продуктивність.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические особенности управления организацией труда. Определены основные факторы влияния на эффективность труда персонала. Предложены направления улучшения организации труда на предприятии для повышения уровня конкурентоспособности.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, организация труда, рабочая сила, персонал, эффективность управления, производительность.*

Annotation. *The theoretical features of managing the organization of labor are considered. The main factors influencing the efficiency of staff work are determined. Areas for improving the organization of labor at the enterprise are proposed to increase the level of competitiveness.*

Keywords: *enterprise, organization, labor organization, labor, personnel, management effectiveness, productivity.*

За сучасних умов вивчення особливостей управління організацією праці є одним із важливих питань для науковців і фахівців-практиків з організації праці. Ефективність роботи управлінської ланки є вирішальним кроком не лише в процесі становлення, а й подальшого функціонування підприємства.

Дослідженням проблемних питань управління організацією праці займалися Семенова Л. Ю., Арон Є. І., Назарова Г. В., Іванісов О. В., Доровської О. Ф., Погожа Н. В., Козак К. В. та ін. Однак, наукові дослідження в своєму розвитку набувають нових рис і проявів, а тому вимагають детальнішого дослідження та ґрунтовного аналізу.

Метою написання статті є визначення шляхів підвищення продуктивності виробництва шляхом ефективного управління організацією праці. Об'єктом дослідження є процес організації праці на підприємстві. Предметом дослідження є процес управління організацією праці на сучасному підприємстві. У процесі роботи було застосовано відповідні методи наукового досвіду: описовий, відносний, класифікацій, моніторингу, аналізу й узагальнення.

Важливим напрямом забезпечення соціальної спрямованості ринкової економіки є доцільно побудована організація праці на всіх рівнях управління. Нині керівники підприємств зазначають, що організована на науковій основі праця є ключовим фактором зростання її продуктивності та зниження витрат виробництва, що надалі є підґрунтям для конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів ринкової економіки. Але не всі керівники наважуються змінити заведені принципи організації праці. На думку Доровського О. Ф., причиною цього часто є недостатньо глибоке розуміння змісту категорії «організація праці». Зазвичай керівники не володіють цілісною інформацією про історію розвитку організації праці, специфічні особливості організації праці на підприємствах різних країн, сучасні напрями вдосконалення організації праці. Через це вони стикаються з проблемою вибору: яка модель організації праці є кращою і наскільки ймовірний успіх від її впровадження. Керівники багатьох підприємств прагнуть перейняти ефективні японські та американські методи організації праці, але при цьому не звертають увагу на соціально-економічні, культурні й правові відмінності у функціонуванні зарубіжного підприємства, що перешкоджає досягненню бажаного результату [3].

Науковці у своїх працях по-різному визначають сутність поняття «організація праці». Арон Є. І. вважає, що організація праці – це сукупність подій, спрямованих на раціональне поєднання праці спеціалістів зі способами виготовлення продукції задля досягнення високої продуктивності праці та збереження працездатності працюючих [2].

Ефективне використання робочої сили на підприємстві багато в чому залежить від організації праці, створює основу раціонального використання трудових ресурсів і на цій основі дозволяє зменшити втрати праці, під-

© Меліхова В. В., 2017

вищити його продуктивність. На думку Назарової Г. В. та Іванісова О. В., управління організацією праці – це процес цілеспрямованого впливу на організаційні зміни, які відбуваються в процесі загальної трудової діяльності, для досягнення високих результатів ефективного функціонування підприємства [3].

Процес управління організацією праці відіграє важливу роль на підприємстві, оскільки від нього залежить стан організації виробництва, його кінцеві результати, ефективність і задоволення працівників власною працею. На всі категорії стосовно збільшення продуктивності праці поширюється загальна конструкція моментів, з'єднаних у відповідні групи (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Фактори впливу на організацію праці на підприємстві

Фактори	Роль фактора	Провідне місце у групі факторів
Науково-технічні	Забезпечення конкурентоспроможності продукції та створення матеріально-технічної бази ефективності праці	Технологія як сполучна ланка між людиною та використовуваними предметами та засобами
Організаційні	Координуюча	Виконання трудових, виробничих і господарських функцій у всіх сферах діяльності. Побудова організаційних структур. Формування ефективного використання трудових і матеріально-речових ресурсів
Структурні	Спричиняють зміни виробничої програми за обсягом продукції та складом (номенклатурою і якістю)	Структурні зміни, які в період їх здійснення впливають на ефективність праці та господарської діяльності підприємства
Соціальні	Якісний рівень персоналу. Ставлення робітників до праці	Соціальні умови праці

Аналіз систематизованої в табл. 1 інформації дає підстави стверджувати, що для успішного виконання стратегічних завдань щодо своєчасного й абсолютного застосування резервів удосконалення системи організації праці на основі науково обґрунтованого підходу слід брати до уваги не лише загальні моменти, а й моменти впливу на ефективність управління персоналом підприємства.

Реалії сьогодення вказують, що в економіці держави є обставини, що обмежують мотивацію з боку влади порівняно з процесом інтенсивного застосування робочої сили для досягнення високих кінцевих соціально-економічних результатів. Наслідком такої поведінки є недоступність за умов грошового занепаду ресурсів, важливих для підготовки фахівців у галузі організації праці. За таких умов управління організацією праці позбавлене абсолютної практичної реалізації на підприємстві [4].

Важливим фактором є система організації виробництва, що охоплює оптимізацію й координацію всіх матеріальних і трудових ресурсів у просторі та часі, тобто система організації виробництва є засобом організації праці. Такі психофізіологічні фактори, як збереження в процесі роботи здоров'я людини, підвищення культури та естетики праці, сприяють покращенню організації праці на підприємстві [5].

Факторами впливу на організацію праці є умови зовнішнього та внутрішнього середовищ. Внутрішніми умовами є освітленість, виробничий шум, вібрації, забруднення повітря та інші фактори, нормування яких сприяє покращенню організації праці на підприємстві. Зовнішніми умовами є стан економіки, зміни в законодавчій базі, від яких залежать теоретичні основи організації праці [4; 5].

Напрямами вдосконалення управління організацією праці за умов ринкових перетворень є:

– раціональне розміщення виробничих приміщень для забезпечення комфортного зв'язку між цехами та підсобними приміщеннями;

– проектування оптимальних трудових процесів і засобів праці;

– удосконалення нормативної бази виробництва, використання науково обґрунтованих норм праці, застосування системи мікроелементних нормативів;

– визначення необхідного обладнання для робочого процесу і предметів праці відповідно до технологічного процесу;

– розробка планів ефективнішого розміщення обладнання, створення дієвих систем сервісу, належного прогресивного рівня становлення техніки й організації виробництва;

– оптимізація форм кооперації та поділу праці в громадському, техніко-організаційному відношенні з урахуванням конструктивно-технологічних особливостей виготовлюваної продукції, значення механізації і автоматизації, технологічної та трудової однорідності робіт;

– кваліфікований підбір, постійний процес навчання і становлення персоналу, оцінювання персоналу, упровадження творчих способів та інноваційних технологій навчання;

– забезпечення гнучкої системи стимулювання праці та доповнення її системою заходів мотивації задля підвищення результативності діяльності;

– упровадження передових систем захисту й охорони праці, обладнання виробничого середовища відповідно до санітарних норм, гуманізація умов праці;

– організація системи звітності структурних відділів за якістю праці працівників і якістю роботи трудового колективу [5].

Таким чином, саме від правильної побудови процесу управління організацією праці залежить продуктивність діяльності підприємства. Стрімким науково-технічним прогресом зумовлено необхідність удосконалення засобів виробництва і відповідно методів управління персоналом. Тому управління організацією праці має постійно вдосконалюватися, використовуючи набуті знання, наявний досвід і сучасні технології.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іванісов О. В.

Література: 1. Семенова Л. Ю., Педан О. В. Шляхи вдосконалення системи організації праці на підприємстві в сучасних ринкових умовах. *Молодий вчений.* 2015. № 11. С. 105–109. **2.** Арон Е. И. Методы исследования и проектирования организации труда на предприятии. М.: Экономика, 1972. 116 с. **3.** Назарова Г. В., Іванісов О. В., Доровської О. Ф. Управління розвитком діяльності промислових підприємств. Харків: ХНЕУ, 2010. 239 с. **4.** Погожа Н. В., Пономарьова Е. Д. Проблеми організації праці на приватних промислових підприємствах. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2011. Вип. 41 (2). С. 94–99. **5.** Козар К. В. Удосконалення системи оплати праці персоналу на підприємстві в сучасних умовах функціонування малого та середнього бізнесу. *Технології та дизайн.* 2013. № 1 (6). С. 1–6.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ КОРПОРАЦІЙ ПРИ ВИХОДІ НА РИНОК УКРАЇНИ

УДК 005.21:334.78(477)

Мєщанін Д. В.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано стратегії боротьби найбільших світових корпорацій і найприбутковіших вітчизняних корпорацій. Визначено найефективніші методи залучення споживачів. Досліджено стратегії, які дозволяють великим корпораціям не просто зміцнитися, а збільшити ринкову частку в Україні.*

Ключові слова: *корпорація, український ринок, ринкова частка, світовий лідер, залучення споживачів, стратегії боротьби.*

Аннотация. *Проанализированы стратегии борьбы крупнейших мировых корпораций и самих прибыльных отечественных корпораций. Определены наиболее эффективные методы привлечения потребителей. Исследованы стратегии, позволяющие крупным корпорациям не просто укрепиться, а увеличить рыночную долю в Украине.*

Ключевые слова: *корпорация, украинский рынок, рыночная доля, мировой лидер, привлечение потребителей, стратегии борьбы.*

Annotation. *The strategies of the struggle of the world's largest corporations and the most domestic corporations are analyzed. The most effective methods of attracting consumers are identified. Strategies have been explored that allow large corporations not simply to strengthen, but to increase the market share in Ukraine.*

Keywords: *corporation, Ukrainian market, market share, world leader, attracting consumers, fighting strategies.*

© Мєщанін Д. В., 2017

Нині актуальність цієї теми невпинно зростає, адже за сучасної ринкової економіки швидко зростає й конкуренція. Найбільші корпорації намагаються розширити свої ринки збуту. При цьому більшість із них прагнуть не просто посісти відповідне місце, а й придушити конкурентів усіма можливими засобами, як економічними, так і політичними.

Дослідженням проблемних питань функціонування корпорацій займалися Пономаренко В. С., Афанасьєв М. В., Гонтарева І. В., Пташенко О. В., Холодний Г. О., Орлов П. А., Лисиця Н. М. та ін.

Мета написання статті – провести порівняльний аналіз стратегій світових і вітчизняних корпорацій при виході на ринок України.

У результаті вивчення й аналізу наукової літератури було визначено, що поняття ринкової частки є одним із найважливіших показників комерційної ефективності роботи компанії, тому чим більшою є частка ринку, тим успішнішим є бізнес. Високий показник частки ринку дає змогу впливати на ціноутворення товарів, що продаються, більшість компаній вважають саме це основним своїм завданням (рис. 1) [5].

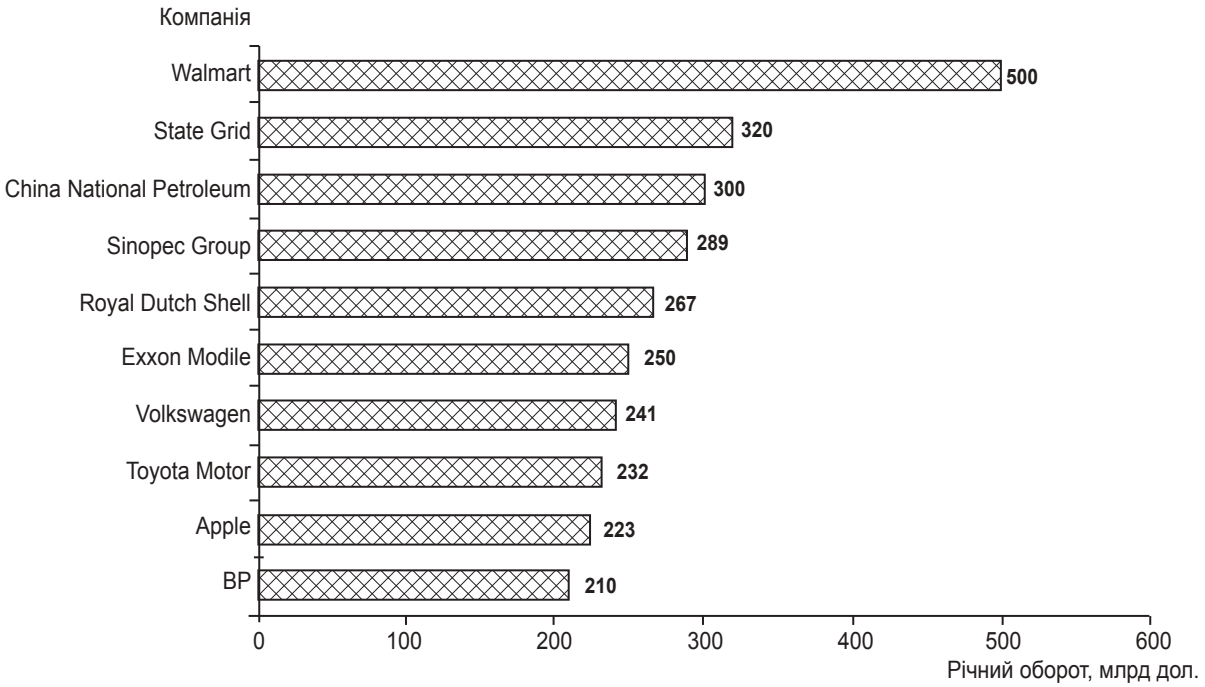

Рис. 1. **Діаграма досліджень світового лідера з-поміж корпорацій за річним оборотом, 2016 р.**

Аналіз рис. 1 дає підстави стверджувати, що на сьогодні американський ритейлер «Walmart» з річним оборотом в 500 мільярдів доларів є найбільшою корпорацією.

На жаль, вітчизняні компанії не потрапили до десятки найбільших компаній світу. Однак, досліджуючи найприбутковіші вітчизняні корпорації, маємо зазначити, що за результатами досліджень, найприбутковішим є промисловий сектор, хоча й інші сектори мають невеликий розбіг (рис. 2) [6].

За сучасних нестабільних економічних умов багатьом корпораціям доводиться шукати й упроваджувати нові кроки щодо залучення споживачів, щоб заволодіти суттєвим місцем на вітчизняному ринку. Такими кроками є:

– інвестиції;
– розширення лінійки продуктів;
– франчайзинг;
– гнучка цінова політика;
– зміна дизайну зовнішнього вигляду (упаковки);
– орієнтація на економ-сегмент і преміум-сегмент;
– переорієнтація [5].

Дотримання таких напрямків є гарантією зміцнення позиції корпорації на ринку, відкриває нові перспективи стосовно залучення споживачів саме до їх товарів. Щоб не просто зміцнитися, а збільшити ринкову частку на вітчизняному ринку, необхідно залучати й інші сучасні стратегії.

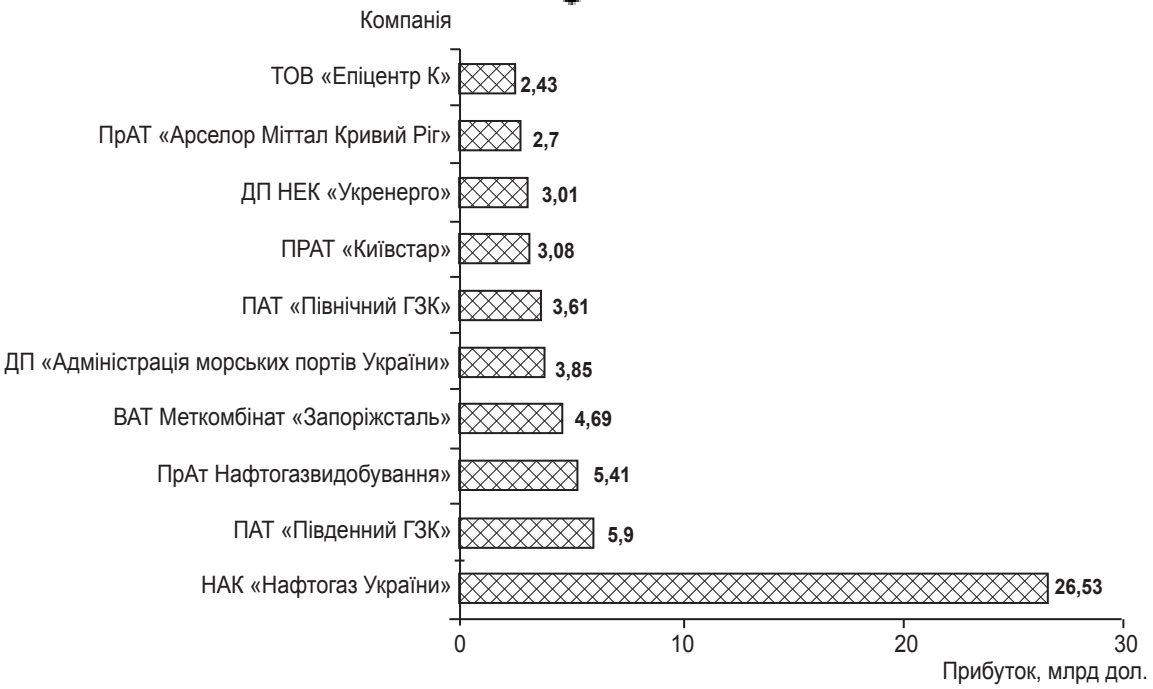

Рис. 2. **Найприбутковіші вітчизняні компанії за річним оборотом, 2016 р.**

1. Використання реклами як двигуна торгівлі. Ролики на телебаченні, радіо, інтернет-комунікації, листівки, білборди та інші місця, де можна побачити рекламу, є важливим впливом на споживачів. Хоча час для реклами на телебаченні скорочено, а багато білбордів демонтують, реклама залишається тією картинкою або слоганом, який споживачі запам'ятовують, а у магазині помічають саме рекламований товар.

2. Цінова політика як спосіб просування на ринку, власне, ця стратегія є основною, адже для споживачів важливим фактором є фінансова доступність.

3. Акцент на екологічності. Нині поширюється принцип «не можна економити на дітях» для турботливих батьків. Цей принцип взяли на озброєння вже багато виробників, роблячи акцент на натуральності й якості продукції. Вони позиціонують цей підхід як найбільш перспективний.

4. Розширення сфери діяльності або переорієнтація. Саме тут концентрується увага на багатоплановості виробництва: саме це допомагає нарощувати потенціал. У багатьох випадках переорієнтація дає змогу вийти на лідируючі позиції на ринку.

5. Розширення товарної пропозиції є важливим фактором для рейтингу компанії. Велика компанія, що бере кількістю або запроваджує кілька новинок, відразу просувається в рейтингу компаній.

6. Франчайзинг є не просто способом розпочати бізнес з нуля без особливих вкладень, а й відмінним методом для корпорації допомогти молодому даруванню й водночас розширити частку ринку.

7. Інвестиції сприяють зростанню продуктивності, а відповідно і ринкової частки. Великі інвестиції сприяють зростанню кількості, різноплановості та підвищенню якості виготовлюваної продукції, і, як наслідок, лідерству на ринку та залученню споживачів до своєї продукції [3; 4].

Таким чином, автором статті було зроблено спробу визначити відмінності в поведінці світових і вітчизняних корпорацій при виході на ринок України. У подальших дослідженнях увагу буде зосереджено на шляхах подолання бар'єрів для виходу на вітчизняні ринки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іпполітова І. Я.

Література: 1. Пономаренко В. С., Афанасьєв М. В., Гонтарева І. В. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку: монографія/за заг. ред. В. С. Пономаренка. Харків: ХНЕУ, 2013. 176 с. **2.** Гонтарева І. В. Оцінювання системної ефективності функціонування і розвитку промислових підприємств: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2011. 480 с. **3.** Пономаренко В. С., Гонтарева І. В. Методологія комплексного оцінювання ефективності розвитку підприємств: монографія/за заг. ред. В. С. Пономаренка. Харків: ХНЕУ, 2015. 404 с. **4.** Орлов П. А., Лисиця Н. М., Холодний Г. О. Сучасний маркетинг: аналіз і перспективи розвитку/за заг. ред. П. А. Орлова. Харків:

ХНЕУ, 2015. 212 с. **5.** Первое в Украине специализированное исследование в сфере PR и коммуникаций. URL: http://nobletmedia.com/issledovaniya. **6.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХАМИ ТА ФОБІЯМИ СПОЖИВАЧІВ

УДК 366.1:159.9

Мєщанін Д. В.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено психологічні аспекти страхів і фобій споживача. Визначено сутність поняття страху, здійснено статистичну оцінку людських страхів і фобій. Із урахуванням досліджень виявлено основні форми примусу в поведінці сучасного споживача.*

Ключові слова: *споживач, поведінка споживача, форми примусу, психологія, психологічні аспекти, страх, фобія, свідомість, підсвідомість.*

Аннотация. *Исследованы психологические аспекты страхов и фобий потребителя. Определена сущность понятия страха, осуществлена статистическая оценка человеческих страхов и фобий. С учетом исследований выявлены основные формы принуждения в поведении современного потребителя.*

Ключевые слова: *потребитель, поведение потребителя, формы принуждения, психология, психологические аспекты, страх, фобия, сознание, подсознание.*

Annotation. *Psychological aspects of consumer's fears and phobias are investigated. The essence of the concept of fear is defined, a statistical evaluation of human fears and phobias is carried out. Taking into account the research, the main forms of coercion in the behavior of the modern consumer are revealed.*

Keywords: *consumer, consumer behavior, forms of coercion, psychology, psychological aspects, fear, phobia, consciousness, subconsciousness.*

Нині актуальність цієї теми невпинно зростає, адже за сучасної ринкової економіки управління споживчою поведінкою за допомогою страхів набуває чинності. Уряд, різні медіа-потоки, заможні люди дійшли висновку, що людям не вистачає страху, тому вони старанно наганяють його, навіть коли страх уже в надлишку. Протягом останніх років прогнози маркетологів і економістів про споживчі тенденції зводилися до аналізу основних ринкових показників, що базуються тільки на раціональному розумінні всіх процесів, що формують ці дані. Однак, не враховувався жоден з аспектів формування споживчої поведінки.

Дослідженням проблемних питань управління поведінкою споживачів займалися Посипанова О., Ельстер Ю., Одинцов О., Ізард К., Коржова О., Бурлачук Л. та ін.

У результаті вивчення й аналізу наукової літератури було розкрито сутність поняття страху, що є реальною частиною життя людини, адже виникає, коли прогнозовано щось неприємне, а людина сприймає вже ситуацію як загрозу її спокою і при цьому не може захиститися, позбутися її.

Науковець Ізард К. проводив опитування представників різних країн. Він дійшов висновку, що страх є тією емоцією, яку люди найбільше не хочуть переживати, адже саме переживання страху дуже лякає людину [1]. Видів страхів людини безліч. Один страх паралізує, інший – активізує. Індивідуальний страх відображає характерні особливості кожної людини і може бути спричинений як фізичною, так і психологічною загрозою. Проте, існу-

© Мєщанін Д. В., 2017

ють і набуті активатори страху: присутність чогось загрозливого; відсутність того, що забезпечує безпеку; контекст події, індивідуальні відмінності, страждання. Страх зростає, коли спосіб життя і діяльність змінюються всупереч бажанню людини, адже він виникає в тих випадках, коли люди опиняються в невирішуваній, на їх погляд, ситуаціях. Усе нове, невідоме, таке, що трапилося вперше, також супроводжується страхом.

Із цим пов'язано можливості для прогнозування поведінки споживачів, оскільки є вразливою рисою людей. Результати досліджень є підтвердженням цьому: було порівняно статистичні оцінки існуючих страхів у свідомості людей і реальні небезпеки. Виявлено, що вигадані на підсвідомості страхи набагато перевищують їх реальну небезпеку для сучасної людини (рис. 1; 2) [5–7].

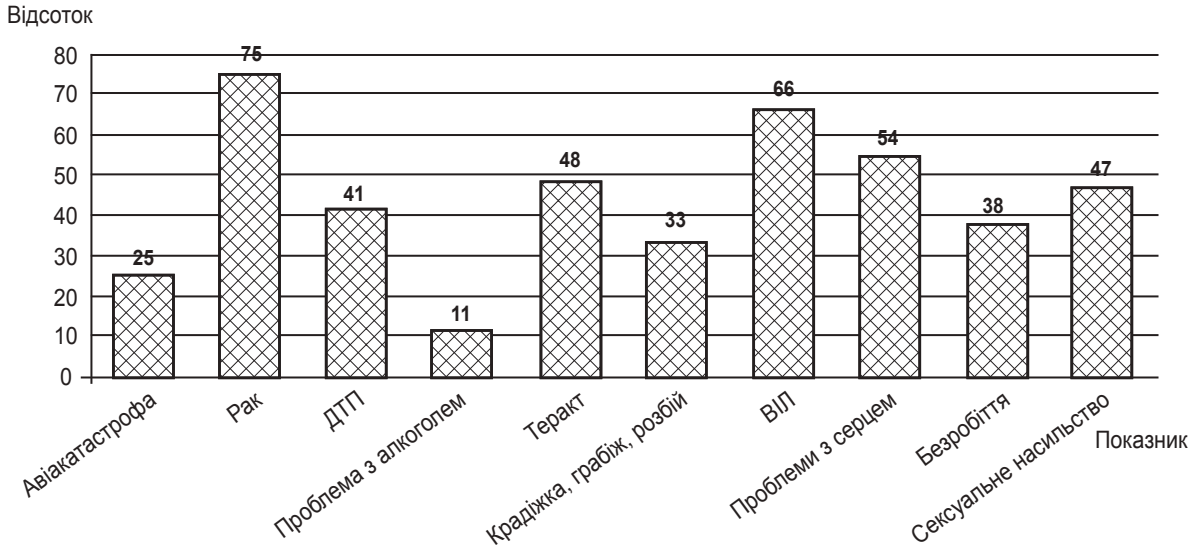

Рис. 1. **Діаграма дослідження страхів у свідомості людей**

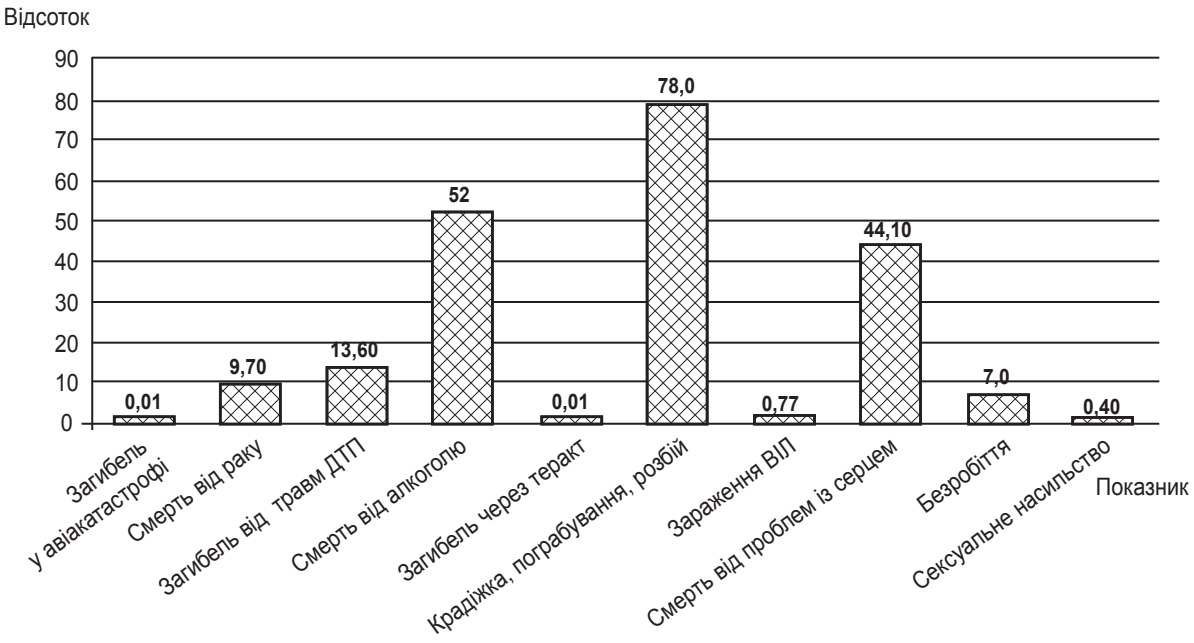

Рис. 2. **Діаграма досліджень реальної небезпеки цих страхів**

Аналіз рис. 1 та рис. 2 дає підстави стверджувати, що страхи у свідомості людей істотно перевищують реальні життєві небезпеки.

Управління поведінкою споживачів за допомогою страху є перспективним методом впливу на підсвідомість людини: із застосуванням цього методу всі психологічні аспекти поведінки людини виявляються у формі примусу. Науковці розрізняють чотири форми примусу в поведінці споживача.

1. Позаекономічний примус. Виражає відношення безпосереднього панування й підпорядкування, особистої залежності людини від інших людей, адміністративних, політичних або військових органів. За умов позаекономічного примусу людиною управляє страх перед можливим фізичним або моральним насильством, позбавленням юридичного, цивільного або соціального статусу.

2. Економічний примус. Уособлює односторонню залежність людини від матеріальних умов її існування. Якщо не забезпечено мінімум базових потреб, у людини фактично відсутній вибір. Над нею знов-таки панує страх перед голодом, злиднями, деградацією, безробіттям. Причому йдеться не тільки про фізіологічний, а й про соціальний мінімум, що визначається приналежністю до якої-небудь спільноти або конкретних груп.

3. Технологічний примус. Виявляється через однобічну залежність людини від умов праці та виробництва, що породжує вузьку професійну кваліфікацію та належне пристосування до одного місця роботи. Як результат, для більшості працездатного населення залишити своє місце з роками стає все важче. Тому люди стають придатками конкретного технологічного процесу.

4. Пов'язана із тоншим способом впливу – ідеологічним примусом. Він є продуктом маніпулювання особистим інтересом: використовується страх Божої кари, втрати життєвих орієнтирів, розриву соціальних зв'язків із референтною групою. Умовна межа між негативною та позитивною мотивацією тут практично відсутня.

Таким чином, маємо визнати, що торгівля страхами людей є найбільш ймовірною тенденцією розвитку відносин зі споживачами в найближчому майбутньому, адже психологічні аспекти страхів і фобій мають вагомий вплив на поведінку споживачів. Результати досліджень є підтвердженням цього: було з'ясовано, що підсвідомі страхи набагато перевищують реальні життєві небезпеки, і це зумовлено спрямованим примусовим впливом.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Малюкіна А. О.

Література: 1. Изард К. Психология эмоций. СПб.: Питер, 2000. 464 с. **2.** Посыпанова О. С. Экономическая психология: психологические аспекты поведения потребителей: монография. Калуга: Изд-во КГУ им. К.Э. Циолковского, 2012. 296 с. **3.** Эльстер Ю. Обьяснение социального поведения: еще раз об основах социальных наук. М.: НИУ ВШЭ, 2011. 472 с. **4.** Одинцов А. А., Одинцова О. В. Управление поведением потребителей: учебное пособие. М.: ИИЦ МГУДТ, 2010. 234 с. **5.** Панферов В. Н., Знаков В. В., Коржова Е. Ю. Интегративный подход к познанию психологии человека: монография. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2017. 296 с. **6.** Первое в Украине специализированное исследование в сфере PR и коммуникаций. URL: http://nobletmedia.com/issledovaniya. **7.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

УДК 331.526

Михайлова Л. В.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено нові напрями й основні нестандартні форми зайнятості на вітчизняному ринку праці. Проведено порівняльний аналіз нестандартних форм зайнятості, визначено їх переваги та недоліки. Запропоновано напрями впровадження нестандартних форм зайнятості на вітчизняному ринку праці.*

Ключові слова: *підприємство, організація, право на працю, персонал, працівник, роботодавець, нестандартні форми зайнятості, аутсорсинг, аутстафінг, лізинг персоналу, фріланс.*

© Михайлова Л. В., 2017

Аннотация. *Исследованы новые направления и основные нестандартные формы занятости на отечественном рынке труда. Проведен сравнительный анализ нестандартных форм занятости, определены их преимущества и недостатки. Предложены направления внедрения нестандартных форм занятости на отечественном рынке труда.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, право на труд, персонал, работник, работодатель, нестандартные формы занятости, аутсорсинг, аутстаффинг, лизинг персонала, фриланс.*

Annotation. *New directions and basic non-standard forms of employment in the domestic labor market are explored. The comparative analysis of non-standard forms of employment is carried out, their advantages and disadvantages are determined. The directions of introduction of non-standard forms of employment on the domestic labor market are suggested.*

Keywords: *enterprise, organization, right to work, personnel, employee, employer, non-standard forms of employment, outsourcing, outstaffing, personnel leasing, freelancing.*

За умов кризового стану економіки та прискореного формування вітчизняного ринку праці роботодавці задля скорочення витрат на персонал усе частіше намагаються обійти трудове законодавство шляхом підміни трудового договору цивільно-правовим, залучають до роботи тимчасових працівників зі сторони. Використання тимчасової праці набуло особливого поширення на підприємствах і в організаціях, бізнес яких є пов'язаним із сезонними коливаннями ринку, та компаніях, які розвиваються. Постійно перебуваючи під тиском фінансової та економічної нестабільності, природним є пошук форм занятості для ефективної організації бізнесу.

Ринкова трансформація та глобалізація національної економіки створюють умови суперечливості та складності розвитку соціально-трудових відносин. Цим зумовлено необхідність теоретичних і практичних досліджень проблем гнучкої зайнятості з урахуванням специфічних особливостей національного механізму ринку праці.

Дослідженням цього питання займалися Тоффлер О., Кастельс М., Ховелл К., Колот А., Богиня Д., Куліков Ю., Бондар І., Назарова Г., Сердюк В., Колосова Р., Луданик М., Мельничук Д. та ін.

Метою написання статті є аналіз нестандартних форм зайнятості на вітчизняному ринку праці.

Процеси глобалізації та інформатизації суспільства призвели до кардинальних змін і у сфері праці, спричинили появу нових форм зайнятості. На сьогодні найшвидше розвиваються аутсорсинг, позикова праця, лізинг персоналу, дистанційна зайнятість, що передбачають використання політичних, законодавчих, нормативних інструментів у механізмі регулювання соціально-трудових відносин зайнятості.

Формування моделі інноваційного розвитку вплинуло на низку економіко-правових явищ, зумовило зміни в їх сутності й необхідність їх переосмислення, це віддзеркалилося й у сфері зайнятості. Робота на умовах неповного робочого часу все більше поширюється на світовому ринку праці. За даними статистичної звітності, частка працюючих неповний робочий день становить: у Австралії – 27,9 %, Японії – 26,0 %, Канаді – 18,8 %, Великій Британії – 23,3 %, Німеччині – 19,6 % [4].

Видами нестандартних форм трудової зайнятості є:

– неповна зайнятість;

– зайнятість на умовах строкових трудових договорів;

– запозичена праця: лізинг, аутсорсинг, аутстафінг;

– дистанційна зайнятість: надомна праця, позаштатна дистанційна робота, мобільна, фріланс;

– нерегламентована зайнятість [3–5].

Застосування таких форм організації робочого часу є привабливим для багатьох працівників, передусім для жінок із сімейними обов'язками. Незважаючи на те, що неповна зайнятість є невід'ємним елементом гнучкого ринку праці, працівники погоджуються на таку зайнятість переважно через відсутність можливостей знайти іншу роботу. Неповна зайнятість має значні переваги: ефективне використання соціально-трудового потенціалу працівників; можливість поєднання роботи і виховання дітей або навчання в навчальних закладах; якщо співробітник за власним бажанням вирішує працювати неповний робочий час, це зазвичай сприяє підвищенню трудової мотивації та зростанню продуктивності праці. Недоліками є зниження доходу від трудової діяльності внаслідок скорочення обсягу виконуваних робіт, перешкоди для посадового просування й кар'єрного зростання [4].

Зайнятість на умовах строкових трудових договорів має такі переваги: скорочення витрат, пов'язаних із оформленням і розірванням трудового договору, веденням кадрової і бухгалтерської документації, сплатою податків і зборів у фонд оплати праці, що мають місце за офіційного оформлення контрактів. Недоліками є відсутність деталізації обліку обов'язків і послуг при укладенні неповного контракту, збільшення трансакційних витрат працедавця на здійснення контролю за дотриманням режиму роботи, виконанням посадових обов'язків, дотриманням обсягу та якості роботи [5].

При запозиченій праці працівник, залишаючись оформленим в одного роботодавця, передається в розпорядження іншого. За сучасних умов у межах запозиченої праці виокремлюють аутсорсинг, аутстафінг та лізинг персоналу.

Однією з форм нестандартної зайнятості є аутсорсинг, що дає змогу оптимізувати функціонування організації за рахунок зосередження діяльності підприємства за його основним напрямком. Тобто використання аутсорсингу є об'єктивною реальністю, правильною побудовою бізнесу та його управління. Для іноземних компаній аутсорсинг є звичною практикою, у той час як в Україні це явище тільки набирає обертів. У практичної діяльності аутсорсинг є застосовуваним підприємствами з іноземним капіталом. Аутсорсинг – це передача частини функцій підприємства сторонній компанії, яка є професійним підрядником, задля вирішення певних завдань. В Україні найбільш поширеним є аутсорсинг бізнес-процесів. Згідно із проведеними дослідженнями в Україні найчастіше передають на аутсорсинг: IT-послуги (40,5 %), логістику (35,1 %), ресурсне забезпечення виробничих процесів (27 %), маркетингові послуги (21,6 %), рекрутмент (18,9 %), бухгалтерський облік (13,5 %), розрахунок заробітних плат (13,5 %), обробку й систематизацію інформації (8,1 %), аутсорсинг медичних представників (8,1 %), кадровий облік і кадровий супровід (5,4 %), адміністративні функції (2,7 %) [6].

Аутстафінг – це виведення працівників зі штату роботодавця-користувача і оформлення їх у штат іншого роботодавця, при цьому працівники залишаються працювати на попередньому робочому місці і виконують попередні обов'язки [3].

Лізинг персоналу – вид запозиченої праці, за якого працівники відповідної кваліфікації та профілю тимчасово залучаються до виконання певних видів завдань іншої компанії. Недоліками такого виду зайнятості є те, що «запозичений» працівник часто не отримує гарантій зайнятості; на працівника практично не поширюються норми соціального захисту, він отримує меншу заробітну плату [5].

Новим Законом України «Про зайнятість населення» вперше зроблено спробу правового закріплення запозиченої праці в національному законодавстві. Норми Закону прописані у такий спосіб, щоб охопити забезпечення персоналу як у формі аутсорсингу, так і формі аутстафінгу. Так, у ч. 1 ст. 36 Закону йдеться про діяльність суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва в працевлаштуванні, та інших суб'єктів господарювання, які здійснюють наймання працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в інших роботодавців [7].

Для дистанційної зайнятості характерними є дві ознаки: виконання роботи не за місцем розташування роботодавця і застосування при цьому інформаційно-комунікаційних технологій. Недоліками дистанційної зайнятості є самоексплуатація працівника, відсутність контролю за технікою безпеки, низький рівень соціальної захищеності працівника, відсутність участі в повсякденному житті фірми та спілкування з колегами. Дистанційна зайнятість породжує низку нових проблем: втрачають своє значення уявлення про звичайне робоче місце, звичайний робочий час, які склалися за умов традиційної зайнятості. Ті, хто виконують роботу вдома, можуть самостійно контролювати свій робочий час, пристосовуючи його до стилю власного життя.

Особливе місце належить такій нестандартній формі зайнятості, як нерегламентована. Вона переважно здійснюється без укладення трудових угод. Об'єктивною передумовою її виникнення є розвиток тіньової економіки, глибока криза соціально-трудових відносин, низькі стимули до праці, недосконалість податкової системи [8]. Переважна частина працюючих у неформальному секторі економіки України – це особи віком 15–25 років (30,4 %), а також особи віком 60–70 років (65,7 %). Основним видом економічної діяльності неформального сектора економіки в Україні є сільськогосподарське виробництво (65,2 % зайнятих у цьому секторі) [2].

Причинами появи та розвитку нестандартних форм зайнятості в Україні є неконтрольований розвиток малого бізнесу, існування тіньової економіки та тіньової зайнятості, унаслідок чого встановити фактичні трудові відносини між партнерами дуже важко. Такі форми зайнятості відкривають нові можливості як для роботодавців, так і для працівників, у яких з'явилася можливість самостійно регулювати та контролювати свою зайнятість.

Аналіз нестандартних форм зайнятості в Україні засвідчує необхідність її правового регулювання задля визначення прав та обов'язків її суб'єктів, а також відповідальності за наявності підстав для цього. Законодавче закріплення окремих видів нестандартної зайнятості (запозичена праця) є першим кроком до вдосконалення трудового законодавства. У цьому напрямку державі потрібно реалізувати низку заходів, щоб заповнити прогалини в правовій регламентації нетипової зайнятості. Більшість досліджень цих процесів показали свою актуальність і популярність. Зволікання у вирішенні цієї проблеми може збільшити напруженість у соціально-трудовій сфері, негативно впливатиме на сучасний вітчизняний ринок праці [4; 5].

Таким чином, важливою передумовою розвитку нестандартних форм зайнятості на сучасному етапі є створення спеціальних інститутів, які мають забезпечити та координувати ці форми зайнятості. У зв'язку з появою нових форм зайнятості трудове законодавство має бути мобільнішим, щоб регулювати та створювати правові умови існування соціально-трудової сфери в цілому і для нових нестандартних форм зайнятості у тому числі.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Касьмін Д. С.

Література: 1. Назарова Г. В., Касьмін Д. С. Особливості функціонування ринку праці молоді в інституціональному середовищі. *Бізнес Інформ.* 2016. № 4 (459). С. 131–137. **2.** Новак И., Оверковский Б. Нестандартная занятость в Украине: социальные риски и контрстратегии профсоюзов. URL: http://www.fes.kiev.ua. **3.** Гулевич О. Трансформація зайнятості у сфері послуг під впливом розвитку інформаційних технологій. *Україна: аспекти праці.* 2010. № 2. С. 10–15. **4.** Колот А. Трансформація інституту зайнятості як складова глобальних змін у соціально-трудовій сфері. *Україна: аспекти праці.* 2009. № 8. С. 3–14. **5.** Куцай Н. С., Рошкевич В. Ф. Дистанційна робота як інноваційний напрям мотивації праці: перспективи впровадження в Україні. *Економічний простір.* 2011. № 47. С. 224–231. **6.** Трошина Т. Нетипові форми зайнятості: ризики для працівників та необхідність правового регулювання. URL: http://nspplugansk.ucoz.ua/publ/netipovi_formi_zajnjatosti. **7.** Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17. **8.** Конвенція про надомну працю: Міжнародна організація праці, Міжнародний документ від 20.06.1996 № 177 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_327.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРАЦІ

УДК 331.5(477

Мороз А. П.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості розвитку сучасного вітчизняного ринку праці. За результатами проведеного дослідження визначено основні проблеми сучасного вітчизняного ринку праці.*

Ключові слова: *підприємство, організація, право на працю, ринок праці, попит на ринку праці, пропозиція на ринку праці, зайнятість населення, кваліфіковані спеціалісти.*

Аннотация. *Проанализированы особенности развития современного отечественного рынка труда. По результатам проведенного исследования определены основные проблемы современного отечественного рынка труда.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, право на труд, рынок труда, спрос на рынке труда, предложение на рынке труда, занятость населения, квалифицированные специалисты.*

Annotation. *The features of development of the modern domestic labor market are analyzed. Based on the results of the study, the main problems of the modern domestic labor market are identified.*

Keywords: *enterprise, organization, right to work, labor market, labor market demand, labor market supply, employment of population, qualified specialists.*

Стан ринку праці є одним із важливих показників національної економіки. Проблеми на цьому ринку можуть спричинити непродуктивне використання трудових та інших ресурсів, падіння рівня життя населення, а також економічну нестабільність у цілому.

Дослідженням ринку праці займалися Сміт А., Рікардо Д., Маркс К., Кейнс Д., Фридмен М., чий науковий доробок став підгрунтям для подальших напрацювань. За сучасних умов цю тему досліджують Торжевський М., Марченко С., Приймак В. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Метою написання статті є дослідження попиту та пропозиції сучасного вітчизняного ринку праці та виявлення його основних проблем.

© Мороз А. П., 2017

На сьогодні попит і пропозиція на ринку праці є однією з найбільш обговорюваних тем, адже від рівня кваліфікованості та якості робочої сили залежить майбутнє нашої країни.

Для визначення попиту на сучасному вітчизняному ринку праці було досліджено найбільш популярні сайти пошуку роботи: work.ua та rabota.ua [3; 4]. Ці сайти допомагають як компаніям, які розміщають свої вакансії, так і людям, які шукають роботу, надсилають свої резюме. Такий пошук роботи набуває популярності, за останні два роки кількість актуальних вакансій зросла майже вдвічі – від 45 тис. до 90 тис. вакансій.

Проведене дослідження дало змогу виявити, що на сьогодні найбільш зацікавлені у працівниках у таких галузях: робочі спеціальності, виробництво, будівництво й архітектура, сфера обслуговування та IT- технології. Що стосується пропозиції на ринку праці, було виявлено, що найбільше українці шукають роботу у таких галузях: адміністрація, керівництво середньої ланки, бухгалтерія, аудит, фінанси, банк та юриспруденція.

Отже, на сучасному ринку праці існує дисбаланс між попитом і пропозицією. За словами директора з розвитку work.ua Марченка С., нині фахівців найбільше шукають у виробничій і транспортній сферах, будівництві та логістиці. Окремо він виділяє також сільське господарство: країні сьогодні не вистачає агрономів і зоотехніків. Випускників із такою спеціалізацією роботодавці готові забирати прямо з університетських аудиторій, і це галузь, де студенти можуть бути гарантовано працевлаштовані. Так само все перспективнішими стають будівельні професії, оскільки будівельна галузь розвивається швидкими темпами; особливо цінують інженерів і проектувальників [5].

За результатами дослідження виявлено і протиріччя в заробітній платі, яку хочуть отримати потенціальні робітники, і тією, яку можуть надати потенціальні роботодавці. За даними work.ua, середня заробітна плата за вакансіями становить 8779 грн, а за резюме – 9829 грн. Навіть за середньою заробітною платою бачимо вагому різницю, а у деяких галузях ця різниця просто колосальна. Окрім цього, якщо врахувати рівень інфляції й рівень підвищення цін на товари та послуги, доводиться визнати, що в Україні низький рівень заробітної плати (рис. 1) [4; 6].

Найбільш важливими навичками та якостями працівників для роботодавців є комунікабельність, готовність навчатися, відповідальність, уважність і прагнення професійного розвитку. У багатьох вакансіях визначають як необхідну умову наявність мінімум року досвіду роботи та вікові обмеження від 20 до 45 років. Для студентів без досвіду роботи також є можливість почати працювати, але на низькооплачуваних посадах [3].

Нині через нестабільність, низький рівень заробітної плати та відсутність додаткових привілеїв немає сильною мотивації та зацікавленості, особливо в молоді, у тій справі, якій вони навчалися. З університетів виходять недостатньо кваліфіковані кадри, які знають свою спеціальність переважно на словах. Ця проблема може бути пов'язаною із тим, що чимало вищих закладів не слідкують за тенденціями розвитку ринку праці. Вони не коригують свої навчальні плани і програми із урахуванням попиту. Процес навчання має давати не тільки професійні навички й знання, але і не пов'язані з професійним навчанням знання, у тому числі стосовно етики праці.

Спеціалістам, які не мають попиту на ринку праці, доцільно перекваліфіковуватися на більш потрібні для держави спеціальності. На сьогодні відкрито 11 центрів перекваліфікації по всій Україні. Автор статті вважає, що це дуже мало, Очевидно, що це замало, ураховуючи величезну кількість професій, які стають застарілими і кількість нових професій, які тільки почали ставати актуальними на ринку праці. На жаль, на даний момент мало хто готовий навчатися та за потреби перекваліфіковуватися на більш затребувані на сучасному ринку професії.

Через економічну нестабільність, інфляцію, зростання цін і низький рівень життя багато кваліфікованих кадрів виїжджають за кордон. Але головною причиною є прірва між розміром заробітної плати в Україні та за кордоном. За даними rabota.ua, найпопулярнішими серед українських мігрантів є Польща, Німеччина, Чехія, США та Велика Британія [4].

Експерти rabota.ua зазначають, що українські фахівці погоджуються на зарубіжні вакансії зі значно нижчою заробітною платою, ніж у громадян цих країн. Але навіть при цьому середня заробітна плата на такі вакансії для українців є втричі вищою за середню зарплату в Києві.

Проведений аналіз дає змогу узагальнити основні проблеми сучасного вітчизняного ринку праці, серед них:

– дисбаланс між попитом і пропозицією праці;
– низький рівень заробітної плати;
– низька мотивація персоналу;
– неготовність людей навчатися та за потреби перекваліфіковуватися;
– незацікавленість вищих закладів у корегуванні навчальних планів відповідно до попиту ринку праці;
– значний відтік висококваліфікованих кадрів [2; 5].

Таким чином, у статті розглянуто та проаналізовано особливості розвитку сучасного вітчизняного ринку праці. За результатами проведеного дослідження й узагальнення поглядів науковців визначено основні проблеми

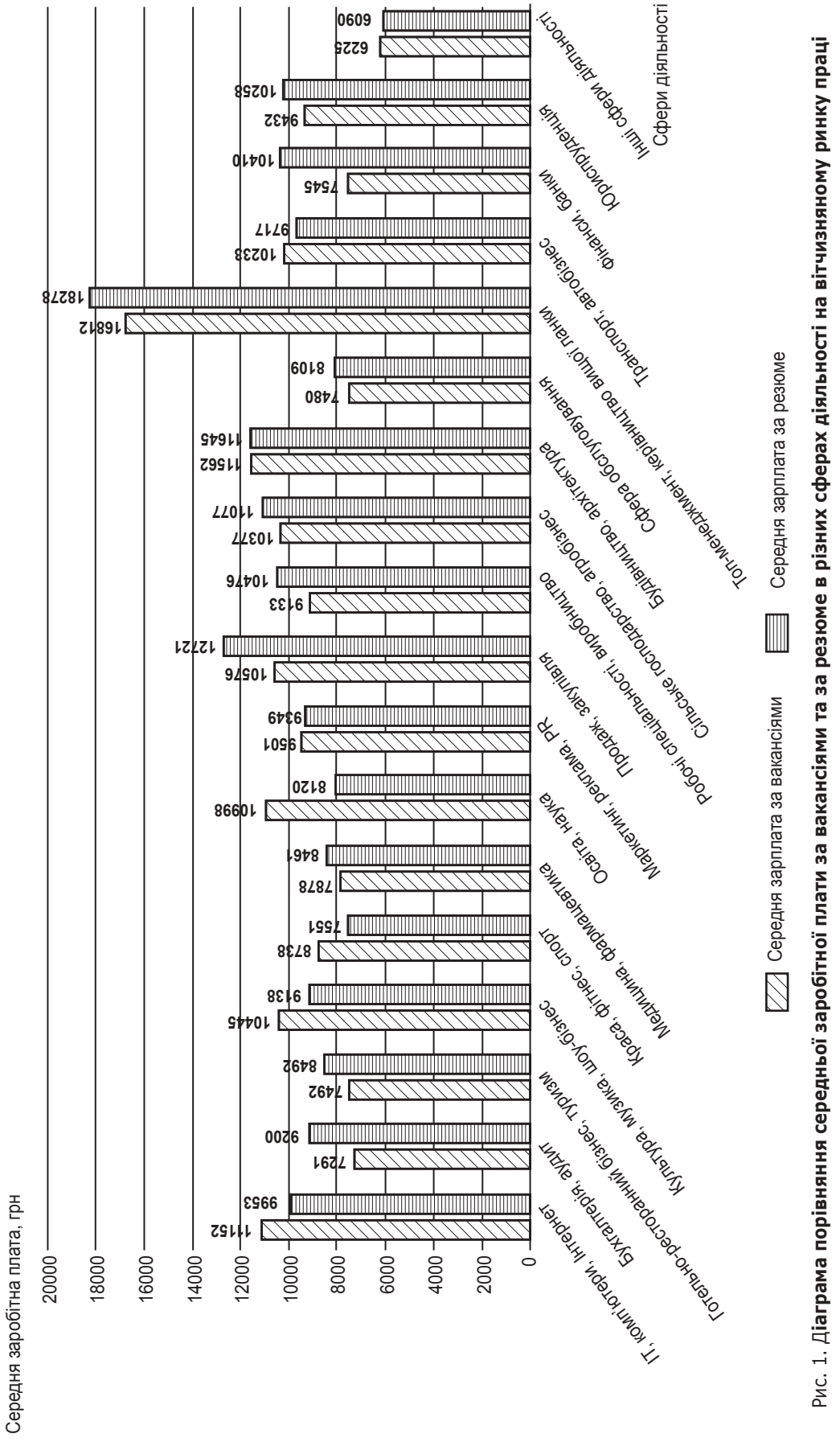

Рис. 1. **Діаграма порівняння середньої заробітної плати за вакансіями та за резюме в різних сферах діяльності на вітчизняному ринку праці**

ринку праці. У подальших дослідженнях слід детально розглянути кожну з проблем задля визначення напрямів їх ефективного вирішення для стабілізації та покращення стану вітчизняної економіки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Торжевский М. В. Проблемы безработицы молодежи и направления их решения. *Экономика Украины.* 2014. № 1. С. 87–96. **2.** Приймак В. І. Регіональні ринки праці України: трансформація та механізми регулювання. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 256 с. **3.** Сайт пошуку роботи в Україні. URL: https://www.work.ua. **4.** Вакансії провідних роботодавців України. URL: https://rabota.ua. **5.** Марченко С. Н. Ринок праці України демонструє позитивні зміни. URL: https://www.work.ua/news/ukraine/729. **6.** Статистика середньої заробітної плати за вакансіями та резюме в різних сферах діяльності на ринку праці України. URL: https://www.work.ua/stat.

ГРОШОВІ ПОТОКИ ТА ПРИРІСТ КАПІТАЛУ: АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

УДК 658.15.657.422.1

Наумова К. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено взаємозв'язок грошових потоків і приросту капіталу на підставі даних фінансового обліку комерційних організацій.*

Ключові слова: *економіка, облік, приріст капіталу, кругообіг капіталу, бухгалтерський облік, грошові потоки.*

Аннотация. *Исследована взаимосвязь денежных потоков и прироста капитала на основании данных финансового учета коммерческих организаций.*

Ключевые слова: *экономика, учет, прирост капитала, кругооборот капитала, бухгалтерский учет, денежные потоки.*

Annotation. *The relationship between cash flows and capital gains is investigated on the basis of financial accounting data of commercial organizations.*

Keywords: *economy, capital gains, capital circulation, accounting, cash flows.*

За ринкової економіки неухильно зростають вимоги, які користувачі висувають до обсягу та змісту інформації, що суб'єкти господарювання подають у межах бухгалтерської звітності. Однак, нині інформації, що міститься в типових формах бухгалтерської звітності, явно недостатньо для прийняття обґрунтованих рішень про інвестування в підприємство, хоча вона і виконує дуже важливу роль, сповіщаючи акціонерів про використання протягом звітного періоду ресурсів, наданих організації. Інформація, що розкривається в бухгалтерській звітності, прямо не дає змоги оцінити вповні обсяг майбутнього нарощування активів і перспективи розвитку організації.

Дедалі більшого поширення набуває думка, що поряд з інформацією бухгалтерської звітності для оцінки ефективності діяльності компанії більш коректно було б використовувати показники прибутковості, розраховані на основі грошового потоку, отриманого за звітний період. Хоча дані бухгалтерського обліку є базою для складан-

© Наумова К. В., 2017

ня звітності, проте для тих чи інших цілей необхідно додатково наводити позасистемні показники бухгалтерського і небухгалтерського характеру до системних даних узагальнення на рахунках бухгалтерського обліку.

Останні дослідження в цій галузі, як у зарубіжній, так і у вітчизняній практиці, показують, що надання інформації про розрахункову величину поточної вартості компанії на основі дисконтування прогнозних величин потоків грошових коштів (так званої поточної вартості вкладеного капіталу) сприяє підвищенню прозорості бухгалтерської звітності і рухається в руслі зміни потреб звітності користувачів, насамперед інвесторів.

Саме тому принципово важливо встановити взаємозв'язок між приростом капіталу та грошовими потоками. Високий ступінь зв'язку грошового потоку підприємства з формуванням, розподілом і використанням його капіталу визначає необхідність урахування таких аспектів, як оборот капіталу, вартість капіталу, структура капіталу й деяких інших.

Найбільший внесок у розвиток теорії капіталу зробили Сміт А., Рікардо Д., Кейнс Д., Хікс Д., Віксель К. Серед сучасних вітчизняних дослідників слід згадати Бланка І., Балабанова І., Ковальова В., Палія В., Стоянову Е. та ін. Дослідження науковців дали змогу виявити основні характеристики економічної сутності категорії «капітал», які отримують певний розвиток на сучасному етапі.

Зауважимо, що у більшій частині розглянутих робіт зв'язок капіталу і грошових потоків не розкрито. Пояснюється це тим, що категорія «капітал» висвітлюється, як правило, виключно з позиції пасиву балансу, тобто характеризується як джерело фінансування бізнесу компанії, у той час як грошові потоки асоціюються з активами балансу, тобто з господарськими засобами. Важливість обліку зазначеного взаємозв'язку полягає в тому, що рівні у вартісній оцінці складові грошового потоку, але пов'язані з різними частинами активів і зобов'язань підприємства можуть у різній мірі впливати на структуру його капіталу. Ця обставина є тісно пов'язаною з короткостроковою і довгостроковою платоспроможністю компанії.

У традиційному спрощеному вигляді кругообіг капіталу може бути поданий у такому вигляді:

промисловий капітал:

$$Г – М – ОНВ – ГП – Д', \quad (1)$$

де *Г* – грошові кошти;

М – матеріали;

ОНВ – об'єкти незавершеного виробництва;

ГП – готова продукція [4].

У наведеній формулі кругообігу капіталу на зміну фінансового стану підприємства вказує апостроф ('), яким позначено зміну грошової маси: приріст – у разі отримання прибутку, спад – у разі збитку.

Використовуваний у виробничому процесі як фактор виробництва капітал протягом свого кругообігу функціонує в трьох основних формах – грошовій, продуктивній і товарній. Кругообіг капіталу може бути уподібнений акту вкладення капіталу, а тому є природним мінімальним циклом, за яким можна обчислити фінансовий результат. Отже, підприємницька діяльність постає як кілька окремих циклів кругообігу капіталу, початковими і завершальними точками яких є гроші [4].

Ознакою завершеності одного циклу кругообігу капіталу є гроші, які є першим і останнім за розрахунком об'єктами в кожному циклі кругообігу. Грошова сума на початку циклу кругообігу (витрата як вибуття грошей з господарського комплексу) характеризує величину витрат, а грошова сума наприкінці циклу кругообігу (прихід як надходження грошей до господарського циклу) – величину доходу. Порівняння доходу з витратами і дає в результаті фінансовий результат за циклом кругообігу.

Припустивши, що всі доходи від господарської діяльності отримані протягом звітного періоду і що всі витрати на господарську діяльність, що підлягають виплаті (витрати на виробництво продукції, податки і збори, витрати на заробітну плату), оплачені протягом звітного періоду, отримують таку приблизну оцінку:

доходи від господарської цінності – витрати на господарську діяльність, що підлягають виплаті = грошовий потік від господарської діяльності [1].

З урахуванням гіпотези наближеної оцінки з валовим прибутком порівнюється тільки потенційний грошовий потік, у крайньому разі частково потенційний, у тому розумінні, що він абстрагується від тимчасових різниць між доходами і надходженнями (відстрочення платежу, надані клієнтам), між витратами і виплатами (відстрочення платежу, надані постачальниками) і від такого явища, як створення запасів.

В економічній літературі існує підхід, що пов'язує воєдино категорії прибутку та грошових потоків, згідно з яким

$$Грошовий\ потік = чистий\ прибуток + амортизація. \quad (2)$$

Таке розуміння грошового потоку відповідає основним фінансовим цілям діяльності підприємства:

– забезпечення ліквідності;

– отримання прибутку;

– забезпечення належного власного капіталу [2].

Однак, деякі автори в корені не згодні з таким підходом до розрахунку грошового потоку. Так, Кінг А. пише: «Як рівняння алгебри дана концепція, можливо, і працездатна. З погляду оплати ваших боргів їх так само важко сплатити за допомогою амортизації, як і за допомогою дебіторської заборгованості. Амортизація – це не гроші, амортизація належить до витрат, а не до грошових потоків, через те що гроші вже були витрачені» [3].

Однак, на думку вітчизняних економістів, ототожнення чистого прибутку з грошовим потоком є вельми наближеним і невірним по суті, оскільки тут є застосовуваними різні концепції – концепція нарахувань і концепція потоків. У фінансовому обліку рух на рахунках відбивається в момент здійснення операцій, а не в момент надходження або виплати грошей. Розрахунковий прибуток – це перевищення валового доходу над нарахованими витратами. Але дохід не обов'язково означає приплив готівкових коштів, а витрати не припускають обов'язкової оплати готівкою. Прибуток визнається після здійснення продажу, а не після надходження грошових коштів. При продажу в кредит обсяги реалізації та надходження готівки не збігаються. Те саме стосується і витрат компанії. При розрахунку прибутку витрати на виробництво продукції визнаються після її реалізації, а не в момент їх оплати [4].

Безумовно, у підсумку грошові кошти відображає процес отримання прибутку, але за часом і обсягами ці операції не збігаються. Крім того, грошовий потік не збігається з прибутками фірми і по суті, це набагато ширша категорія. Прибуток – це частина власного капіталу, а до грошових потоків належать також суми, що не мають відношення до прибутку і руху капіталу (наприклад, отримана позика). Прибуток відображає приріст авансованої вартості, що характеризує ефект управління організацією. Однак, наявність прибутку ще не означає наявності в організації вільних грошових коштів. Грошові кошти, як правило, є найбільш обмеженим ресурсом, і успіх фірми багато в чому залежить від спроможності керівництва ефективно використовувати кошти. Отже, грошовий потік – це рух коштів у реальному режимі часу, що супроводжує життєдіяльність компанії. Ані у звіті про прибутки і збитки, ані в балансі ці грошові потоки не відображаються [4].

У зв'язку із цим найважливішим питанням при організації управління грошовим потоком підприємства є виявлення механізму взаємозв'язку складових грошового потоку зі структурою його капіталу. Взаємозв'язок між грошовими потоками, ліквідністю і власним капіталом виражається в тому, що чим більше нерозподіленого прибутку залишається на поповнення власного капіталу, тим вищою є величина його найбільш мобільної частини чистого оборотного капіталу.

Важливість урахування взаємозв'язку між структурою капіталу та грошовими потоками полягає в тому, що рівні у вартісній оцінці складові грошового потоку, але пов'язані з різними частинами активів і зобов'язань господарського суб'єкта, можуть у різній мірі впливати на структуру його капіталу. Ця обставина є тісно пов'язаною з короткостроковою і довгостроковою платоспроможністю суб'єкта [5].

Необхідність дотримання цієї вимоги є зумовленою тим, що будь-яке поточне рішення щодо зміни структури складових грошового потоку має бути пов'язане з підтриманням як поточної, так і перспективної платоспроможності (ліквідності) підприємства. Однак, складність взаємозв'язку змін структури активів і зобов'язань із ліквідністю при русі складових грошового потоку не завжди може вказати на однозначність такого зв'язку [4].

Таким чином, існує очевидний взаємозв'язок грошових потоків і капіталу компанії. Саме тому при побудові моделі грошових потоків слід чітко розрізняти види застосовуваних при розрахунку грошових потоків, оскільки їх побудова має певні особливості не тільки з точки зору складу залучених до потоку компонентів, але і за принципом визначення ставки дисконту.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бернстайн Л. В. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация/пер. с англ. М.: Финансы и статистика, 1996. 624 с. **2.** Бертонеш М., Найт Р. Управление денежными потоками. СПб.: Питер, 2004. 240 с. **3.** Кинг А. М. Тотальное управление деньгами/пер. с англ. СПб.: Полигон, 1999. 448 с. **4.** Бланк И. А. Управление денежными потоками. Киев: Ника-Центр; Эльга, 2002. 736 с. **5.** Хахонова М. М. Методологические аспекты формирования учетно-аналитического обеспечения управления денежными потоками коммерческих организаций. Ростов-на-Дону: РГЕУ «РИНХ», 2005. 206 с.

ЗАКУПІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 658.775

Нежид О. Г.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено теоретичні основи здійснення закупівельної діяльності. Вивчено сутність поняття «закупівельна діяльність». Проаналізовано точки зору вітчизняних і зарубіжних науковців щодо визначення сутності цього поняття, подано авторське визначення. Запропоновано заходи задля підвищення ефективності закупівельної діяльності.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, закупівельна діяльність, постачальники, товар.*

Аннотация. *Исследованы теоретические основы осуществления закупочной деятельности. Изучена сущность понятия «закупочная деятельность». Проанализированы точки зрения отечественных и зарубежных ученых по определению сущности этого понятия, представлено авторское определение. Предложены меры для повышения эффективности закупочной деятельности.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, закупочная деятельность, поставщики, товар.*

Annotation. *Theoretical bases of realization of purchasing activity are investigated. The essence of the concept «procurement activity» is studied. The points of view of domestic and foreign scientists to determine the essence of this concept are analyzed, the author's definition is presented. Proposed measures to improve the efficiency of procurement activities.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, procurement activity, suppliers, goods.*

За сучасних економічних умов особливого значення набуває закупівельна діяльність, яка є основою ефективного функціонування підприємства на ринку. Закупівлі опосередковують, з одного боку, вплив торгівлі на виробництво щодо визначення його обсягів, удосконалення асортименту та підвищення якості товарів, а з іншого – вплив виробництва на роздрібну торгівлю щодо формування торговельного асортименту, розширення реалізації, удосконалення організації торговельного обслуговування, а також на підвищення рівня задоволення матеріальних потреб населення. У роздрібній торгівлі закупівельна діяльність сприяє своєчасному надходженню товарів для досягнення поставленої мети, а для решти учасників товаропросування є гарантією виживання за умов ринкової конкуренції [1].

Раціональна організація закупівельної діяльності на підприємствах сфери послуг, загального харчування, торговельних підприємствах своєчасно забезпечує ці підприємства сировиною, напівфабрикатами, продукцією, матеріально-технічними засобами й обладнанням, що є найважливішою передумовою ефективної та ритмічної роботи підприємства. Це, у свою чергу, дає змогу ефективніше задовольняти споживчий попит, сприяє прискоренню обігу грошових коштів, скороченню витрат і підвищенню рентабельності. Будь-яке підприємство великого та середнього масштабів бізнесу має відділ, який здійснює закупівлю, доставку й тимчасове зберігання сировини, напівфабрикатів і товарів споживання. Але може виникнути питання, чи ефективно відповідальні особи здійснюють ці процеси.

Дослідженням проблемних питань вирішення завдань закупівельної діяльності на підприємствах займаються вітчизняні та зарубіжні науковці, серед них Коул Д., Варді Е., Кристофер М., Ланглеу С., Смиричинський В., Чухрай Н., Крикавський Є., Кальченко А., Коноваленко В., Безугла Л., Кузьмін О. Є. та ін. Зважаючи на специфіку здійснення закупівельної діяльності на підприємствах у різних країнах, зокрема на вітчизняних підприємствах, можна сказати, що існує необхідність подальших досліджень задля підвищення ефективності здійснення закупівельної діяльності.

Метою написання статті є визначення сутності поняття «закупівельна діяльність», а також дослідження теоретичних засад здійснення закупівельної діяльності за сучасних економічних умов.

Проведені дослідження засвідчують, що у вітчизняній та світовій науковій літературі не існує єдиного визначення сутності поняття «закупівельна діяльність» (табл. 1) [1–5].

© Нежид О. Г., 2017

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «закупівельна діяльність» різними науковцями

Автор	Визначення
Смиричинський В. В. [4]	Процес прийняття рішення, за допомогою якого офіційна організація констатує наявність потреби у закуповуваних з його боку товарах і послугах, а також виявляє, оцінює і відбирає конкретні марки товарів і конкретних постачальників із числа наявних на ринку
Чухрай Н. І. [5]	Забезпечення підприємства сировиною, матеріалами та комплектуючими виробами, основним устаткуванням і допоміжним обладнанням, своєчасна їх закупівля в необхідних асортименті та кількості
Кальченко А. Г. [1]	Управління матеріальними потоками в процесі забезпечення підприємства матеріальними ресурсами і товарами
Коноваленко В. М. [2]	Діяльність, що є спрямованою на придбання ресурсів у підприємств-постачальників для їх використання у виробництві
Кристофер М., Веле А. [3]	Семиетапна модель, у межах якої закупівлі еволюціонують до етапу, орієнтованого на ланцюг вартості закупівлі. На цьому етапі необхідно активно управляти ланцюгом постачання для максимізації вартості, яку доставляють кінцевому покупцю
Безугла Л. С.	Здійснення закупівлі конкурентоспроможних товарів і послуг відповідно до запитів потенційних споживачів є головним завданням управління закупівельною діяльністю
Кузьмін О. Є.	Пошук оптимальних способів і джерел закупівлі та доставки продукції

Отже, не існує єдиного визначення сутності цього поняття, але визначення різних авторів не суперечать одне одному. Закупівельна діяльність є однією з основних логістичних підсистем і вивчає процес руху сировини, матеріалів, комплектуючих і запасних частин з ринку закупівель до складів підприємства [1–6].

Одним із найскладніших завдань закупівельної діяльності є визначення необхідної кількості продукції. Якщо підприємство займається роздрібною торгівлею, можна взяти за основу обсяги реалізації товарів за останні кілька років. Якщо ж підприємство зовсім недавно розпочало займатися бізнесом, то необхідна така кількість продукції, яка не буде надмірною і водночас дасть змогу стабільно задовольняти споживчий попит до наступної поставки товарів.

Управління закупівлями є спрямованим на забезпечення підприємства матеріалами, комплектуючими, запасними частинами, підтримання ритмічної роботи всіх відділів і підрозділів підприємства.

На ефективність управління закупівельною діяльністю впливає вибір постачальника, сировини та матеріалів. Для вирішення цього питання необхідно скласти специфікацію на постачальника, тобто визначити, якими можуть бути витрати на закупівлю, якість товару, що постачається, порядок постачань, обсяги виробництва постачальника, місце його знаходження. Виходячи з вимог до постачальника, доцільно вилучити тих, хто не задовольняє одному чи кільком критеріям, щоб у переліку залишилася обмежена кількість постачальників.

Діяльність, яка полягає у здійсненні закупівель, є комплексною, оскільки пов'язана як із функціональними видами діяльності на підприємстві, які утворюють ланцюг вартості, так і із зовнішнім оточенням, наприклад, із постачальниками, які можуть впливати на набуття стійкої конкурентної переваги на ринку. Цей вплив постачальників не обмежується скороченням витрат чи підвищенням якості придбаних матеріалів, а може полягати у можливості формування доданої цінності для клієнтів у ланцюгу поставок [5].

Основними принципами застосування методів управління закупівельною діяльністю підприємства є підвищення її ефективності, забезпечення самоокупності, господарської самостійності, моральної та матеріальної зацікавленості працівників сфери закупівель, конкурентоспроможності продукції, зниження її собівартості тощо [2].

Для підвищення ефективності закупівельної діяльності підприємству слід:

– знайомити постачальників і споживачів зі своїми завданнями й бути обізнаними з їх діловими операціями;

– проявляти готовність допомогти у разі виникнення проблем у партнерів;

– дотримуватися взятих на себе зобов'язань;

– ураховувати в діловій практиці інтереси партнерів;

– забезпечувати безперервний потік сировини, постачання комплектуючих і надання послуг, необхідних для роботи підприємства;

– забезпечувати підвищення якості отримуваних матеріалів;

– шукати компетентних і надійних постачальників;

– дотримуватися співвідношення «ціна–якість» у процесі закупівлі;

– сприяти підвищенню конкурентоспроможності;

– забезпечувати скорочення адміністративних витрат [4].

Таким чином, одним із важливих видів діяльності суб'єктів підприємництва є закупівельна діяльність, яка має стратегічне значення як для окремого підприємства, так і для учасників ланцюга постачання у цілому.

Під час виконання видів діяльності, що є пов'язаними із закупівлею товарно-матеріальних цінностей, відбувається інтеграція багатьох функцій для розв'язання завдань як оперативного, так і стратегічного рівня. У ході дослідження теоретичних засад здійснення закупівельної діяльності та її сутності було уточнено й надано авторське визначення поняття «закупівельна діяльність», запропоновано заходи для підвищення ефективності закупівельної діяльності. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення західноєвропейського досвіду управління закупівельною діяльністю на підприємствах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Руденко Г. Р.

Література: 1. Кальченко А. Г. Логістика: підручник. Київ: КНЕУ, 2003. 284 с. **2.** Коноваленко В. М. Концептуальні основи та принципи управління закупівельною діяльністю підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2004. № 1. С. 92–101. **3.** Кристофер М. Логистика и управление цепочками поставок/под общ. ред. В. С. Лукинского. СПб.: Питер, 2004. 316 с. **4.** Смиричинський В. В. Логістичний менеджмент державних закупівель: теоретико-правовий та методологічний аспект: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 390 с. **5.** Чухрай Н. І., Патора Р. Р. Інновації та логістика товарів: монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2002. 228 с. **6.** Мате Э., Диксье Д. Материально-техническое обеспечение деятельности предприятия/пер. с франц.; под общ. ред. В. С. Загашвили. М.: Прогресс, 1993. 160 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

УДК 347.63

Некрасова К. Д.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто правове регулювання застосування методу сурогатного материнства. Визначено основні аспекти, виявлено недоліки правового регулювання застосування сурогатного материнства в Україні. Проведено порівняльний аналіз законодавчих положень різних держав щодо регулювання застосування сурогатного материнства. Запропоновано напрями вдосконалення правового регулювання застосування сурогатного материнства.*

Ключові слова: *законодавство, законодавче регулювання, репродуктивна медицина, сурогатне материнство, договір.*

Аннотация. *Рассмотрено правовое регулирование применения метода суррогатного материнства. Определены основные аспекты, выявлены недостатки правового регулирования применения суррогатного материнства в Украине. Проведен сравнительный анализ законодательных положений различных государств по регулированию применения суррогатного материнства. Предложены направления совершенствования правового регулирования применения суррогатного материнства.*

© Некрасова К. Д., 2017

Ключевые слова: *законодательство, законодательное регулирование, репродуктивная медицина, суррогатное материнство, договор.*

Annotation. *The legal regulation of the application of the surrogate motherhood method is considered. The main aspects are identified, shortcomings of the legal regulation of the use of surrogate motherhood in Ukraine are revealed. A comparative analysis of the legislative provisions of various states on regulating the use of surrogate motherhood has been carried out. Proposed directions for improving the legal regulation of the use of surrogate motherhood.*

Keywords: *legislation, legislative regulation, reproductive medicine, surrogate motherhood, contract.*

На сьогоднішній день у більшості європейських країн спостерігається демографічна криза. В Україні також існує постійна тенденція до зниження чисельності населення, чому сприяє чимало факторів, і один із них – це безплідність. Четверта частина українських сімей так чи інакше потерпає через цю недугу. Одним із способів мати дітей, незважаючи на безпліддя, є застосування допоміжних репродуктивних технологій, зокрема сурогатного материнства.

В Україні, як і в зарубіжних країнах, є і прихильники, і супротивники цієї репродуктивної технології, що не може не позначатися на її правовому регулюванні.

Дослідженням окремих аспектів правового регулювання сурогатного материнства займалися Михальчук О., Таланов Ю., Ватрас В., Коломієць А., Корбут Ю., Майданик Р., Москалюк В. та ін.

Як справедливо зазначає Таланов Ю., незважаючи на наявність прихильників чи супротивників сурогатного материнства, воно існує, і не лише існує, а набирає обертів як у світі, так і в Україні. Отже, щоб більш розважливо та із «найменшими втратами» цей процес законодавчо закріпився в нашій країні і став частиною національної свідомості, необхідно дослідити міжнародний досвід і безпосередньо історію сурогатного материнства [1].

Актуальність обраної теми є визначуваною недостатністю врегулювання процесу застосування сурогатного материнства в Україні. Чимала кількість прогалин і суперечностей існує в українському законодавстві, які часто стають причиною конфліктів і непорозумінь, хоча ця репродуктивна технологія є ефективною в боротьбі із такою недугою, як безпліддя.

Метою написання статті є виявлення основних проблем, пов'язаних із недостатнім правовим урегулюванням, дослідження порядку використання сурогатного материнства як методу допоміжних репродуктивних технологій і формулювання пропозицій щодо їх вирішення через порівняння українського досвіду із зарубіжним.

Проблематика штучного запліднення та імплантації зародка є предметом регулювання не лише Сімейного кодексу України. Сама процедура визначається в законодавстві про охорону здоров'я, а питання про укладення відповідного договору між подружжям і сурогатною матір'ю регулюється нормами цивільного права, визначення походження дитини регламентується сімейним законодавством. Отже, це правовідношення носить комплексний характер, йому властиві елементи і сімейно-правових, і цивільно-правових, і адміністративно-правових відносин.

Застосування сурогатного материнства як репродуктивного методу в Україні забезпечується Сімейним кодексом України (ч. 2 ст.123, ст.139), Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.92 № 2801-XII, наказом Міністерства юстиції «Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні» від 18.10.2000 № 52 / 5, наказом Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 9.09.2013 № 787. Ці нормативно-правові акти є спрямованими на закріплення права на застосування допоміжних репродуктивних технологій і врегулювання медичних нюансів, але залишають юридичний аспект без належної уваги [2; 4; 6–8].

Єдиного, конкретного визначення поняття сурогатного материнства чинне законодавство не дає. З медичної точки зору сурогатне материнство можна визначити як перенесення ембріона, отриманого заплідненням яйцеклітини біологічної матері-дружини спермою біологічного батька-чоловіка, у порожнину матки іншої жінки та виношування дитини, яка є біологічно для неї чужою. Простіше кажучи, це виношування жінкою чужої дитини, із подальшим переданням її генетичним батькам відповідно до положень укладеного між ними договору. Підкреслюючи переваги саме такого способу реалізації права на батьківство, сурогатне материнство часто порівнюють із усиновленням, але з правовими перевагами: не потрібно отримувати дозвіл відповідних державних органів, не потрібна судова процедура, не застосовується процедура усиновлення, у сурогатної матері не виникають жодні права по відношенню до дитини.

Зауважимо, що в зарубіжних країнах ставлення до сурогатного материнства є неоднозначним. Так, у Канаді договір про сурогатне материнство не має юридичної сили. Законодавчо дозволено на комерційній основі використання сурогатного виношування в більшості штатів США, у Грузії, Україні. У Данії, Норвегії, Швеції, Австралії, Ізраїлі, Іспанії дозволяється некомерційне сурогатне материнство. Однак, у Греції, Ірландії, Фінляндії, Бельгії застосування цього інституту ніяк не регламентується законом [3]. У своїй науковій праці Дахно Ф. пояснює це різними стандартами світосприйняття в кожній окремій державі [5].

У зв'язку з численними морально-етичними та релігійними аспектами цього питання національні законодавства та політика багатьох країн не визначилися однозначно із ставленням до штучного дітонародження. Тому виникають ситуації, коли громадяни однієї країни перетинають кордон іншої для реалізації своїх репродуктивних прав. Наслідком цього є не тільки виникнення правовідносин з іноземним елементом, але і можливі зловживання правом та криміналізація.

Сучасна медична наука розрізняє два види сурогатного материнства:

– повна, або гестаційна сурогатність передбачає перенесення до організму сурогатної матері ембріона людини, зачатого подружжям, дружиною та донором, донорами. При цьому сурогатна мати не має генетичного зв'язку з дитиною;

– часткова, або гендерна сурогатність передбачає генетичний зв'язок з дитиною, оскільки використовується яйцеклітина сурогатної матері [5].

З огляду на норму ч. 2 ст. 123 Сімейного кодексу України, метод сурогатного материнства передбачає перенесення до організму сурогатної матері ембріона людини, зачатого подружжям (генетичними батьками). Отже, українське законодавство передбачає лише один спосіб – повну (гестаційну) сурогатність, а випадки застосування інших видів не врегульовані нормами про сурогатне материнство [7].

Відповідно до загальних засад цивільного законодавства України, будь-яке свавільне втручання в особисте життя людини забороняється. Право на материнство та батьківство, безсумнівно, належить до особистих немайнових прав особи, і тому не допускає жодного контролю та втручання. Особи на власний розсуд розпоряджаються цим правом, вирішують, коли ним скористатися і яким чином. Цивільним кодексом України у ст. 281 передбачено, що повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно із порядком та умовами, установленими законодавством [6].

Ця норма дублюється п. 1.7 Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Право дружини на материнство та право чоловіка на батьківство також передбачено у Сімейному кодексі України, де, крім того, вказано, що небажання чоловіка мати дитину або нездатність його до зачаття дитини, а також відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини може бути причиною розірвання шлюбу; позбавлення жінки (чоловіка) можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею (ним) конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї є підставою для відшкодування завданої їй моральної шкоди (ст. 49; 50) [7].

Що стосується участі в програмі сурогатного материнства осіб, які не перебувають у шлюбі, але проживають разом, то відповідно до ч. 2 ст. 123 Сімейного кодексу України у разі перенесення до організму жінки ембріона людини, зачатого подружжям у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя [7]. Подружжя – це особи, які перебувають у шлюбі між собою. Юридично оформленим є шлюб, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану (ст. 21 Сімейного кодексу України). Згідно з ч. 2 ст. 21 Сімейного кодексу України проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою виникнення у них прав та обов'язків подружжя. Згідно з ч. 1 ст. 122 Сімейного кодексу України дитина, яка зачата і народжена у шлюбі, походить від подружжя. Походження дитини від подружжя визначається на підставі свідоцтва про шлюб і документа закладу охорони здоров'я про народження дитини.

За цивільним законодавством України сурогатна матір і замовники (подружжя) мають право укласти між собою певний договір (наприклад, договір про надання послуг). У цьому договорі повинні бути прописані права та обов'язки сурогатної матері та майбутніх батьків. Ще до народження дитини сурогатна матір підписує особливу згоду про те, що вона не заперечує проти запису батьками дитини її «замовників», яка нотаріально посвідчується. У доповненні до Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» визначено, що подружжя, яке дало згоду на застосування допоміжних репродуктивних технологій, володіє батьківськими правами й обов'язками стосовно дітей, які народилися в результаті цих методик [8]. Це положення підтверджується ч. 2 ст. 123 Сімейного кодексу України. У такий спосіб законодавець забезпечує захист прав дитини та прав подружжя, що є біологічними батьками дитини. Так, зачатій у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій дитині гарантовано право на родину, наявність матері та батька, які є її біологічними батьками.

Дещо інакше це питання регулюється австралійським законодавством. Австралія, як відомо, є федерацією, і ставлення місцевої влади кожного з штатів до сурогатного материнства не однакове. Легальним визнано лише гестаційне сурогатне материнство, що базується на альтруїстичних засадах. У Новому Південному Уельсі, наприклад, передбачено презумпцію материнства жінки, яка народила, у цьому випадку сурогатної матері, тому тут біологічній матері (жінці – «замовниці») дійсно складно одержати юридичні права материнства. У Квінсленді не обов'язково, щоб батьки-замовники мали хоч абияку генетичну спорідненість із дитиною, народженою сурогатною матір'ю. У Південній Австралії передбачено автоматичне перенесення батьківських прав до біологічних бать-

ків; чоловіка біологічної матері вважають батьком дитини. У Західній Австралії сурогатна матір має три місяці на прийняття рішення, чи віддавати дитину після народження [11].

З приводу можливості укладення договору сурогатного материнства на території України іноземцями часто виникають непорозуміння та суперечки. Усе залежить від того, яким чином питання сурогатного материнства вирішується на батьківщині «замовників». Не поодинокі випадки, коли генетичні батьки-іноземці не можуть забрати додому вже народжену сурогатною матір'ю дитину, оскільки відповідно до чинного законодавства їх держави такий вид репродуктивних технологій не передбачено або заборонено законом.

Слід звернути увагу на те, що репродуктивна медицина можлива лише за медичними показаннями, у жодному разі не за соціальними. Іншими словами, це лише питання здоров'я, дійсної фізичної можливості осіб до зачаття та народження дитини. Якщо ж говорити про сурогатну матір як сторону договору, то Верес І. виділяє такі обов'язкові критерії, яким вона має відповідати:

– віковий: повноліття, максимальний вік законодавчо не передбачений, проте на практиці це 35–36 років;

– медичний: не повинна мати протипоказань для виношування та народження дитини, психічне та соматичне здоров'я;

– соціальний: наявність власної здорової дитини;

– юридичний: заява про згоду на проведення імплантації ембріона, що прикріплюється до договору.

З приводу генетичних батьків дитини як іншої сторони договору, то кожний з подружжя, відповідно до вимог ст. 281 Цивільного кодексу України та ст. 6 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині», має бути повнолітнім і дієздатним. Іншими словами, навіть якщо в результаті укладення шлюбу неповнолітні особи набули повної цивільної дієздатності, надавати свій генетичний матеріал вони права не мають. В Україні цей договір має бути укладений у письмовій формі та, як правило, завірений нотаріально. Проте законодавство такої вимоги не містить. Вважаємо доцільним положення ч. 2 ст. 53 Кодексу Республіки Білорусь про шлюб і сім'ю, за яким договір сурогатного материнства укладається сурогатною та генетичною матір'ю в письмовій формі й підлягає нотаріальному завіренню [9].

Що стосується строків, то у договорі обов'язково необхідно вказати момент набрання ним чинності та припинення його дії, строки виконання окремих зобов'язань (періодичність проходження планових медичних обстежень, строк передачі малюка батькам, строк, протягом якого генетичні батьки зобов'язуються нести витрати з оздоровлення сурогатної матері після пологів та ін.).

Договір про сурогатне материнство має ризиковий характер і спрямований не на гарантоване, а лише на можливе досягнення результату медичного втручання, що зумовлено як об'єктивними чинниками, так і імовірнісним характером біологічних параметрів функціонування організму сурогатної матері, ембріона і дитини. Тому до договору про сурогатне материнство необхідно також додати особливі умови, від яких ніхто не застрахований. Зокрема, Явор О. пропонує врегулювати у договорі такі випадки: народження сурогатною матір'ю кількох дітей; народження дитини з вадами розвитку, що не пов'язано з поведінкою сурогатної матері під час вагітності; народження мертвої дитини або настання викидня; неможливість настання вагітності у результаті повного циклу процедур щодо сурогатної матері; необхідність проведення штучного переривання вагітності згідно з медичним висновком лікарів; розірвання шлюбу генетичними батьками; смерть одного чи обох генетичних батьків [11].

Важливою проблемою, також недостатньо врегульованою на законодавчому рівні, є питання односторонньої відмови від договору сурогатного материнства. Така відмова з обох сторін можлива лише до безпосередньої імплантації ембріона сурогатній матері. Що стосується випадків відмови передати дитину генетичним батькам, то з цього приводу законодавець чітко вказує на їх протиправність. У Сімейному кодексі України визначено: батьками дитини, народженої сурогатною матір'ю, вважаються генетичні батьки (ч. 2 ст. 123). Батьки мають право вимагати відібрання малолітньої дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду (ч. 2. ст. 163) [7].

Заслуговує на увагу оформлення відносин сурогатного материнства в Греції. Так, для того щоб договір між генетичними батьками та сурогатною матір'ю вважався легальним, необхідно отримати судовий дозвіл на проведення такої процедури. Звернувшись до суду одразу після укладення договору сурогатного материнства, довівши необхідність застосування вказаного методу фізіологічною неспроможністю виносити та народити дитину самостійно, жінка тим самим отримує гарантію на одержання материнських прав на дитину, яка буде народжена сурогатною матір'ю. До того ж лише жінка може ініціювати процес судового розгляду законності підстав укладення договору сурогатного материнства, а її чоловік, якщо такий є, автоматично визнається батьком такої дитини [11].

У США сурогатне материнство юридично оформлюється так само шляхом укладення відповідного договору щодо виношування та народження дитини сурогатною матір'ю, яким визначено права й обов'язки сторін, а також строки таких відносин між ними. Усі батьківські права переходять до осіб, які підписали таку угоду з метою стати батьками дитини. Проте, договір має бути схвалений судом. Без такої умови договір буде визнаний нікчем-

ним, а батьківські права залишаться сурогатній матері та її чоловіку, якщо він також є стороною договору [11]. Серед істотних умов, окрім вже зазначеного предмета, обов'язково вказується ціна, місце та строк договору, заклад, у якому буде здійснюватися запліднення та прийматимуться пологи, умови та строки оплати послуг сурогатної матері, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору, інші умови.

Можна з впевненістю стверджувати, що нині сурогатне материнство є одним з ефективних способів подолання проблеми безпліддя та продовження роду. Хоча ставлення суспільства до вказаної методики репродуктивної медицини суперечливе, від стовідсоткового схвалення до категоричного запереченням, його доцільність і користь є очевидними: сурогатне материнство дозволяє «народити» власну дитину.

Цей інститут репродуктивної медицини достатньо молодий, має свої особливості закріплення залежно від країни, і тому не дивно, що його правове регулювання ще потребує вдосконалення та внесення відповідних змін, це стосується передусім українського законодавства. Так, основними недоліками українського законодавства у сфері регулювання сурогатного материнства, які потребують усунення, є відсутність окремого спеціального нормативно-правового акта, який би детально регламентував і характеризував порядок застосування вказаної процедури; неврегульованість суттєвих умов договору сурогатного материнства, що укладається між генетичними батьками та сурогатною матір'ю.

Таким чином, виходячи з визначених недоліків, вважаємо за потрібне передбачити внесення змін до чинного законодавства, що регулює відносини у сфері сурогатного материнства: визначити конкретні вимоги до подружжя, яке бажає скористатися такою послугою (окрім медичного, тобто їх дієздатність, вік); закріпити чіткий перелік обов'язкових умов договору сурогатного материнства, за відсутності хоча б однієї з яких такий договір буде визнаний недійсним; варто передбачити предмет, строки, ціну, відповідальність, а також форс-мажорні умови – потребу переривання вагітності за медичними показниками, народження більше однієї дитини, народження дитини з вадами та ін.; установити заборону визнання батьками дитини, народженої в результаті застосування сурогатного материнства, іноземців, у країні походження яких таку процедуру вважають незаконною.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, професор Сергієнко В. В.

Література: 1. Таланов Ю. Ю. Сурогатне материнство: морально-правові аспекти. *Право.* 2012. Вип. 19. С. 42–47. **2.** Данченко О. Які правові проблеми застосування методу сурогатного материнства виникають в українських реаліях та як їх можна подолати. URL: http://zib.com.ua/ua/125820-yaki_pravovi_problemi_zastosuvannya_metodu_surogatnogo_mater.html. **3.** Красицька Л. Визначення походження дитини при застосуванні форм репродуктивної медицини. *Підприємство, господарство і право.* 2004. № 7. С. 31–33. **4.** Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801–XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2801-12. **5.** Дахно Ф. В. Сурогатне материнство. *Жіночий лікар.* 2007. № 3. С. 27–31. **6.** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **7.** Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14. **8.** Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: Закон України від 16.07.1999 № 1007–XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14. **9.** Материнство. Сайт для мам. URL: http://www.materinstwo.com. **10.** Корбут Ю. Н. Установление происхождения детей при рождении ребенка суррогатной матерью. URL: http://elibrary.miu.by/conferences!/item.npsmu-apn-xxi/issue.i/article.11.html. **11.** Явор О. А. Правові аспекти сурогатного материнства. *Університетські наукові записки.* 2012. № 4. С. 127–133.

НЕОБХІДНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

УДК 657:651.78

Некрасова К. Д.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено необхідність упровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні. Визначено основні проблеми впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Запропоновано напрями їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *економіка, міжнародні стандарти, облік, звітність, бухгалтерський облік, ефективність, упровадження.*

Аннотация. *Доказана необходимость внедрения международных стандартов бухгалтерского учета в Украине. Определены основные проблемы внедрения международных стандартов бухгалтерского учета. Предложены направления их эффективного решения.*

Ключевые слова: *экономика, международные стандарты, учет, отчетность, бухгалтерский учет, эффективность, внедрение.*

Annotation. *The need to introduce international accounting standards in Ukraine is proved. The main problems of the introduction of international accounting standards are identified. Directions for their effective solution are proposed.*

Keywords: *economy, international standards, accounting, reporting, efficiency, implementation.*

На сьогоднішній день у зв'язку із процесами глобалізації економіки відбуваються принципові зміни економічних відносин між країнами, фінансових систем і механізмів, правил ведення бізнесу.

Якість наданої українськими підприємствами фінансової інформації своїм потенційним іноземним інвесторам, а також її повнота і прозорість є одним із факторів, що значно сповільнюють розвиток вітчизняних підприємств і взаємодію виробників з іноземними суб'єктами господарювання, а також перешкоджають насиченню економіки країни іноземним капіталом.

Дослідженням проблемних питань стосовно впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку займалися Бутинець Ф., Горецька Л., Голов С., Романів О., Костюченко В., Яковенко Я., Лукановська І., Лопатовський О., Гриценко В. та ін.

Актуальність статті є зумовленою неможливістю адекватної оцінки результату діяльності підприємства через невідповідність стандартів звітності, що, у свою чергу, унеможливлює збільшення потоку іноземних інвестицій. На сучасному етапі гальмування застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку тотожне гальмуванню розвитку та стабілізації української економіки.

Саме рівень підприємства забезпечує суспільство необхідними товарами та послугами, кваліфіковані кадри країни також локалізовані на підприємствах. Безпосередньо на цьому рівні вирішуються питання економного розподілу ресурсів, застосування високоефективної техніки, технологій і реалізації продукції [1].

Метою написання статті є дослідження ефективності та методів упровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також розгляд основних переваг міжнародного бухгалтерського обліку.

Глобального характеру набуває проблема невідповідності моделей бухгалтерського обліку. Проблема уніфікації бухгалтерського обліку є загальносвітовою, вона виникає в процесі роботи укладачів і користувачів фінансових звітів. Зарубіжні суб'єкти зазнають труднощів, аналізуючи фінансову звітність, складену відповідно до українських стандартів [2].

Зауважимо, що Україна не першою стикається з такого роду проблемою, свого часу чимало країн мали такі самі. Саме труднощі, з якими стикалися країни, змусили їх усвідомити, що інтернаціоналізація бізнесу вимагає застосування єдиної методології, принципів і норм ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, уніфікації її форм і показників. Стандартизація передбачає з боку держави стрімке і своєчасне реформування, а також контроль над виконанням зобов'язань. Із цим пов'язані серйозні фінансові витрати і чітка реструктуризація виконання планових розрахунків і процесів.

© Некрасова К. Д., 2017

Необхідність застосування єдиних міжнародних стандартів є зумовленою тим, що:

– інвестори шукають об'єкти для інвестування в усьому світі;

– компанії бажають отримати кредит із найменшим відсотком у будь-якій країні;

– об'єднуються підприємства, що розміщуються в сусідніх країнах;

– відмінності в системах бухгалтерського обліку можуть повністю унеможливити порівняння показників фінансової звітності [3].

Справжнім викликом є впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на підприємствах, оскільки існує проблема несумісності завдань, які ставляться власниками підприємств перед службами фінансового менеджменту і бухгалтерією. Невтримна жага до мінімізації оподаткування (не завжди законними методами) входить у протиріччя із вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності, якими як обов'язкові визначено такі поняття, як прозорість, зрозумілість, порівнянність інформації.

Для підприємств, які використовують міжнародні стандарти фінансової звітності, проблемою є те, що складання фінансової звітності за міжнародними стандартами відбувається паралельно з веденням обліку за національними стандартами. Бухгалтери підприємств часто просто не можуть приділяти належну увагу питанням упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, а керівництво підприємств з різних причин не вважає за доцільне створювати окремий підрозділ або розширювати штат працівників у зв'язку із упровадженням міжнародних стандартів фінансової звітності.

Перевагами побудови системи обліку за принципами міжнародних стандартів є:

– автоматизація рутинних бізнес-процесів компанії (проаналізувавши час, витрачений співробітниками фронт-офісу, можна побачити, що не більше 50 % часу витрачається на їх пряму роботу над розвитком ринку і продукту, а решта 50 % робочого часу витрачається на з'ясування питань з бухгалтерією стосовно податкового обліку, управлінського обліку та ін.);

– можливість кредитування: однією з причин, чому кредитування в Україні коштує дорого і доступно не всім, є відсутність довіри і високі ризики неповернення; чим вище ризик, тим вищою є вартість;

– ухвалення ефективних управлінських рішень: динаміка фінансових показників, розрахованих за допомогою порівнянних даних фінансової звітності, указує на тренди в зміні позиції компанії на ринку, зміні її фінансового стану;

– консолідована звітність: застосування міжнародних стандартів фінансової звітності дає змогу власнику компаній уніфікувати звітність у різних країнах для прийняття ефективних стратегічних і тактичних рішень [2].

Одним із важливих факторів успішного розвитку бізнесу є інформаційне взаємопорозуміння, тому перехід національної системи бухгалтерського обліку і складання звітності до міжнародних стандартів є вимогою часу. Але, як відзначають науковці та практики, перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні стикається з необхідністю вирішення певного кола проблемних питань через відсутність:

– освітніх програм щодо міжнародних стандартів фінансового обліку;

– достатньої кількості фахівців щодо міжнародних стандартів фінансової звітності;

– матеріальної бази і засобів переходу України до застосування міжнародних стандартів фінансової звітності.

Напрямами вирішення проблем є:

– створення методичних рекомендацій щодо застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

– координація дій органів державної влади, що регулюють організацію та методику бухгалтерського обліку і звітності;

– узгодження норм положень (стандартів) бухгалтерського обліку та податкового законодавства задля формування оптимальної моделі взаємозв'язку системи оподаткування з системою бухгалтерського обліку;

– видання навчально-методичної літератури, яка висвітлює застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

– підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бухгалтерського обліку;

– запровадження заходів, що є спрямованими на дотримання професійної етики;

– міжнародне співробітництво в межах міжнародних спеціалізованих професійних організацій [3].

Вважаємо, що державі слід також запровадити матеріальне заохочення підприємців до застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. З огляду на те, що впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на підприємстві є важким і трудомістким процесом, держава мала б узяти на себе деякі витрати, пов'язані із цим. Доречно було б упровадити систему пільг для підприємств, що переходять до застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності або вже застосовують

їх. Це, звісно, не короткострокова інвестиція, яка миттєво принесе прибуток, але якщо розглядати перспективи розвитку на кілька років, зрозуміло, що зростання обсягів іноземних інвестицій дало б поштовх для розвитку вітчизняних підприємств. Відповідно розвиток місцевих підприємств може гарантувати збільшення податків, що вони сплачують до бюджету.

Важливим є також запровадження преміальної системи для тих працівників, які користуються міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності. У цьому випадку зобов'язання платника варто покласти на державу лише частково, не більше 70 %, а решту сплачуватиме підприємство, спираючись на виручені від пільг гроші. Лише матеріальне заохочення до змін допоможе залучити якомога більше підприємств до застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що згодом ще більше сприятиме наповненню бюджету нашої країни.

Таким чином, нині питання переходу до застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності для України є актуальним і перспективним, однак, існують певні перешкоди на шляху до його вирішення. Для ефективнішого впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності українському уряду слід спрямовано гармонізувати чинне законодавство і безпосередньо міжнародні стандарти. Такий процес має в майбутньому підняти економіку України на принципово новий рівень, створити сприятливі умови для міжнародної кооперації. Упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності дасть змогу залучити іноземних інвесторів і розширити експортні можливості нашої країни, що сприятиме зниженню безробіття, забезпечить вихід із кризового становища і майбутнє процвітання вітчизняної економіки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Проблематика еволюційних процесів організації виробництва, його менеджменту та обліку. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/17597?mode=full. **2.** Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Житомир: Рута, 2002. 544 с. **3.** Головащенко Е. М., Алфимова А. И. Необходимость и проблемы внедрения международных стандартов бухгалтерского учета в Украине. URL: http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Economics/7_95905.doc.htm. **4.** Цимбал Л. Стандартизація бухгалтерського обліку: навіщо і кому це потрібно? // Forbes. Україна. URL: http://forbes.net.ua/ua/opinions/1415918-standartizaciya-buhgalterskogo-obliku-navishcho-i-komu-ce-potribno.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКО-ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 659.100

Некрасова Ю. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність поняття «постачальницько-збутова діяльність підприємства». Проаналізовано теоретичні аспекти підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності. Розглянуто основні засоби та інструменти підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності.*

Ключові слова: *підприємство, організація, діяльність, попит, збут, постачання, постачальницько-збутова діяльність, управління попитом, матеріальний потік, інформаційний потік, контролінг, SWOT-аналіз, ICT-аналіз, ROI-аналіз.*

© Некрасова Ю. О., 2017

Аннотация. *Определена сущность понятия «снабженческо-сбытовая деятельность предприятия». Проанализированы теоретические аспекты повышения эффективности снабженческо-сбытовой деятельности. Рассмотрены основные средства и инструменты повышения эффективности снабженческо-сбытовой деятельности.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, деятельность, спрос, сбыт, снабжение, снабженческо-сбытовая деятельность, управление спросом, материальный поток, информационный поток, контроллинг, SWOT-анализ, ICT-анализ, ROI-анализ.*

Annotation. *The essence of the concept of «supply and sales activities of the enterprise» is defined. The theoretical aspects of increasing the efficiency of supply and marketing activities are analyzed. The main tools and tools for increasing the efficiency of supply and marketing activities are considered.*

Keywords: *enterprise, organization, activity, demand, sales, supply, supply and marketing activities, demand management, material flow, information flow, controlling, SWOT analysis, IST analysis, ROI analysis.*

За сучасних ринкових умов будь-яке підприємство вважає одним з основних завдань максимізацію прибутку. Постачання сировини, матеріалів і продаж готової продукції і послуг – це ті питання, що турбують керівників будь-якої ланки. Під час кризи продажу та зростання цін на сировину і матеріали воно стає особливо важливим, об'єктом пильної уваги керівництва підприємства.

Ефективність постачання та збуту товарів визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому, від неї залежить прибутковість і планомірність роботи підприємства. Проблематику підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності за сучасних умов господарської діяльності недостатньо розглянуто у працях вітчизняних і зарубіжних науковців.

Дослідженням питань постачання та збуту займалися Котлер Ф., Коул Д., Крайнік О., Липчук В., Огерчук Ю., Барвінська Є., Березівський П., Гаджинський О., Горбонос Ф., Єлізаров Ю., Кальченко А. та ін. Однак, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

У дослідженнях науковців з питань підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності вітчизняних підприємств недостатньо уваги приділяється відповідності процесів, які протікають протягом постачальницько-збутової діяльності, стратегічним цілям організації, відсутня адаптована до вітчизняних умов методика управління та комплексного аналізу постачальницько-збутової діяльності підприємства. З огляду на це актуальним є питання підвищення ефективності постачальницько-збутової підприємства.

Метою написання статті є розгляд теоретичних аспектів підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності підприємства.

Правильно організована постачальницько-збутова діяльність дає змогу не тільки отримувати потрібну кількість товарів у потрібний час, але і впливати на постачальників і виробників. Підприємству для отримання прибутку необхідно ефективно організовувати постачання сировини і матеріалів із найменшими витратами, забезпечувати попит на свою продукцію, залучати якомога більше клієнтів і покупців, інакше за умов жорсткої ринкової конкуренції воно просто не виживе. У планах підприємства обов'язково має стояти завдання підвищення ефективності організації постачальницько-збутової діяльності.

Сам термін «постачальницько-збутова діяльність» визначають як невід'ємну частину органічно єдиного комплексу діяльності, що є спрямованою на забезпечення підприємства матеріально-технічними ресурсами з оптимальними витратами відповідно до асортиментної політики і доведення готової продукції і послуг до споживача, у тому числі сервісне обслуговування. Зважаючи на те, що від ефективної організації постачальницько-збутової діяльності залежить виробнича програма підприємства і результати його господарської діяльності, ґрунтовне дослідження цих процесів є надзвичайно актуальним.

Для отримання максимального ефекту від постачальницько-збутової діяльності підприємству важливо постійно проводити роботу щодо вдосконалення цього процесу. Розробка заходів задля цього має базуватися на результатах оцінки ефективності постачальницько-збутової роботи за всіма її напрямками.

Для підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності на підприємстві постійному контролю підлягають управління:

– інформаційними потоками;

– попитом;

– взаємовідносинами з постачальниками та споживачами;

– матеріальними потоками;

– витратами та прибутком [1].

Розглянемо детальніше ці напрями підвищення ефективності постачальницько-збутової діяльності.

1. Управління інформаційними потоками. Базовими мають стати заходи щодо вдосконалення інформаційної забезпеченості, оскільки ефективне здійснення постачальницько-збутової діяльності неможливе без докладної, достовірної та своєчасної інформації. Задля цього на підприємстві доцільно вести комп'ютерний облік сировини, матеріалів і товарів на складі, мати інформаційні бази даних (правові, бухгалтерські та ін.). Важливо мати можливість оперативно отримувати інформацію для прийняття управлінських рішень щодо постачальницько-збутової діяльності. Ефективним буде створення пов'язаних баз даних за усіма напрямками комерційної діяльності [2].

2. Управління попитом. Для забезпечення ефективної діяльності з управління попитом доцільним є застосування логістичних принципів при визначенні потреби в сировині, матеріалах і товарах. Для цього використовують різні системи контролю стану запасів і готової продукції: системи оперативного управління, рівномірної поставки, поповнення запасу до максимального рівня, із фіксованим розміром замовлення при періодичній або безперервній перевірці фактичного рівня запасу та ін. У збутовій діяльності вивчають попит покупців, їх бажання і готовність купувати певні товари. Залежно від специфіки діяльності підприємства доцільним може бути створення вужчого, але глибокого асортименту; заміна морально застарілих, неходових товарів новими [2; 3].

3. Управління взаємовідносинами з постачальниками та споживачами. Підвищення ефективності закупівельної діяльності впливатиме на ефективний вибір постачальників, співпраця з якими забезпечує максимальну вигоду й мінімальний ризик. З цією метою проводять порівняльну характеристику постачальників за найважливішими критеріями. Необхідно також визначити, закуповувати товар у виробника чи у посередника. Природно, що ціна у виробника буде нижчою, тоді головним критерієм є витрати.

Для забезпечення ефективної договірної роботи необхідним є грамотне складання договорів, як з постачальниками, так і з покупцями, тобто укладання договорів на найвигідніших для підприємства умовах. Вигідними умовами договору є:

– здійснення доставки (вивезення) сировини, матеріалів, готової продукції силами іншої сторони, тобто коли транспортні витрати бере на себе постачальник (покупець);

– вигідний розподіл ризику за форс-мажорних обставин;

– у договорах із постачальниками – фіксовані ціни протягом певного періоду, на термін дії договору; відстрочка платежу за отримані сировину та матеріали, мінімальний розмір закупівельної партії за певний період;

– у договорах із покупцями – передоплата за готову продукцію та ін. 4. Управління матеріальними потоками. Ефективне управління матеріальними потоками передбачає мінімізацію витрат на транспортування та зберігання товарів. У випадку, коли за договором організація-покупець є замовником транспорту, їй необхідно визначити, що вигідніше, залучити для перевезення вантажу сторонню організацію або використовувати власний транспорт. При ухваленні рішення щодо цього питання організація має враховувати розмір партії, періодичність замовлень, а також провести порівняльний аналіз витрат за застосування обох варіантів. Якщо фірма здійснює доставку товарів власним транспортом, вона має вести роботу з оптимізації маршрутів задля економії палива та часу перебування автомобіля в дорозі.

5. Управління витратами, прибутком. Для збільшення прибутку необхідно вести контроль за виконанням договорів окремо за кожним контрагентом, у тому числі і контроль за виконанням своїх договірних зобов'язань. Така робота дозволить оперативно запроваджувати заходи щодо прискорення оборотності дебіторської заборгованості, зниження кредиторської заборгованості, а також уникнути штрафів і пені за прострочені зобов'язання. Одним із таких заходів є надання знижок при передоплаті за товар. У такий спосіб підприємство вивільняє свої оборотні кошти, що дає змогу погасити зобов'язання перед кредиторами [1].

Для збільшення прибутку застосовують також нецінові засоби залучення покупців і стимулювання продажів. До таких засобів належать організація стендів торговельної організації на спеціалізованих виставках, реклама в спеціалізованих друкованих виданнях у вигляді невеликих статей з інформацією про запропонований товар, товар-новинку, надання додаткових послуг та ін. Ефективність діяльності з продажу товарів залежить не тільки від розміру валового доходу, але і від роботи з оптимізації та зниження частки витрат, що є пов'язаними з реалізацією товарів.

Як теорію, методологію та інструментарій дослідження і підвищення ефективності постачальницько-збутових операцій використовують контролінг. У центрі його уваги перебувають напрями виявлення слабких місць у постачальницько-збутовій діяльності та пошук можливостей її оптимізації [1].

Контролінг постачальницько-збутової діяльності можна розглядати як систематичне критико-аналітичне планове тестування (перевірку) та оцінку стану основних показників, характеристик і цілей політики постачальницько-збутової діяльності. Із застосуванням контролінгу забезпечується можливість виявлення й обліку зворотних зв'язків у процесі постачальницько-збутової діяльності й запровадження відповідних заходів розподільчого комплексу маркетингу.

Метою контролінгу є підвищення економічної ефективності постачальницько-збутової діяльності. Досягнення цієї мети забезпечується гнучким оперативним попередженням недоліків у постачальницько-збутової діяльності, їх виявленням і усуненням шляхом запровадження комплексу ефективних заходів [1].

Цілі контролінгу мають бути пов'язані і скоординовані з іншими сферами контролінгу, такими як фінансовий контролінг, контролінг витрат і результатів, інвестиційний контролінг, контролінг виробництва.

Інструментами контролінгу є ROI (Return Of Investments – повернення (прибуток) на вкладений капітал) – аналіз прибутку і рентабельності, що визначає логічну залежність підцілей від головної цілі в плані підприємства, сприяє пошуку причин зниження ефективності використання капіталу.

ІСТ-аналіз (East-Analysis) – це стратегічний аналіз переваг постачальницько-збутової діяльності, який грунтується на дослідженні фактичної ситуації, фактичних показників, що характеризують взаємодію підприємства і відділів постачання та збуту з клієнтами (покупцями, постачальниками) і з конкурентами. Іст-аналіз дає змогу оцінити стан підприємства, позицію на ринку з точки зору його привабливості та переваг.

SWOT-аналіз – це аналіз слабких сторін і переваг (Strengths – сильні сторони, Weaknesses – слабкі сторони, Opportunities – можливості, Treats – небезпеки), особливо необхідний на ринку, який переживає стадію економічного спаду, і де є надлишкова ємність, а конкуренція виявляється найвиразніше [1].

Основними функціями контролінгу є планування, забезпечення інформацією, контроль (спостереження) та регулювання (управління).

Функція планування охоплює формулювання цілей постачальницько-збутової діяльності або їх коригування, а також формування необхідних планових показників постачальницько-збутової діяльності.

Функція забезпечення інформацією передбачає координацію потреби в інформації з її пропозицією, а також обробку і підготовку оперативних даних. Для цього використовують внутрішню інформацію підприємства, джерела інформації про ринок, фактори навколишнього середовища. Структурування інформації є здійснюваним у межах вимог бухгалтерського обліку, виробничого обліку й установлених показників, а також індексів звітності.

Функція контролю передбачає спостереження й аналіз кількісних і якісних характеристик постачальницько-збутової діяльності та встановлення причин відхилень цих характеристик від планових.

Функція регулювання в системі контролінгу охоплює роботу з формування стратегій взаємодії з клієнтами та постачальниками, політики стимулювання попиту, а також розробку заходів щодо оптимізації витрат і результатів постачальницько-збутової діяльності.

Виконання функцій контролінгу сприяє вирішенню головних завдань оптимізації постачальницько-збутової діяльності.

Контролінг являє собою:

– системоутворюючий елемент, що створює та розвиває інтегровану систему управління витратами і результатом;

– регулюючий елемент, який здійснює адаптацію можливих відхилень у постачальницько-збутовій діяльності від плану і цільових установок у вигляді організації стратегічної та оперативної діяльності як керівництвом, так і всім колективом співробітників відділу постачання та збуту;

– інтегрована система, що забезпечує узгодження і взаємодію системи постачання та збуту з усіма функціональними підрозділами фірми [1].

Таким чином, при організації постачальницько-збутової діяльності для підвищенні її ефективності необхідний комплексний підхід. Аналіз проблем постачальницько-збутової діяльності, використання на підприємстві передових методів прогнозування і планування є ефективним інструментом створення добре налагодженої системи постачання та збуту на підприємстві. Аналіз основних процесів постачальницько-збутової діяльності, які підлягають постійному контролю, сприяє встановленню довготривалих ділових зв'язків з постачальниками та споживачами, удосконаленню фізичного розподілу товарів, оптимізації товарних запасів, зменшенню витрат і зростанню прибутку підприємства від постачальницько-збутової діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Авраменко О. В.

Література: 1. Брітченко І. Г., Князевич А. О. Контролінг: навч. посіб. Рівне: Волинські обереги, 2015. 280 с. **2.** Забелин П. В., Моисеева Н. К. Основы стратегического управления: учебное пособие. М.: Маркетинг, 1997. 195 с. **3.** Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії: підручник. Львів: Інтелект-Захід, 2004. 414 с. **4.** Панкратов Ф. Г., Серегина Т. К. Коммерческая деятельность: учебник. М.: Маркетинг, 2002. 580 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ Й УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 659.200

Некрасова Ю. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості організації матеріальних потоків. Проаналізовано теоретичні аспекти управління матеріальними потоками на сучасному промисловому підприємстві. Конкретизовано функції управління матеріальними потоками підприємства та управляючих дій логістичної служби.*

Ключові слова: *підприємство, промислове підприємство, організація, діяльність, матеріальні потоки, функції управління матеріальними потоками, логістична система.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности организации материальных потоков. Проанализированы теоретические аспекты управления материальными потоками на современном промышленном предприятии. Конкретизированы функции управления материальными потоками предприятия и управляющих действий логистической службы.*

Ключевые слова: *предприятие, промышленное предприятие, организация, деятельность, материальные потоки, функции управления материальными потоками, логистическая система.*

Annotation. *Features of the organization of material flows are considered. The theoretical aspects of the management of material flows in a modern industrial enterprise are analyzed. The functions of managing the material flows of the enterprise and the managing actions of the logistics service are specified.*

Keywords: *enterprise, industrial enterprise, organization, activity, material flows, material management functions, logistics system.*

Спираючись на основні функції та інструменти, логістична служба підприємства здійснює управління наскрізним матеріальним потоком у межах логістичної системи.

Нині розроблено чимало систем, які дають змогу управляти матеріальними потоками за умов дефіциту всіх виробничих ресурсів (наприклад, системи класу MRP, ERP). Однак, за умов низького завантаження виробничих потужностей підприємства ефективність їх знижується через виникнення протиріч між принципами організації виробництва, такими як принцип рівномірності, мінімізації тривалості виробничого циклу та ін. З огляду на організацію просування матеріального потоку вони не можуть забезпечити гнучке реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Тому актуальним є питання вдосконалення системи управління матеріальними потоками сучасного вітчизняного промислового підприємства.

Метою написання статті є дослідження особливостей організації матеріальних потоків і конкретизація функцій управління рухом матеріального потоку промислового підприємства.

Для забезпечення безперебійного функціонування підприємства необхідною є добре налагоджена система організації матеріальних потоків, від чого залежить виконання функцій, що лежать у основі системи руху товару на стадіях закупівлі, виробництва та збуту. Це дає підстави говорити про необхідність застосування системного підходу до вирішення задач з організації переміщення матеріальних потоків для безперебійного процесу виробництва та забезпечення його економічності. Відповідно до системного підходу економічна система складається із взаємопов'язаних у єдиному процесі управління матеріальними і супроводжуючими їх потоками елементів-ланок. Завдяки узгодженій діяльності елементів (окремих структурних підрозділів) системи досягається кінцева мета – забезпечення безперебійного функціонування підприємства [4].

Особливості організації матеріальних потоків є визначуваними якісним і кількісним складом елементів процесу руху товару і формами їх взаємозв'язків. Складовими процесу руху товару є множина елементарних потоків, інтегрованих ланцюгів постачань. Основними ланками ланцюга є постачальники, склади для зберігання матеріалів, що купуються; склади готової продукції, виробничі склади; транспорт, виробничі підрозділи, відділи матеріально-технічного постачання і збуту, споживачі готової продукції [3].

Організація матеріальних потоків забезпечує формування процесу руху товару шляхом установлення відносин між ланками товаропровідного ланцюга, обумовлених просуванням матеріалів від джерела сировини до споживачів готової продукції. Сутність організації матеріальних потоків полягає в об'єднанні окремих ланок

© Некрасова Ю. О., 2017

і стадій руху товару, установленні між ними необхідних зв'язків і забезпеченні взаємодії задля мінімізації витрат на виконання замовлень за умови їх своєчасного і якісного виконання.

Оскільки процес руху товару розгортається на певній території та протікає в часі, можна говорити про організацію матеріальних потоків у просторі та часі. Організація матеріальних потоків у просторі має бути пов'язана з формуванням і розвитком на підприємстві відповідних структурних підрозділів. Ці підрозділи є сукупністю фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у формуванні й управлінні рухом матеріальних потоків. Організація матеріальних потоків у часі є пов'язаною з проведенням робіт щодо організації контролю за просуванням матеріальних потоків і створенням умов для виконання виробничих замовлень (умов контрактів) у встановлені терміни [4].

Для характеристики часового аспекту організації матеріальних потоків використовують такі поняття: цикл виконання замовлення, тривалість циклу замовлення, структура циклу.

Цикл виконання замовлення на промисловому підприємстві охоплює шість етапів, на кожному з них виконуються певні групи операцій: отримання замовлення, технічна підготовка, доставка матеріалів, підготовка до запуску, власне виробництво, постачання замовлення. Протягом цих етапі здійснюється управління матеріальними потоками [4].

Сам термін «управління матеріальними потоками» означає процес цілеспрямованої дії на організації та окремих осіб, які виконують переміщення сировинних матеріалів, готової продукції і пов'язаної з цим інформації з пункту виробництва до пункту споживання продукції.

Оптимальна схема управління матеріальними потоками складається з таких взаємопов'язаних елементів: оптимальна тривалість виробничого циклу виготовлення партії готової продукції, оптимальні дати закупівлі матеріалів, оптимальні дати відвантаження готової продукції, оптимальна структура виробничих потужностей, оптимальний спосіб транспортування вантажів [2; 3].

Система управління підприємством складається з шести елементів: підсистеми основного виробництва, підсистеми матеріально-технічного забезпечення, підсистеми збуту (розподілу) готової продукції, підсистеми забезпечення фінансами та підсистеми прийняття рішень [2; 3].

Основними цілями створення системи управління матеріальними потоками підприємств є оптимізація розміру матеріальних запасів, зниження витрат на заготовлення, транспортування та зберігання матеріальних ресурсів, ресурсозбереження, підвищення ритмічності та синхронності просування матеріального потоку між стадіями виробництва, підвищення якості матеріалів і сировини, ліквідація вузьких місць на всіх етапах руху матеріального потоку [2; 3].

Схематично функції управління матеріальними потоками промислового підприємства подано на рис. 1 [2; 3].

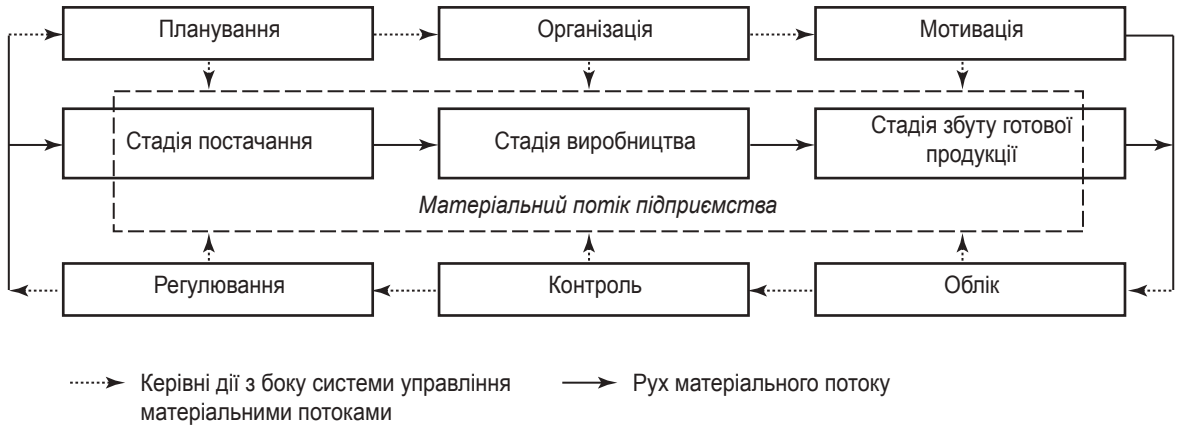

Рис. 1. **Схема управління матеріальними потоками промислового підприємства**

Динамічність умов, за яких відбувається господарська діяльність, зумовлює значний ступінь впливу фактора невизначеності. У процесі планування організації матеріального потоку може виникнути чимало непередбачуваних обставин, що ставить під загрозу виконання намічених підприємством цілей. Тому за сучасних умов зростає роль функції управління матеріальними потоками, застосування чого дає змогу ліквідувати виявлені вузькі місця, які виникають у процесі організації руху матеріального потоку [1].

Конкретизуємо функції управління матеріальними потоками підприємства та управляючі дії з боку логістичної служби (рис. 2) [2; 3].

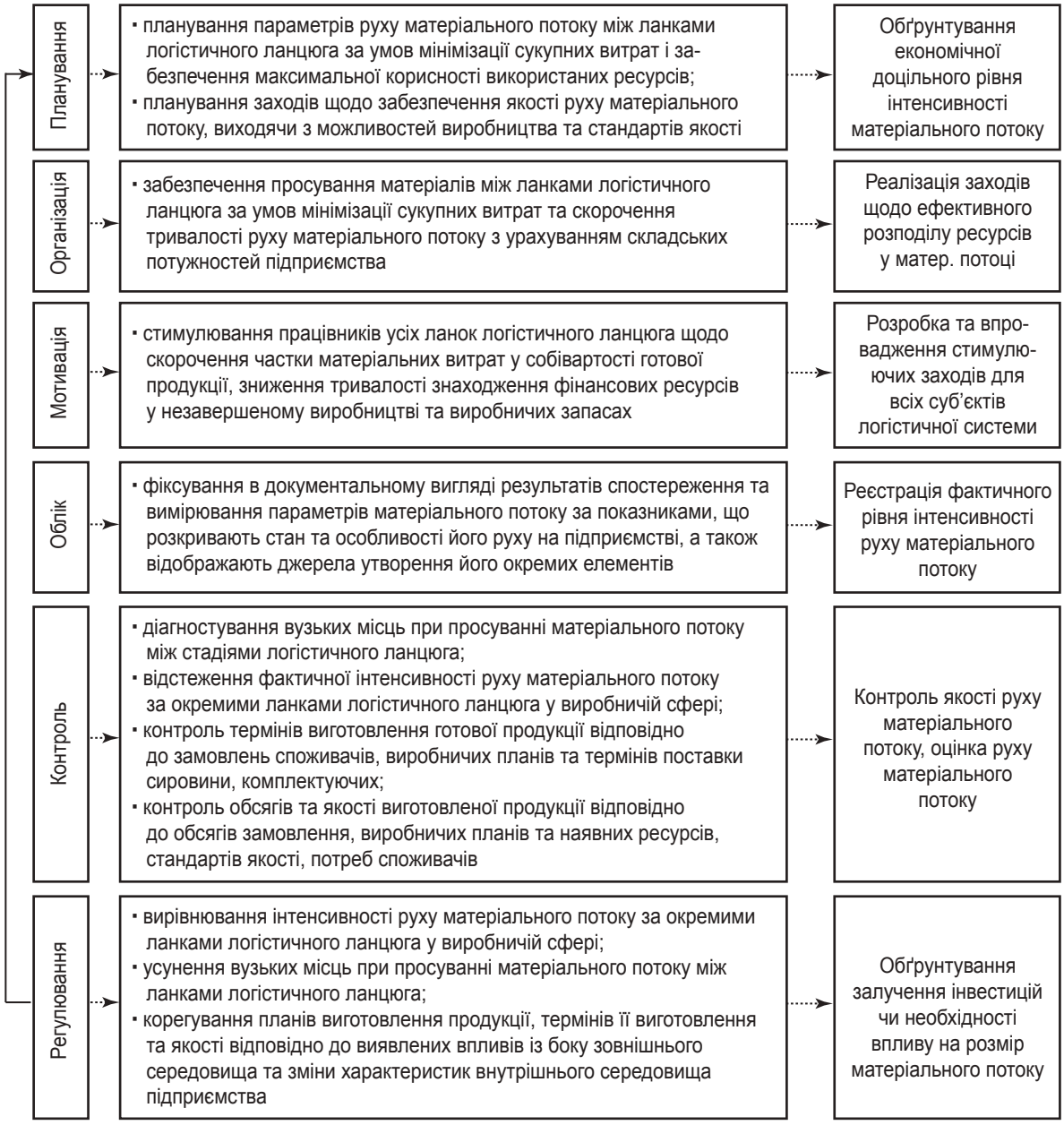

Рис. 2. **Функції управління матеріальними потоками підприємства**

Для забезпечення безперебійного функціонування промислового підприємства необхідною є добре налагоджена система організації та управління матеріальними потоками. Від того, як організований рух матеріальних потоків, залежить виконання функцій, що лежать у основі системи руху товару на стадіях закупівлі, виробництва та збуту. Урахування конкретизованого змісту функцій управління матеріальними потоками промислових підприємств дасть змогу підвищити не лише якість управління рухом матеріальних ресурсів, але і якість управління підприємством у цілому [2–4].

Таким чином, було запропоновано доповнення системи управління матеріальними потоками на підприємстві, а саме конкретизацію функцій управління матеріальними потоками, складовими якої традиційно є чотири базові функції: планування, організація, мотивація та контроль, облік і регулювання. Конкретизація змісту функцій управління з огляду на організацію просування матеріального потоку сприятиме гнучкому реагуванню на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі за рахунок урахування в управлінському обліку мінливих цін на сировину, матеріали та готову продукцію, проведення складних розрахунків із клієнтами, а також можливості коригування планів діяльності суб'єкта господарювання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Авраменко О. В.

Література: 1. Прокопенко О. В., Петрушенко М. М. Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції ім. О. Ф. Балацького (Суми, 6–8 травня 2014 р). Суми: Сумський державний університет, 2014. 292 с. **2.** Осовцев В. Определение материальной и финансовой проводимости логистической цепи. *РИСК: ресурсы, информация, снабжение, конкуренция.* 2005. № 1. С. 28–30. **3.** Селезньова Н. О. Розвиток системи управління матеріальними потоками підприємства: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.04. Донецьк, 2010. 20 с. **4.** Тюріна Н. М., Гой І. В., Бабій І. В. Логістика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2015. 392 с.

ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРОТЕКЦІЇ ПРАВ ТВАРИН

УДК 351.765.3

Нерета Д. А.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано проблемні аспекти належного законодавчого захисту тварин. Досліджено перспективи запровадження нових законопроектів. Розглянуто приклади охорони тварин у США, Австрії та інших країнах. Описано заходи, які організовуються українськими активістами для підтримки та захисту тварин.*

Ключові слова: *відповідальність, законопроект, закон, захист тварин, права тварин, штраф, порушення.*

Аннотация. *Проанализированы проблемные аспекты надлежащей законодательной защиты животных. Исследованы перспективы принятия новых законопроектов. Рассмотрены примеры охраны животных в США, Австрии и других странах. Описаны мероприятия, организуемые украинскими активистами для поддержки и защиты животных.*

Ключевые слова: *ответственность, законопроект, закон, защита животных, права животных, штраф, нарушение.*

Annotation. *The problematic aspects of proper legislative protection of animals are analyzed. Prospects for the introduction of new bills have been explored. Examples of animal welfare in the United States, Austria and other countries are considered. The events organized by Ukrainian activists to support and protect animals are described.*

Keywords: *responsibility, bill, law, animal protection, animal rights, fine, violation.*

У «Європейській конвенції про захист домашніх тварин» від 13.11.1987 р. законодавчо закріплено моральний обов'язок кожної людини оберігати всіх живих істот. У деяких країнах відповідальність за це вже не обмежується просто штрафами. Так, із 2016 р. в США жорстоке поводження з тваринами належить до тяжких злочинів (злочинів класу «А») нарівні з вбивствами та підпалами, покаранням за такий злочин є позбавлення волі. Національна рада – нижня палата парламенту Швейцарії – ухвалила законопроект, який забезпечує домашнім тваринам особливий правовий статус, віднині їх вже не прирівнюють до речей. У Німеччині права тварин захищені основним законом країни – конституцією. Ватикан пішов ще далі: за Івана Павла II католицька церква визнала у собак душу, їм тепер дозволено заходити в храм. Найжорсткіший закон на захист тварин ухвалено в Австрії. У цій країні злочином вважатиметься тримання курчат у тісних клітках, обрізання собакам хвоста і вух, скріплення худоби тугими мотузками [1].

Канадський інформативний інтернет-ресурс «World Atlas» оприлюднив статистичні дані. Україна посіла 9 місце серед топ-10 країн за чисельністю домашніх котів – 7,5 мільйонів, випередивши Японію. Однак, у країні

© Нерета Д. А., 2017

відсутні чітко встановлені закони на захист тварин та їх добробуту. Гострою проблемою також є те, що значна кількість котів і собак залишаються кинутими на вулицях [2].

Ст. 180 Цивільного кодексу України класифікує тварину як особливий об'єкт цивільних прав, на який поширюється правовий режим речі, крім випадків, установлених законом. Закономірним є питання: якщо закон класифікує тварину як річ, то що ж казати про реальний захист та ставлення до неї [3].

Нормативно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження в Україні є здійснюваним законами «Про захист тварин від жорстокого поводження», «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про ветеринарну медицину», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб» та іншими нормативно-правовими актами.

Верховною Радою України 22.06.2017 р. було прийнято законопроект № 5119-1 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин». Законопроект пропонує внести зміни до ст. 299 «Жорстоке поводження з тваринами» Кримінального кодексу, відповідно до якого знущання над тваринами каратиметься штрафом від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 3400 до 5100 грн, із конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я за наявності побоїв та знущання. У разі колективних знущань, повторного випадку знущання, штраф зростає від 5100 грн до 8500 грн або передбачено адміністративний арешт до 15 діб з конфіскацією тварини за потреби. Відповідно до законопроекту жорстоке поводження визначено як «знущання над тваринами, завдання побоїв або вчинення інших насильницьких дій, що завдали тварині фізичного болю, страждань і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин, нацьковування тварин одна на одну і на інших тварин, залишення домашніх і сільськогосподарських тварин напризволяще [4]. Як бачимо, останнім часом питання захисту тварин є дуже актуальним, що є свідченням прагнення поліпшити їх життя та забезпечити захист.

Більш того, у жовтні 2017 р. у парламенті було зареєстровано законопроект № 7220 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження обліку домашніх та безпритульних тварин». Проект закону розроблено задля запровадження обліку й ототожнення тварин шляхом збирання та занесення відповідної інформації до єдиної державної електронної бази даних тварин, яка містить інформацію про всіх зареєстрованих у державі тварин [5].

Законопроектом передбачено підвищення відповідальності власників та опікунів тварин за порушення умов їх утримання, жорстоке поводження з ними та безвідповідальне ставлення до вирішення питань, що є пов'язаними з утриманням тварин. Ухвалення цього законопроекту забезпечить установлення належного контролю за кількістю домашніх і безпритульних тварин, запобігатиме зростанню чисельності безпритульних тварин, сприятиме створенню комфортних умов співіснування людей і тварин у населених пунктах, покращенню їх санітарно-епідемічного стану. Буде встановлено нові штрафи: за використання тварин для жебрацтва – 5100 грн і 20 400 грн за повторне порушення протягом року. Такий саме штраф зобов'яжуть сплатити людей, які розводять безпородних тварин. За продаж котів і собак з рук без документів установлено штраф 340 грн, стільки ж доведеться заплатити за відмову від стерилізації тварини [5].

Лише законопроектами підтримка тварин не обмежується. Щороку в Україні проводяться акції на захист тварин. Так, 15 жовтня 2017 р. близько 5000 небайдужих людей зібралися в центрі Києва, щоб відкрито заявити про порушення прав тварин в Україні. Організатором стала зоозахисна ініціатива «UAnimals», акція відбулася ще в 17 містах України. У кожному місті марш за права тварин підіймає конкретні проблеми, які має вирішувати місцева влада. Як наслідок, у всіх містах-учасниках Всеукраїнського маршу із захисниками тварин підписано «Універсал з метою зоозахисту до 2025 р.».

Універсал має такі цілі:

– чітке визначення права власності на тварину та позбавлення такого права в результаті жорстокого поводження для забезпечення відповідальності власників;

– сприяння створенню зоополіції та запровадження в Україні дієвої системи контролю і покарання за жорстоке поводження з тваринами;

– заборона використання тварин у цирках і дельфінаріях;

– заборона експлуатації тварин для жебракування і фотопослуг,

– припинення програм масового вбивства та евтаназії безпритульних тварин у містах країни;

– перешкоджання діяльності хутряних ферм та хутряної промисловості, так само і живодерів-догхантерів;

– внесення лосів та інших диких тварин природного ареалу, які перебувають на межі зникнення, до «Червоної книги України»;

– заборона створення та функціонування притравочних станцій.

У поліції має бути право забирати в недобросовісних господарів домашніх тварин і передавати їх до притулків. На сьогодні чимало законів в цьому сенсі не виконуються, і над цим слід працювати. Якщо стало відомо про жорстоке поводження з домашньою твариною, потрібно звертатися в органи поліції, бо нагляд за дотриманням цього закону здійснюють поліцейські. Крім того, саме слідчі органів поліції вповноважені проводити досудове розслідування за статтею про жорстоке поводження з тваринами.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Права животных в разных странах мира. URL: http://kgoo.ru/prava-zhivotnyx-v-raznyx-stranax. **2.** Oishimaya S. N. Countries with the most pet cats globally. URL: http://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-most-pet-cats-globally.html. **3.** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15. **4.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин: Закон України від 22.06.2017 № 2120-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2120-19. **5.** Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо запровадження обліку домашніх та безпритульних тварин): Законопроект України від 20.10.2017 №7220. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62763. **6.** У Раді пропонують посилити відповідальність власників та опікунів тварин. URL: https://ecology.unian.ua/salvationspecies/2202654-u-radi-proponuyut-posiliti-vidpovidalnist-vlasnikiv-ta-opikuniv-tvarin-za-porushennya-umov-jih-utrimannya.html.

АНАЛІЗ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗМІНИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

УДК 336.226.112.1

Новік С. О.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості оподаткування доходів фізичних осіб. Здійснено аналіз двох систем оподаткування – за універсальною та прогресивною ставкою податку з заробітної плати громадян України. Визначено напрями підвищення ефективності оподаткування, запропоновано шляхи їх ефективного втілення.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, політика, фізичні особи, податкова політика, податок на доходи фізичних осіб, податкова соціальна пільга, доходи бюджету, податкове навантаження, універсальна система, прогресивна ставка податку.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности налогообложения доходов физических лиц. Осуществлен анализ двух систем налогообложения – согласно универсальной и по прогрессивной ставке налога с заработной платы граждан Украины. Определены направления повышения эффективности налогообложения, предложены пути их эффективной реализации.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, политика, физические лица, налоговая политика, налог на доходы физических лиц, налоговая социальная льгота, доходы бюджета, налоговая нагрузка, универсальная система, прогрессивная ставка налога.*

© Новік С. О., 2017

Annotation. *Features of taxation of incomes of physical persons are considered. The analysis of two taxation systems is carried out – according to the universal and progressive rate of the tax on the wages of citizens of Ukraine. The directions of increasing the effectiveness of taxation are determined, and ways for their effective implementation are proposed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, policy, individuals, tax policy, personal income tax, tax social benefit, budget revenues, tax burden, universal system, progressive tax rate.*

Одним із головних показників, що не сприяє прагненню роботодавців офіційно оформлювати працівників, є податки. З 2011 р. ставки податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) визначаються в IV розділі Податкового кодексу України. Зауважимо, що для більшості громадян у переважній більшості випадків ставка ПДФО (або, як його ще називають, прибуткового податку), становить 18 % [1]. Але залежність цього податку є досить високою передусім від кількості платників податку, легалізації доходів громадян, рівня заробітної плати, рівня зайнятості та створення нових робочих місць чи ліквідації підприємств.

Дослідженням економічної сутності оподаткування доходів фізичних осіб займалися Гензель П., Лебедєв В., Озеров І., Андрущенко В., Василик О., Вишневський В., Іванов Ю., Крисо А. та ін. Однак, наявністю невирішених проблем у сфері оподаткування, зокрема завищення ролі фіскальної функції податків, неефективністю деяких із них, неврегульованістю питання надання пільг, недостатнім наповненням доходної частини бюджету зумовлено необхідність подальшого дослідження проблемних питань стосовно функціонування податкової системи та визначення шляхів їх вирішення.

Податок з доходів фізичних осіб відповідно до ст. 14 Закону України «Про систему оподаткування» є загальнодержавним податком, що встановлюється Верховною Радою України та справляється на всій території України [2]. Вважаємо, що таке оподаткування не є доцільним та економічно вигідним як для працівника й роботодавця, так і для держави в цілому. У багатьох країнах Європи давно діє прогресивна ставка податку, яка залежить від доходу громадянина, тобто від отриманої заробітної плати: чим більшим є дохід, тим більшою є ставка податку. Важливим у цій системі є те, що мінімальна ставка оподаткування є невисокою, отже, бідні верстви населення захищені законодавчо.

В Україні доречним є розподіл стягнення податку згідно з податковою сіткою (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Розподіл річного доходу згідно з податковою сіткою

Рівень	Річний дохід	Податок
I	Мінімальна заробітна плата до мін. з. п. × 1,5	11 %
II	Мін. з. п. × 1,6 до мін. з. п. × 2,5	21 %
III	Мін. з.п. × 2,6 до мін. з. п. × 3,9	27 %
IV	Мін. з. п. × 4 й вище	29 %

Економічне обгрунтування такого припущення базується на показниках заробітної ставки у 2017 р. та 2018 р., виходячи з фактичних і планових показників. У 2017 р. мінімальна заробітна плата становить 3200 грн, що відповідно впливає на ставку оподаткування, у 2018 р. вона становитиме 3700 грн.

Виходячи з чинної системи оподаткування 18 %, сума податку фактично становить на 2017 р.:

1) Мінімальна заробітна плата – 3 200 грн.

ПДФО = ((Мін з. п. × 12 міс.) × 18 % : 100 %) = 6912 грн / рік : 12 = 576 грн / міс.

2) Середня заробітна плата – 6 400 грн.

ПДФО = (((Мін з. п. × 2) 12 міс.) × 18 % : 100 %) = 13 824 грн / рік) : 12 = 1 152 грн / міс.

3) Оподаткування високої заробітної плати, наприклад у розмірі 4 мін. з. п., становить:

ПДФО =(((Мін з. п. × 4) 12 міс.) × 18 % : 100 %) = 27 648 грн / рік) : 12 = 2 304 грн / міс.

Сума податку, яку держава планує отримати у 2018 р.:

1) Мінімальна заробітна плата – 3 700 грн.

ПДФО = ((Мін з.п. × 12) × 18 % : 100 %) = 7 992 грн / рік : 12 = 666 грн / міс.

2) Середня заробітна плата – 7 400 грн.

ПДФО =(((Мін з. п. × 2) 12) × 18 % : 100 %) = 15 984 грн / рік) : 12 = 1 332 грн / міс.

3) Висока заробітна плата – 14 800 грн.

ПДФО =(((Мін з. п. × 4) 12 міс.) × 18 % : 100 %) = 31 968 грн / рік) : 12 = 2 664 грн / міс.

Сума податку згідно з поданою податковою сіткою на 2017 р.:

1) Податок з мінімальної заробітної плати у 2017 р. становив би:

ПДФО = ((Мін з.п. × 12 міс.) × 11 % : 100 %) = 4 224 грн / рік : 12 міс. = 352 грн / міс.

2) За оподаткування ІІ рівня з середньою зарплатою – 6400 грн.:

ПДФО =(((Мін з. п. × 2) 12 міс.) × 21 % : 100 %) = 16 128 грн / рік: 12 міс. = 1 344 грн / міс.

3) Оподаткування високої зарплати IV рівня мало б бути таким:

ПДФО =(((Мін з. п. × 4) 12 міс.)) × 29 % : 100 %) = 44 544 грн / рік): 12 міс. = 3 712 грн / міс.

Сума податку, який отримувала би держава у 2018 р.:

1) За мінімальної зарплати – 3700 грн.

ПДФО =((Мін з. п. × 12 міс.) × 11 % : 100 %) = 4884 грн / рік) : 12 = 407 грн / міс.

2) За середньої зарплати – 7 400 грн.

ПДФО =(((Мін з. п. × 2) 12 міс.) × 21 % : 100 %) = 18 648 грн / рік) : 12 = 1 554 грн / міс.

3) За високої зарплати – 14 800 грн.

ПДФО =(((Мін з. п. × 4) 12 міс.) × 29 % : 100 %) = 51 504 грн / рік) : 12 = 4 292 грн / міс.

Наведені розрахунки подано в табл. 2 [5].

Таблиця 2

Розрахунки суми податку за двома системами оподаткування

Рівень	Показники за чинною системою, 18 %		Показники згідно із запропонованою системою (прогресивна ставка)	
	2017, грн / міс.	2018, грн / міс.	2017, грн / міс.	2018, грн / міс.
I	576	666	352	407
II	1 132	1 332	1 344	1 554
III	2 304	2 664	3 712	4 292
Сума	3 436	4662	5408	6253

Різниця показників = сума 2017 р. фактичної ставки – сума 2017 р. запропонована ставка = 3 436 грн / міс. – 5408 грн / міс. = –1 226 грн / міс.

Різниця показників = сума 2018 р. фактичної ставки – сума 2018 р. запропонована ставка = 4 662 грн / міс. – 6 2538 грн / міс. = – 1 591грн / міс.

Результати розрахунків засвідчують, що прогресивна система оподаткування є більш дієвою й прибутковою, ніж чинна єдина (універсальна) система. Низький податок (11 %) з менш забезпечених верств населення й вищі податки (21 %, 27 %, 29 %) з заможних громадян створюють рівновагу бюджету й навіть збільшують надходження. Рівновага бюджету досягатиметься завдяки пропорційній сплаті податків. Такий розподіл допоможе малому бізнесу, який часто діє в тіні, легалізуватися. Це означає створення нових робочих місць, зростання обсягу валового внутрішнього продукту, що неодмінно буде на користь країні.

Важливим фактором у цій системі є також соціальні пільги, їх розміри подано в Податковому кодексі України й перераховуються залежно від мінімальної ставки українців. Вони не повинні бути знижені, а навпаки, підвищенні до 10 % на користь громадян.

Таким чином, для запровадження до життя цієї системи важливо вдосконалити перевірку підприємств щодо реєстрації робітників; посилити штрафні санкції щодо ведення тіньового бізнесу; підвищити розміри штрафів; перевести відповідальність від адміністративної на повністю кримінальну, оскільки громадянин, який не хоче виконувати свої зобов'язання перед державою й ухиляється від сплати податків чи сплати їх в повному обсязі, фактично є крадієм українського бюджету. Частіші перевірки, рейди податкової служби, накладення штрафів щодо відсутності реєстрації підприємницької діяльності, наприклад інтернет-магазинів, багато з яких не є суб'єктами підприємницької діяльності й сплачують заробітну плату працівникам у конвертах, є важливими напрямами запровадження до життя цієї системи.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22.05.2003 № 889-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-15. **3.** Кинг А. М. Тотальное управление деньгами/пер. с англ. СПб.: Полигон, 1999. 456 с. **4.** Бланк И. А. Управление денежными потоками. Киев: Ника-Центр;. Эльга, 2002. 736 с. **5.** Хахонова Н. Н. Методологические аспекты формирования учетно-аналитического обеспечения управления денежными потоками коммерческих организаций: монография. Ростов на-Дону: РИНХ, 2005. 208 с.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 316.346

Новосєльцева В. І.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено положення міжнародно-правових актів з питань гендерної рівності, а також процес узгодження державної правової бази з їх вимогами. Конкретизовано досягнення та недоліки чинного вітчизняного законодавства у сфері забезпечення рівних прав жінок і чоловіків. Розглянуто тлумачення сутності поняття «гендерна рівність» у міжнародному й у вітчизняному праві. Проаналізовано сучасні тенденції захисту права на гендерну рівність.*

Ключові слова: *держава, суспільство, законодавство, соціологія, гендерна рівність, рівноправність чоловіків і жінок, міжнародно-правові акти, національне законодавство.*

Аннотация. *Исследованы положения международно-правовых актов по вопросам гендерного равенства, а также процесс согласования государственной правовой базы с их требованиями. Конкретизированы достижения и недостатки действующего отечественного законодательства в сфере обеспечения равных прав женщин и мужчин. Рассмотрены толкования сущности понятия «гендерное равенство» в международном и в украинском праве. Проанализированы современные тенденции защиты права на гендерное равенство.*

Ключевые слова: *государство, общество, законодательство, социология, гендерное равенство, равноправие мужчин и женщин, международно-правовые акты, национальное законодательство.*

Annotation. *The provisions of international legal acts on the issues of gender equality, as well as the process of harmonizing the state legal framework with their requirements, are studied. The achievements and shortcomings of the current domestic legislation in the sphere of ensuring equal rights for women and men are specified. The interpretation of the essence of the concept of «gender equality» in international and Ukrainian law is considered. Current trends in the protection of the right to gender equality are analyzed.*

Keywords: *state, society, legislation, sociology, gender equality, equality of men and women, international legal acts, national legislation.*

Важко нині знайти людину, яка б не чула про права людини та не розуміла, про що йдеться. Однак, не всі розуміють, що права людини не виникли раптово, а пройшли довгий шлях становлення та продовжують розвиватися. Цей розвиток підтверджується тим, що в межах прав людини виникають та удосконалюються різні напрямки, тенденції та взагалі нові види прав, такі як гендерна рівність. Важливо розуміти і те, що поява та розвиток нового можливі лише за сприятливих умов демократичного суспільства.

Факт того, що одним із важливих кроків для розвитку прав людини було прийняття 26.08.1789 р. французької «Декларації прав людини та громадянина», не викликає сьогодні сумніву. Однак, при цьому сучасниця цієї

© Новосєльцева В. І., 2017

Декларації, француженка Олімпія де Гурж, побачила у Декларації явне применшення прав жінок та опублікувала у 1791 р. свою «Декларацію прав жінки та громадянки», за що її було страчено [1]. За сучасного розвитку прав людини важко навіть уявити, що таке взагалі можливе.

З огляду саме на сучасний рівень захисту прав людини не можна забувати, що розвиток прав людини продовжується як на національному, так і на міжнародному рівні, у межах міжнародного права. Так, вже усталеною є така галузь міжнародного права, як міжнародне право прав людини.

Дослідженням проблемних питань гендерної рівності займалися зарубіжні та вітчизняні науковці. Так, Берн Ш., Вовченко О., Грицяк Н., Дашковська О., Кириченко В., Кобелянська Л., Левченко К., Мельник Т., Міль Д., Мюллер В., Олійник С. розглядають окремі питання прав людини та проблеми впровадження гендерної рівності в суспільних відносинах. Однак, питання захисту гендерної рівності на рівні міжнародного права залишається недостатньо дослідженим.

Мета написання статті – проаналізувати новітні тенденції у розвитку гендерних прав. Її новизна полягає в тому, що в статті розглянуто останні міжнародні документи ООН з питань гендерних прав і діяльність нових спеціальних органів, які було створено в межах ООН для подальшого розвитку права на гендерну рівність.

Гендерна рівність є предметом дискусії фахівців і фігурує у багатьох міжнародних документах як один з основних засобів боротьби з дискримінацією за ознакою статі. Більше того, нині гендерна рівність є однією з ознак правової держави. Історично поняття «гендер» (англ. – «gender») було введено до наукового обігу американським психологом Столлером Р. у 1968 р. і перекладається як «соціальна стать». У англійській мові розмежовують поняття соціальної статі (gender) і біологічної (sex). Термінологічно поняття «гендер» сформувалося в процесі теоретичного розвитку фемінізму, а потім і гендерних досліджень [2]. Відповідно прикметник «гендерний» тлумачать як розглянутий з позицій особливостей соціального становища статей у суспільстві.

Поняття гендерної рівності виникло на хвилі захисту рівності прав чоловіка та жінки. При цьому неприпустимо сприймати рівність як однаковість, оскільки гендерні ролі не є однаковими за соціальним змістом, але потребують рівності в правових гарантіях реалізації можливостей різних статей.

Розвиток ідеї гендерної рівності в історії захисту прав людини пов'язують із таким поняттям, як фемінізм. Ця концепція виникла та розвивається як відповідь на соціальні потреби жінок. Поняття «гендер» сьогодні не має остаточного і однозначного визначення, і це не є недоліком або проблемою, а ймовірніше особливістю самого поняття. Складність полягає в тому, що тут простежується взаємозв'язок дії та мислення, які не можуть бути роз'єднані. Йдеться про розвиток, динамізм, остаточну невизначеність, бо само визначення є дією, що зумовлює серйозні наслідки [3].

Сучасний стан захисту гендерної рівності характеризується широкою активізацією міжнародних організацій на рівні міжнародного права та держав світу на національному рівні.

Так, 08.09.2000 р. резолюцією 55 / 2 Генеральної Асамблеї було прийнято «Декларацію тисячоліття ООН», де визначено основні цілі діяльності ООН. Однією з пріоритетних цілей є рівність прав чоловіків і жінок, боротьба із дискримінацією та виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок [4].

Першим міжнародно-правовим документом, у якому закріплено основні права та свободи людини, є Загальна декларація прав людини, прийнята ГА ООН 10 грудня 1948 р., принциповою засадою якої є рівність правового статусу людей. Згідно зі ст. 1 цієї Декларації всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Ст. 2 проголошує рівність прав і свобод людей незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового чи іншого стану, а також політичного, правового або міжнародного статусу країни чи території, до якої людина належить. Крім того, нею проголошено принцип гарантованості передбачених у ній прав.

На підставі Декларації на рівні ООН було прийнято документ «Цілі розвитку тисячоліття», у якому встановлено чіткі орієнтири стосовно подолання бідності, хвороб, гендерної дискримінації, голоду на період до 2015 р. Цілі розвитку тисячоліття – це документ, який не має ультимативного значення для держав, але має велике політичне значення. Уряди майже усіх країн світу підписали його, і тим взяли на себе політичні зобов'язання. У «Цілях розвитку тисячоліття» третя мета визначена у такий спосіб: «Заохочення рівності чоловіків і жінок і розширення прав і можливостей жінок». Однак, при уважному аналізі документа зрозуміло, що в межах глобального підходу проблема гендерної нерівності набуває надто спрощених форм [4].

Важливими документами ООН, що мають захищати права жінок, є «Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права», а також «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права», прийняті 16.12.1966 р. Документи зобов'язують держав-учасниць забезпечити рівні для чоловіків і жінок передбачені в них права [5].

Основна частина істотних положень документів присвячена захисту традиційних громадянських, політичних, соціальних і культурних прав, викладених у Загальній декларації прав людини 1948 р. Зауважимо, що в цих документах рівноправність статей закріплено у формі юридичного зобов'язання, а рівність прав жінок і чоловіків

розглядається дещо ширше, ніж просте декларування їх загальної рівності перед законом. Для контролю за їх виконанням імплементації у національне законодавство держав-учасниць утворено Комітет з прав людини та Комітет з економічних, соціальних і культурних прав [4; 5].

Актом, що узагальнив досвід міжнародного співробітництва у сфері захисту прав жінок, який поширюється на політичні, соціальні, економічні сфери, є «Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», прийнята ГА ООН 18.12.1979 р. Документ накладає на країни-учасниці конкретні зобов'язання про прийняття законодавчих, соціально-економічних та інших заходів для забезпечення рівноправності жінок і чоловіків. У преамбулі цієї Конвенції вказано, що дискримінація жінок порушує принципи рівноправності та поважання людської гідності, перешкоджає участі жінки нарівні з чоловіком у соціальному, політичному, економічному та культурному житті своєї країни, заважає зростанню добробуту суспільства і сім'ї, дедалі більше ускладнює повне розкриття можливостей жінок. У Конвенції дискримінацію щодо жінок визначено як будь-яку відмінність, виняток чи обмеження за ознакою статі, що послаблюють або зводять нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їх сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській чи будь-якій іншій галузі (ст. 1).

Конвенція містить низку статей, у яких сформульовано обов'язки держав щодо протидії дискримінації жінок та сприяння утвердженню рівності статей у суспільстві. У Конвенції зазначено, що має бути викоренено практику, засновану на ідеї неповноцінності або переваги однієї статі, стереотипності ролі чоловіка та жінки. Доводиться констатувати, що в Україні це зобов'язання в повній мірі не виконується: і донині існують суто чоловічі професії, у яких участь жінок викликає здивування й невдоволення.

Нині більшість заходів щодо досягнення гендерної рівності стосуються здебільшого потреб жінок. Вони не враховують чоловічого фактора навіть у тих випадках, коли ці заходи мають за мету виправлення порушень рівноваги в становищі жінок і чоловіків. Зосередження лише на розв'язанні проблем жінок перешкоджає комплексному запровадженню гендерної політики, оскільки рівність передбачає рівний статус обох статей, стосовно жінок, так і чоловіків. У цьому аспекті актуальними є Конвенції Міжнародної організації праці, зокрема Конвенція 1981 р. № 156 «Про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих із сімейними обов'язками». Відповідно до цієї Конвенції пільги щодо материнства мають поширюватися не тільки на жінок, а й на чоловіків. Вона має велике значення, оскільки сім'єю та дітьми здебільшого опікуються жінки. І скоріше винятком із правила є випадки, коли чоловіки заради виховання дитини жертвують своєю кар'єрою та роботою. Крім того, ті чоловіки, які б хотіли скористатися певними «материнськими пільгами», просто не наважуються повідомити про своє рішення (наприклад, взяти відпустку з догляду за дитиною, у зв'язку із хворобою дитини тощо) через гендерні стереотипи. Така ситуація притаманна й українському суспільству. Однак, у деяких країнах Європи для реалізації положень цієї Конвенції розробляється відповідне законодавство, що містить вказівку на обов'язковість перебування чоловіка у відпустці з догляду за дитиною протягом певного періоду. І використання такої відпустки чоловіками сприймається як цілком природне явище [8].

Принципи гендерної рівності закріплено в багатьох інших міжнародних документах, зокрема «Декларації про викорінення насильства щодо жінок» (1993 р.); «Декларації про ліквідацію дискримінації щодо жінок» (1967 р.), спрямованих проти будь-яких форм дискримінації людини за ознакою статі; «Декларації соціального прогресу та розвитку» (1995 р.), «Пекінській декларації» та «Платформі дій» (1995 р.); «Декларації Тисячоліття ООН», яка проголошує шість фундаментальних принципів, що матимуть важливе значення для міжнародних відносин, серед яких принципи свободи, рівності й солідарності, які мають реалізовуватися за умов надання рівних можливостей чоловікам і жінкам.

У липні 2010 р. Генеральна Асамблея ООН створила структуру ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, яка іменується «ООН Жінки». Створення структури «ООН Жінки» стало частиною реформи ООН, об'єднавши для більшої ефективності наявні ресурси і мандати чотирьох окремих підрозділів системи ООН, які займалися виключно питаннями гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок. Вона була створена для прискорення прогресу в справі задоволення потреб жінок у всьому світі.

Питаннями гендерної рівності займається також Фонд Організації Об'єднаних Націй у галузі народонаселення. У межах Фонду було розроблено «Стратегічний план на 2008–2011 рр.: прискорення прогресу в здійсненні Програми дій Міжнародної конференції з народонаселення і розвитку та зміцнення національної відповідальності в цій області (DP / FPA / 2007 / 17)». Завданням Стратегічного плану є зміцнення гендерної рівності та розширення прав і свобод жінок і дівчаток-підлітків з тим, щоб вони могли здійснювати свої права людини, особливо свої репродуктивні права, жити і не піддаватися дискримінації й насильству.

Фонд у співпраці з іншими установами ООН проводить діалог з питань політики та інформаційно-пропагандистської роботи з партнерами за стратегіями забезпечення гендерної рівності. Спираючись на свою порівняльну і стратегічну перевагу, Фонд приділяє особливу увагу двом основним аспектам забезпечення гендерної рівності: репродуктивних прав, усуненню сексуального насильства і насильства за гендерною ознакою в контексті охорони сексуального і репродуктивного здоров'я, у тому числі в надзвичайних ситуаціях і за умов конфлікту.

Україна як демократична та правова держава намагається дотримуватися міжнародного рівня захисту прав людини та безпосередньо запроваджувати міжнародні стандарти у сфері гендерної рівності. Так, у 2005 р. було прийнято Закон України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Згідно із Законом гендерна рівність означає рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дає змогу особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [8]. Реальний стан речей щодо виконання цього Закону такий: згідно із даними Державного комітету статистики України на 2009 р. жінок в Україні більше, ніж чоловіків, на 3,5 мільйони. При цьому до парламенту в середньому проходять 95 % чоловіків і лише 5 % – жінок. Задля виконання цього Закону Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову від 12.04.2006 р. № 504 «Про проведення гендерно-правової експертизи», яка так і не працює [3].

Суперечливим є положення стосовно того, що рівність прав жінки та чоловіка забезпечується шляхом надання жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї, оскільки рівність не має встановлювати як норми такі умови та спосіб життя, які притаманні чоловікам [6]. На противагу рівності жінок і чоловіків, відсутності обмежень чи привілеїв перед законом, йдеться про захист материнства, і жодного слова – про захист батьківства. Це є порушенням Конвенції Міжнародної організації праці 1981 р. № 156 «Про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих із сімейними обов'язками». На практиці таке положення може викликати чимало невизначеностей щодо реалізації чоловіками своїх батьківських прав. Важливо зазначити, що Україна стала однією з перших країн світу, що має окрему статтю в Конституції, де задекларовано рівні права і можливості жінок та чоловіків. Однак, не можна констатувати, що жінки та чоловіки фактично мають однакові можливості для реалізації власних прав, оскільки на практиці Україна робить надто уповільнені кроки до цього [7].

Таким чином, нині до питання гендерної рівності прикуто увагу широкої міжнародної спільноти. Концепція «women's human rights» (жіночі права людини) передбачає створення гнучкої політики реалізації прав людини жінками різних країн. На рівні міжнародно-правової практики набуває нових ознак поняття комплексного підходу до проблеми гендерної рівності. Законодавча база в Україні є однією з кращих серед країн пострадянського простору, але соціальні негаразди призводять до того, що чимало нормативних актів залишаються нереалізованими через недостатнє організаційне та фінансове забезпечення. Вирішення питань покращення становища жінок ускладнюється кількістю нормативно-правових актів, масив яких практично не систематизований, що призводить до суперечностей, перетинання або дублювання один одного. Положення міжнародних документів спрямовані на досягнення рівності прав жінок і чоловіків, рівних можливостей, подолання дискримінації жінок. Ці положення є основним орієнтиром у процесі вдосконалення законодавства України з питань гендерної рівності.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Література: 1. Бурцева Ю. О. Становлення та розвиток гендерних відносин. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/socgum/pspo/2 005 1/doc_pdf/Burceva.pdf. **2.** Скорик М. М. Основи теорії гендеру: навч. посіб. Київ: К.І.С., 2004. 186 с. **3.** Деякі питання проведення гендерно-правової експертизи [...]: Закон України від 12.05.2006 року № 42/5 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v42_5323-06. **4.** Цілі розвитку тисячоліття // Офіційний сайт Представництва ООН в Україні. URL: http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku. **5.** Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Міжнародний документ від 16.12. 1966 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042. **6.** Малышева М. М., Шведова Н. А. Гендерный подход как фактор политической культуры: курс лекций/под общ. ред. М. М. Малышевой. М.: Academia, 2002. 520 с. **7.** Левченко К. Б. До проблеми конкретно-історичного характеру категорії «гендерна рівність». *Український соціум.* 2005. № 1 (6). С. 26–30. **8.** Про схвалення Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 05.04.2017 № 229-р // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/229-2017-%D1%80.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В ТУРАГЕНТА І ТУРОПЕРАТОРА

УДК 657:338.48

Опара М. І.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основні відмінності туристичних послуг та особливості їх відображення у бухгалтерському обліку на підприємствах туристичної сфери. Деталізовано схему повної собівартості реалізованого туристичного продукту та його відображення в системі бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, туризм, туристичні послуги, туристичний агент, туристичний оператор, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Исследованы основные различия туристических услуг и особенности их отражения в бухгалтерском учете на предприятиях туристической сферы. Детализирована схема полной себестоимости реализованного туристического продукта и его отражение в системе бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, туризм, туристические услуги, туристический агент, туристический оператор, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The main differences in tourism services and the features of their reflection in accounting at the enterprises of the tourist sphere are explored. The scheme of the full cost of the realized tourist product and its reflection in the accounting system is detailed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, tourism, tourist services, tourist agent, tourist operator, accounting.*

Туристична галузь є важливою складовою економіки багатьох держав, оскільки забезпечує зайнятість місцевого населення, завантаження готелів, ресторанів, відвідуваність видовищних заходів, надходження іноземної валюти. Туризм як товар реалізується у формі послуг. Послуга туризму є дією певної споживчої вартості, яка виражається в корисному ефекті, що задовольняє ту чи іншу людську потребу [1]. Що стосується економічної складової, то підприємства й організації туристичної галузі ведуть бухгалтерський облік у загальноприйнятому порядку. Водночас існує певна специфіка, що є пов'язаною з особливостями формування і продажу туристичного продукту, договірними відносинами.

Дослідженням цих питань займалися Булаєв С. В., Васильєв Ю. А., Денисова Г. Ю. та ін. Беручи за основу їх науковий доробок, розглянемо специфічні аспекти бухгалтерського обліку туристичної діяльності.

Основними особливостями туристичних послуг є:

– збіг процесу виробництва послуги та процесу її споживання в часі та в просторі;

– відсутність можливості накопичувати й зберігати реалізовані послуги, через що в туризмі не використовують рахунки 26 «Готова продукція»;

– невідчутність самих послуг як об'єкта реалізації, що свідчить про необхідність підвищених вимог до документального оформлення реалізованої послуги, якості наданої клієнту інформації про послугу;

– мінливість якості послуг: між попереднім описом реалізованих послуг і реально послугами може виникнути різниця в рівні якості [1; 2].

Безпосередньо комплектацією та рекламою туристичного пакета займається туристичний оператор. Усе це є продукцією власного виробництва, яку обліковують на активному рахунку 10 «Основне виробництво». Сальдо початкове дебетове показує незавершене виробництво на початок періоду – незакритий туристичний продукт, незакінчений тур. За дебетом відображають витрати з формування нового туру, за кредитом – фактичну собівартість туру. Сальдо кінцеве показує виробництво на кінець періоду. Туристичні оператори мають право самостійно визначати дату реалізації путівок туристам – у момент передачі туристу путівок і повного комплектування документів або в день закінчення туру. Якщо в цілях оподаткування прибутку туристичний оператор застосовує метод нарахування, то виручку від продажу путівок визнають доходом у момент їх реалізації. Якщо туристична фірма застосовує касовий метод визначення доходів і витрат при розрахунку оподатковуваного прибутку, доходи

© Опара М. І., 2017

організації визнаватимуться в тому періоді, коли вони фактично отримані, а витрати – лише тоді, коли їх фактично сплачено [3].

Для якісного аналізу повної собівартості реалізованого туристичного продукту доцільно виділити такі складові.

1. Виробничі витрати на придбання прав на послуги сторонніх організацій, що є використовуваними при виробництві туристичного продукту: витрати з розміщення та проживання, транспортного обслуговування, харчування тощо, що є пов'язаними з діяльністю виробничого персоналу (на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, пов'язані зі службовими роз'їздами виробничого персоналу), що беруть участь у виробництві туристичного продукту.

2. Непрямі (накладні) витрати, що є пов'язаними з організацією виробництва туристичного продукту; на оплату послуг зв'язку; на придбання спеціальних бланків і канцелярських приладь;

3. Комерційні витрати, що є пов'язаними з діяльністю точок реалізації (туристичних агентств), на рекламу і рекламні заходи [2; 3].

Основним критерієм визнання виручки від реалізації туристичних послуг є перехід до покупця права власності та ризиків на послуги після виконання договору. Отже, реалізованими визнаються послуги, на отримання яких покупцю передано право власності згідно з договором надання туристичних послуг, оформлений в установленому порядку туристичний ваучер, за який у повному обсязі отримано грошові кошти.

У бухгалтерському обліку реалізація туристичних послуг відображається відповідно до вимог «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» із використанням рахунка 70 «Доходи від реалізації» [4].

Що стосується туроператорської діяльності, то при її здійсненні у складі виручки від реалізації туристичних послуг потрібно врахувати:

– вартість турів, сформованих туристичним оператором і реалізованих на підставі договору як на території України, так і за її межами;

– суму комісійної винагороди, отриманої за реалізацію турів, сформованих туристичним оператором – нерезидентом України та реалізованих населенню з оплатою їх вартості на розрахунковий рахунок або в касу туристичної організації;

– вартість комплексу туристичних послуг, що надаються іноземним туристам на території України;

– вартість консультаційно-інформаційних послуг, що є пов'язаними з організацією подорожі;

– вартість додаткових послуг, що надаються туристичним оператором у відповідності з прейскурантом [3; 4].

Туристичний агент здійснює реалізацію турів, сформованих туристичним оператором, а також путівок санаторно-курортних і оздоровчих установ. Реалізація туристичним агентом екскурсійних і туристичних послуг, сформованих туристичним оператором – резидентом на умовах договору комісії або доручення, проводиться за ціною, затвердженою туристичним оператором – комітентом, без права стягнення надбавки. Туристичний оператор надає туристичному агенту знижку, яка є винагородою за реалізацію туристичних послуг [3].

При здійсненні турагентської діяльності в обсязі виручки від реалізації туристичних послуг знаходять відображення:

– сума комісійної винагороди, отриманої за реалізацію турів, сформованих туроператорами;

– вартість консультаційно-інформаційних послуг, що є пов'язаними з організацією подорожі;

– вартість додаткових послуг, що надаються турагентом у відповідності з прейскурантом [5].

Таким чином, бухгалтерський облік на підприємствах, які займаються туристичним бізнесом, має низку особливостей. З одного боку, він ведеться, як і на інших підприємствах, у загальноприйнятому порядку відповідно до законодавства про бухгалтерський облік та інших нормативних документів. З іншого боку, існують особливості відображення в бухгалтерському обліку виручки туристичних агентів і туристичних операторів. Це є специфічними особливостями бухгалтерського обліку, властивими лише туризму.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Глебова Н. В.

Література: 1. Булаев С. В. НДС и расчеты турфирм и гостиниц. *Туристические и гостиничные услуги: бухгалтерский учет и налогообложение.* 2012. № 5. С. 24–36. **2.** Васильев Ю. А. Налоговые перспективы турфирм и гостиниц. *Туристические и гостиничные услуги: бухгалтерский учет и налогообложение.* 2011. № 4. С. 31–41.

3. Денисова Г. Ю. Турбизнес: все учтено. *Практическая бухгалтерия.* 2008. № 10. С.17–22. **4.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **5.** Маркова И. Д., Наконечная Ю. А., Стенюшкина С. Г. Особенности бухгалтерского учета и налогообложения в сфере туризма // Проблемы современной экономики: материалы III Международной научно-практической конференции (Челябинск, 23–25 декабря 2013). Челябинск: Два комсомольца, 2013. С. 161–163.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 657

Опаріна О. В.
Завдов'єв М. Д.

Студенти 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості діяльності автотранспортних підприємств, які впливають на облік автомобілів, зокрема на їх надходження та списання. Досліджено особливості бухгалтерського обліку витрат на ремонтування, використання й технічне обслуговування транспортних засобів.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, автотранспортне підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, надходження, списання, амортизація, технічне обслуговування, ремонтування, амортизаційні відрахування.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности деятельности автотранспортных предприятий, влияющих на учет автомобилей, в частности на их поступление и списание. Исследованы особенности бухгалтерского учета затрат на ремонт, использование и техническое обслуживание транспортных средств.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, автотранспортное предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, поступление, списание, амортизация, техническое обслуживание, ремонт, амортизационные отчисления.*

Annotation. *The specifics of the activity of motor transport enterprises affecting the accounting of cars, in particular their receipts and write-offs, are considered. The peculiarities of accounting for expenses for repairs, use and maintenance of vehicles are explored.*

Keywords: *economy, enterprise, motor transport enterprise, organization, accounting, receipts, write-offs, depreciation, maintenance, repairs, depreciation.*

Автомобільний транспорт як одна із важливих складових транспортної системи виконує близько 80 % обсягу вантажних перевезень у країні та понад 90 % усіх пасажирських перевезень. Для безперебійного функціонування системи перевезень необхідно постійно вдосконалювати методи управління й обліку на автотранспортному підприємстві. Швидкі зміни в законодавстві вносять свої корективи, і їх обов'язково необхідно урахувати. Реформування в Україні, пов'язане із зближенням національних П(С)БО і МСФЗ, потребує змін не тільки фінансової звітності, а й первинного та зведеного бухгалтерського обліку як фундаментальних джерел інформації, на основі яких визначається фінансовий результат діяльності та складається фінансова звітність.

Метою написання статті є систематизація практики ведення бухгалтерського обліку на автотранспортних підприємствах, оскільки сучасні умови потребують точного та виваженого обліку всіх бухгалтерських операцій.

Нині існують чимало фундаментальних праць, у яких детально розглянуто ведення бухгалтерського обліку на автотранспортних підприємствах. Серед багатьох науковців, які займалися вивченням цієї тематики, необхід-

© Опаріна О. В., Завдов'єв М. Д., 2017

но виокремити Бутинця Ф. Ф., Захожай В. Б., Левицьку Н. П. та Малишкіна Ф. Ф. Вони з різних сторін розглянули галузеві особливості автотранспортних підприємств.

Щоб розібратися у веденні бухгалтерського обліку на автотранспортному підприємстві, дамо визначення бухгалтерського обліку взагалі. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

Об'єктом бухгалтерського обліку є майно, що перебуває у власності організацій, їх зобов'язання і господарські операції, які здійснюються в процесі їх діяльності. Основним завданням бухгалтерського обліку є формування достовірної та повної інформації про діяльність організації, її майновий стан, необхідної внутрішнім користувачам бухгалтерської звітності: керівникам, учасникам і власникам організації, а також зовнішнім: інвесторам, кредиторам та іншим суб'єктам господарювання.

Особливостями бухгалтерського обліку є:

– безперервність, суцільність;

– обов'язкове документальне підтвердження кожного господарського факту;

– узагальнення в грошовому вираженні;

– використання специфічних способів: подвійного запису, рахунків, балансу.

Бухгалтерський облік на автотранспортному підприємстві, разом із тим, що відображає господарську діяльність, а також наявність і рух транспорту, який її забезпечує, також створює дієву інформаційну систему для забезпечення потреб системи управління в інформації.

Функціями автотранспортного підприємстві є:

– самостійне здійснення перевезень усіх видів (пасажирських і вантажних);

– організація роботи залізничного та авіаційного транспорту з вивезення вантажів зі станцій;

– заміна у містах і приміських зонах застарілих та неефективних видів транспорту [3].

Із матеріальними цінностями пов'язаний великий спектр операцій, таких як придбання запчастин, автомобільного палива, шин, мастильних та інших експлуатаційних матеріалів. Значними також є обсяги операцій з технічного обслуговування й ремонту транспортних засобів.

Важливо, що відсутнє незавершене виробництво та виконувані операції є досить однорідними, що значно спрощує розрахунки фактичної собівартості виконаних робіт. Витрати на автомобільні перевезення та послуги розраховуються в цілому за транспортним процесом і не розподіляються за окремими фазами. Калькулювання собівартості автомобільних перевезень здійснюється за однопроцесним методом, який зазвичай застосовують на виробництвах із простим технологічним процесом [2].

Автотранспортні засоби законодавчо належать до окремої групи основних засобів, що зумовлює специфічну організацію їхнього обліку. Одиницею обліку є транспортний засіб з усіма комплектуючими: окремі складові (кузов, шасі, двигун), автомобільні шини, акумулятори та ін. Крім того, облік рухомого складу підприємства здійснюється за окремими моделями автомобілів. Усі автомобілі підлягають обов'язковій реєстрації в органах Державної автомобільної Інспекції та нумерації інвентарними номерами при переданні їх до експлуатації [3].

Ці особливості автотранспортних підприємств та їх вплив на систему обліку створюють необхідність її пристосування та впорядкування для підвищення якості інформації, яка створюється системою бухгалтерського обліку. Завдання бухгалтерського обліку на автотранспортному підприємстві подано в табл. 1 [5].

Таблиця 1

Основні завдання бухгалтерського обліку на автотранспортному підприємстві

№ з / п	Загальні завдання бухгалтерського обліку	Завдання бухгалтерського обліку на АТП
1	Збереження майна власника	– підвищення економічної ефективності використання матеріально-технічної бази автотранспортних підприємств; – поліпшення структури автотранспортного парку підприємства
2	Визначення фінансового результату	– забезпечення формування собівартості автотранспортних послуг та її врахування при визначенні фінансового результату
3	Передача інформації про фінансовий стан і результативність діяльності підприємства	– формування інформаційної бази управління автотранспортним підприємством як суб'єктом господарювання сфери послуг та автомобільним транспортом як галуззю народного господарства

За умови виконання на автотранспортному підприємстві цих завдань управлінці зможуть забезпечувати якісне і повне задоволення попиту всього народного господарства країни та зокрема населення як споживачів автотранспортних послуг. Для цього необхідно передусім удосконалити систему управління діяльністю підприємства, а також методи бухгалтерського обліку у витратах.

Первинна вартість придбаного об'єкта складається із плати постачальникам і підрядникам за виконання всіх видів робіт, реєстраційного збору до ДАІ, державного мита, непрямих податків, страхування ризиків доставки автотранспорту, технічного налаштування та інших витрат, що є пов'язаними із приведенням авто до робочого стану [5].

Первинна вартість може збільшуватися на суму, що була використана на модернізацію, дообладнання, реконструкцію; зменшуватися – у разі часткового усунення транспорту. Аналітичний облік ведеться для кожної одиниці автомобіля, а синтетичний облік відображається на субрахунку 105 «Транспортні засоби» рахунка 10 «Основні засоби» [3; 4].

Для визначення амортизації рухомого складу підприємство має право використовувати один із методів обліку, зазвичай використовують виробничий метод. Якщо під час використання транспортного засобу виявляється його непридатність чи неможливість (неефективність) ремонту, то на підприємстві створюється комісія, до складу якої входить головний інженер, головний бухгалтера та особа, відповідальна за зберігання об'єктів. У такому разі ліквідація оформляється актом на списання автотранспортних засобів форми ОЗ-4 з такими реквізитами: назва об'єкта, інвентарний номер, характеристика об'єкта, рік виготовлення, дата надходження на підприємство, пробіг, термін експлуатації, дата введення до експлуатації та місце експлуатації, первинна вартість об'єкта, причини ліквідації, сума зношення об'єкта, витрати на ліквідацію, дохід від ліквідації (вартість запасних частин, агрегатів, матеріали, що оприбутковуються після списання), кількість проведення капітальних ремонтів та їх вартість. Акт набирає чинності після підписання його всіма членами комісії та затвердження керівником підприємства [5].

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій підприємства є первинні документи. Для спостереження та регулювання обробки даних на підставі первинних документів складаються зведені облікові документи (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») [1].

Відповідно до Закону України від 05.07.2011 р. № 3565-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення надмірного державного регулювання у сфері автомобільних перевезень» у текстах Законів України «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух», «Про міліцію» та «Кодексу України про адміністративні правопорушення» вилучено посилання на словосполучення «дорожній лист» у всіх відмінках. Працівники міліції згідно із цим Законом мають право вимагати від водія лише посвідчення водія та реєстраційний документ на транспортний засіб [4].

Підприємства, які експлуатують автотранспортні засоби, мають право не виписувати водіям подорожні листи. За потреби підприємства самостійно приймають рішення стосовно використання дорожніх листів у своїй господарській діяльності. Питання списання фактично витрачених пально-мастильних матеріалів під час експлуатації транспортних засобів на підставі тих чи інших первинних документів, у тому числі дорожніх листів, не належить до компетенції Державної служби статистики України.

Крім того, наказ Державного комітету статистики України від 17.02.98 р. № 74 «Про затвердження типової форми первинного обліку роботи службового легкового автомобіля та Інструкції про порядок її застосування» втратив чинність.

На кожний із вантажних автомобілів оформлюється картка обліку роботи, яка є накопичувальним списком про роботу автомобіля, рух палива й дані про його фактичні та нормовані витрати. Диспетчер записує у картці дані на основі дорожніх листів автомобіля.

Для консолідації даних про роботу транспорту на підприємстві складають зведену відомість обліку роботи вантажних автомобілів на підставі карток обліку роботи. Дані зведеної відомості використовують для списання пального, складання звітності, аналізу використання транспорту та здійснення контролю за виконанням плану автоперевезень [5].

Щоб прийняти обґрунтовані, ефективні управлінські рішення та забезпечити контроль за майном, необхідно розробити графік документообігу на автотранспортному підприємстві, що відповідає потребам управління у якісній та оперативній інформації. Цей графік полягає в формуванні найбільш раціональних шляхів руху не тільки первинної документації, а й усіх документів, від складання до передачі в архів із зазначенням підрозділів автотранспортного підприємства, через які має проходити документ, мети та точного часу надходження та вибуття документа, а також осіб, які його підписують. Схему документообігу наведено на рис. 1 [6].

Існують три основні напрями вдосконалення документування господарських операцій та документообігу:

– зменшення трудомісткості створення первинних документів;

– скорочення кількості виписуваних та оброблюваних документів;

– комп'ютеризація (упровадження) документообігу [8].

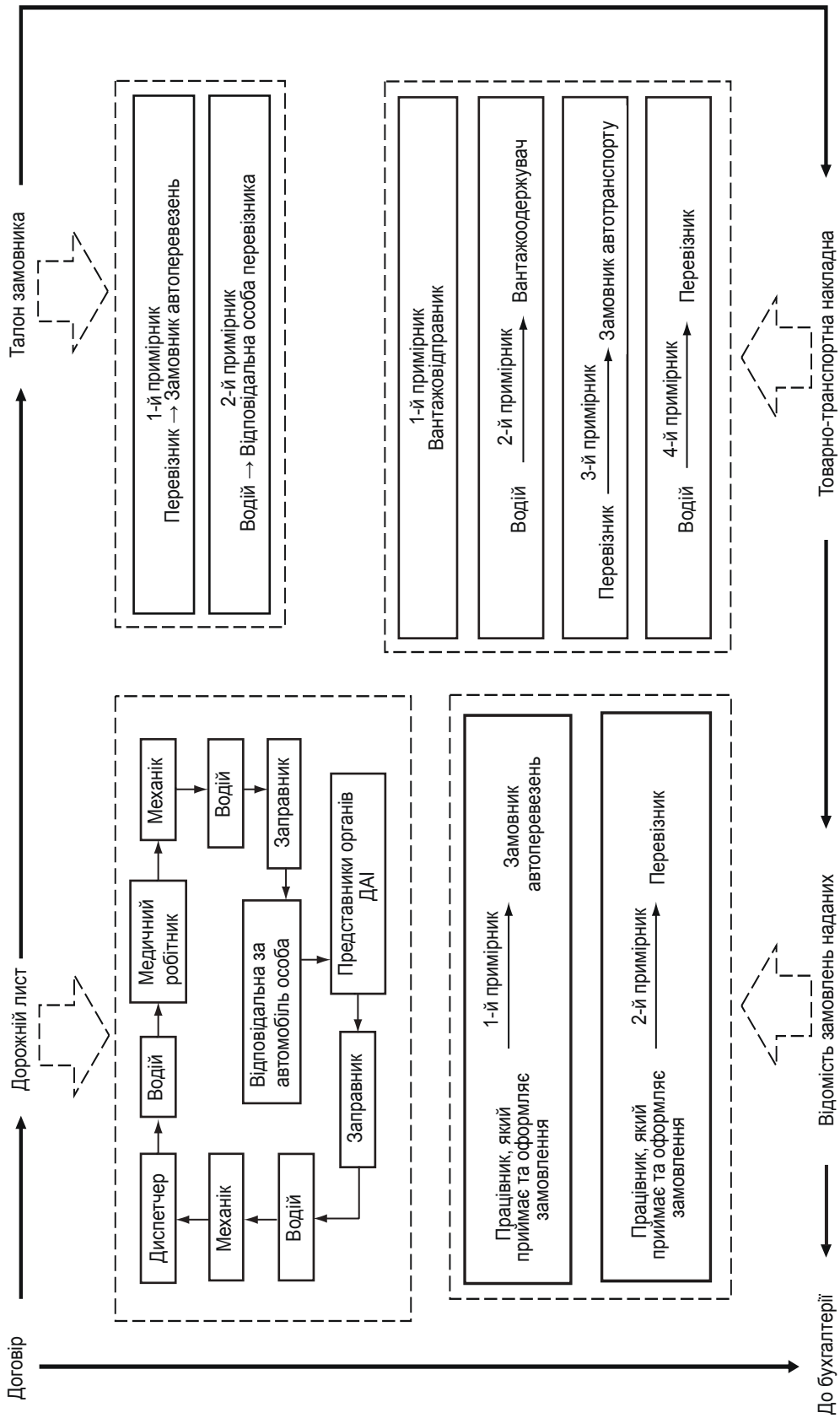

Рис. 1. **Схема документообігу первинного обліку транспортної документації**

Особливе місце у обліку на автотранспортному підприємстві посідають автомобільні шини, запчастини, паливо та мастильні матеріали. На основі товарно-транспортної накладної відбувається оприбуткування нових запчастин і шин. Кожному агрегату, що надійшов на підприємство, присвоюють особливий номер – штрих-код. Під цим номером ведуть картку обліку оборотного агрегату, у якій відображають дані про рух цього агрегату: надходження, установлення, зняття з автомобіля, передання в ремонт, повернення з ремонту тощо.

Аналітичний облік запасних частин на складі здійснюють за місцями зберігання, спеціальними однорідними групами, за марками автомобілів і номенклатурними номерами.

Облік запасних частин ведуть за такими цінами:

– нові та зняті з автомобілів, але придатні для використання – за чинними цінами придбання;

– відремонтовані – у розмірі 50 % від чинної ціни купівлі;

– які потребують ремонту – у розмірі 25 % від чинної ціни купівлі;

– непридатні до експлуатації – за ціною брухту або можливого використання [8].

Автомобільні шини, установлені на транспорті та запасні, входять до первинної вартості автомобіля й обліковуються у складі основних засобів. Автомобільні шини, акумулятори й запасні частини, що перебувають на складі, не можуть самостійно виконувати ніякі функції або роботу, тому їх не залучають до складу основних засобів незалежно навіть від ціни їх купівлі. Їх облік ведеться у складі оборотних засобів, зокрема виробничих запасів.

Оперативний облік автомобільних шин у експлуатації та ремонті ведеться у картках обліку роботи шин. У цих картках відображено інформацію про виробника шин, їх стан та пробіг від початку використання. Картка є підставою для висунення претензій до виробника у разі поломки шин до дати їх гарантійного терміну.

Облік сум амортизації на ремонт та відновлення ведеться на окремому субрахунку рахунка «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». Якщо на підприємстві нарахування резерву на відновлення зношення й ремонт шин не передбачено, відповідні витрати відносять безпосередньо до виробничих витрат і на собівартість продукції [8].

Окремо слід розглянути паливно-мастильні матеріали. Для кожного автомобіля ведуться лімітно-заправочні відомості для обліку видачі палива на підприємстві. На підставі первинних документів, за якими на підприємстві здійснюють приймання і відпуск нафтопродуктів, матеріально відповідальна особа (заправник, комірник) складає звіт про рух нафтопродуктів, який разом із первинними документами подає до бухгалтерії. Це є підставою для відображення в обліку руху нафтопродуктів. Облік наявності й руху паливно-мастильних матеріалів здійснюють на субрахунку 203 «Паливо». На цьому рахунку також обліковують сплачені талони на нафтопродукти і газ [8].

Аналітичний облік паливно-мастильних матеріалів ведуть за кожним субрахунком за їхніми марками, місцем зберігання та матеріально відповідними за них особами.

Отже, автотранспорт є особливою галуззю економіки, що обслуговує майже всі сфери народного господарства. Організаційно автотранспорт об'єднується в автотранспортні підприємства. Вони мають свої особливості, серед яких можна виділити такі:

– діяльність АТП не пов'язана з сировиною, предметом його є вантаж;

– основний спектр операцій є пов'язаним із придбанням запасних частин, автомобільного палива, шин та інших експлуатаційних матеріалів;

– відсутність незавершеного виробництва й однорідність виконуваних робіт;

– одиницею обліку є об'єкт основних засобів з усіма предметами комплектації [5].

Систематизація та узагальнення основних етапів ведення бухгалтерського обліку на автотранспортному підприємстві охоплює облік не тільки безпосередньо транспортного засобу, а й витрат на технічне обслуговування, експлуатацію та ремонт.

Таким чином, основним завданням сьогодення є вдосконалення чинної системи через забезпечення оптимальності витрат і зростання прибутковості автотранспортних послуг. Важливим є також узагальнення особливостей автотранспортних підприємств, які впливають на облік автомобілів, витрат на ремонт і технічне обслуговування транспортних засобів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Левицька Н. П. Бухгалтерський облік в галузях народного господарства. Київ: Основа, 1999. 276 с. **3.** Даньків Й. К., Лучко М. Р., Остап'юк М. Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. Київ: Знання, 2003. 208 с. **4.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення надмірного державного регулювання у сфері автомобільних перевезень: Закон України від 05.07.2011 N3565-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3565-17. **5.** Бутинець Т. А. Документування господарських операцій: теорія, методологія, комп'ютеризація. Житомир: ЖІТІ, 1999. 412 с. **6.** Малишкін О. Звітність з автопослуг: специфіка. URL: http://www.dtkt.com.ua/show/3cid0470.html. **7.** Захожай В. Б., Матюха М. М., Базась В. М. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. Київ: МАУП, 2005. 968 с. **8.** Остап'юк М. Я., Остап'юк Ю. М. Бухгалтерський облік на автомобільному транспорті: навч. посіб. Тернопіль: Мережа, 1998. 142 с.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.14/.17:657

Павлюк К. В.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність поняття облікової політики, деталізовано її елементи. Розглянуто умови зміни облікової політики підприємства, її вплив на події минулих періодів. Проаналізовано підходи до відображення змін у фінансовій документації, а також вплив елементів облікової політики на фінансовий стан підприємства.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, політика, фінанси, облік, звітність, бухгалтерський облік, фінансова звітність, облікова політика, прибуток, фінансові результати, фінансовий стан, необоротні активи, амортизація, нарахування амортизації.*

Аннотация. *Определена сущность понятия учетной политики, детализированы ее элементы. Рассмотрены условия изменения учетной политики предприятия, ее влияние на события прошлых периодов. Проанализированы подходы к отображению изменений в финансовой документации, а также влияние элементов учетной политики на финансовое состояние предприятия.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, политика, финансы, учет, отчетность, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, учетная политика, прибыль, финансовые результаты, финансовое состояние, внеоборотные активы, амортизация, начисление амортизации.*

Annotation. *The essence of the concept of accounting policy is defined, its elements are detailed. The conditions for changing the accounting policy of the enterprise, their influence on the events of the past periods are considered. Approaches to the display of changes in financial documentation, as well as the effect of elements of accounting policy on the financial condition of the enterprise, are analyzed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, policy, finance, accounting, reporting, financial reporting, accounting policy, profit, financial results, financial condition, non-current assets, depreciation.*

Облікова політика є невід'ємним компонентом ведення господарського обліку та складання фінансової звітності. Грамотне обрання підприємством облікової політики є надзвичайно важливим для складання об'єктивної фінансової звітності. До того ж обрана облікова політика може серйозно вплинути на оподаткування, отже, вона має бути розроблена дуже якісно.

Дослідженням особливостей облікової політики в Україні, її впливу на фінансовий стан підприємства займалися Верига Ю., Давидов Г., Головко Т., Цал-Цалко Ю., Кулик В., Іванюк С. та ін. Незважаючи на чисельність

© Павлюк К. В., 2017

наукових досліджень, питання формування облікової політики та її впливу на фінансовий стан підприємства на сьогодні є актуальними, а відтак потребує подальшого деталізованого дослідження.

Метою написання статті є визначення складу та порядку зміни облікової політики в Україні, основні способи впливу облікової політики на величину прибутку підприємства.

Значення терміна «облікова політика» подано в ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Облікова політика містить багато елементів, тобто можливих методичних прийомів, що обираються з числа загальноприйнятих з урахуванням особливостей діяльності підприємства [2]. Перелік елементів, що мають бути освітлені підприємствами, затверджено на законодавчому рівні.

Метою формування облікової політики є здобуття максимального сумарного ефекту від діяльності підприємства. За допомогою облікової політики можна регулювати розмір балансових статей, впливати на показники фінансового стану й оптимізувати оподаткування, іншими словами, ефективно управляти фінансовим станом підприємства [3].

На законодавчому рівні встановлено, що підприємство самостійно визначає свою облікову політику. При формуванні облікової політики підприємство може самостійно обирати методи обліку деяких об'єктів бухгалтерського обліку:

– методи нарахування амортизації необоротних активів;
– вартісні ознаки необоротних матеріальних активів;
– порядок відображення в балансі довгострокових інвестицій;
– порядок визначення витрат (доходів), активів і зобов'язань, пов'язаних із податком на прибуток;
– методи оцінки вибуття запасів;
– величину резерву сумнівних боргів;
– порядок оцінки та зміни вартості (переоцінки) активів [4].

Облікова політика приймається підприємством не на звітній рік, а на довгостроковий проміжок часу. Грунтуючись на змісті принципу послідовності, підприємство має дотримуватися обраної облікової політики із року в рік. Але це не означає, що облікова політика є категорією незмінною. Існують випадки, коли вона може видозмінюватися. Ці випадки регламентовано П(С)БО 6, у економічній літературі їх умовно поділяють на обов'язкові та добровільні. До перших належать випадки, коли змінюються вимоги органа, який затверджує стандарти бухгалтерського обліку. Друга група охоплює ті випадки, коли змінюються статутні вимоги або якщо зміни забезпечать достовірне відображення операцій у фінансовій звітності. За необхідності облікову політику підприємство може змінити на власний розсуд у будь-який довільний час. Але в методичних рекомендаціях такі зміни пропонують здійснювати на початку року [5].

Щодо випадків обов'язкової зміни облікової політики внаслідок зміни чинного законодавства, то коригування облікової політики не прив'язують до початку чи закінчення звітного року. Якщо прийнятим чи зміненим П(С)БО пропонуються до використання нові альтернативні варіанти елементів облікової політики, підприємству слід обрати один із варіантів і вказати його окремим положенням у наказі про звітну політику. Якщо вводяться нові облікові методи, підприємству слід скасувати ті, що раніше застосовувалися (якщо вони суперечать оновленим вимогам) і затвердити наказом про облікову політику відповідні нові методи.

Але також існують обставини, настання яких не відносять до змін облікової політики, їх описано в п. 10 П(С)БО 6. Це встановлення облікової політики для операцій, що відрізняються за змістом від попередніх операцій або не відбувалися раніше [5].

Однак, зміна облікової політики впливає не лише на формальне оформлення документації підприємства, але й на бухгалтерський облік та фінансову звітність. У П(С)БО 6 визначено, що облікова політика застосовується для господарських операцій і подій з моменту їх виникнення [5]. У зв'язку із цим законодавство вимагає відображати вплив зміни облікової політики на події та операції минулих періодів. Тоді необхідно скоригувати сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду та надати порівняльну інформацію про минулі періоди.

У міжнародній практиці такий підхід до коригування фінансової звітності називають ретроспективним, коли коригування впливає на показники не лише поточного та майбутнього періодів, але й на показники минулих звітних періодів. Але не завжди можливо та доречно застосовувати ретроспективний підхід до відображення змін облікової політики. Якщо суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року достовірно визначити неможливо, то облікова політика поширюється лише на ті події, які відбуваються після дати зміни. Тобто застосовується підхід, який у економічній літературі називають перспективним [6]. Звичайно, такий метод простіше застосовувати на практиці. Однак тоді підприємству доведеться довести неможливість достовірного визначення суми коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року та недоцільність перерахунку порівняльної інформації.

Отже, на обрання перспективного чи ретроспективного підходу впливає відповідь на запитання, чи можна визначити суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року. Якщо відповідь позитивна, то обирають ретроспективний підхід, інакше – перспективний.

Зміни облікової політики підлягають обов'язковому розкриттю: мають бути описані причини та сутність змін, сума коригування нерозподіленого прибутку чи обґрунтування неможливості її достовірного визначення та факт повторного надання порівняльної інформації у фінансовій звітності або недоцільність її перерахування.

Формування облікової політики підприємства є процесом складним і трудомістким. До нього слід ставитися виважено, адже обрані методи обліку об'єктів бухгалтерського обліку можуть значно вплинути на фінансовий стан підприємства, так, одним з елементів облікової політики є метод нарахування амортизації. Неможливо однозначно сказати, який саме метод допоможе підприємству отримати більший розмір прибутку. Кожний із методів може використовуватися незалежно від виду довгострокового активу та способу використання [6].

Значний вплив на фінансові результати має вибір методів оцінки вибуття запасів. Метод ФІФО завищує фінансові результати за умов інфляції, адже за його застосування занижується собівартість унаслідок списання запасів за нижчими цінами, ніж вони реально коштують. Проте вартість залишків запасів є об'єктивною, оскільки їх оцінка здійснюється за ринковими цінами. Метод ціни продажу не є точним у зв'язку із математичними розрахунками середнього відсотка торговельної націнки. Оцінка вибуття запасів за нормативними витратами рідко застосовується через відсутність механізму її використання. Найбільш об'єктивним з точки зору формування фінансових результатів є метод ідентифікованої собівартості, за якого фінансові результати формуються за цінами фактичного надходження запасів, що забезпечує їх достовірність [7].

Значну роль у діяльності підприємств відіграють також малоцінні необоротні активи. Для нарахування амортизації в цьому випадку підприємство може обрати один з двох методів: «50 % × 50 %» чи «100 %». Метод «100 %» вважають доцільнішим, адже вартість активу одразу списується на витрати. Одночасне списання вартості об'єкта збільшує витрати та зменшує суму податку на прибуток та у разі майбутнього вибуття через ліквідацію, дарування, зміну статусу не виникне проблем у оподаткуванні, оскільки відсутня залишкова вартість [6].

Таким чином, облікова політика є невід'ємним інструментом регулювання фінансового стану підприємства. Підприємства обирають її самостійно та на тривалий час. Зміна облікової політика можлива, але вона призводить до значних змін у документації підприємства, потребує перерахунку багатьох показників. Існують випадки, коли неможливо визначити суму коригування для минулих подій, і тоді вплив змін відображають перспективно. Облікова політика істотно впливає на фінансовий стан підприємства та величну його прибутку. Тому формування способів обліку окремих об'єктів облікової політики має бути дуже виваженим і враховувати особливості діяльності підприємства. Найчастіше неможливо однозначно сказати, який саме метод нарахування амортизації чи підхід до переоцінки необоротних активів буде правильним для підприємства та допоможе йому збільшити прибуток, якщо не відомі окремі аспекти діяльності підприємства. Тому розробка облікової політики підприємства є процесом досить складним. Але якщо її розроблено якісно, це дасть змогу підприємству отримувати повну й об'єктивну інформацію про фінансовий стан, обрати оптимальну схему оподаткування й уникнути завищення чи заниження розміру прибутку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Гейєр Е. С., Наумчук О. А., Ягмур К. А. Облікова політика: навч. посіб. Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. 196 с. **3.** Давидов Г. М., Савченко В. М., Пальчук О. В., Саловська Л. В. Облікова політика: навч. посіб./за ред. Г. М. Давидова. Київ: Знання, 2010. 479 с. **4.** Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2008. 566 с. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **6.** Изменения учетной политики и учетной оценки. *Налоги и бухгалтерский учет.* 2015. № 85. С. 36–40. **7.** Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2015. 312 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

УДК 346.7:33.012.61-022.51(477)

Партола А. С.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено важливість ефективного функціонування малого підприємництва для економічного розвитку країни. Розглянуто особливості державного регулювання малого підприємництва. Виявлено проблемні питання правового регулювання діяльності вітчизняних малих підприємств, запропоновано шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, підприємництво, мале підприємництво, суб'єкти малого бізнесу, банк, банківська установа, кредитування, страхування, законодавство, правове регулювання, державна політика, оподаткування.*

Аннотация. *Доказана важность эффективного функционирования малого предпринимательства для экономического развития страны. Рассмотрены особенности государственного регулирования малого предпринимательства. Выявлены проблемные вопросы правового регулирования деятельности отечественных малых предприятий, предложены пути их решения.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, предпринимательство, малое предпринимательство, субъекты малого бизнеса, банк, банковское учреждение, кредитование, страхование, законодательство, правовое регулирование, государственная политика, налогообложение.*

Annotation. *The importance of effective functioning of small business for economic development of the country is proved. Features of state regulation of small business are considered. The problematic issues of the legal regulation of the activities of domestic small enterprises have been identified, and ways of solving them have been proposed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, entrepreneurship, small business, small business entities, bank, banking institution, crediting, insurance, legislation, legal regulation, state policy, taxation.*

Право фізичних осіб на здійснення підприємницької діяльності належить до особистих немайнових прав особи, що прямо передбачено ст. 42 Конституції України. Відповідно до цієї статті кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законодавством.

Уперше право на підприємництво було закріплено за громадянами України у 1991 р., коли було прийнято Закон України «Про підприємництво» [1]. У 1996 р. право здійснювати підприємницьку діяльність було закріплено Конституцією України, а саме ч. 1 ст. 42 [2]. Із прийняттям Конституції це положення стало концептуальною засадою провадження комерційної господарської діяльності підприємництва в Україні [3].

Хоча здійснювати підприємницьку діяльність має право кожний дієздатний громадянин країни, не всім під силу одразу започаткувати великий бізнес. Цим зумовлено існування малого та середнього бізнесу, які в більшій мірі мають не тільки реалізувати право на підприємництво, але й вирішити питання щодо створення робочих місць і здорової конкуренції.

Мале підприємництво має важливе значення для економічного розвитку країни. Підтвердженням цього є досвід європейських країн, у яких малі підприємства роблять вагомий внесок у розвиток економіки. Так, їхня частка у обсязі валового внутрішнього продукту Франції та Італії становить близько 70 %, Японії – 55 %, США, Німеччини та Великої Британії – близько 52 %. Кількість працівників, зайнятих на малих і середніх підприємствах у цих країнах, перевищує половину, а у деяких країнах навіть набагато. Так, в Японії – 78 %, Італії – 73 %, США – 54 %. Доводиться констатувати, що в Україні на сьогодні це 1 % [4].

Ефективний розвиток малого підприємництва в країні є одним із першочергових завдань держави щодо покращення економічної ситуації.

Держава сприяє розвитку малого підприємництва та створює необхідні умови для цього в межах, що зазначені у ч. 2 ст. 48 Господарського кодексу України [5]. Однак, як зазначають дослідники, державна підтримка малого підприємництва реалізується не в повному обсязі. Одними з основних причин такого становища є постійна зміна політики держави відносно малого та середнього підприємництва та відсутність чіткого державного планування подальшого розвитку цього сектора [6].

© Партола А. С., 2017

Дослідженням цього питання займалася Аністратенко Ю. І., Копченко І. М., Луцяк В. В., Омаров А. М. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, питання правового регулювання малого підприємництва в країні і нині залишаються актуальними. Це пов'язано з тим, що суспільні відносини значно випереджують норми, що регулюють окремі відносини, які виникли, виходячи з потреб часу.

Державна політика у секторі малого підприємництва, що здійснюється в Україні протягом останнього десятиліття, характеризується декількома рисами.

1. Більша увага приділяється зниженню адміністративно-регуляторних бар'єрів, водночас загальні інституційні бар'єри (насамперед слабкий захист прав приватної власності та корупція) залишаються досить високими.

2. На тлі загального зниження регуляторного тиску на підприємницьку діяльність, вимірюваного кількістю перевірок або регуляторних обмежень, високою залишається невизначеність бізнес-середовища, що є пов'язаною з частими змінами в законодавстві.

3. Законодавство є складним, безсистемним, часто суперечливим, розрізненим за окремих законами й регуляторними актами. Нині дозвільна система у сфері підприємництва регулюється понад 150 законами України, близько 500 постановами Кабінету Міністрів України і понад 1 500 нормативними галузевими актами й актами місцевих органів влади.

4. Фактично наголос робиться на зниженні бар'єрів входження на ринок, а бар'єри зростання підприємств не отримали достатньої уваги.

5. Питання зниження бар'єрів зовнішнього фінансування малих підприємств розглядаються поза зв'язком із загальними проблемами інвестиційного клімату.

6. Серед інструментів державної підтримки малого бізнесу домінують інструменти створення привілейованого режиму функціонування, насамперед за рахунок спеціальних податкових режимів [9].

Пріоритетом у політиці державної влади щодо регулювання бізнес-сфери є не малі підприємства, а, навпаки, великий бізнес. Підтвердженням цього є невпинне зростання кількості великих суб'єктів підприємництва в економіці країни. Так, останнім часом у сфері роздрібної торгівлі зростає роль саме супермаркетів, а не маленьких магазинів. Іншим підтвердженням поширеності діяльності суб'єктів великого підприємництва є те, що існує безліч господарських об'єднань, що не відповідають положенням Закону України «Про захист економічної конкуренції», а саме ст. 20, у якій зазначено, що суб'єктам господарювання, що мають значно більший ринковий вплив порівняно з малими або середніми підприємцями, які є їх конкурентами, заборонено створення перешкод у господарській діяльності малим або середнім підприємцям [9]. Підтвердженням цього є той факт, що в країні поступово зростає кількість малих підприємств, що скорочують обсяги діяльності та переходять у сектор мікропідприємництва, а згодом зовсім припиняють свою діяльність.

Іншим досить вагомим аспектом, що впливає на розвиток малого підприємництва, є система оподаткування. Незважаючи на суттєві зміни в правовому регулюванні спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, деякі питання і дотепер залишаються неврегульованими. На сучасному етапі норми податкового законодавства, що регламентують питання оподаткування малого та середнього бізнесу, є досить суперечливими, оскільки не завжди відповідають рівню економіки та реаліям соціально-економічного розвитку держави, а іноді порушують принципи оподаткування [4]. Справа у тому, що нова система спрощеного оподаткування поряд із позитивними рисами має набагато більше ускладнень і проблем, ніж це було раніше, у тому числі ускладнення обчислень нарахування єдиного податку та податку на додану вартість для фізичних осіб – підприємців, яких віднесено до третьої групи [9].

Запровадження нових положень до системи оподаткування викликає суперечливість з боку суб'єктів малого та середнього бізнесу, оскільки стрімкий процес реформування нормативної бази оподаткування бізнесу не встигає відповідати сучасним тенденціям і реаліям практики застосування. Усе це спричиняє серед платників податків пошук нових схем ухилення від оподаткування, приховування доходів від діяльності, ведення тіньової економіки, а з боку держави – втрату частини коштів від податкових надходжень до відповідних бюджетів. Це, у свою чергу, призводить до того, що у держави не вистачає коштів на розвиток окремих напрямків економіки, у тому числі і сектора малого підприємництва [4].

Нині в Україні існують фактори, що стримують розвиток малого підприємництва, до яких належать:

– надмірний розвиток корупції та бюрократизму;

– недосконала система оподаткування малих підприємств;

– відсутність ефективних механізмів кредитування та страхування суб'єктів малого бізнесу, незахищеність банківських установ від різноманітних видів ризику, що є пов'язаними із кредитуванням малих підприємств;

– наявність адміністративних бар'єрів;

– політична та економічна нестабільність, а також суперечливість та ускладненість законодавства [7].

Вирішення цих проблем регулювання розвитку малого бізнесу в Україні має стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності

реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посилення конкурентоспроможності національної економіки [8].

Для сприяння розвитку малого підприємництва в країні необхідними є:

1. Упровадження державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності для створення сприятливого підприємницького середовища, розробка програми цільової підтримки окремих галузей малого підприємництва. Ця програма має містити:

– чітке відокремлення галузей, що найбільше потребують державної підтримки;

– зазначення суми, що виділяється на проведення необхідних заходів;

– перелік чітких цілей і завдань, яких необхідно виконати і досягнути по закінченні цієї програми;

– визначення терміну цільового фінансування;

– забезпечення малим підприємствам, що є об'єктами державних цільових програм підтримки малого підприємництва, державних гарантій.

Розробка таких програм цільового фінансування окремих галузей малого підприємництва дасть змогу підприємцям відчувати впевненість у майбутньому, розробляти довгострокові плани, націлені на подальший розвиток. Такі заходи дозволять нівелювати негативний вплив нестабільності економічного та політичного становища в країні.

2. Удосконалення правового механізму забезпечення реалізації основних напрямів державної підтримки розвитку малого підприємництва, а саме впровадження єдиної вертикальної системи органів виконавчої влади, що відповідатимуть за регулювання діяльності малих підприємств і здійснюватимуть контроль за реалізацією положень, що містяться в чинних законодавчих актах.

3. Удосконалення податкової системи, що забезпечувала б справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків. Доцільно додати до податкової системи країни деякі корективи: розробити єдиний законодавчий акт, у якому містилися би положення щодо оподаткування малих підприємств, ставок податків, механізму обчислення сум податків та умов надання податкових пільг. Основою успіху такого заходу має бути передусім зрозумілість і прозорість законодавчого акта, що дасть змогу позбутися незрозумілих моментів у системі оподаткування.

4. Упровадження правових заходів щодо викорінювання корупції в господарській і публічній сферах: розробка системи відповідальності та покарання за вчинення корупційних дій і чіткого переліку органів державної влади, що нестимуть відповідальність [7; 9].

Державна підтримка розвитку малого підприємництва є запорукою ефективної діяльності малих підприємств. Регулювання й підтримка малого підприємництва полягає передусім у розробці відповідної законодавчої й нормативної бази. Державна підтримка малого бізнесу є складовою державної політики, яка має не тільки створювати сприятливі умови для розширення сектора малих підприємств, а й безпосередньо підтримувати їх. У цьому зв'язку пріоритетними напрямками вдосконалення механізму державної підтримки малого бізнесу мають бути:

– створення сприятливого середовища для діяльності малих підприємств;

– спрощення системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва;

– забезпечення правових механізмів реалізації основних напрямків підтримки малого підприємництва [7].

Таким чином, пріоритетним напрямом поліпшення економічної ситуації в країні є створення всіх необхідних умов для ефективного розвитку малого підприємництва в країні, оскільки саме ця сфера економіки надає безліч можливостей для економічного зростання та зменшення рівня безробіття.

Науковий керівник – юрид. наук, професор Сергієнко В. В.

Література: 1. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 № 698-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/698-12. **2.** Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80. **3.** Омаров А. М. Господарсько-правове забезпечення малого підприємництва в Україні. *Економічна теорія та право.* 2016. № 1. С. 159–170. **4.** Аністратенко Ю. І. Правове регулювання оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні: автореф. дис. … канд.. екон. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2017. 26 с. **5.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **6.** Алеш-кин А. И. Понятие субъекта малого предпринимательства и законодательство, регулирующее правоотношения в данной сфере. *Предпринимательское право.* 2010. № 4. С. 23–27. **7.** Копченко І. М. Актуальні проблеми державної

підтримки малого підприємництва України на сучасному етапі. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2004. № 4 (35). С. 115–119. **8.** Луцяк В. В. Особливості державного регулювання розвитку малого підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2015. № 56. С. 239–247. **9.** Дикань О. В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2017. № 57. С. 58–66.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

УДК 657.421

Пензова А. А.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено механізм організації облікового процесу та його вплив на формування якісної облікової інформації. Обґрунтовано передумови та визначено критерії оптимальної організації бухгалтерського обліку на підприємстві, що враховують специфіку суб'єкта господарювання і забезпечують якість облікової інформації та економічність процесу її формування.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, фінанси, бухгалтерський облік, обліковий процес, облікова інформація, фінансова інформація, організація бухгалтерського обліку, інформаційна система.*

Аннотация. *Исследован механизм организации учетного процесса и его влияние на формирование качественной учетной информации. Обоснованы предпосылки и определены критерии оптимальной организации бухгалтерского учета на предприятии, учитывающие специфику предприятия и обеспечивающие качество учетной информации и экономичность процесса ее формирования.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, финансы, бухгалтерский учет, учетный процесс, учетная информация, финансовая информация, организация бухгалтерского учета, информационная система.*

Annotation. *The mechanism of the organization of the accounting process and its influence on the formation of qualitative accounting information is investigated. The prerequisites and criteria for the optimal organization of accounting at the enterprise, taking into account the specifics of the enterprise and ensuring the quality of accounting information and the cost-effectiveness of the process of its formation, are grounded.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, finance, accounting process, accounting information, financial information, organization of accounting, information system.*

Бухгалтерський облік є складним механізмом, призначення якого надавати інформацію внутрішнім і зовнішнім користувачам для реалізації останніми ефективного й оперативного управління суб'єктом господарювання. Саме для цього бухгалтерський облік має вирішувати поставлені завдання, бути організований згідно із вимогами чинного законодавства й умовами конкретної господарюючої одиниці. Без належної організації бухгалтерського обліку неможливо досягнути позитивних результатів діяльності, оскільки вона є одним із найвідповідальніших етапів створення підприємства, запорукою рентабельності в майбутньому. Особливо важливо зауважити, що бухгалтерський облік є не чим іншим, як частиною загальної інформаційної системи, яка перетворює первинні дані, зафіксовані в документах, на продукт управління. Таким продуктом є оброблена інформація, яка має всі властивості товару. З цієї точки зору бухгалтерський облік є засобом виробництва товару особливого роду – інформації, яка має вартість, собівартість, ціну та інші категорії товарного виробництва [1].

© Пензова А. А., 2017

Раціональна організація бухгалтерського обліку передбачає таку його будову, за якої він забезпечує своєчасне виконання завдань планування, контролю, управління й надання повної правової й неупередженої інформації за мінімальних витрат засобів і праці. Цим і визначається актуальність цього дослідження.

Дослідженням організації бухгалтерського обліку займалися Соколов Я., Бетге Й., Ентоні Р., Рис Д., Бутинець Ф., Завгородній В., Сопко В., Пушкар М., Свирко С., Лень В., Ковальов В., Кужельний М. та ін. Слід зазначити, що дискусії щодо вибору методів ефективної організації облікового процесу точаться й нині.

Метою написання статті є дослідження механізму організації облікового процесу й вивчення його впливу на формування якісної фінансової інформації та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Організація бухгалтерського обліку є елементом функції управління підприємством, що полягає в цілеспрямованій діяльності керівників підприємства щодо створення, постійного впорядкування й удосконалення системи бухгалтерського обліку господарської діяльності для забезпечення обліковою інформацією зовнішніх і внутрішніх користувачів, на основі якої вони прийматимуть результативні управлінські рішення оперативного та стратегічного характеру. Для досягнення ефективного функціонування системи бухгалтерського обліку на всіх її напрямках необхідною є кваліфікована організація бухгалтерського обліку.

При формулюванні концепції організації бухгалтерського обліку на підприємстві слід ураховувати, що облік є складним процесом, пов'язаним із акумулюванням даних про факти господарської діяльності підприємства, їх оцінкою та обробкою для перетворення на інформацію для користувачів за певними законами, принципами, постулатами, правилами, алгоритмами та процедурами з використанням набору інструментів (рахунків подвійного запису, записів у регістри) [1].

У коментарі до ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» подано визначення організації бухгалтерського обліку як системи дій, що є необхідними для побудови облікового процесу задля отримання інформації про господарські процеси, їх групування залежно від економічного значення та реєстрації у відповідних регістрах, здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів. Її призначенням є вдосконалення та раціоналізація опрацювання інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці [5]. Таке визначення підтверджує доцільність розмежування організації бухгалтерського обліку та облікової політики різними розпорядчими документами.

Бухгалтерський облік на підприємствах, в установах та організаціях ведеться безперервно, з моменту реєстрації підприємства, установи, організації до моменту ліквідації. Єдиною валютою ведення бухгалтерського обліку є національна грошова одиниця – гривня.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві перебувають у компетенції керівника (власника) підприємства у відповідності із чинним законодавством та установчими документами. Раціональна організація бухгалтерського обліку ґрунтується на застосуванні загальноприйнятих передумов:

– вивченні структури, технології та організації виробництва;

– організації облікового апарату та роботи облікових працівників;

– організації облікового процесу, визначення обсягу облікових робіт;

– досконалому володінні працівниками бухгалтерії (бухгалтером, власником) чинною законодавчою та нормативною базою стосовно питань ведення бухгалтерського обліку [3; 4].

Складовими облікового процесу є етапи первинного обліку, поточного обліку та підсумкового обліку. Етап первинного обліку передбачає процес документування й оцінювання господарських явищ і процесів. Етап поточного обліку охоплює процес облікової реєстрації господарських операцій на бухгалтерських рахунках і в облікових регістрах. Етап підсумкового обліку передбачає процес узагальнення даних поточного обліку в бухгалтерській звітності.

Кожне підприємство повинно мати свою облікову політику – сукупність обґрунтованих підприємством конкретних методів, форм, техніки ведення й організації бухгалтерського обліку, із урахуванням установлених норм і особливостей діяльності. До формування облікової політики слід підходити виважено, оскільки її, як правило, визначають не на один рік. У наказі про облікову політику має бути висвітлено всі методи й принципи бухгалтерського обліку, можливість вибору яких надана підприємству П(С)БО і Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [5].

В організації бухгалтерського обліку важливу роль відіграє інформація, зокрема документи. Суттєвою є інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Межа суттєвості для різних підприємств може бути різною, це залежить від обігів та обсягів виробництва [3].

Таким чином, організація обліку, з одного боку, являє певну систематизацію елементів для організаційного, інформаційного та технічного забезпечення, є засобом здійснення контролю за власністю підприємства, а з іншого – раціональну організацію бухгалтерської служби, є гарантом формування якісної фінансової інформації. Організацією бухгалтерського обліку є створення такої системи інформації, що забезпечує реальне управлін-

ня та примноження фінансових результатів діяльності. Тому при організації бухгалтерського обліку конкретного суб'єкта господарювання доцільно розглядати його галузеву специфіку не в межах окремих видів економічної діяльності, яку він здійснює, а з огляду на специфічні ознаки, що характеризують галузеву специфіку підприємства. Використання такої концепції в процесі організації бухгалтерського обліку є доцільним і дедалі актуальнішим з точки зору практичного застосування.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Пушкар М. С. Метатеорія обліку, або якою повинна стати теорія: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2007. 359 с. **2.** Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней. М.: Аудит; Юнити, 1996. 638 с. **3.** Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник. Житомир: Рута, 2002. 592 с. **4.** Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 412 с. **5.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

УДК 336.67

Пестун А. П.

Студент 3 курса факультета
международных экономических отношений ХНЕУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Рассмотрены особенности формирования и учета финансовых результатов деятельности предприятия. Конкретизированы принципиальные подходы к расчету финансовых результатов предприятия. Исследован порядок ведения учета финансовых результатов в соответствии с методологическими требованиями. Разработаны направления повышения эффективности учета финансовых результатов.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, финансы, финансовые результаты, прибыль.*

Анотація. *Розглянуто особливості формування й обліку фінансових результатів діяльності підприємства. Конкретизовано принципові підходи до розрахунку фінансових результатів підприємства. Досліджено порядок ведення обліку фінансових результатів відповідно до методологічних вимог. Розроблено напрями підвищення ефективності обліку фінансових результатів.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, фінанси, фінансові результати, прибуток.*

Annotation. *Features of formation and accounting of financial results of the enterprise activity are considered. The principal approaches to the calculation of the company's financial results are specified. The procedure for keeping records of financial results in accordance with the methodological requirements was explored. Areas for increasing the efficiency of accounting for financial results are developed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, finance, financial results, profit.*

Финансовый результат является одним из самых важных индикаторов, определяющих, насколько эффективна хозяйственная деятельность предприятия. Он может проявляться в виде прибыли или убытка. Практически

© Пестун А. П., 2017

все аспекты деятельности могут быть охарактеризованы с точки зрения финансового результата: производительность труда, использование различных видов ресурсов и материальных средств, себестоимость реализованной продукции и др.

Увеличение прибыли предприятия, времени его деятельности приводит к возрастанию платежей в бюджет, а также наращиванию объемов производства товаров и предоставления услуг. Предприятие увеличивает свои платежи в бюджет, расширяет производство товаров и предоставление услуг, когда прибыль увеличивается. В настоящее время в экономике Украины наблюдается увеличение количества неприбыльных или малоприбыльных предприятий.

Исследованием проблем учета финансовых результатов занимались Бурлака Ю. С., Бутинец Ф. Ф., Верига Ю. А., Голов С. Ф., Ефимова Ф. Ф., Кирейцев Г. Г., Мороз Ю. Ю., Мних Е. В., Самохин Л. В., Сопко В. В., Ткаченко Н. М. и др.

В настоящее время система учета финансовых результатов остается темой обширных исследований, среди них определение таких основополагающих категорий, как доходы, расходы и финансовые результаты по видам деятельности предприятия; определение достоверности информации и принятие на его основе управленческих решений. В системе формирования показателей финансового результата предприятия и отражения его в финансовой отчетности прослеживается несоответствие в отдельных подходах к ее созданию, что направляет к анализу законодательных и нормативных информационных источников.

Целью написания статьи является рассмотрение основных особенностей учета финансовых результатов и определение путей его усовершенствования.

Сущность понятия «финансовый результат» ученые трактуют по-разному. Большинство исследователей трактует это понятие как сравнение доходов и расходов деятельности предприятия. Финансовый результат в виде прибыли приводит к общему росту, а убыток уменьшает потенциал для развития. Судить об успешности деятельности предприятия можно, исходя из того, каков его финансовый результат. Прибыльность деятельности является одним из главных источников увеличения собственного капитала, что дает возможность сформировать резервный капитал, застраховаться от возможных рисков, расширить производственные мощности.

В законодательных документах не рассматривается сущность понятия «финансовый результат». Так, в НП(С)БУ 1 «Общие требования к финансовой отчетности» даны только определения сущности понятий «прибыль» и «убыток», что усложняет определение значения финансового результата.

Основы составления и предоставления финансовой отчетности регламентированы международными стандартами финансовой отчетности, Законом Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине», национальными положениями (стандартами) бухгалтерского учета, «Методическими рекомендациями по заполнению форм финансовой отчетности» и «Планом счетов бухгалтерского учета» [1–4].

Национальные положения (стандарты) бухгалтерского учета (НП(С)БУ) в течение длительного времени претерпевали значительные изменения. Это обусловлено переходом на международные стандарты учета финансовых результатов предприятия. Однако, в каждой стране имеются свои особенности и модификации. НП(С)БУ предусмотрено формирование финансового результата по двум системам в зависимости от построения финансового учета: сопоставление доходов и расходов; как разница между доходами и расходами предприятия, которые оно накапливает и отражает в отчете о финансовых результатах в соответствии с их характером. Эти подходы отличаются от тех, которые используют в учете финансовых результатов в других странах, где предусмотрено определение финансового результата как разности между доходами и расходами периода [2].

Налоговое законодательство не различает категории «финансовый результат» и «прибыль». В ст. 134 Налогового кодекса Украины указано, что прибыль вычисляется после уменьшения доходов за отчетный период на сумму себестоимости товаров и услуг. Дальнейшие корректировки финансовых результатов предприятия в налоговом учете увеличивают объем работ по подготовке документации, поскольку предприятие отдельно готовит бухгалтерский отчет о финансовой деятельности и параллельно существует необходимость подготовки отчета о финансовых результатах в соответствии с налоговым учетом [5; 6].

Действующий план счетов бухгалтерского учета содержит категории, по которым формируются доходы и расходы, присущие разным видам деятельности. Такой вид начисления и соответствия доходов и расходов является максимально наглядным и предоставляет всю необходимую информацию для принятия управленческих решений [3].

Из-за существенных различий между методологиями оценки показателей налогового и бухгалтерского учета разработка единого алгоритма или ряда типичных алгоритмов формирования показателей налоговой отчетности на базе бухгалтерского учета является рекомендуемым решением на пути к унификации учета финансовых результатов. Организация учета финансовых результатов должна быть направлена на группировку информации для управленческих нужд. Расходы, составляющие значительную часть общих операционных расходов предприятия (административные расходы, расходы на сбыт) могут быть резервом для улучшения финансовых результатов предприятия [6].

Таким образом, финансовый результат является сложной и многогранной категорией. Учитывая различные подходы к определению прибыли в учете, можно выделить следующие его основные черты: прибыль (убыток) является результатом деятельности предприятия за определенный период времени от различных видов комплексной деятельности (операционной, финансовой и инвестиционной); прибылью, или чистой прибылью предприятия являются оставшиеся денежные средства после вычета налоговых отчислений. Финансовый результат является важным показателем в жизненном цикле любого предприятия. Для улучшения качества его учета и облегчения ведения финансовой отчетности следует внести некоторые изменения в действующий бухгалтерский учет, финансовый учет, налоговый учет и управленческий учет для формирования единой методики учета финансовых результатов деятельности предприятия.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Безкоровайная Л. В.

Литература: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **3.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і [...]: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **4.** Методические рекомендации по заполнению форм финансовой отчетности: Приказ Министерства финансов Украины от 28.03.2013 № 433. URL: http://www.buhgalteria.com.ua/Hit.html?id=3196. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **6.** Бурлака С. М. Особливості визначення фінансових результатів діяльності підприємства. *Управління розвитком.* 2013. № 15. С. 91–94.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ (ЗБИТКУ) У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.372

Петренко Є. І.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості й основні підходи до відображення чистого прибутку (збитку) у фінансовій звітності вітчизняних підприємств. Наведено схему розрахунку показника чистого прибутку (збитку) підприємства.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, фінанси, звітність, фінансова звітність, фінансовий результат, прибуток, дохід, збиток, чистий прибуток.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности и основные подходы к отражению чистой прибыли (убытка) в финансовой отчетности отечественных предприятий. Приведена схема расчета показателя чистой прибыли (убытка) предприятия.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, финансы, отчетность, финансовая отчетность, финансовый результат, прибыль, доход, убыток, чистая прибыль.*

© Петренко Є. І., 2017

Annotation. *Features and main approaches to the reflection of net profit (loss) in the financial statements of domestic enterprises are considered. The scheme of calculation of an indicator of net profit (loss) of the enterprise is resulted.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, finance, reporting, financial reporting, financial result, profit, income, loss, net profit.*

За сучасних умов господарювання для вітчизняних підприємств надзвичайно важливим з точки зору науки і практики є обґрунтування й упровадження раціональної системи бухгалтерського обліку з подальшою орієнтацією на задоволення специфічних інформаційних потреб користувачів. Питання відображення чистого прибутку (збитку) у фінансовій звітності вітчизняних підприємств є дискусійним і потребує вирішення як у підприємницькому секторі, так і на державному рівні. Фінансова звітність є не тільки надійним інформаційним джерелом, вона є інструментом контролю, базою для прийняття управлінських рішень, основою вибору економічної стратегії розвитку підприємства, підставою для мінімізації витрат.

Дослідженням питань відображення чистого прибутку (збитку) у фінансовій звітності вітчизняних підприємств в різні часи займалися Бутинець Ф., Голов С., Костюченко В., Кучеркова С., Линник В., Пушкар М., Стефанишин І., Чалий І. та ін. За сучасних умов глобальних змін питання відображення чистого прибутку (збитку) у фінансовій звітності вітчизняних підприємств набуває особливої актуальності.

Метою написання статті є аналіз порядку відображення показника чистого прибутку (збитку) у фінансовій звітності підприємств у контексті законодавчих змін і новацій.

Складання фінансової звітності на підприємстві вимагає великої майстерності. Утім, наявні форми фінансової звітності та нормативно-правові документи, а також роз'яснення щодо їх складання дещо спрощують роботу бухгалтера. Зауважимо, що значення певних рядків типових форм фінансової звітності мають порівнюватися, а процедура перевірки такого збігу визначається як зіставлення показників фінансової звітності. Одним із показників, який найчастіше перевіряють фахівці відділу Державної служби статистики та працівники територіальних органів ДПІ Головного управління Міністерства доходів і зборів України під час прийому фінансової звітності, є показник чистого прибутку (збитку) підприємства за звітний період.

При цьому в чинній формі цього звіту для підприємств, які складають фінансову звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО 1), існує такий показник, як сукупний дохід. Інформацію про сукупний дохід відображають у звіті про фінансові результати, який через зміни, внесені до НП(С)БО 1, отримав іншу назву – звіт про сукупний дохід. Згідно із п. 3 р. I НП(С)БО 1 сукупний дохід – це зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками) [1].

Відповідно до цього визначення сукупного доходу, результатом заповнення звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) є відображення змін у власному капіталі підприємства за звітний період унаслідок настання фактів господарського життя підприємства (впливають на збільшення або зменшення чистого прибутку, збитків підприємства) та інших подій, що впливають на зміну інших видів власного капіталу підприємства, наприклад операції з отримання безкоштовних необоротних активів. Єдиний вид операцій, які не повинні відображатися в звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід), є операції з власниками, що спричинили зміни власного капіталу підприємства.

Виняткової уваги потребує питання відображення цих показників у формі № 1 «Баланс» [1]. Сукупний дохід у балансі не відображають, а інший сукупний дохід називають доходом лише умовно. Цей показник охоплює результати операцій, які вплинули не на чистий прибуток, а на інший власний капітал підприємства. І хоча в балансі немає окремого рядка для відображення суми іншого сукупного доходу за звітний період, і ця сума не відображається в складі суми нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), інший сукупний дохід збільшує або зменшує суму додаткового капіталу (рядок 1410 «Додатковий капітал») форми № 1 «Баланс» [2].

Чистий прибуток (збиток) підприємства, визначений за розд. I «Фінансові результати» звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), як і раніше, впливає на пасив форми № 1 «Баланс», а саме на показники розд. I «Власний капітал». Основною проблемою є те, що деякі фахівці контролюючих органів помилково вважають, що значення чистого прибутку (збитку) підприємства впливає тільки на значення рядка 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)». Тому при перевірці поданої фінансової звітності підприємства вони вимагають відповідності цих показників, яку можна передати умовно формулою:

Чистий прибуток (збиток) = Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) підприємства на кінець звітного періоду – Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) підприємства на початок звітного періоду.

Однак, цією формулою не враховано факт використання нерозподіленого прибутку підприємства, який часто лише в формі № 1 «Баланс» і формі № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)» не можна побачити. Справа в тому, що підприємство зазвичай створюється для отримання прибутку і розпоряджається власним прибутком у такий спосіб, як вирішать власники [3]. Так, для деяких підприємств чинним за-

конодавством визначено обов'язок створювати певні резерви за рахунок власного прибутку. За рахунок власного прибутку на підприємстві створюється резервний капітал (рядок 1415 «Резервний капітал»). У такому випадку працюватиме інша умовна формула:

Чистий прибуток (збиток) = Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) підприємства на кінець звітного періоду – Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) підприємства на початок звітного періоду + + (Резервний капітал на кінець звітного періоду – Резервний капітал на початок звітного періоду) [4].

У цьому випадку відомості наводять у графах 6 «Резервний капітал» і 7 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» в рядку 4210 «Відрахування в резервний капітал» звіту про власний капітал. У графі 6 «Резервний капітал» – збільшення резервного капіталу, а в графі 7 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» – зменшення нерозподіленого прибутку підприємства [5]. Безумовно, абсолютне значення цих показників у рядку 4210 «Відрахування в резервний капітал» у звіті про власний капітал має збігатися [4].

Таким чином, значення чистого прибутку (збитку) та нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) і формі № 1 «Баланс» збігатимуться дуже рідко. Це скоріш виняток, ніж правило, коли збільшення (зменшення) рядка 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» форми № 1 «Баланс» збігається із сумою чистого прибутку або збитку підприємства за звітний період, якщо не було ніяких змін суми прибутку, крім фінансового результату поточного року. Вважаємо за доцільне надалі розпочати дискусію щодо аргументації відображення показника чистого прибутку (збитку) підприємства в податковій звітності. Порушені в статті питання не є вичерпними і вимагають доповнень, змін, уточнень і подальшої конкретизації.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасічник І. Ю.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. Київ: Лібра, 2011. 840 с. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99. **4.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **5.** Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013 № 476. URL: https:// zakon.help/article/metodichni-rekomendacii-z-perevirki-porivnyannosti.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ У ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

УДК 657.1:339.72

Петренко Є. І.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості відображення в обліку операцій у іноземній валюті відповідно до національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Проаналізовано особливості відображення в обліку курсових різниць за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.*

© Петренко Є. І., 2017

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, валюта, іноземна валюта, валютні операції, валютний курс, курсова різниця, функціональна валюта, валюта подання.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности отражения в учете операций в иностранной валюте в соответствии с национальными и международными стандартами бухгалтерского учета. Проанализированы особенности отражения в учете курсовых разниц в соответствии с национальными и международными стандартами бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, валюта, иностранная валюта, валютные операции, валютный курс, курсовая разница, функциональная валюта, валюта представления.*

Annotation. *The peculiarities of accounting for foreign currency transactions in accordance with national and international accounting standards are considered. The features of accounting for exchange rate differences on national and international accounting standards are analyzed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, currency, foreign currency, currency transactions, exchange rate, exchange rate difference, functional currency, presentation currency.*

За умов інтеграційних перетворень показником підвищення рівня національної економіки будь-якої країни є розвиток зовнішньоекономічної діяльності, наслідком чого є зростання обсягів операцій, що є здійснюваними в іноземній валюті. Нестабільність ситуації на валютному ринку, спричинена коливаннями валютних курсів, вимагає постійного вдосконалення системи управління та контролю за здійсненням операцій підприємства в іноземній валюті. Особливого значення ці питання набувають за сучасних умов застосування вітчизняними підприємствами міжнародних стандартів фінансової звітності, що потребує розробки науково обґрунтованих підходів до вдосконалення теоретичних і практичних засад формування в обліку інформації про операції в іноземній валюті та відображення їх в обліку. Цим і зумовлено актуальність обраної теми.

Дослідженням проблем обліку операцій у іноземній валюті займалися Бутинець Ф., Голов С., Демчук Т., Жиглей І., Колеснікова О, Циган Р. та ін. Однак, незважаючи на важливість обґрунтованих наукових результатів, значна частина питань щодо методики відображення інформації про операції з іноземною валютою в обліку та звітності, а також питання оцінки відповідності національних стандартів бухгалтерського обліку міжнародним стандартам залишаються невирішеними і потребують подальших поглиблених досліджень.

Метою написання статті є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики обліку операцій підприємства в іноземній валюті з урахуванням положень національних і міжнародних стандартів.

Перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності надає вітчизняним підприємствам можливості для ефективного функціонування інформаційної системи підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Застосування єдиних стандартів обліку дозволяє суб'єктам міжнародних фінансових ринків об'єктивно оцінити результати діяльності підприємства, забезпечує її відповідність якісним характеристикам облікової інформації та звітності для суб'єктів господарювання – зацікавлених користувачів звітності.

Зауважимо, що міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та фінансової звітності (МСФЗ) мають як позитивні, так і негативні риси. Їх об'єктивними перевагами перед національними стандартами в окремих країнах є:

– чітка економічна логіка;

– узагальнення найкращої сучасної світової практики у сфері облікового процесу;

– простота сприйняття фінансової інформації в усьому світі.

Основними недоліками є:

– узагальнений характер стандартів, що передбачає достатнє різноманіття у методах обліку;

– відсутність детальних інтерпретацій і прикладів зіставлення стандартів з конкретними ситуаціями [1].

Національні положення бухгалтерського обліку враховують майже всі чинні міжнародні стандарти, однак, не повністю копіюють їх, деякі об'єднують положення відразу кількох міжнародних.

Для відображення в обліку операцій, пов'язаних із валютою, передбачено МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів». У вітчизняному законодавстві облік операцій в іноземній валюті регламентується нормами положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 21 «Вплив змін валютних курсів». Незважаючи на те, що цей стандарт був розроблений на основі міжнародного, між П(С)БО 21 та МСБО 21 залишаються значні відмінності в підходах до відображення в обліку та звітності суб'єктів господарювання операцій, пов'язаних із валютою (табл. 1) [2; 3].

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» суб'єкти господарювання ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України – грив-

ні [4]. Цим зумовлено необхідність складати фінансову звітність вітчизняних підприємств передусім у національній валюті, незалежно від необхідності складати її за міжнародними стандартами. Тобто при складанні звітності вітчизняні підприємства можуть не використовувати положення МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» щодо переведення статей фінансової звітності в іноземну валюту або з однієї іноземної валюти в іншу.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика П(С)БО 21 і МСБО 21

Основні поняття	П(С)БО 21	МСБО 21
Функціональна валюта	Поняття не визначено, тому всі вимоги МСБО 21, що належать до цієї категорії, у системі ПСБО відсутні	Визначається як валюта основного економічного середовища, у якому працює підприємство
Використання приблизного (середнього) курсу за початкового визнання статті на дату операції	Не допускається	Допускається, якщо не зафіксовано суттєвих коливань курсу
Класифікація курсових різниць	Класифікуються на операційні й інші доходи та витрати	Не класифікуються за ознакою по відношенню до операційної діяльності підприємства
Курсова різниця за стратегічними заборгованостями у відносинах із зарубіжними господарюючими одиницями	Відноситься на додатковий капітал і відображається в іншому сукупному доході	В окремій фінансовій звітності відноситься на прибутки або збитки. У звітах, що містять дані іноземної господарюючої одиниці та підприємства, що звітує, такі курсові різниці спочатку відносять на інший сукупний прибуток
Класифікація курсових різниць за звітами зарубіжних господарюючих одиниць із власного капіталу на прибуток або збитки	Проводиться при продажу або ліквідації іноземної господарюючої одиниці	Здійснюється за вибуття іноземної господарюючої одиниці, а також втрати контролю, суттєвого впливу або спільного контролю щодо відповідного дочірнього, асоційованого або спільного підприємства
Курсові різниці за внутрішньо-груповими монетарними статтями при консолідації	Облік спеціально не регламентовано	Відносять на прибутки або збитки, у частині монетарних компонентів чистих інвестицій – на інший сукупний прибуток
Облік спеціально не регламентовано	Відносять на прибутки або збитки	Спеціальний порядок переведення статей фінансових звітів зарубіжного суб'єкта

На відміну від П(С)БО 21, у МСБО 21 виокремлено три види валют: функціональну – основну валюту економічного середовища суб'єкта господарювання, іноземну – валюту, відмінну від функціональної валюти, та валюту подання, у якій сформовано фінансову звітність. Міжнародним стандартом, що врегульовує валютні питання, передбачено фактори, які підприємство має врахувати при економічному обґрунтуванні самостійного вибору функціональної валюти, що дозволяє достовірно відображати економічний вплив операцій, умов та фактів господарської діяльності (базових і додаткових).

Управлінський персонал має підходити до процедури вибору функціональної валюти та валюти звітності зі значним ступенем серйозності, оскільки цей вибір істотно впливатиме на кінцеві показники результатів діяльності. Кожну з обраних валют підприємства мають відобразити в обліковій політиці з обґрунтуванням свого вибору. Якщо підприємство має зарубіжні підрозділи, функціональні валюти та валюти звітності яких відрізняються, то в обліковій політиці має бути розкрито інформацію щодо валюти звітності та обґрунтовано таке рішення на основі критеріїв, передбачених у стандарті [2]. При цьому до уваги беруть професійне судження головного бухгалтера відносно формування облікової політики підприємства.

Згідно з МСБО 21 курсова різниця – це різниця, яка є наслідком переведення визначеної кількості одиниць однієї валюти в іншу валюту за різними валютними курсами [3]. П(С)БО 21 визначає курсову різницю як різницю між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різних валютних курсів [4].

У МСБО 21 зазначено, що для перерахунку статей застосовується курс, який наближається до фактичного курсу на дату операції; можна використати також середній курс. Однак, якщо валютні курси суттєво коливаються, застосування середнього курсу є недоречним. На відміну від міжнародного стандарту національний для перерахунку статей не передбачає використання середнього курсу, а чітко вказує на використання курсу національної валюти, встановленого Національним банком України на дату балансу [3; 4].

Таким чином, незважаючи на поступовий перехід вітчизняних підприємств на ведення обліку за міжнародними стандартами, у вітчизняних нормативно-правових актах важко відстежити, коли підприємства можуть керуватися міжнародними стандартами або складати звітність паралельно за П(С)БО та МСФЗ. Запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності є важливим кроком на шляху України до євроінте-

грації, що сприяє підвищенню прозорості, зрозумілості, достовірності інформації про діяльність суб'єктів господарювання та зростанню довіри до інформації, поданої у фінансовій звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Волкова І. А., Іванюк Б. І. Розрахунки іноземною валютою та їх облік у зовнішньоекономічній діяльності підприємств України. *Сталий розвиток економіки.* 2011. № 7. С.184–187. **2.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_022. **3.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Закон України від 10.08.2000 № 193 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00. **4.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

МЕТОД СТИСНЕННЯ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ РОБІТ У КАЛЕНДАРНОМУ ПЛАНУВАННІ

УДК 005.51

Петренко І. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано важливість застосування методу стиснення виконання плану при плануванні та виконанні проекту як ефективного способу перерозподілу робіт, скорочення часу виконання проекту, а також економії коштів.*

Ключові слова: *підприємство, організація, проект, планування, метод стиснення, календарне планування, ресурси.*

Аннотация. *Обоснована важность применения метода сжатия выполнения плана при планировании и выполнении проекта как эффективного способа перераспределения работ, сокращения времени выполнения проекта, а также экономии средств.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, проект, планирование, метод сжатия, календарное планирование, ресурсы.*

Annotation. *The importance of using the method of contracting the implementation of the plan in planning and implementing the project as an effective way of redistributing works, reducing the time of project implementation, and also saving money is substantiated.*

Keywords: *enterprise, organization, project, planning, compression method, scheduling, resources.*

Сучасне мінливе зовнішнє середовище підприємства безпосередньо впливає на діяльність суб'єкта господарювання в цілому. Тому питання якісного планування й упровадження виробничої діяльності як на тактичному, так і на стратегічному горизонті залишаються одними з основних факторів ефективної роботи підприємства.

© Петренко І. С., 2017

Планування є однією з центральних функцій підприємства в системі управління, що визначає результати економічної, фінансової, виробничо-збутової та інвестиційної діяльності. Правильно сформований план, що враховує фактори, умови та напрям роботи, гарантує досягнення успіху у визначеному напрямку. Система планування має бути життєздатною та гнучкою відносно внутрішніх і зовнішніх умов ринкової системи, легко піддаватися змінам унаслідок впливу ринкових вимог, наукових розробок, а також виникнення нових проблем і цілей. Зважаючи на важливість планування, його можна ототожнювати з управлінням проектами на підприємстві.

Питання важливості планування на підприємствах було й залишається одним із актуальних. Чимало авторів за часи планової економіки займалися вивченням цього питання, серед них Бочаров В., Тарасюк Г., Шваб Л., Замятіна М., Пєтухов Р., Рибін В., Терещенко О. та ін. Вагомий внесок зробили зарубіжні науковці, які розглядали планування у розрізі функцій управління, серед них Ансофф І., Кінг А., Мескон М., Портер М., Хедоурі Ф. та ін.

Метою написання статті є розкриття сутності методу стиснення виконання плану й особливостей його реалізації при проектному плануванні та виконанні проекту.

Розробка календарного плану означає визначення конкретного початку та закінчення окремих робіт щодо виконання проекту, умов виконання робіт, а також безпосередніх виконавців. Вхідними даними для формування календарного плану є:

– інтегральна оцінка надійності проекту, що визначає оцінка необхідних ресурсів і ресурсних можливостей реалізації;

– економічні можливості реалізації, що визначають мінімальні витрати за конкретним варіантом;

– аналіз забезпеченості фінансовими ресурсами.

На основі оцінювання здійснюють коригування й оптимізацію проекту, а також приймають робочий проект календарного плану [2].

Для ефективного календарного планування роботи підприємства використовують метод стиснення тривалості, що призначений для скорочення календарного плану проекту без змін його змісту. У загальному плані зменшення терміну виконання проекту досягається за рахунок перерозподілу ресурсів із некритичних робіт на ті, які є важливими в конкретний період часу. Головним завданням при цьому має залишатися правильне визначення робіт для подальшого стиснення.

Здійснення стиснення тривалості досягається двома методами: стисненням на злом та швидким відстеженням [3]. Головна мета методу стиснення на злом полягає в аналізі можливостей зміни вартості та календарного плану для визначення, як отримати максимальний ефект від стиснення з найменшими додатковими витратами. Цей ефект досягається від перерозподілу ресурсів між окремими роботами, а також за рахунок збільшення бюджету проекту. Перевагами цього методу є зменшення умовно-постійних видатків, що компенсує збільшення бюджету. Важливим фактором залишається час проектних робіт, який буде значно зменшено і тим самим прискорено час отримання прибутків від реалізації. Цей метод можна використовувати при повному аналізі доцільності й економічному обгрунтуванні, за конкретних умов та обмежень календарний план може бути відкоригований. Застосування цього методу можливе за наявності критичних робіт, які належать до розряду керованих. Тільки за ідентифікації таких робіт можна визначати види ресурсів, які будуть використовуватися, виділяти окремі види робіт, за якими може здійснюватися скорочення і, як результат, повний перерахунок календарного плану з урахуванням усіх скорочень та обмежень за проектом.

Другий метод стиснення тривалості передбачає швидке відстеження, що характеризується паралельним виконанням конкретних робіт, які мали бути виконувані послідовно. Важливою умовою є те, що роботи мають бути критичними та керованими. За застосування цього методу загальна тривалість виконання проекту має бути скорочена. До керованих належать роботи, тривалість яких залежить від кількості призначених для її виконання ресурсів (виконавців). Тобто тривалість робіт розраховують, виходячи з кількості виконавців та обсягу робіт із застосуванням методів експертних оцінок, аналогових оцінок та моделювання [4].

Важливо застосовувати цей метод до робіт, які після їх виконання не створять додаткові умови для інших видів робіт. За недотримання цього термін виконання проекту може бути, навпаки, збільшено через велику кількість переробок, а підприємство матиме додаткові витрати бюджету через неефективне використання ресурсів. Тому важливо застосовувати цей метод до робіт, що не пов'язані із невизначеністю у майбутньому.

Початковий етап – планування змісту проекту, тобто конкретизація цілей. Він характеризується детальним вивченням положень бізнес-плану, ідеї проекту для укладання подальших цілей і підцілей щодо реалізації. Цей етап є найважливішим у всьому ланцюгу планування, саме на цьому етапі закладається на майбутнє ядро роботи. Наступним етапом роботи є декомпозиція проекту, тобто поділ основних компонентів роботи на більш дрібні, керовані. Основними завданнями декомпозиції проекту є оцінка тривалості робіт, визначення ресурсів, а також послідовності робіт. Говорячи про скорочення часу календарного планування, слід говорити саме про другий етап процесу планування.

Ці скорочення можуть бути прийняті за такими напрямками: удосконалення точності оцінок вартості, часу та ресурсів; визначення основи для контролю виконання; визначення відповідальних за виконання.

У ході дослідження було проаналізовано декомпозицію проекту щодо настання конкретної події. За першим варіантом, план ґрунтувався на нормативах виконання конкретних робіт без урахування їх взаємозв'язків у проекті, при цьому термін настання події становив 4–10 днів, сума ресурсів – 15 одиниць. За другим варіантом, план було розраховано з урахуванням зменшення ресурсів на виконання некритичних робіт для їх економії. Термін настання події 4–10 днів, при цьому сума ресурсу – 11 одиниць. Тобто за другим варіантом аналізу конкретних робіт було досягнуто економію ресурсів, але не було досягнуто скорочення терміну виконання календарного плану. За третім варіантом було розраховано план з урахуванням зменшення загального терміну виконання робіт за рахунок перерозподілу ресурсу з некритичних на критичні. Результатами такого перерозподілу було зменшення настання події до 4–8 днів, а також зменшення суми ресурсів до 15 одиниць. Третій варіант є конкретним прикладом використання першого методу скорочення терміну виконання проекту стиснення на злом. Можна побачити значне зменшення часу на виконання проекту через перерозподіл ресурсів, залучення додаткових грошових ресурсів, що призвело до максимально ефективного використання ресурсів, правильно сформованих процесів виконання робіт, а також пришвидшення процесу, коли підприємство може отримувати прибуток від своєї роботи. Після удосконалення точності оцінок вартості, часу та ресурсів можна переходити до формування календарного плану, а також його оптимізації. Вхідними даними для цього є дані сітьової діаграми проекту, що дає опис наявних робіт за проектом та опис наявних зв'язків між ними. За наведеними даними можна проводити аналіз робіт, виявляти, які роботи є незалежними, та використовувати метод скорочення тривалості виконання робіт методом швидкого відстеження, головною метою якого є саме аналіз робіт, які є незалежними, щоб виконувати їх паралельно [5].

Таким чином, проведене дослідження дозволило визначити, що використання методів стиснення тривалості виконання проекту за рахунок перерозподілу, а також паралельного виконання робіт, є ефективними механізмами на шляху створення якісного календарного плану робіт, що в майбутньому вплине на прибуток підприємства. Необхідною умовою максимізації прибутку та мінімізації термінів реалізації проекту є якісне планування майбутнього періоду, урахування належних загроз, обмежень, обсягів інвестицій, ресурсів і визначеність у майбутньому. Сукупність цих знань дає змогу зробити планування на підприємстві ефективним.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Каткова Н. В. Планування ефективності діяльності підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2010. № 5. С. 250–254. **2.** Кучеренко В. Р., Карпов В. А. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 423 с. **3.** Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Каравела, 2003. 432 с. **4.** Кульчинська О. О. Роль стратегічного планування в ефективній діяльності підприємств. *Проблеми економічного становлення.* 2012. № 1. С. 82–86. **5.** Чаплина А. Планирование хозяйствования. *Экономист.* 2003. № 5. С. 38–40.

ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ВІТЧИЗНЯНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657.1(477)

Петренко Ю. О.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано важливість бухгалтерського обліку в управлінні сучасним вітчизняним підприємством. Конкретизовано його завдання, вимоги, принципи і функції у розрізі системоутворюючих функцій управлінського процесу. Досліджено особливості побудови бухгалтерського обліку на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, звітність, бухгалтерський облік, управлінський облік.*

Аннотация. *Обоснована важность бухгалтерского учета в управлении современным отечественным предприятием. Конкретизированы его задания, требования, принципы и функции в разрезе системообразующих функций управленческого процесса. Исследованы особенности построения бухгалтерского учета на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, отчетность, бухгалтерский учет, управленческий учет.*

Annotation. *The importance of accounting in the management of modern domestic enterprises is justified. Its tasks, requirements, principles and functions are specified in the context of system-forming functions of the management process. The peculiarities of accounting in modern domestic enterprises are investigated.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, reporting, management.*

За сучасних умов бухгалтерський облік є важливим елементом економічної системи, без знання якого неможливе ефективне управління підприємством. Його організація є одним із головних джерел отримання інформації, необхідної для прийняття та реалізації управлінських рішень.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Об'єктами бухгалтерського обліку є майно організацій, їх зобов'язання та господарські операції, здійснювані організаціями в процесі їх діяльності.

Дослідженням функцій, принципів, вимог, ролі та значення бухгалтерського обліку займалися Бутинець Ф., Верига Ю., Глушаченко А., Гудзь Н., Швець В. та ін.

Метою написання статті є дослідження економічної сутності бухгалтерського обліку на сучасних вітчизняних підприємствах.

Бухгалтерський облік спирається на законодавчу базу, яка регулює діяльність підприємства. Правову регламентацію розглядають не лише як метод, а і як принцип управління. Юридичні науки, правові дисципліни формують правове поле бухгалтерського обліку підприємств, організацій і установ.

Управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, а також фінансові результати діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, систематизовані у звітність. Така звітність має велике значення, оскільки є використовуваною не лише для економічного аналізу діяльності окремого підприємства з метою одержання інформації, необхідної для управління, а й для узагальнення результатів у масштабі галузей і народного господарства в цілому [2].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємствам надано право самостійно визначати облікову політику, обирати форму бухгалтерського обліку, затверджувати правила документообігу. Проте самостійність підприємств у виборі й втіленні окремих елементів облікової політики необхідно поєднувати із суворим дотриманням нормативних актів. Система обліку має враховувати специфіку господарської діяльності підприємства, його фінансовий стан і перспективи розвитку. Для побудови облікової системи необхідно визначити мету й завдання обліку в управлінні діяльністю підприємства. Метою ведення обліку є забезпечення управління точною, достовірною й об'єктивною інформацією для визначення доходів і витрат,

© Петренко Ю. О., 2017

оцінки активів і зобов'язань. Завданням обліку є надання можливості об'єктивно розкривати і відтворювати фінансові ризики підприємства для ухвалення відповідних управлінських рішень [3].

Дані бухгалтерського обліку допомагають керівництву в досягненні стратегічних цілей підприємства, створенні умов для підвищення ефективності його функціонування та можливості швидко і з мінімальними витратами реагувати на потреби ринку. Керівники мають вміти використовувати облікові дані для планування й контролю діяльності підприємства, інтерпретувати інформацію залежно від її характеру і сутності управлінських рішень, які приймаються на її основі [4].

Бухгалтерський облік є однією з найважливіших складових у системі управління, недосконалі форми та методи якої можуть уповільнити розвиток економіки. Тому в Україні необхідно протягом короткого терміну забезпечити наявність бухгалтерів, які зможуть обслуговувати ринкову економіку, володіти знаннями з ведення фінансової звітності згідно із міжнародними стандартами і здатних приймати рішення на основі глибокого розуміння основних економічних явищ. Формування в системі бухгалтерського обліку якісної інформації значною мірою залежить від того, наскільки швидко бухгалтери усвідомлять можливості, надані їм новими нормативними документами. Чим швидше бухгалтер усвідомить, що він не просто реєстратор фактів господарського життя, тим швидшими темпами відбудуватимуться реформи в галузі обліку [4].

За сучасних умов зростає роль людського фактора в системі управління підприємства для забезпечення його злагодженої та стабільної роботи. Пріоритетності набуває професіоналізм бухгалтера, його компетентність за постійно змінюваного правового регулювання й ускладнення умов ведення бізнесу. Від правильності дій бухгалтера залежать ефективність і законність функціонування підприємства. Для підвищення професіоналізму бухгалтера потрібною є підтримка з боку держави, вищих навчальних закладів і науки, що дасть змогу суттєво вплинути на розвиток теорії, методології та організації бухгалтерського обліку.

Саме в бухгалтерському обліку систематизується та накопичується інформація, яка надалі узагальнюється у звітності та є підставою для проведення аналізу й оцінювання фінансового стану та результатів діяльності підприємства. У фінансовій звітності узагальнюється інформація, призначена як для керівників підприємства, так і для зовнішніх користувачів. Цінність і своєчасність рішення залежить від здатності управління в потрібний момент зібрати, проаналізувати та прокоментувати інформацію.

Фінансова звітність є основним джерелом інформації, яка задовольняє потреби підприємства при прийнятті й ухваленні управлінських рішень і їх реалізації, а також потреби зовнішніх структур в інформації згідно із законодавчими розпорядженнями або для самопрезентації підприємства. Звітність підприємства є основним засобом його комунікації за умов ринкової економіки [5].

Отже, бухгалтерський облік посідає одне з провідних місць у системі управління підприємством. У ньому відтворено реальні процеси виробництва, обігу, розподілу і споживання. Бухгалтерський облік є інформаційною базою для характеристики фінансового стану й планування діяльності підприємства. За допомогою інформації, яку надає бухгалтерський облік, можна виробити стратегію функціонування підприємства, що охоплює:

– найефективніше використання наявних ресурсів;
– контроль поточної діяльності підприємства;
– планування його стратегії й тактики;
– усунення суб'єктивності під час прийняття управлінських рішень;
– прогнозування показників розвитку підприємства;
– виявлення резервів для підвищення ефективності його роботи [5].

Таким чином, система бухгалтерського обліку має важливе значення для діяльності будь-якого підприємства, оскільки надає повну, точну й достовірну інформацію внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття ними зважених управлінських рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Славкова О. П., Глушаченко А. І. Організація обліку в системі управління підприємством. Полтава: ПДАА, 2013. 368 с. **2.** Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2015. 310 с. **3.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **4.** Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2015. 572 с. **5.** Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2016. 424 с.

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ І РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.005

Плеханова К. К.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність, мету, інформаційну базу, методи і значення комплексного аналізу та рейтингової оцінки фінансового стану підприємства. Конкретизовано етапи проведення комплексного аналізу та рейтингової оцінки фінансового стану. Доведено важливість їх застосування на сучасних вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінансовий результат, фінансовий стан, фінансова стійкість, інформаційна база, комплексний аналіз, рейтингове оцінювання, ліквідність, рентабельність.*

Аннотация. *Определены сущность, цели, информационная база, методы и значение комплексного анализа и рейтинговой оценки финансового состояния предприятия. Конкретизированы этапы проведения комплексного анализа и рейтинговой оценки финансового состояния. Доказана важность их применения на современных отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансовый результат, финансовое состояние, финансовая устойчивость, информационная база, комплексный анализ, рейтинговое оценивание, ликвидность, рентабельность.*

Annotation. *The essence, goals, information base, methods and value of complex analysis and rating of the financial condition of the enterprise are determined. The stages of carrying out a comprehensive analysis and a rating evaluation of the financial condition are specified. The importance of their application in modern domestic enterprises is proved.*

Keywords: *enterprise, organization, financial result, financial condition, financial stability, information base, complex analysis, rating estimation, liquidity, profitability.*

Конкурентоспроможність і доцільність діяльності підприємств залежать від того, наскільки ефективно вони функціонуватимуть не тільки самі по собі, а і порівняно з іншими підприємствами. Ефективність фінансової діяльності є запорукою фінансової привабливості для інвесторів, контрагентів з фінансово-господарської діяльності та самих власників організацій. У зв'язку із цим важливого значення набуває вибір підприємствами підходу до оцінки фінансових результатів діяльності підприємства, який би показував стан справ підприємства з різних сторін в минулому, за сучасних умов і в майбутньому.

Метою написання статті є визначення сутності та доцільності застосування комплексного аналізу й рейтингового оцінювання фінансового стану для визначення ефективності фінансової діяльності підприємства за даними бухгалтерського обліку.

Дослідженням питань оцінки фінансового стану займалися чимало науковців-економістів, серед них Бутинець Ф. Ф., Литвин Б. М., Довбня С. Б., Мандзіновська Х. О., Павліченко В. М., Коломієць О. П., Стельмах М. В. та ін. Але майже всі вони приділяють увагу проблемам оцінки фінансового стану взагалі або розглядають наявні підходи до оцінки фінансового стану підприємства, виділяючи при цьому й комплексний аналіз. Тому доцільно розглянути саме комплексний підхід до оцінки фінансового стану підприємства.

Як зазначає Литвин Б. М., комплексний фінансовий аналіз є спрямованим на підтримку фінансової стійкості підприємства та забезпечення ефективності його господарювання у майбутньому. Аналіз підходів різних авторів до тлумачення сутності поняття комплексного аналізу дає підстави визначити його як систему характеристик, отриманих у результаті комплексного техніко-економічного аналізу, що відображають основні аспекти виробничих і фінансових процесів для оцінки фінансового стану. Комплексний фінансовий аналіз призначений для визначення потенціалу підприємства, обґрунтування рішень стратегічного характеру, інформаційного забезпечення потреб фінансового планування, розробки інвестиційних проектів і прийняття рішень щодо фінансування, надання кредитів, їх обсягів та умов [1].

Інформаційною базою комплексного аналізу фінансової діяльності є форма 1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан), форма 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма 4 – «Звіт про власний капітал та інші джерела інформації» [1; 2].

© Плеханова К. К., 2017

Застосування цієї бази в комплексному аналізі дасть змогу виявити тенденцію розвитку як окремого підприємства, так і порівняно з підприємствами-конкурентами, проаналізувати ефективність прийнятих управлінських рішень, ступінь впливу різних факторів, результативність і перспективність виробництва. Крім комплексного аналізу, слід розробити узагальнюючу оцінку фінансового стану, яка б забезпечила зіставлення результатів діяльності й проведення рейтингового оцінювання фінансового стану підприємства. Таке оцінювання базується на методі порівняльної оцінки діяльності декількох підприємств.

Стельмах М. В. стверджує, що в основі рейтингу лежить узагальнена характеристика за певними ознаками, що дає змогу групувати підприємства в певній послідовності за рівнем зменшення або збільшення цієї ознаки [1].

Перевагою застосування підприємствами рейтингової оцінки фінансового стану є те, що для використання цього алгоритму немає обмежень у кількості порівнювальних показників і підприємств. Проведення рейтингової оцінки фінансового стану дає змогу отримати не тільки оцінку поточного стану підприємства на певну дату, але і оцінку його зусиль і спроможностей щодо зміни фінансового стану в майбутньому. Така оцінка дозволяє визначити рівень ефективності використання ресурсів підприємства і є надійним вимірником його конкурентоспроможності в конкретній галузі [3].

Стійкий фінансовий стан підприємства не є подарунком долі або щасливим випадком, а результатом вмілого, чітко прорахованого управління сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства.

Поняття «стійкий фінансовий стан» у теорії аналізу розглядають не тільки як якісну характеристику його фінансів, а і як явище, яке можливо виміряти кількісно. Це дозволить сформувати загальні принципи побудови науково обґрунтованої методики оцінки фінансового стану, яку можна отримати різними методами із застосуванням різних критеріїв.

За проведення на підприємстві комплексного фінансового аналізу необхідно дотримуватися певних вимог; розглянемо їх детальніше.

1. Методологічна база має ґрунтуватися на методиках, які б у обмежений термін оцінили фінансовий стан, оскільки необхідно, щоб у результаті проведення аналізу були виявлені не тільки проблемні елементи, а й можна було зробити висновки щодо тенденцій зміни фінансового стану підприємства.

2. Необхідно використовувати методи порівняльного аналізу, проаналізувати показники фінансової звітності за окремо взятими напрямками діяльності підприємства та його дочірніх підприємств або проаналізувати показники цього підприємства порівняно з аналогічними показниками конкурентів.

3. За проведення комплексного аналізу необхідно вибирати такі показники, які б усі разом могли дати комплексну характеристику стану підприємства та визначити тенденції його подальшого розвитку [4].

Проведення комплексного аналізу слід починати з вивчення основних показників, які характеризують діяльність підприємства, що охоплюватимуть аналіз:

– майна (активу та пасиву балансу);

– фінансової стійкості: наскільки стабільно розвивається підприємство;

– ліквідності – мобільність власних оборотних активів;

– рентабельності – ефективність використання власного та залученого капіталів;

– ділової активності [4].

Аналіз алгоритмів рейтингової оцінки, які надають науковці-економісти, дає підстави запропонувати загальний алгоритм, що базується на послідовності дій, пропонованій різними авторами. Вважаємо, що для визначення рейтингової оцінки фінансового стану необхідно виконувати послідовно такі дії:

– подати вихідні дані у вигляді таблиці, за горизонталлю записати номери показників, за вертикаллю – номери підприємств;

– необхідно знайти для кожного показника найкраще значення серед значень всіх підприємств, показники яких порівнюють;

– визначити рейтингову оцінку для кожного підприємства;

– систематизувати підприємства у порядку спадання визначеної раніше рейтингової оцінки [5].

За проведення комплексної порівняльної оцінки фінансового стану слід ураховувати, що аналітику (економісту, бухгалтеру та ін.), який проводить такий аналіз, не доступна інформація про підприємства конкурентів, дані яких він хоче порівняти. У такому разі існують різні джерела інформації про конкурентів: Інтернет, експертна думка, клієнти та постачальники, шпигунство. Інформація від експертів, клієнтів і постачальників не є надійною та достатньою; найдієвіше тимчасово впровадити співробітника компанії до штату конкурентів, але це, звісно, не зовсім етично, хоча в конкуренції всі засоби є придатними. Тому провести такий аналіз можливо й на базі доступної кожному річної звітності, що публікується.

Точна й об'єктивна оцінка фінансового стану не може базуватися просто на цифрах річної звітності або на довільному наборі показників. Тому вибір та обґрунтування вихідних показників фінансово-господарської діяльності мають здійснюватися, виходячи з цілей і потреб управлінців у аналітичній оцінці. У таблиці запропоновано приблизний набір вихідних показників для проведення комплексного аналізу та рейтингового оцінювання фінансового стану за даними публічної звітності (табл. 1) [2; 5].

Запропонована система показників базується на даних публічної звітності підприємств, що робить оцінку масовою та дає змогу контролювати зміни у фінансовому стані підприємства всім учасникам економічного процесу, а також оцінити результативність і об'єктивність самої методики комплексної оцінки.

Таблиця 1

Система вихідних показників для рейтингової оцінки фінансового стану за даними публічної звітності

I група	II група	III група	IV група
Показники оцінки прибутковості господарської діяльності	**Показники оцінки ліквідності**	**Показники оцінки ділової активності**	**Показники оцінки стійкості**
1. Загальна рентабельність підприємства	1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1. Коефіцієнт оборотності активів	1. Коефіцієнт капіталізації
2. Чиста рентабельність підприємства	2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	2. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	2. Коефіцієнт покриття
3. Рентабельність власного капіталу	3. Коефіцієнт поточної ліквідності	3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3. Коефіцієнт автономії
4. Загальна рентабельність виробничих фондів	4. Коефіцієнт критичної ліквідності	4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4. Коефіцієнт фінансової залежності
5. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу		5. Коефіцієнт оборотності основних засобів	5. Коефіцієнт маневреності
6. Рентабельність виробничих активів		6. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	6. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів
7. Рентабельність реалізованої продукції			7. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами

Таким чином, розгляд сутності таких методів оцінки фінансового стану, як комплексний аналіз і рейтингове оцінювання, дає підстави зробити висновок, що вітчизняним підприємствам доцільно застосовувати не тільки традиційні методи аналізу, а й ці методи оцінки фінансового стану. Розглянуті підходи дають змогу не лише одержати відомості про ефективність роботи підприємства, а й визначити його місце серед інших підприємств у конкретній галузі господарювання. Було також проведено дослідження можливості проведення комплексного аналізу та рейтингового оцінювання на підставі оприлюдненої річної звітності. Аналіз підтвердив можливість вибору достатньої кількості показників для його проведення на базі даних публічної звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Маляревський Ю. Д.

Література: 1. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 336 с. **2.** Коломієць Н. О., Павліченко В. М., Коломієць О. П. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством. *Економічні науки.* 2017. № 185. С. 223–230. **3.** Бреус С. В., Шматуха В. С. Оцінка фінансового стану підприємства та основні напрями його покращення. *Інтернаука.* 2016. № 12. С. 35–37. **4.** Довбня С. Б. Методичні особливості комплексної оцінки фінансового стану та економічних результатів підприємства. *Ефективна економіка.* 2015. № 3. С. 129–132. **5.** Мандзіновська Х. О. Комплексний підхід до аналізу та оцінки фінансово-економічної діяльності підприємств машинобудування. *Бізнес Інформ.* 2015. № 2. С. 156–161. **6.** Остапенко О. М. Фінансовий стан підприємства: оцінка та напрями удосконалення. *Управління розвитком.* 2012. № 2. С. 99–101.

РОЛЬ І МІСЦЕ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

УДК 331.108:005.934

Погребняк А. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано роль і місце кадрової безпеки в системі управління персоналом. Визначено внутрішні та зовнішні загрози для кадрової безпеки на сучасному підприємстві.*

Ключові слова: *підприємство, організація, право на працю, персонал, кадрова безпека, внутрішні загрози, зовнішні загрози.*

Аннотация. *Проанализированы роль и место кадровой безопасности в системе управления персоналом. Определены внутренние и внешние угрозы кадровой безопасности на современном предприятии.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, право на труд, персонал, кадровая безопасность, внутренние угрозы, внешние угрозы.*

Annotation. *The role and place of personnel security in the personnel management system is analyzed. Internal and external threats for personnel safety at the enterprise are defined.*

Keywords: *enterprise, organization, right to work, personnel, personnel security, internal threats, external threats.*

«Кадри вирішують все» – відомий вислів, що не втрачає актуальності, особливо в нашій країні за сучасних умов розвитку.

Чимало керівників підприємств різної величини задають питання, навіщо потрібна служба кадрової безпеки персоналу. Ніхто не сумнівається, що треба мати відділ продажів, який заробляє гроші для підприємства. Усі згодні, що необхідним є відділ маркетингу: він і гроші заробляє, і бізнес просуває. Існування бухгалтерії теж для всіх зрозуміло: бухгалтери ведуть облік грошей, установлюють порядок виплат і здають звіти до податкової служби. А ось навіщо потрібна на підприємстві служба кадрової безпеки, багато хто не знає і не розуміє. Усі знають, що це не відділ, який сприяє роботі або заробітку грошей, навпаки, на нього доведеться витрачатися [1].

Забезпечення безпеки є однією з найважливіших проблем, що стоять перед будь-яким вітчизняним підприємством. У загальній системі управління підприємством підсистема забезпечення безпеки є тісно пов'язаною з підсистемою управління персоналом. За останні кілька років кількість і масштаб економічних злочинів значно зросли, а найбільш небезпечним і поширеним їх видом є «злочини» з боку менеджерів і працівників підприємства. Співробітник підприємства може знайти доступ до всіх або практично всіх активів підприємства, має можливість подолати систему охорони об'єкта, захист баз даних, може просто почути потрібну інформацію і зробити виявлення злочину практично неможливим. Понад три чверті злочинів у організаціях здійснюють співробітники, при цьому більше половини злочинів виявляють випадково. Ніхто не може завдати більшої шкоди організації, ніж її працівник, допущений практично до всіх засобів і секретів підприємства [2].

Основною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності функціонування, а також створення основи й перспектив зростання для виконання цілей бізнесу, незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих факторів (негативних впливів, факторів ризику). Кадрова безпека є однією зі складових економічної безпеки, поряд з іншими: фінансовою, силовою, інформаційною, техніко-технологічною, правовою, екологічною. Її іноді називають ще кадровою та інтелектуальною складової економічної безпеки.

Безпекою є стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз. Життєво важливі інтереси – це сукупність потреб, задоволення яких надійно забезпечує існування та можливості для прогресивного розвитку компанії.

Кадрова безпека – це процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства за рахунок ризиків і загроз, що є пов'язаними з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому. Вона є домінуючою стосовно інших елементів системи безпеки компанії, оскільки є пов'язаною із персоналом, кадрами, а вони в будь-якій складовій є первинними. Зазвичай первинним підрозділом у роботі з персоналом є служба персоналу, що є важливішим суб'єктом у кадровій безпеці, ніж служба безпеки. Кадровою безпекою має займатися тільки служба безпеки, однак, доводиться констатувати, що це не так. Уся діяльність служби персоналу може бути розкладена на етапи (пошук, відбір, прийом, адаптація аж до звільнення), і на

© Погребняк А. В., 2017

кожному етапі – безліч питань безпеки, вирішуваних саме співробітниками служби персоналу. Будь-яка дія менеджера з персоналу на будь-якому етапі – це або посилення, або ослаблення безпеки компанії щодо головної її складової – кадрів [3].

Слід розрізняти зовнішні та внутрішні загрози (табл. 1) [1–4]. Зовнішні негативні впливи – це дії, явища або процеси, які не залежать від волі та свідомості співробітників підприємства і тягнуть заподіяння шкоди. До внутрішніх негативних впливів належать умисні або необережні дії співробітників підприємства, які також тягнуть заподіяння шкоди. Забезпечення кадрової безпеки є найважливішою складовою роботи менеджера (директора) з персоналу.

Таблиця 1

Внутрішні та зовнішні загрози для кадрової безпеки на підприємстві

№ з / п	Внутрішні	Зовнішні
1	Невідповідність кваліфікації співробітників вимогам	Мотиваційний механізм у конкурентів є дієвішим через кращі умови
2	Недостатня кваліфікація співробітників	Установка в конкурентів на переманювання
3	Слабка організація системи управління персоналом	Тиск на співробітників ззовні
4	Слабка організація системи навчання	Зміни в зовнішньому економічному середовищі
5	Неефективна система мотивації	Потрапляння співробітників у різного роду залежність
6	Помилки в плануванні ресурсів персоналу	Інфляційні процеси
7	Зниження кількості пропозицій та ініціатив	

Негативні впливи зовнішнього середовища діють на процеси всередині підприємства в цілому та на кадрову безпеку зокрема.

Причинами виникнення внутрішніх загроз є невисокий рівень розвитку системи управління персоналом; недостатня кваліфікація персоналу; невірно вибудувана система мотивації; неефективна система навчання і розвитку персоналу; недостатня соціальна інформованість працівників про справи компанії, систему мотивації, просування персоналу; нерозвинена організаційна культура; недооцінка значення лояльності персоналу.

Сильна організаційна культура може частково, якщо не цілком, вирішити проблему управління ризиками. Це може відбутися, якщо весь управлінський персонал буде зацікавлений не тільки в отриманні прибутку, а й в адекватному управлінні кадровими ризиками. Крім того, сильна організаційна культура передбачає наявність корпоративних стандартів поведінки, відображених, наприклад, у корпоративному етичному кодексі, де визначено важливі для компанії моделі поведінки співробітників. Проведення роз'яснювальної роботи з персоналом з приводу норм, принципів організаційної культури й ефективної поведінки, встановлення зі співробітниками довірчих відносин може сприяти запобіганню цілій низці проблем, що є пов'язаними з кадровою безпекою [3].

Кадрова безпека залежить від трьох основних факторів.

1. Наймання співробітників, що охоплює розгляд питань безпеки компанії на таких етапах у роботі менеджера з персоналу, як пошук кандидатів, процедура відбору, документальне та юридичне забезпечення прийому на роботу, випробувальний термін і навіть адаптація. Деякі фахівці додають до процедур безпеки в діяльності HR при підготовці атестації, а також при плануванні навчання. До забезпечення безпеки при найманні працівника, крім іншого, належить перевірка колишніх посад, місця роботи та кваліфікації потенційного співробітника. Корисно також дізнатися, чи вживають ваші працівники алкогольні напої, наркотики, чи мають інші шкідливі звички, які можуть негативно позначитися на їх продуктивності [4].

2. Забезпечення лояльності співробітників до компанії: від того, ким відчуває себе працівник компанії, зайвою особою або незамінним кадром, залежить і ефективність діяльності підприємства. У цю складову кадрової безпеки, як правило, вкладають замало коштів. Але, зекономивши на лояльності, доведеться витрачатися на контроль.

3. Контроль, що є комплексом заходів з установлених для персоналу, у тому числі для адміністрації, регламентів, обмежень, режимів, технологічних процесів, оцінювальних, контрольних та інших операцій, процедур безпеки. Цей комплекс заходів безпосередньо націлений на ліквідацію можливостей заподіяння шкоди. Відпрацьовується він, як правило, службою безпеки або іншими підрозділами [3].

Слід сказати і про тимчасових робітників. До них необхідно ставитися з особливою обережністю, оскільки перевірити колишню їх діяльність часом досить важко. У цих співробітників мають бути відмінні від інших таблички із зазначенням їх імені та посади. Але ці бейджи не повинні давати їм доступ до ключових об'єктів компанії.

Отже, кадрова безпека є націленою на таку роботу з персоналом, на встановлення таких трудових і етичних відносин, які можна було б визначити як беззбиткові. Уся ця діяльність не є окремим напрямком у функціоналі менеджера з персоналу, а лише органічно вписується в нього. Тут практично не залучаються будь-які додаткові ресурси, за умови, що в компанії наявні всі етапи організації й управління персоналом.

Таким чином, кадрова безпека посідає одне з чільних місць у питаннях безпеки компанії в цілому. Відсутність належного рівня лояльності, невдоволення роботодавцем, знаходження в групі ризику можуть завдати величезної шкоди організації як у плані витоку конфіденційної, комерційної інформації, економічного та репутаційного збитку, так і в плані діяльності компанії, оскільки гальмує і робить неможливою повноцінну роботу організації або її окремих підрозділів. Створення схем і структур щодо запобігання й усунення наслідків шкоди, а також своєчасний контроль і аналіз роботи персоналу і підрозділів є актуальним завданням для будь-якого сучасного підприємства, що прагне до виконання поставлених цілей, економічної ефективності, створення позитивного іміджу на ринку. Не існує ідеальних схем і способів повністю виключити можливість ризиків з точки зору кадрової безпеки, але існують можливості для прийняття своєчасних і дієвих заходів, спрямованих на зниження таких ризиків і загроз.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Семенченко А. В.

Література: 1. Бекряшев А. К., Белозеров И. П., Бекряшева Н. С. Теневая экономика и экономическая преступность. Омск: Омский государственный университет, 2000. 458 с. **2.** Сафонов П. А. Кадровая безопасность в системе конкурентных преимуществ и недостатков современной организации. *Молодой ученый.* 2015. № 13. С. 364–367. **3.** Кибанов А. Кадровая безопасность в системе безопасности организации. *Кадровый менеджмент.* 2010. № 10. С. 72–78. **4.** Рыжов Р. О. Кадровая безопасность: опыт социологической концептуализации. URL: http://www.ibl.ru/konf/151211/kadrovaja-bezopasnost.html.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657:15

Полиняк Ю. Ю.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості інформаційного забезпечення, його значення для здійснення аналізу фінансових результатів. Деталізовано організаційні етапи аналізу фінансових результатів підприємства. Проаналізовано джерела інформації, необхідні для проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, фінансовий результат, прибуток, збиток, доходи, витрати, інформаційне забезпечення.*

Аннотация. *Исследованы особенности информационного обеспечения, его значение для осуществления анализа финансовых результатов. Детализированы организационные этапы анализа финансовых результатов предприятия. Проанализированы источники информации, необходимые для проведения анализа финансовых результатов деятельности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, финансовый результат, прибыль, убыток, доходы, расходы, информационное обеспечение.*

© Полиняк Ю. Ю., 2017

Annotation. *The features of information support, its importance for the analysis of financial results are explored. The organizational stages of the analysis of the company's financial results are detailed. The sources of information necessary to analyze the financial performance of the enterprise are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, financial result, profit, loss, income, expenses, information support.*

За умов ринкової економіки всі суб'єкти підприємницької діяльності мають на меті отримання якомога більшого прибутку. Для реалізації цієї мети кожному підприємству незалежно від форми, виду діяльності чи етапу розвитку необхідно мати актуальну та своєчасну інформацію щодо отриманих доходів, понесених витрат і відповідно фінансового результату. Важливою складовою для отримання позитивного фінансового результату є забезпеченість обліковою інформацією, що об'єднує елементи управління у єдину систему й забезпечує ефективність управлінського процесу.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів інформаційного забезпечення займалися Колас І., Пітерс Т., Друрі К., Васюренко О., Волохата К., Денисенко М., Босак І., Петренко С., Козак В., Уткін В., Соколова Г., Мних Є., Барабаш Н., Петров В., Козирев А. та ін. Науковці розглядають інформаційне забезпечення в достатньо широкому значенні і відокремлюють такі поняття: інформаційне забезпечення, інформаційний потік, інформаційна система, носії та передавачі інформації. Але деякі питання, що є необхідними для аналізу доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства, у тому числі питання конкретизації джерел інформації, залишаються невизначеними.

Метою написання статті є дослідження особливостей формування інформаційного забезпечення фінансових результатів.

Кінцевим результатом діяльності підприємства за звітний період є фінансовий результат, визначуваний як різниця між доходами та витратами звітного періоду. Основним джерелом інформації про формування фінансового результату є звіт про фінансові результати підприємства, оскільки в ньому відображено інформацію про статті, що формують фінансовий результат від усіх видів діяльності.

Інформаційне забезпечення проведення аналізу фінансових результатів на підприємстві поділяють на:

– сукупність документів певної форми, інформація яких є використовуваною при проведенні аналізу;

– організацію процесу забезпечення інформацією [1].

Інформаційне забезпечення системи аналізу представлене інформаційною системою, комунікативним середовищем та інформаційними технологіями. Взаємозв'язок між окремими функціональними підсистемами управління простежується завдяки інформаційним потокам і засвідчує, що на підставі вихідної інформації аналізу фінансового стану відбувається регулювання подальшої діяльності управлінського персоналу підприємства.

Інформація є невичерпним ресурсом, використання якого однією людиною не виключає можливостей для його використання іншими людьми. Конкретна інформація може бути використана різними суб'єктами в різних місцях. Ураховуючи, що конкретні види інформації можуть мати надзвичайне значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, галузі, економіки країни, ці види інформації захищено правами інтелектуальної власності. Ці права обмежують доступ до певної інформації, регулюють відносини щодо використання доходу, отриманого від її споживання.

Не на кожному вітчизняному підприємстві створено аналітичний відділ, що займається аналізом динаміки фінансових результатів підприємства. Але це не означає, що ці суб'єкти підприємницької діяльності не проводять аналіз та оцінку фінансових результатів. Щоб зручніше й ефективніше аналізувати фінансові результати діяльності, доцільним є дотримання таких організаційних етапів:

– визначення суб'єктів аналітичного дослідження;

– визначення конкретних об'єктів аналізу: доходи, витрати, фінансовий результат;

– інформаційне забезпечення проведення аналізу;

– забезпечення своєчасного оперативного проведення аналізу;

– методичне забезпечення проведення аналізу;

– здійснення аналізу та подання його результатів у доступному форматі [2].

Вважаємо, що для отримання максимально чіткого результату до наведених етапів слід додати:

– аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на формування фінансового результату;

– постійний аналіз відхилень фактично отриманих показників цього періоду від показників минулих періодів;

– виявлення показників, що найбільше впливають на формування доходів, витрат і фінансовий результат.

Для забезпечення проведення аналізу фінансових результатів необхідним є інформаційне забезпечення із внутрішніх і зовнішніх джерел [4].

До внутрішніх джерел інформації (надходження інформації на рівні підприємства) належать облікові регістри, первинні документи, фінансова звітність підприємства. До зовнішніх джерел інформації (державний рівень надходження інформації) належать П(С)БО, МСФЗ, закони України, накази, інструкції, постанови.

Усю економічну інформацію, необхідну для проведення аналізу фінансових результатів, поділяють на нормативно-довідкову, планову, облікову, позаоблікову (звітно-статистичну), директивну, правову й дані спеціальних обстежень [4].

Аналіз фінансових результатів є складовою аналізу фінансової діяльності будь-якого підприємства. Щоб забезпечити всебічний якісний аналіз фінансових результатів, слід провести:

– структурно-динамічний аналіз фінансових результатів за видами діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна);

– факторний аналіз валового прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

– структурно-динамічний аналіз доходів;

– структурно-динамічний аналіз витрат;

– оцінювання коефіцієнтів зростання доходів, витрат, активів, зобов'язань, власного капіталу в динаміці;

– проаналізувати показники рентабельності [5].

Таким чином, об'єктивна інформаційна база є необхідною умовою якісного проведення аналізу фінансових результатів. Для стабільного отримання позитивного значення фінансового результату важливою складовою є своєчасне надання необхідної інформації для проведення аналізу фінансових результатів. Важливим напрямком функціонування системи інформаційного забезпечення є безперервне опрацювання інформаційних потоків, що забезпечує підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень. Фінансова звітність є одним із основних джерел інформаційної бази аналізу фінансових результатів підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Волошан І. Г.

Література: 1. Бабенко Л. В., Коцюба С. В. Організація та інформаційне забезпечення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів підприємства // Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки: тези доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Ужгород, 21 квітня 2017 р.). Ужгород: Говерла, 2017. С. 236–238. **2.** Леженко Л. І. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів підприємства. *Вісник Одеського національного університету.* 2013. № 4. С. 127–130. **3.** Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2010. 412 с. **4.** Ротман Н. Інформаційне забезпечення економічного аналізу та його основні принципи. *Економічний аналіз.* 2010. № 5. С. 155–160. **5.** Іванова В. В., Сидоренко-Мельник Г. М. Планування в підприємствах і організаціях споживчої кооперації: стан і перспективи розвитку: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 158 с.

ЩОДО ДЕЯКИХ НЕУЗГОДЖЕНОСТЕЙ ГОСПОДАРСЬКОГО КОДЕКСУ З ПОДАТКОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

УДК 346.6

Пономаренко Д. А.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз класифікації суб'єктів господарської діяльності, поданої у ст. 55 Господарського кодексу України, і класифікації, поданої в Податковому кодексі України. Визначено неузгодженості в цьому питанні між Господарським кодексом і Податковим кодексом. Як шлях їх вирішення запропоновано створення єдиної класифікації суб'єктів господарської діяльності, спільної для цих галузей права.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, фізична особа, юридична особа, податок, платники податку, податковий (звітний) період.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ классификации субъектов хозяйственной деятельности, представленной в ст. 55 Хозяйственного кодекса Украины, и классификации, представленной в Налоговом кодексе Украины. Определены несогласованности в этом вопросе между Хозяйственным кодексом и Налоговым кодексом. Как путь их решения предложено создание единой классификации субъектов хозяйственной деятельности, общей для этих отраслей права.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, физическое лицо, юридическое лицо, налог, плательщики налога, налоговый (отчетный) период.*

Annotation. *A comparative analysis of the classification of business entities, presented in Article 55 of the Commercial Code of Ukraine, and the classification presented in the Tax Code of Ukraine. There are inconsistencies in this issue between the Economic Code and the Tax Code. As a way to solve them, it was proposed to create a unified classification of economic entities, a common law for these branches.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, individual, legal entity, tax, taxpayers, tax (accounting) period.*

Статтею 55 чинного Господарського кодексу України визначено, що суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих і доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва. Але, якщо проводити дослідження з точки зору доцільності такого поділу підприємств на малі, мікропідприємництва, середні та великі підприємництва та зіставити цю класифікацію із класифікацією підприємств, подану в Податковому кодексі України для оподаткування, можна дійти висновку про недоречність наведеної у Господарському кодексі класифікації. Більше того, поділ у Господарському кодексі України суб'єктів господарювання на малі, мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва передбачає, що річний дохід підприємства вираховується у євро, у той час як національною валютою є гривня, а податок на доходи підприємства також вираховується з доходів у гривні.

Метою написання статті є аналіз і зіставлення класифікацій, наведених у Господарському та Податковому кодексах, і розробка більш доцільної та універсальної класифікації підприємств.

Згідно із положеннями ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання визнають учасників господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих і доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Суб'єктами мікропідприємництва є:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує десяти осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну двом мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

© Пономаренко Д. А., 2017

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує десяти осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну двом мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва є:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законодавством порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує п'ятдесяти осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну десяти мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує п'ятдесяти осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну десяти мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [1].

Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва [1].

Але Податковим кодексом України визначено дещо інший поділ підприємств для визначення податкових періодів. Так, річний податковий (звітний) період встановлено для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності, за вирахуванням непрямих податків, визначений за показниками звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), за попередній річний звітний (податковий) період не перевищує 20 мільйонів гривень. При цьому до річного доходу від будь-якої діяльності, за вирахуванням непрямих податків, визначеного за показниками звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), залучають дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг), інші операційні доходи, фінансові доходи й інші доходи.

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності, за вирахуванням непрямих податків, визначений за показниками звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), за попередній річний звітний (податковий) період перевищує 20 мільйонів гривень, визначається поквартальний звітний період.

Тобто Податковим кодексом України підприємства розподілено лише на дві категорії: на тих, у кого річний дохід за попередній річний звітний (податковий) період не перевищує 20 мільйонів гривень, і тих, у кого дохід за попередній річний звітний (податковий) період перевищує 20 мільйонів гривень. Водночас у ст. 14 Податкового кодексу України великого платника податків визначено як юридичну особу або постійне представництво нерезидента на території України, у якої обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали (тобто за один рік) перевищує 1 мільярд гривень.

Подамо класифікацію суб'єктів господарської діяльності за річним доходом:

– малі підприємництва – річний дохід від будь-якого виду діяльності не перевищує 20 мільйонів гривень;

– середні підприємництва – річний дохід від будь-якого виду діяльності перевищує 20 мільйонів гривень;

– великі підприємництва – річний дохід від будь-якого виду діяльності перевищує 1 мільярд гривень.

Податковим кодексом України визначено, що юридична особа чи фізична особа – підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування.

Суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, розподіляють на чотири групи платників єдиного податку:

– фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів із торговельних місць на ринках та (або) здійснюють господарську діяльність щодо надання побутових послуг населенню, обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300 000 гривень;

– фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та (або) населенню, виробництва та (або) продажу товарів, діяльності у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

– не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах одночасно, не перевищує десяти осіб;

– обсяг доходу не перевищує 1 500 000 гривень.

– фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена, та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5 000 000 гривень;

– сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %.

Як бачимо, у Господарському кодексі поділ суб'єктів господарювання є здійснюваним на основі розрахунків з кількості осіб і річним доходом, що вираховується у євро, тоді як Податковий кодекс оподаткування та визначення звітного періоду здійснює у національній валюті. Відповідно до ст. 5 Податкового кодексу у разі, якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам і положенням цього Кодексу, для регулювання відносин оподаткування застосовують поняття, терміни, правила та положення Податкового кодексу [2].

Ще одним аргументом щодо недоцільності підрахування еквіваленту доходу підприємств у іноземній валюті може бути той факт, що нині Україна перебуває в кризовому стані, що впливає на стабільність національної валюти й обумовлює постійну зміну курсу іноземних валют, а це спричинюватиме незручності при вирахуванні середнього річного курсу іноземної валюти та зіставленні із річними доходами підприємства. Адже в одному місяці підприємство може мати дохід, прирівняний до двох мільйонів євро, а після зміни курсу євро ця сама сума матиме зовсім інший еквівалент.

Цікавим також є те, що ст. 10 Господарського кодексу України визначає основні напрями державної економічної політики, і серед них валютна політика, що є спрямованою на встановлення та підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют, стимулювання зростання державних валютних резервів та їх ефективне використання.

Валютне регулювання полягає у діяльності держави й уповноважених нею органів, що є спрямованою на регламентацію міжнародних розрахунків і порядок здійснення операцій із валютними цінностями. Тобто валютне регулювання є сукупністю нормативних документів, установлених органами валютного регулювання у законодавчому чи адміністративному порядку що є спрямованими на регулювання потоків капіталу в країну та за її межі, а також валютних операцій, що є здійснюваними в межах держави для підтримання стабільності курсу національної грошової одиниці, достатнього рівня валютних резервів і збалансованості міжнародних платежів.

Основним об'єктом валютного регулювання є валютний курс національної грошової одиниці. Його зміни суттєво впливають на розвиток як внутрішніх господарських процесів, так і на зовнішньоекономічні позиції тієї чи іншої країни. Йдеться про вплив валютного курсу на зовнішню торгівлю, рух короткочасного та довгочасного капіталу, розміри заборгованості, платіжний баланс тощо.

У свою чергу, ст. 6 Декрету Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» «Порядок організації торгівлі іноземною валютою» визначено, що торгівля іноземною валютою на території України резидентами і нерезидентами – юридичними особами є здійснюваною через уповноважені банки та інші фінансові установи, що одержали ліцензію на торгівлю іноземною валютою Національного банку України, виключно на міжбанківському валютному ринку України. Структура міжбанківського валютного ринку, а також порядок та умови торгівлі іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку, визначаються Національним банком України [3]. Положення цієї статті чітко дає зрозуміти, що всі операції з іноземними валютами мають здійснюватися тільки через Національний банк України чи уповноважені банки й інші фінансові установи, що одержали ліцензію на торгівлю іноземною валютою Національного банку України.

Отже, у Господарському кодексі України поділ суб'єктів господарювання здійснюється на основі розрахунків щодо кількості осіб і річного доходу, що вираховується у євро. Тоді як у Податковому кодекс України оподаткування та визначення звітного періоду є здійснюваним у національній валюті. Відповідно до ст. 5 Податкового кодексу, якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам і положенням цього Кодексу, для регулювання відносин оподаткування застосовують поняття, терміни, правила та положення Податкового кодексу, тобто у разі конкуренції або колізії понять, термінів, положень чи правил, перевагу з питань оподаткування слід віддавати положенням Податкового кодексу. У такому випадку маємо застосовувати класифікацію підприємств за визначенням у Податковому кодексі України.

Подамо класифікацію суб'єктів господарської діяльності за річним доходом:

– малі підприємництва – річний дохід від будь-якого виду діяльності не перевищує 20 мільйонів гривень;

– середні підприємництва – річний дохід від будь-якого виду діяльності перевищує 20 мільйонів гривень;

– великі підприємництва – річний дохід від будь-якого виду діяльності перевищує 1 мільярд гривень.

Можливим є також поділ підприємств лише на малі та великі. Суб'єктами малого підприємництва є такі, у яких річний дохід від будь-якого виду діяльності не перевищує 1 мільярд гривень. Річний дохід від будь-якого виду діяльності суб'єктів великого підприємництва перевищує 1 мільярд гривень. За такою класифікацією стало б можливим для суб'єктів малого підприємництва встановлювати звітній період один раз на рік, а для суб'єктів великого підприємництва – двічі на рік. За валютної політики, що є спрямованою на встановлення й підтримання

стабільного курсу національної валюти, господарська діяльність має провадитися й вираховуватися в національній валюті – гривні.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, професор Сергієнко В. В.

Література: 1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **2.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **3.** Про затвердження Положення «Про порядок застосування ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України від [...]: Закон України від 04.07.1997 № 212 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0370-97.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ АПТЕКАМИ

УДК 657:615.12

Прогожук Є. А.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні особливості обліку лікарських засобів аптекарськими установами. Виокремлено проблемні питання бухгалтерського обліку лікарських засобів. Досліджено врегулювання операцій за претензіями з постачальниками (за попередньої оплати та за наступної оплати) та операцій, що є пов'язаними з виявленням браку лікарського засобу.*

Ключові слова: *аптекарські установи, лікарські засоби, ліцензування, сертифікат, рецепт, реєстр, акредитаційний сертифікат, дефектний акт.*

Аннотация. *Рассмотрены основные особенности учета лекарственных средств аптечными учреждениями. Выделены проблемные вопросы бухгалтерского учета лекарственных средств. Исследовано урегулирование операций по претензиям с поставщиками (по предварительной оплате и с последующей оплатой) и операций, связанных с выявлением брака лекарственного средства.*

Ключевые слова: *аптекарские учреждения, лекарственные средства, лицензирование, сертификат, рецепт, реестр, аккредитационный сертификат, дефектный акт.*

Annotation. *The main features of the registration of medicines by pharmacy institutions are considered. Issued problematic issues of accounting of medicines. The settlement of transactions involving claims against suppliers (by advance payment and subsequent payment) and transactions are investigated, are related to the discovery of the marriage of the medicinal product.*

Keywords: *pharmacies, medicines, licensing, certificate, prescription, register, accreditation certificate, defective act.*

Фармацевтична галузь є однією з бюджетоутворюючих галузей промисловості країни, одним з важливих сегментів національного ринку, що багато в чому визначає національну й оборонну безпеку країни. Тема дослідження є актуальною, оскільки аптекарські заклади були за всіх часів у різних проявах, і необхідно знати особливості процесу бухгалтерського обліку лікарських засобів.

© Прогожук Є. А., 2017

Метою написання статті є виявлення особливостей обліку лікарських засобів аптекарськими установами.

Багатьох дослідників у різні часи цікавила торгівля лікарськими засобами, особливості її ведення й бухгалтерського обліку. Серед цих науковців Хом'як Р. Л., Блакита Г. В., Гладій І. О., Дзюба О. М., Бровко О.Т., Громовик Б. П., Терещук С. І., Чухрай І. Л. та ін.

Для кращого розуміння матеріалу слід визначитися із тлумаченням термінів і понять стосовно теми дослідження. У вітчизняному законодавстві під лікарським засобом розуміють:

– будь-яку речовину (комбінацію речовин), що має властивості та призначена для лікування або профілактики захворювань у людей, може бути призначена для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу;

– лікарський засіб, що умисно промаркований не відповідно до відомостей (однієї чи кількох із них) про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України, та лікарські засоби, що умисно підроблені і не відповідають відомостям (одній або кільком із них), такі лікарські засоби називають фальсифікованими [1].

Процес виготовлення лікарського засобу, його реєстрація та подальше життя ліків дуже трудомістке; приділимо більше уваги саме реалізації лікарського засобу аптеками. Можна без сумнівів зазначити, що аптечний бізнес є однією з найприбутковіших сфер діяльності. Однак, аптечна установа повинна ставити за мету не лише отримання прибутку, основним завданням має бути забезпечення населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення.

Оскільки ця справа стосується охорони здоров'я, держава має здійснювати і здійснює особливий контроль за діяльністю у сфері аптечного бізнесу. Це виражається в ліцензуванні операцій із лікарськими засобами та виробами медичного призначення. Згідно із п. 19 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)» для здійснення діяльності з виробництва, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами суб'єкт господарювання має отримати спеціальний дозвіл – ліцензію та придбати акредитаційний сертифікат [2].

До аптек лікарські засоби надходять безпосередньо від підприємств-виробників або від оптових розповсюджувачів (аптечних складів, баз). Облік товарів, що надходять до аптеки, ведуть у грошовому еквіваленті в розрізі облікових груп у «Журналі реєстрації товарів, що надійшли». Окремому предметно-кількісному обліку підлягають наркотичні та психотропні лікарські засоби незалежно від лікарської форми, які визначають у спеціальному журналі, де для кожного виду таких засобів відкривають окрему сторінку [3].

У бухгалтерському обліку лікарські засоби відображають на рахунку 281 «Товари на складі», при закупівлі лікарських засобів від постачальника та при їх реалізації – на рахунку 282 «Товари в торгівлі» з дотриманням П(С)БО 9 «Запаси». Реалізацію лікарських засобів за повною вартістю відображають у аналітичному обліку реалізації товарів підприємствами роздрібної торгівлі за допомогою субрахунків 282, 285, 289, 702 та 902. До того ж слід ураховувати, що лише з 2014 р., а саме з набуттям чинності Закону України від 27.03.2014 р. № 1166-VII «Про запобігання фінансовій катастрофі та створення передумов для економічного зростання в Україні», запроваджено податок на додану вартість розміром 7 %, у деяких випадках – 20 %. Ставки податку на додану вартість розміром 7 % нараховують на операції, що є пов'язаними із постачанням на митній території України та ввезення на митну територію Україну лікарських засобів, дозволених для виробництва та застосування в Україні, а також лікарських засобів, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів. В інших випадках, коли виробництво таких ліків в Україні заборонено або ж при вилученні лікарських засобів з Державного реєстру, лікарські засоби оподатковуються у загальновстановленому порядку за ставкою 20 %. Якщо лікарські засоби раніше було не дозволено, а тепер їх залучено до Державного реєстру лікарських засобів, вони оподатковуються за ставкою 7 %, незалежно від того, що були придбані за ставкою 20 %.

Продаж лікарських засобів громадянам можливий за рецептами лікарів, які виписуються за спеціально встановленими формами, і без рецептів – на товари, які дозволені до вільного продажу Міністерством охорони здоров'я України. На підставі пільгових рецептів аптека складає зведений реєстр у двох примірниках, один з яких призначено для одержання компенсації з відповідного бюджету або від установи охорони здоров'я. Другий примірник цього реєстру з доданими до нього рецептами залишається у бухгалтерії аптеки.

Розглянемо облік пільгової та безоплатної реалізації лікарських засобів (табл. 1) [3].

Необхідно також урахувати, що підприємства з реалізації лікарських засобів, які перейшли на спрощену систему оподаткування, не мають права застосовувати інший спосіб розрахунків за відвантажені лікарські препарати та вироби медичного призначення, крім готівкового та безготівкового розрахунків. Виручкою від реалізації у таких підприємств вважаються суми, фактично отримані на розрахунковий рахунок або (і) в касу щодо здійснення операцій з продажу лікарських препаратів, виробів медичного та санітарно-гігієнічного призначення

й інших товарів (робіт, послуг). Базою оподаткування єдиним податком є отримана на рахунок та (або) в касу аптеки виручка від реалізації.

Таблиця 1

Журнал реєстрації господарських операцій з обліку реалізації лікарських засобів

Зміст господарських операції	Д-т	К-т	Сума, грн
1.Відпущено ліки: – за безоплатними рецептами; – за пільговими рецептами з оплатою 50 %; – оплата вартості ліків готівкою; – за повну вартість	 361 301 361 301	 702 702 702 702	 500 340 300 1000
2. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	702	641	140
3. Списано торговельну націнку на реалізовані ліки	285	282	214
4.Списано фактичну собівартість реалізованих ліків	902	282	2000
5. Одержано від установи охорони здоров'я компенсацію за безоплатну та пільгову реалізацію ліків	311	361	840

Крім реалізації готових лікарських форм і засобів медичного призначення аптеки можуть виготовляти та продавати лікарські засоби власного виробництва. Витрати на виготовлення таких засобів відображаються на рахунку 23 «Виробництво»; виготовлені лікарські засоби, в свою чергу, відображаються на рахунку 26 «Готова продукція» або 28 «Товари» з подальшою реалізацією та обліком, як і готових лікарських форм. Якщо витрати на власне виготовлення ліків носять епізодичний характер, то їх можна віднести на окремий аналітичний рахунок у складі рахунка 28 «Товари». Це такі витрати, як вартість використаної сировини і тари, а решту виробничих витрат обліковують на рахунку 93 «Витрати на збут». Такий облік реалізації медичних засобів власного виготовлення значно спрощує й полегшує його ведення [4].

Заборонено реалізацію аптеками неякісних лікарських засобів і засобів із вичерпаним терміном придатності, такі лікарські засоби, як правило, підлягають утилізації та знищенню. Вартість цих ліків на підставі відповідних документів в обліку відносять на фінансові результати поточної діяльності (субрахунок 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» або 949 «Інші витрати операційної діяльності»).

Існування низки проблем у обліку аптек, що є зумовленими особливостями функціонування аптечних закладів і тими, що виникають при оприбуткуванні та реалізації лікарських засобів, підтверджують необхідність подальшого розвитку й удосконалення обліку аптечного господарства. Найпоширенішими проблемами, із якими стикаються аптечні заклади, є сплив терміну придатності лікарських засобів, биття тари й установлення заводського браку.

Згідно зі ст. 23 Закону України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 № 22 неякісні лікарські засоби, у тому числі ті, термін придатності яких закінчився, підлягають утилізації й знищенню. Списання лікарських засобів розпочинають зі складання акта, який підписують члени відповідної комісії та затверджує керівник. Після того, як складено акт, що підтверджує неякісність лікарських засобів, їх списують з обліку, а потім утилізують або знищують [1].

Наприклад, зіпсовано лікарські засоби через те, що розбито тару лікарського засобу, при цьому ці ліки доставлено транспортом постачальника або сторонньої організацією. За таких обставин висувають претензії постачальнику про бій тари лікарського засобу. Операції, що є пов'язаними з висуванням претензій та їх подоланням у бухгалтерському обліку, подано в табл. 2 [3].

Таблиця 2

Відображення в бухгалтерському обліку розрахунків за претензіями

Зміст господарських операції	Д-т	К-т	Сума, грн
1	**2**	**3**	**4**
За попередньої оплати			
1. Проведено попередню оплату за лікарські засоби	371	311	428 000
2. Відображено податковий кредит з ПДВ у сумі передоплати	641	644	28 000
3. Фактичне надходження лікарських засобів	281	631	400 000
4. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	28 000
5. Виставлено претензію постачальнику	374	631	24 000
6. Одержано від постачальника товари у погашення заборгованості за претензією: – купівельна вартість без ПДВ; – сума податкового кредиту з ПДВ	 281 644	 374 374	 17 120 1 120

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
7. Невідшкодовану заборгованість за претензією постачальник погасив грошима на поточний рахунок	311	374	5 760
8. Відображено суму податкового кредиту з ПДВ методом «сторно»	641	644	1 120
9. Відображено суму претензії в частині штрафних санкцій за порушення умов договору постачання	374	715	24 000
За наступної оплати			
1. Одержано від постачальника товар з наступною оплатою (вартість фактично оприбуткованого товару): – купівельна вартість без ПДВ; – сума податкового кредиту з ПДВ	 281 641	 631 631	 428 000 28 000
2. При прийманні на складі (розпакуванні контейнера) виявлено недостачу товару, на яку заявлено претензію постачальнику: – за купівельною вартістю без ПДВ; – сума податкового кредиту з ПДВ	 374 641	 281 631	 22 430 1 570
3. Визнану постачальником суму претензії віднесено на зменшення заборгованості покупця	631	374	24 000
4. Перераховано постачальнику за товар (після врегулювання претензії)	631	311	404 000

Щодо заводського браку, то при його виявленні відповідно до наказу Міністерства охорони та здоров'я України «Про затвердження Правил утилізації та знищення лікарських засобів» від 24.04.2015 р. № 242 складають дефектний акт, що є підставою для повернення лікарських засобів постачальнику [5].

Таким чином, облік лікарських засобів аптекарськими установами є надскладним і трудомістким. При обліку необхідно враховувати постійні законодавчі зміни та особливості розрахунку податку на додану вартість для лікарських засобів, у тому числі чинні на сьогодні розміром 7 % і 20 %.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 №123/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80. **2.** Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів): Постанова Кабінету Міністрів від 30.11.2016 № 929 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF. **3.** Організація та облік аптечної діяльності // Аптека. URL: https://www.apteka.ua/article/14360. **4.** Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посіб. Львів: Інтелект-Захід, 2004. 912 с. **5.** Про затвердження Правил утилізації та знищення лікарських засобів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.04.2015 № 242 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0550-15.

ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ ВІДПУСТОК НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 331.322(477)

Прогожук Є. А.

Студент 3 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості обліку забезпечення виплат на відпустку та компенсаційних виплат за дні невикористаної відпустки, його використання та коригування. Конкретизовано випадки, коли перебування працівників у відпустках істотно впливає на розмір фонду оплати праці. Доведено важливість використання резерву відпусток для сучасних вітчизняних підприємств.*

Ключові слова: *підприємство, відпустка, оплата праці, резерв відпусток, фонд оплати праці, коригування резерву, метод сторно.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности учета обеспечения выплат на отпуск и компенсационных выплат за дни неиспользованного отпуска, его использования и корректировки. Конкретизированы случаи, когда пребывание работников в отпусках существенно влияет на размер фонда оплаты труда. Доказана важность использования резерва отпусков для современных отечественных предприятий.*

Ключевые слова: *предприятие, отпуск, оплата труда, резерв отпусков, фонд оплаты труда, корректировка резерва, метод сторно.*

Annotation. *The peculiarities of accounting for the security of vacation payments and compensation payments for days of unused vacation, its use and adjustment are considered. The cases when the stay of employees on holidays significantly affects the size of the wage fund are specified. The importance of using the vacation reserve for modern domestic enterprises is proved.*

Keywords: *enterprise, vacation, labor payment, leave reserve, payroll, reserve adjustments, reversal method.*

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про відпустки» громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають у трудових відносинах із підприємствами, організаціями, закладами, незалежно від їх виду діяльності та галузевої належності, мають право на відпустку, незалежно від виду обраної відпустки (щорічна, додаткова, творча, соціальна). Окрім Закону України «Про відпустки» право на відпуску регулюється «Конституцією України», «Кодексом законів про працю України» та іншими законодавчими актами [1].

Як відомо, найпривабливішою порою року для відпусток є літо. Якщо значна кількість працівників підприємства візьме відпустку на цей період, власнику з економічної точки зору важко буде зберегти нормальний темп діяльності свого підприємства. Тому на підприємствах, окрім малих підприємств, що мають право на спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат (суб'єкти господарювання, у яких середня кількість працюючих не перевищує 50 осіб, а річний дохід від будь-якого виду діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро, визначеною за середньорічним курсом Національного банку України), забезпечуються умови для відшкодування майбутніх витрат на виплату відпусток працівникам, тобто створення резерву відпусток [2].

Тема дослідження є актуальною, оскільки своєчасне та правильне створення резерву відпусток дає змогу врегулювати стабільне функціонування підприємства, не шкодячи масовими та неочікуваними витратами. Окрім того, такий резерв прямо впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток.

Ці питання є предметом розгляду багатьох науковців, серед них Клиженко Я., Лисенко В., Руденко А., Михайленко М., Чернишова Н. та ін. Водночас не всі питання вирішено остаточно, чим і зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Метою написання статті є аналіз особливостей обліку операцій, що є пов'язаними зі створенням, використанням і коригуванням резерву відпусток підприємствами.

Підприємства створюють забезпечення тільки на оплату щорічних основних і додаткових відпусток, а також оплату додаткових відпусток працівників, які виховують дітей. Інші види відпусток не передбачені на створення резервів підприємствами. Соціальні відпустки, як правило, виплачуються не підприємствами, а за рахунок бюджету або фонду соціального страхування, тобто створення резерву не є необхідним на підприємстві і не має ніякого сенсу.

© Прогожук Є. А., 2017

Окремої регламентованої методики створення резерву не існує, але п. 13 П(С)БУ 11 визначено, що суми забезпечень у бухгалтерському обліку визнають витратами [2].

У бухгалтерському обліку забезпечення на виплату відпусток відображають на рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», на однойменному субрахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток». Кредит цього субрахунка показує нарахування забезпечень на виплату відпусток, дебет – списання цих забезпечень [3].

Бухгалтерський облік резерву відпусток на малих і великих підприємствах відрізняється. Так, малі підприємства найчастіше при обліку використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами», а великі підприємства – рахунки класу 9 «Витрати діяльності» або поєднують у обліку рахунки класів 8 і 9. Кореспонденцію рахунків за операціями щодо складання резерву в бухгалтерському обліку великих підприємств подано в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Складання резерву на виплату відпусток

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків	
	Дебет	Кредит
Нарахований резерв на виплату відпусток у складі витрат на виплату відпусток:		
– основному виробничому персоналу	814	471
	23	814
– іншому виробничому персоналу	814	471
	91	814
– адміністративному персоналу	814	471
	92	814
– персоналу відділу збуту	814	471
	93	814
Сформовано забезпечення у складі ЄСВ, що нараховується на суми відпускних:		
– основному виробничому персоналу	821	471
	23	82
– іншому виробничому персоналу	821	471
	91	82
– адміністративному персоналу	821	471
	92	82
– персоналу відділу збуту	821	471
	93	82

Однак, згідно з Інструкцією № 291 можна розрахувати величину забезпечень на виплату відпусток. До розрахунку залучають не тільки суми власних витрат на виплату відпусток, а й суми ЄСВ, що нараховуються на ці виплати [4].

Створення резерву відпусток як обов'язковий процес можна розглядати з двох боків. З одного боку, це рівномірний розподіл витрат на оплату відпусток протягом року (не потрібно відшкодовувати всі витрати однією значною сумою за один раз); з іншого – сума коштів на оплату відпусток, що залучають до фонду оплати праці. Що цікаво, сума фонду оплати праці не завжди є однаковою, вона може як збільшуватися, так і зменшуватися. Перебування працівників у відпустках значно впливає на розмір фонду оплати праці, якщо:

– підприємства практикують нарахування доплат за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, у такому разі сума фонду оплати труда збільшиться;

– посадові оклади (тарифні ставки) працівників за останні 12 місяців значно підвищувалися, але підприємство через свої фінансові можливості не коригувало заробітну плату на коефіцієнт підвищення при розрахунку середньої зарплати для оплати відпусток; у такому разі сума фонду оплати труда зменшиться [3].

Підприємствам для зручності необхідно завчасно планувати ці суми, що значно полегшить складання графіка відпусток на підприємствах.

У податковому обліку не обов'язково відображати суми, що направлені підприємством на створення забезпечення на виплату відпусток. Витрати на виплату відпусток і компенсацій за невикористані дні відпустки відображають тільки за фактом їх виплат. У зв'язку із цим створюватимуться часові різниці, що враховуватимуться при визначенні відстрочених податків. Суми забезпечення, що перебували на кінець року на кредиті субрахунка 471, породжуватимуть часові різниці, що вираховуються та призводять до появи відстрочених податкових активів, облік яких ведеться на однойменному рахунку 17 [5].

На практиці не завжди вдається вдало розрахувати резерв відпусток, і він не до кінця зможе покрити збитки на виплату сум відпускних і сум ЄСВ, що припадають на суми відпусток. Найчастіше така ситуація виникає влітку, коли на підприємствах працівники масово беруть відпустки. У таких випадках слід пам'ятати, що неможливо використати резерв у більшій мірі, ніж він нарахований, тобто не можливий у бухгалтерському обліку дебетовий залишок субрахунка 471. Якщо така ситуація на підприємстві виникла, то кількість відпускних, що залишилася після покриття резерву відпусток, покривається за рахунок витрат звітного періоду [3].

Слід періодично поновлювати обсяг резерву відпусток, оскільки постійно змінюється законодавча база: розмір мінімальної заробітної плати, розміри відрахувань до бюджету, у соціальні фонди. Прибуткові підприємства збільшують штат працівників або значно підвищують заробітну плату, інші підприємства, навпаки, скорочують штат і заробітну плату.

Оскільки резерв на виплату відпусток є забезпеченням, згідно з п. 18 П(С)БО 11 залишок забезпечення переглядають на кожну дату балансу та за потреби коригують. Щодо відображення в бухгалтерському обліку, то суми відкоригованого резерву підлягають сторнуванню за відсутності ймовірності вибуття активів на погашення майбутніх зобов'язань. Однак, визначено, що якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то суму надлишку залучають до складу доходів підприємства звітного періоду (до кредиту субрахунка 719). Цей метод є привабливішим для бухгалтерів, оскільки немає необхідності шукати базу задля розподілу суми, що підлягає сторнуванню, між різними рахунками витрат [3].

Таким чином, створення резерву відпусток і формування його в бухгалтерському обліку є обов'язковим процесом для багатьох підприємств, окрім тих, у яких є право на спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат. Резерв відпусток утворюється не лише тому, що цього вимагає законодавча база, а для значного полегшення обліку операцій, що є пов'язаними з витратами й виплатами працівникам днів відпусток і компенсацій за дні невикористаної відпустки. Водночас важливо вирішити питання впливу інфляційних процесів і враховувати його при утворенні резерву відпусток.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Маляревський Ю. Д.

Література: 1. Про відпустки: Закон України від 15.11.96 № 505/96-ВР // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Закон України від 31.01.2000 № 20 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00. **3.** Клиженко Я., Лисенко В., Руденко А. Оплата труда и другие расчеты с работниками предприятия. Харьков: Виват, 2013. 736 с. **4.** Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Закон України від 30.11.99 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **5.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Закон України від 28.12.2000 № 353 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ГАЛУЗІ

УДК 339.138:005.336.1(477)

Романескул Ю. О.

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто вплив маркетингових інструментів на функціонування підприємств різних галузей. Проаналізовано особливості впливу маркетингу на економічні аспекти. Досліджено напрями підвищення можливостей підприємства найефективнішим для нього способом.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, галузь, маркетинг, ефективність, маркетингові інструменти.*

Аннотация. *Рассмотрено влияние маркетинговых инструментов на функционирование предприятий различных отраслей. Проанализированы особенности влияния маркетинга на экономические аспекты. Исследованы направления повышения возможностей предприятия наиболее эффективным для него способом.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, отрасль, маркетинг, эффективность, маркетинговые инструменты.*

Annotation. *The influence of marketing tools on the functioning of enterprises of various industries is considered. Features of marketing influence on economic aspects are analyzed. The directions of increasing the capabilities of the enterprise in the most effective way for it are explored.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, industry, marketing, efficiency, marketing tools.*

На сучасному ринку товарів і послуг неможливо нормально функціонувати й отримувати високі прибутки лише завдяки якісній продукції. На сьогодні створюється безліч аналогів будь-якого виду продукції, які можуть бути значно дешевшими та придатнішими для споживачів. Тому підприємство має залучати нові способи для отримання високого прибутку. Одними з таких способів є маркетингові інструменти, які допомагають підвищити ефективність діяльності підприємства. Існує широкий спектр маркетингових інструментів, кожний із яких є тісно пов'язаним з іншими: маркетингові дослідження, товарна політика, канали збуту, ціна, реклама, сервісне обслуговування. Усе це формує систему маркетингу підприємства, від ефективності якої багато в чому залежить успіх його діяльності. Ці інструменти впливають на те, наскільки міцним буде зв'язок між підприємством і клієнтом, а також як це вплине надалі на його функціонування. Але ефективне використання інструментів маркетингу потребує врахування певних особливостей продукції, підприємства, галузі в цілому.

Метою написання статті є дослідження впливу маркетингових інструментів на функціонування підприємств різних галузей і підвищення ефективності їх діяльності.

Дослідженням проблемних питань визначення сутності маркетингової політики та розробки напрямів застосування маркетингових інструментів із урахуванням конкретних умов займалися Котлер Ф., Макконелл К., Портер М., Брю С., Мних М., Азоєв Г., Раменський Л., Юданов Д., Старостіна А. та ін.

Розглянемо детальніше основні інструменти маркетингу [2; 3].

1. Одним із маркетингових інструментів є вивчення потреб споживача. Найбільш розповсюдженою є ієрархія потреб за Маслоу А. За цією системою потреби поділяють на фізіологічні (голод, холод, спрага), потреби в самозбереженні, соціальні потреби, потреби в повазі (соціальний статус, визнання) та потреби в самоствердженні (самореалізація та саморозвиток). Визначення потреб споживача є невід'ємною складовою інструментів маркетингу: якщо маркетолог знає, чого прагне споживач, йому легше спрогнозувати його подальшу поведінку та ймовірність покупки певного товару.

Підприємство в сучасному світі досягає успіху лише в тому випадку, коли воно не ігнорує запити споживачів. Тому важливо дослідити потреби споживача та намагатися максимально їх задовольнити. Важливу роль у дослідженні має мотивація покупки: мотив вигоди (бажання стати багатшим), мотив зниження ризику (потреба в безпеці), мотив визнання, мотив зручності, мотив пізнання (саморозвиток). Знаючи мотиви та потреби споживачів, підприємство може збільшити свої прибутки, випускаючи продукцію, що користується попитом.

2. Дослідження конкурентів і структури ринку: необхідно визначити конкуренцію на обраному ринку (досконала чи недосконала конкуренція або монополія), оскільки це безпосередньо впливатиме на економіку під-

© Романескул Ю. О., 2017

приємства, від цього залежить частина ринку, яку воно планує зайняти на державному рівні. Наступним кроком є дослідження конкурентів. Необхідно знати їх частину на ринку, як швидко вони розвиваються, якість товару, ринки збуту, рівень сервісу, дизайн продукції. Лише знаючи всі ці деталі, можна прорахувати свою стратегію і зайняти свою частину на ринку. Важливо також прорахувати сильні та слабкі сторони конкурента, що в майбутньому може позначитися на розвитку його фірми та прибутку. Визначення постачальників і посередників є важливим для підприємства, оскільки без них за сучасних умов підприємство не зможе повноцінно функціонувати. Слід вивчити особливості діяльності страхових і транспортних організацій, які дозволять підприємству почувати себе впевненіше на ще не освоєному ринку.

3. Дослідження товарного ринку: необхідно дослідити той ринок товару, до виробництва якого належить підприємство. Під цим розуміють зіставлення попиту та пропозиції на цей товар, визначення частки конкурентів і кон'юнктури ринку.

4. Реклама є одним із найважливіших інструментів маркетингу, який має значний вплив на поведінку споживача. Це спосіб відобразити основні характеристики й особливості товару, які відрізняють його від інших аналогів. Реклама дозволяє охопити широкі маси потенційних покупців за порівняно низької собівартості. Однак, це тільки один елемент загальної системи маркетингових інструментів, який має найбільш видимий ефект [4].

Із урахуванням різних аспектів, із якими зіштовхуються підприємства, маркетинг дозволяє виявити неефективні зони для їх розвитку. Хоча при цьому витрачаються певні кошти, але для підприємств це є вигідним, оскільки потім окупається. Підприємство може одразу визначити найбільш ефективний шлях, не витрачаючи часу на спроби. У цьому і виявляється роль маркетингових інструментів у процесі підвищення ефективності підприємства.

Зауважимо, що система інструментів маркетингу суттєво відрізняється у різних галузях. Так, маркетингова система досліджень для машинобудівної та кондитерської галузей є абсолютно різними. Це зумовлено передусім специфікою тієї продукції, що випускається. Звичайно, деякі з інструментів можна використовувати в будь-якій галузі, але це потрібно робити, ураховуючи передусім особливості товару. У таблиці подано порівняння маркетингу товарів споживчого попиту та виробничо-технічного призначення (табл. 1) [2; 4].

Таблиця 1

Порівняння маркетингу товарів споживчого попиту та виробничо-технічного призначення

Ознаки порівняння	Маркетинг товарів споживчого попиту	Маркетинг товарів виробничо-технічного призначення
Продукти	Стандартна форма; сервіс має допоміжне значення; низька вартість, велика кількість	Більш технічний за своєю природою; конкретна форма часто змінюється на бажання споживачів; висока вартість, велика кількість; дуже важливий супутній сервіс
Ціна	Прейскурантна	На стандартні товари – за прейскурантом, на специфічні товари – за домовленістю
Просування	Зосередження уваги на рекламі	Зосередження уваги на особистому продажу та технічному консультуванні
Розподіл	Через посередників	Канали коротші, частіше працюють спеціалізовані постачальники та збутовики
Процес прийняття рішення	Рішення приймаються індивідуально чи на рівні сім'ї; мотиви купівлі часто ірраціональні (смаки, мода, вплив інших людей)	Рішення приймаються колегіально за участю багатьох членів організації; використовуються специфікації, різнопланова технічна й економічна інформація
Ринки	Значна кількість споживачів; попит безпосередній, значно залежить від цін. Покупці є кінцевими споживачами, які купують товари для особистого, домашнього чи сімейного користування	Споживачі концентруються в конкретних регіонах; попит є похідним від попиту кінцевих споживачів, змінюється в значному діапазоні, менше залежить від цін; кількість споживачів незначна; покупцями є комерційні фірми, установи, які мають на меті отримання прибутку. Купують товари для виробничого використання чи перепродажу

Таким чином, було проаналізовано й узагальнено вплив основних маркетингових інструментів на ефективність підприємства, досліджено сукупність заходів для створення сприятливих умов для його функціонування. Було виявлено суттєві відмінності між системами маркетингових досліджень у різних галузевих напрямках. Кожен із цих інструментів маркетингу є важливим, а за умови їх взаємозв'язку та цільової спрямованості вони є основою для реалізації ідей на підприємстві. Основною метою функціонування цих інструментів є задоволення потреб споживачів для забезпечення прибутку підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Мних М. В. Організація маркетингової політики на підприємстві: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2011. 578 с. **2.** Котлер Ф. Основы маркетинга: краткий курс. М.: Вильямс, 2007. 656 с. **3.** Старостіна А. О., Зозульов О. В. Маркетинг: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2003. 236 с. **4.** Амблер Т. Практический маркетинг/пер. с англ. И. Петрова, В. Васильева. СПб.: Питер, 1999. 400 с.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК 657:651.78

Русінова А. О.

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність міжнародних стандартів фінансової звітності та переваги їх застосування в Україні. Проведено аналіз проблем, що стоять на шляху впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на вітчизняних підприємствах. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, бухгалтерський облік, фінансова звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), П(С)БО.*

Аннотация. *Рассмотрены сущность международных стандартов финансовой отчетности и преимущества их применения в Украине. Проведен анализ проблем, стоящих на пути внедрения международных стандартов финансовой отчетности на отечественных предприятиях. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, международные стандарты финансовой отчетности (МСФО), П(С)БУ.*

Annotation. *The essence of international financial reporting standards and advantages of their application in Ukraine are considered. The analysis of the problems facing the implementation of international financial reporting standards at domestic enterprises was carried out. The ways of their effective solution are suggested.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, finance, reporting, accounting, financial reporting, international financial reporting standards (IFRS), P(C)BU.*

За сучасних умов організація запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) є одним із найважливіших напрямів розвитку вітчизняного бухгалтерського обліку. Стратегія реформування системи вітчизняного бухгалтерського обліку перебуває на стадії впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, що є необхідною умовою розширення активного співробітництва із зарубіжними країнами. Це сприятиме покращенню інвестиційного клімату для вітчизняних підприємств і розвитку української економіки в цілому.

Дослідженням проблемних питань упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні займалися Жук В. М., Мельничук Б. В., Ларікова Т. В. та ін. Науковці розглядають особливості впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та основні напрямки вдосконалення цього процесу із застосуванням міжнародного досвіду.

Актуальність цієї теми полягає у тому, що впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності дасть змогу пришвидшити зростання показників економічного розвитку, сприятиме поліпшенню інвестиційного кліматичного

© Русінова А. О., 2017

мату в країні. Однак, проблеми, що виникають, уповільнюють темпи зростання привабливості вітчизняного ринку на міжнародній арені.

Метою написання статті є дослідження впливу міжнародних стандартів фінансової звітності на різних суб'єктів господарювання, аналіз проблем упровадження цих стандартів, а також розробка напрямів їх ефективного вирішення.

Починаючи з 1 січня 2012 р. набрали чинності норми Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 12.05.2011 р. № 3332-VI, що стосується складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічними акціонерними товариствами, банками, страховиками, а також підприємствами, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України, за міжнародними стандартами [1]. Згідно із цим Законом, міжнародні стандарти фінансової звітності – це прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності. Ці документи розподіляють на три групи (рис. 1) [1–3].

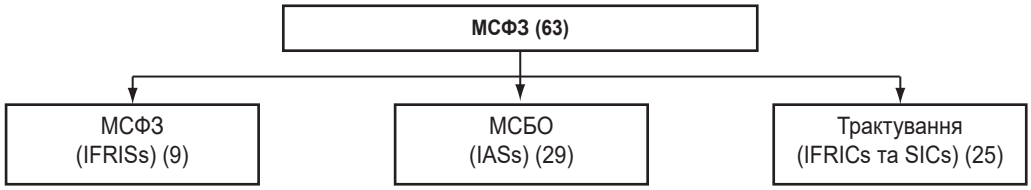

Рис. 1. **Структура міжнародних стандартів фінансової звітності**

Сучасні міжнародні стандарти складаються з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО, англ. IAS – International Accounting Standards) і міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ, англ. IFRS – International Financial Reporting Standards). Крім того, до системи міжнародних стандартів належать трактування, розроблені Комітетом із трактування міжнародних стандартів фінансової звітності (КТ МСФЗ, англ. – IFRIC International Financial Reporting Interpretations Committee). Однак, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку перебувають у процесі заміни міжнародними стандартами фінансової звітності.

Упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності надає певні переваги різним категоріям користувачів (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Переваги застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для різних категорій користувачів

Користувачі	Переваги застосування МСФЗ
Підприємства	– покращення якості інформації для прийняття рішень менеджерами; – полегшення доступу до капіталу, у тому числі з іноземних джерел; – зниження вартості капіталу
Інвестори (національні та зарубіжні)	– підвищення якості та достовірності інформації для прийняття рішень; – зміцнення українського ринку капіталу й підвищення його привабливості для зарубіжних інвесторів; – краще розуміння ризиків і прибутковості перспективних проектів на вітчизняному ринку
Українські державні органи регулювання	– посилення нагляду за регулюючими органами; – підвищення стандартів розкриття фінансової інформації; – ширші можливості для залучення й моніторингу лістингу зарубіжних компаній
Кваліфіковані спеціалісти	– підвищення довіри й поліпшення економічних перспектив для професійних бухгалтерів

Упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності супроводжується і певними проблемами, що негативно впливає на сприйняття цих стандартів керівниками підприємств і суспільством у цілому. Щоб полегшити цей процес і позбавитися проблем, Міністерством фінансів України та Національним банком України 10 червня 2011 р. підписано Меморандум про взаємодію, співробітництво та координацію дій щодо запровадження в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності. Ним затверджено прагнення докладати максимум зусиль для успішної реалізації заходів щодо запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. У додатку до Меморандуму зазначено низку заходів для ефективного запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Вони стосуються передусім здійснення офіційного перекладу змін і доповнень до міжнародних стандартів фінансової звітності, прийнятих Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності, і розробки нормативної бази з бухгалтерського обліку для запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, що полягає в покращенні плану рахунків, порядку його використання на підприємствах і внесенні змін до П(С)БО для уточнення сфери їх використання.

Вирішення цих проблем контролюють Національний банк України та Міністерство фінансів, але певні недоліки залишаються поза увагою. Не приділяється достатньо уваги запровадженню інформаційної підтримки застосування міжнародних стандартів фінансової звітності на вітчизняних підприємствах. Власники підприємств не вбачають необхідності витрачати кошти на невідому та коштовну для них процедуру переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності, віддають перевагу «старим-добрим» П(С)БО, які не вимагають перекваліфікації співробітників і розширення штату бухгалтерів.

Для вирішення цієї проблеми доцільними є:

– проведення прес-конференцій і круглих столів із вищим керівництвом підприємств, що потенційно могли б перейти на міжнародні стандарти фінансової звітності;

– підготовка актуальних матеріалів щодо впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та їх публікація у фахових виданнях (журнали «Аудитор України», «Дебет-Кредит» та ін.);

– підготовка та створення інтернет-ресурсу, завданням якого було б підвищення рівня інформованості як керівництва, так і бухгалтерів шляхом роз'яснення деяких особливостей застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [3].

Нині не існує чіткого інструментарію для бухгалтерів щодо практичного застосування вимог міжнародних стандартів фінансової звітності для складання фінансової звітності. Це стосується формату необхідної звітності, рекомендацій щодо першого застосування міжнародних стандартів фінансової звітності, порівняння національних і міжнародних стандартів для кращого розуміння вимог останніх, роз'яснення специфічних норм і термінології, що визначені міжнародними стандартами, наявності методик переходу фінансової звітності та методик аудиту звітності, складеної за міжнародними стандартами фінансової звітності.

Для подолання цих проблем важливо розуміти основні відмінності українських П(С)БО і МСФЗ, що полягають передусім у їх змісті. Вимоги П(С)БО регламентують принципи та методологію ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, а вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності визначать принципи подання у фінансовій звітності інформації про активи, зобов'язання, капітал, витрати та доходи підприємства. Крім того, П(С)БО не передбачають можливості відхилення від стандартів, а у МСФЗ визначено, що керівництво має змогу відступити від стандартів за умови, що дотримання вимог стандарту стане причиною протиріччя або введе в оману користувачів фінансової звітності. Цю проблему слід вирішувати за допомогою забезпечення вищого рівня інформованості щодо особливостей і відмінностей у стандартах.

Вважаємо, що на практиці запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності можливе лише за умови наявності спеціалістів із відповідними знаннями. Те саме стосується і спеціалістів державних і незалежних контролюючих органів, на яких покладатиметься контроль за правильністю застосування стандартів і достовірністю даних фінансової звітності.

На сьогодні формування професійних бухгалтерів і аудиторів здійснюється під впливом кількох інститутів: вищої освіти, професійної освіти та професійних ЗМІ. Якщо професійні організації та ЗМІ більш-менш залучені до питань упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності і потребують лише посилення їх ролі й активності для успішнішого впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, то інститут вищої освіти потребує широкої модернізації. Вища школа не забезпечує в повній мірі фахівців необхідними компетенціями у сфері застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для складання та подання фінансової звітності. Невтішним є також той факт, що навчальний курс з міжнародних стандартів фінансової звітності у вищих навчальних закладах для відповідної спеціальності є необов'язковим, таким, що пропонується на вибір студента, і фактично є оглядовим. Для вирішення цієї проблеми слід зрозуміти, що основою підготовки спеціалістів у будь-які галузі завжди була, є і буде вища освіта. Тому Міністерству освіти й науки необхідно долучитися до Меморандуму та передбачити заходи щодо перегляду програм підготовки спеціалістів з бухгалтерського обліку і привести їх у відповідність із сучасними вимогами. Іншим шляхом вирішення проблеми є проведення практичних семінарів для спеціалістів бухгалтерських служб підприємств, які застосовуватимуть міжнародні стандарти фінансової звітності як продовження професійної освіти та заповнення прогалин у знаннях, отриманих раніше [3].

Таким чином, упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на вітчизняних підприємствах є, безумовно, позитивним кроком на шляху до економічного зростання та підвищення якості й прозорості фінансової звітності в Україні. Це сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості, покращення інвестиційного клімату країни в цілому, а також посиленню авторитету України серед інших держав. Важливим для успіху є безперешкодний перехід вітчизняної фінансової звітності на міжнародні стандарти фінансової звітності. Слід докласти значних зусиль для вирішення нагальних проблем щодо інформованості, компетентності кадрів і розробки методів практичного застосування міжнародних стандартів із урахуванням особливостей вітчизняного ринку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2164-19. **2.** International Financial Reporting Standards. URL: http://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards. **3.** Мельничук Б. В. Проблеми запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. URL: http://magazine.faaf.org.ua/problemi-zaprovadzhennya-msfz-v-ukraini-institucionalniy-pidhid.html. **4.** Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: http://magazine.faaf.org.ua. **5.** Жук В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ» УААН, 2009. 648 с.

EUROPEAN POLICY FOR THE CONSUMER PROTECTION IN TOURISM

UDC 347.122:366.01

V. Safonova

The 3-rd-year student
of the Faculty of International Economic Relations KhNUE S. Kuznets

Annotation. *The European practice of legal regulation of consumer rights protection in the tourist business was studied. The analysis of legal regulation of tourist activity is carried out.*

Keywords: *economy, state, enterprise, organization, tourism, tourism business, legislation, consumer protection, international law, legal regulation.*

Анотація. *Досліджено європейську практику правового регулювання захисту прав споживачів у туристичному бізнесі. Здійснено аналіз правового регулювання туристичної діяльності.*

Ключові слова: *економіка, держава, підприємство, організація, туризм, туристичний бізнес, законодавство, захист прав споживачів, міжнародне право, правове регулювання.*

Аннотация. *Исследована европейская практика правового регулирования защиты прав потребителей в туристическом бизнесе. Проведен анализ правового регулирования туристической деятельности.*

Ключевые слова: *экономика, государство, предприятие, организация, туризм, туристический бизнес, законодательство, защита прав потребителей, международное право, правовое регулирование.*

In the past decades travel & tourism and its enabling ecosystem have proven to be significant drivers of economic growth, contributing over 10 % to global GDP and accounting for 1 in 10 jobs on the planet. The industry continues to be a force for good, providing unique opportunities for developing and emerging nations to move up the value chain. Indeed, for many countries through Europe tourism is the main source of economic prosperity. For example, in UK according to World Travel & Tourism Council in 2017 the direct contribution to GDP was GBP66.3bn (USD 89,8bn) [1]. The total contribution of Travel & Tourism to GDP was GBP209.0bn (USD283.2bn). Tourism directly supported 1,589,500 jobs (4,6 % of total employment). It is very strong performance which means that the whole industry works efficiently. What do we need to succeed in this area? No doubt, tourism being holistic system is needed to be regulated. Law plays a key role in this regulation. However, it has some differences due to specific field of knowledge.

Legal regulation in tourism serves to:

– formulate a legal framework for the sustainable development and management;
– protect and consecrate natural and cultural resources;
– facilitate the involvement of private sector and local communities;

© V. Safonova, 2017

– ensure the rights of international/local tourists, inbound-outbound tour operators;

– protect consumer rights;

– reflects the roles and responsibilities of all stakeholders [1].

In fact, tourism law is a combination of national and international laws. This framework regulates various aspects and functions of the travel industry. Indeed, travel law may involve anything from hospitality to employment to public health regulations.

Admittedly, it looks as the legal regulation of tourism industry is extremely important. Therefore this problem is crucial today because travelers being also consumers of tourist products and services must be aware of their rights to prevent from problems of consumer protection in future. The second reason of such actual issue is legal protection of producers of tourist products. Such legal protection should assure legitimate frameworks. These two components – consumer and producer should interact effectively with the help of law.

For a start, let's define a complex term «the consumer protection». According to Encyclopedia Britannica it is a movement or policies aimed at regulating the products, services, methods, and standards of manufacturers, sellers, and advertisers in the interests of the buyer [2]. Such regulation may be institutional, statutory, or embodied in a voluntary code accepted by a particular industry, or it may result more indirectly from the influence of consumer organizations. More over this notion provides a dual relationship between the state and the individual. The state offering the individual the possibility to develop his own protection capacity, and the latter claims rules, laws, standards which ensure the legal framework for manifesting this capacity. One tries to ensure an equilibrium state based on observing agreed clauses and ensuring the access of all citizens to products without risks with a correct and just promotion of the development of the social economy [2].

As it was already mentioned tourists and producers of tourist products and services have their rights in order to interact with each other and with the state efficiently. Let's consider some main rights of tourists and producers of tourists goods.

The first thingis tourist has the right to receive any information which is related to his or her trip from the tour agent, which provides tourism services. In this regard the touragent in turn has a duty to:

– inform the tourist regarding the security situation in the place to which the tourist desires to travel;

– offer the tourist medical or another type of insurance related to travel;

– provide guardians or trustees with information that would allow them to maintain contact with persons, who are travelling or for whom they are responsible [3].

In my point of view such direct regulatory system is extremely efficient due to its directness and clear statements. Moreover, this set of duties is easy as a practical matter. In the bargain an international co-operation in the field of protection of rights and security of tourists is wide-spread throughout Europe [3]. This policy includes the following statements:

– t he fast deportation of the tourist to the country of residence, if he or she has get in an accident or suffered from illegal activity on the part of local inhabitants;

– the delivery of property stolen and later found to the country of residence;

– the provision of emergency medical treatment;

– get all necessary information on the condition of health of the victim and the circumstances, in which illegal activity has been committed against the tourist, is rapidly placed at the disposal of the country of permanent residence;

– the delivery of his or her mortal remains to the country of permanent residence in the event of the tourist's death [3].

According to statistics 7 out of 10 consumers of tourist product get into difficulties due to poor awareness of his rights and duties [4]. To overcome this problem there are many European organizations which deals with it. For example, consumer of tourist services can address a complaint to the International Organization of Consumers Unions, Committee for International Market and Consumer protection, European Authority for Food Safety and etc. Also in England there is Sale of Goods Act of 1893. This document regulates relations between consumers and producers the main purpose of which is to guarantee an appropriate quality of good and services [4].

The complaints connected with tourist services can be different. Let's consider some of them in a particular sphere – hospitality business. So, according to the poll made in 2015 by the European Commission the most common complaints are:

– lack of cleanliness;

– unacceptable attitude and behavior of staff;

– bad logistics;

– unfavorable climate;

– false advertising [4].

In most cases having such problems tourists do not raise a claim. However, there are a lot of controversial cases which are needed to be considered. According to the statistics the most common practice is robbery in the hotel succeeded by reparation of losses.

So, there is one of such cases within fragment of consumer's rights. Miss Baker is a CEO in a big company in Belgium. She came to Spain to attend business training. She supposed to stay in hotel in Spain for two nights. Before her training she decided to leave her diamond ring in the hotel room. When she came back to the hotel room, she found out that the ring was missing. She called the duty manager and housekeeper for explanation. The housekeeper insisted that she would not clean the room without first notifying Miss Baker. Miss Baker would definitely sue the hotel for negligence demanding a compensation of $ 15,000 [4].

First of all, before the explanation of Miss Baker's case, it is essential to know that European policy is usually uses Common Law. This kind of legal regulation is wide-spread especially in Great Britain. Many countries still employ the common law with slight alterations subjected to local customs and practices. There are two branches to Common Law. These branches consist of Criminal Law and Civil Law. Criminal law seeks to identify certain behavior as criminal and punish those whose behavior is, according to that definition, criminal.

If Miss Baker established that the loss of the ring is due to the theft by the staff of the hotel, she may report to the police in which the case will be dealt by Criminal Law. The relationship is between the state and the criminal which the state seeks to punish. In doing so, the state is essentially protecting its citizens from undesirable behavior and the state takes on the responsibilities for the detention, prosecution and punishment of the offenders. If Miss Baker established that the loss of the ring is due to the negligence of the hotel, she may than try to seek compensation by going to the courts in which the case will be dealt with by Civil Law. In Civil Law, the relationship is more likely to be between the hotel and Miss Baker rather than with the state. Furthermore, Civil Law seeks to achieve redress, remedy and compensation for the aggrieved party namely Miss Baker as judged by the court of law, not punishment. Individuals are responsible for the enforcement of civil law. The state's role in this case is merely to provide the procedure and courts necessary to resolve the disputes. Law of Contract and Law of Tort are the predominant themes in civil law. In contract law, generally two or more persons come together to form an agreement. There is an offer, an acceptance and an intention to be legally bound by the contract. When there is a breach of the contract, the two parties will go to court over the breaking of the agreement. Thereafter, remedies will be awarded to the person judged to be aggrieved, whereby the quantum awarded will be compensatory and not punitive. It is good to know that Contract law is not in effect in this case scenario [3].

In contrast, in Tort, there may not be any agreements between the hotel and Miss Baker. In the law of tort, one person has committed a civil wrong against the party. A general theme surrounding the law of Tort is the concept of negligence. As long as Miss Baker can establish that the Alfa Hotel committing the tort was negligent, she may be entitled to compensation. In conclusion, Miss Baker may use the means of Civil Law and the law of tort to claim compensation. The court involved is likely to be Small Claim Tribunal as the amount is $ 20,000.

Taking all the aforesaid into consideration I want to highlight that consumer protection in a large scale and in tourism business in particular is extremely important. Consumer protection became an important element in the social protection policies but also in the whole system of European values.

Nowadays be under protection is more than just a juridical notion. To be protected means to have an equal rights and opportunities.

Tourism industry is not an exception. The hospitality and tourism industry is closely interlinked and regulated by law. Without legal regulation it wouldn't be possible to make such a strong powerful industry. Indeed, the legal system provides for an equitable environment in which the industry can operate in. Consumer protection laws and the law of tort helps to ensure that both the seller of tourists services and the buyer of these services are insulated from unfair, illegal and unsafe practices [3].

No doubt, the European policy for the consumer protection in tourism works extremely effective. Nevertheless, there is still one problem – legal ignorance. Consumers do not pay much attention to their legal nurturing. Unfortunately, it leads to many problems and money loses. Only education and informing the consumers can reduce this gap of ignorance.

Supervisor – Associate Professor of the Department Korshakova O. M .

Literature: 1. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. URL: https://www.itv-asia.com/en/market-research/1305-the-travel-tourism-competitiveness-report-2017. **2.** Consumer Advocacy. URL: https://www.inc.com/

encyclopedia/consumer-advocacy.html. **3.** Consumer Protection in the Internal Market Report. URL: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_298_en.pdf. **4.** Ісічко А., Мінін. О., Грицяк І. Правове регулювання сфери захисту прав споживачів у Європейському Союзі та в Україні: комплексне порівняльно-правове дослідження. Київ: Атіка-Н, 2005. 656 с.

АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

УДК 657.6:004.4

Семенко О. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено методику проведення аудиту касових операцій за використання комп'ютерних інформаційних систем. Проаналізовано особливості організації автоматизованого бухгалтерського обліку. Обґрунтовано переваги застосування автоматизованої форми бухгалтерського обліку. Проведено аналіз проблем, що є пов'язаними із застосуванням автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, фінансова звітність, грошові кошти, організація бухгалтерського обліку, автоматизація бухгалтерського обліку, розвиток бухгалтерського обліку, аудит, комп'ютерні технології.*

Аннотация. *Исследована методика проведения аудита кассовых операций с использованием компьютерных информационных систем. Проанализированы особенности организации автоматизированного бухгалтерского учета. Обоснованы преимущества применения автоматизированной формы бухгалтерского учета. Проведен анализ проблем, связанных с применением автоматизированной формы ведения бухгалтерского учета. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, денежные средства, организация бухгалтерского учета, автоматизация бухгалтерского учета, развитие бухгалтерского учета, аудит, компьютерные технологии.*

Annotation. *The methodology of conducting audit of cash operations using computer information systems was studied. Features of the organization of the automated book keeping are analyzed. The advantages of applying an automated form of accounting are justified. The analysis of the problems is related to the use of an automated form of accounting. The ways of their effective solution are suggested.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, accounting, financial reporting, cash, organization of accounting, accounting automation, accounting development, audit, computer technologies.*

Застосування комп'ютерних програм бухгалтерського обліку вимагає вдосконалення методики аудиту фінансово-господарської діяльності підприємств. Для цього сучасна комп'ютерна техніка має величезні можливості, за її застосування, наприклад, можна виконувати розрахунки за тривалі періоди часу. При цьому комп'ютерні технології нині застосовують на всіх стадіях аудиту: під час планування, здійснення, документування аудиторської роботи й оформлення аудиторського висновку. Застосування комп'ютерної техніки не змінює мети проведення аудиторських процедур на кожній із цих стадій, але суттєво впливає на способи і порядок проведення цих процедур, а отже, на методологію аудиту.

Дослідженням методики аудиту в комп'ютерному середовищі займаються Івахненков С. В., Голов С. Ф., Давидов Г. М., Завгородній В. П., Кулаковська Л. П., Клименко О. В., Комісаров В. Л., Лісіна В. Ю., Подольський В. Й., Усач Б. Ф. та ін.

© Семенко О. В., 2017

Вітчизняний ринок спеціальних інформаційних систем аудиту лише починає розвиватися. На світовому ринку представлено аудиторські програми трьох типів:

– спеціальні програмні засоби комп'ютерного аудиту;

– програмні засоби підтримки аудиторських процедур;

– пакети прикладних програм загального та проблемно-орієнтованого призначення.

На сьогодні найпоширенішими є програми третьої групи, що охоплюють набір готових універсальних програм, із якими має вміти працювати аудитор. До них належать текстові редактори, табличні процесори, правові бази даних і довідники.

Аудитору належить добре орієнтуватися в діючих автоматизованих системах обліку, контролю й аналізу, знати принципи розподілу функцій взаємного контролю серед працівників, які беруть участь у процесі обробки облікової інформації. Зважаючи на різноманітність і складність комп'ютерних технологій, аудитор має бути ще й спеціалістом з комп'ютерного бухгалтерського обліку. Аудитор зобов'язаний:

– знатися на системах обробки економічної інформації;

– чітко уявляти особливості технології комп'ютерної обробки облікової інформації;

– знати організацію роботи бухгалтерії за використання інформаційних систем обліку;

– уміти працювати на комп'ютері з основними офісними програмами;

– мати практичний досвід роботи з різними системами бухгалтерського обліку й аналізу, правовими і довідковими системами, спеціальними інформаційними системами аудиту [2].

Усі ці знання йому необхідні, щоб правильно визначити, який вплив на організацію, планування, проведення аудиту мають умови використання інформаційних систем на підприємстві, що перевіряється.

Перевагами методики комп'ютерного аудиту перед традиційними методами обробки інформації є:

– підвищення ефективності аудиторської роботи за зменшення витрат;

– зменшення кількості даних, що обробляються вручну, завдяки чому в аудитора з'являється час для детальнішої перевірки документів;

– розширення сфери аудиторської перевірки, збільшення кількості проведених тестів;

– зниження ризику, що є пов'язаним із тестами й вибірковою перевіркою;

– можливість одночасно працювати з багатьма документами та спостерігати, як зміна показників одного документа відображається на інформації інших, що є пов'язаними з ним [4].

Аудитор може перевірити діяльність підприємства за підрозділами, що дає йому нагоду вивчити детальніше систему обліку на підприємстві, глибше перевірити кожну ділянку роботи бухгалтерської служби без одночасної обробки великого обсягу інформації. Він має можливість відслідковувати операції, що відбуваються на низових ланках управління, тобто перевіряти законність складання первинних записів, їх достовірність і точність. Особлива увага при цьому приділяється зіставленню даних первинних документів із машинними носіями інформації, а також перевірці процесу автоматизованої реєстрації первинної інформації [3; 4].

Розглянемо методику проведення аудиту касових операцій на прикладі системи автоматизації бухгалтерського та податкового обліку для госпрозрахункових підприємств та установ «Парус-Бухгалтерія». Система забезпечує одночасну роботу працівників різних підрозділів підприємства: бухгалтерії, складу, відділу кадрів та інших. Зведена інформація та загальна база даних доступні лише головному бухгалтеру. Така побудова програми позбавляє можливості вносити необґрунтовані зміни на місцях і дає змогу здійснювати централізований поточний контроль.

Під час документальної перевірки касових операцій аудитор особливу увагу зосереджує на правильності оформлення касових документів, які згруповані в окремому підрозділі «Касові документи» розділу «Платіжні документи». Під час перевірки звіту касира і доданих до нього документів аудитор зіставляє номери останніх прибуткових і видаткових касових ордерів, прикладених до звіту касира, із записами в цьому розділі, щоб переконатися в повноті обліку останніх касових операцій. Відеограму з відповідним звітом він може відкрити в окремому вікні, тому що в програмі передбачено, що всі документи формуються на окремих листах книги в Microsoft Excel [5].

Наступним кроком перевірки є визначення відповідності нормативно-довідкової інформації. Наприклад, співставлення списків довідників «МВО» і «Співробітники» в розділі «Словники», що дасть змогу здійснювати ув'язку інформації [5]. При перевірці вихідної інформації аналізують достовірність розрахунків, зіставляють підсумки та визначають їх відповідність бухгалтерським проведенням. Для цього аудитор має проаналізувати законність складання кожної бухгалтерської проводки, більшість з яких жорстко закріплено у словнику господарських операцій.

Таким чином, комп'ютерний аудит охоплює перевірку алгоритмів комп'ютерних облікових систем клієнтів і консультування з питань їх належної побудови, аналіз великих масивів фінансових і оперативних даних у електронному вигляді, аналіз фінансових показників клієнта та їх прогнозування із застосуванням відповідного програмного забезпечення, допомогу клієнту з питань забезпечення інформаційної безпеки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Інструкція про використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, обов'язків і господарських операцій підприємства і організацій: Закон України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **3.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **4.** Куцик П. А. Преимущества и недостатки учетно-контрольных процедур при использовании технологий реального времени и облачных вычислений. *Международный бухгалтерский учет.* 2014. № 25. С. 47–54. **5.** Коробова Н. М. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2011. 24 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

УДК 330.101.54

Сергієнко К. М.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено особливості інноваційної моделі розвитку економіки. Проаналізовано зарубіжний досвід переорієнтації економіки та моделі розвитку. Запропоновано проект Української корпорації розвитку, визначено умови його втілення. Розглянуто фінансовий потенціал інвестиційної діяльності, а також особливості та тенденції його розвитку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, грошові кошти, фінансовий стан, фінансовий потенціал, інновації, інвестиції, інноваційний сектор, корпорація розвитку, конкурентоспроможність, потенціал.*

Аннотация. *Определены особенности инновационной модели развития экономики. Проанализирован зарубежный опыт переориентации экономики и модели развития. Предложен проект Украинской корпорации развития, определены условия его воплощения. Рассмотрены финансовый потенциал инвестиционной деятельности, а также особенности и тенденции его развития.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, денежные средства, финансовое состояние, финансовый потенциал, инновации, инвестиции, инновационный сектор, корпорация развития, конкурентоспособность, потенциал.*

Annotation. *The features of the innovative model of economic development are determined. The foreign experience of economic reorientation and development model is analyzed. The project of the Ukrainian Development Corporation is proposed, the conditions for its implementation are determined. The financial potential of investment activity, as well as the peculiarities and tendencies of its development are considered.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, cash, financial condition, financial potential, innovation, investment, innovation sector, development corporation, competitiveness, potential.*

© Сергієнко К. М., 2017

Дуже актуальною на даному етапі є всеохоплююча структурна перебудова економіки. На сьогодні облікова ставка Національного банку України і рівень інфляції є надзвичайно високими, а інвестиції майже відсутні. Через це гроші не перетворюються на прямі інвестиції, оскільки ризики є надто високими. Залучення інвестицій, у тому числі іноземних, забезпечує науково-технологічний прогрес, економічне зростання, створення додаткових і збереження наявних робочих місць, активізацію підприємницької діяльності. Однак, аналіз статистичних даних засвідчує, що інвестиційна привабливість України є досить низькою.

Метою написання статті є аналіз інвестиційної привабливості національної економіки за рахунок інноваційної складової, а також розробка напрямів для створення сприятливих умов розвитку інноваційної складової.

Дослідженням питання інноваційного розвитку займалися Мазуріна Н., Герасимчук В., Назарова Г., Базилевич В., Каніщенко О., Федоренко С. та ін. Незважаючи на велику кількість наукових праць, проблеми становлення інноваційного розвитку вітчизняної економіки залишаються проаналізованими недостатньо ґрунтовно.

За умов глобальних інноваційних зрушень характер та умови розвитку соціально-економічних відносин є дуже динамічними, що впливає на економіку в цілому. Інноваційна модель розвитку – це здійснення змін у структурі економіки країни. Її реалізація відбувається через науково-дослідницькі довгострокові програми розвитку, створення механізму фінансування нововведень, здійснення маркетингової діяльності й надання інформаційного забезпечення, а також вирішення стратегічних суспільних проблем [2].

Світовий досвід засвідчує, що розвиток економіки можливий лише за умови залучення великих обсягів інвестицій у перспективні галузі або галузі, які характеризуються високим рівнем інноваційної привабливості. Вдалим прикладом переорієнтації економіки є модель Ізраїлю – «Yozma». У результаті її втілення збільшився експорт з 2,2 млрд (1991 р.) до 11 млрд. (2000 р). Розглянемо як приклад США, де діє високорозвинена інфраструктура інвестування. Там існує програма, що забезпечує інвестиціями компанії малого бізнесу («ПКІМБ»). За час її дії відбулося інвестування у 100 000 малих підприємств, загальна сума вкладів – 48 млрд дол. [2].

Важливо активізувати інноваційну діяльність, але проблемою для входження України до світового економічного простору є відсутність ефективної інноваційної моделі, що відповідала б сучасним вимогам і забезпечувала б не тільки розвиток зовнішньої конкурентної активності країни, спрямованої на боротьбу із зовнішніми конкурентами, а й створення атмосфери внутрішньої конкуренції.

Ефективність інноваційної діяльності залежить від сформованої системи інноваційного розвитку, яка являє взаємозв'язок організаційної, економічної та фінансової складових, що в цілому визначають ефективну стратегію інноваційного розвитку й забезпечують адаптацію інновацій до ринкових умов. Особливості складових інноваційного розвитку подано у табл. 1 [2–5].

Таблиця 1

Особливості інноваційного розвитку

Складові інноваційного розвитку		
Організаційна	**Економічна**	**Фінансова**
Створення й підтримка умов для інноваційного розвитку	Стратегічне управління інноваційним розвитком	Система фінансування інноваційного розвитку
Взаємодія органів державної та місцевої влади, суб'єктів господарювання в процесі формування інноваційної політики	Довгострокове та короткострокове планування інноваційного розвитку	Система фінансового регулювання інноваційного розвитку
Нормотворча діяльність	Маркетинг інновацій	Фінансове стимулювання інноваційного розвитку
Перешкоди розвитку		
Банківська система перебуває в критичному стані	У державному бюджеті відсутні кошти на розвиток	Фондовий ринок не в змозі забезпечити інвестиціями
Недосконалість законодавства та невизначеність правових інструментів	Відсутня підтримка експорту	Відсутня система підтримки інноваційного сектора
Нерозвиненість інноваційної інфраструктури, недосконалість механізмів результатів наукових досліджень і розробок	Відсутність ефективної структури та методів використання інноваційного потенціалу підприємств	Недостатнє фінансування

Щоб змінити ситуацію, можна спробувати створити Українську корпорацію розвитку, діяльність якої сприятиме збільшенню доданої вартості, появі внутрішнього українського інвестора економіки, диверсифікації структури запозичень із акцентом на внутрішній український фінансовий ринок, акумуляції за накопичувальними довгостроковими програмами пенсійного забезпечення засобів працюючого населення і подальшого їх спрямування на фінансування інноваційних проектів [2].

Забезпеченням Української корпорації розвитку мають бути кошти населення та бізнесу, які не входять до банківської системи, і державні кошти з державного бюджету. Згідно із проведеними дослідженнями, у січні 2016 р. очікується третя хвиля великої кризи світової економіки. І далі швидко скорочуватимуться обсяги обігових коштів та інвестиційні ресурси, більшість малих і середніх банків припинять свою діяльність [4].

Негативно вплинуть на баланс банків портфель кримських позик і кредитів, а також виданих тим підприємствам, які залишилися на окупованих територіях Донбасу. На проблемні борги українських комерційних банків звернула увагу структура Всесвітнього банку – Міжнародна фінансова корпорація (IFC), яка планує створення в Україні спеціальних структур з викупівлі проблемних банківських активів.

Серед показників інноваційного розвитку слід виділити коефіцієнт упровадження інновацій. Цей відсоток від прибутку компанії йде на модернізацію й упровадження нових технологій. Коефіцієнт нижче 15 % характерний для руйнування виробничого потенціалу. Доводиться констатувати, що в Україні цей показник не перевищує 5 % [6]. Це спричинило закриття багатьох підприємств, чимало вітчизняних підприємств на межі ліквідації. Інвестиції спрямовуються у сфери, де існують потенціальні можливості їх реалізації. Нині у України є величезний ресурс – унікальні умови на старті реформ: величезна креативність, високий інтелектуальний потенціал працездатного населення та вигідне геополітичне положення країни [5].

Стратегією має стати знаходження нових джерел довгих грошей: інститути спільного інвестування, страхові компанії й недержавні пенсійні фонди. Позичати за кордоном за доступними ставками складніше через девальвацію гривні. Етапи становлення інноваційної економіки подано на рис. 1 [2; 4].

Рис. 1. **Етапи становлення інноваційної економіки**

Нині заощадження громадян є найнадійнішим джерелом довгих грошей для підняття економіки. Щоб задіяти їх, слід розвивати український ринок спільного інвестування, активно пропонувати заможним людям вкладати свої вільні кошти. Сьогодні у населення, за різними експертними оцінками, осіло близько 80 млрд в іноземній валюті і 283 млрд грн, а це в 12 разів перевищує золотовалютний резерв країни [6].

Таким чином, в Україні намітився якісно новий етап інноваційної політики. Простежується стійка тенденція до конкретної реорганізації всієї системи управління науково-технічним розвитком. За умов економічної нестабільності важливого значення набуває пошук різноманітних джерел фінансування. Подальший розвиток процесу відбору джерел фінансування інноваційних проектів передбачає розробку та реалізацію організаційних заходів і методичних підходів до фінансового забезпечення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, викладач Касьмін Д. С.

Література: 1. Назарова Г. В., Ачкасова О. В., Степанова Е. Р. Денежное вознаграждение топ-менеджеров: подход, основанный на интеграции компетенции и эффективности управления. *Актуальные проблемы экономики*. 2014. № 11. С. 255–259. **2.** Саліхов О. Б., Крехівський О. В. П'ять кроків до створення та успішної реалізації національної інноваційної стратегії. Досвід Європи. *Економіка та держава.* 2011. № 1. С. 9–11. **3.** Інвестиційний клімат в Україні. http://mfa.gov.ua. **4.** Андрощук Г. О., Жиляєв І. Б., Чижевський Б. Г., Шевченко М. М. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів. Київ: Парламентське вид-во, 2009. 632 с. **5.** Інтерес закордонних інвесторів до України. URL: http://economics.unian.ua. **6.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

УДК 658.15

Сергієнко А. В.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано необхідність детального вивчення власного капіталу й особливостей формування його складових. Досліджено динаміку структури власного капіталу за останні п'ять років. Проаналізовано отримані результати з огляду на економічну ситуацію в країні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, прибуток, збиток, капітал, власний капітал, статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал, неоплачений капітал, нерозподілений прибуток, непокритий збиток.*

Аннотация. *Обоснована необходимость детального изучения собственного капитала и особенностей формирования его составляющих. Исследована динамика структуры собственного капитала за последние пять лет. Проанализированы полученные результаты с учетом экономической ситуации в стране.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, прибыль, убыток, капитал, собственный капитал, уставный капитал, резервный капитал, добавочный капитал, неоплаченный капитал, нераспределенная прибыль, непокрытый убыток.*

Annotation. *The necessity of detailed studying of own capital and features of formation of its components is grounded. The dynamics of the structure of own capital over the past five years has been studied. The results are analyzed, taking into account the economic situation in the country.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, profit, loss, equity, equity, charter capital, reserve capital, additional capital, unpaid capital, retained earnings, uncovered loss.*

Створення та розвиток будь-якого суб'єкта господарювання неможливі без формування й використання його власного капіталу. Для формування та нормального функціонування не тільки окремої ланки підприємництва, а й усієї ринкової економіки очевидною є необхідність детального вивчення цього поняття, його формоутворюючих складових.

Дослідженням особливостей формування і змін власного капіталу займалися Пачолі Л., Рігер В., Герстнер П., Ришар Ж., Ковальов В., Кутер М., Пилипенко О., Палій В., Швець В. та ін.

Поняття капіталу є однією з фундаментальних і найскладніших економічних категорій, сутність якої з'ясовують протягом багатьох століть. Термін «капітал» походить від латинського «capitalis», що означає «основний, головний». У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. Із розвитком економічної думки це первісне абстрактне поняття наповнювалося конкретним змістом, набувало більш чітко окресленої форми [1].

Однак, незважаючи на велику увагу науковців до цієї ключової економічної категорії, жоден із них не дав вичерпного визначення сутності капіталу. Так, у підручнику Поддерьогіна А. М. капітал визначено як кошти, які має підприємство для здійснення своєї діяльності задля отримання прибутку [2]. Повніше визначення дає Катан Л. І., наголошуючи, що капіталом вважають накопичений шляхом збереження запас економічних благ у формі грошових коштів і реальних капітальних товарів, що залучаються його власниками до економічного процесу як інвестиційний ресурс і фактор виробництва задля отримання доходу [3].

Якщо розглядати власний капітал з точки зору бухгалтерської звітності, то це сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу, що перебувають у електронній і нефондовій формах і належать йому на правах власності, господарського ведення та повного розпорядження [4].

Для більшості вітчизняних підприємств основними складовими їх власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, а також нерозподілений прибуток. Статутний капітал є першим початковим внеском до капіталу підприємства. Сумою статутного капіталу є та сума, у межах якої засновники підприємства несуть матеріальну відповідальність перед його кредиторами. В окремих підприємствах складовою власного капіталу є пайовий капітал, який є визначуваним обсягами добровільних пайових внесків членів спілок, житлово-будівельних кооперативів та інших підприємств, що передбачені уставними документами.

© Сергієнко А. В., 2017

Важливими складовими власного капіталу є резерви, які можуть бути сформовані у формі додаткового (капітальні резерви) та резервного капіталу (резерви за рахунок чистого прибутку) [5].

Додатково вкладений капітал відображає перевищення суми статутного капіталу, що утворюється внаслідок збільшення вартості реалізації випущених акцій або за рахунок суми перевищення вкладень засновника понад визначений обсяг статутного капіталу. Резервний капітал визначає суму резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства. За рахунок резервного капіталу підприємство може покрити збитки від своєї господарської діяльності, а також збільшити статутний капітал [5].

Нерозподілений прибуток характеризує частину прибутку підприємства, отриману в попередньому періоді і не використану на споживання власниками (акціонерами, пайовиками) і персоналом. Цю частину прибутку призначають для реінвестування у розвиток підприємства. За своїм економічним змістом він є однією з форм резерву власних фінансових засобів підприємства, забезпечуючи його виробничий розвиток у наступному періоді [7].

Не слід забувати про статті, що мають від'ємний характер. Неоплачений капітал являє суму боргових вимог до засновників стосовно внесків до статутного (пайового) капіталу. Вилучений капітал зазвичай притаманний корпоративним підприємствам. Акціонерне товариство має право викупити в акціонера оплачені ним акції для їх наступного анулювання, перепродажу чи поширення серед інших осіб. Вилучений капітал являє фактичну собівартість викуплених акцій власної емісії [5].

Для повноти дійсності й детального розгляду складових частин власного капіталу звернемося до статистичних даних (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Динаміка структури власного капіталу, 2012–2016 рр.

Роки	2012	2013	2014	2015	2016
Власний капітал, млн грн	1904940,2	1950374,9	1480658	2288741,4	2445803,7
у тому числі					
статутний капітал (зареєстрований капітал), млн грн	909643,1	1173329,9	1256285,4	1655966,1	1618369,6
додатковий капітал, млн грн	992749,3	820347,8	866086,2	1590838,1	1781941
резервний капітал, млн грн	47137,4	50735	57335,9	54810,8	61851,9
нерозподілений прибуток (непокритий збиток), млн грн	57015	20873,7	-579900,5	-893834,4	-889070,3
неоплачений та вилучений капітал, млн грн	101604,6	114911,5	119149	119039,2	127288,5

Як бачимо з табл. 1, останні п'ять років структура власного капіталу є нестабільною. Загалом власний капітал має тенденцію до збільшення, однак, у 2014 р. через складну політичну та економічну ситуацію відбувся стрімкий спад цього показника.

Що стосується окремо кожної складової в структурі власного капіталу, тенденція до збільшення простежується в усіх статтях, окрім однієї, що характеризує нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Постійне зменшення цього показника, значення якого у 2013 р. було від'ємним, свідчить про зростаючу величину непокритого збитку. Його подальше зростання у майбутньому може мати негативні наслідки. Адже зазвичай нерозподілений прибуток використовують для формування резервів підприємства та покриття збитків від підприємницької діяльності, а збільшення непокритого збитку зменшуватиме власний капітал і потребуватиме пошуку джерел для термінового покриття. Якщо такі джерела не будуть знайдені найближчим часом, а збиток залишиться непокритим, підприємству може загрожувати банкрутство.

Таким чином, очевидною є необхідність детального вивчення сутності власного капіталу та його складових, що безпосередньо впливають на імідж та інвестиційну привабливість фірми, а також добробут власників підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Мойсеєнко І. П. Економічна сутність і класифікація капіталу підприємства. URL: http://westudents.com.ua/glavy/26945-ekonomchna-sutnst-klasifkatsya-kaptalu-pdprimstva.html. **2.** Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 536 с. **3.** Катан Л. І., Бровко Л. І., Дуброва Н. П., Бондарчук Н. В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Суми: Довкілля, 2009. 184 с. **4.** Вівчар О. Й., Саварин В. М. Власний капітал

як фінансове джерело функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2009. № 5 (19). С. 146–150. **5.** Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003 554 с. **6.** Бернадзіковська Л. О., Мукоїд І. В. Особливості формування власного капіталу підприємства у вітчизняній та міжнародній економіці. *Інформаційне забезпечення управління економічною ефективністю аграрного виробництва.* 2013. № 2. С. 15–18. **7.** Куц Л. Л. Капітал підприємства: формування та використання: опорний конспект лекцій. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 114 с. **8.** Статистична інформація // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІДПОВІДНО ДО НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

УДК 657.37

Сименко Ю. О.

Магістрант 1 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто методику складання звіту про фінансові результати згідно із вітчизняним законодавством і міжнародними стандартами фінансової звітності. Виявлено відмінності та протиріччя у відображенні інформації про фінансові результати у звітності за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, фінанси, облік, звітність, фінансовий стан, фінансові результати, фінансова звітність, міжнародні стандарти, національні стандарти.*

Аннотация. *Рассмотрена методика составления отчета о финансовых результатах в соответствии с отечественным законодательством и международными стандартами финансовой отчетности. Выявлены различия и противоречия в отображении информации о финансовых результатах в отчетности по национальным и международным стандартам бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, финансы, учет, отчетность, финансовое положение, финансовые результаты, финансовая отчетность, международные стандарты, национальные стандарты.*

Annotation. *The methodology for drawing up a report on financial results under domestic legislation and international financial reporting standards is considered. Differences and contradictions in the display of information on financial results in the reporting on national and international accounting standards are revealed.*

Keywords: *enterprise, finance, accounting, reporting, financial position, financial results, financial reporting, international standards, national standards.*

Кожна країна має певні особливості у сфері політичного, економіко-правового та соціального розвитку, що безпосередньо впливають на відмінності в організації обліку та складання звітності суб'єктами господарювання. За сучасних умов розвитком міжнародної торгівлі та співробітництва з нерезидентами, відкриттям іноземних філіалів, залученням світових зарубіжних інвестицій і зарубіжних інвесторів зумовлено необхідність формування фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Дослідженням проблемних питань і перспектив складання фінансової звітності суб'єктами господарювання відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності займалися Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Крупка Я. Д., Пушкар М. С., Білуха М. Т., Яворська О. Й. та ін. Однак, і донині чимало теоретичних і практичних проблем залишаються невирішеними, а тому потребують подальшого поглибленого вивчення.

© Сименко Ю. О., 2017

Метою написання статті є розгляд методики складання звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами, а також виявлення протиріч між ними.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV передбачено можливості для суб'єктів господарювання самостійно встановлювати доцільність застосування міжнародних стандартів при складанні фінансової звітності. Законом також прописано випадки, коли застосування міжнародних стандартів є обов'язковим: для публічних акціонерних товариств, банків, страховиків, а також підприємств, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.

Запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності супроводжується низкою труднощів, оскільки вони передбачають використання професійного судження для визнання, оцінки й розкриття інформації у фінансовій звітності. Незважаючи на це, спостерігається тенденція до збільшення кількості підприємств, які застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності.

Поступовий процес переходу українських підприємств до ведення обліку відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності супроводжувався частими змінами законодавства задля скорочення розбіжностей між податковим законодавством України та міжнародними стандартами складання фінансової звітності. Для подальшої реалізації програми переходу національної системи обліку на міжнародну затверджено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1) [1].

Крім цього, було затверджено Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності від 28.03.2013 р. № 433 [2] та Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності від 11.04.2013 р. № 476 [3]. Відповідно до вимог НП(С)БО 1 зазнала значних змін форма фінансової звітності № 2 «Звіт про фінансові результати» (за новою назвою – «Звіт про сукупний дохід») було введено показник «сукупний дохід». На відміну від міжнародних стандартів, які допускають альтернативи у поданні інформації про інший сукупний дохід, національні стандарти пропонують безальтернативний гібрид подання фінансових результатів – єдиний звіт із двох окремих розділів (один призначений для відображення фінансових результатів, інший – для формування іншого сукупного доходу) [4]. Також було виключено статтю «Надзвичайні доходи та витрати», що сприяло наближенню звіту до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Порівняємо характеристики складання звіту про фінансові результати відповідно до національних і міжнародних стандартів фінансової звітності (табл. 1) [1; 5].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами

№ з / п	Положення	НП(С)БО	МСФЗ
1	Форма	Форма є регламентованою, в I розділі висвітлюється інформація про доходи і витрати, які класифікуються за функціями, у II розділі – про витрати, які класифікуються за елементами	Форма не регламентована, дозволяється вибір класифікації операційних витрат за функціями або за елементами
2	Деталізація інформації	Наведення додаткових рядків, заголовків або підсумків не передбачено	Додаткові рядки, заголовки та проміжні підсумки слід подавати у звіті, якщо цього вимагають інші стандарти або якщо це є необхідним для правдивого відображення фінансових результатів діяльності підприємства
3	Розкриття інформації про види діяльності	Основна, операційна, фінансова, інвестиційна	Операційна, фінансова, інвестиційна
4	Подання доходів і витрат	Доходи та витрати розподіляють на: – операційні; – фінансові; – інші	У додатку до МСБО 1 наведено приклади звітів про фінансові результати, де доходи і витрати звичайної діяльності подано у такому розрізі: – пов'язані з операціями; – пов'язані з фінансовими інвестиціями та залученням фінансування
5	Подання припиненої діяльності	Відображається у статті «Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування»; відображаються прибуток або збиток від припиненої діяльності після оподаткування та (або) прибуток або збиток від переоцінки необоротних активів і груп вибуття, що утворюють припинену діяльність і оцінюються за чистою вартістю реалізації	Згідно з МСФЗ 5 прибуток (збиток) до оподаткування від припиненої діяльності слід наводити безпосередньо у звіті

Аналізуючи наведену порівняльну характеристику, зауважимо, що міжнародні стандарти не передбачають регламентованих вимог до форми звіту про прибутки та збитки, назв його статей та їх розташування. Тому жорстка регламентація звіту за національними стандартами та великий ступінь деталізації його статей не суперечать міжнародним стандартам.

Згідно із МСБО 1 «Подання фінансових звітів» суб'єктам господарювання запропоновано два альтернативні способи подання інформації про витрати у звіті про прибутки та збитки. Залежно від потреб аналізу витрати дозволено подавати за допомогою таких класифікацій: за характером витрат або за функцією витрат на підприємстві [5].

Застосування першого способу подання інформації про витрати у звіті, який називають методом характеру витрат, передбачає об'єднання витрат у звіті лише за їх характером (наприклад, матеріальні затрати, витрати на оплату праці, витрати на амортизацію та ін.), витрати не перерозподіляються відповідно до їх функцій на підприємстві. Цей метод є простим у застосуванні, його використовують переважно на невеликих підприємствах, оскільки немає потреби розподіляти операційні витрати відповідно до класифікації функцій.

У разі застосування другого способу, який називають методом функції витрат або собівартості реалізованої продукції, витрати потрібно класифікувати відповідно до їх функцій як частку собівартості реалізації, збуту або адміністративної діяльності. Таке подання інформації про витрати часто дає детальнішу інформацію користувачам порівняно з класифікацією витрат відповідно до їх характеру. Слід зауважити, що розподіл витрат за функціями може бути довільним і вимагати виваженого професійного судження [6].

Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності суб'єкт господарювання може самостійно обрати ту класифікацію, яка найбільш достовірно відображатиме елементи результатів діяльності підприємства, ураховуючи традиції, галузеві фактори та характер підприємства. В Україні національними стандартами регламентовано використання лише способу відображення витрат від операційної діяльності за функціональною класифікацією, тобто у звіті витрати поділяють за такими функціями, як виробництво, управління та збут [7].

Перевагами застосування міжнародних стандартів фінансової звітності, що якісно впливають на можливості керівництва у сфері управління організацією, є:

– прозорість інформації, що є забезпечуваною завдяки дотриманню правил її складання, а також наявності великої кількості пояснень до неї;

– можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;

– надійність інформації;

– підвищення рівня довіри з боку потенційних іноземних інвесторів;

– забезпечення порівнянності звітності з іншими підприємствами;

– можливість залучення підприємствами іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки збуту [7].

Таким чином, міжнародні стандарти фінансової звітності мають рекомендаційний характер щодо ведення бухгалтерського обліку. Вони лише описують загальні правила оцінки та подання інформації у фінансових звітах. Спираючись на міжнародну практику, можна стверджувати, що сформована відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансова звітність відрізняється вищою інформативністю для зовнішніх і внутрішніх користувачів. На відміну від міжнародних стандартів фінансової звітності, національними стандартами чітко регламентовано правила та порядок ведення бухгалтерського обліку, у процесі реформування якого велику увагу слід приділяти достовірності інформації для прийняття управлінських рішень внутрішніми та зовнішніми користувачами. Важливе значення при цьому має врахування видів економічної діяльності й організаційно-технологічних особливостей галузі. Використання у фінансовій звітності вимог міжнародних стандартів дасть змогу суб'єктам господарювання, які мають інтереси на міжнародному ринку, надати наявним і потенційним інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам прозору інформацію, передусім інформацію про витрати й фінансові результати діяльності в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433. URL: https://zakon.help/law/433. **3.** Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013 № 476. URL: https://zakon.help/article/metodichni-rekomendacii-z-

perevirki-porivnyannosti. **4.** Харламова О. В. МСФЗ-звітність: новації в розкритті інформації. *Все про бухгалтерський облік.* 2013. № 33. С. 42–47. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності: Закон України від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013. **6.** Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспектив розвитку: монографія. Київ: Центр навч. літ., 2007. 522 с. **7.** Озеран А. В. Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід): питання формування та співвідношення з МСФЗ. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2013. № 6. С. 25–34.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТОРГІВЛІ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ

УДК 657:339:004.738.5

Сироватська К. С.

Студент 1 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості створення та функціонування інтернет-магазинів. Визначено фактори, що впливають на розвиток організації торгівлі через Інтернет. Висвітлено основні аспекти ведення обліку торгівлі через Інтернет, а також основні проблеми оподаткування такої торгівлі.*

Ключові слова: *торгівля, магазин, облік, інтернет-торгівля, інтернет-магазин, бухгалтерський облік, безготівковий розрахунок, готівковий розрахунок.*

Аннотация. *Проанализированы особенности создания и функционирования интернет-магазинов. Определены факторы, влияющие на развитие организации торговли через Интернет. Освещены основные аспекты ведения учета торговли через Интернет, а также основные проблемы налогообложения такой торговли.*

Ключевые слова: *торговля, магазин, учет, интернет-торговля, интернет-магазин, бухгалтерский учет, безналичный расчет, наличный расчет.*

Annotation. *Features of creation and functioning of Internet shops are analyzed. The factors influencing the development of the organization of trade through the Internet are determined. The main aspects of accounting of trade on the Internet, as well as the main problems of taxing such trade, are covered.*

Keywords: *trade, shop, Internet-commerce, online store, accounting, cashless settlement, cash settlement.*

Розвиток сучасних технологій сприяє виникненню інтернет-торгівлі як виду бізнесу, а також збільшенню кількості українських користувачів мережі як можливих клієнтів інтернет-магазинів. Цей вид діяльності є вигідним і зручним як для покупців, так і для продавців електронних товарів. Інтернет-торгівля є новим способом організації, управління та здійснення бізнес-угод із застосуванням комп'ютерів і комунікаційних мереж.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що за сучасних умов дослідження ведення обліку в торгівлі через Інтернет є цікавим з точки зору новизни такої практики та інформаційної технології. Створення інтернет-магазинів та їх стрімкий розвиток вимагають від бухгалтерського обліку адаптації до нових умов торгівлі, оскільки прийняття правильних управлінських рішень залежить саме від обґрунтованості та раціональності інформації, яку отримує керівництво. Особистим досвідом використання інтернет-магазинів зумовлено інтерес до організації обліку в них.

Структура попиту та пропозиції, що склалася в інших видах торгівлі, не має принципових відмінностей від торгівлі через Інтернет, але зручність цього способу є беззаперечною. У сучасному світі функціонування економіки сприяє активному поширенню та розвитку дистанційної торгівлі. Необхідність дослідження особливостей обліку операцій в інтернет-торгівлі зумовлено особливостями створення та функціонування інтернет-магазинів, а також ведення такої торгівлі.

© Сироватська К. С., 2017

Метою написання статті є вивчення особливостей проведення торговельних операцій через Інтернет, особливостей їх бухгалтерського обліку, а також аналіз можливих кроків для подальшого успішного розвитку діяльності інтернет-магазинів.

Дослідженням особливостей бухгалтерського обліку в інтернет-торгівлі займалися Бутинець Ф., Апопій В., Ірисова А., Плекач В., Москаленко А., Золотухіна О. та ін. Науковці розробляли економічні методи та підходи щодо залучення грошових коштів у різноманітні види бізнесу, зокрема у сервісні мережі. Вони зробили вагомий внесок, але наукові дослідження переважно стосувалися інтернет-торгівлі як одного з видів дистанційної торгівлі в цілому, особливості ведення бухгалтерського обліку як такі не розглядалися. Зауважимо, що додаткового дослідження вимагає ведення операцій у зв'язку зі змінам в законодавстві.

У сучасному світі розвиток економіки зумовлює активне використання інформаційних технологій та поширення мережі Інтернет. Така форма дистанційної торгівля, як електронна, стає все популярнішою. Інтернет-торгівля зручна і вигідна для обох сторін торговельних відносин. Покупцю для здійснення бажаної покупки не потрібно навіть виходити з дому, оскільки передбачено і доставку товару. Продавців мережа приваблює можливістю значного зменшення витрат, оскільки зовсім необов'язково мати торговельну площу, достатньо лише створити інтернет-магазин. Відпадає необхідність наймання персоналу й придбання вартісного обладнання. За рахунок цього можна запропонувати покупцю вигідніші ціни, що, безумовно, стимулює попит.

Щоб висвітлити особливості бухгалтерського обліку в інтернет-торгівлі, доцільно визначитися із сутністю ключових категорій. Електронною торгівлею є дистанційна торгівля товарами з використанням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки [3].

Торгівлю через інтернет-магазин залежно від відповідних факторів класифікують як:

– роздрібну, оскільки через інтернет-магазин переважно здійснюють продаж товарів і надання торговельних послуг кінцевому споживачу;

– дистанційну, оскільки договір складають на відстані, а покупець робить попереднє замовлення в продавця;

– здійснювану поза торговельними або офісними приміщеннями; вибір товару та його замовлення не збігаються у часі з передачею товару покупцеві [4].

Оскільки законодавством України не передбачено окремого нормативного документа, який би регламентував торгівлю через мережу, то вона підпорядковується тим самим документам, що й інші види торгівлі.

Торгівля здійснюється через інтернет-магазин, який є дуже перспективним з точки зору збільшення прибутку підприємства. Інтернет-магазин – це спеціальний сайт для торгівлі, на якому рекламуються товари та послуги, приймаються замовлення на них, а також є можливість оплати електронними грошима.

Відповідно до Податкового кодексу України на суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів і послуг через Інтернет, не поширюється спрощена система оподаткування, вони оподатковуються на загальній основі. Для здійснення інтернет-торгівлі юридична або фізична особа має бути платником податку на додану вартість [5].

Бухгалтерський облік торгівлі в мережі охоплює облік розрахунків з покупцями та замовниками, а також облік витрат на діяльність інтернет-магазину.

Створення такого магазину відбувається в кілька кроків:

– створення web-сайту;

– розміщення його в Інтернеті;

– реєстрація доменного імені сайту; порядок реєстрування залежить від вигляду імені [6].

Відображення витрат на виготовлення сайту здійснюється на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», при введенні до експлуатації суму списують на субрахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права». Уведення активу до експлуатації здійснюють на підставі акта введення до господарського обігу об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів за формою НА-1, затвердженою Наказом № 732. Протягом терміну корисного використання проводиться нарахування амортизації нематеріального активу.

Метод амортизації нематеріального активу підприємство обирає самостійно, виходячи з умов одержання надалі економічної вигоди (п. 27 П(С)БО 8) (табл. 1–3) [7].

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку витрат інтернет-магазину

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Здійснено витрати на розробку сайту	10000	154	631
Нараховано податковий кредит з ПДВ	2000	641	631

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
Здійснено витрати на реєстрацію доменного імені, супровід сайту та хостинг	10000	154	631
Нараховано податковий кредит з ПДВ	2000	641	631
Оплачено послуги щодо організації роботи сайту	12000	631	311
Уведено сайт до господарського обігу	20000	125	154
Нараховано амортизацію	1666,66	93	133

Розрахункові операції можуть здійснюватися готівковими або безготівковими коштами та електронними грошима.

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків з обліку готівкових розрахунків із покупцями з доставкою через кур'єра

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Передано зі складу товар кур'єру	5000	2811	281
Податкове зобов'язання з ПДВ	1000	643	641
Передано кур'єром товар покупцю (отримано кошти)	7000	303	702
Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	1166,66	702	643
Списано собівартість реалізованого товару	5000	902	2811
Віднесено доходи на фінансовий результат	5833,34	702	791
Віднесено собівартість на фінансовий результат	5000	791	902

Таблиця 3

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків із покупцями за передоплатою (із доставкою через кур'єра)

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Отримано передоплату за товар	2400	311	681
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	400	643	641
Передано кур'єру товар зі складу	2000	2811	281
Передано товар покупцю	2000	361	702
Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	400	702	643
Списано собівартість реалізованого товару	1500	902	2811
Віднесено доходи на фінансовий результат	1600	702	791
Віднесено собівартість на фінансовий результат	1500	791	902

Таким чином, торгівля в Інтернеті дає можливість шляхом правильної організації системи просування залучити покупця, тим самим збільшити обсяги продажів і покращити імідж торговельної марки. Але, на жаль, цей вид торгівлі нині недостатньо врегульовано законодавчо. Відображення в бухгалтерському обліку операцій із розрахунків з покупцями в електронній торгівлі здійснюється залежно від способів доставки та виду розрахунків. При цьому розрахунки електронними грошима ускладнюються тим, що для визначення бази оподаткування суми отриманого доходу мають бути підтверджені банківськими виписками, а тому такі розрахунки мають проводитися за участю банку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасенко Н. С.

Література: 1. Гончаров С. М. Тлумачний словник економіста/за ред. С. М. Гончарова. Київ: Центр навч. літ., 2008. 264 с. **2.** Апопій В. В. Соціальна функція торгівлі. *Економіка і прогнозування.* 2007. № 4. С. 93–103. **3.** Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/675-19. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Закон України від 18.10.1999 № 242 // База даних «Законодав-

ство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99. **5.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **6.** Смердов В. Веб-сайт (інтернет-магазин): облік витрат на створення, розміщення та обслуговування. *Податки та бухгалтерський облік.* 2012. № 68. С. 12–13. **7.** Тлумачення ПКТ 32. Нематеріальні активи: витрати на сторінку в Інтернеті: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/929_030.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ, УТРИМУВАНИХ ДЛЯ ПРОДАЖУ

УДК 657.9

Скачко А. О.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості віднесення операцій із необоротними активами до різних видів діяльності та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів складання фінансової звітності та національних стандартів бухгалтерського обліку. Висвітлено проблеми методики обліку необоротних активів, що є утримуваними для продажу. Запропоновано шляхи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, звітність, бухгалтерський облік, фінансова звітність, прибуток, фінансові результати, активи, необоротні активи, бухгалтерські рахунки.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности отнесения операций с необоротными активами к различным видам деятельности и отражения их на счетах бухгалтерского учета в соответствии с международными стандартами составления финансовой отчетности и национальными стандартами бухгалтерского учета. Освещены проблемы методики учета внеоборотных активов, удерживаемых для продажи. Предложены пути их эффективного решения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, отчетность, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, прибыль, финансовые результаты, активы, внеоборотные активы, бухгалтерские счета.*

Annotation. *Features of reference of operations with irreversible assets to various types of activity and their reflection on accounts of accounting in accordance with international standards of financial reporting and national accounting standards are considered. The problems of the methodology for accounting for non-current assets held for sale are discussed. The ways of their effective solution are suggested.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, reporting, financial reporting, profit, financial results, assets, non-current assets, accounting accounts.*

Сучасний бухгалтерський облік виконує чимало завдань. Одним із них є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про господарські процеси, які відбуваються на підприємстві, фінансові результати його діяльності, а також про наявність і структуру необоротних та оборотних матеріальних активів.

Система бухгалтерського обліку висуває нові вимоги щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), у зв'язку із чим було змінено національні Положення (стандарти) фінансової звітності (П(С)БО). Однак, через це виникли деякі неточності у методиці ведення бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання. Одним із таких проблемних питань є облік необоротних активів, утримуваних для продажу.

Дослідженням питань обліку необоротних активів, утримуваних для продажу, займалися Хома С., Максименко А., Кушина Е., Губина І. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

© Скачко А. О., 2017

Метою написання статті є висвітлення методичних аспектів обліку та відображення у звітності необоротних матеріальних активів, що є утримуваними для продажу, а також аналіз окремих суперечностей у чинному законодавстві, яке регламентує їх облік.

Методику обліку необоротних активів, що є утримуваними для продажу, регулює П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [1], що є сформованим на підставі МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [2].

Необоротні активи визначають як утримувані для продажу, якщо:

– економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;

– вони є придатними для продажу в їх поточному стані;

– очікується, що їх продаж буде завершено протягом року з дати визнання утримуваними для продажу;

– здійснення їх продажу є пов'язаним із високим ризиком, наприклад, якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або підписано твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості;

– умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу подібних активів

Отже, сутність і критерії визнання необоротних активів, утримуваних для продажу, що є визначуваними П(С)БО 27, не суперечать вимогам МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [2]. Однак, виникають суперечності в методиці обліку необоротних активів, що є утримуваними для продажу.

Чинним Планом рахунків для обліку таких об'єктів запроваджено субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу». Вважаємо, що віднесення непоточних активів, утримуваних для продажу, до складу товарних запасів, є суперечливим. Згідно із Інструкцією про застосування Плану рахунків на рахунку 28 «Товари» здійснюють облік руху товарно-матеріальних цінностей, які надійшли на підприємство для продажу. Але таке визначення не можна застосовувати до операцій переведення основних засобів зі складу необоротних активів до оборотних.

Можна погодитися із твердженням, що основні засоби чи інші непоточні активи, які підприємство очікує продати протягом дванадцяти місяців або в яких закінчується дванадцятимісячний термін корисного використання, за економічною сутністю мають довгостроковий характер [3]. Вони залишаються засобами праці незалежно від того, коли буде списано на витрати їх вартість, чи в результаті продажу до наступної дати балансу, чи шляхом використання впродовж кількох років.

Виходячи з цього, вимога вести облік таких об'єктів на рахунках другого класу, призначених для обліку оборотних активів, не може бути визнана доцільною. Водночас у МСБО 1 «Подання фінансових звітів» наведено приклад класифікації запасів як поточних активів навіть у тому випадку, коли вони будуть відшкодовані через дванадцять місяців із дати балансу. Тому активи необхідно залучати до кожної класифікаційної групи, виходячи з їх сутності [3].

З одного боку, віднесення необоротних активів до складу оборотних у разі прийняття рішення про їх продаж є обґрунтованим, оскільки такі активи змінюють свою економічну сутність і фактично перетворюються на товар. Згідно з вимогами П(С)БО 27, такі необоротні активи знімаються зі складу основних засобів і зараховуються на субрахунок 286. При цьому нарахування амортизації на такі об'єкти припиняється. Актив має бути реалізований протягом дванадцяти місяців. Саме тут і виникає проблема.

Досить важливим питанням є відображення у фінансовій звітності інформації про необоротні активи, що є утримуваними для продажу. Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» [2] для відображення такої інформації передбачено розділ IV активу балансу «Необоротні активи та групи вибуття». Таке розміщення цього розділу порушує принцип класифікації статей балансу відповідно до збільшення їх ліквідності. Тому для вирішення цього питання пропонується відображати інформацію про необоротні активи, що є утримуваними для продажу, у розділі II активу балансу «Необоротні активи та групи вибуття» після розділу I «Необоротні активи» [2]. Це збереже принцип класифікації статей балансу відповідно до зростання їх ліквідності. Крім того, це підтвердить те, що необоротні активи, що є утримуваними для продажу, не є оборотними активами за своєю сутністю [3].

На сьогоднішній день перед складанням фінансової звітності бухгалтер має провести суттєву підготовчу роботу щодо правильності відображення інформації про необоротні активи [4]. Необхідно проаналізувати склад 112 основних засобів підприємства і переконатися в тому, що вони відповідають визначенню активів як таких. Також слід провести перекласифікацію об'єктів згідно з вимогами П(С)БО 7, П(С)БО 27 та П(С)БО 32. Особливу увагу при цьому слід приділити саме визначенню переліку об'єктів, призначених для продажу, керуючись п. 1 р. 2 П(С)БО 27. При цьому слід звернути увагу на наявність укладених договорів купівлі-продажу щодо конкретних об'єктів або на надходження попередньої оплати на рахунки підприємства. Тестування необоротних активів, що є призначеними для продажу, необхідно проводити на кожну поточну дату балансу. Під час аналізу об'єктів,

що є призначеними для продажу, слід застосувати перспективний підхід до застосування П(С)БО 27, тобто враховувати, чи існує впевненість у тому, що цей об'єкт буде реалізовано протягом дванадцяти місяців [5].

Таким чином, оновленим П(С)БО 27 запроваджено до фінансового обліку нові об'єкти – необоротні активи та групи вибуття. Запропоновані підходи до визнання й обліку таких активів не в повному обсязі відповідають основним принципам обліку та звітності, затвердженим П(С)БО. Тому це проблемне питання потребує глибокого вивчення й доопрацювання з урахуванням точки зору вітчизняних бухгалтерів і положень чинних нормативно-правових актів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. **2.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для [...]: Закон України від 07.11.2003 № 617 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03. **3.** Максименко А. В. Проблемні питання обліку основних засобів. URL: https://elibrary.ru/item.asp?id=20214615. **4.** Хома С. Особливості обліку необоротних активів, утримуваних для продажу. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 4. С. 20–24. **5.** Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 (МСФЗ 5) «Непоточні активи, утримувані для продажу, та [...]: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_023.

ОБЛІК І АУДИТ АУТСОРСИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 657.1:005.591.45

Скляренко А. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розкрито сутність поняття бухгалтерського аутсорсингу. Досліджено процес застосування бухгалтерського аутсорсингу на вітчизняних і зарубіжних підприємствах. Визначено переваги та недоліки застосування аутсорсингу. Розглянуто процедуру використання послуг бухгалтерського аутсорсингу. Конкретизовано перешкоди на шляху розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні, окреслено перспективи розвитку цього виду послуг.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, облік, аудит, аутсорсинг, бухгалтерський облік, фінансова звітність, бухгалтерський аутсорсинг.*

Аннотация. *Раскрыта сущность понятия бухгалтерского аутсорсинга. Исследован процесс применения бухгалтерского аутсорсинга на отечественных и зарубежных предприятиях. Определены преимущества и недостатки применения аутсорсинга. Рассмотрена процедура использования услуг бухгалтерского аутсорсинга. Конкретизированы препятствия на пути развития бухгалтерского аутсорсинга в Украине, определены перспективы развития этого вида услуг.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, учет, аудит, аутсорсинг, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, бухгалтерский аутсорсинг.*

Annotation. *The essence of the concept of accounting outsourcing is disclosed. The process of application of accounting outsourcing at domestic and foreign enterprises is investigated. Advantages and disadvantages of using outsourcing are determined. The procedure for using accounting outsourcing services is considered. The obstructions to the*

© Скляренко А. В., 2017

development of accounting outsourcing in Ukraine are specified, the prospects for the development of this type of services are determined.

Keywords: *enterprise, organization, finance, accounting, audit, outsourcing, financial reporting, accounting outsourcing.*

Аутсорсинг бухгалтерського обліку розвивається у багатьох країнах світу, не є винятком і Україна. Послугами бухгалтерського аутсорсингу все частіше користуються приватні підприємці, малі підприємства та нещодавно відкриті компанії.

Дослідженням питань аутсорсингу займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, серед них Хейвуд Д., Бравар Ж.-Л., Морган Р., Аксьонов Є., Альтшулер І., Михайлов Д., Сафарова Е. та ін.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», керівники мають право самостійно обирати форму ведення бухгалтерського обліку. Відповідно до ст. 8 цього Закону для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації: ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою, іншими словами – бухгалтерський аутсорсинг [1].

Незважаючи на те, що в США та країнах Європи аутсорсинг вже набув широкого застосування, для України це поняття є досить новим. Слово «аутсорсинг» утворено з двох англійських слів – out sourse, що дослівно перекладають як «зовнішнє джерело», при цьому в своєму сучасному значенні під аутсорсингом розуміють передачу частини функцій і завдань сторонній компанії.

Аутсорсинг бухгалтерських послуг – передача ведення бухгалтерського обліку організації стороннім фахівцям для оптимізації бізнес-процесів: компанія отримує можливість сконцентруватися на основному бізнесі, знизити фінансові ризики і, що важливо, скоротити фінансові витрати.

Іноді аутсорсинг бухгалтерії плутають із залученням позаштатного бухгалтера. Це в корені невірно, оскільки аутсорсинг є передачею регулярних функцій, а позаштатний бухгалтер переважно виконує епізодичні завдання.

Розрізняють два варіанти бухгалтерського аутсорсингу: перший передбачає ведення всієї бухгалтерії, другий – передачу функцій на окремих ділянках, наприклад, облік основних засобів, облік заробітної плати тощо [2].

Переслідуючи різні цілі, виявляють зацікавленість у аутсорсингу фінансової функції:

– великі компанії, до складу яких входять дочірні підрозділи у різних регіонах, мають на меті спрощення складання консолідованої звітності. У цьому випадку компанія, що надає послуги із зовнішнього ведення бухгалтерського обліку, забезпечує збір і централізовану обробку інформації на всіх підприємствах групи;

– середні та малі підприємства, які прагнуть побудувати прозору систему фінансового обліку, у тому числі на основі МСФЗ, і впровадити ефективний внутрішній контроль та управлінський облік, зацікавлені в залученні кваліфікованого фахівця, що має досвід у галузі українського бухгалтерського та податкового обліку, МСФЗ, внутрішнього аудиту та бюджетування. За таких умов тема бухгалтерського аутсорсингу в Україні є особливо актуальною.

Вартість бухгалтерського аутсорсингу залежить від низки факторів: системи оподаткування, кількості працівників, обсягу документообігу, виду діяльності, кількості контрагентів, касових операцій тощо. Доцільно зазначити, що вартість послуги приблизно дорівнює заробітній платі штатних бухгалтерів, а у деяких випадках є навіть нижчою за неї.

Зауважимо, що замовник отримує чимало переваг. Відбувається підвищення ефективності бізнесу в цілому за рахунок зниження витрат, пов'язаних із комерційною діяльністю підприємства, пошуку найбільш оптимальних режимів оподаткування, взаємодії з податковими органами й іншими інстанціями. Мінімізуються витрати на утримання власної бухгалтерії, обладнання робочих місць, спеціалізовану літературу та програмне забезпечення, фінансування тренінгів і курсів підвищення кваліфікації. Відбувається економія трудових ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності функціонування компанії. В організаціях спостерігається посилення концентрації уваги на головних цілях підприємства [3].

Компанія, що надає аутсорсингові послуги, має у своєму штаті висококваліфікованих фахівців зі значним досвідом розв'язання складних завдань. Це є запорукою значного зниження ризику, пов'язаного з некоректністю відображення бухгалтерських операцій і помилками при складанні звітності. Не існує ризику того, що хтось із працівників звільниться, скористається лікарняним або візьме відпустку. Аутсорсингова компанія має у своєму розпорядженні необхідну кількість співробітників, тому своєчасне та повне надання послуги є гарантованим [3].

Так чи інакше, переваги бухгалтерського аутсорсингу, особливо їх економічна складова, уже давно оцінені провідними світовими компаніями. Наприклад, у відомій British Petroleum контракт на послуги аутсорсингу бухгалтерії, укладений ще в 2002 р., дійсний і донині [4].

Однак, існують деякі перешкоди на шляху розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні. Найбільшою загрозою є небезпека потенційно можливого витоку секретної інформації підприємства. Саме це найчастіше викликає недовіру в керівників підприємств до співпраці з аутсорсинговими компаніями. Але подібних неприємностей можна уникнути, якщо прискіпливо обирати аутсорсингову компанію, ураховуючи її репутацію, і заздалегідь узгоджувати всі подробиці спільної діяльності.

Іншим ризиком для підприємства може стати банкрутство аутсорсингової компанії, адже це спричинить додаткові проблеми з пошуку іншої аутсорсингової фірми та передачі їй усіх справ. Гальмує розвиток аутсорсингу також і відсутність необхідної законодавчої бази. Наявність чітких регулятивних норм щодо укладання угод значно підвищила б рівень взаємодії між компанією-клієнтом і компанією-аутсорсером [4].

Сучасний ринок бухгалтерського аутсорсингу в Україні перебуває на стадії формування, але із часом стає все популярнішим. Видами послуг, які пропонують вітчизняні компанії, є:

– контроль за веденням податкового та бухгалтерського обліку;
– підготовка облікових регістрів і податкових процедур обліку відповідно до чинного законодавства;
– надання співробітникам бухгалтерії консультацій з питань податкового та бухгалтерського обліку;
– підготовка статистичних і фінансових звітів та подання їх у відповідні органи;
– підготовка обов'язкової щоквартальної звітності;
– ідентифікація, оцінка та мінімізація податкових та інших ризиків, притаманних бізнесу;
– розрахунково-касові операції;
– облік заробітної плати;
– облік матеріалів;
– облік основних засобів і нематеріальних активів;
– облік розрахунків із підзвітними особами;
– облік розрахунків із постачальниками і покупцями [5].

Процедура користування послугами бухгалтерського аутсорсингу є такою: компанія-клієнт знаходить підприємство, що спеціалізується на аутсорсингу бухгалтерського обліку, та укладає з ним угоду про надання послуги. Компанія-аутсорсер підбирає необхідний персонал, за який повністю несе юридичну відповідальність, водночас компанія-клієнт не має жодних зобов'язань перед найнятими працівниками: юридично залучені співробітники в ній не працюють. Заробітну плату їм виплачує підприємство-аутсорсер. Тому, попри прагнення багатьох компаній уникнути витоку інформації, побоювання через це впроваджувати нововведення і просто незнання специфіки роботи через аутсорсинг, переваги використання аутсорсингу для ведення бухгалтерського обліку переважають.

Таким чином, використання аутсорсингу для ведення бухгалтерського обліку й аудиту та залучення для цього аудиторської компанії з гарною репутацією і відмінним досвідом має більший ефект і користь для компанії, ніж ведення бухгалтерського обліку своїми силами. Нині бухгалтерський аутсорсинг є галуззю, що розвивається, але стійкий попит вже формується передусім за рахунок компаній малого бізнесу, які нараховують у штаті кілька чоловік; підприємств, які не мають постійного офісу; із невеликим документообігом, а також холдингів. Крім того, актуальність послуг спеціалізованих бухгалтерів зростає у зв'язку з популярною та доволі необхідною для залучення стратегічних інвесторів відмовою від тіньової бухгалтерії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Сафарова Е. Ю. Аутсорсинг учетных процессов. М.: Книжный мир, 2009. 192 с. **3.** Хейвуд Дж. Брайан. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ. М.: Вильямс, 2004. 176 с. **4.** Аксенов Е., Альтшулер И. Аутсорсинг. 10 заповедей и 21 инструмент: учебник. СПб.: Питер, 2009. 464 с. **5.** Шеф С. Корисна інформація. Аутсорсинг: бухгалтерські послуги, ведення бухгалтерського обліку. URL: https://www.hlb.com.ua/ua/pressa/news/253.html.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657

Славгородська А. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості формування дебіторської заборгованості. Обґрунтовано необхідність пошуку способів ефективного управління дебіторською заборгованістю, у тому числі вдосконалення бухгалтерського обліку в теоретичному розумінні. Розглянуто процес погашення дебіторської заборгованості як можливість ліквідації кредиторської заборгованості підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, інформація, управління, облік, заборгованість, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности формирования дебиторской задолженности. Обоснована необходимость поиска способов эффективного управления дебиторской задолженностью, в том числе совершенствования бухгалтерского учета в теоретическом смысле. Рассмотрен процесс погашения дебиторской задолженности как возможности ликвидации кредиторской задолженности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, информация, управление, учет, задолженность, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность.*

Annotation. *The features of the formation of accounts receivable are considered. The necessity to find ways of effective management of accounts receivable, including the improvement of accounting in the theoretical sense, is substantiated. The process of repayment of accounts receivable as an opportunity to liquidate the company's accounts payable is considered.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, information, management, accounting, debt, accounts receivable, accounts payable.*

За сучасних умов господарювання одним із найскладніших і найсуперечливіших питань вітчизняного обліку можна вважати облік дебіторської заборгованості, що є пов'язаним із загостренням проблем неплатежів в Україні. На жаль, суб'єкти господарювання передусім вирішують власні проблеми замість виконання фінансових платіжних зобов'язань перед партнерами. Тому питання вдосконалення обліку, аналізу і контролю дебіторської заборгованості підприємства нині є особливо гострим, чим зумовлено актуальність теми та практичну значущість отриманих результатів.

Метою написання статті є дослідження сутності поняття «дебіторська заборгованість».

Згідно із МСФЗ не існує єдиного визначення дебіторської заборгованості. Однак, можна сказати, що дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства [1].

Для віднесення дебіторської заборгованості до довгострокової необхідно, щоб одночасно дотримувалися такі умови: заборгованість не виникає в ході нормального операційного циклу, а термін її погашення перевищує дванадцять місяців. Якщо термін погашення дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу, не перевищує дванадцяти місяців, вона належить до поточної.

Дебіторську заборгованість, що виникає в ході нормального операційного циклу, визнають поточною незалежно від терміну погашення. Якщо до поточної дебіторської заборгованості підприємства належить дебіторська заборгованість із терміном погашення менше дванадцяти місяців і дебіторська заборгованість із терміном погашення, що перевищує дванадцять місяців з дати балансу, то таку інформацію має бути розкрито в примітках до фінансової звітності.

Тлумачення терміна «дебіторська заборгованість» у міжнародних стандартах бухгалтерського обліку суттєво відрізняється; розрізняють Accounts Receivable та Receivables [2]. Receivables (торговельна дебіторська заборгованість) – вимоги до третіх осіб на отримання в майбутньому грошей, товарів і послуг. Така дебіторська заборгованість охоплює рахунки на отримання заборгованості від покупців з продажу в розстрочку, заборгованості за векселями на отримання, заборгованість робочих і службовців, заборгованість страхових компаній щодо усунення майнових збитків [3].

© Славгородська А. В., 2017

Зауважимо, що зарубіжні та вітчизняні науковці визначають термін «дебіторська заборгованість» по-різному (табл. 1) [1; 5–10].

Таблиця 1

Законодавчі та наукові підходи до визначення сутності поняття «дебіторська заборгованість»

№ з / п	Джерело	Сутність підходу
1	П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість» [6]	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату
2	П(С)БО № 13 «Фінансові інструменти» [7]	Один із видів фінансових активів, що є визначуваним як контракт, який надає право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства
3	Голов С. [1]	Фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства
4	Райзберг Б., Лозовський Л., Стародубцева Е. [8]	Сума боргів, що призначена підприємству, фірмі, компанії зі сторони інших підприємств, фірм, компаній, а також громадянам, які є боржниками даного підприємства, дебіторами
5	Лищенко О. [9]	Фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства
6	Белозерцев В. [10]	Грошове вираження результату вимушеної або заздалегідь запланованої господарсько-економічної операції кредитного характеру з контрагентами, що відбулася в минулому, а борг за неї може бути достовірно визначений, узгоджений із контрагентом і сплачений підприємству у майбутньому, а на поточний момент відображений у балансі підприємства як актив
7	Кірейцев Г. [5]	Складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати

Загородній А. Г. розглядає дебіторську заборгованість як борг на користь підприємства, частину господарських засобів підприємства, що вибула зі складу цього підприємства, перебуває у фактичному розпорядженні іншого підприємства і виконує там роль капіталу. У фінансовому словнику Загороднього А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. заборгованість визначено як суму фінансових зобов'язань чи грошового боргу, що підлягає погашенню [4]. Майже ідентичним є визначення заборгованості в економічному словнику як суми невиконаного зобов'язання, несплаченого боргу [8].

З юридичного погляду дебіторську заборгованість розглядають як капітал підприємства-кредитора, але не завжди його власний капітал. Лише тоді, коли в процесі обігу кошти повертаються у володіння підприємства-кредитора, їх або залучають до власного капіталу, або використовують на погашення кредиторської заборгованості цього підприємства перед кредиторами. Тому дебіторська заборгованість як частина майна підприємства-кредитора належить до її активів, які є пов'язаними з юридичними правами, у тому числі правом на володіння, і залежно від джерела виникнення є власним капіталом або залученими коштами інших осіб.

У наукових працях визначено, що дебіторська заборгованість – це частина оборотного капіталу, а також вимоги на його отримання у вигляді готівки, матеріальних та інших ресурсів від суб'єктів господарювання. Вважаємо найточнішим визначення дебіторської заборгованості як матеріальних ресурсів, що не оплачені контрагентами, або готівки, що вилучена з кругообігу грошових коштів. Таке визначення дає уявлення про економічну природу дебіторської заборгованості і визначає її місце в бухгалтерському обліку. Як бачимо, науковці розглядають одну і ту саму проблему під різним кутом.

На підставі проведеного дослідження визначення сутності поняття дебіторської заборгованості пропонуємо тлумачення її як показника фінансового стану підприємства, який є сумою заборгованості на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний і споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являться майнове право вимоги оплати боргу. Такі взаємовідносини мають документальне підтвердження.

Таким чином, існують як відмінності, так і подібності при обліку дебіторської заборгованості у нашій та зарубіжних країнах. Підприємствам, які збираються працювати в інших країнах чи співпрацювати із зарубіжними контрагентами, слід звертати на це увагу. За сучасних умов важливо вдосконалювати вітчизняну систему обліку дебіторської заборгованості, а також намагатися наблизити вітчизняні стандарти до міжнародних, що, у свою чергу, сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами. Харків: Фактор, 2008. 1008 с. **2.** Цал-Цалко Ю. С., Кірейцев Г. Г., Луканьов І. В. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. Житомир: Рута, 2011. 707 с. **3.** Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2005. 528 с. **4.** Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Київ: Знання, 2002. 566 с. **5.** Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2002. 469 с. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Закон України від від 30.11.2001 № 559 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01. **8.** Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. М.: Инфра-М, 2008. 512 с. **9.** Лищенко О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Держава та регіони.* 2009. № 1. С. 114–117. **10.** Белозерцев В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві. *Економіст.* 2009. № 11. С. 23–28.

ВИКОРИСТАННЯ CVP-АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБҐРУНТУВАННЯ ВАРТОСТІ ПРОЕКТУ

УДК 658

Слобода А. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено особливості CVP-аналізу як інструменту для обґрунтування управлінських рішень щодо вартості проектів. Обґрунтовано доцільність застосування CVP-аналізу (аналізу беззбитковості) до реалізації проектів в Україні.*

Ключові слова: *підприємство, організація, проект, прибуток, обсяг, вартість, витрати, точка беззбитковості.*

Аннотация. *Определены особенности CVP-анализа как инструмента для обоснования управленческих решений касательно стоимости проектов. Обоснована целесообразность применения CVP-анализа (анализа безубыточности) к реализации проектов в Украине.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, проект, прибыль, объем, стоимость, затраты, точка безубыточности.*

Annotation. *Specific features of CVP-analysis as a tool for substantiating management decisions on the cost of projects are determined. The expediency of using CVP-analysis (breakeven analysis) to implement projects in Ukraine is justified.*

Keywords: *enterprise, organization, project, profit, volume, cost, costs, breakeven point.*

За умов ринкової економіки питання підвищення ефективності запровадження проектів є особливо актуальним. Управління вартістю проекту є пов'язаним з одним із трьох основних обмежень у проектах – за вартістю, термінами та вимогам до предметної області.

Планування ресурсів має бути тісно скоординоване з оцінкою вартості, а також визначати, які ресурси (людські, обладнання, матеріали) і в якій кількості мають бути задіяні для виконання проекту. Одним з ефективних методів стратегічного аналізу є CVP-аналіз (Cost–Volume–Profit, витрати–обсяг–прибуток), що дає змогу обгрунтувати вартість проекту за допомогою аналізу точки беззбитковості.

© Слобода А. С. , 2017

Дослідженням питань використання CVP-аналізу при управлінні витратами і прибутком проектів займалися чимало зарубіжних і вітчизняних науковців, серед них Апчерч А., Друрі К., Вахрушина М., Одинцова Т., Орлов О. та ін. Однак, більшість наукових досліджень присвячено вивченню загального механізму застосування CVP-аналізу, опису його переваг і недоліків, а не вирішенню питання щодо адаптації методу до практичного застосування для проектів, яке потребує подальшого поглибленого дослідження.

Метою написання статті є дослідження особливостей застосування CVP-аналізу, визначення основних проблем застосування цього методу в практичній діяльності, а також вивчення механізмів та інструментів оцінки вартості проектів у форматі «вартість–обсяг–прибуток».

Аналіз взаємозв'язку «витрати–обсяг–прибуток» – це метод системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку підприємства за реалізації проекту для визначення:

- обсягу продажів, що забезпечує відшкодування всіх витрат і отримання бажаного прибутку;
- величини прибутку за певного обсягу продажів;
- впливу зміни величини витрат, обсягу та ціни реалізації на прибуток підприємства;
- оптимальної структури витрат [6].

Бухгалтери, аудитори, експерти та консультанти, використовуючи цей метод, можуть дати більш глибоку оцінку фінансових результатів, точніше обґрунтувати рекомендації для вибору стратегії розвитку організації чи проекту на підприємстві. Аналіз взаємозв'язку «витрати–обсяг–прибуток» здійснюють із застосуванням різних методів (рис. 1) [3–6].

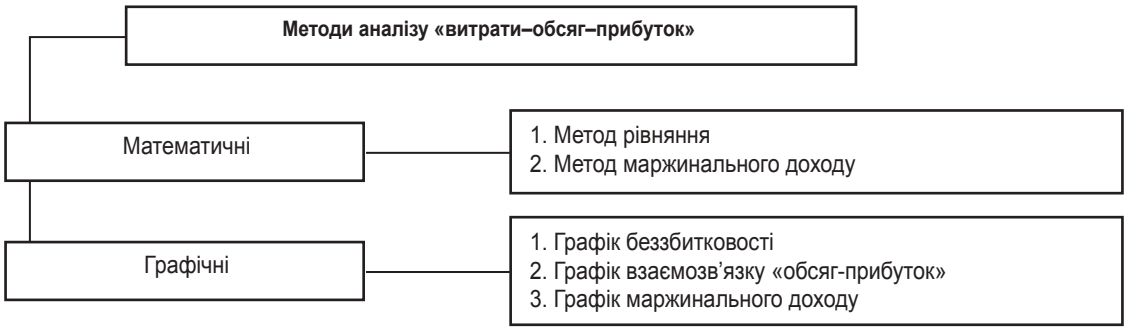

Рис. 1. **Методи CVP-аналізу**

Оцінка вартості охоплює розробку приблизної вартості ресурсів, необхідних для виконання робіт проекту. Нині розробку проектів, як правило, виконують із урахуванням даних попередніх періодів. Однак, на діяльність підприємства впливають, окрім внутрішніх, також і зовнішні фактори, зміну яких менеджмент не завжди може передбачити. Тому для забезпечення управлінців достовірною релевантною інформацією для прийняття оперативних рішень і здійснення стратегічного планування необхідним є розрахунок показників беззбитковості в короткостроковому періоді.

На практиці CVP-аналіз досить часто називають аналізом точки беззбитковості, що дозволяє побачити залежність між реальним обсягом випущеної продукції, витратами і прибутком. Під точкою беззбитковості розуміють таку виручку і такий обсяг виробництва, що забезпечує покриття всіх витрат підприємства і отримання нульового прибутку. Точку беззбитковості в літературі також називають критичною, точкою рівноваги, мертвою або порогом рентабельності (BEP – break-even point) [1; 3; 6].

Для розрахунку точки беззбитковості використовують три методи: графічний, натуральний і вартісний. Обов'язковою умовою для всіх методів є поділ витрат на змінні й умовно-постійні.

Як відомо, постійні витрати не залежать від обсягу виробництва, а змінні змінюються із зростанням (зниженням) обсягу випуску і продажу. Визначення точки беззбитковості є важливим елементом аналізу, але на практиці менеджера більше цікавлять обсяг і ціна реалізації, які забезпечать отримання бажаного прибутку.

CVP-аналіз має певні обмеження, які не дають змоги застосовувати його для запровадження проектів за певних умов. Труднощі в проведенні аналізу беззбитковості вартості проекту можуть бути зумовленими тим, що:

– надмірна пропозиція на ринку зазвичай призводить до зниження цін на продукцію, що тим самим збільшує точку беззбитковості;

– зростання попиту на продукцію провокує зростання відпускних цін;

– вартість сировини і матеріалів на одиницю продукції може зменшитися за великих обсягів закупівель;

– рівень запасів сировини і матеріалів залежить від періодичності й точності поставок, що часто є неможливим через проблеми з постачальниками;

– як постійні, так і змінні витрати мають тенденцію зростати з часом;

– витрати не завжди можна точно розділити на постійні та змінні;

– ціна реалізації одиниці готової продукції та ціни на матеріали і послуги, які використовуються у виробництві, змінюються досить часто, тому складно визначити область релевантності;

– не виконується вимога щодо незмінності рівня запасів;

– питомі витрати на заробітну плату виробничих робітників, ймовірно, можуть зменшитися за великого обсягу виробництва;

– запаси готової продукції необхідно збільшувати або зменшувати через нестабільність попиту;

– обсяг виробництва не є єдиним фактором, що впливає на зміни витрат і доходів підприємства [6].

За сучасних умов нестабільної економічної ситуації та високого рівня інфляції неможливо ігнорувати ці фактори. Тому результати, отримані із застосуванням аналізу «витрати–обсяг–прибуток», необхідно досить часто коригувати. Отримані дані є актуальними лише в короткостроковому періоді, максимум до трьох місяців.

Таким чином, було визначено особливості використання CVP-аналізу для впровадження проектів в Україні. Обережне застосування цього аналізу дає змогу отримувати необхідну інформацію для планування, ціноутворення та прийняття зважених рішень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іполітова І. Я.

Література: 1. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика/ пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. М.: Финансы и статистика, 2002. 952 с. **2.** Друри К. Управленческий учет: учебник. М.: Юнити-Дана, 2002. 1071 с. **3.** Бабяк Н. Д. CVP-анализ: традиционный и управленческий подходы. *Бизнес Информ.* 2015. № 8. С. 272–276. **4.** Одінцова Т. М., Невмержицька О. В., Чаус І. В. CVP-аналіз як інструмент управління фінансовими результатами підприємства. *Фінансовий простір.* 2013. № 1. С. 90–95. **5.** Система CVP. Мифы и реальность. Возможности выхода из тупика. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2014. № 2. С. 7–13. **6.** Сенченко К. В. Обґрунтування доцільності використання CVP-аналізу у процесі фінансового планування. *Управління розвитком.* 2013. № 21. С. 18–21.

ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ ФЛЕКСОГРАФІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ГАЛУЗІ

УДК 658

Слобода А. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості планування витрат на флексографічних підприємствах переробної промисловості. Запропоновано функціональну модель процесу планування витрат і собівартості продукції з урахуванням особливостей галузі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, галузь, промисловість, переробна промисловість, флексографічне підприємство, планування, витрати, собівартість, кошторис витрат.*

© Слобода А. С., 2017

Аннотация. *Исследованы особенности планирования расходов на флексографических предприятиях перерабатывающей промышленности. Предложена функциональная модель процесса планирования затрат и себестоимости продукции с учетом особенностей отрасли.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, отрасль, промышленность, перерабатывающая промышленность, флексографическое предприятие, планирование, расходы, себестоимость, смета расходов.*

Annotation. *The features of cost planning for flexographic processing industry enterprises are explored. A functional model of the process of cost planning and cost of production, taking into account the characteristics of the industry, is proposed.*

Keywords: *enterprise, organization, industry, processing industry, flexographic enterprise, planning, expenses, cost price, cost estimate.*

Нині складно уявити сучасне підприємство, на якому плануванню господарської діяльності не відведено вагому роль. Як одна з функцій процесу управління підприємством планування є основою для прийняття управлінських рішень, діяльністю, що передбачає вироблення цілей і завдань управління виробництвом, а також визначення шляхів реалізації планів для досягнення поставлених цілей.

Дослідженням питань планування витрат на промислових підприємствах займалися зарубіжні та вітчизняні науковці, серед них Апчерч А., Друрі К., Голов С., Долішня Т., Орлов О., Панасюк В. та ін.

Метою написання статті є розробка доцільної моделі планування витрат і собівартості продукції флексографічного підприємства з урахуванням особливостей галузі.

З точки зору формалізації процедури планування є процесом підготовки рішень на противагу спонтанному, ситуативному прийняттю управлінських рішень. Основною метою планування витрат переробної промисловості є визначення необхідного їх рівня для забезпечення ефективної роботи підприємства, оптимізація за відповідних умов функціонування, а також забезпечення календарного фінансування поточних і капітальних витрат. Жодна продукція будь-якої галузі не може бути представлена на ринку без відповідного пакування та маркування, у тому числі через використання етикеток. Унаслідок цього флексографічні підприємства переробної промисловості стрімко розвиваються, демонструючи стабільні показники зростання та диверсифікації свого виробництва для виготовлення упаковки (етикетки) практично для всіх товарів споживчого ринку. Нині еластичність цього ринку перебуває в діапазоні від 30 до 80 млн од. виробів на місяць. Зауважимо, що під впливом низки факторів зростають вимоги споживачів, особливо до упаковки продуктів харчування, а тому витрати на виробництво потрібної упаковки стрімко зростають. Саме зростання витрат визначає необхідність їх планування на майбутній період. Наразі слушно вказати на існування деяких особливостей переробної галузі при плануванні витрат, причиною яких є характер витрат, а саме поточними вони є чи капітальними. Це пов'язано із відмінностями щодо економічного змісту витрат, їх ролі, призначення та джерел фінансування. Як відомо, поточні витрати залучають до собівартості та відшкодовують за рахунок виручки від реалізації продукції, надання послуг. Капітальні витрати, як правило, фінансуються з різноманітних джерел, у тому числі використовуючи інвестиції, кредити тощо. Вони є пов'язаними з рухом грошових коштів. У структурі витрат переробного підприємства найбільшу питому вагу посідають матеріальні витрати. Тому нині постає питання поточного планування передусім цих витрат, оскільки точне планування витрат зводить до мінімуму підприємницькі ризики [4].

У процесі планування на флексографічних підприємствах переробної промисловості необхідно реалізувати певні завдання. На першому етапі планування слід проаналізувати характер витрат і структуру собівартості запланованого випуску продукції. При цьому планування витрат на виробництво доцільно проводити одночасно і в безпосередньому зв'язку із розрахунками сировини (фарби), яка забезпечує запрограмований у приладах вихід продукції. На другому етапі процесу планування необхідно:

– провести розрахунок вартості необхідних ресурсів для виробництва продукції, визначити мету витрат;

– визначити метод калькулювання собівартості майбутньої продукції;

– калькуляцію собівартості продукції;

– приділити значну увагу зниженню ризиків, оскільки завжди існує можливість негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів підприємства або наявності помилок;

– поточне формування проміжних кошторисів витрат, оскільки саме використання кошторисів дозволить підприємству зосередитися на своїх прорахунках і спрогнозувати майбутні витрати.

На третьому етапі одночасно виробничі витрати узгоджують із наявними на підприємстві ресурсами, здійснюють постійний контроль і коригування матеріальних витрат. У процесі розробки планів необхідно визначити, які саме види витрат є приростими, за якої зміни обсягів виробництва можуть змінюватися умовно постійні витрати і наскільки суттєвими можуть бути ці зміни. Розраховують також зміни сум витрат за різних обсягів виробництва, оскільки їх підвищення має бути обгрунтованим.

Розглянемо планування виробничих витрат у переробній промисловості як функціональну модель цього процесу (рис. 1) [5]. Запропонована послідовність планування витрат є комплексною і дає змогу гармонійно поєднувати планування витрат на одиницю продукції на підприємствах переробної галузі, формування зведеного бюджету витрат, що, у свою чергу, дасть змогу визначати взаємозалежності різних витрат, їх структуру та вплив на собівартість.

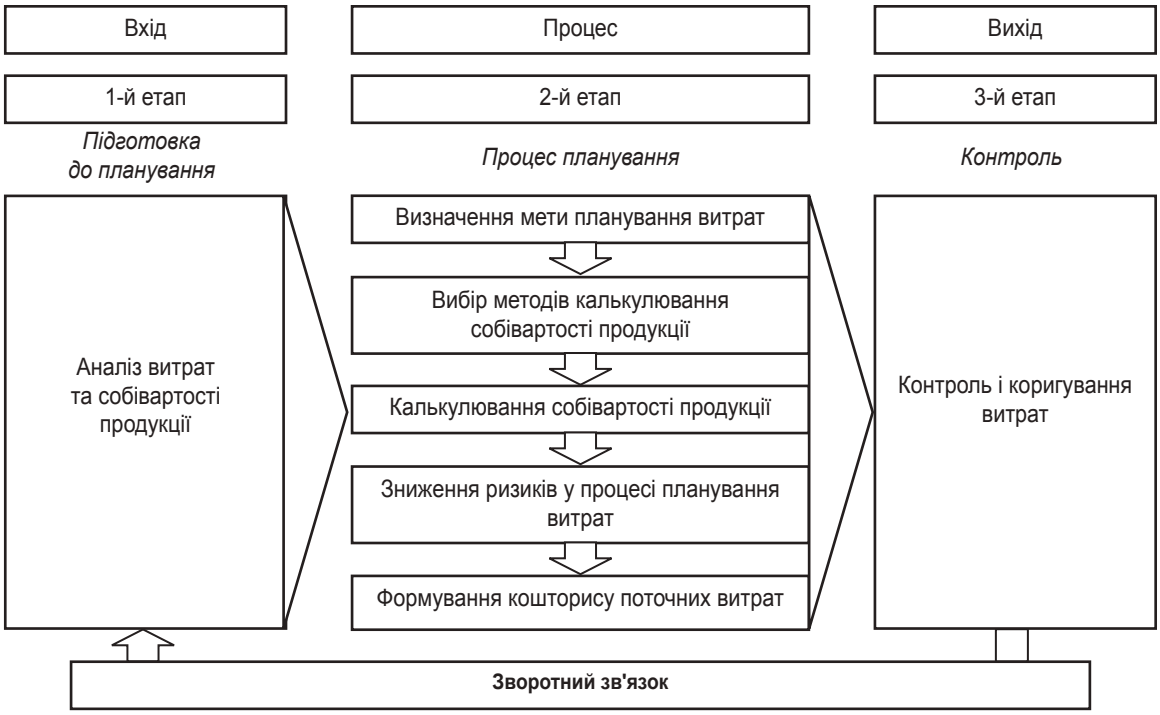

Рис. 1. **Модель процесу планування витрат і собівартості продукції**

Використання поточного кошторису витрат за індивідуально розробленою для цілей управління структурою разом із поточною калькуляцією собівартості на флексографічних підприємствах може стати дієвим інструментом удосконалення управління витратами на виробництво продукції. Кошторис витрат може побічно використовуватися у процесі розробки бюджету грошових коштів. Як результат, отримуємо можливість їх регулювати та коригувати, забезпечуючи тим самим високу точність планування поточних витрат. Плануванню витрат передує всебічний їх аналіз, у процесі проведення якого виявляють резерви зниження витрат. Отримані дані використовують при плануванні на наступні періоди і розробці заходів щодо підвищення ефективності виробництва.

Таким чином, було проаналізовано процес планування витрат у вітчизняній переробній промисловості, запропоновано модель процесу планування витрат і собівартості продукції, що охоплює три етапи та передбачає не тільки складання калькуляції продукції, а й формування кошторису поточних витрат, що дасть змогу забезпечити високу точність планування поточних витрат. У подальших дослідженнях увагу буде зосереджено на розгляді резервів зниження витрат виробництва на флексографічних підприємствах.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Селезньова Г. О.

Література: 1. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика/ пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. М.: Финансы и статистика, 2002. 952 с. **2.** Друри К. Управленческий учет: учебник. М.: Юнити-Дана, 2002. 1071 с. **3.** Голов С. Ф. Управленческий учет: учебник. Киев: Либра, 2004. 578 с. **4.** Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства: підручник. Київ: Скарби, 2002. 336 с. **5.** Панасюк В. М. Управління витратами виробництва. Тернопіль: Економічна думка, 1998. 118 с. **6.** Долішня Т. І. Планування як елемент управління витратами. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2012. № 8. С. 153–157.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

УДК 330.341.1:338.432

Старостенко І. А.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано необхідність оцінки інноваційної діяльності в регіональному агропромисловому комплексі. Визначено методичні основи цього процесу. Запропоновано напрями підвищення інноваційної активності за сучасних ринкових умов. Конкретизовано засоби вдосконалення організаційно-економічного механізму інноваційних процесів у агропромисловому комплексі.*

Ключові слова: *підприємство, організація, сільське господарство, агропромисловий комплекс, сільськогосподарське підприємство, організаційно-економічний механізм, інновації, інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційна інфраструктура.*

Аннотация. *Обоснована необходимость оценки инновационной деятельности в региональном агропромышленном комплексе. Определены методические основы этого процесса. Предложены направления повышения инновационной активности в современных рыночных условиях. Конкретизированы средства совершенствования организационно-экономического механизма инновационных процессов в агропромышленном комплексе.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, сельское хозяйство, агропромышленный комплекс, сельскохозяйственное предприятие, организационно-экономический механизм, инновации, инновационный процесс, инновационная деятельность, инновационная инфраструктура.*

Annotation. *The necessity of evaluating innovation activity in the regional agro-industrial complex is substantiated. The methodological foundations of this process are determined. Areas for increasing innovation activity in modern market conditions are suggested. The means of improving the organizational and economic mechanism of innovative processes in the agro-industrial complex are specified.*

Keywords: *enterprise, organization, agriculture, agro-industrial complex, agricultural enterprise, organizational and economic mechanism, innovations, innovation process, innovation activity, innovative infrastructure.*

За сучасних економічних умов розвиток інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки стримується через недосконалість законодавчої бази, недостатнє державне стимулювання, обмеженість внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій і неможливість їх швидкої мобілізації, низький рівень інвестиційної привабливості галузі.

Дослідженням проблемних питань інноваційного розвитку займалися Овчинников О. С., Балашова Н. Н., Іванова Н. В., Бузовський Є. А., Руденко Г. Р. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність детальнішого розгляду цього питання.

Метою написання статті є систематизація проблем інноваційного розвитку агропромислового комплексу регіону, а також розгляд напрямів їх вирішення.

За сучасних умов глобалізації світових ринків розвиток агропромислового виробництва та його конкурентоспроможність значною мірою залежать від упровадження та використання інновацій. Стосовно агропромислового комплексу інновації являють реалізацію в господарській практиці результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід тварин, нових або поліпшених продуктів харчування, матеріалів, нових технологій у рослинництві, тваринництві та переробній промисловості, що дають змогу підвищити ефективність виробництва.

Інноваційна діяльність – це вид діяльності, що через застосування результатів наукових досліджень сприяє створенню принципово нового продукту, послуги або знання, унаслідок яких виникає те, чого раніше ще не було.

Процес перетворення наукового знання на нововведення, який можна подати як послідовний ланцюг подій «наука–техніка–виробництво», називають інноваційним процесом. Інноваційні процеси в агропромисловому комплексі мають свою специфіку, їм притаманні регіональні, функціональні, організаційні та технологічні особливості [2].

© Старостенко І. А., 2017

Нині інноваційні процеси окремого регіону є орієнтованими на ведення агропромислового виробництва з урахуванням раціонального використання природного, виробничого та науково-технічного потенціалу. У зв'язку із цим очевидною є необхідність вивчення проблем розвитку інноваційних процесів у регіональному агропромисловому комплексі на основі освоєння й використання нових інновацій у техніко-технологічних процесах, а також у системах управління й організації господарської та інноваційної діяльності.

Під застосуванням інновацій у сільському господарстві розуміють освоєння нових економічно вигідних технологій, що дають змогу значно збільшити вихід продукції, підвищувати її якість, знижувати витрати праці та засобів, тобто всього, що може допомогти регіональному агропромисловому комплексу бути більш конкурентоспроможним [3].

Різні види інновацій у агропромисловому комплексі є тісно взаємопов'язаними, вони знаходять свій прояв у єдиній соціально економічній системі регіону. Тому при формуванні механізму управління інноваційним процесом це необхідно враховувати. Впливають на зміст виробничих процесів і стан природних ресурсів. Техніко-технологічні інновації водночас визначають умови для організаційних і управлінських інновацій, для створення регіональної інноваційної системи.

За сучасних умов системи господарювання регіону, а також їх організаційно-правові основи й форми інноваційної діяльності характеризуються масштабами функціонування регіонального агропромислового комплексу. У цих системах вирішуються питання організації та надання маркетингових і логістичних послуг, а також послуг наукового та інформаційного забезпечення. Саме регіональні системи ведення сільського господарства як базового елемента агропромислового комплексу регіону є інструментом освоєння досягнень науково-технічного прогресу, систематизацією наукових досліджень і розробок стосовно конкретних ґрунтово-кліматичних і організаційних умов. Проблеми, що виникають у агропромисловому комплексі регіону, систематизовано в табл. 1 [3; 4; 7].

Таблиця 1

Систематизація проблем і напрямів розвитку агропромислового комплексу регіону

Проблеми	Напрями розвитку АПК
1. Невідповідність системи координації та управління в АПК за ринкових умов (відірваність науково-дослідних установ від ринку, робота «на полицю», одноосібні дії інститутів та аграрних підприємств. 2. Застаріла матеріально-технічна база науково-дослідних установ. 3. Відсутність законодавчої бази, що регламентує і стримує діяльність інноваційних підприємств. 4. Недостатня кількість чи відсутність фінансових інститутів: (венчурне фінансування, грантова підтримка)	1. Створення регіональної інноваційної інфраструктури, що інтегрує ресурси суб'єктів науки, агропромислового комплексу, середнього і малого бізнесу, здійснює інформаційну, нормативно-правову, організаційну, координаційну, консалтингову, науково-технічну, ідеологічну та фінансову підтримку інноваційної діяльності з урахуванням зміцнення міжрегіональних і зовнішньоекономічних зв'язків. 2. Забезпечення ефективного використання інноваційного потенціалу наукових організацій, вищих навчальних закладів, підприємств, стимулювання комерціалізації результатів їх інтелектуальної діяльності, процесу створення нових інноваційних підприємств у науково-технічній сфері, всебічна підтримка перспективних інноваційних проектів. 3. Залучення зовнішніх інвестицій у інноваційну сферу і просування інновацій на регіональний, міжрегіональний і міжнародний ринки. 4. Розвиток кадрового потенціалу в інноваційній сфері, формування інноваційної культури

.

Україна потрапила в рейтинг п'ятдесяти найбільш інноваційних країн світу, за рік країна піднялася з 56-го на 50-е місце (сайт Global Innovation Index). Зауважимо, що рейтинг складається з безлічі показників, кожний з яких також має свій індекс. У підсумку Україна отримала індекс 37,6, а у минулому році він становив 35,7 [6].

Для економічного зростання України потрібні передусім інновації, що являють нові або вдосконалені способи масового виробництва, причому їх можна запозичити в успішних країнах і швидко адаптувати. Тоді можна отримати більше продукції, використовуючи ті самі ресурси, у першу чергу людські. Наші працівники мають непогані знання (41-е місце в рейтингу) і змогли б освоювати нові технології. Другим важливим ресурсом є капітал, але з інвестиціями, судячи з рейтингу, у нас все погано (107-е місце). Саме виробничі інновації можуть збільшити випуск продукції, доходи і підтягнути за собою капітальні вкладення. Тоді перебування України в топ-50 інноваційних країн не буде викликати подиву [5].

Запорізька область, маючи значний науковий потенціал у науково-технічній та інноваційній діяльності, виявляє недостатню активність, зберігаючи інертність і консерватизм до нововведень через недостатню державну підтримку найважливіших напрямків прикладних досліджень. Згідно з рейтингом інноваційного розвитку регіонів України, інноваційний потенціал Запорізької області за період з 2016 р. до 2017 р. збільшився на п'ять пунктів. Серед усіх суб'єктів України в 2017 р. Запорізька область займає десяте місце.

Науковий потенціал Запорізької області – на досить високому рівні, що виражається рівнем концентрації освітніх і науково-дослідницьких закладів. Стан аграрного наукового потенціалу області характеризується тими самими ознаками, що і в цілому по Україні. Це передусім висока концентрація аграрного наукового потенціалу

в обласному центрі, низький рівень кадрового забезпечення, переважання у віковій структурі дослідників віком понад 50 років, недостатнє фінансування науково-дослідних робіт, низький рівень оплати наукової праці.

Таким чином, автором було систематизовано проблеми інноваційного розвитку агропромислового комплексу регіону та розглянуто напрями їх вирішення. Аналіз стану справ у агропромисловому комплексі Запорізької області дає підстави зробити висновок про необхідність запровадження обґрунтованої регіональної програми інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі, що враховує обґрунтовані концептуальні положення в науково-технічній політиці та інноваційній діяльності. Для реалізації великих інноваційних програм, а також фінансового та інтелектуального їх забезпечення необхідно переходити на принципи управління, характерні для інноваційного менеджменту, які не обмежуються організацією й управлінням сільськогосподарського виробництва, а передбачають функції та елементи маркетингової діяльності. Перспективами подальших досліджень мають стати аналіз та оцінювання проблем інноваційного розвитку агропромислового комплексу регіону й розробка напрямів їх вирішення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іпполітова І. Я.

Література: 1. Овчинников А. С., Балашова Н. Н., Иванова Н. В. Инновационное развитие аграрного сектора экономики. *Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий.* 2014. № 1. С. 16–20. **2.** Данько Т. П., Панова Е. А. Управление потенциалами регионов через призму рейтингового позиционирования. *Менеджмент в России и за рубежом.* 2017. № 7. С. 269–272. **3.** Бузовський Є. А., Скрипниченко В. А. Інновації у розвитку підприємництва в аграрній сфері. *Економіка АПК.* 2009. № 1. С. 55–63. **4.** Руденко Г. Р. Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств. *Бізнес Інформ.* 2015. № 5. С. 128–132. **5.** Український парадокс або чому інновації не призводять до процвітання. URL: http://worldtranslation.org/uk/news/4177-ukrayinskij-paradoks-abo-chomu-innovaciyi-ne-prizvodyat-do-procvitannya.html. **6.** Україна увійшла у топ-50 інноваційних країн світу. URL: https://nachasi.com/2017/06/16/ukrayina-rejtyng-innovatsii. **7.** Чабан В. Г. Інновації як умова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора. *Економіка АПК.* 2006. № 7. С. 68–72.

ПРОБЛЕМА НЕДОСТОВІРНОСТІ ДАНИХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.37

Старцева В. М.

Студент 4 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні проблеми та найпоширеніші помилки у фінансовій звітності. Досліджено вплив недостовірної інформації фінансової звітності на діяльність підприємства та її користувачів. Визначено, на що слід звернути увагу, щоб уникнути помилок у процесі складання фінансової звітності та ведення обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, інформація, управління, облік, фінансова звітність, фальсифікація, шахрайство, облікова політика.*

Аннотация. *Рассмотрены основные проблемы и распространенные ошибки в финансовой отчетности. Исследовано влияние недостоверной информации финансовой отчетности на деятельность предприятия и ее пользователей. Определено, на что следует обратить внимание, чтобы избежать ошибок в процессе составления финансовой отчетности и ведения учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, информация, управление, учет, финансовая отчетность, фальсификация, мошенничество, учетная политика.*

© Листопад А. В., 2017

Annotation. *The main problems and common mistakes in the financial statements are considered. The influence of inaccurate information of financial statements on the activities of the enterprise and its users was investigated. It is determined what to look for in order to avoid mistakes in the process of preparing financial statements and keeping records.*

Keywords: *eenterprise, organization, finance, information, management, accounting, financial reporting, falsification, fraud, accounting policy.*

Фальсифікація та надання хибних даних фінансової звітності сприяє виникненню ризику для інвесторів, кредиторів та інших користувачів звітності. Під фальсифікацією фінансової звітності слід розуміти умисне спотворення або приховування інформації для того, щоб увести в оману її користувачів, або щоб приховати факт розкрадання матеріальних цінностей. На сучасній стадії розробки бухгалтерського обліку викривлення даних звітності в інтересах певних осіб можуть залишатися непоміченими через недосконаліть методології бухгалтерського обліку, протиріччя в законодавстві тощо. Тому існує потреба подальшого поглибленого дослідження питань, що є спрямованими на вдосконалення практики використання фінансових даних для забезпечення користувачів достовірною інформацією.

Дослідженням проблемних питань фальсифікації фінансової звітності займалися як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці. Аналізом методичного забезпечення контролю та достовірності даних бухгалтерського обліку займалися такі зарубіжні науковці: Чіджі П., Друкер П., Адамс Р., Хан Д., Лоббек Д., Друкер П. та ін. Питанням практичного дослідження достовірності фінансової інформації присвятили свої роботи вітчизняні науковці Бутинець Ф., Блатов М., Ніколаєв І. та ін.

Метою написання статті є вивчення найпоширеніших прийомів фальсифікації даних і причин порушення достовірності фінансової звітності.

Фінансова звітність містить значний обсяг інформації щодо стану будь-якого підприємства, і саме в цьому полягає її основне значення. Кожна професійно обізнана людина, ознайомившись із фінансовою звітністю, може легко визначити стан підприємства. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» метою ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є надання користувачам для ухвалення рішень повної, правдивої й неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [1].

Причинами спотворення бухгалтерської звітності можуть бути як рівень кваліфікації бухгалтерів, так і відверта фальсифікація показників з ініціативи керівництва або інших зацікавлених осіб. Неправильне відображення фактів господарської діяльності в бухгалтерській звітності може бути обумовлене неправильним застосуванням законодавства України про бухгалтерський облік або нормативних правових актів з бухгалтерського обліку, неправильним застосуванням облікової політики організації, неточностями в обчисленнях, неправильною класифікацією або оцінкою фактів господарської діяльності, неправильним використанням інформації та недобросовісними діями посадових осіб організації.

За характером виникнення розрізняють ненавмисні та навмисні помилки. Ненавмисними є помилки, вчинені через некомпетентність, халатність і неуважність, а також спричинені недосконалістю системи бухгалтерського обліку та чинного законодавства. До цього типу належать і відхилення, допущені через неуважність, неправильне перенесення сальдо за рахунками, використання неправильних ставок у процесі визначенння суми податку та ін.

Як навмисно викривлену звітну фінансову інформацію розглядають шахрайство, маніпуляцію, фальсифікацію, викривлення облікових записів фінансової звітності; навмисний пропуск або спотворення господарських операцій чи іншої важливої інформації; навмисне неправильне застосування принципів бухгалтерського обліку під час визнання, класифікації, калькуляції, подання та розкриття інформації.

До шахрайства належать навмисні дії, що є скоєними однією або кількома особами з метою обману для отримання несправедливих або незаконних вигід. У фінансовому обліку воно базується на маніпуляціях обліковими записами та фальсифікації первинних документів і регістрів фінансового обліку та звітності, які перекручують зміст фінансово-господарських операцій. Під фальсифікацією розуміють застосування облікових прийомів, що не відповідають чинним вимогам законодавства [2–6].

За навмисним спотворенням бухгалтерської інформації стоїть суто людський фактор, який підштовхує до скоєння порушень. Це свідчить про відсутність високих морально-етичних принципів суб'єкта, який є схильним до фальсифікації, оскільки має приховані вигоди.

Таким чином, фінансова звітність містить вагому інформацію про господарську діяльність підприємства і відіграє важливу роль для прийняття управлінських рішень. Це єдине офіційне джерело інформації про господарську діяльність підприємства, що є доступною для зовнішніх користувачів, тому вкрай важливо, щоб вся інформація була достовірною. Спотворення фінансової звітності призводить до негативних наслідків, у тому числі зниження довіри всіх учасників фондового ринку та суспільства в цілому, зниження продуктивності праці, підвищення витрат на страхування, знецінення ділової репутації та моральних якостей працівників. В Україні

проблема забезпечення достовірності фінансової звітності має яскраво виражений характер і потребує нагального вирішення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасічник І. Ю.

Література: 1. Алдарова Т. М., Бычкова С. М. Понятие достоверности и существенности в бухгалтерском учете. *Аудиторские ведомости.* 2005. № 1. С. 25–27. **2.** Амеліна О. В. Креативний облік та маніпулювання фінансовою звітністю. *Вісник Львівської комерційної академії.* 2011. № 35. С. 9–12. **3.** Голов С. Ф. Креативний облік. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2011. № 1. С. 32–41. **4.** Петренко Н. І. Бухгалтерський облік і контроль операцій з руху пасивів підприємства: проблеми теорії, методології, практики: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 544 с. **5.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **6.** Уткина С. А. Типичные ошибки в бухгалтерском учете и отчетности. М.: Омега-Л, 2007. 240 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АВС-КОСТИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

УДК 657.471(477)

Степаненко М. М.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості застосування методу АВС-костингу на вітчизняних і зарубіжних підприємствах. Конкретизовано особливості застосування принципово нового підходу до розподілу накладних витрат за виробами підприємства. Визначено перелік і послідовність виконання функцій методу, а також мету застосування АВС-інформації.*

Ключові слова: *підприємство, організація, виробництво, АВС-костинг, витрати, контроль, управління витратами.*

Аннотация. *Исследованы особенности применения метода АВС-костинга на отечественных и зарубежных предприятиях. Конкретизированы особенности применения принципиально нового подхода к распределению накладных расходов по изделиям предприятия. Определены перечень и последовательность выполнения функций метода, а также цель применения АВС-информации.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, производство, АВС-костинг, расходы, контроль, управление затратами.*

Annotation. *The peculiarities of the ABC-costing method application in domestic and foreign enterprises are studied. Specific features of applying a fundamentally new approach to the distribution of overhead costs for products of the enterprise are specified. The list and sequence of the functions of the method, as well as the purpose of the application of the ABC information, are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, production, ABC-costing, expenses, control, cost management.*

Трансформації, що відбуваються практично в усіх сферах суспільного життя, знаходять своє відображення й у більшості економічних процесів. Стандартні підходи до управління економічними системами й окремими елементами таких систем не завжди здатні забезпечити менеджмент підприємств необхідним інструментарієм

© Степаненко М. М., 2017

управління. Це стосується й управління витратами як однієї з довічних економічних категорій. Тому на сьогодні актуальним питанням для більшості промислових підприємств є пошук нестандартних методів управління, у тому числі й методів управління витратами.

Ідея вирішення проблеми ефективного управління підприємством через застосування механізмів АВС-аналізу зародилася понад століття тому. Однак, і сьогодні цю методику продовжують застосовувати, незважаючи на її спрощений характер, а за рахунок розвитку сучасних комп'ютерних технологій створюються все більше програм для проведення аналізу товарного асортименту.

На доцільності використання АВС-аналізу наголошують такі зарубіжні науковці: Бредлі Д., Грек П., Дібб С. та ін. Варто відмітити і внесок російських науковців, серед яких вагоме значення мають праці Афанасьєва С., Голубкова Є., Узкова К. та ін. В Україні значення АВС-аналізу недооцінюють, але звертаються до нього, якщо організація має відповідні кадри та матеріальні ресурси. Перспективи застосування цього виду аналізу управлінцями розкрито в наукових публікаціях вітчизняних науковців, серед них Зельніков І., Крикавський Є., Ларіна Р., Чукурна О., Лебединська О., Ткачук В., Собчишин В. та ін.

У процесі реформування національної системи обліку виникла низка загальних і практичних проблем, що є пов'язаними з визнанням і відображенням у обліку витрат підприємства. Необхідно звернути увагу на метод обліку виробничих витрат і калькулювання, який описується у всіх перекладних підручниках з управлінського обліку, але не потрапив у поле зору вітчизняних авторів. Йдеться про калькулювання на основі діяльності (Activity Based Costing), який у перекладній літературі називають АВС-методом. Він є заснованим на розподілі накладних витрат за видами діяльності [1].

АВС-костинг (Activity Based Costing) є різновидом функціонально-вартісного аналізу. У зарубіжній практиці він є популярним у тих сферах діяльності, де значну частину витрат становлять накладні витрати. Сутність цього методу полягає в обліку й аналізі витрат за операціями (функціями). Ця система побудована на відстеженні причин виникнення непрямих витрат та їх розподілі між об'єктами обліку на підставі, як правило, природних фізичних вимірників. При цьому головною націленістю обліку й аналізу є визначення того, як саме основні виробничі процеси впливають на величину конкретних видів непрямих витрат. У західній практиці АВС-костинг застосовують для обґрунтування цін на основі уточненого розрахунку повної собівартості за видами продукції й аналізу фактичної рентабельності; для обґрунтування довгострокових рішень за номенклатурою й обсягами продукції, що випускається; для факторного аналізу та контролю собівартості продукції; для контролю витрат допоміжних підрозділів [2].

Цей метод виключно корисний за умов обмеженого часу, коли особлива увага приділяється собівартості продукту як основному визначнику успіху. Водночас АВС-костинг може вимагати істотних витрат часу й зайнятості персоналу, тому деякі компанії відмовляються від цього в період упровадження системи. Отже, менеджери мають вивчати її для розуміння і доведення результативної інформації за витратами, інакше інформація системи не буде використана для повного ефекту [2].

Особливо підкреслимо основну особливість АВС-методу – застосування принципово нового підходу до розподілу накладних витрат за виробами підприємства. Якщо традиційним є розподіл накладних витрат на основі відповідного показника обсягу діяльності, то відповідно до АВС-методу накладні витрати групують за напрямками діяльності (створення пулу витрат), а потім визначають ставки розподілу витрат за кожним пулом для розподілу за відповідними факторами витрат [2].

Нині на вітчизняних підприємствах АВС-костинг застосовують невиправдано рідко, хоча існує певний генезис розвитку у варіанті пооперацийного обліку. Розглянемо технології, що забезпечують його обліково-аналітичну підтримку, адже АВС-метод має низку незаперечних переваг для управління витратами.

За умов застосування АВС-костингу підприємство розглядають як набір робочих операцій, у процесі яких необхідно витрачати ресурси. При цьому визначається повний перелік і послідовність виконання функцій з одночасним розрахунком потреби ресурсів для кожної з них.

Виділяють чотири типи операцій за способом їх участі у випуску продукції: штучна робота (випуск одиниці продукції); пакетна робота (випуск замовлення, комплекту); продуктова робота (продукція як така); загальногосподарська робота. Перші три операції співвідносяться з витратами, які можуть бути прямо віднесені на конкретний продукт. Загальногосподарські витрати не можна точно співвіднести, тому їх розподіляють згідно з розробленими алгоритмами [3].

Ресурси розподіляють на дві групи: ті, що поставляються в момент споживання (наприклад, відрядна зарплата) і ті, що поставляються заздалегідь (наприклад, оклади).

Усі ресурси, витрачені на робочу операцію, складають її вартість, але простий підрахунок за окремими операціями не дозволяє визначити собівартість продукції. Тому також розраховують індекс розподілу витрат (кост-драйвер), через нього визначають кількість витрачених ресурсів у розрахунку на випуск продукції [3; 4].

Таким чином, метод АВС-костингу є не тільки способом розподілу непрямих витрат, але і інструментом управління. Управління в розрізі окремих операцій, а не продуктів і навіть не підрозділів, надає нові можливості для ефективного планування та контролю витрат задля їх зниження. АВС-інформація використовується як для поточного управління, так і для прийняття стратегічних рішень на тактичному рівні. Інформацію можна використовувати для розробки рекомендацій щодо збільшення прибутку та підвищення ефективності діяльності, а на стратегічному рівні – як допомогу в прийнятті рішень з питань інвестування й виходу на нові ринки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Мачулка О. Облік та аналіз витрат: управлінський аспект. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 10. С. 30–34. **2.** Гнилицька Л. Облік і розподіл витрат допоміжних виробництв. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 4. С. 11–19. **3.** Одинцова Т. М. Особенности финансового и управленческого учета затрат и расходов предприятия. *Науковий вісник Ужгородського університету.* 2010. № 29. С. 145–150. **4.** Курочкин А. С. Операционный менеджмент: учебное пособие. Киев: МАУП, 2000. 144 с.

НДС В РЕАЛИЯХ УКРАИНЫ, УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ НАЧИСЛЕНИЯ НДС

УДК 336.226.322(477)

Стрельникова Е. А.

Студент 3 курса
факультета международных экономических отношений ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проанализирована экономическая сущность налога на добавленную стоимость в учете предприятия. Обосновано его влияние на показатели бухгалтерского учета. Предложена новая методика бухгалтерского учета зарегистрированных и незарегистрированных налоговых накладных.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, реестр, налог, налог на добавленную стоимость (НДС), накладные, зарегистрированные налоговые накладные, незарегистрированные налоговые накладные, единый реестр налоговых накладных.*

Анотація. *Проаналізовано економічну сутність податку на додану вартість у обліку підприємства. Обґрунтовано його вплив на показники бухгалтерського обліку. Запропоновано нову методику бухгалтерського обліку зареєстрованих та незареєстрованих податкових накладних.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, реєстр, податок, податок на додану вартість (ПДВ), накладні, зареєстровані податкові накладні, незареєстровані податкові накладні, єдиний реєстр податкових накладних.*

Annotation. *The economic essence of the value-added tax in the enterprise's accounting has been analyzed. Its influence on accounting indicators is substantiated. A new method of accounting for registered and unregistered tax invoices is proposed.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, register, tax, value-added tax (VAT), invoices, registered tax invoices, unregistered tax invoices, unified register of tax invoices.*

Современная кризисная ситуация в Украине подводит экономику страны к необходимости поиска путей решения существующих проблем. Предприятия являются важной составляющей экономики, их основная цель –

© Стрельникова Е. А., 2017

получение как можно большей прибыли при наименьших затратах. Но сейчас отечественные предприятия сокращают производство, в стране уже давно существует тенденция недопроизводства, а не переизбытка товаров.

Исследованием налога на добавленную стоимость и его регламентирования в налоговой политике занимались Лоре М., Солощенко Л., Папырина О., Голошевич И. и др. Несмотря на многочисленные научные исследования, изменяющимися условиями современной экономической жизни обусловлена необходимость дальнейшего детального исследования этой проблемы.

Целью написания статьи является исследование роли и функций налога на добавленную стоимость, а также анализ направлений усовершенствования учета налога на добавленную стоимость на предприятии в современных условиях регистрации налоговых накладных. Объектом исследования является учетная политика. Предметом исследования является усовершенствование системы учета регистрации налоговых накладных.

Налог на добавленную стоимость (НДС) – это косвенный налог, форма изъятия в бюджет страны части стоимости товара, услуги или работы, которая создается на всех стадиях производства товаров, работ и услуг и вносится в бюджет по мере реализации [2].

В результате применения налога на добавленную стоимость конечный потребитель товара, работы или услуги оплачивает продавцу налог со всей стоимости приобретаемого им продукта. Однако, в бюджет эта сумма начинает поступать ранее конечной реализации, так как налог со своей части стоимости, добавленной к стоимости приобретенных сырья, работ и услуг, необходимых для производства, уплачивает в бюджет каждый, кто участвует в производстве товара, работы или услуги на различных стадиях [2].

Изобретателем налога на добавленную стоимость является Лоре М. (в 1954 г. – директор Дирекции по налогам, сборам и налогу на добавленную стоимость Министерства экономики, финансов и промышленности Франции). В Украине налог на добавленную стоимость был введен с 1 января 1992 г.

Налог на добавленную стоимость начисляется на операции по поставке товаров и услуг на всей территории Украины по импорту и экспорту товаров и услуг. Для налогообложения поставок товаров и услуг на территории Украины, а также их импорта применяется ставка налога на добавленную стоимость 20 %, в то время как экспорт облагается по нулевой ставке [2].

Налог на добавленную стоимость для Украины не является прогрессивным налогом, как во всем остальном мире. Он превратился в разветвленную коррупционную схему, которая вредит экономике государства. К сожалению, этот налог стал частью теневой экономики. Отметим также, что порядок взимания налога на добавленную стоимость является деструктивной мерой, не дающей развиваться бизнесу в полной мере.

Налога на добавленную стоимость нет в Китае, США и других странах. Можно успешно развивать свою экономику и без налога на добавленную стоимость. С одной стороны, этот налог составляет 20 % от стоимости товара, его отмена существенно снизила бы стоимость дорогих товаров. Но с другой стороны, по мнению некоторых экспертов, если отменить налог на добавленную стоимость, придется ввести другой налог. Налоговые отчисления по налогу на добавленную стоимость составляют более 40 % государственного бюджета и как закрыть эту «дыру» без ввода другого налога, они не представляют. Но при налоге с продаж возможность для коррупционных действий уменьшается, что является неоспоримым плюсом. Налог с продаж придется платить всем, и никаких льгот не будет; проблемы могут возникнуть при переходе на новый налог [1].

Налог на добавленную стоимость не отменяют, так как его наличие является одним из условий ассоциации с Европейским Союзом. Международный валютный фонд тоже никогда не согласится с отменой налога на добавленную стоимость в Украине. Также Международный валютный фонд требует отменить спецрежим для аграриев [4].

Многие предприниматели выступают за отмену налога на добавленную стоимость. К сожалению, сейчас мы видим такую тенденцию, что бизнесмены «сворачивают» свою деятельность в Украине. Главной причиной является введение электронного администрирования налога на добавленную стоимость. Предприятия столкнулись с такой проблемой, как двойное налогообложение, а это очень неудобно и затрудняет ведение бизнеса. К примеру, предприятие отгрузило товар и оно должно заплатить налог на добавленную стоимость на электронный счет, чтобы зарегистрировать налоговую накладную [4]. Также необходимо заплатить налог на добавленную стоимость и в конце месяца, но если есть отсрочка платежа, то деньги от покупателя еще не пришли, а налог уже нужно заплатить. То есть предприятия получили двойное налогообложение. Чтобы зарегистрировать налоговую накладную, нужны деньги, и баланс начнет выравниваться только после того, как приходит платеж от покупателя. Если до реформы можно было сделать отсрочку платежа и заплатить налог на добавленную стоимость в конце месяца, то сейчас необходимо внести на НДС-счет еще предварительные деньги для получения у государства разрешения на выписку налоговой накладной. Предприятия уменьшают объемы производства или закрываются [3]. Всему этому поспособствовал кризис в стране и некорректные реформы, душащие бизнес. Последние реформы, связанные с налогом на добавленную стоимость, только усугубили ситуацию, поскольку в системе убавилось оперативности и точности. В результате это может нарушить эффективную работу предприятия [5].

Для преодоления возникающих проблем на предприятиях в современных условиях учета налога на добавленную стоимость, в частности регистрации налоговых накладных, предлагается внедрить схему учета зарегистрированных и незарегистрированных налоговых накладных в ЕРНН. В настоящее время существует только аналитический учет зарегистрированных налоговых накладных. Поэтому необходимо ввести на предприятиях новую методику, которая будет основываться на применении бухгалтерских проводок.

Суть метода состоит в том, что дополнительно в план счетов вводятся два новых бухгалтерских счета:

– счет 645 – налоговая накладная на регистрацию в ЕРНН;

– счет 646 – налоговая накладная выписанная.

Бухгалтерские проводки, которые будут составляться по новой методологии, представлены в табл. 1 [1–3].

Таблица 1

Схема учета зарегистрированных и незарегистрированных налоговых накладных

№ п / п	Содержание хозяйственной операции	Корреспонденция счетов		Примечания
		Дебет	Кредит	
I	**По отгрузке:** 1. Получен доход от реализации запасов. 2. Начислена сумма налогового обязательства по НДС	 36 70	 70 643	Стандартные бухгалтерские проводки
	1. Начислена сумма налогового обязательства по налоговым накладным на регистрации. 2. Начислен НДС по выписанным налоговым накладным	643 646	645 641	Новые проводки, составленные при формировании НДС, проводки выписываются одновременно
	1. Отражены зарегистрированные налоговые накладные в ЕРНН	645	646	Новые проводки, составленные при формировании НДС
II	**По предоплате:** 1. Получена предоплата на расчетный счет. 2. Отражено налоговое обязательство	 311 6431	 681 6432	Стандартные бухгалтерские проводки
	1. Отражено налоговое обязательство по налоговым накладным на регистрации. 2. Начислено налоговое обязательство по НДС по выписанным налоговым накладным	6432 646	645 641	Новые проводки, составленные при формировании НДС, проводки выписываются одновременно
	Отражены зарегистрированные налоговые накладные в ЕРНН	645	646	Новые проводки, составленные при формировании НДС

Этот метод позволяет учитывать зарегистрированные и незарегистрированные налоговые накладные в ЕРНН, что значительно облегчит работу бухгалтерии предприятия в усложняющихся условиях администрирования налога на добавленную стоимость.

Важно не только ввести новую систему учета зарегистрированных и незарегистрированных налоговых накладных, но еще и отменить пополнение электронных счетов по налогу на добавленную стоимость денежными средствами, в связи с тем, что это вымывает оборотные средства предприятия, поскольку предприятие расходует свои личные средства на регистрацию налоговых накладных.

Таким образом, учитывая сложившуюся ситуацию в украинской экономике, на повестке дня – проведение реформ и пересмотр функции и роли налога на добавленную стоимость с учетом интересов современных отечественных предприятий.

Научный руководитель – канд. экон. наук, доцент Безкоровайная Л. В.

Литература: 1. Отмена НДС: что кроется в проекте закона // Forbes Украина. URL: http://forbes.net.ua/opinions/1424487-otmena-nds-chto-kroetsya-v-proekte-zakona. **2.** Отмена НДС в 2017 г. // Бизнес-портал. URL: http://fdlx.com/business-ukraine/74086-otmena-nds-v-2017-godu-v-radu-vnesen-proekt-zakona.html. **3.** НДС-счета убивают предприятия Украины, и бизнес готов бороться до последнего // Facenews. URL: https://www.facenews.ua/articles/2015/285107. **4.** МВФ требует полной отмены спецрежима НДС для аграриев // Экономическая правда. URL: https://www.epravda.com.ua/rus/news/2016/03/10/584746. **5.** Депутаты хотят отменить НДС: чем это грозит бюджету страны // Сегодня. URL: https://www.segodnya.ua/economics/enews/deputaty-hotyat-otmenit-nds-podesheveyut-li-tovary-i-kak-eto-grozit-byudzhetu-strany-778031.html.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЙ «АМОРТИЗАЦІЯ» ТА «ЗНОС» НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

УДК 657.421.1:657.372.3

Тесленко В. В.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність понять «амортизація» та «знос» згідно із Податковим кодексом України та національними стандартами бухгалтерського обліку. Наведено критерії нарахування амортизації необоротних активів у бухгалтерському обліку. Проведено порівняльний аналіз сутності понять амортизації та зносу необоротних активів.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, бухгалтерський облік, активи, необоротні активи, амортизація, знос.*

Аннотация. *Определена сущность понятий «амортизация» и «износ» в соответствии с Налоговым кодексом Украины и национальными стандартами бухгалтерского учета. Приведены критерии начисления амортизации необоротных активов в бухгалтерском учете. Проведен сравнительный анализ сущности понятий «амортизация» и «износ» внеоборотных активов.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, бухгалтерский учет, активы, внеоборотные активы, амортизация, износ.*

Annotation. *The essence of the term «depreciation» and «wear» is defined in accordance with the Tax Code of Ukraine and national accounting standards. The criteria for calculating the amortization of non-negotiable assets in accounting are presented. A comparative analysis of the essence of the concepts of «depreciation» and «wear» of non-current assets.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, assets, non-current assets, depreciation, wear.*

За сучасних економічних умов розрахунки та нарахування суми амортизації на необоротні активи, а також розрахунок зносу є актуальними питаннями. У бухгалтерському обліку розрізняють поняття амортизації та зносу. Амортизація зменшує вартість необоротних активів, а знос показує ступінь зношуваності необоротних активів підприємства. На сьогодні існує потреба продовжувати дослідження в цьому напрямку для поліпшення якості обліку амортизації та зносу необоротних активів.

Дослідженням сутності понять амортизації та зносу необоротних активів займалися Фартушняк О. В., Надворняк Я. М. , Касьянова Г. Ю., Ніпіаліді О. Ю., Недрянко А. О. та ін.

Метою написання статті є дослідження категорій амортизації та зносу необоротних активів згідно із нормативними документами, визначення спільних і відмінних рис між ними, а також їх впливу на діяльність підприємства.

Згідно із Податковим кодексом України, амортизація – це систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних і нематеріальних активів, що амортизуються, протягом терміну їх корисного використання (експлуатації) [1].

За цим визначенням амортизацію розраховують як різницю між вартістю обчислення первісної вартості або вартістю після переоцінки за вирахуванням їх ліквідної вартості. Ліквідаційну вартість розраховують приблизно. Надалі вона може не відповідати тій реальній сумі грошових коштів або матеріальних активів, яку отримає підприємство після ліквідації об'єкта.

Відповідно п. 22 П(С)БО 7 «Основні засоби» об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується, крім вартості земельних ділянок, природних ресурсів і капітальних інвестицій. При цьому амортизацію не нараховують на вартість землі та незавершених капітальних інвестицій [2].

При визначенні терміну корисного використання (експлуатації) відповідно п. 24 П(С)БО 7 «Основні засоби» ураховують:

– очікуване використання об'єкта підприємством (установою) з урахуванням його потужності або продуктивності;

– передбачуваний фізичний і моральний знос;

– правові або інші обмеження щодо терміну використання об'єкта [2].

© Тесленко В. В., 2017

Існують кілька основних правил нарахування амортизації необоротних активів. Амортизація розраховується і зараховується щомісяця. Зарахування амортизації розпочинається кожного нового місяця за попередній місяць, у якому предмет основних засобів стає придатним для активного використання. Нарахування амортизації при застосуванні виробничого методу застосовується з дати, яка розпочинає застосовуватися після дати, на яку предмет основних засобів стає придатним для використання підприємством. Так само критерієм амортизації є припинення розрахунків, починаючи з кожного місяця, за попередній місяць вибуття предмета основних засобів і переведення його на реконструкцію, оновлення, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію й удосконалення. Ще одним критерієм амортизації є те, що на суму нарахованої амортизації збільшується сума витрат підприємства і зносу основних засобів [3; 4].

Нарахування амортизації необоротних активів сприяє збільшенню витрат підприємства, що призводить до збільшення суми зносу необоротних активів.

Знос основних засобів – це сума амортизації об'єкта основних засобів від початку його корисного використання [5]. Необоротні активи в процесі тривалого функціонування зазнають фізичного та економічного зносу, а також технічного й економічного старіння [6].

В економічній теорії під фізичним або матеріальним зносом основних виробничих фондів розуміють поступову втрату початкових технологічних характеристик і якості зі своєї споживчої цінності. Техніко-економічне старіння необоротних активів – це процес втрати вартості діючих об'єктів основних фондів до повного фізичного зносу під впливом науково-технічного прогресу. У бухгалтерському обліку вплив фізичного та морального зносу реалізують через прискорені методи нарахування амортизації необоротних активів. Застосовуючи різні форми відтворення, можна усунути частково або повністю фізичний знос і техніко-економічне старіння [4].

Основними джерелами покриття витрат, пов'язаними з оновленням необоротних активів, є передусім власні кошти підприємства, які накопичуються протягом усіх років служби такого необоротного активу. Амортизацію нараховують майже на всі об'єкти необоротних активів, окрім земельних ділянок; будинків і споруджень, які є унікальними пам'ятками архітектури та мистецтва; обладнання, експонатів, зразків у кабінетах і лабораторіях, що є використовуваними як навчальні; багаторічних насаджень, які досягли експлуатаційного віку; музейних і художніх цінностей; бібліотечних фондів; малоцінних необоротних матеріальних активів; білизни, постільних приналежностей, одягу та взуття; природних ресурсів. Зауважимо, що знос не нараховують на необоротні активи підприємства, що є розміщеними за кордоном.

Знос об'єктів необоротних активів визначають у останній день грудня в гривнях без копійок за повний календарний рік, незалежно від того, у якому місяці звітного року їх придбано або побудовано, згідно із встановленими нормами амортизації.

Норми нарахування зносу й терміни корисного використання об'єктів нематеріальних активів визначають, виходячи з терміну дії патенту, свідоцтва та інших обмежень термінів використання об'єктів інтелектуальної власності згідно із законодавством України [4].

Амортизація є результатом зносу, тобто на початковому етапі відбувається зношування засобів, а потім підприємство нараховує амортизацію для їх відновлення. Водночас знос не залежить від амортизації в прямому розумінні, оскільки вартість певного об'єкта може бути повністю амортизована (списана) на виготовлену продукцію, але при цьому він не зазнав повного фізичного зносу, і його можна використовувати надалі. До того ж вартісне устаткування може стати непридатним для використання в результаті зносу, але вартість його буде списана повністю. У чинному законодавстві існує поняття амортизації, але не зносу основних засобів.

Таким чином, спільним між амортизацією та зносом є те, що і амортизацію, і знос розраховують у бухгалтерському обліку. Основні відмінності між амортизацією та зносом полягають у тому, що амортизацією є перенесення вартості на витрати діяльності, а зносом – зменшення вартості об'єкта основних засобів. Амортизаційні відрахування дають змогу відновити фонд необоротних активів, водночас знос зменшує вартість цих активів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Фартушняк О. В.

Література: 1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **2.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Закон України від 27.04.2000 № 92 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00. **3.** Фартушняк О. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2014. 408 с. **4.** Надворняк Я. М. Порівняльний аналіз методів нарахування амортизації як джерела відтворення основних засобів. *Економіка АПК.* 2014. № 11. С. 84–89. **5.** Касьянова Г. Ю. Амортизация основных средств: бухгалтерская и налоговая. М.: АБАК, 2009. 104 с. **6.** Ніпіаліді О. Ю. Амортизаційні відрахування як основне джерело фінансування інвестиційних

програм. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.* 2004. № 3. С. 77–82.
7. Недрянко А. О., Бусько Ю. А. Амортизаційна політика та оновлення основних фондів в Україні. *Економіка підприємства.* 2010. № 9. С. 53–55.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 336.22:334.012.64

Тихомирова Д. В.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості оподаткування малих підприємств. Визначено мету створення спрощеної системи оподаткування, її переваги та недоліки. Проаналізовано зміни, що відбулися за останні роки, та їх вплив на розвиток малого бізнесу.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, облік, податок, оподаткування, бухгалтерський облік, малі підприємства, спрощена система оподаткування, єдиний податок, податкова реформа.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности налогообложения малых предприятий. Определены цели создания упрощенной системы налогообложения, ее преимущества и недостатки. Проанализированы изменения, произошедшие за последние годы, и их влияние на развитие малого бизнеса.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, учет, налог, налогообложение, бухгалтерский учет, малые предприятия, упрощенная система налогообложения, единый налог, налоговая реформа.*

Annotation. *The peculiarities of taxation of small enterprises are considered. The purposes of creation of the simplified system of the taxation, its advantages and lacks are defined. The changes that have occurred in recent years and their impact on the development of small business have been analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, accounting, tax, taxation, small enterprises, simplified taxation system, single tax, tax reform.*

На сьогоднішній день малі підприємства є одним із ключових елементів ринкової економіки, що дають змогу країні розвиватись як у економічному, так і в соціальному аспектах. Це передусім створення нових робочих місць, конкурентного середовища, покращення стану національної економіки в цілому. Майже всі розвинені країни вже зрозуміли це. В Україні лише нещодавно стали приділяти увагу цьому питанню. У розвинених економічних системах підприємництво є невід'ємною складовою сучасної ринкової та змішаної економіки понад два століття, а у нашій країні – лише трохи більше двох десятиліть.

Нині актуальним є питання, як створити необхідні умови для підвищення підприємницької активності та розвитку малого бізнесу. Одним із вагомих факторів впливу на малі підприємства є його оподаткування. Оподаткування підприємства – це законодавчо врегульований процес установлення та стягнення податків, визначення їхніх розмірів і ставок із урахуванням порядку їх сплати для підприємств із певними параметрами: чисельність працюючих, обсяг валового доходу від реалізації, вид податкового режиму: загальний чи спеціальний (спрощений) [2].

Теоретичні положення щодо оподаткування малих підприємств висвітлено у працях Зайнуліна Ю., Михальчинець Г., Ногінова В., Ручко С., Черепанина Н. та ін. Але, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, важливим є подальше дослідження особливостей оподаткування вітчизняних підприємств, оскільки в науковій практиці ці питання ще не знайшли повноцінного відображення.

© Тихомирова Д. В., 2017

Метою написання статті є вивчення теоретичних основ та особливостей оподаткування малих підприємств, а також виявлення переваг і недоліків застосування окремих методів оподаткування для малого бізнесу.

Основним правовим документом, що регулює сферу малого підприємництва, є Податковий кодекс України та Господарський кодекс України. Суб'єктами малого бізнесу є фізичні особи, зареєстровані в установленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб, а обсяг річного валового доходу – 70 млн грн [2].

Для розвитку державної економіки малі підприємства мають сумлінно виконувати свої функції. Для цього впроваджено та вдосконалюються спрощені системи оподаткування малих підприємств. Саме завдяки малим підприємствам можна відродити вітчизняне виробництво, вийти на світовий ринок продукції, за рахунок експорту підвищити обсяг валового внутрішнього продукту та рівень життя населення [3].

Спрощена система оподаткування для суб'єктів малого бізнесу була запроваджена як альтернатива загальній системі в 1999 р. Її основною метою була активізація та легалізація підприємницької діяльності, підвищення рівня зайнятості населення. Завдяки своїй простоті та зрозумілості, мінімізації адміністрування, звільнення фонду оплати праці від нарахування внесків до фондів соціального страхування ця система набула популярності серед підприємців і швидко поширилася. Нині держава щороку вносить зміни до законів і положень, які регулюють підприємницьку діяльність [4].

Як нововведення в 2010 р. суб'єкти господарювання, які використовують спрощену систему, розподілили на кілька груп. Фізичних осіб – підприємців розділили на три групи, а юридичних осіб – на шість груп. Пізніше фізичних та юридичних осіб – підприємців поєднали в одній класифікації (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Характеристика груп платників спрощеної системи оподаткування

	I	II	III	IV
Суб'єкти, які можуть належати до групи	Фізичні особи – підприємці	Фізичні особи – підприємці	Фізичні особи – підприємці та юридичні особи	Сільськогосподарські виробники
Рівень доходу	≤ 300 000 грн	≤ 1 500 000 грн	≤ 5 000 000 грн	Сільськогосподарське товаровиробництво ≥ 75 % доходу
Кількість найманих працівників	0	Не перевищує десяти осіб	Не обмежена	Не обмежена

За Податковим кодексом України система оподаткування цих груп відрізняється. Так, на 2016 р. внесено зміни, що передбачають:

– зростання суми річного оподаткованого доходу за трьома групами;

– зростання сум єдиного податку як наслідок зростання мінімальної заробітної плати;

– фізичні особи – підприємці не зобов'язані вести бухгалтерський облік, на відміну від юридичних осіб – підприємців;

– платники четвертої групи працюють зі спрощеною фінансовою звітністю;

– перша та друга групи не можуть бути платниками податку на додану вартість;

– для третьої та четвертої груп знято обмеження щодо кількості найманих працівників;

– третя та четверта групи ведуть спрощений облік, якщо вони не є платниками податку на додану вартість [4].

У 2017 р. податкові положення передбачають:

– збільшення обсягів річного доходу, що дає право перебувати на спрощеній системі;

– прив'язку ставок єдиного податку до розміру мінімальної заробітної плати;

– скасування надбавок, що застосовувалися до фіксованих ставок податку за кожного найманого працівника фізичної особи;

– скасування обмеження щодо віднесення до витрат платника податку на прибуток витрат на придбання товарів, робіт, послуг у фізичних осіб – платника єдиного податку в межах визначених груп платників;

– посилення відповідальності платника податку за застосування іншого способу розрахунків, здійснення діяльності, не зазначеної у свідоцтві, перевищення граничного обсягу доходу;

– установлення підстав для анулювання органами податкової служби свідоцтва платника єдиного податку [4].

Це зроблено для сприяння розвитку малого бізнесу, однак, із змінами пов'язані і негативні моменти:

– існують можливості для застосування схем ухилення від оподаткування: юридичні особи реалізують приватним підприємцям – платникам єдиного податку, які не є платниками податку на додану вартість, продукцію за собівартістю або за заниженими цінами, формують у себе податковий кредит;

– мінімізація оподаткування доходів найманих працівників і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, у такий спосіб роботодавець уникає сплати єдиного соціального внеску, а фізична особа – податку на доходи фізичних осіб і військового збору;

– реєстрація платниками єдиного податку осіб, які займаються професійною діяльністю (адвокати, лікарі, консультанти), що суттєво мінімізує їх податкові зобов'язання за значних доходів.

Таким чином, попри досить серйозні аргументи проти спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності її ліквідація не є ефективним вирішенням питання, оскільки скасування спрощеної системи не означатиме автоматичного переходу всіх суб'єктів підприємницької діяльності на загальну систему оподаткування. Навпаки, наслідком такого рішення стане перехід у тінь значної частини малого бізнесу, що зменшить навіть наявні надходження до бюджету.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Оподаткування малого бізнесу в Україні. URL: http://www.ukr.vipreshebnik.ru/finans/4420-opodatkuvannya-malogo-biznesu-v-ukrajini.html. **2.** Особливості оподаткування приватних підприємств – суб'єктів малого бізнесу. URL: https://msd.in.ua/osoblivosti-opodatkuvannya-privatnix-pidpriyemstv-sub-yektiv-malogo-biznesu. **3.** Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. **4.** Ручко С. Правові засади оподаткування діяльності суб'єктів малого бізнесу. URL: http://www.businesslaw.org.ua/opodatkyvannya-malogo-biznesu.

ПОРУШЕННЯ НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНИХ СИСТЕМ ВЕДЕННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

УДК 338.43:332.37: 65.012.23

Тищенко Я. І.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано проблеми порушення науково обґрунтованих систем ведення аграрного бізнесу в Україні, виокремлено їх основні наслідки. Визначено напрямки усунення наявних проблем і подальшого розвитку вітчизняного аграрного сектора.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, сільське господарство, аграрний бізнес, облік, бухгалтерський облік, системи ведення господарства, експорт продовольства.*

Аннотация. *Проанализированы проблемы нарушения научно обоснованных систем ведения аграрного бизнеса в Украине, выделены их основные последствия. Определены направления устранения имеющихся проблем и дальнейшего развития отечественного аграрного сектора.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, сельское хозяйство, аграрный бизнес, учет, бухгалтерский учет, системы ведения хозяйства, экспорт продовольствия.*

© Тищенко Я. І., 2017

Annotation. *The problems of the violation of scientifically sound systems of conducting agrarian business in Ukraine are analyzed, their main consequences are outlined. The directions of elimination of existing problems and further development of the domestic agrarian sector are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, agriculture, agrarian business, accounting, management systems, food exports.*

На сьогодні аграрний бізнес є достатньо перспективним видом підприємницької діяльності. Задля забезпечення конкурентоспроможності на національному, а також на міжнародному ринку, важливо вибрати ефективну систему ведення господарства.

Згідно із Стратегією розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року, вітчизняний аграрний сектор має сприяти розвитку національної економіки та її ефективній інтеграції у світовий економічний простір. Із цим пов'язане зростання доходів задіяного в аграрній економіці сільського населення, кількість якого становить понад третину всього населення країни, а також забезпечення мультиплікативного ефекту розвитку інших галузей національної економіки [1].

На шляху розвитку вітчизняного аграрного сектора існує низка проблем. Однією із них є порушення систем ведення аграрного бізнесу, що негативно впливає не лише на довкілля, але й на рівень прибутку аграрно-промислових підприємств.

Дослідженням проблемних питань щодо науково обґрунтованих систем ведення аграрного бізнесу займалися зарубіжні науковці Касл Е., Бекер М., а також вітчизняні вчені: Малік М., Лупенко Ю., Саблук П. та ін.

Метою написання статті є аналіз проблем порушення науково обґрунтованих систем ведення вітчизняного аграрного бізнесу та визначення шляхів їх усунення.

Система ведення господарства – це правильна спеціалізація підприємства, раціональне поєднання галузей, які разом із комплексом соціально-економічних, агрозоотехнічних та організаційних заходів спрямовані на всебічне використання виробничого потенціалу підприємства й одержання максимального прибутку [2].

Науково обґрунтована система ведення сільського господарства – це комплексний підхід до розробки заходів щодо розвитку сільськогосподарського виробництва, правильне поєднання й раціональне ведення провідних галузей рослинництва і тваринництва з урахуванням кліматичних і економічних умов [8].

Поняття науково обґрунтованої системи ведення господарства охоплює всі сторони сільськогосподарського виробництва: раціональне розміщення та спеціалізацію, правильне поєднання галузей, інтенсифікацію, найефективніші напрями використання капітальних вкладень, упровадження прогресивних методів організації праці, удосконалення форм управління та планування виробництва [8].

Дуже важливо, щоб промисловість виробляла, а відповідні організації продавали сільськогосподарським підприємствам не просто техніку для обробки землі, збирання врожаю тощо, а потрібні для господарства комплекти машин, що відповідають спеціалізації господарств, мінеральні добрива, хімічні засоби захисту рослин та ін. Не менш важливо також збалансувати з рівнем сільськогосподарського виробництва потужності переробних підприємств, обсяги заготівель, а також ємності для збереження сировини й продуктів переробки [5].

Якщо детальніше проаналізувати напрям рослинництва вітчизняного аграрного бізнесу, згідно із статистичними даними за 2016 р., Україна посідає перше місце на світовому ринку продовольства з виробництва соняшнику, соняшникової олії та її експорту. Високі доходи від експорту країна отримує за рахунок соняшнику – 111 380 млн грн. Крім того, насіння соняшнику має достатній рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах і становить 63 %. Друге і третє місце посідають зерно і цукрові буряки фабричні із рівнем рентабельності 37,8 % і 24,3 % відповідно. Тобто існують доволі великі перспективи для ведення аграрного бізнесу, особливо щодо вирощування й обробки соняшнику [6].

Високоприбутковий бізнес інколи може негативно впливати на довкілля. Так, вирощування соняшнику виснажує землю, посилює водну та вітрову ерозію, висушує ґрунт. Проблема не в тому, що соняшник займає 20–25 % посівних площ, а в тому, що ігноруються необхідні заходи для компенсації його впливу на ґрунт та інші культурні сівозміни. І якщо не приділяти увагу змінам у балансі поживних речовин і вологи, то ситуацію не виправить навіть обмеження на 7–8 років на повторний посів [7].

Основними наслідками порушення науково обґрунтованих систем ведення землеробства є:

– зниження природної родючості сільськогосподарських угідь;
– деградація й забруднення ґрунтів;
– порушення екологічно допустимого співвідношення площ ріллі;
– монокультуризація землеробства [3; 4].

Ці наслідки більшою мірою стосуються землеробства і описують руйнування довкілля, ніж вплив на економічну складову, але варто лише уявити повністю виснажені землі, які неможливо використовувати. Це одразу негативно вплине на весь агропромисловий сектор і на розвиток країни в цілому.

Експерти Американської торговельної палати (АТП) радять Україні в агросекторі звернути увагу на:

– перехід від експорту сировини до експорту продуктів із високою доданою вартістю;

– перехід до стійкого землеробства й використання ефективних методів сільського господарства: точне землеробство, мінімальна обробка землі, електронна карта полів, використання GPS-технологій;

– збільшення енергетичної незалежності за рахунок використання альтернативних видів енергії;

– реалізацію інфраструктурних проектів, що дадуть змогу збільшити обсяги виробництва і зменшити собівартість, а також знизити втрати сировини і готової продукції в процесі зберігання та транспортування;

– збільшення ефективності систем управління аграрних підприємств [98].

Таким чином, за результатами дослідження можна зробити висновок, що науково обґрунтовані системи ведення сільського господарства є надзвичайно важливим моментом розвитку аграрного підприємства. Саме завдяки науці можна і потрібно раціонально використовувати ресурси, не заподіючи шкоду навколишньому середовищу.

Науковий керівник – старший викладач Котельникова Ю. М.

Література: 1. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року: Стратегія від 17.10.2013 № 806-р // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80. **2.** Касл Э., Бекнер М., Нельсон А. Эффективное фермерское хозяйство/ пер. с англ. М.: Агропромиздат, 1992. 495 с. **3.** Лупенко Ю. О., Малик М. Й., Шпикуляк О. Г. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с. **4.** Саблук П. Т. Стратегічні напрями аграрних реформ – перехід на інноваційну модель розвитку. *Економіка АПК.* 2002. № 12. С. 7–13. **5.** Система ведення господарства. Поняття і класифікація систем ведення господарства // Аграрний сектор України. URL: http://agroua.net/economics/documents/category-126/doc-214. **6.** Лучшая инфографика из инфографического справочника «Агробизнес Украины 2017». URL: http://businessviews.com.ua/ru/business/id/lushaja-infografika-iz-infograficheskogo-spravochnika-agrobiznes-ukrainy-2017-1650. **7.** Соняшник і родючість ґрунту // Департамент агропромислового комплексу та розвитку сільських територій Донецької обласної державної адміністрації. URL: http://agro.dn.gov.ua/najchastishe-girshe-sonyashnik-i-rodyuchist-gruntu. **8.** Стратегія ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. URL: http://pidruchniki.com/12980108/ekonomika/strategiya_efektivnogo_rozvitku_silskogospodarskogo_virobnitstva. **9.** Названы топ-5 проблем сельского хозяйства Украины. URL: https://www.segodnya.ua/economics/enews/nazvany-top-5-problem-selskogo-hozyaystva-ukrainy-698078.html.

УПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

УДК 657.1:658.2

Ткаченко Ю. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено роль державного сектора в економіці країни. Проаналізовано сутність поняття «суб'єкти господарювання державного сектора економіки». Досліджено досвід інших країн щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Конкретизовано особливості застосування національних і міжнародних стандартів фінансової звітності.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, облік, звітність, державний сектор, управлінський облік, бухгалтерський облік, фінансова звітність, бюджетний облік, національні стандарти, міжнародні стандарти.*

Аннотация. *Определена роль государственного сектора в экономике страны. Проанализирована сущность понятия «субъекты хозяйствования государственного сектора экономики». Исследован опыт других стран касательно применения международных стандартов финансовой отчетности. Конкретизированы особенности применения национальных и международных стандартов финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, субъект хозяйствования, учет, отчетность, государственный сектор, управленческий учет, бухгалтерский учет, финансовая отчетность, бюджетный учет, национальные стандарты, международные стандарты.*

Annotation. *The role of the public sector in the country's economy has been determined. The essence of the concept of «subjects of management of the public sector of the economy» is analyzed. The experience of other countries in the application of international financial reporting standards has been studied. Specific features of the application of national and international financial reporting standards are specified.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, business entity, accounting, reporting, public sector, management accounting, financial reporting, budget accounting, national standards, international standards.*

За сучасних економічних умов для функціонування державного сектора вітчизняної економіки характерною є наявність проблемних питань у організації обліку. У зв'язку з інтеграцією України до міжнародної спільноти вирішення цих питань є актуальним, оскільки це сприятиме модернізації обліку та підвищенню ефективності використання інформації фінансової звітності.

Нині важливим завданням і необхідним кроком є адаптація національної системи бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності до принципів міжнародних стандартів.

Дослідженням стану вітчизняної облікової системи державного сектора, а також вивченням питань підвищення ефективності впровадження міжнародного досвіду та використання міжнародних стандартів фінансової звітності займалися Бутинець Ф. Ф., Джога Р. Т., Єфименко Т. І., Ловінська Л. Г., Свірко С. В., Петришина Н. В., Чечуліна О. О. та ін. Однак, незважаючи на велику кількість наукових робіт, недостатньо вивченими залишаються питання запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у держаному секторі.

Для з'ясування цих питань необхідно визначити роль державного сектора економіки, розглянути сутність і зміст національних і міжнародних стандартів, виявити подібні та відмінні риси, а також ознайомитися із досвідом застосування міжнародних стандартів у інших країнах.

Важливими елементами ринкової економічної системи є бухгалтерський облік і фінансова звітність у державному секторі. Інформація, отримана під час здійснення бухгалтерського обліку, є необхідною для прийняття управлінських рішень на підприємствах приватного сектора та прийняття політичних рішень на державному рівні.

Державний сектор економіки України охоплює значну кількість видів суб'єктів господарювання. Це суто державні підприємства, якими повністю володіє держава, а також змішані акціонерні компанії з різною часткою державної власності. Питому вагу в складі державного сектора мають бюджетні установи (освітні установи, лікарні та інші заклади охорони здоров'я; заклади, що надають соціальні послуги), національні та місцеві державні підприємства, а також державні корпорації.

© Ткаченко Ю. О., 2017

У Господарському кодексі України визначено сутність поняття «суб'єкти господарювання державного сектора економіки». Відповідно до ч. 2 ст. 22 цього Кодексу суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, що забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [2].

Питанню реформування бухгалтерського обліку в бюджетній сфері присвячено кілька рішень уряду та Міністерства фінансів України. Мета, завдання, основні напрями та заходи реалізації реформи знайшли відображення у Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007– 2015 рр. [3].

З 01.01.2017 р. набрала чинності низка нових нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку для бюджетних установ. Передусім це новий План рахунків бухгалтерського обліку та Типова кореспонденція субрахунків.

Новий уніфікований План рахунків для бюджетного обліку дає можливість поєднати наявні плани рахунків. Завдяки його вдосконаленню можна застосовувати метод нарахувань, який є основним у міжнародних стандартах. У процесі застосування методу нарахувань фінансові звіти міститимуть звіт про фінансовий стан, звіт про фінансові результати, звіт про грошові потоки та звіт про зміни у власному капіталі. Це дає змогу прогнозувати фінансову стійкість, бюджетні програми й отримувати повну та достовірну інформацію про державні активи та зобов'язання [4].

Фінансовий, податковий та управлінський облік мають своїх користувачів. Фінансова звітність цікавить інвесторів і кредиторів, податковий облік є необхідним для податкового відомства, управлінський – для менеджерів підприємства. Фінансовий та управлінський облік базуються на міжнародних стандартах фінансової звітності, тому існує потреба детальніше їх розглянути. Знання цих стандартів створює міцну основу для роботи з будь-якими національними стандартами обліку, хоч як часто б ті не змінювалися.

Нині міжнародні стандарти фінансової звітності є найефективнішим інструментом підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, віддзеркалює наявні фінансові ризики й дозволяє об'єктивно порівнювати результати діяльності компаній різних країн світу для прийняття якісних управлінських рішень [4].

Щоб забезпечити процес оздоровлення та розвитку економіки, більшість країн шукають варіанти оптимального співвідношення між державним і приватним секторами. Спираючись на досвід різних країн, можна зробити висновок, що загальноприйнятих стандартів тут немає. У деяких країнах розмір державного сектора значний (Греція, Франція, Італія), у інших – майже зовсім незначний (Японія), у деяких країнах він сконцентрований у невеликій кількості галузей економіки (Нідерланди), а в інших – охоплює майже всі галузі економіки (Франція, Португалія). При цьому в деяких країнах, таких як Франція та Швеція, він є високоефективним, а в інших – малоефективним (США, Бельгія) [5].

У процесі реформування та модернізації національних стандартів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в державному секторі, безумовно, слід орієнтуватися на міжнародні стандарти, оскільки це сприятиме підвищенню прозорості державних фінансів, достовірності бухгалтерського обліку, ефективності надання бюджетних послуг.

Таким чином, запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в державному секторі економіки дасть змогу Україні успішно вести господарську діяльність на міжнародному ринку та залучати іноземні інвестиції завдяки зростанню довіри інвесторів до інформації фінансової звітності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кудіна О. М.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **2.** Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15. **3.** Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 [...]: Закон України від 16.01.2007 № 34 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF. **4.** Черкашина Т. В. Проблеми змін в обліку бюджетних установ в умовах запровадження міжнародних стандартів у державному секторі. Одеса: ОНЕУ, 2014. 196 с. **5.** Мрихіна Л. Аналіз досвіду застосування МСФЗ в різних країнах світу: висновки для України. Харків: Агентство з МСФЗ, 2014. 41 с. **6.** Петришина Н. В. Модернізація державного сектора національної економіки. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4861/3/Petryshyna.pdf.

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

УДК 657.411

Третьякова К. І.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сутність поняття «власний капітал», проаналізовано підходи до його визначення. Конкретизовано складові власного капіталу як об'єкта бухгалтерського обліку, а також їх взаємозв'язок із планом рахунків. Визначено функції та джерела формування власного капіталу.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, капітал, облік, власний капітал, бухгалтерський облік, джерела формування, функції власного капіталу, складові власного капіталу.*

Аннотация. *Рассмотрена сущность понятия «собственный капитал», проанализированы подходы к его определению. Конкретизированы составляющие собственного капитала как объекта бухгалтерского учета, а также их взаимосвязь с планом счетов. Определены функции и источники формирования собственного капитала.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, капитал, учет, собственный капитал, бухгалтерский учет, источники формирования, функции собственного капитала, составляющие собственного капитала.*

Annotation. *The essence of the concept «own capital» is considered, approaches to its definition are analyzed. The components of own capital as an accounting object are specified, as well as their interrelation with the chart of accounts. Functions and sources of formation of own capital are defined.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, capital, accounting, equity, sources of formation, functions of equity, components of equity.*

Поява в бухгалтерській термінології тих чи інших понять має об'єктивний характер, у основі якого лежить узагальнення багатовікової практики бухгалтерського обліку. Це очевидно на прикладі поняття власного капіталу, що є однією з основних складових пасиву балансу, яка впливає на фінансовий результат. Однак, на сьогодні на шляху розвитку та функціонування сучасного підприємства існують деякі проблеми, у тому числі щодо визначення джерел формування власного капіталу, структури власного капіталу, а також його функцій. У зв'язку із цим дослідження сутності власного капіталу нині є актуальним.

Дослідженням проблемних питань стосовно власного капіталу на рівні окремих суб'єктів господарювання займалися Бланк І. А., Бугай Н. О., Сопко В. В., Івченко Л. В., Удовик Н. Л., Ареф'єва О. В., Харченко Н. В., Вдовиченко К. М., Бандура З. Л., Гуренко Т. О. та ін. У працях науковців увагу зосереджено на сутності й особливостях формування та обліку власного капіталу. Однак, незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, залишаються чимало питань, що потребують доопрацювання, у тому числі щодо сутності, складу та структури власного капіталу.

Метою написання статті є аналіз теоретичних аспектів економічної сутності власного капіталу, джерел його формування, структури та функцій.

Щоб успішно триматися на належному рівні в світі ринкової конкуренції й отримувати високі прибутки, власники підприємств приділяють увагу саме формуванню й використанню власного капіталу, який є основою, своєрідним фундаментом функціонування будь-якого господарства. Підходи до визначення сутності поняття власного капіталу наведено на рис. 1 [1–3].

На сьогодні, навіть маючи законодавче визначення в «Цивільному кодексі України», науковці не можуть визначитися із єдиним тлумаченням сутності поняття «власний капітал», оскільки існують істотні розбіжності. Так, Бланк І. А. визначає «власний капітал» як загальну вартість засобів підприємства, що належать йому на правах власності і використовуються для одержання прибутку. Науковець Івченко Л. В. стверджує, що власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених у активи (майно) підприємства [2], а Сопко В. В. розглядає власний капітал як вартісне вираження права особи на засоби підприємства.

Вважаємо більш обґрунтованим визначення поняття власного капіталу як сукупності фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що належать йому на правах власності та були створені за рахунок коштів власників

© Третьякова К. І., 2017

підприємства або в результаті його ефективного господарювання, наявність яких забезпечує фінансову стійкість підприємства, тобто можливість і безперервність господарської діяльності та зниження його фінансового ризику [5].

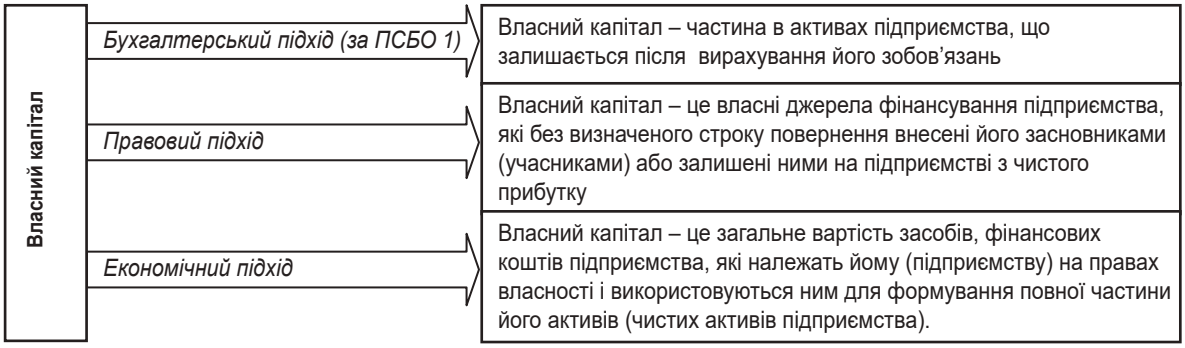

Рис. 1. **Підходи до визначення сутності поняття власного капіталу**

Управління власним капіталом є пов'язаним із формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують перспективний розвиток підприємства. Джерела, які використовують підприємства для формування капіталу, поділяють на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх джерел належать капітал, вкладений у підприємство засновниками чи власниками, нерозподілений прибуток і амортизаційні відрахування. До зовнішніх джерел власного капіталу належать ті надходження, що утворилися шляхом додаткових внесків, наприклад, позики, надані сторонніми інвесторами, безоплатна фінансова допомога, зокрема лише окремим державним підприємствам, що потребують початкових інвестицій для старту свого бізнесу, і тимчасово залучені засоби кредиторів, а також кредит, наданий банком підприємству [3].

Структуру власного капіталу можна визначити через його складові, взаємозв'язок яких із планом рахунків наведено на рис. 2 [5].

Виходячи з того, що сутність будь-якої категорії проявляється через функції, які вона виконує, розглянемо функції власного капіталу:

– гарантійна – власний капітал є гарантією захисту прав кредиторів і критерієм відповідальності його власників;

– довгострокового фінансування – фінансові та матеріальні ресурси, вкладені в капітал підприємства його засновниками, створюють базу довгострокового стратегічного розвитку підприємства, тобто на необмежений період часу;

– самостійності та влади – передбачає, що розмір власного капіталу визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство;

– відповідальності – підприємство відповідає за всі борги своїм майном, а засновники – лише в межах участі у капіталі;

– фінансування ризику – частина власного капіталу може спрямовуватися на фінансування ризикових інвестицій;

– захисна – оскільки за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства, важливо, щоб підприємство мало достатній рівень забезпечення власним капіталом для його захисту від негативних факторів;

– кредитоспроможності – у разі надання кредиту перевагу надають підприємствам із меншою кредиторською заборгованістю і більшим власним капіталом;

– розподільча – у разі виходу засновника з товариства та ліквідації підприємства визначають частку кожного засновника при розподілі прибутків і збитків, а також у майні підприємства [3; 5].

Таким чином, власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками, що відображені в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу. Власний капітал організовує процес виробництва, дає змогу отримувати та підвищувати прибуток, зберігати платоспроможність і кредитоспроможність за умов різних рівнів ризику. Отже, власний капітал для підприємства є тим життєво необхідним елементом, без якого в принципі неможливе його існування. Подальшого дослідження потребують питання, що є пов'язаними з бухгалтерським обліком власного капіталу на сучасних вітчизняних підприємствах

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Фартушняк О. В.

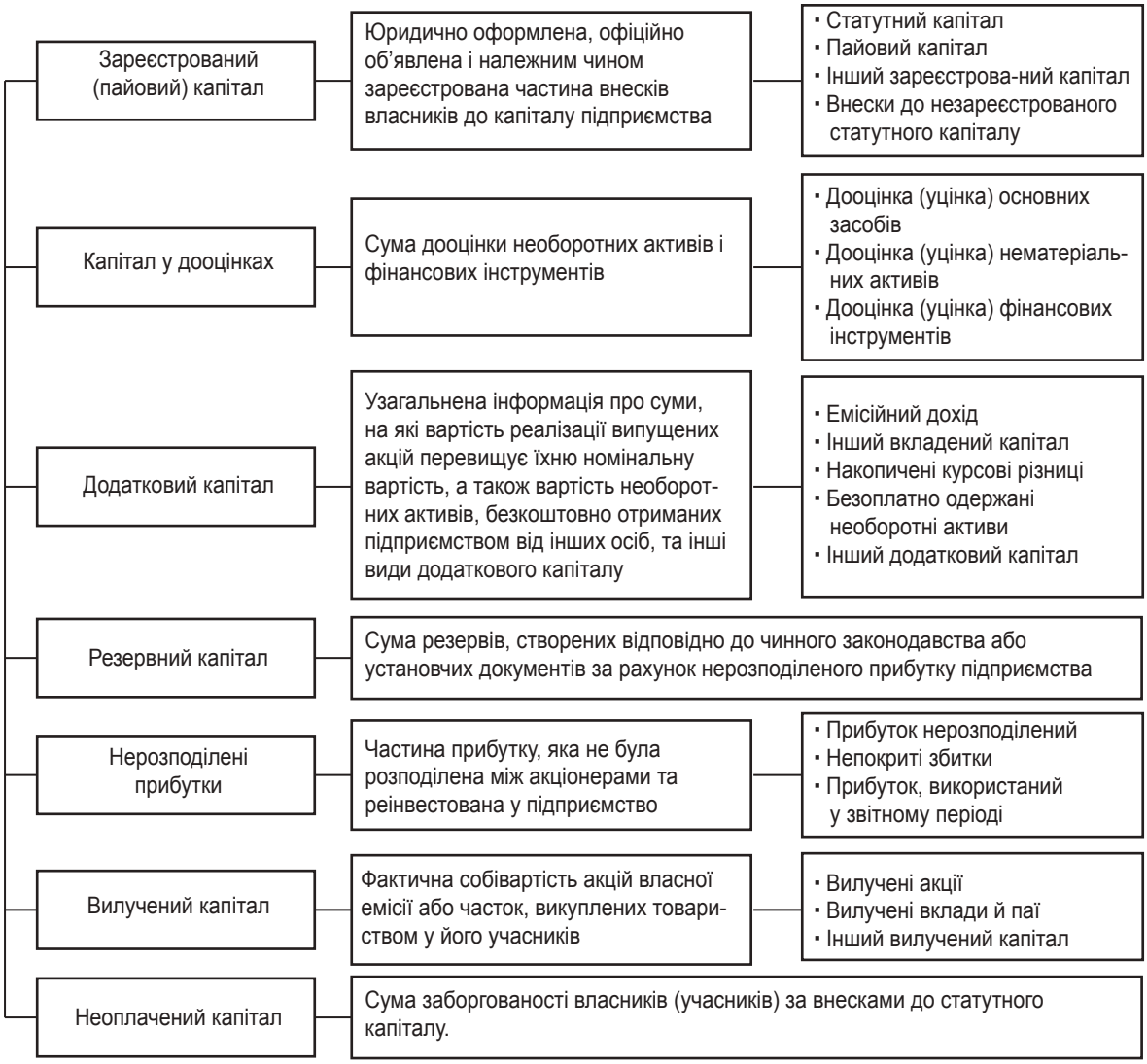

Рис. 2. **Структуроване зображення власного капіталу**

Література: 1. Мочан А. О., Бандура З. Л. Власний капітал як об'єкт обліку та аналізу. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. № 8. С. 144–148. **2.** Івченко Л. В. Власний капітал: сучасний погляд на його сутність та складові. *Молодий вчений.* 2016. № 3 (30). С. 79–83. **3.** Івченко Л. В., Удовик Н. Л. Власний капітал: джерела формування та функції. *Молодий вчений.* 2016. № 1 (28). С. 55–59. **4.** Про затвердження Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій і змін до [...]: Закон України від 19.12.2006 № 1213 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06. **5.** Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* 2014. № 4. С. 152–158.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УДК 657:33:021:006.032

Трехліб О. О.

Студент 2 курсу
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз визначення облікової політики за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Визначено спільні та відмінні риси формування облікової політики згідно із національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, політика, облікова політика, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), запаси, основні засоби.*

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ определения учетной политики согласно международным и национальным стандартам бухгалтерского учета. Определены общие и отличительные черты формирования учетной политики в соответствии с национальными и международными стандартами бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, политика, учетная политика, международные стандарты бухгалтерского учета (МСБУ), национальные положения (стандарты) бухгалтерского учета (НП (С) БУ), запасы, основные средства.*

Annotation. *A comparative analysis of the definition of accounting policy under international and national accounting standards was carried out. The general and distinctive features of accounting policy formation in accordance with national and international accounting standards are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, policy, accounting policy, international accounting standards (IAS), national accounting provisions (standards) (NP (C) BU), inventories, fixed assets.*

Будь-яке підприємство починає своє функціонування з формування облікової політики та має право на обрання або розробку своєї облікової політики. Цей документ є основою діяльності будь-якого підприємства, оскільки визначає подальший напрям облікової роботи.

Метою написання статті є детальний аналіз формування облікової політики, її цілей та особливостей, а також порівняння облікової політики за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Дослідженням облікової політики підприємства займалися чимало вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них Бутинець Ф. Ф., Пушкар М. С., Сопко В. В., Барановська Т. В., Смирнова І. В., Пилипенко А. А., Івченко Л. В. та ін.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» облікову політику визначають як сукупність принципів, методів і процедур, що є використовуваними підприємством для складання та подання фінансової звітності [1; 2].

Під концепцією облікової політики розуміють процес регламентації облікового циклу, оцінки активів і пасивів підприємства, збирання й обробки даних про фінансово-господарську діяльність, підготовку інформації про підприємство, що є корисною для прийняття управлінських рішень щодо розподілу та ефективного використання наявних ресурсів і отримання результатної інформації в межах фінансового обліку [3].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» головною метою облікової політики є створення системи обліку конкретного підприємства, яка підлягає єдиним принципам і правилам надання інформації у фінансовій звітності, відповідає певним якісним характеристикам [1].

Зауважимо, що інформація про облікову політику, яка розкривається в примітках до фінансової звітності, дає змогу користувачам такої звітності знайти відповіді на запитання стосовно обґрунтованості та правдивості наданої їм інформації.

Податкова звітність складається на підставі даних бухгалтерського обліку, тому в питаннях податкового навантаження підприємства допоможе тільки добре продумана облікова політика. Прикладом може бути доціль-

© Трехліб О. О., 2017

ний вибір методу нарахування амортизації основних засобів, який дасть змогу підприємству зменшити розмір податку на прибуток. Під час розробки облікової політики потрібно дотримуватися вимог стосовно якісних характеристик ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, викладених у НП(С)БО 1, методів і процедур, передбачених іншими П(С)БО, норм й нормативів, установлених законодавчими актами України [4].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» не передбачає норм, які вимагають від підприємств видавати наказ про облікову політику [2]. Однак, для набрання юридичної чинності підприємство має закріпити положення облікової політики в будь-якому документі. Найпоширенішою формою є форма наказу. У наказі про облікову політику найчастіше визначають такі облікові аспекти: методи оцінки вибуття запасів; визначення собівартості одиниці запасів; методи амортизації основних засобів та інших необоротних активів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів, інвестиційної нерухомості; вартісні критерії малоцінних необоротних матеріальних активів; переоцінку необоротних активів; залучення сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку; розрахунок резерву сумнівних боргів; створення забезпечень майбутніх витрат і платежів; перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, база їх розподілу; перелік і склад калькулювання виробничої собівартості продукції; одиниці аналітичного обліку запасів; кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статті фінансової звітності [2].

Для надання порівняльної характеристики проведемо дослідження сутності та правил розробки облікової політики згідно із МСБО. Поняття «облікова політика» викладено у МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» згідно із яким обліковою політикою є конкретні принципи, основи, угоди, правила та практика, прийняті підприємством для підготовки та подання фінансової звітності [5].

Згідно із міжнародними стандартами облікову політику потрібно обирати та застосовувати відповідно до всіх чинних стандартів, а за їх відсутності – до Концептуальної основи фінансової звітності та професійних суджень. В останньому випадку слід ураховувати:

– стандарти, що регулюють подібні або пов'язані операції (п. «а» § 11 МСБО 8);

– визначення, критерії визнання та концепції оцінки активів, зобов'язань, доходу і витрат, які викладені в Концептуальній основі (п. «б» § 11 МСБО 8);

– постанови інших органів стандартизації обліку, які керуються подібними концептуальними принципами, прийняті галузеві норми та іншу професійну літературу в частині, що не суперечить § 11 МСБО 8 (§ 12 МСБО 8) [5].

Відповідно до вимог міжнародного стандарту фінансової звітності в обліковій політиці мають бути визначені:

– функціональна валюта та валюта подання звітності, а також курси переведення доходів і витрат у валюту подання звітності. Але МСБО 21 не дозволяє для заповнення звіту про рух грошових коштів між материнським і дочірнім зарубіжними підприємствами використовувати валютний курс на кінець звітного періоду;

– звітні періоди і дати складання річної та проміжної звітності у зв'язку із тим, що деякі країни фінансовий рік починають не з однієї і тієї самої дати;

– рівень суттєвості для звітного періоду в разі розмежування основних засобів і запасів, оскільки МСБО не мають визначення малоцінних швидкозношуваних предметів і малоцінних необоротних матеріальних активів [5].

Якщо порівнювати національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку щодо розробки та формування облікової політики, можна помітити певні подібності між ними:

– окремі стандарти мають однакову мету, призначення, спільні назви;

– застосування схожих принципів оцінки запасів;

– порядок виплат, що є здійснюваними за рахунок прибутку;

– порядок ведення бухгалтерського обліку;

– способи і прийоми ведення бухгалтерського обліку [5].

Відповідно до вимог МСБО 16, 38, 40 при обліку основних засобів і нематеріальних активів у обліковій політиці необхідно враховувати:

– класифікацію угрупувань (ознак) основних засобів та нематеріальних активів;

– облікову вартість основних засобів і нематеріальних активів;

– суму амортизації основних засобів і нематеріальних активів на дату переоцінки;

– накопичену суму дооцінки основних засобів і нематеріальних активів;

– метод нарахування амортизації;

– спосіб ведення обліку інвестиційної нерухомості після її визнання [8–10].

Зауважимо, що для окремих класів основних засобів і нематеріальних активів можна прийняти різну облікову політику (метод амортизації, вартість обліку після визнання), але один клас основних засобів і нематеріальних активів повинен підлягати тільки одній обліковій політиці.

Щодо запасів, то як у П(С)БО 9, так і в МСБО 2, запаси на складі оцінюють за меншою із двох величин. При цьому в обліковій політиці підприємства слід вказати метод калькуляції собівартості (стандартних витрат або роздрібних цін) і метод списання вартості запасів на складі (ідентифікованої вартості, ФІФО або середньозваженої вартості) [6; 7].

Усі обрані підприємством методи необхідно постійно аналізувати залежно від умов ведення господарської діяльності.

Результати дослідження дозволили визначити такі загальні відмінності між П(С)БО та МСБО стосовно облікової політики:

– у МСБО суворіші вимоги щодо зміни облікової політики (згідно з П(С)БО облікова політика визначається наказом по підприємству кожного календарного року, а згідно з МСБО – лише тоді, коли існують серйозні для цього підстави;

– у МСБО лояльніші вимоги щодо документального забезпечення обґрунтованості понесених витрат;

– істотно відрізняються правила визначення собівартості;

– у МСБО досконаліше розроблено правила та порядок нарахування амортизації;

– відмінності у вимогах складання фінансової звітності [1; 2; 5–10].

Таким чином, формування облікової політики є важливим і відповідальним процесом, що потребує максимум організаційних, технічних і кадрових можливостей, а також професійних навичок. Вдало обрана облікова політика є запорукою ефективної господарської діяльності сучасного вітчизняного підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Фартушняк О. В.

Література: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]: Закон України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **3.** Смірнова І. В. Облікова політика підприємства як елемент системи обліку. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2376/1/55.pdf. **4.** Барановська Т. В. Облікова політика: рівні, суб'єкти, складові. *Вісник ЖДТУ.* 2003. № 8. С. 295–303. **5.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8). Облікові політики, зміни в облікових оцінках та [...]: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_020. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **7.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_021. **8.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014. **9.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_050. **10.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 (МСБО 40). Інвестиційна нерухомість: Міжнародний документ від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_026.

ЗНАЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 657.1.011.56

Фоменко А. С.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості сучасного стану інформаційно-технологічної бази в Україні. Висвітлено основні переваги залучення інформаційних технологій до процесу бухгалтерської діяльності, проаналізовано вплив технологій на ведення бухгалтерського обліку організації. Розглянуто основні сучасні системи для зберігання й обробки фінансової інформації.*

Ключові слова: *підприємство, організація, облік, інформаційні технології, інформаційні системи, управлінська інформаційна система, бухгалтерський облік, фінансові документи.*

Аннотация. *Исследованы особенности современного состояния информационно-технологической базы в Украине. Освещены основные преимущества привлечения информационных технологий в процессе бухгалтерской деятельности, проанализировано влияние технологий на ведение бухгалтерского учета организации. Рассмотрены основные современные системы для хранения и обработки финансовой информации.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, учет, информационные технологии, информационные системы, управленческая информационная система, бухгалтерский учет, финансовые документы.*

Annotation. *The features of the current state of the information and technological base in Ukraine are investigated. The main advantages of attracting information technologies in the process of accounting activity are highlighted, the influence of technologies on accounting of the organization is analyzed. The main modern systems for storing and processing financial information are considered.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, information technology, information systems, management information system, financial documents.*

Сучасний діловий світ є швидко змінюваним. Підставою для цього є глобалізація, високі інвестиції в інформаційні технології (ІТ), а також швидкі темпи технологічних змін у поєднанні із зростанням витрат на дослідження та розробки. Роль інформаційних технологій змінювалася протягом останніх десятиліть. Вони стали важливою складовою управління та контролю ресурсів організації. Рішення щодо побудови архітектури технічної інформаційної технології мають бути тісно пов'язаними із рішеннями, прийнятими при проектуванні ІТ-організації, які повинні бути пов'язаними з організаційним дизайном самої компанії. Як результат, інформаційні технології відіграють вирішальну роль у сучасному бізнесі, особливо щодо бухгалтерської функції [1].

Інформаційні технології радикально змінили характер ведення бізнесу та бухгалтерського обліку. Початковий інтерес до взаємовідносин між бухгалтерськими та інформаційними технологіями поступово став вважатися само собою зрозумілим. Бухгалтерський облік був просто неможливим без застосування інформаційних технологій, вони є платформою для облікових даних і дають змогу виконувати певні складні запити.

Дослідженням питань розвитку теорії та практики застосування інформаційних технологій у бухгалтерській діяльності займалися українські науковці Войнаренко М., Івахненков С., Корінько М., Мних Є., Нападовська Л., Пантелеєв В., Шевчук В. та ін.

Метою написання статті є аналіз впливу організаційних змін, що є пов'язаними з інформаційними технологіями, на функцію управлінського обліку, а також оцінка впливу застосування інформаційних технологій на виконання завдань бухгалтером.

Вплив сучасних інформаційних технологій на компанії є широким і виявляється у найрізноманітніші способи. Інтегровані системи, такі як ERP-системи, 1С, Інтернет, йдуть поруч із останніми розробками в ноу-хау компанії. Деякі з цих технологій завдяки широкому застосуванню змінили спосіб роботи компаній та організацію їх бухгалтерського обліку [1]. До виникнення цього середовища присутність інформаційних технологій у організації, як правило, мала вигляд конкретних комп'ютерних систем додатків, таких як системи кредиторської заборгованості та фінансової звітності, які або автоматизують певні операційні процедури, або підтримують певні управлінські процеси. Вважають, що перше використання інформаційної системи було пов'язане з обліком. Постійно зростаюча та змінювана галузь інформаційних технологій істотно впливає і на роль керівників на всіх рівнях організацій [1; 2].

© Фоменко А. С., 2017

Нині дослідження в галузі управлінського обліку та інформаційних систем є пов'язаними з появою інтегрованих інформаційних систем, таких як системи управління ресурсами підприємства (ERP) [3]. У цьому контексті управління інформацією стало найпоширенішою системою для управління застосуванням інформаційних технологій у організації.

Нові інформаційні та комунікаційні технології є вектором розвитку, а важливим компонентом інформаційної системи є комп'ютеризована інформація. Можливості для обміну інформацією між зацікавленими сторонами можуть призвести до неформальних пізнавальних мереж, таких як електронні дошки обговорень, зміцнити відносини з економічними партнерами (наприклад, ідеї та обмін знаннями).

Проте електронна інформація, як видається, продовжує страждати від її абстрактного та штучного характеру та від більшої довіри, часто пов'язаної з менш безособовими комунікаціями [2]. Інформаційна система, незалежно від того, якою вона може бути, завжди може забезпечити відповідальному виконавцю відповідну та своєчасну інформацію. Виконавець повинен знати заздалегідь, яка інформація буде потрібна, але такий тип передбачень неможливий за визначенням за складного вирішення проблем [4]. Незважаючи на це, інформаційні технології є цінною допомогою в пошуку й обробці інформації, необхідної для прийняття рішень.

За сучасних умов способи, завдяки яким бухгалтери можуть потенційно надати оцінку суб'єктам господарювання та суспільства, зазнають метаморфоз. Багато традиційних бухгалтерських завдань стосовно запису й обробки бухгалтерських операцій можна надійно автоматизувати [6].

Натомість значущість бухгалтера відображається в навичках критичного мислення вищого рівня, такого як розробка бізнес-процесів, електронних бізнес-моделей, забезпечення належної гарантії та інтеграція стратегічних знань [1]. Швидка еволюція інформаційних технологій є як можливістю, так і потенційним ризиком для бухгалтера. Уникаючи потенційного ризику, бухгалтери можуть використовувати нові інформаційні технології для посилення своєї ролі в організації. До 1960-х рр. бухгалтера сприймали як діловода, основною функцією якого було забезпечення збереження записів. Бухгалтер вів постійну боротьбу із помилками в записах.

Нині комп'ютери забезпечують ефективніший спосіб зберігання книг, що надають бухгалтеру швидкий доступ до фінансової інформації для звітування. 1970-ті рр. – час появи й розвитку інформаційних технологій, зростання управлінського попиту на додаткову інформацію стосовно бізнесу. Методи управління інформаційними системами були розроблені для підтримки нової ролі бухгалтера.

Проте нові інформаційні системи управління генерували всю інформацію, незважаючи на її актуальність, і бухгалтер був змушений стати інтерпретатором інформації, а також вирішити проблему інформаційної перевантаження. Маємо парадоксальну ситуацію: хоч існує достатня кількість інформації, важко отримати корисну, актуальну інформацію, коли це потрібно [5].

Традиційно дослідження інформаційних систем зосереджені на вивченні особливостей обробки інформації, безпеки комп'ютерних систем і розробці нових систем; залишаються для вивчення взаємозв'язки інформаційних технологій і бухгалтерського обліку. Тих досліджень, які певною мірою охопили ці зв'язки, не вистачає, оскільки вони розглядають застарілі інструменти. Також дослідження стосовно управління бухгалтерським обліком та інтегрованими інформаційними системами охоплюють різні напрями.

У деяких увагу приділено управлінській бухгалтерії, у інших увагу зосереджено на вивченні інформаційних систем [4]. Тим не менш, щоб зрозуміти нові технології та передбачати їх вплив на бухгалтерський облік, важливо розуміти наслідки найсучасніших технологій.

Останнім часом в управлінському бухгалтерському дослідженні, проведеному в межах позитивістської та функціоналістської парадигм, було визнано необхідність доповнення встановлених кількісних методів більшою чи меншою мірою елементом якісного дослідження на конкретних прикладах [5].

У цьому дослідженні застосовано змішаний підхід, який, як правило, рекомендується в цій галузі. Основну увагу зосереджено на емпіричних дослідженнях, які визначаються як дослідження, що застосовують якісні чи кількісні дані як основу для розгляду досліджуваних питань. Як правило, рішення застосовувати підхід до конкретного дослідження є стратегічним, оскільки стосується масштабів та обсягу розслідування [3; 4].

Отже, дослідницький запит вимагає порівняльного аналізу стану «до» і «після» застосування нових технологій, щоб описати ставлення менеджера до їх доступності. Якісний аналіз зосереджено на тематичних дослідженнях, із урахуванням застосування в ситуаціях, коли вони мають бути описані в реальному контексті. Ця тісна взаємодія з організацією означає, що інтерв'ю та прямі спостереження за діяльністю, як правило, є основним засобом збирання даних у випадку дослідження. Тому основними джерелами даних є інтерв'ю та аналіз документів, що містять деталі проекту та його результати. Документи використовують для підтвердження й уточнення даних, зібраних через інтерв'ю.

Таким чином, нині бухгалтерія та інформаційні технології є нерозривно пов'язаними. Застосування бухгалтером складних методик обліку управлінського обліку залежить від інформаційних технологій. Вибір конфігура-

ції, виконаний за застосування інформаційних технологій, надає чимало можливостей. Переваги для бухгалтерського обліку від застосування інформаційних технологій матеріалізуються лише після тривалих реалізацій.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Івахненков С. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2005. № 4. С. 52–58. **2.** Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль у ринковій економіці: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 224 с. **3.** Войнаренко М. П., Лопатовський В. Г. Особливості впровадження комп'ютерної форми обліку на підприємстві. *Вісник Технологічного університету Поділля.* 2003. № 9. С. 72–76. **4.** Войнаренко М. П., Козак В. Є., Хома Д. М. Сучасні погляди щодо розвитку внутрішнього аудиту в Україні. *Вісник Технологічного університету Поділля.* 2002. № 5. С. 219–222. **5.** Пантелеєв В. П., Корінько М. Д. Внутрішній аудит: навч. посіб./за ред. В. О. Шевчука. Київ: ДАСОА Держкомстату України, 2006. 247 с. **6.** Мних Є., Брадул О. Концепція побудови комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 4. С. 41–45.

СООТНОШЕНИЕ МЕЖДУ АФФИЛИРОВАННЫМИ И ДОЧЕРНИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ

УДК 347.191.1

Харитонова М. С.

Студент 3 курса
факультета менеджмента и маркетинга ХНЭУ им. С. Кузнеца

Аннотация. *Проведен сравнительный анализ особенностей аффилированных и дочерних предприятий. Конкретизированы определения сущности понятий «аффилированные лица» и «дочерние предприятия» в отечественном законодательстве.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, аффилированное лицо, аффилированное предприятие, дочернее предприятие, гражданское законодательство, хозяйственное законодательство.*

Анотація. *Проведено порівняльний аналіз особливостей афілійованих і дочірніх підприємств. Конкретизовано визначення сутності понять «афілійовані особи» та «дочірні підприємства» у вітчизняному законодавстві.*

Ключові слова: *підприємство, організація, афілійована особа, афілійоване підприємство, дочірнє підприємство, цивільне законодавство, господарське законодавство.*

Annotation. *A comparative analysis of the peculiarities of affiliated and subsidiary enterprises is carried out. The definitions of the essence of the concepts «affiliated persons» and «subsidiaries» in the domestic legislation are specified.*

Keywords: *enterprise, organization, affiliated person, affiliated enterprise, subsidiary enterprise, civil legislation, economic legislation.*

В настоящее время в действующих гражданском и хозяйственном законодательствах Украины по-разному определяется сущность понятия «аффилированные лица», хотя по смыслу эти определения довольно похожи. В частности, гражданское законодательство использует понятие «зависимое хозяйственное общество» и «главное хозяйственное общество». Хозяйственное законодательство оперирует такими понятиями, как «ассоциированные предприятия», «контрольное предприятие» и «зависимое (дочернее) предприятие». В связи с этим возникают многочисленные проблемы в плане правоприменения понятий «аффилированные лица» и «дочерние

© Харитонова М. С., 2017

предприятия». На сегодняшний день существует множество вопросов относительно понятий «аффилированные лица» и «дочерние предприятия», тождественны эти понятия или различны.

Целью написания статьи является выявление и теоретическое обоснование соотношений между аффилированными и дочерними предприятиями.

Преобладающие позиции в отечественной экономике занимают крупные объединения юридических лиц, функционирующие как совокупность главного (контролирующего) и зависимых (подконтрольных) субъектов хозяйствования. Финансово-промышленные группы как наиболее организованные объединения субъектов хозяйствования играют важную роль в развитии государства. Они обладают рычагами управления как в политической, так и в экономической сферах, в значительной степени способны влиять на процессы трансформации и ход экономических реформ.

Выявление и анализ проблем и тенденций отечественного и зарубежного законодательства и правоприменительной практики в сфере правового регулирования объединенных организованных групп субъектов хозяйствования позволил сделать вывод о том, что, несмотря на постепенное сближение отечественного и зарубежного законодательств, многие проблемы остаются нерешенными.

1. Проблема надлежащего законодательного регулирования отношений хозяйствования с участием аффилированных (связанных) лиц возникла в период перехода экономики Украины на рыночные условия хозяйствования. Именно в переходный период у руководства субъектов хозяйствования государственной формы собственности как заинтересованных лиц появилась реальная возможность определять условия деятельности возглавляемых ими предприятий без учета интересов собственника – государства, неконтролируемая свобода решений.

2. Современное правовое регулирование хозяйственной деятельности в Украине позволяет сформировать такую структуру аффилированных (связанных) лиц, согласно которой настоящих владельцев или характер осуществляемых операций обнаружить практически невозможно, что также свидетельствует о наличии дополнительной проблемы. Лишь в редких случаях настоящими владельцами контрольных пакетов акций (паев) являются главные официальные акционеры холдинговых компаний.

3. Действующие гражданское и хозяйственное законодательства Украины приводят различные определения понятия «аффилированные лица», но вкладывают в них довольно похожее содержание. Гражданское законодательство использует понятие «зависимое хозяйственное общество» и «главное хозяйственное общество». Хозяйственное законодательство оперирует такими понятиями: «ассоциированные предприятия», «контрольное предприятие» и «зависимое (дочернее) предприятие». В то же время наиболее полным и содержательным относительно признаков зависимости является понятие, которое использует конкурентное и корпоративное законодательства Украины – «аффилированные лица». При этом категорию «аффилированные лица» используют различные подотрасли законодательства Украины, что создает многочисленные проблемы в ее правоприменении.

Часто приравнивают определения «аффилированные предприятия» и «дочерние предприятия». Согласно ст. 117-1 Закона Украины «О внесении изменений и дополнений в Хозяйственный кодекс Украины относительно статуса дочерних предприятий» дочерним считают предприятие, зависящее от другого предприятия, которое обладает по отношению к нему правом решающего влияния (контроля), возникшего независимо от его воли. Иными словами, дочернее предприятие – это субъект хозяйствования, контрольным пакетом акций которого владеет материнская компания [1].

Переверзева Л. О. утверждает, что возникновение этой организационно-правовой формы в современной экономике связано с необходимостью законодательного урегулирования отношений зависимости между предприятиями, которые на современном этапе развития общественного производства в связи с процессами концентрации капитала приобрели чрезвычайное распространение [2].

Согласно ст. 1 Закона Украины «О публичных закупках», аффилированные предприятия – это подразделения заказчика, имущество и операции которых указаны в консолидированном балансе заказчика, или субъекты хозяйствования, в отношении которых заказчик осуществляет контроль или которые вместе с заказчиком находятся под контролем другого субъекта хозяйствования. То есть это подразделения, присоединенные к более крупной (материнской) компании в виде одного из филиалов [3] .

Согласно п. 25 ч. 1 ст. 1 Закона Украины «О финансовых услугах и государственном регулировании рынков финансовых услуг» существует такое определение, как аффилированное лицо. Это юридическое лицо, в уставном капитале которого финансовое учреждение имеет существенное участие или которое имеет существенное участие в уставном капитале финансового учреждения [4].

Более полное определение представлено в Законе Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты (относительно статуса аффилированных лиц)». Так, согласно ст. 126-1 аффилированное лицо – это физическое или юридическое лицо, включая ассоциированные предприятия, имеющее возможность осуществлять прямой (косвенный) контроль или существенное влияние на предприятия (подконтрольное лицо), или контролируется (находится под существенным влиянием) субъектом хозяйствования (контролирующее лицо),

или находится под общим контролем с субъектами хозяйствования, реализующее совместный экономический интерес с другими субъектами хозяйствования, которое позволяет определять решения лица, находящегося под контролем или подвержено существенному влиянию, а также совместно совершает действия, отличные от обычных действий других субъектов хозяйствования на рынке [5].

Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты (относительно статуса аффилированных лиц)» разработан с целью приведения в соответствие с мировыми стандартами правового регулирования статуса аффилированных лиц (главного и зависимых субъектов хозяйствования), а также регламентации средств защиты интересов зависимых (дочерних) субъектов хозяйствования, их кредиторов и миноритарных акционеров или участников, а также урегулирования вопроса взаимного участия субъектов хозяйствования [5].

Действующее хозяйственное законодательство (ст. 126 Хозяйственного кодекса Украины) определяет понятие «ассоциированные предприятия» как группу субъектов хозяйствования – юридических лиц, связанных между собой отношениями экономической и / или организационной зависимости в форме участия в уставном фонде и / или управлении, однако не определяет механизма применения этих норм.

Существуют особенности, которые определяют дочерние и аффинационные предприятия. Организационно-правовая форма дочернего предприятия является сложной формой, которая включает в себя в качестве одной из составляющих другую организационно-правовую форму (частного предприятия, одного из видов хозяйственного общества, одного из видов предприятий коллективной собственности и др.). Дочернее предприятие может использовать любую базовую организационно-правовую форму предприятия, предусмотренную законодательством. Наименование дочернего предприятия должно содержать указание на использованную в его организационно-правовой форме организационно-правовую форму другого предприятия (дочернее частное предприятие, дочернее общество с ограниченной ответственностью и др.) и подчиненность определенному контролирующему предприятию. Также дочернее предприятие не имеет права быть участником контролирующего предприятия [6; 7].

К аффилированным лицам относят:

– осуществляющих полномочия единоличного исполнительного органа управления;

– имеющих существенное участие в уставном капитале юридического лица;

– имеющих возможность определять решения органов управления предприятия в соответствии с договором или на основании обязательных к исполнению приказов или распоряжений [6].

При наличии установленных признаков аффилированности, к аффилированным лицам физического лица относятся также юридические лица, в которых данное физическое лицо прямо или косвенно, самостоятельно или совместно с другими аффилированными лицами в силу существенного участия в уставном капитале либо иным образом имеет возможность определять решения органов управления. Под существенным участием в уставном капитале следует понимать право прямо или косвенно, самостоятельно или совместно с другим аффилированным лицом (лицами) распоряжаться (в том числе и на основании полномочий представителя) большинством от общего количества голосов, приходящихся на голосующие акции, доли, паи.

В украинском праве понятие «аффилированная компания» трактуется несколько иначе, чем в зарубежном. Если за рубежом аффилированными компаниями называют только подконтрольные фирмы, то в отечественной практике этот термин применим и к доминирующим организациям. В своей работе Карчевский К. А. подробно рассматривает понятия «аффилированные лица» в отечественных и зарубежных нормативно-правовых актах [8].

Дочерняя компания хоть и осуществляет свою экономическую деятельность, но является зависимой от материнской в плане определения экономической политики. Как правило, аффилированные предприятия являются следствием развития основной организации. Целями создания аффилированных предприятий могут быть расширение территориального представительства и оптимизация налоговой базы.

Таким образом, с учетом положений рассмотренных нормативно-правовых актов и научных трудов можно утверждать, что как аффилированную рассматривают дочернюю компанию, поскольку и аффилированная, и дочерняя компании являются подконтрольными более крупной материнской организации. Понятие «аффилированная компания» является синонимом таких понятий, как «филиал» и «дочерняя компания». Следует обратить внимание, что понятие «аффилированная компания» было взято из зарубежного права, его используют как синоним понятия «дочерняя компания».

Научный руководитель – канд. юрид. наук, доцент Коршакова О. М.

Литература: 1. Проект Закону про внесення змін і доповнень до Господарського кодексу України щодо статусу дочірніх підприємств: Проект Закону України від 22.03.2017 № 6223. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/

webproc4_1?pf3511=61393. **2.** Переверзєва Л. О. Порядок управління дочірніми підприємствами. *Вісник Донецького національного университету.* 2014. № 1. С. 248–252. **3.** Про здійснення державних закупівель: Закон України від 10.04.2014 № 1197-VII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1197-18. **4.** Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14. **5.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 24.12.2015 № 911-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-19. **6.** Окунєв О. Дочірні підприємства в Україні: проблеми та перспективи. *Підприємництво, господарство і право.* 2001. № 2. С. 22–24. **7.** Пєсков В. Правові аспекти організації дочірніх підприємств. *Право України.* 1999. № 10. С. 22–24. **8.** Карчевський К. А. Порівняльно-правова характеристика поняття «афілійовані особи». *Вісник ХНУВС.* 2013. № 1. С. 218–226.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

УДК 657.24

Харківська К. О.

Студент 3 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні та методичні засади бухгалтерського обліку наявності й руху виробничих запасів, а також організацію їх документообігу на підприємстві. Визначено основні проблеми організації документообігу. Запропоновано заходи задля вдосконалення обліку виробничих запасів у місці зберігання та в бухгалтерії підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, бухгалтерія, облік, запаси, регістри, виробничі запаси, документообіг, первинні документи, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические и методические основы бухгалтерского учета наличия и движения производственных запасов, а также организация их документооборота на предприятии. Определены основные проблемы организации документооборота. Предложены меры для совершенствования учета производственных запасов в месте хранения и в бухгалтерии предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, бухгалтерия, учет, запасы, регистры, производственные запасы, документооборот, первичные документы, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The theoretical and methodical bases of accounting for the availability and movement of production reserves, as well as the organization of their workflow at the enterprise, are considered. The main problems of organization of document circulation are determined. Measures are proposed to improve the accounting of production stocks in the storage location and in the accounting department of the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, accounting, stocks, registers, production stocks, document circulation, primary documents.*

За сучасних ринкових умов господарювання забезпечення ефективного розвитку підприємств і зростання їх виробничого потенціалу вимагає створення якісно нової системи управління матеріальними ресурсами, передусім виробничими запасами. Ефективність діяльності підприємства багато в чому залежить від правильного визначення потреби в матеріалах. Оптимальна забезпеченість матеріалами сприяє мінімізації витрат, поліпшенню фінансових результатів, ритмічності та злагодженості роботи підприємства. Виробничі запаси є також ключовим моментом процесу формування собівартості готової продукції, оскільки посідають особливе місце не лише у складі майна підприємства, а й у структурі витрат підприємства.

© Харківська К. О., 2017

Дослідженням теоретичних засад організації документообігу як складової бухгалтерського обліку займалися Завгородній В. П., Карпушенко М. Ю., Саблук П. Т., Мазур Т. І. та ін. Науковці розглядали критерії ефективного документообігу, графіки документообігу, а також визначили їх значення для підприємства.

Метою написання статті є аналіз основних проблем, що виникають у процесі організації та ведення обліку виробничих запасів, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення системи управління ними на підприємстві. Об'єктом дослідження є процес документообігу в бухгалтерському обліку. Предметом дослідження є проблеми та шляхи вдосконалення організації документообігу в бухгалтерському обліку.

Ведення бухгалтерського обліку передбачає повне та зрозуміле відображення всіх оцінених фактів господарського життя в первинних документах, що забезпечується веденням документів. Організація документообігу є важливим аспектом діяльності будь-якого підприємства. Від організації документообігу залежить ефективність роботи підприємства. Безпосередньо від правильності організації залежить повнота, швидкість та якість відображення інформації в бухгалтерському обліку.

Суцільна та безперервна реєстрація у документах даних про всі здійснювані господарські операції є важливим засобом контролю за об'єктами господарської діяльності, правильним і раціональним використанням запасів підприємства [5].

Для забезпечення документування виробничих запасів передбачено використання певних типових форм документів. Дані, відображені в документах, систематизують на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку за допомогою подвійного запису. Крім того, для забезпечення своєчасного відображення господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку на підприємстві мають бути чітко визначені терміни передачі документів з обліку запасів до бухгалтерії.

У П(С)БО 9 «Запаси» запаси визначено як активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва для подальшого продажу продукту виробництва, а також утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, управління підприємством [6].

Джерелами інформації для обліку запасів є первинні документи постачальників (рахунки-фактури, накладні, податкові накладні, товарно-транспортні накладні), документи складського обліку (прибутковий ордер, картки складського обліку, книга складського обліку, матеріальний звіт, документи цехів на відпускання матеріалів, лімітно-забірні картки).

Важливим аспектом організації обліку виробничих запасів на сучасних вітчизняних підприємствах є стан організації аналітичного та синтетичного обліку. Згідно із Планом рахунків бухгалтерського обліку для обліку виробничих запасів використовують рахунок 20 «Виробничі запаси». Для одержання деталізованої інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами і процесами, організовують аналітичний облік. Для цього до окремих рахунків синтетичного обліку та субрахунків відкривають рахунки аналітичного обліку. Аналітичний облік запасів дає змогу отримати інформацію про їх обсяг у цілому і за кожним видом окремо.

Практика показує, що процес обліку використання виробничих запасів є трудомісткою ділянкою. Не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – запущеність обліку, що призводить до великих втрат запасів. Це знов і знов підтверджує, що до цього часу залишаються невирішеними багато важливих питань, що є пов'язаними з розробкою науково обґрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

Аналізуючи в цілому діяльність деяких підприємств з обліку виробничих запасів, можна виділити окремі негативні аспекти:

– складність оцінки справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи;

– низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств;

– невідповідний рівень контролю й оперативного регулювання процесів утворення запасів;

– обмеженість контролю використання виробничих запасів [7].

Визначимо напрями вдосконалення управління виробничими запасами на підприємствах:

– підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, що є забезпечуваним запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;

– удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами й обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів;

– узгодження механізмів бухгалтерського та податкового обліку виробничих запасів;

– обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва;

– чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств: застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів;

– проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів [8].

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність і раціональне використання виробничих запасів. Необхідно стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризацій, контрольних і вибіркових перевірок, які мають велике значення для збереження матеріалів. Існує також потреба впроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю за дотриманням норм запасів і витратами матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві.

Для забезпечення збереження виробничих запасів, правильного приймання, зберігання та відпуску велике значення має наявність на підприємстві в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими та вимірювальними приладами, мірною тарою та іншими пристосуваннями [8].

На сьогодні існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів до вирішення проблем обліку запасів, пов'язаних, з одного боку, із переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншого – із широким упровадженням комп'ютерних технологій.

Таким чином, необхідною умовою сталого розвитку підприємства є подальше вдосконалення та правильна організація обліку взагалі та обліку виробничих запасів зокрема. Ефективна організація документообігу на всіх стадіях обліку запасів (установлення максимально коротких термінів часу на передачу й обробку документів із використанням індивідуальних схем руху документів), раціональна організація облікового процесу є важливим аспектом діяльності кожного підприємства, від якого багато в чому залежить результативність фінансово-економічної діяльності в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Завгородний В. П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита. Киев: А.С.К., 1998. 768 с. **2.** Карпушенко М. Ю. Організація обліку: навч. посіб. Харків: ХНАМГ, 2011. 241 с. **3.** Саблук П. Т. Формування продуктивності аграрного сектора в умовах ринку. *Економіка АПК.* 2006. № 3. С. 26–31. **4.** Мазур Т. І. Сучасні проблеми та напрямки вдосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.* 2012. № 7. С. 79– 81. **5.** Чабанюк О. А. Організація документообігу як засіб удосконалення обліку наявності виробничих запасів. *Фінанси, облік і аудит.* 2011. № 18. С. 386–391. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99. **7.** Князюк І. Актуальні проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах України. *Удосконалення обліку й аналізу в системі управління підприємства.* 2015. № 2. С. 63-65. **8.** Кириченко О. А. Сучасні проблеми обліку виробничих запасів та шляхи їх вирішення. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64.

ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ СИСТЕМАХ

УДК 336.277: 339.72.053.1

Харламова Л. Г.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано визначення дебіторської заборгованості у вітчизняній і зарубіжній системах бухгалтерського обліку. Обґрунтовано аспекти та методичні основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, заборгованість, дебіторська заборгованість, рахунки до сплати, національний досвід, зарубіжний досвід.*

Аннотация. *Проанализированы определения дебиторской задолженности в отечественной и зарубежной системах бухгалтерского учета. Обоснованы аспекты и методические основы бухгалтерского учета дебиторской задолженности в зарубежных странах.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, задолженность, дебиторская задолженность, счета к оплате, национальный опыт, зарубежный опыт.*

Annotation. *The understanding of receivables in domestic and foreign accounting systems is analyzed. The aspects and methodical bases of accounts receivable accounting in foreign countries are justified.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, debt, accounts receivable, accounts payable, national experience, foreign experience.*

За сучасних умов глобалізації ринків збуту зростає необхідність забезпечення єдиних підходів до визнання й обліку дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання різних країн. Тому вивчення зарубіжного досвіду з цього питання має важливе значення. Як правило, у підприємства виникають окремі проблеми, що є пов'язаними з дебіторською заборгованістю, серед них визнання дебіторської заборгованості за рахунками: що вважати дебіторською заборгованістю; у якій оцінці або за якою вартістю відображати дебіторську заборгованість; стягнення дебіторської заборгованості – як отримувати гроші за неоплаченими рахунками та відображати це в бухгалтерських записах.

Дослідженням цієї проблеми займалися українські науковці: Бутинець Ф., Голов С., Кірейцев Г., Сопко В., Нашкерська Г. і зарубіжні автори: Брікхем Є., Бланк І. та ін. Визначення дебіторської заборгованості як боргів є точкою зору, до якої схиляється більшість науковців і практиків.

Для здійснення будь-якої господарської операції підприємство має здійснювати розрахунки з іншими підприємствами. Для забезпечення зростання прибутку суб'єкти господарювання використовують різноманітні механізми розширення клієнтської бази та збільшення обсягів реалізації, що призводить до зростання розміру дебіторської заборгованості. Із зростанням розміру дебіторської заборгованості виникає відповідно потреба в управлінні дебіторською заборгованістю [1].

Західні економісти під дебіторською заборгованістю розуміють заборгованість покупців чи інших контрагентів бізнесу у результаті отримання ними товарів, робіт, послуг на умовах відстрочки платежів. Таке призначення визначає характер її обліку. Позики та дебіторська заборгованість – це непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку. Таке тлумачення сутності поняття дебіторської заборгованості є ширшим порівняно з тлумаченнями, наведеними в національних стандартах [4].

Питання визнання дебіторської заборгованості за кордоном є пов'язаним із застосуванням гнучкої системи численних знижок. Знижки, що надаються покупцю, поділяють на дві великі групи:

– торговельні знижки – відсоткові знижки від базової ціни;

– знижки за оплату в строк – знижки залежно від строку оплати [3].

Саме останній вид знижок за оплату в строк і створює проблему визнання дебіторської заборгованості. У зарубіжній практиці (системи загальних принципів бухгалтерського обліку Сполучених Штатів Америки) існують два методи відображення таких знижок у бухгалтерському обліку.

© Харламова Л. Г., 2017

1. Валовий метод, який є найширше застосовуваним на практиці. Сутністю його є те, що суму продажів і дебіторську заборгованість записують на загальну (валову), без знижки, суму виставленого рахунка. Знижки відображають лише коли здійснюється оплата, протягом періоду дії знижки. Для їх запису використовують контррахунок до рахунка «Продаж», який наприкінці року відображають у звіті про прибутки та збитки як коригувальну статтю (вираховується) до загальної величини виручки від продажів. Іншою коригувальною статтею є рахунок «Повернення товарів та знижки», який також має дебетове сальдо та відображає інформацію про суму повернених товарів або інших наданих знижок.

2. Чистий метод. За застосування цього методу не отриману покупцем знижку трактують як «штраф», який він має сплатити за придбання товару в кредит, а не за готівковий розрахунок, пізніше періоду дії знижки. У зарубіжній практиці щодо класифікації дебіторської заборгованості в балансі існують лише загальні правила, які носять рекомендаційний, а не директивний характер [4].

За очікуваними термінами погашення, які встановлюються в договорах, у всіх країнах заборгованість поділяють на поточну дебіторську заборгованість – заборгованість, яка має бути погашена протягом одного року чи операційного циклу (залежно від того, який період довше), і непоточну (довгострокову) заборгованість, яку в окремих країнах поділяють на середньострокову та довгострокову. Міжнародні стандарти передбачають лише одне обмеження – протягом одного року. Особливості оцінки дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці подано у табл. 1 [3; 4].

Таблиця 1

Оцінка поточної дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній системах обліку

<table>
<tr><th colspan="5">Оцінка поточної дебіторської заборгованості</th></tr>
<tr><th colspan="2">Вітчизняна система</th><th colspan="3">Зарубіжна система</th></tr>
<tr><td>На дату виникнення</td><td>На дату складання балансу</td><td>На дату виникнення</td><td>На дату складання балансу</td><td>На дату погашення</td></tr>
<tr><td rowspan="5">За первісною вартістю</td><td rowspan="5">– за первісною вартістю;
– за чистою вартістю реалізації (сума поточної дебіторської заборгованості мінус резерв сумнівних боргів)</td><td colspan="3">Валовий метод</td></tr>
<tr><td>за сумою виставленого рахунка</td><td>за сумою, скоригованою на знижку</td><td>Із урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки)</td></tr>
<tr><td colspan="3">Чистий метод</td></tr>
<tr><td>за сумою, зменшеною на величину знижки</td><td>за сумою, скоригованою на знижку</td><td>– із урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки)
– знижку, не отриману покупцем, трактують як «штраф» (за умови оплати пізніше періоду дії знижки)</td></tr>
</table>

На момент виникнення дебіторської заборгованості необхідно визначити суму кредиту, що надається кожному конкретному покупцю. Тут слід урахувати вартість відвантаженої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), надані знижки та повернені покупцями товари. Але головна проблема оцінки дебіторської заборгованості виникає в момент складання фінансової звітності. У зарубіжній системі обліку дебіторську заборгованість за рахунками оцінюють і відображають у фінансовій звітності за чистою вартістю реалізації, тобто за сумою грошей, яка реально може бути отримана в майбутньому в результаті її погашення. Для визначення чистої вартості реалізації необхідно оцінити чисту суму коштів, яку очікується отримати в результаті погашення дебіторської заборгованості за рахунками [5].

Отже, в Україні існує чітка регламентація рахунків бухгалтерського обліку, що дає змогу чітко на всіх підприємствах країни визначити суму заборгованості покупців і замовників, що не можна сказати про зарубіжні країни, де підприємства самостійно розробляють плани рахунків. У міжнародній практиці поширеною є інвентаризація дебіторської заборгованості. При цьому акти звірки на бланку фірми за підписом відповідальних осіб надсилають дебіторам. Це надає впевненості у віддзеркаленні та правильності оцінки дебіторської заборгованості. Таку інвентаризацію проводять зазвичай не частіше одного разу на рік, але для цілей обліку на підприємстві інвентаризацію розрахунків можна організовувати частіше [3].

Для України характерним є існування чітких норм ведення бухгалтерського обліку, які суворо регламентовані. Наслідком їх недотримання є різні типи відповідальності (адміністративна, кримінальна), а в міжнародній системі обліку визначено лише базові фундаментальні концепції ведення фінансового обліку. Тому компанії, що ведуть бухгалтерський облік за міжнародними стандартами, мають право самостійно обирати форми фінансової звітності, методи відображення в них інформації про певні об'єкти обліку, а також за встановлення відповідного рівня суттєвості відображати у звітності лише всі суттєві дані бухгалтерського обліку. Отже, доцільно присko-

рювати приведення національних і міжнародних стандартів в єдину налагоджену систему, що стимулюватиме зростання зовнішньоекономічної діяльності [4].

Таким чином, між вітчизняними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку існують суттєві відмінності. Україні слід удосконалювати систему обліку дебіторської заборгованості на основі норм міжнародних стандартів із урахуванням національних традицій і особливостей ведення бухгалтерського обліку в країні.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України.* 2013. № 12. С. 24–36. **2.** Бугай В., Головко Н. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Держава і регіони.* 2007. № 1. С. 60–63. **3.** Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2009. 912 с. **4.** Цал-Цалко Ю. С., Кірєйцев Г. Г., Луканьов І. В. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. Житомир: Рута, 2011. 707 с. **5.** Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 11. С. 31–37.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ОЦІНКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ РІЗНИМИ ДЕБІТОРАМИ

УДК 657.21

Холодова А. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено сутність поняття «розрахунки», а також основні завдання розрахункових операцій як об'єкта обліку. Виявлено відмінності у принципових підходах до класифікації дебіторів у наукових працях вітчизняних і зарубіжних спеціалістів сфери обліку.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, розрахунки, розрахункові операції, заборгованість, дебіторська заборгованість, термін погашення, дебітор.*

Аннотация. *Определены сущность понятия «расчеты», а также основные задачи расчетных операций как объекта учета. Выявлены различия в принципиальных подходах к классификации дебиторов в научных трудах отечественных и зарубежных специалистов сферы учета.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, субъект хозяйствования, расчеты, расчетные операции, задолженность, дебиторская задолженность, срок погашения, дебитор.*

Annotation. *The essence of the concept of «calculations», as well as the main tasks of settlement operations as an accounting object, is defined. Differences in principal approaches to the classification of debtors in scientific works of domestic and foreign specialists in the field of accounting are revealed.*

Keywords: *economy, enterprise, organization, business entity, settlements, settlement operations, debts, receivables, maturity, debtor.*

Актуальність обраної теми є пов'язаною із тим, що незалежно від причин виникнення дебіторської заборгованості, уникнути її неможливо. Тому підприємству необхідно шукати способи ефективного управління дебітор-

© Холодова А. В., 2017

ською заборгованістю, удосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, організації ефективної та дієвої системи внутрішньогосподарського контролю тощо.

Дослідженням проблемних питань теорії та практики обліку формування дебіторської заборгованості, його організації та аналізу на підприємстві займалися зарубіжні та вітчизняні науковці, серед них Хенк С., Хувер К., Бутинець Ф., Білик М., Браславська Т., Момут Т., Бланк І., Голов С., Завгородній В., Ковальов В., Маслова С., Савицька Г., Соколов Я., Сопко В., Чумаченко М., Городянська Л. та ін. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, на сьогодні існує низка невирішених питань щодо сутності та класифікації розрахунків із різними дебіторами, що є пов'язаними із різними підходами до тлумачення сутності та виділення класифікаційних ознак у процесі здійснення розрахунків.

Метою написання статті є розгляд особливостей визнання, оцінки та класифікації розрахунків із різними дебіторами.

Для досягнення поставленої мети слід:

– визначити сутність понять «розрахунки» та «дебіторська заборгованість»;

– уточнити класифікацію дебіторської заборгованості для потреб ринкової економіки;

– узагальнити вплив розрахунків із різними дебіторами на активи, зобов'язання та доходи.

Об'єктом дослідження є розрахунки з різними дебіторами. Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних питань сутності й обліку розрахунків з різними дебіторами.

Відносини між підприємствами, які виникають унаслідок кругообігу господарських засобів, називають розрахунками. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми в грошову, і навпаки. Початковою й кінцевою ланкою кругообігу засобів, який охоплює придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки, є грошові кошти як найбільш ліквідний актив.

Науковець Матицина Н. визначає, що розрахунки є важливим інструментом регулювання економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності, а також необхідним елементом процесу розширеного відтворення, формування, розподілу (перерозподілу) суспільного продукту [1].

З точки зору бухгалтерського обліку, розрахункові операції є об'єктом обліку, по-перше, як динамічний процес (проведення платежу до, одночасно чи після одержання товарів, робіт, послуг), по-друге, як статичний стан, тобто заборгованість між суб'єктами розрахунків.

У процесі діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт чи наданням послуг. Усі розрахункові операції незалежно від форм розрахунків з моменту їх виникнення можна поділити на дебіторську заборгованість та кредиторську заборгованість.

Дебіторська заборгованість є одним із важливих видів оборотних активів підприємства. Водночас надмірна дебіторська заборгованість, порушення термінів її погашення або неможливість погашення взагалі є ознаками неналежного стану фінансів підприємства. Збільшення обсягів дебіторської заборгованості свідчить про відволікання засобів не за призначенням, хоча дебіторська заборгованість у допустимих межах зумовлена особливостями діяльності та є нормальною ознакою господарсько-фінансової діяльності будь-якого підприємства. Мазаракі А. докладно розглядає дебіторську заборгованість, але не лише не дає класифікації кредиторської заборгованості, а й не розглядає її взагалі як об'єкт управління [2]. Таке ставлення облікових служб до кредиторської заборгованості може спричинити негативні наслідки у фінансовому стані підприємства. Чабанова Н. зазначає, що дебіторською заборгованістю є сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [3].

Дослідження підходів до класифікації дебіторів у практиці вітчизняної та зарубіжної наукової сфери обліку виявило розходження у принципових підходах. Так, у зарубіжній практиці розподіл ґрунтується на тому, що різні види дебіторської заборгованості мають різне економічне тлумачення, тобто за виробленням управлінських рішень стосовно неї (рис. 1) [3].

Рис. 1. **Групування дебіторської заборгованості за принципами управління**

Однак, такий підхід істотно відрізняється від вітчизняного, у якому класифікацію дебіторської заборгованості розглядають відповідно до функціонування дебітора (рис. 2) [1].

Рис. 2. **Групування дебіторської заборгованості за принципом функціонування**

Ураховуючи те, що в економічній науці існують два види класифікаційного групування дебіторської заборгованості, вважаємо, що класифікація за принципом функціонування (поділ на довгострокову, поточну, безнадійну) недостатньо враховує вимоги ринку, тому із розширенням міжнародних відносин і переходом на міжнародні стандарти фінансової звітності для вирішення цього питання потрібно враховувати досвід зарубіжних країн.

Класифікація дебіторської заборгованості є здійснюваною з урахуванням певних критеріїв: терміну погашення та зв'язку з нормальним операційним циклом; об'єктів, за якими виникла дебіторська заборгованість, а також своєчасності погашення. Згідно із П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» за першою ознакою виділяють довгострокову дебіторську заборгованість, що є сумою дебіторської заборгованості, яка не виникає у ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу; поточну дебіторську заборгованість, що є сумою дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу [4].

Зауважимо, що поточною дебіторською заборгованістю може вважатися така, що відповідає тільки одній ознаці. Віднесення зобов'язань дебіторів до довгострокових можливе лише за відповідності двом критеріям, а саме виникнення не в ході нормального операційного циклу та погашення терміном понад дванадцять місяців з дати балансу.

Виходячи з того, що ці два види розрахунків із дебіторами є відповідно оборотним і необоротним активами, вважаємо за необхідне чітко визначити це в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Сьогодення вимагає детальнішої класифікації цієї заборгованості у цьому Положенні.

В Україні такий поділ дебіторської заборгованості є обов'язковим, але це обмежує права підприємства. Доцільним було б вітчизняним підприємствам надати такі права, які мають підприємства країн із ринковою економікою. У такий спосіб реалізується можливість самостійно приймати рішення про необхідність диференційованого відображення у звітності довгострокової та поточної заборгованостей. З огляду на це цікавою є класифікація дебіторської заборгованості в країнах англо-американської системи обліку, де дебіторську заборгованість класифікують за такими групами: рахунки до отримання (вид дебіторської заборгованості, який виникає при продажі товарів за «Відкритим рахунком», без письмового зобов'язання покупця оплатити рахунок); векселі до отримання; дебіторська заборгованість, не пов'язана із реалізацією.

Доцільно поділяти дебіторську заборгованість залежно від терміну погашення на довгострокову та короткострокову для відображення у складі фінансової звітності, зокрема Балансі (Звіті про фінансовий стан); на відміну від класифікації дебіторської заборгованості, запропонованої стандартами, уникати терміна «поточна», замінюючи його терміном «короткострокова». При цьому заборгованість за товари, роботи, послуги слід відображати в складі як довгострокової, так і короткострокової дебіторської заборгованості, що точніше розкриває ліквідність відображеного активу в балансі, а також дає змогу уникнути можливих неправильних висновків користувачами звітності.

До складу іншої короткострокової дебіторської заборгованості належить заборгованість за розрахунки:

– за авансами виданими;
– із підзвітними особами;
– за нарахованими доходами;
– за претензіями;
– за відшкодуванням завданих збитків;
– за позиками членам кредитних спілок;
– з іншими дебіторами;
– з державними цільовими фондами;
– за операціями з деривативами [3].

Таким чином, дослідження економічної сутності розрахунків із дебіторами показало, що розрахунками називають відносини між підприємствами, які виникають унаслідок кругообігу господарських засобів. Дебіторами при цьому є юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми кош-

тів, їх еквівалентів, інших активів; підприємство має право самостійно обрати ознаку класифікації. Вважаємо, що доцільним є поділ дебіторської заборгованості за ступенем дотримання фінансової дисципліни на допустиму та невиправдану, що виникає внаслідок недоліків у діяльності підприємства, наприклад за виявлення недостач, розкрадань товарно-матеріальних цінностей і коштів. Поділ дебіторської заборгованості на такі два види дає змогу простежити порушення фінансово-розрахункової дисципліни та виявити неякісну роботу контрагента – відсутність коштів у покупця, незадовільну організацію роботи його бухгалтерії; неякісну роботу підприємства-постачальника – порушення договорів поставки. До розрахунків із різними дебіторами належать розрахунки за виданими авансами, із підзвітними особами, за нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та інших дебіторів. Дослідження теоретичних аспектів виникнення та погашення дебіторської заборгованості з різними дебіторами засвідчило, що збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками з іншими дебіторами призводить до зменшення активів і збільшення пасивів і доходів підприємства, а зменшення – до збільшення активів і витрат, а також до зменшення пасивів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Матицина Н. Дебіторська заборгованість: нові облікові підходи. *Економіст.* 2005. № 11. С. 50–56. **2.** Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства: підручник. Київ: Хрещатик,1999. 800 с. **3.** Чебанова Н. В., Єфіменко Т. І. Фінансовий облік: підручник. Київ: Академія, 2007. 703 с. **4.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99.

ОЦІНКА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

УДК 657.21

Холодова А. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто порядок планування дебіторської заборгованості залежно від обсягу реалізації продукції підприємства за умов невизначеності. Проведено розрахунок у розрізі контрактів на поставку продукції. Визначено найімовірніший розмір дебіторської заборгованості залежно від суми контракту з урахуванням історії співпраці з контрагентом.*

Ключові слова: *економіка, підприємство, організація, суб'єкт господарювання, управління, оптимізація, планування, заборгованість, дебіторська заборгованість, термін погашення.*

Аннотация. *Рассмотрен порядок планирования дебиторской задолженности в зависимости от объема реализации продукции предприятия в условиях неопределенности. Проведен расчет в разрезе контрактов на поставку продукции. Определен наиболее вероятный размер дебиторской задолженности в зависимости от суммы контракта с учетом истории сотрудничества с контрагентом.*

Ключевые слова: *экономика, предприятие, организация, субъект хозяйствования, управление, оптимизация, планирование, задолженность, дебиторская задолженность, срок погашения.*

Annotation. *The order of planning of a debt receivable depending on volume of realization of production of the enterprise in the conditions of uncertainty is considered. The calculation is made in the context of contracts for the sup-*

© Холодова А. В., 2017

ply of products. The most probable amount of accounts receivable is determined depending on the amount of the contract, taking into account the history of cooperation with the counterparty.

Keywords: *economy, enterprise, organization, business entity, management, optimization, planning, debt, receivables, maturity.*

Актуальність обраної теми є пов'язаною з тим, що обсяги дебіторської заборгованості формуються під впливом досить широкого кола факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовищ. Тому підприємству необхідно шукати способи ефективного управління дебіторською заборгованістю, удосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, організації ефективної та дієвої системи внутрішньогосподарського контролю тощо.

Дослідженням питань ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємств займалися Іванілов О. С., Смачило В. В., Дубровська Є. В., Шевчук О. М., Таратута Л. В. та ін. Як правило, автори розглядають питання кредитної політики, що є запорукою запобігання виникненню неконтрольованої дебіторської заборгованості. Нині серед величезного різноманіття моделей управління дебіторською заборгованістю немає загальноприйнятої для визначення оптимального її рівня.

Метою написання статті є дослідження планування рівня дебіторської заборгованості й обсягу реалізації продукції за умов невизначеності та зумовленого цим ризику.

Для досягнення поставленої мети слід:

– визначити сутність політики управління дебіторською заборгованістю;

– обґрунтувати необхідність планування обсягу реалізації продукції і відповідного рівня дебіторської заборгованості за умов невизначеності;

– провести апробацію економіко-математичної моделі планування дебіторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є обсяг дебіторської заборгованості. Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних питань економіко-математичного моделювання в процесі планування дебіторської заборгованості.

Політика управління дебіторською заборгованістю є однією зі складових управління обіговими активами підприємства. Вона спрямована на оптимізацію розмірів, термінів погашення та підвищення якості дебіторської заборгованості. Передумовою розробки політики управління дебіторською заборгованістю на майбутній період є проведення аналізу стану її формування й ефективності, оцінка управління в звітному або аналізованому періоді. Оцінка впливу сальдо за дебіторською та кредиторською заборгованістю на фінансовий стан суб'єкта господарювання має проводитися із урахуванням рівня платоспроможності й відповідності періодичності перетворення дебіторської заборгованості на кошти терміном погашення кредиторської заборгованості [3].

Виходячи із цього припущення, проаналізуємо рух грошових коштів за дебіторською та кредиторською заборгованістю на ПАТ «САН ІнБев Україна» за 1-й–3-й квартали 2017 р. Із урахуванням звітних даних підприємства, які є у відкритому доступі, можна визначити показники руху дебіторської та кредиторської заборгованості. Відповідно до аналітичних даних одноденна виручка від реалізації становила 160678 / 365 = 440,2 тис. грн. Відповідна їй дебіторська заборгованість становить 10141 тис. грн. Середня оборотність дебіторської заборгованості як результат договірних умов розрахунків із покупцями становить 23 дні (10141 / 440,2 = 23,03). Одноденні витрати на реалізовану продукцію – 273,5 тис. грн. (99834 / 365), кредиторська заборгованість за товарними операціями становила 7303 тис. грн. Тобто середня оборотність кредиторської заборгованості, що відображає умови розрахунків із постачальниками, – 27 днів (7303 / 273,5 = 26,7). Отже, якщо умови розрахунків не порушуються, то кожні 23 дні підприємство отримує грошові кошти від покупців на суму 10140 тис. грн, а кожні 27 днів сплачує кредиторську заборгованість розміром 7300 тис. грн. Відповідно можна простежити рух платежів дебіторів і кредиторів і стан грошових коштів на кожну дату платежу. Можна також виявити нестачу коштів у обігу або появу вільних коштів у обігу за дотримання цих умов розрахунків, визначити обсяг цих коштів, період часу їх наявності чи нестачі, сальдо дебіторської та кредиторської заборгованості на кінець періоду, оцінити в цілому вплив умов розрахунків на фінансовий стан підприємства, а також вплив основних факторів. Це дає змогу приймати оптимальні рішення про зміни умов розрахунків із покупцями й постачальниками в межах наявних можливостей. У табл. 1 подано рух грошових коштів під час розрахунків із покупцями та постачальниками за аналітичними даними ПАТ «САН ІнБев Україна» [4].

Взаємини ПАТ «САН ІнБев Україна» із дебіторами та кредиторами за відповідності умов розрахунків із ними є сприятливими для суб'єкта господарювання: у обігу є вільні грошові кошти, обсяг яких має тенденцію до зростання. Протягом одного періоду підприємство може використати в обігу вільні кошти розміром 30020 тис. грн, а в окремі відрізки часу – значно більші суми. Особливо позитивною є ситуація на 161-й день руху заборгованості, коли на одну проплату за кредиторську заборгованість припадає подвійне надходження дебіторської заборгованості. За таких умов підприємство може погасити прострочену кредиторську заборгованість, навіть якщо дебітори не повернуть свої прострочені борги.

Таблиця 1

Рух дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «САН ІнБев Україна» за відповідності умов розрахунків

Порядковий номер дня платежу	Надходження платежів дебіторів	Платежі кредиторам	Вільні кошти (+), нестача коштів в обігу (-)
23	10140	-	+10140
27	-	7300	+2840
46	10140	-	+12980
54	-	7300	+5680
69	10140	-	+15820
81	-	7300	+8520
92	10140	-	+18660
108	-	7300	+11360
115	10140	-	+21500
135	-	7300	+14200
138	10140	-	+24340
161	10140	-	+34480
162	-	7300	+27180
184	10140	-	+37320
189	-	7300	+30020

Актуальним є питання планування рівня дебіторської заборгованості й обсягу реалізації продукції за умов невизначеності та зумовленого цим ризику. Для вирішення цього питання доцільно сформувати економіко-математичну модель планування обсягу реалізації продукції і відповідного рівня дебіторської заборгованості за умов невизначеності та зумовленого цим ризику.

Дослідження здійснюватимемо в контексті угоди. Для вирішення визначення обсягу реалізації продукції розглянемо такі основні підходи:

– через мінімальне значення рівня дебіторської заборгованості;

– із урахуванням заданого рівня дебіторської заборгованості [5].

Позначимо обсяг реалізації за угодою через випадкову величину *V*, а відповідний обсяг дебіторської заборгованості – через Z. Під обсягом дебіторської заборгованості розглядатимемо дебіторську заборгованість із визначеною кількістю днів відстрочення. При цьому обираємо таку кількість днів прострочки, за перевищення якої існує впевненість про неповернення клієнтом боргу. Наприклад, для угоди, яка передбачає відстрочення платежу на 30 днів, обираємо 120 днів.

Оскільки випадкові величини *V* та Z є залежними, то за розподілом двомірної випадкової величини (*V, Z*) можна говорити про розподіл кожної з величин. Планування дебіторської заборгованості здійснюватимемо за угодами з ПАТ «ЗаготПрок». Проаналізувавши п'ятирічну історію угод на поставку продукції до ПАТ «ЗаготПрок», можемо дійти висновку про існування певної залежності між обсягом реалізації продукції та розміром дебіторської заборгованості. Цю залежність визначатимемо як імовірність появи відповідної суми дебіторської заборгованості за відповідного обсягу реалізації за контрактом (табл. 2) [4].

Таблиця 2

Матриця ймовірності появи дебіторської заборгованості відповідно до обсягу реалізації за контрактом із ПАТ «ЗаготПрок» на ПАТ «САН ІнБев Україна»

Обсяг реалізації, тис. грн, V	Розмір дебіторської заборгованості, тис. грн, Z				
	50, z1	120, z2	220, z3	250, z4	280, z5
500, v1	0,36 (p11)	0,21 (p12)	0,11 (p13)	0,08 (p14)	0,04 (p15)
1000, v2	0,31 (p21)	0,26 (p22)	0,14 (p23)	0,06 (p24)	0,03 (p25)
1500, v3	0,24 (p31)	0,18 (p32)	0,26 (p33)	0,10 (p34)	0,02 (p35)
2000, v4	0,18 (p41)	0,21 (p42)	0,29 (p43)	0,05 (p44)	0,07 (p45)
2500, v5	0,11 (p51)	0,16 (p52)	0,18 (p53)	0,28 (p54)	0,08 (p55)

Надалі слід розрахувати математичне сподівання настання події, для чого скористаємося формулами 1 та 2:

$$M(Z/V=v_i)=\frac{\sum_{j=1}^{m} z_j \times p_{ij}}{\sum_{j=1}^{m} p_{ij}}, \quad (1)$$

$$M(V/Z=z_j)=\frac{\sum_{j=1}^{m} v_j \times p_{ij}}{\sum_{j=1}^{m} p_{ij}}, \quad (2)$$

де v_i – *i*-й можливий обсяг продажу для заданої угоди;

z_j – *j*-та можлива дебіторська заборгованість;

p_{ij} – імовірність настання події «дебіторська заборгованість для певної угоди дорівнює z_j за обсягу продажу v_i».

Відповідно до формули 1:

$$M\,(ZN = 500) = 50 \times 0{,}36 + 120 \times 0{,}21 + 220 \times 0{,}11 + 250 \times 0{,}08 + 280 \times 0{,}04 / (0{,}36 + 0{,}21 + 0{,}11 + 0{,}08 + 0{,}04) = 123{,}3 \text{ (тис. грн)}.$$

Цей розрахунок засвідчує, що відповідно до минулорічної історії угод з ПАТ «ЗаготПрок» за обсягу реалізації 500 тис. грн найімовірніша дебіторська заборгованість за цим контрактом становитиме 123,3 тис. грн, або 25 %. Аналогічно розраховуємо ймовірну дебіторську заборгованість за іншими сумами контракту (табл. 3). Отримані дані засвідчують зростання очікуваної суми дебіторської заборгованості відповідно до зростання обсягу реалізації за контрактом. Позитивним є те, що зі зростанням обсягу реалізації очікувана частка дебіторської заборгованості, що виникає за цим контрактом, поступово зменшується (за збільшення суми контракту в 5 разів частка дебіторської заборгованості зменшується в 3,1 рази).

Таблиця 3

Очікувана дебіторська заборгованість за угодами з ПАТ «ЗаготПрок» залежно від бажаного обсягу реалізації на ПАТ «САН ІнБев Україна»

Обсяг реалізації, тис. грн	Очікувана дебіторська заборгованість	
	тис. грн	Відсоток від суми контракту, %
500	123,3	24,7
1000	126,1	12,6
1500	151,8	10,1
2000	162,6	8,1
2500	195,9	7,8

Отже, ПАТ «САН ІнБев Україна» вигідно збільшувати обсяги реалізації продукції ПАТ «ЗаготПрок» з точки зору оптимальності розрахунків, адже за зростання доходу в 5 разів очікувана заборгованість зростає лише на 58,8 %.

Використовуючи формулу 2, розрахуємо очікуваний обсяг реалізації відповідно до заданої суми дебіторської заборгованості:

$$M\,(ZN = 50) = 500 \times 0{,}36 + 1000 \times 0{,}31 + 1500 \times 0{,}24 + 2000 \times 0{,}18 + 2500 \times 0{,}11 / (0{,}36 + 0{,}31 + 0{,}24 + 0{,}18 + 0{,}11) = 1237{,}5 \text{ (тис. грн)}.$$

Цей розрахунок засвідчує: якщо керівництво ПАТ «САН ІнБев Україна» прагне, щоб дебіторська заборгованість за угодами на поставку продукції до ВАТ «ЗаготПрок зберігалася на рівні 50 тис. грн, найімовірніший обсяг реалізації за угодою має бути 1237,5 тис. грн. Аналогічно розраховуємо ймовірний обсяг реалізації за іншими сумами дебіторської заборгованості (табл. 4).

Таблиця 4

Очікуваний обсяг реалізації за угодами з ПАТ «ЗаготПрок» залежно від бажаного рівня дебіторської заборгованості на ПАТ «САН ІнБев Україна»

Дебіторська заборгованість, тис. грн	Очікуваний обсяг реалізації	
	тис. грн	Перевищення над дебіторською заборгованістю, %
50	1237,5	2475,5
120	1426,5	1188,7
220	1648,0	749,1
250	1842,1	736,8
280	1750	625,0

Отже, за зростання допустимого значення дебіторської заборгованості за контрактами з ПАТ «ЗаготПрок» відповідно зростає очікуваний розмір обсягу реалізації, однак, темп зростання суттєво падає. Зауважимо, що за перевищення 250 000 межі допустимої дебіторської заборгованості відбувається зменшення обсягу реалізації. Із урахуванням даних табл. 3 та 4 можна дійти висновку, що найоптимальніший обсяг контракту з ПАТ «ЗаготПрок» становить 2000 тис. грн, за якого дебіторська заборгованість становитиме 162 тис. грн.

Таким чином, запропонована економіко-математична модель дає змогу здійснювати планування обсягу реалізації продукції та відповідного рівня дебіторської заборгованості за умов невизначеності. Ураховуючи історичну специфіку відносин з дебітором, це дає змогу підприємству проводити ефективнішу кредитну політику. Вибір відповідного підходу планування залежить від конкретних цілей, яких прагне досягти підприємство: визначити рівень дебіторської заборгованості залежно від суми контракту чи, навпаки, визначити суму контракту залежно від бажаного рівня дебіторської заборгованості.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Іванілов О. С., Смачило В. В., Дубровська Є. В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2007. № 1 (67). С. 156–163. **2.** Пасінович І. І., Шевчук О. М. Актуальні проблеми аналізу і управління дебіторською заборгованістю. *Економіка. Управління. Інновації.* 2013. № 2 (10). С. 114–120. **3.** Кожевнікова О. Дебіторська заборгованість і кредитна політика компанії. *Фінансовий ринок України.* 2012. № 6. С. 21–25. **4.** Таратута Л. В. Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи. *Сталий розвиток економіки.* 2011. № 4. С. 5–9. **5.** Оніщенко С. В., Верещака Т. П. Управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах кризи неплатежів. *Молодий вчений.* 2016. №12 (39). С. 119–127. **6.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Закон України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. **7.** Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Закон України від 31.01.2000 № 20 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00.

СНИ ТА СНОВИДІННЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ РЕАЛЬНОСТІ, ЇХ ВПЛИВ НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

УДК 159.963

Хрипунова К. Г.

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Конкретизовано основні положення психології снів. Проаналізовано процес їх формування, зміст і вплив на життєдіяльність особистості. Досліджено прояви пам'яті й відчуттів у снах. Наведено методики згадування й кращого запам'ятовування сновидінь і розвитку таких навичок.*

Ключові слова: *психологія, психіка, свідомість, підсвідомість, реальність, сновидіння, пам'ять, запам'ятовування, сприйняття.*

Аннотация. *Конкретизированы основные положения психологии снов. Проанализирован процесс их формирования, содержание и влияние на жизнедеятельность личности. Исследованы проявления памяти и ощущений во сне. Приведены методики воспроизведения и лучшего запоминания сновидений и развития таких навыков.*

Ключевые слова: *психология, психика, сознание, подсознание, реальность, сновидения, память, запоминание, восприятие.*

Annotation. *The main provisions of the psychology of dreams are concretized. The process of their formation, content and impact on the vital activity of the individual is analyzed. The manifestations of memory and sensations in a dream are explored. Methods of mentioning and better memorizing dreams and developing such skills are given.*

Keywords: *psychology, psyche, consciousness, subconsciousness, reality, dreams, memory, remembering, perception.*

Щоб аналізувати поняття «сни» і «сновидіння» з точки зору психології, необхідно розуміти їх сутність. Багато філософів і мислителів розмірковували цим питанням, намагаючись зрозуміти природу сну, сенс і призначення. Так, Аристотель вважав, що сновидіння є різновидом ілюзорного чуттєвого уявлення в стані сну. Декарт наголошував на тому, що в сновидіннях людина висловлює судження в настільки ж строгому розумінні, як і в стані неспання. Гоббс Т. вважав, що сновидіння є «фантазіями того, хто спить». Інші філософи вважають, що це образи або навіть галюцинації, які з'являються в стані сну [3]. Фрейд З. розглядав сновидіння як царський шлях до пізнання прихованого світу несвідомого. Перлз Ф. вважав сни царським шляхом до інтеграції, маючи на увазі метод повернення людині відчужених частин його особистості. Стюарт К. називав сон без пояснення «нерозпечатаним листом від Бога» [1].

Те, що процес сновидіння носить швидкий, миттєвий характер, є цілком правильним щодо сприйняття змісту сновидінь з точки зору свідомості; попередні стадії процесу є повільнішими, спокійнішими [3]. Сни є природним фізіологічним станом людини, необхідним для нормального функціонування людського організму, бо йому потрібен відпочинок, відновлення сил і енергії для подальшої активної діяльності протягом усього дня. З іншого боку, феномен сну полягає в повному зануренні людини в себе, є певним видом психічної діяльності, частиною несвідомого, безпосередньо пов'язаною зі свідомістю.

Під час сну будь-яка людина може бачити сновидіння. Це є сприйняттям тих образів, які виникли у того, хто спить. Парадоксальним і цікавим є те, що поняття сновидіння є похідним не від сновидінь, а від описів снів, тобто того буденного явища, яке називають «розповіданням сну». Якщо після пробудження від сну дитина розповідає, що вона бачила, робила і думала про різні речі, жодна з яких не може бути справжньою, і якщо в її ставленні до цих подій не спостерігається винахідливого вимислу, а присутня безпосередність, кажуть: «Це був сон». Ми не запитуємо, чи дійсно дитині це наснилося, чи це тільки їй здається [3].

Важливу роль у снах відіграють емоції. Вони можуть супроводжувати людину протягом усього сну. Сновидіння є складним і малозрозумілим процесом, який тісно пов'язаний із емоційним фоном людини, що, у свою чергу, може не відповідати звичним емоційним реакціям неспання. Це пояснюється тим, що людина стикається не з одним видом цілеспрямованої діяльності, а із цілим їх спектром. При цьому зникають «мітки часу», і людина цілком ймовірно побачить у своєму сновидінні людей з минулого або події, що відбулися напередодні. Так само ускладнює ситуацію і емоційний досвід, при чому не тільки власний, а й інших людей. У сні співвіднесення між чужим і власним досвідом зникає, і сновидіння може наповнюватися новими емоціями, які сприймаються як

© Хрипунова К. Г., 2017

власні, але це не так. Так само важливим є відчуття і сприйняття в сновидінні. Здатність відображати об'єктивну реальність є безпосередньо пов'язаною зі здатністю сприйняття. У стані сну людина втрачає адекватне сприйняття дійсності. Тобто можна говорити про те, що саме стан сновидіння містить у собі зовнішні та внутрішні відчуття вмісту настільки, наскільки вони можуть відповідати вимогам сюжету сновидіння. Звідси випливає, і це відповідає спостереженням, що відчуття, викликані одним і тим самим елементом реальності, можуть бути представлені в сновидінні абсолютно різними образами [2].

Розуміння поняття сну потребує нерозривного емоційного зв'язку сну та неспання. Окрім цього, потрібний такий самий нерозривний зв'язок між снами й відчуттям і сприйняттям. Людина розповідає свої сни за допомогою мови, якою вона володіє, вживає слова, якими користується в повсякденному житті, у їх звичайному розумінні, вона наводить приклади сприйняття та переживання своїх снів. Часто об'єкти й особи, із якими людина стикається уві сні, є тими самими об'єктами й особами, із якими вона має справу в буденному житті. Поняття сновидіння вимагає, щоб одні і ті самі об'єкти, люди, думки, сприйняття, емоції, із якими стикається людина в денному житті, були б присутні уві сні: певна тотожність і співвіднесеність є необхідними [3].

Під час повсякденного життя у людини виникає чимало думок, які є безпосередньо пов'язаними одна з одною. Ці думки випливають у сновидіння та переховуються за ними. Саме тут людина знаходить усі властивості, які настільки високо цінуємо в своїх остереженнях і думках і які характеризують їх, у більшості випадків вони виникають з денної роботи. Також вони можуть тривати непомітно для свідомості і в період засипання постати в готовому вигляді. Найскладніша розумова діяльність можлива без участі свідомості. Утім, це відомо з психоаналізу будь-якого істерика або особи, яка страждає нав'язливими уявленнями [4].

Сновидіння дуже необхідні організму. Дані експериментів засвідчують, що люди, які не бачать сни, є більш дратівливими, тривожними, не можуть зосередитися на важливих справах. Однак, деякі люди стверджують, що їм зовсім не сняться сни, або набагато рідше, ніж іншим. Насправді це не так, вони просто їх швидко забувають [1].

У книзі Рейнуотер Д. «Про сни» авторка наводить так звану установку на запам'ятовування сновидінь. Для цього потрібно увійти в діалог із «відсутніми сновидіннями», а саме записувати всі сни в спеціальний заздалегідь підготовлений на ранок щоденник. Необхідно просто виконати це, записати, щоб нічого не завадило і не відволікало. У цій книзі описано також технологію виконання вправи під назвою «Діалог із відсутнім сном»: «Спочатку зверніться до зниклого сну. Скажіть йому, що ви думаєте з приводу того, що не можете його згадати. Скажіть йому, чого ви від нього хочете. Побудьте в ролі сну. Можливо, вам захочеться виправдовуватися, звинувачувати сплячого, сказати йому, що він сам не хоче вас (сон) пам'ятати тощо. Нехай розмова відбувається як йдеться, а ви змініть кілька разів ролі». Існують методики згадування сну, коли людина має сконцентруватися на своїх почуттях, бажаннях, а найважливіше – на правильному їх вираженні та формулюванні [1].

Таким чином, людина не може існувати без сну та сновидінь, це певною мірою є її потребою і необхідністю у враженнях. Образний ряд сновидінь формується з об'єктів, які вже є в пам'яті, відносини із зовнішньою реальністю і простором сновидіння формуються на рівні відчуттів. У роботі розглянуто вправи та методики для кращого запам'ятовування сновидінь або їх згадування. Важливими є внутрішні почуття й емоції людини, на яких необхідно сконцентруватися для отримання кращого результату.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Малюкіна А. О.

Література: 1. Рейнуотер Д. О снах // Астропсихологический центр «Aquarun». URL: http://www.aquarun.ru/psih/son/son11.html. **2.** Авакумов С. В. Психология сноведения. *Ученые записки университета им. П. Ф. Лесгафта.* 2005. № 5 (39). С. 3–7. **3.** Малкольм Н. Состояние сна // Астропсихологический центр «Aquarun». URL: http://www.aquarun.ru/psih/son/son6.html. **4.** Фрейд З. Толкование сновидений // Астропсихологический центр «Aquarun». URL: http://www.aquarun.ru/psih/son/son1.html.

СУТНІСТЬ І МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.717.330

Христенко А. М.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто погляди вітчизняних і зарубіжних науковців щодо сутності поняття планування грошових потоків підприємства. Запропоновано узагальнене визначення поняття планування грошових потоків із урахуванням специфіки та характеристик грошових потоків, що виявлені в результаті аналізу досліджень.*

Ключові слова: *підприємство, організація, розрахунки, грошові потоки, оптимізація, планування грошових потоків.*

Аннотация. *Рассмотрены взгляды отечественных и зарубежных ученых на сущность понятия планирования денежных потоков предприятия. Предложено обобщенное определение понятия планирования денежных потоков с учетом специфики и характеристик денежных потоков, выявленных в результате анализа исследований.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, расчеты, денежные потоки, оптимизация, планирование денежных потоков.*

Annotation. *The views of domestic and foreign scientists on the essence of the concept of planning the company's cash flows are considered. A generalized definition of the concept of cash flow planning is proposed taking into account the specifics and characteristics of cash flows identified as a result of the analysis of research.*

Keywords: *enterprise, organization, calculations, cash flows, optimization, cash flow planning.*

Для сучасного етапу розвитку економіки характерною є нестабільність ринкових умов, тому перед підприємствами постає проблема пошуку методів ефективного управління фінансами. Одним із таких методів є управління грошовими потоками. Основне місце в управлінні грошовими потоками посідає їх планування. Тому важливо розкрити сутність планування управління грошовими потоками як окремого елемента облікової політики підприємства із урахуванням специфіки їх діяльності.

Дослідженням методологічних і організаційних аспектів фінансового планування та планування управління грошовими потоками займалися зарубіжні та вітчизняні науковці, серед них Болт Г., Ворст І., Тейлор А., Бернстайн *Л.*, Ченг Ф., Фіннерті *Д.*, Бляхман *Л.*, Гальчинський А., Ковальчук Т., Косова Т., *Лисицький* В., *Лютий* І., Міщенко В., Петрик О., Терещенко О., Турило А., Яловий Г., Ярошенко Ф. та ін. На сьогодні існує теоретичне підґрунтя сутності поняття планування управління грошовими потоками на підприємстві, але за умов стрімкого розвитку традиційні підходи до планування управління грошовими потоками потребують модернізації.

Метою написання статті є визначення сутності планування грошових потоків, а також упровадження трансформованих методів організації управління фінансовими ресурсами підприємства. У процесі дослідження використано методи аналізу та синтезу, порівняльного аналізу й узагальнення.

Дослідженню планування управління грошовими потоками приділили увагу чимало науковців, їх підходи до визначення сутності поняття «планування грошових потоків» подано в табл. 1 [1–7].

Таблиця 1

Підходи вітчизняних і зарубіжних науковців до визначення сутності поняття «планування грошових потоків»

Автор	Визначення
1	2
Герчикова І. [1]	Планування грошових потоків – це процес, що триває до завершення планованого комплексу операцій
Бабич І. [2]	Планування – це процес розробки й подальшого контролю над ходом реалізації створення плану, розвитку й функціонування підприємства
Тарасюк Г. [3]	Планування – це процес перетворення цілей підприємства в прогнози та плани, процес визначення пріоритетів, засобів і методів їх досягнення

© Христенко А. М., 2017

Закінчення табл. 1

1	2
Новіков Б. [4]	Планування – це процес формування місії та цілей організації, вибору специфічних стратегій для визначення й отримання необхідних ресурсів для забезпечення ефективної роботи
Поддєрьогін А. [5]	Планування грошових потоків дає можливість визначити джерела капіталу й оцінити його використання в наступному періоді
Крамаренко Г. [6]	Планування грошових потоків полягає у визначенні можливих джерел надходження коштів і напрямів їх витрат
Коротаєва Н. [7]	Планування – це елемент управління грошовими потоками діяльності підприємства, що полягає у формуванні стратегічних, тактичних та оперативних планів їх раціонального використання

Критичний огляд підходів науковців до визначення сутності поняття «планування грошових потоків» засвідчує, що єдиного загальноприйнятого визначення не існує, кожне наведене визначення являє низку суперечливих характеристик і не описує особливості поняття. Вважаємо, що плануванням грошових потоків є процес, спрямований на операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, об'єктом якого є грошові потоки, розробки планів і планових показників перспективного розвитку грошових потоків підприємства. На основі розглянутих сутнісних характеристик поняття планування грошових потоків підприємства пропонується визначати як процес розробки системи планів і планових показників щодо формування грошових потоків підприємства з усіх видів його діяльності для досягнення встановлених цілей розвитку та забезпечення ефективного функціонування підприємства, основним кінцевим результатом якого є показник динаміки чистого грошового потоку.

Щодо практичного аспекту планування грошових потоків підприємства, зазвичай використовують методи оцінювання руху грошових потоків (табл. 2) [4–7]. Аналіз грошових потоків здійснюють по підприємству в цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності й центрів відповідальності. У процесі аналізу руху грошових коштів використовують прямий і непрямий методи. Прямий метод є спрямованим на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному періоді. Непрямий метод з аналітичної точки зору дає змогу пояснити причини розбіжностей між фінансовими результатами і вільними залишками готівки.

Таблиця 2

Переваги та недоліки методів оцінювання руху грошових потоків

Методи	Переваги	Недоліки
Прямий	1. Дає змогу отримати інформацію про структуру поточних надходжень грошових коштів і реальних виплат підприємства. 2. Є придатним для потреб короткострокового фінансового періоду. 3. Позбавлений неточностей	1. Складно виділити грошові потоки від операційної діяльності всередині окремих підрозділів підприємства, які не перебувають на окремому балансі. 2. Підприємства не мають можливості виявити причини проблем в утворенні грошових потоків
Непрямий	1. Дає змогу простежити перетворення чистого прибутку на чистий грошовий потік від операційної діяльності. 2. Наявні методи ведення обліку є спрямованими на застосування принципу нарахувань доходів і витрат. 3. Приблизний звіт може бути складений на підставі річної звітності підприємства	1.Значна трудомісткість складання. 2. Надходження грошових коштів у вигляді виручки від реалізації та поточні грошові витрати на операційну діяльність виявляються поза увагою

За сучасних економічних умов непрямий метод аналізу набуває все більшого поширення, чим і зумовлено актуальність подальшої розробки конкретних практичних аспектів його організації.

Наступним важливим етапом після проведення аналізу грошових потоків підприємства є вибір моделі оптимізації фінансових потоків для вибору стратегії ефективного менеджменту підприємства [6].

Залежно від виду діяльності підприємства існують різні методи оптимізації грошових потоків (рис. 1) [6; 7].

Отже, для ефективного управління грошовими потоками необхідно визначитися із сутністю понять «грошовий потік» і «планування грошових потоків» із урахуванням специфіки діяльності підприємства, обрати метод аналізу актуального стану фінансових потоків, на підставі отриманих результатів обрати метод оптимізації грошових потоків [7].

Таким чином, грошові надходження підприємства відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. У сучасній економічній ситуації слід постійно підтримувати рівновагу потоків виплат і надходжень із урахуванням резервів платіжних засобів для забезпечення ефективної діяльності підприємства як у поточному, так і в перспективному періоді.

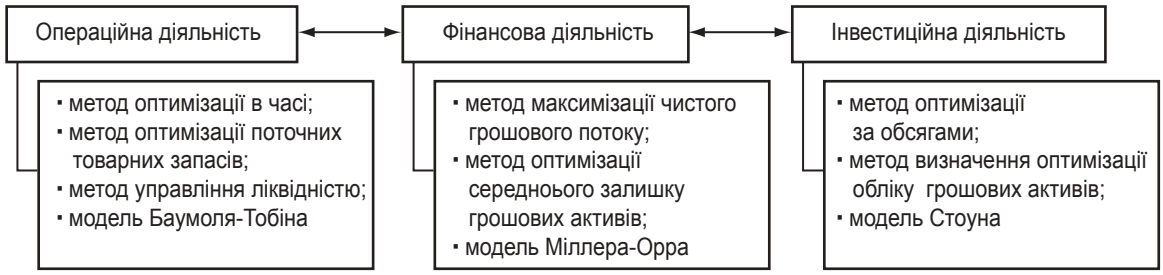

Рис. 1. **Методи оптимізації грошових потоків**

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Герчикова И. Н. Менеджмент: учебное пособие. М.: Юнити-Дана, 2010. 512 с. **2.** Бабич Т. Н., Кузьбожев Е. Н. Планирование на предприятии: учебное пособие. М.: Кнорус, 2005. 336 с. **3.** Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Каравела, 2003. 432 с. **4.** Новіков Б. В., Сініок Г. Ф., Круш П. В. Основи адміністративного управління: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2004. 560 с. **5.** Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент. Київ: КНЕУ, 2005. 536 с. **6.** Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2006. 520 с. **7.** Коротаева Н. В. Системы и методы планирования денежных потоков на предприятии. *Объединенный научный журнал.* 2005. № 35. С. 71–79.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

УДК 657.1

Худокормова А. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Класифіковано методи обліку активів з точки зору впливу на прибуток підприємства. Досліджено порядок формування облікової політики підприємства щодо необоротних активів. Узагальнено підходи до визначення термінів корисного використання об'єктів, ліквідаційної вартості та методів нарахування амортизації як ключових елементів облікової політики.*

Ключові слова: *підприємство, організація, активи, облік, політика, облікова політика, необоротні активи, прибуток, амортизація.*

Аннотация. *Классифицированы методы учета активов с точки зрения влияния на прибыль предприятия. Исследован порядок формирования учетной политики предприятия касательно внеоборотных активов. Обобщены подходы к определению сроков полезного использования объектов, ликвидационной стоимости и методов начисления амортизации как ключевых элементов учетной политики.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, активы, учет, политика, учетная политика, внеоборотные активы, прибыль, амортизация.*

© Худокормова А. О., 2017

Annotation. *Classification of methods of accounting for assets in terms of impact on the profit of the enterprise. The procedure for forming the accounting policy of the enterprise for non-current assets is investigated. The approaches to the determination of the useful life of the objects, the liquidation value and the methods for calculating depreciation as key elements of the accounting policy are summarized.*

Keywords: *enterprise, organization, assets, accounting, policy, accounting policy, non-current assets, profit, depreciation.*

Сучасні умови господарювання передбачають існування альтернатив щодо методів, процедур і принципів ведення обліку. Для ефективного управління необоротними активами необхідною є облікова система, яка базується на виваженій обліковій політиці, що є конституцією економічного суб'єкта і дозволяє змоделювати обліковий процес із урахуванням стратегії його розвитку.

Теоретичні, методичні та організаційні питання щодо формування облікової політики підприємства в системі управління необоротними активами нині залишаються актуальними та недостатньо дослідженими. Актуальність теми полягає в тому, що розробці облікової політики в системі управління необоротними активами слід приділяти особливу увагу, оскільки від раціонального використання необоротних активів залежать показники реалізації товарів, їх собівартість, продуктивність праці, прибуток, рентабельність, фінансовий стан підприємства тощо.

Розробці облікової політики підприємства в системі управління необоротними активами присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у розробку теорії та практики цього питання зробили Верига Ю. А., Зінкевич О. В., Карпушенко М. Ю., Наумчук О. А., Садовська І. Б., Яцунська О. С. та ін.

Основними законодавчими актами України, які регламентують облікову політику, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» та ін.

Метою написання статті є дослідження теоретичних, методичних та організаційних аспектів облікової політики підприємства в системі управління необоротним активами.

Необоротні активи посідають одне із значущих місць серед усіх активів підприємства. Такі об'єкти беруть безпосередню участь як у процесі виробництва, так і у задоволенні адміністративних потреб. У зв'язку із цим виникає необхідність чіткого визначення їх складу та структури для того чи іншого підприємства, у тій чи іншій сфері економічної діяльності.

Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку визначено принципи, методи та процедури, які:

– наведено в кількох варіантах, тобто підприємство має право вибору одного з альтернативних варіантів;

– наведено в одному варіанті, при цьому підприємство може уточнювати деякі процедури, які у стандартах не конкретизовано [3].

Вибір підприємством того чи іншого методу залежить від виду його діяльності та стратегічних цілей щодо розміру прибутку. З точки зору впливу на прибуток методи обліку активів доцільно розподіляти на дві категорії (рис. 1) [1].

Рис. 1. **Класифікація методів обліку активів з точки зору впливу на прибуток підприємства**

Для обліку необоротних активів у обліковій політиці визначають вартісні критерії основних засобів і малоцінних необоротних матеріальних активів, метод амортизації, переоцінку, критерії розмежування інвестиційної та операційної нерухомості, особливості обліку інвестиційної нерухомості.

Необоротні активи мають властивість переносити свою вартість на готову продукцію, виготовлювану за допомогою перших як засобів і предметів праці (виробництва), через амортизацію і розподіл останньої через загальновиробничі витрати.

Виходячи з цього, виникає необхідність уже з перших днів існування підприємства чітко визначити розділи облікової політики з приводу формування первісної вартості об'єктів необоротних активів, що, у свою чергу, безпосередньо залежить від шляхів надходження останніх на підприємство.

Первісна вартість як елемент облікової політики з приводу необоротних активів складається із витрат, які умовно можна поділити на три групи: витрати, що є пов'язаними з їх надходженням; суми податків і зборів, сплачувані до бюджету; інші витрати, що є пов'язаними з доведенням об'єктів до стану, придатного для використання [4].

Міжнародна практика щодо процесу нарахування амортизації показує, що прогресивним підходом є поділ необоротних активів на групи з визначенням строків корисного використання. Визначення морального зношення об'єкта є пріоритетним порівняно з фізичним зношенням у питанні встановлення строку корисного використання необоротного активу. Якщо прогнозування з приводу того чи іншого об'єкта або економічний досвід його використання дає змогу визначити похибку у формуванні строків корисного використання необоротних активів, виникає необхідність їх коригування або ж установлення ліквідаційної вартості на рівні, що є вищим від нуля, якщо в кінці строку корисного використання об'єкт ще матиме певну споживчу цінність [2].

Ліквідаційна вартість також є невід'ємним елементом формування облікової політики у складі необоротних активів. Найчастіше наприкінці строку їх корисного використання залишаються або ж придатні для обліку й подальшого залучення до процесу виробництва деталі, або ж брухт, у процесі реалізації якого можна отримати певні економічні вигоди, якщо не збитки, через високу вартість робіт з утилізації. Для визначення засад формування ліквідаційної вартості можна скористатися такими методами:

– залучити фахівців, які б визначили ліквідаційну вартість;

– установити ліквідаційну вартість на рівні вартості подібного активу, строк корисного використання якого вже закінчився, а також використовуваного за умов, подібних до тих, за яких експлуатуватиметься даний актив;

– установити відсоток від первісної вартості, що і буде визначати ліквідаційну;

– установити ліквідаційну вартість на рівні вартості активів, які можна буде реалізувати наприкінці строку корисного використання об'єкта, після його ліквідації [3].

Первісна та ліквідаційна вартість, а також термін корисного використання є головними складовими під час визначення методів амортизації для різних груп необоротних активів. Обираючи метод нарахування амортизації, слід звернути увагу на диференціацію за різними об'єктами. Універсальним вважають прямолінійний метод, але тільки якщо можна передбачити, що знос об'єкта буде рівномірним, або ж існують певні труднощі з його визначенням. Цей метод є надзвичайно простим у застосуванні, але до його недоліків слід віднести нерівномірну ефективність функціонування необоротних активів у різні роки експлуатації, а також те, що за його застосування не враховується фактор морального старіння. Для об'єктів, знос у яких відбувається найбільше в перші роки експлуатації, доцільніше використовувати прискорені методи нарахування амортизації. При цьому значну частину вартості активу списують протягом перших років експлуатації. Ураховуючи те, що ефективність таких об'єктів із часом спадає, а отже, зростають витрати на їх ремонт, обрані методи дають змогу вирівняти щорічні відрахування на утримання таких об'єктів. Однією з провідних переваг прискорених методів нарахування амортизації є зменшення суми оподатковуваного прибутку [3].

Ще одним невід'ємним елементом облікової політики є переоцінка необоротних активів. Її проводять за умови, що залишкова вартість об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Отже, за хибної оцінки необоротних активів керівництво підприємства може створити недоцільний подальший план розвитку, і отримати через це непередбачувані збитки. Щоб уникнути подібних ситуацій, слід чітко визначити засади переоцінки необоротних активів на підприємстві. Виділяють основні, найважливіші, аспекти, за досягнення яких слід проводити переоцінку: подолання порогу суттєвості для переоцінки, що встановлюється підприємством на підставі рішення й акта оцінки необоротних активів [4].

Таким чином, ефективність управління підприємством і стратегія його розвитку у перспективі в цілому залежать від розробки адекватної облікової політики, яка визначає ідеологію економіки суб'єкта господарювання, сприяє підсиленню обліково-аналітичних функцій бухгалтерського обліку. Формування облікової політики в частині необоротних активів має важливе значення для організації ефективної системи управління підприємством, а тому її елементи мають обиратися зважено. Обґрунтований вибір складових облікової політики сприятиме підвищенню рівня достовірності та корисності обліково-економічної інформації, дасть змогу підприємству ефективніше здійснювати фінансово-господарську діяльність. Формування законодавчо раціональної та економічно обґрунтованої облікової політики ще на етапах зародження підприємства може спростити завдання з налагодження облікових процесів, сприятиме ефективному веденню обліку необоротних активів. Подальший розвиток цього питання потребує вивчення облікової політики як механізму управління необоротними активами для інформаційного забезпечення як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Пасічник І. Ю.

Література: 1. Карпушенко М. Ю. Облікова політика підприємства: конспект лекцій. Харків: ХНАМГ, 2011. 55 с. **2.** Чернишенко Я. Г. Формування облікової політики підприємства в частині основних засобів. *Молодий вчений.* 2016. № 3. С. 229–233. **3.** Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. 380 с. **4.** Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2015. 310 с.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 658.15:005

Ценко О. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету консалтингу і міжнародного бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто визначення сутності поняття «управління витратами» сучасними вітчизняними науковцями, проведено його критичний аналіз. Визначено мету запровадження керівниками системи управління витратами на підприємстві. Обґрунтовано роль і значення управління витратами в основній діяльності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, управління, витрати, управління витратами, система управління, оптимізація витрат.*

Аннотация. *Рассмотрены определения сущности понятия «управление затратами» современными отечественными учеными, проведен их критический анализ. Определены цели внедрения руководителями системы управления затратами на предприятии. Обоснованы роль и значение управления затратами в основной деятельности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, управление, расходы, управление затратами, система управления, оптимизация расходов.*

Annotation. *The definitions of the essence of the concept of «cost management» of modern domestic scientists are considered, and their critical analysis is carried out. The goals of the introduction by the managers of the cost management system at the enterprise are determined. The role and importance of cost management in the main activity of the enterprise are justified.*

Keywords: *enterprise, organization, management, expenses, cost management, management system, cost optimization.*

Нестабільна ситуація та процеси змін у економіці не тільки нашої країни, але й усього світу сприяють її спаду, скороченню обсягів виробництва продукції (робіт, послуг), а також попиту на неї, що прямо впливає на ефективність діяльності підприємства. Вагоме значення за таких умов відіграє управлінська складова. Тому для нормального функціонування підприємства, метою якого є отримання економічних вигід, необхідно встановити контроль за витратами підприємства. Такий контроль з боку підприємства має бути втілений у розробці системи управління витратами.

Світовий досвід і дослідження науковців засвідчують, що більшість сучасних підприємств не в змозі самостійно та своєчасно реагувати на негативні впливи ззовні й усередині самого підприємства; такі фактори прямо впливають на оптимізацію витрат і ефективність його діяльності.

Метою написання статті є розкриття сутності та ролі управління витратами підприємства.

© Ценко О. В., 2017

Дослідженням питань організації управління витратами займалися Бутинець Ф., Голов С., Гордієнко В., Давидович І., Лабунська С., Пилипенко А., Писарчук О., Турило А., Цал-Цалко Ю. та ін. Економісти по-різному трактують сутність поняття «управління витратами», не існує єдиної загальноприйнятої точки зору стосовно цього питання (табл. 1) [1; 2].

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «управління витратами»

Автор	Визначення
Пилипенко А. [2]	Система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, заснована на використанні об'єктивних економічних законів відносно формування й регулювання витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів і капіталу підприємства в різних видах його діяльності відповідно до стратегічних і поточних цілей розвитку
Турило А.	Процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства
Непочатенко О.	Контроль за процесом формування, розподілу та використання витрат підприємства в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності
Давидович І.	Динамічний процес, який передбачає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства через виконання всіх функцій, властивих управлінню будь-яким об'єктом
Голов С. [1]	Специфічна функція управління, яка забезпечує планування, організацію, мотивацію, контроль і регулювання витрат діяльності; принципово нова система, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати
Грещак М.	Взаємопов'язаний комплекс робіт, що формують коригуючі впливи на процес здійснення витрат у процесі господарської діяльності підприємства, спрямовані на досягнення оптимального рівня (у межах допустимих відхилень) витрат у всіх підсистемах підприємства за виконання в них будь-яких робіт
Ковтун С., Ткачук Н., Савлук С.	Запровадження конкретних заходів з оптимізації співвідношення «затрати–результат», що забезпечує досягнення підпорядкованих цілей шляхом регулювання процесів господарської діяльності
Крушельницька О.	Система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів
Христенко Л., Мозговий Р.	Система, керований блок (суб'єкт управління) якої спрямовано на послідовну реалізацію функцій управління витратами за допомогою певних методів, що дозволяють регулювати впливи й управляти процесами формування витрат для оптимізації їх структури та рівня

Отже, науковці, як правило, дотримуються системного або процесного критерію, наголошують на вагомому зв'язку витрат і позитивного економічного результату підприємства [1; 2]. Дотримуємося такої самої точки зору, адже аналізуючи діяльність підприємства, слід пам'ятати, що виробничий процес є перетворенням витрат на результат, на який є спрямованою діяльність підприємства.

Метою управління витратами є покращення ефективності роботи підприємства шляхом упровадження заходів, які б сприяли економії ресурсів підприємства (матеріальних, трудових та ін.), але які б максимально використовувалися. Науковець Юзва Р. зауважує, що такі заходи мають упроваджуватися за умови збереження чи підвищення якості продукції (робіт і послуг) [3].

Важливу роль у організації управління витратами відіграє внутрішня політика підприємства та правильно сформована система управління. Під управлінням витратами розуміють створення загальної, чітко функціонуючої системи з певними цільовими настановами та взаємопов'язаними елементами [4]. Науковець Єгоркіна Т. у своїй праці стверджує, що система управління є низкою дій задля досягнення головної цілі – оптимізація витрат. Під оптимізацією витрат розуміють їх зменшення за умови, що це не впливає на якість кінцевого продукту [5].

Таким чином, розвиток сучасних вітчизняних підприємств гальмують недосконалість або відсутність якісно розробленої для певного підприємства системи управлінського обліку, а також системи управління витратами. Саме від рівня витрат та їх динаміки залежить фінансовий результат підприємства. Для кожного підприємства важливою є організація управління витратами, яка б позитивно впливала на розмір і рівень витрат, а також була спрямована на встановлення оптимального рівня витрат відносно прибутку.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Писарчук О. В.

Література: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2003. 704 с. **2.** Пилипенко А. А., Дзьобко І. П., Писарчук О. В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх

об'єднань: монографія/за заг. ред. А. А. Пилипенка. Харків: ХНЕУ, 2011. 344 с. **3.** Юзва Р. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.09. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 20 с. **4.** Шутько Т. І. Економічна сутність управління витратами підприємства. *Ефективна економіка.* 2014. № 12. С. 81–86. **5.** Єгоркіна Т. О. Економічні аспекти діяльності підприємств: дис. … канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2009. 212 с.

РІЧНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657

Черкашина В. Г.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано значення складання річної фінансової звітності підприємства за сучасних умов. Визначено сутність, зміст, призначення фінансової звітності та вимоги до її складання. Конкретизовано нормативно-правове регулювання формування річної фінансової звітності.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, звітність, облік, фінансова звітність, бухгалтерський облік, баланс, звітний період, фінансові результати.*

Аннотация. *Проанализировано значение составления годовой финансовой отчетности предприятия в современных условиях. Определены сущность, содержание, назначение финансовой отчетности и требования к ее составлению. Конкретизировано нормативно-правовое регулирование формирования годовой финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, отчетность, учет, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, баланс, отчетный период, финансовые результаты.*

Annotation. *The importance of compiling the annual financial statements of the enterprise in modern conditions is analyzed. The essence, content, purpose of financial statements and requirements for its compilation are determined. The regulatory and legal regulation of the formation of the annual financial statements is specified.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, reporting, accounting, financial reporting, balance sheet, reporting period, financial results.*

За сучасних економічних умов спостерігається значне зростання ролі річної фінансової звітності як найважливішого показника, що характеризує господарсько-фінансову діяльність підприємства за попередній рік.

Звітність є невід'ємним елементом системи бухгалтерського обліку, завершальним етапом облікового процесу. Дані фінансової звітності використовують зовнішні користувачі для оцінки ефективності діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень. На сьогодні організації в обов'язковому порядку складають і подають річну фінансову звітність.

Дослідженням сутності та порядку складання фінансової звітності займалися Вахрамєєв І. В., Гетьман В. Г., Козлова О. П., Подільський В. І., Шеремет А. Д. та ін. Проблемні питання щодо складання фінансової звітності в різні часи вивчали вітчизняні науковці-економісти, серед них Букало Н. А., Губарик О. М., Голов С. Ф., Грушко В. І. та ін. Незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, важливим є подальше вивчення особливостей організації складання фінансової звітності на сучасних вітчизняних підприємствах.

Метою написання статті є визначення сутності річної фінансової звітності, а також основних вимог до порядку її складання.

© Черкашина В. Г., 2017

Для досягнення поставленої мети слід:

– вивчити теоретичні основи складання річної фінансової звітності як інформаційної бази *для* обґрунтування рішень різними групами зацікавлених користувачів;

– проаналізувати положення нормативної бази та вимоги до складання цієї звітності.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансову звітність визначено як бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Якщо розглядати питання щодо складання та подання фінансової звітності, слід визначитися, хто зобов'язаний її подавати. Відповідно до ст. 2 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансову звітність подають:

– усі юридичні особи, створені відповідно до законодавства України, незалежно від організаційно-правової форми господарювання і форми власності;

– представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності [1].

Розглянемо, кому підприємства подають річну фінансову звітність. Коло користувачів фінансової звітності визначено ст. 14 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (рис. 1) [1].

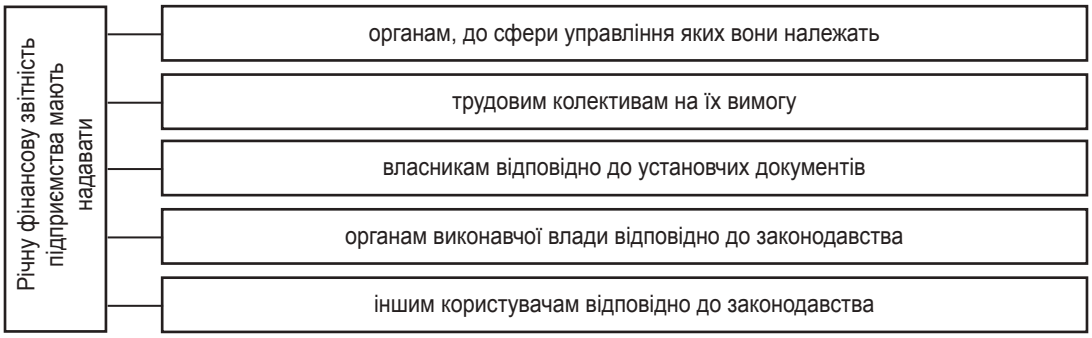

Рис. 1. **Користувачі річної фінансової звітності**

Звітним періодом *для* складання річної фінансової звітності є календарний рік. Інший звітний період передбачено ч. 2 ст. 13 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» *для* новостворених підприємств. *Для* них перший звітний період може бути менше 12 місяців, але не перевищувати15 місяців.

Складовими річної фінансової звітності є:

– баланс;

– звіт про фінансові результати;

– звіт про рух грошових коштів;

– звіт про власний капітал;

– примітки до річної фінансової звітності;

– додаток до фінансової звітності «Інформація за сегментами» [1].

Право на складання скороченої фінансової звітності надано суб'єктам малого підприємництва і представництвам іноземних суб'єктів господарської діяльності. Вони складають тільки дві форми звітності: баланс і звіт про фінансові результати.

Що стосується спрощеної фінансової звітності, її мають право складати суб'єкти мікропідприємництва та юридичні особи, які ведуть спрощений бухгалтерський облік відповідно до податкового законодавства.

Отже, склад фінансової звітності залежить від того, до якої категорії належить підприємство [3].

Вимоги до складання річної фінансової звітності описано в НП(С)БО 1. Цей стандарт поширюється як на звичайні підприємства, так і на суб'єкти малого підприємництва.

Фінансову звітність складають у грошовій одиниці України – гривні. Це також стосується підприємств, які застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Усі підприємства заповнюють форми фінансової звітності в тисячах гривень без десяткових знаків. Винятком є розділ «Розрахунок показників прибутковості акцій», де грошові показники наводять у гривнях із копійками. Скорочену та спрощену фінансову звітність заповнюють у тисячах гривень з одним десятковим знаком [4].

Під час складання цього документа не можна згортати статті активів і зобов'язань, доходів і витрат, крім випадків, передбачених П(С)БО або МСФЗ. Перед складанням річної фінансової звітності підприємство має провес-

ти інвентаризацію активів і зобов'язань, результати якої підтверджуватимуть показники звітності. Підписувати фінансову звітність мають керівник і бухгалтер підприємства.

За порушення вимог до складання та подання річної фінансової звітності передбачено адміністративну відповідальність. Згідно з «Кодексом України про адміністративні правопорушення» (ст. 164) внесення неправдивих відомостей до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій, перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні перевірок карається штрафом від 8 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Якщо на особу, на яку накладено штраф, протягом року вже було накладено адміністративне стягнення, її буде покарано штрафом від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Таким чином, річна фінансова звітність є одним з істотних елементів бухгалтерського обліку. Завдяки їй можна дізнатися про всі зміни, що відбуваються з активами і зобов'язаннями, доходами та витратами підприємства. У процесі її складання слід дотримуватися певних вимог для забезпечення правдивості та корисності показників фінансової звітності. Річна фінансова звітність є основною інформаційною базою фінансового аналізу. Складовими фінансової звітності є шість форм залежно від того, до якої категорії належить підприємство. За порушення вимог до складання та подання фінансової звітності передбачено адміністративну відповідальність. Запровадження всіх цих заходів має сприяти тому, щоб внутрішнім і зовнішнім користувачам надавалася лише належним чином оформлена достовірна річна фінансова звітність, а вони мали можливість правильно її проаналізувати для остаточного прийняття рішення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14. **2.** Годовая финансовая отчетность // Аудит. Консалтинговое бюро. URL: http://tak-audit.com.ua/material/526-godovaya-finansovaya-otchetnost. **3.** Вороная Н., Чернышова Н. Годовая финотчетность: основные требования. *Налоги и бухгалтерский учет.* 2017. № 6. С. 8–12. **4.** Лабинцев Н. Т. Управленческий учет трансакционных издержек. *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.* 2016. № 2. С. 18–21. **5.** Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657.1

Чернобровкіна А. А.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено роль і значення бухгалтерської (фінансової) звітності на підприємстві, проаналізовано зміст звітної інформації. Розроблено рекомендації стосовно прийняття оперативних управлінських рішень для формування фінансових ресурсів і активів та поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, звітність, облік, бухгалтерський облік, бухгалтерська звітність, фінансова звітність, фінансовий стан, баланс, інвестори, постачальники, акціонери.*

© Чернобровкіна А. А., 2017

Аннотация. *Определены роль и значение бухгалтерской (финансовой) отчетности на предприятии, проанализировано содержание отчетной информации. Разработаны рекомендации относительно принятия оперативных управленческих решений для формирования финансовых ресурсов и активов и улучшения финансово-хозяйственной деятельности предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, отчетность, учет, бухгалтерский учет, бухгалтерская отчетность, финансовая отчетность, финансовое состояние, баланс, инвесторы, поставщики, акционеры.*

Annotation. *The role and importance of the accounting (financial) reporting at the enterprise are determined, the content of the reporting information is analyzed. The recommendations on the adoption of operational management decisions for the formation of financial resources and assets and improve the financial and economic activities of the enterprise.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, reporting, accounting, financial statements, financial statements, financial condition, balance sheet, investors, suppliers, shareholders.*

Для ефективного управління підприємницькими структурами важливими є наявність у менеджерів необхідної інформації та вміння нею користуватися. Інформацію слід відповідним чином обробити, зробити правильні висновки, а також використовувати їх для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності виробництва.

Дослідженням ролі бухгалтерської звітності в управлінні підприємством займалися Селезньова М. М., Волчков С. А., Єфімова О. В. та ін.

Метою написання статті є аналіз характеру звітної інформації, а також визначення ролі бухгалтерської (фінансової) звітності на сучасному вітчизняному підприємстві.

Кожний працівник, який займається аналізом фінансово-господарської діяльності підприємства, а також користується даними фінансової звітності, має вміти читати й аналізувати бухгалтерський баланс та інші форми, знатися на їх статтях, володіти економічними категоріями та показниками, а також формулювати висновки та розробляти рекомендації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Інвесторів, у тому числі потенційних власників, цікавить оцінка ризику та прибутковості здійснюваних і передбачуваних інвестицій, здатність підприємства генерувати прибуток і виплачувати дивіденди. Постачальників і підрядників цікавить, чи зможе підприємство своєчасно розрахуватися з ними за своїми зобов'язаннями, тобто ліквідність балансу і фінансова стійкість як фактор стабільності партнера. Покупці та замовники зацікавлені в інформації про надійність наявних ділових зв'язків і перспективи їх подальшого розвитку. Працівники зацікавлені в інформації про прибутковість і стабільність підприємства як роботодавця, оскільки вони прагнуть мати гарантоване робоче місце й оплату своєї праці. Акціонерів, власників підприємства цікавить також розмір дивідендів, прибутковість підприємства в майбутньому, його ліквідність і фінансова стійкість з точки зору ризикованості вкладеного капіталу. Інформація бухгалтерської звітності є основою для прийняття рішень з інвестиційної, фінансової та операційної діяльності.

Внутрішній аналіз є спрямованим на прогнозування розширення виробничої діяльності, вибору джерел і можливості залучення інвестицій в ті чи інші активи, збереження ліквідності підприємства або ймовірності його банкрутства. Сама бухгалтерська (фінансова) звітність може бути оцінкою роботи менеджерів: за коефіцієнтами, що характеризують фінансовий стан, зовнішні користувачі можуть судити про роботу менеджерів. Крім того, саме підприємство зацікавлене в надійних партнерах і звертається до їх звітності та звітності майбутніх потенційних контрагентів [1].

Бухгалтерська (фінансова) звітність – це система показників, що відображають майновий і фінансовий стан підприємства на звітну дату, а також фінансові результати діяльності підприємства за звітний період. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів суб'єкта господарювання.

Бухгалтерська звітність має давати достовірне й повне уявлення про майновий і фінансовий стан організації, його зміни, а також фінансові результати діяльності. Складовими бухгалтерської звітності організацій (за винятком бюджетних) є:

– бухгалтерський баланс;

– звіт про прибутки та збитки;

– додатки до них, зокрема звіт про рух грошових коштів, додаток до бухгалтерського балансу й інших звітів, передбачених нормативними актами системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку;

– пояснювальна записка;

– аудиторський висновок, що підтверджує достовірність бухгалтерської звітності організації, якщо вона відповідно до законодавства підлягає обов'язковому аудиту [2].

Подана у фінансовій (бухгалтерській) звітності інформація є дуже важливою для оцінки стану фінансових ресурсів, раціонального їх розміщення, ефективності використання, збереження та примноження власних оборотних і основних засобів, досягнутих результатів, а також правильності та своєчасності сплати податків до державного бюджету.

У більшості випадків керівники підприємств повністю довіряють об'єктивності звітів працівників бухгалтерії. Фінансова звітність містить Загальні вимоги до фінансової звітності (форма № 1), Баланс (форма № 2), Звіт про фінансові результати (форма № 3), Звіт про рух грошових коштів (форма № 4), Звіт про власний капітал (форма № 5). Суб'єкти малого підприємництва мають подавати річний фінансовий (бухгалтерський) звіт, що складається з Балансу і Звіту про фінансові результати (ф. № 1-м і ф. № 2-м).

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Баланс суб'єкта господарювання складають наприкінці останнього дня звітного періоду. Проміжну (місячну, квартальну) звітність, що охоплює певний період, складають як наростаючий підсумок з початку звітного року [3].

Основним фінансовим звітом підприємства є бухгалтерський баланс, який дає змогу зробити оцінку істотних ознак його основної діяльності; процедуру оцінки називають читанням балансу.

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. Елементами балансу, що є безпосередньо пов'язаними з визначенням фінансового стану підприємства та змін в ньому, є активи, зобов'язання та власний капітал [4].

Призначення звіту про фінансові результати полягає у визначенні чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Для цього у формі звіту передбачено послідовне зіставлення його статей.

Процес розрахунку прибутку (збитку) звітного періоду може бути розділений на окремі етапи:

– визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

– розрахунок валового прибутку (збитку);

– визначення фінансового результату – прибутку (збитку) від операційної діяльності;

– розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування;

– визначення прибутку (збитку) від звичайної діяльності;

– визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду [3].

Керівник суб'єкта господарювання видає наказ про складання річної звітності. Наказ готує головний бухгалтер разом із керівниками інших функціональних підрозділів: фінансового відділу, планового відділу, відділу праці та заробітної плати. У проекті визначають терміни складання звітності окремими підрозділами, етапи і види робіт зі складання звітності, призначення відповідальних за виконання і виконавців із зазначенням термінів відображення в загальному графіку, а також у графіках за окремими етапами: інвентаризація, складання балансу, окремих форм, приміток до фінансових звітів [5].

Забезпечення користувачів, передусім зовнішніх, повною та достовірною інформацією про фінансовий стан і фінансові результати діяльності господарюючих суб'єктів є найважливішим завданням міжнародних стандартів, відповідно до яких будуються концепції розвитку сучасного бухгалтерського обліку та звітності. На сьогодні в Україні проведена велика робота для побудови якісної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, удосконалення та наближення національних систем обліку й аудиту до міжнародних задля забезпечення користувачів якісною фінансовою інформацією. Звітна інформація не є вичерпною, проте вона є доречною для широкого використання системою управління й суб'єктами господарювання. Необхідність складання та подання бухгалтерської звітності є пов'язаною із важливістю прийняття обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення подальшого підвищення ефективності діяльності, продуктивності праці, максимізації прибутку й поліпшення результатів господарської діяльності в цілому.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Волчков С. А. Оценка финансового состояния предприятия. *Методы менеджмента качества.* 2013. № 3. С. 22–24. **2.** Селезнева М. М. Анализ финансовой отчетности организации: учебное пособие. М.: Юнити-Дана, 2015. 538 с. **3.** Даньків Й. Я., Остап'юк М. Я. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: Знання, 2007. 469 с. **4.** Ефимова А. В. Финансовый анализ. М.: Бухгалтерский учет, 1999. 352 с. **5.** Сопко В. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 578 с.

ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 658.75

Шейка Д. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Доведено, що від кількості й рівня запасів залежать результати комерційної діяльності підприємства. Визначено роль і значення управління запасами для сучасного вітчизняного підприємства, його вплив на витрати на виробництво і реалізацію продукції, а відповідно і на конкурентоспроможність продукції на ринку.*

Ключові слова: *підприємство, організація, торгівля, запаси, управління запасами, фіксований обсяг, фіксований інтервал.*

Аннотация. *Доказано, что от количества и уровня запасов зависят результаты коммерческой деятельности предприятия. Определены роль и значение управления запасами для современного отечественного предприятия, его влияние на затраты на производство и реализацию продукции, а соответственно и на конкурентоспособность продукции на рынке.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, торговля, запасы, управление запасами, фиксированный объем, фиксированный интервал.*

Annotation. *It is proved that the results of the enterprise's commercial activity depend on the quantity and level of reserves. The role and importance of inventory management for a modern domestic enterprise, its influence on the costs of production and sales of products, and, accordingly, on the competitiveness of products in the market are determined.*

Keywords: *enterprise, organization, trade, stocks, inventory management, fixed volume, fixed interval.*

Актуальність цієї теми є зумовленою тим, що, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, сучасні умови потребують постійного аналізу та пошуку нових підходів до управління матеріальними ресурсами, центральне місце в структурі яких належить товарним запасам. Із мінливими умовами сучасного економічного життя пов'язана потреба детальнішого дослідження теоретичних аспектів управління запасами на сучасних вітчизняних торговельних підприємствах.

Дослідженням особливостей управління запасами займалися науковці Скригун Н. В., Олянчук Р. С., Гаген А. А., Олефіренко О. М. та ін. Проблемним питанням залишається відсутність методики управління запасами на вітчизняних підприємствах із урахуванням специфіки їх функціонування.

Метою написання статті є визначення переваг і недоліків систем управління запасами на вітчизняних торговельних підприємствах.

Управління запасами ґрунтується на кількох складових: що замовляти, у яких обсягах, де розміщувати запаси. Саме тому підприємства замовляють більшу кількість товарів або сировини, ніж потрібно на певний момент. Це пов'язано із:

– затримкою та невиконанням умов поставок постачальником, що призводить до неотримання замовлених товарів у встановлені строки;

– ймовірністю отримати товар у неповному обсязі та асортименті, що змушує замовника зберігати більший обсяг різних товарів у себе на складі;

– наданням знижок або пільгових умов при замовленні великих партій товару;

– тим, що витрати (транспортні, накладні) залишаються практично однаковими незалежно від обсягу партії: так, вартість контейнера не залежить від ступеня його завантаженості [1].

Для створення запасів потрібні додаткові фінансові витрати. Через це постійно необхідно скорочувати витрати, при цьому досягаючи балансу між витратою фінансових ресурсів, а також оптимальним обсягом запасів. Управління запасами поділяють на дві системи: з фіксованим інтервалом часу між замовленнями та з фіксованим розміром замовлення. Система з фіксованим інтервалом часу між замовленнями враховує те, що замовлення здійснюються у суворо встановлений час через однаковий проміжок часу. Період замовлення попередньо встановлений та не підлягає зміні, у такому разі регулярно перераховують розмір замовлення.

© Шейка Д. В., 2017

Розмір замовлення формується згідно із принципом заповнення резерву аж до найбільшого бажаного значення. Одержуваний проміжок часу корегують на підставі експертної оцінки, вирахуваній за допомогою формули та розглядають як необхідний для застосування.

До поширених модифікацій головних динамічних концепцій управління запасами належать системи зі встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня і концепція «мінімум – максимум» [2].

У концепції управління запасами з певною періодичністю поповнення запасів аж до постійного рівня замовлення виконуються як планово, так і за критичного рівня запасів. Розмір замовлення визначають згідно із принципом заповнення запасу аж до найбільшого бажаного рівня відповідно до поточного або до порогового рівня запасу. Параметром, що регулярно розраховується, вважають обсяг замовлення. Розрахунок базується на прогнозованому рівні користування аж до етапу надходження замовлення на склад підприємства [3]. Концепція управління запасами «мінімум – максимум» спрямована на те, що замовлення виконуються у фіксовані планові моменти часу, але за умови, що поточний запас у цей період дорівнює або менший певного мінімального (порогового) рівня. Розмір замовлення визначають згідно із принципом поповнення запасу до найбільшого бажаного рівня. Параметром концепції «мінімум – максимум», що регулярно розраховується, також є обсяг замовлення. Розглянувши дві системи з фіксованим інтервалом часу і з фіксованим розміром, можна зробити висновок про наявність переваг (сильних сторін) і недоліків (слабких сторін) цих систем (табл. 1) [3; 4].

Таблиця 1

Переваги та недоліки систем управління запасами на торговельних підприємствах

Система	Переваги	Недоліки
Із фіксованим інтервалом часу між замовленнями	Відсутній постійний контроль наявності запасів на складі	1. Підвищений рівень максимального ступеня запасів. 2. Збільшення витрат на утримання запасів на складах унаслідок збільшення площі під запасами. 3. Недостатня гнучкість господарської діяльності, оскільки підприємство мусить підлаштовуватися під постачальника в обсязі закупівель і замовляти непотрібний на цей момент товар
Із фіксованим розміром замовлення	1. Низький рівень граничного бажаного замовлення. 2. Скорочення витрат на зберігання запасів на складах унаслідок зменшення площі під розміщення запасів	1. Регулярний контроль наявності запасів на складах. 2. Вимога сталості заготівельного періоду

Концепція з фіксованим розміром замовлення вимагає проведення постійного контролю поточних запасів на складі, що призводить до збільшення витрат. Але найбільший бажаний запас у цій концепції завжди буде менше, ніж у системі з фіксованим інтервалом часу між замовленнями. Це сприяє економії витрат щодо запасів на складі за рахунок зменшення площі під запаси [4].

Система з фіксованим інтервалом часу між замовленнями вимагає тільки періодичного контролю рівня запасів, що призводить до завищення рівня найбільшого бажаного запасу порівняно з системою з фіксованим розміром замовлення, однак, зменшує витрати у зв'язку із застосуванням системи.

Застосування тієї чи іншої системи управління запасами залежить від певних факторів:

– якщо витрати на управління запасами суттєвіші та їх можна визначити, слід застосовувати систему з фіксованим розміром замовлення;

– якщо витрати на управління запасами невеликі, слід застосовувати систему з постійним рівнем запасів;

– якщо підприємство-замовник накладає обмеження на найменший обсяг партії, краще застосовувати концепцію з фіксованим розміром замовлення, оскільки простіше один раз відкоригувати встановлений обсяг партії;

– якщо накладаються обмеження на вантажопідйомність автотранспортних засобів, слід застосовувати концепцію з постійним рівнем запасів;

– якщо доставка продукції відбувається у певні терміни, доцільніше застосовувати систему з постійним рівнем запасів [3; 4].

У ситуації, коли необхідною є миттєва реакція на зміни збуту, застосовують системи управління запасами з фіксованим розміром замовлення і «мінімум – максимум». Коли асортимент підприємства складається з різних товарів, і ці товари постачають різні постачальники, застосовують кілька моделей управління запасами.

Таким чином, було визначено переваги та недоліки систем управління запасами на торговельних підприємствах. Поєднання різних моделей управління запасами і додавання до них абсолютно нових ідей сприяють формуванню великої кількості систем управління запасами, які відповідають усім вимогам, що виникають за сучасних умов господарювання. Концепцію з фіксованим інтервалом часу між замовленнями раціонально застосовувати за невеликих витрат на замовлення продукції, високої вартості матеріалів і рівномірного їх витрачання; вирішенню саме цих проблем будуть присвячені подальші дослідження.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Руденко Г. Р.

Література: 1. Олянчук Р. С. Удосконалення системи управління виробничими запасами на промислових підприємствах. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=65212. **2.** Лотоцкий В. А., Мандель А. С. Модели и методы управления запасами. М.: Наука, 1991. 188 с. **3.** Олефіренко О. М., Смоляник О. М. Логістика: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 260 с. **4.** Скригун Н. В. Оптимізація виробничих запасів як один з напрямків управління витратами. *Економіка підприємства.* 2007. № 2. С. 39–41.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 658.75

Шейка Д. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто теоретичні аспекти управління матеріальними запасами на підприємстві. Проаналізовано визначення сутності поняття «управління запасами» вітчизняними і зарубіжними науковцями, подано авторське визначення. Досліджено основні підходи до управління запасами й особливості їх застосування.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, запаси, витрати, управління запасами, матеріальні запаси, закупівля.*

Аннотация. *Рассмотрены теоретические аспекты управления материальными запасами на предприятии. Проанализированы определения сущности понятия «управление запасами» отечественными и зарубежными учеными, представлено авторское определение. Исследованы основные подходы к управлению запасами и особенности их применения.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, запасы, затраты, управление запасами, материальные запасы, закупка.*

Annotation. *The theoretical aspects of inventory management at the enterprise are considered. The definitions of the essence of the concept of «stock management» by domestic and foreign scientists are analyzed, the author's definition is presented. The main approaches to inventory management and the features of their application are explored.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, reserves, costs, inventory management, material stocks, purchase.*

Актуальність цієї теми є зумовленою тим, що, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, сучасні умови потребують постійного аналізу та пошуку нових підходів до управління матеріальними ресурсами, центральне місце в структурі яких належить товарним запасам. Із мінливими умовами сучасного економічного життя

© Шейка Д. В., 2017

пов'язана потреба детальнішого дослідження теоретичних аспектів управління матеріальними запасами на сучасних вітчизняних підприємствах.

Дослідженням особливостей управління матеріальними запасами на підприємстві науковці займаються тривалий час. Основні теоретичні аспекти управління матеріальними запасами були визначені в працях зарубіжних і вітчизняних науковців, як-от Шрайбфедера Д., Чейза Р., Крушельницької О., Гаджинського А., Пасічника В., Кислого В. та ін. Проблемним питанням є відсутність методики управління матеріальними запасами на вітчизняних підприємствах із урахуванням специфіки їх функціонування.

Метою написання статті є визначення сутності поняття «управління запасами», а також дослідження теоретичних аспектів управління матеріальними запасами на сучасних підприємствах.

Одним із важливих завдань логістики є управління запасами підприємства. Удосконалена система управління запасами на підприємстві за ефективного вкладення оборотних коштів дає змогу зменшити витрати на зберігання запасів, забезпечити безперервну роботу та безперебійне задоволення попиту, що позитивно впливає на якість обслуговування споживачів.

Науковці тлумачать сутність поняття «управління запасами» по-різному, у кожного є певна думка щодо цього, тому дане визначення потрібно більш детально розглянути та проаналізувати. У таблиці подано визначення поняття «управління запасами» різними науковцями (табл. 1) [1–6].

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «управління запасами»

Автор	Визначення
Крушельницька О. В. [1]	Функціональна діяльність, мета якої – довести загальну суму щорічних витрат на утримування запасів до мінімуму за умови задовільного обслуговування клієнтів
Гаджинський А. М. [2]	Вивчення та регулювання рівня запасів різного призначення задля виявлення відхилень від норм запасів і запровадження оперативних заходів щодо ліквідації відхилень
Пасічник В. Г. [3]	Забезпечення підприємства виробничими запасами для виготовлення необхідного продукту в достатній кількості, у визначені терміни та в потрібному місці
Кислий В. М., Олефіренко О. М. [4]	Сукупність правил і показників, які визначають момент часу й обсяг закупівлі продукції для поповнення запасів
Шрайбфедер Д. [6]	Складний комплекс заходів, спрямований на забезпечення максимально високого рівня обслуговування покупців за мінімізації поточних витрат, що є пов'язаними з утримуванням запасів
Чейз Р. [5]	Одна з найбільш важливих функцій управління основною діяльністю, оскільки запаси вимагають великої кількості капіталу, а його обсяг відбивається на постачаннях товару покупцям. Управління запасами впливає на всі сфери бізнесу, особливо на виробництво, маркетинг і фінанси
Авторське визначення	Комплекс заходів, що є спрямованим на забезпечення оптимальної кількості та видів фізичних ресурсів, необхідних для реалізації стратегічного плану підприємства

Дослідження засвідчило, що не існує єдиного визначення сутності цього поняття, але тлумачення різних авторів не суперечать одне одному.

Метою створення запасів на підприємстві є:

– створення певного буфера між послідовними поставками сировини, матеріалів, комплектуючих та усунення необхідності безперервних поставок;

– скорочення загальних щорічних витрат на утримання запасів до мінімуму за умови задовільного обслуговування споживачів.

Але створення запасів завжди є пов'язаним із додатковими фінансовими витратами. Витрати, пов'язані зі створенням та утриманням запасів, розподіляють на:

– відволікання частини фінансових коштів на підтримку запасів;

– витрати на утримання спеціально обладнаних приміщень (складів);

– оплату праці спеціального персоналу;

– додаткові податки;

– постійний ризик псування, нереалізації товару, розкрадання [4].

У свою чергу, відсутність необхідного обсягу запасів призводить до витрат, які можна визначити у такій формі втрат:

– від простою виробництва,

– від упущеного прибутку через відсутність товару на складі на момент виникнення підвищеного попиту,

– від закупівлі дрібних партій товарів за підвищеними цінами;

– потенційних покупців [4].

Досягнення оптимального співвідношення масштабів виробництва та запасів є одним із головних завдань в управлінні запасами.

Проблему управління запасами науковці розглядають по-різному, що пов'язано із напрямом їх досліджень. Тому, здійснивши аналіз наукових джерел, виділимо основні підходи до управління запасами й особливості їх застосування (табл. 2) [6–10].

Таблиця 2

Основні підходи до управління запасами

Підхід	Особливості управління
Логістичний	1. Координація дій учасників процесу створення запасів. 2. Розрахунок рівня запасів, який забезпечить ритмічність виробничих процесів. 3. Визначення компромісу між рівнем обслуговування та рівнем запасів у логістиці. 4. Визначення чітких термінів відвантаження готової продукції зі складів підприємства. 5. Відмова від функціональної орієнтації, яка має такі недоліки: за виникнення проблем у системі управління запасами починається пошук винних у інших структурах замість того, щоб проаналізувати та виявити об'єктивні причини
Підхід з позиції менеджменту	1. Функціональна орієнтація, яка має забезпечувати мінімальні витрати на утримання запасів за умови задовільного обслуговування покупців. 2. Підтримання оптимальної кількості запасів, необхідних для реалізації стратегічного плану підприємства. 3. Мінімізація поточних витрат на обслуговування запасів. 4. Урахування характеру попиту на запаси
Економічний підхід	1. Формування запасів базується на визначенні їх норм. 2. Орієнтація на попередні витрати запасів за аналогічний період, за виникнення змін дані корегують на коефіцієнт у вигляді передбачуваних відсоткових змін. 3. Контроль за більш активними у вартісному вимірі запасами з використанням точних методів прогнозування збуту, у той час як малоактивні запаси визначають менш точним і дешевшим способом. 4. Забезпечення раціонального режиму поповнення та використання матеріальних ресурсів. 5. Мінімізація коштів на формування запасів

Виокремлення кожного з підходів дає змогу забезпечити необхідні темпи зростання підприємства залежно від обраної стратегії. Використання наукових підходів до управління запасами дає змогу запобігти типовій проблемі багатьох підприємств, а саме дефіциту запасів або їх надлишку та високих витрат при закупівлі й транспортуванні. Правильний вибір підходу до управління запасами, а краще поєднання кількох, допомагає уникнути багатьох проблем під час їх формування та використання.

Таким чином, управління матеріальними запасами на підприємстві має бути спрямоване на визначення їх оптимального обсягу та скорочення витрат, що є пов'язаними з їх утриманням. Запорукою успіху будь-якої системи управління запасами на підприємстві є правильно організована інфраструктура господарства, що передбачає раціональне використання запасів і контроль за їх формуванням. Саме вирішенню цих проблем і будуть присвячені подальші дослідження.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Руденко Г. Р.

Література: 1. Крушельницька О. В. Управління матеріальними ресурсами: навч. посіб. Київ: Кондор, 2007. 162 с. **2.** Гаджинский А. М. Логистика: учебник. М.: Дашков и К°, 2007. 472 с. **3.** Пасічник В. Г. Організація виробництва: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2005. 248 с. **4.** Кислий В. М., Біловодська О. А. Логістика: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 360 с. **5.** Чейз Р. Б., Эквилайн Н. Д., Якобс Р. Ф. Производственный и операционный менеджмент. М.: Вильямс, 2003. 704 с. **6.** Шрайбфедер Д. Эффективное управление запасами/пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. 304 с. **7.** Олефіренко О. М., Смоляник О. М. Логістика: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2008. 260 с. **8.** Гапека С. С. Основні принципи та завдання управління виробничими запасами на підприємстві. URL: http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2488. **9.** Гур'янова А. О. Проблеми управління виробничими запасами підприємства. URL: http://conf-cv.at.ua/forum/85-

823-1. **10.** Олянчук Р. С. Удосконалення системи управління виробничими запасами на промислових підприємствах. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=65212.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

УДК 657.1

Шепеленко М. Е.

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто загальну систему організації бухгалтерського обліку в Україні. Проаналізовано десять принципів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Визначено головну мету запровадження раціональної організації бухгалтерського обліку.*

Ключові слова: *підприємство, облік, бухгалтерський облік, фінансовий облік, управлінський облік, податковий облік, принципи бухгалтерського обліку.*

Аннотация. *Рассмотрена общая система организации бухгалтерского учета в Украине. Проанализированы десять принципов ведения бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности. Определена главная цель введения рациональной организации бухгалтерского учета.*

Ключевые слова: *предприятие, учет, бухгалтерский учет, финансовый учет, управленческий учет, налоговый учет, принципы бухгалтерского учета.*

Annotation. *The general system of organization of accounting in Ukraine is considered. Ten principles of accounting and financial reporting have been analyzed. The main goal of introducing a rational organization of accounting is defined.*

Keywords: *enterprise, accounting, financial accounting, management accounting, tax accounting, accounting principles.*

Організація та ведення бухгалтерського обліку регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, порядком подання фінансової звітності та низкою інших нормативно-правових актів, які затверджуються Міністерством фінансів України. Ними визначено принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності [1].

Дослідженням особливостей організації бухгалтерського обліку займалися Верига Ю. А., Виноградова М. О., Гладких Т. В., Ільїна С. Б., Слабинська І. О., Коцупатрий М. М., Ковач С. І., Мельничук В. В. та ін. Незважаючи на наявність численних теоретичних розробок саме в цій сфері, мінливими умовами сучасного економічного життя зумовлено необхідність подальшого дослідження й удосконалення питань організації бухгалтерського обліку в Україні.

Метою написання статті є аналіз системи організації бухгалтерського обліку в Україні. *Для* досягнення поставленої мети слід:

– вивчити теоретичні основи організації бухгалтерського обліку на окремих вітчизняних підприємствах і в Україні в цілому;

– розглянути питання щодо ефективності ведення бухгалтерської звітності та своєчасного подання звітів відповідним контролюючим органам.

Раціональна організація бухгалтерського обліку передбачає таку його будову, за якої він забезпечував би своєчасне виконання завдань планування, контролю, управління та подання повної правової й неупередженої

© Шепеленко М. Е., 2017

інформації за мінімальних затрат. Бухгалтерський облік на підприємствах, в установах та організаціях ведеться безперервно з моменту реєстрації підприємства, установи, організації до моменту ліквідації. Єдиною валютою ведення бухгалтерського обліку є грошова одиниця України – гривня [2].

Початковим етапом організації бухгалтерського обліку на підприємстві є суцільне відображення всіх без винятку господарських операцій. Господарські операції відображають шляхом їх цілісного і безупинного документування на підставі первинних документів, що складаються на бланках типових форм, які затверджуються Держкомстатом, а також на бланках спеціалізованих форм, які затверджуються міністерствами й відомствами.

Первинні документи – це письмові свідчення, що фіксують і підтверджують господарські операції, у тому числі розпорядження та дозвіл адміністрації на їх проведення.

Обов'язковими реквізитами первинних облікових документів є:

– найменування документа;

– дата складання;

– зміст господарської операції;

– вимірники господарської операції (у кількісному та вартісному вимірюванні);

– підписи службових осіб [6].

Відповідальність за достовірність даних, внесених у первинні документи, несуть особи, які їх підписали. Після перевірки первинних документів за формою і змістом інформацію про господарські операції заносять до облікових регістрів. З облікових регістрів інформацію переносять у згрупованому вигляді до балансу та інших форм звітності, порядок складання яких є визначуваним відповідними інструкціями.

Сукупність облікових регістрів, порядок їх складання, взаємозв'язок, послідовність і засоби облікової реєстрації називають формою бухгалтерського обліку [3].

Систему бухгалтерського обліку поділяють на:

– фінансовий облік – сукупність правил і процедур для відображення, обробки та подання інформації відповідно до вимог законодавчих актів і стандартів;

– управлінський облік – система опрацювання та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством;

– податковий облік – система групування інформації для визначення податкової бази за податками на підставі первинних документів, згрупованих згідно з порядком, передбаченим чинним податковим законодавством [4].

Наразі чітко визначено і перераховано десять принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності: обачність; повнота висвітлення; автономність; послідовність; неперервність; нарахування та відповідність доходів і витрат; превалювання сутності над формою; історична (фактична) собівартість; єдиний грошовий вимірник; періодичність. Ці принципи відповідають міжнародній практиці ведення бухгалтерського обліку [5].

Головною метою ведення бухгалтерського обліку є надання відповідним користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів підприємства. Основними користувачами інформації, яка формується в системі бухгалтерського обліку, є:

– адміністрація підприємства: управлінський апарат, менеджери, керівники підрозділів, які несуть відповідальність за діяльність підприємства;

– власники (учасники) підприємства;

– працівники підприємства;

– інвестори, постачальники, банки та інші кредитори;

– контролюючі органи, у тому числі органи ДПС;

– інші користувачі [6].

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства й установчих документів [6; 7].

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. бухгалтерський облік на підприємстві може вести:

– бухгалтер або бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером, які є штатними працівниками підприємства;

– спеціаліст з бухгалтерського обліку, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

– аудиторська фірма чи централізована бухгалтерія на договірних засадах;

– власник або керівник підприємства (крім підприємств, звітність яких має оприлюднюватися) [1].

Збір, обробка й систематизація інформації про діяльність суб'єкта господарювання має важливе значення, оскільки на підставі цієї інформації здійснюється контроль за діяльністю підприємства з боку адміністрації, власників і держави, а також приймаються управлінські та інші рішення. Інформація має бути подана у вигляді, зрозумілому для різних її користувачів, системно та повно відображати господарську діяльність, що потребує застосування відповідних правил, принципів і способів її формування.

Отже, бухгалтерський облік є основним джерелом економічної інформації та важливим засобом контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства. За сучасних умов господарювання бухгалтерський облік є обов'язковим для ведення всіма юридичними особами. Порядок його ведення регулюється законодавчими та нормативними актами різних рівнів. Бухгалтерський облік встановлює взаємозв'язок між економікою і правом в процесі господарської діяльності. Економічна сторона бухгалтерського обліку дає змогу оцінити ефективність господарських операцій і процесів, а юридична – їх законність і доцільність [7; 8].

Таким чином, ефективна організація бухгалтерського обліку є запорукою правильного ведення бухгалтерської звітності, а також своєчасного надання бухгалтерської звітності відповідним контролюючим органам і зацікавленим особам.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Організація та ведення бухгалтерського обліку в Україні. URL: http://pidruchniki.com/10020219/ekonomika/organizatsiya_buhgalterskogo_obliku. **2.** Бухгалтерський облік на підприємствах. URL: http://pidruchniki.com/1652122253238/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/organizatsiya_buhgalterskogo_obliku. **3.** Організація бухгалтерського обліку. URL: http://pidruchniki.com/10020219/ekonomika/organizatsiya_buhgalterskogo_obliku. **4.** Система бухгалтерського обліку. URL: http://buklib.net/books/35131. **5.** Принципи бухгалтерського обліку. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki. **6.** Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку. URL: http://srinest.com/book_1343_chapter_4_Tema_1:_Zagaln_prinipi_organza_bukhgalterskogo_oblkuv_Ukran.html. **7.** Верхоглядова Н. І., Шило В. П. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2010. 536 с. **8.** Верига Ю. А., Іщенко В. Л. Бухгалтерський облік і аудит: термінологічний українсько-російсько-англійський словник: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2012. 292 с.

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.1(477)

Шумейко С. О.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено основні аспекти управлінського обліку на вітчизняних підприємствах. Визначено проблемні питання організації системи управлінського обліку. Запропоновано напрями вдосконалення системи управлінського обліку на вітчизняних підприємствах.*

Ключові слова: *підприємство, організація, звітність, облік, бухгалтерський облік, управлінський облік, контроль, планування.*

Аннотация. *Исследованы основные аспекты управленческого учета на отечественных предприятиях. Определены проблемные вопросы организации системы управленческого учета. Предложены направления совершенствования системы управленческого учета на отечественных предприятиях.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, отчетность, учет, бухгалтерский учет, управленческий учет, контроль, планирование.*

Annotation. *The main aspects of management accounting at domestic enterprises are investigated. Identified problem issues in the process of organizing the management accounting system. The directions of improving the system of management accounting at domestic enterprises are proposed.*

Keywords: *enterprise, organization, reporting, accounting, management accounting, control, planning.*

Побудова сучасної вітчизняної економіки на принципах ринкових відносин і реформування бухгалтерського обліку визначають вимоги до системи обліку на підприємствах, а також зміст звітної економічної інформації. Але з реформуванням вітчизняного обліку значно більшу увагу приділяють фінансовому його аспекту. Проблема формування управлінського обліку є актуальною, оскільки для ефективного управління та своєчасного реагування на зміни зовнішнього середовища потрібно застосовувати методи управлінського обліку та економічного аналізу.

Дослідження щодо цього питання набули значного поширення в державах із розвиненою ринковою економікою в 70-ті роки XX століття. Економісти-науковці (Друрі К., Скоун Т., Хорнгрен Ч., Фостер Д., Ентоні Р. та ін.) обґрунтували необхідність відокремлення управлінського обліку, визначили його призначення, основні функції та методичні принципи організації. Вони звернули увагу на те, що управлінський облік передбачає планування, складання бюджету, відображення фактичних даних у аналітичному та синтетичному обліку й у звітності, контроль, аналіз, а також підготовку інформації для прогнозування та прийняття правильних ситуаційних управлінських рішень [1].

В Україні дослідженням цієї проблеми займалися Чумаченко М., Голов С., Сухарева Л. та ін. Однак, на практиці тільки деякі вітчизняні підприємства застосовують систему управлінського обліку для ефективнішого вирішення питань і проблем ведення бізнесу, що передусім пов'язане із відсутністю достатнього обсягу знань у керівництва. Водночас чимало керівників не вповні усвідомлюють роль управлінського обліку, не розуміють поставлені мету та завдання [2].

Аналізуючи проблеми функціонування системи управлінського обліку на вітчизняних підприємствах, зупинимося на найбільш поширених.

1 Вибір варіанта побудови системи є найбільш відповідальним кроком, оскільки розмір підприємства, галузь і сфера діяльності потребують індивідуального підходу. Так, торговельна сфера вимагає особливої уваги до ефективного управління джерелами фінансування, управління складськими запасами та оборотністю конкретних товарних груп, жорсткого контролю за дебіторами. Тому система організації управлінського обліку на основі єдиної головної книги може призвести до виникнення проблем. Припустімо, що облік надходження та відвантаження продукції на підприємстві, що здійснює торгівлю продуктами харчування, ведеться за методом ФІФО. Для цілей бухгалтерського обліку, що ведеться за методом ФІФО, зовсім не важливо, як саме відбувається реальний рух товарів, тобто які товари справді були продані з тих, що були на складі. Крім того, інформація про відвантажений товар надходитиме одночасно із закриттям бухгалтерського періоду (система управлінського обліку на основі єдиної головної книги).

© Шумейко С. О., 2017

Ймовірні проблеми підприємства:

– відвантаження продукції, термін придатності якої минув (відсутність системи кодування товарів: дата, номер партії, їх прибуття та вибуття);

– формування неправильного замовлення продукції від постачальника: відсутність щоденних і щотижневих залишків продукції за видами товару;

– оцінка ефективності діяльності складського господарства та відділу збуту.

2. Робота над побудовою системи управлінського обліку фінансового департаменту. Чимало підприємств розпочинають роботу з налагодження системи щодо визначення функцій фінансового департаменту в частині управлінського обліку, забуваючи про те, що управлінський облік – це не тільки чітка діяльність фінансового департаменту, а й налагоджена, коректна, чітка робота всіх відділів і підрозділів. Тому передусім потрібно визначити параметри інформації, яка надходитиме з інших організаційних рівнів, визначити форми її вираження, терміни надходження, відповідальних за вчасне та правильне подання цієї інформації.
3. Відсутність продуманої організаційної структури підприємства, невизначеність з виконавцями та користувачами інформації спричинятиме конфлікт даних і неможливість не тільки отримувати результати роботи, а й здійснювати їх контроль. Прикладом можуть бути підприємства, на яких відділи збуту та маркетингу представлені однією особою. Виникають кілька проблем: від кого маємо отримувати інформацію щодо розміру продажів і про сплату за продукцію з боку покупців, видів продукції, а від кого – інформацію про ємність ринку та ціни на продукцію конкурентів.

4. Невизначеність кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які відповідають за постановку та ведення управлінського обліку.

5. Відсутність у менеджменту розуміння необхідності мотивації працівників складати якісні звіти призводить до спотворення результативності роботи всього підприємства. Якщо система винагород ґрунтуватиметься на реальних результатах, відображених у звіті підрозділу, керівництво зможе реально контролювати ситуацію.
6. Складність технічного функціонування системи. На багатьох сучасних вітчизняних підприємствах управлінський облік ведеться шляхом ручного заповнення даних у форми або із застосуванням стандартних пакетів Microsoft Excel (Microsoft Access), або в додатковій бухгалтерській програмі. Використання Microsoft Excel (Microsoft Access) призводить до багаторазового дублювання (кожний користувач – окремий файл) при введенні інформації, великої кількості помилок, можливості несанкціонованої зміни інформації або помилкового використання старої інформації. Підготовка звітів потребує великої кількості часу, а отримати певний показник часом є важкою працею [3].

Достатньо велика кількість проблем при організації системи управлінського обліку на підприємстві спонукає до пошуку шляхів їх вирішення як на мікрорівні, так і на макрорівні.

Складовими сучасної системи управлінського обліку є:

– облік та управління витратами;

– розробка показників діяльності товариства;

– планування виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності [4].

Управлінський облік є ефективним інструментом управління, оскільки створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Система управлінського обліку служить інтересам ефективного управління, тому рішення щодо впровадження управлінського обліку на підприємстві ухвалює керівник підприємства, виходячи з того, як він оцінює витрати та вигоди від її функціонування.

Розроблена на сьогодні система обліку має бути спрямована на полегшення отримання інформації, а також здійснення управлінської роботи, ані за яких умов не ускладнювати обліковий процес. Система управлінського обліку розрахована на посилення методів управління витратами на підприємстві [4].

Таким чином, до системи управлінського обліку й аналізу необхідно залучати прогнозований вплив на діяльність підприємства та управлінську звітність внутрішніх і зовнішніх факторів. Хоч управлінський облік є виключно питанням керівництва підприємства, вирішення проблем управлінського обліку необхідно здійснювати і на рівні держави. Заходами задля цього мають бути допомога у формуванні єдиної методологічної бази управлінського обліку, яка повинна бути тісно пов'язаною з процесами вдосконалення корпоративного управління, а також формування кваліфікованих професіоналів у сфері управлінського обліку [5].

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Вербовецька С. Управлінський облік і його роль у бюджетуванні підприємства. *Держава та регіони.* 2008. № 6. С. 52–55. **2.** Левицька С. Управлінський та внутрішньогосподарський облік: завдання, мета, чинники ефективного впровадження. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2009. № 2. С. 27–35. **3.** Білоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2008. № 3. С. 35–40. **4.** Нападовська І. В. Управлінський облік. Київ: КНТЕУ, 2009. 98 с. **5**. Кононенко О., Миханько О. Анализ финансовой отчетности. Харьков: Фактор, 2012. 208 с.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

УДК 65.011.56

Щербак П. І.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено особливості прикладної системи, призначеної для автоматизації роботи торговельних підприємств. Визначено, що метою автоматизації є спрощення, прискорення та підвищення надійності зберігання й обробки даних. Обґрунтовано, що автоматизація сприяє підвищенню ефективності використання трудових ресурсів і якості обслуговування.*

Ключові слова: *підприємство, організація, торгівля, торговельне підприємство, фінанси, звітність, облік, автоматизація, бухгалтерський облік.*

Аннотация. *Исследованы особенности прикладной системы, предназначенной для автоматизации работы торговых предприятий. Определено, что целью автоматизации является упрощение, ускорение и повышение надежности хранения и обработки данных. Обосновано, что автоматизация способствует повышению эффективности использования трудовых ресурсов и качества обслуживания.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, торговля, торговое предприятие, финансы, отчетность, учет, автоматизация, бухгалтерский учет.*

Annotation. *The features of the application system designed to automate the work of trading enterprises are explored. It is determined that the purpose of automation is to simplify, accelerate and improve the reliability of data storage and processing. It is justified that automation contributes to an increase in the efficiency of the use of labor resources and the quality of services.*

Keywords: *enterprise, organization, trade, trading enterprise, finance, reporting, accounting, automation.*

На сьогодні в сучасних магазинах зростає затребуваність автоматизації трудомістких процесів. Придбання та застосування профільних програмних продуктів дає змогу полегшити облік і контроль товару, розширити асортимент, підвищити лояльність покупців, тим самим підвищити конкурентоспроможність магазину.

Дослідженням цього питання займалися науковці Дейт К., Карпова Т., Євсеєва О., Меркулова Т., Глушков І., Васвані В. та ін.

Метою написання статті визначення можливостей автоматизації роботи торговельних підприємств задля підвищення швидкості та поліпшення якості виконання обліку поставок і продажу товарів, а також ведення документації магазину.

Автоматизована форма бухгалтерського обліку, що є заснованою на використанні електронно-обчислювальної техніки, являє комплексну систему автоматизації облікового процесу, починаючи зі збирання первинних даних

© Щербак П. І. , 2017

до отримання бухгалтерської звітності [5]. В основі цієї форми – ведення документації як головний елемент методу бухгалтерського обліку, але групування й узагальнення облікової інформації проводиться за допомогою обчислювальних машин.

Крім торгівлі співробітники магазину здійснюють зберігання, накопичення та надання всієї необхідної інформації про товари. Перевагами наявності бази даних у магазині є:

– легкий, швидкий і чітко розмежований доступ до інформації для будь-якого співробітника магазина;

– простота і точність формування будь-якої звітності про діяльність магазину;

– ефективна структуризація інформації, що дає змогу заощадити час і гроші;

– можливість оперативного отримання інформації про стан і кількість товарів, що дає змогу власнику приймати більш зважені і обґрунтовані рішення стосовно замовлення нових поставок товарів;

– удосконалення системи та якості роботи магазину в цілому, що робить його привабливішим для співробітників і клієнтів;

– запобігання несанкціонованому доступу до даних;

– істотне підвищення ефективності роботи магазину та його конкурентоспроможності [6].

Контрольно-касові апарати є найпоширенішим видом використовуваного торговельного обладнання. Основними характеристиками контрольно-касових машин, що визначають їх спроможність працювати в середовищі автоматизованого обліку, є:

– можливість підключення до комп'ютера і, як наслідок, придатність для роботи в складі автоматизованої системи обліку;

– наявність режимів роботи контрольно-касових машин в системі: offline, online або режим фіскального реєстратора;

– сучасні системи автоматизації зазвичай припускають застосування автоматичної ідентифікації товарів за допомогою штрих-кодів, тому існують моделі контрольно-касових машин із виходом для підключення сканера;

– наявність виходу для підключення електронних ваг;

– швидкість роботи й вартість витратних матеріалів;

– можливість роботи контрольно-касових машин від автономного джерела;

– функціональність різних моделей контрольно-касових машин (оплата за відділами, повернення, знижки та ін.) [7].

Разом із контрольно-касовими машинами використовують сканери штрих-кодів. Для автоматизації вимірювання ваги під час різних торговельних і складських операцій, а також при побудові комплексів етикетування вагових товарів використовують електронні ваги. Часто використовують пристрій друку етикетки на товар, що передбачає відображення назви, ціни та штрих-коду товару.

Проаналізувавши наявні на сучасному ринку програми, можна дійти висновку, що корисніше розглядати комплексні рішення, які передбачають не тільки складський облік, а й бухгалтерський, різні допоміжні функції, як-от друк цінників, документів, чеків, управління персоналом, їх зарплатою, звітність, CRM та ін.

Найпоширенішою програмою автоматизації торгівлі на Україні була система 1С. Крім цієї, існують ще чимало програм, які добре справляються з покладеними на них завданнями і не вимагають великих витрат часу для засвоєння. У таблиці подано порівняльну характеристику програм TorgSoft, Мої продажі 2.0, BuhSoft, OpenStore (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика програм автоматизації торгівлі

	TorgSoft	**Мої продажі 2.0**	**BuhSoft**	**OpenStore**
1	**2**	**3**	**4**	**5**
Ціна	2900 грн (одноразово)	Безкоштовно	1500 грн на рік	–
Основні функції	Облік усього циклу виробничого процесу на базі технологічної карти; фіксація надходження товару, друк допоміжної документації, етикеток, фіксація продажу, управління клієнтською базою, аналіз та ін.	Має обмежену функціональність порівняно з іншими учасниками огляду: створення деревоподібного каталогу з необмеженою вкладеністю, фіксування продажу, надходження, списування товару, а також отримання звітів за залишками на складі; синхронізація торговельної мережі	Управління безліччю різних довідників: товарами, співробітниками, контрагентами, складами, валютами, видами цін та ін. Фіксація надходження товару, його реалізації, а також облік (інвентаризація)	Ведення первинної документації, звіти з продажу, друк цінників, штрих-кодів, програмування ваг із чекодруком, розподіл вагового товару між відділами, віддалений аналіз працеспроможності ваг

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
Користувачі	Велике виробництво та невеликі торговельні підприємства	Маленькі торговельні точки	Учасники будь-якого бізнесу	Роздрібні магазини будь-якого масштабу
Налаштування й підтримка	Безкоштовна підтримка у вигляді консультацій на період освоєння програми, а також безкоштовні подальші оновлення, які відбуваються щоквартально	Необхідно налаштувати синхронізацію торговельних точок кількох магазинів. Це можна зробити, перейшовши у вкладку «Інше» та клацнувши на кнопку «Налаштування»	У розділі «Налаштування» можна змінити стандартні налаштування, як-от: валюта, країна, ПДВ та ін.	Для здійснення еквайрингу використовують апаратно-програмний комплекс «ПУСК» – програмну оболонку, що є призначеною для автоматизації та здійснення взаємодії з ЦСО та іншими учасниками еквайрингу

Очевидно, що ці програми перебувають, так би мовити, у різних вагових категоріях, тому зробити якісні висновки неможливо. «ТоргСофт» надає безліч можливостей, які задовольняють усі потреби підприємця. Компанія-розробник на ринку вже сім років і накопичила чималий досвід, має представництва не тільки в Україні, а й у країнах далекого зарубіжжя. Оплата у 2900 грн за безстрокову ліцензію з довічними оновленнями цілком заслуговує на існування.

З програмою «Мої продажі» розібратися дуже просто, і це великий плюс. Але відсутність деяких обов'язкових функцій повністю забраковує її застосування. Так, неможливо додати закупівельну ціну, що є вкрай необхідною функцією, яка дозволяє отримувати один із найголовніших показників від продажів – показник прибутку.

«БухСофт» залишає найприємніші враження. Інтерфейс зрозумілий, його зручно застосовувати, багато корисних додаткових функцій. За умови пошуку рішення саме для Windows «БухСофт» є першим і найкращим кандидатом.

Реалізація багатьох типових і більшості спеціалізованих розрахунків і формування вихідних форм у інструментальних автоматизованих формах бухгалтерського обліку вимагає від користувача написання алгоритмів на спеціалізованій макромові, інтерпретатор якої вбудований у програму. У зв'язку із цим особливий інтерес являють методи побудови відкритих користувачу засобів проектування документів, що дають змогу змінювати структуру наявних і створювати нові таблиці баз даних [4].

Таким чином, автоматизація дає змогу звільнитися від рутинних завдань на тривалий час, підвищити ефективність використання трудових ресурсів і якість обслуговування. Саме тому купувати програму необхідно в надійного та кваліфікованого постачальника, оскільки запровадження й подальший супровід програми вимагає постійного контакту. Правильно організована автоматизація магазину є запорукою успішності та процвітання бізнесу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Тютлікова В. В.

Література: 1. Дейт К. Введение в системы баз данных. М.: Вильямс, 2000. 848 с. **2.** Карпова Т. С. Базы данных: модели, разработка, реализация. СПб.: Питер, 2001. 304 с. **3.** Евсеева О. Н., Шамшев А. Б. Работа с базами данных на языке C#. Технология ADO.NET: учебное пособие. Ульяновск: УлГТУ, 2009. 170 с. **4.** Васвани В. Полный справочник по MySQL. М.: Вильямс, 2006. 528 с. **5.** Глушков И. Е. Бухгалтерский учет на современном предприятии: учебное пособие. М.: Кнорус; Новосибирск: Экор, 2001. 798 с. **6.** Чумакова А. А. Автоматизация учета товаров и ведения документации магазина по продаже сельскохозяйственной продукцией средствами MYSQL и C#. URL: http://ea.donntu.org:8080/jspui/bitstream/123456789/30370/1/8F%2018.pdf. **7.** Меркулова Т. А. Автоматизация учета розничной торговли в системе 1С: Предприятие 7.7. Ульяновск: УлГТУ, 2005. 68 с. **8.** Хохлов А. Автоматизированные системы бухгалтерского учета. Пенза: Изд-во Пензенского ГУ, 2002. 108 с.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

УДК 657.471.1

Щербина Д. І.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано важливість інформації про витрати підприємства для здійснення управління та прогнозування економічних наслідків рішень, що приймаються на різних рівнях управління. Наведено класифікацію витрат, визначено її основоположні ознаки.*

Ключові слова: *підприємство, організація, фінанси, витрати, класифікація, управлінське рішення.*

Аннотация. *Обоснована важность информации о расходах предприятия для осуществления управления и прогнозирования экономических последствий принимаемых решений на различных уровнях управления. Приведена классификация расходов, определены ее основополагающие признаки.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, финансы, расходы, классификация, управленческое решение.*

Annotation. *The importance of information on the costs of the enterprise for implementing the management process and predicting the economic consequences of the decisions made at various levels of management is substantiated. The classification of expenditures is given, its basic characteristics are defined.*

Keywords: *enterprise, organization, finance, expenses, classification, management decision.*

За сучасних умов класифікація витрат підприємства має відповідати вимогам системи управління – надавати інформацію для планування, організації, мотивації та здійснення контролю. Виходячи з мети та напрямів застосування інформації, існують різні підходи до класифікації витрат, але основним принципом її побудови має бути принцип «різні витрати для різних цілей» [1].

Дослідженням проблемних питань класифікації витрат для потреб управління займалися Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б. І., Голов С. Ф., Грішнова О. А., Дорош Н. І., Дрозд І. К., Кірейцев Г. Г., Кузьмінський Ю. А., Кужельний М. В., Мних Є. В. та ін.

Метою написання статті є аналіз класифікації витрат підприємства для прийняття управлінських рішень.

Для оцінки запасів і визначення фінансового результату витрати поділяють на:

– вичерпані та невичерпані;

– витрати на продукцію та витрати періоду;

– прямі та непрямі;

– основні та накладні [1].

Якщо підприємство витратило кошти на придбання активів, таке витрачання коштів не вважають витратами звітного періоду, оскільки один вид активів отримано в обмін на інший. Отже, витрачені кошти є невичерпаними (ще не спожитими) витратами, які принесуть користь у майбутньому. Невичерпані (неспожиті) витрати – це збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності підприємства для отримання доходу або іншої вигоди в майбутньому.

Підприємство реалізувало виготовлену продукцію, і в результаті отримало дохід разом із збільшенням грошових коштів або дебіторської заборгованості. Тому собівартість реалізованої продукції визнають вичерпаними (спожитими) витратами. Отже, вичерпані (спожиті) витрати – це збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності підприємства для отримання доходу звітного періоду. Невичерпані витрати відображають у активі балансу як неспожиті ресурси, а вичерпані – у звіті про прибутки та збитки як витрати звітного періоду.

Не всі витрати підприємства є безпосередньо пов'язаними з виробництвом або придбанням товарів. Тому для визначення собівартості продукції або товарів розрізняють витрати на продукцію та витрати періоду.

Витрати на продукцію є пов'язаними з виробництвом або придбанням товарів для реалізації. Їх відображають у балансі в складі запасів, а після реалізації продукції чи товарів – у звіті про прибутки та збитки як собівартість реалізованої продукції (товарів).

© Щербина Д. І., 2017

Витрати періоду не залучають до собівартості запасів і розглядають як витрати того періоду, у якому їх було здійснено. До них належать витрати на здійснення управління, маркетингу, досліджень, розробок та ін. Такі витрати відображають у звіті про прибутки та збитки як операційні витрати [3].

Залежно від способу залучення до собівартості окремих видів продукції витрати поділяють на прямі та непрямі. Прямі витрати – це витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний вид продукції економічно доцільним засобом. Так, наприклад, якщо витрати на віднесення вартості допоміжних матеріалів до кожного конкретного виду продукції перевищують власне вартість цих матеріалів, доцільніше та економічно вигідніше розподіляти їх між виробами непрямим шляхом за допомогою відповідних розрахунків.

Непрямі витрати – це витрати, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного виду продукції економічно доцільним засобом. Ці витрати групують і розподіляють між окремими видами продукції пропорційно обраній базі.

Основні витрати – це сукупність прямих витрат на виробництво продукції, що є безпосередньо пов'язаними з технологічним процесом виробництва. Їх поділяють на три групи:

– прямі матеріальні витрати;

– прямі витрати на оплату праці;

– інші прямі витрати [4].

Виробничі накладні витрати є пов'язаними з організацією й управлінням виробництвом. Прикладами таких витрат є допоміжні матеріали, заробітна плата обслуговуючого персоналу, витрати на утримання та ремонт будівель, амортизація і страхування основних засобів, орендна плата, оплата комунальних послуг та ін. [3].

Для прийняття управлінських рішень витрати поділяють на:

– релевантні та нерелевантні;

– постійні та змінні;

– маржинальні та середні;

– дійсні та альтернативні [5].

Щодо обсягу виробництва витрати поділяють на змінні, напівзмінні та постійні. До змінних належать витрати, розмір яких змінюється залежно від змін обсягу виробництва. За зростання випуску продукції зростає сума змінних витрат, і навпаки. Зростання змінних витрат за збільшення обсягу виробництва може бути прямо пропорційним (лінійним); швидшим, ніж зростання обсягів виробництва; повільнішим, ніж зростання обсягів виробництва. На одиницю продукції змінні витрати залишаються постійною величиною. До змінних витрат належать витрати сировини та матеріалів, палива і енергії на технологічні цілі, витрати на заробітну плату виробничих робітників [5].

Постійними вважають витрати, величина яких не залежить від обсягу виробництва. Розраховані на одиницю продукції, вони змінюються пропорційно зміні обсягу виробництва. До постійних витрат належить більша частина загальновиробничих і загальногосподарських витрат: орендні та страхові платежі, амортизаційні відрахування та ін. Класифікація витрат на постійні та змінні є досить умовною. Так, багато постійних витрат схильні до змін за значного коливання обсягу виробництва, а змінні витрати на одиницю продукції можуть не залишатися фіксованою величиною, а так само дещо змінюватися під впливом різного роду організаційно-технічних заходів. Тому у вітчизняній обліковій практиці розглядають умовно змінні й умовно постійні витрати [5].

У разі прийняття рішень за обмеженості ресурсів велике значення мають альтернативні витрати. Вони характеризують можливості, від яких відмовляються за умови вибору будь-якого альтернативного рішення, і є упущеною вигодою. Альтернативні витрати зазвичай не відображають у бухгалтерських записах, але їх слід обов'язково враховувати у разі прийняття конкретних управлінських рішень.

У результаті прийнятого рішення можуть бути понесені витрати, які не змінюються рішенням у майбутньому. Такі витрати називають безповоротними; у разі прийняття нових рішень їх не ураховують. Наприклад, минуло три роки, як було куплено устаткування за 500 000 грош. од., яке амортизувалося весь цей період. Нині залишкова вартість обладнання становить 200 000 грош. од. Саме ця залишкова вартість є безповоротними витратами, які не впливатимуть на прийняття рішення в майбутньому стосовно заміни цього обладнання. Безповоротними витратами є, наприклад, вартість неліквідів.

Будь-які витрати, які мають місце за одного альтернативного вибору, але відсутні в цілому або частково за іншої альтернативи, називають диференціальними. Вони є величиною, на яку відрізняються витрати за умови розгляду двох альтернативних варіантів. Диференціальні витрати та доходи можуть виникати і в процесі виготовлення або продажу додаткових одиниць продукції. Такі витрати та доходи на одиницю продукції називають маржинальними.

Окремо слід згадати податкові та прирівняні до них витрати, оскільки в організаціях такі витрати є досить суттєвими і впливають на прийняті управлінські рішення. До таких належать витрати:

– на обчислення та сплату податків і прирівняних до них платежів;

– неналежного виконання податкових зобов'язань;

– податкового планування;

– пов'язані з податковими перевірками [4; 5].

Інкрементні витрати розглядають як додаткові витрати та доходи на весь додатковий обсяг продукції. При цьому постійні витрати можуть як залучатися, так і не залучатися до розміру інкрементних витрат. Так, коли приймають рішення про збільшення обсягів збуту продукції, інкрементними є додаткові витрати на оплату праці продавців, витрати на рекламу, службові відрядження; не змінюються амортизаційні відрахування, витрати на утримання приміщень для збуту та оплату оренди.

Маржинальні витрати – це витрати на виробництво або збут кожної додаткової одиниці продукції. Економісти, розглядаючи взаємозв'язок між затратами, доходами й обсягами виробництва, як правило, використовують категорії маржинальних витрат і доходів як результат збільшення обсягу виробництва на одиницю продукції. Бухгалтерів більше цікавить аналіз інкрементних витрат і доходів як результат загального збільшення обсягів виробництва та збуту [4].

Релевантні витрати – це майбутні витрати, які можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення. Тобто це витрати, які залежать від прийнятого рішення. Нерелевантні витрати – це витрати, які не залежать від прийнятого рішення. Наприклад, у разі вибору між придбанням складського приміщення та його орендою, вартість складського приміщення і сума оренди є релевантними витратами, а вартість складського приміщення й заробітна плата працівників – нерелевантними.

Таким чином, класифікація витрат в управлінському обліку має допомогти у вирішенні його завдань: організації поточного контролю виробничих витрат за місцями їх виникнення для визначення причин відхилень та їх винуватців, використання облікової інформації для прийняття ефективних управлінських рішень, а також прогнозування та регулювання витрат.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Леонова Ю. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. URL: http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/3168. **2.** Класифікація витрат в управлінському обліку. URL: http://pidruchniki.com/16150322/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/klasifikatsiya_vitrat_upravlinskomu_obliku. **3.** Классификация затрат для принятия решений. URL: https://bizbook.online/buhgalterskiy-uchet_biznesa/klassifikatsiya-zatrat-dlya-prinyatiya.html. **4.** Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень. URL: http://library.if.ua/book/52/3770.html. **5.** Классификация затрат для принятия управленческих решений. URL: http://www.nalogovnet.com/ru/programs/451-klassifikaciya-zatrat-dlya-prinyatiya.html.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК

УДК 342.734

Щербина Д. І.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано особливості правового регулювання праці жінок. Визначено наявні проблеми, запропоновано способи їх ефективного вирішення.*

Ключові слова: *економіка, законодавство, право на працю, правове регулювання, праця жінок, правові гарантії.*

Аннотация. *Проанализированы особенности правового регулирования труда женщин. Определены существующие проблемы, предложены способы их эффективного решения.*

Ключевые слова: *экономика, законодательство, право на труд, правовое регулирование, труд женщин, правовые гарантии.*

Annotation. *Features of the legal regulation of women's labor are analyzed. The existing problems are identified, the ways of their effective solution are proposed.*

Keywords: *economy, legislation, right to work, legal regulation, work of women, legal guarantees.*

Правове регулювання є невід'ємною складовою механізму управління суспільними відносинами, що сприяє їх організації, упорядкуванню та забезпеченню стабільності існування. Від того, наскільки повно й усебічно опрацьовані питання, що є пов'язаними з їх правовим регулюванням, залежить і рівень забезпечення прав, свобод і обов'язків учасників цих взаємовідносин, у тому числі трудових.

Дослідженням питань правового регулювання праці жінок займалися Герасименко В. В., Кисельов І. Я., Завадська Л. М., Покровська М. А., Грекова М. М., Феськo М. М., Абрамова О. А., Позняк О. В. та ін.

В Україні жінкам надаються спеціальні пільги та переваги, починаючи з пошуку роботи, працевлаштування і закінчуючи припиненням трудових правовідносин. Пільги та переваги, які надаються жінкам у процесі трудової діяльності, можна розподілити на загальні пільги, які надаються законодавством усім жінкам, і спеціальні пільги, що надаються окремим категоріям жінок: вагітним; жінкам із дітьми, молодим фахівцям [1].

Особливістю правового регулювання праці жінок є заборона застосування праці жінок на важких і шкідливих для здоров'я роботах, наявність відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною, заборона залучати вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні та направляти їх у відрядження без їх згоди.

Незважаючи на закріплену законодавством рівність із чоловіками та наявність правових гарантій, за умов ринкових відносин загострилася проблема можливості реалізовувати свої трудові права для жінок. Ці проблеми виникли у зв'язку з тим, що основною метою власника підприємства та його діяльності є отримання максимального прибутку, через це підприємці не виявляють особливої зацікавленості стосовно прийняття на роботу жінок, оскільки чоловіки порівняно з жінками не мають такої кількості додаткових трудових пільг і гарантій.

Регулюванню працю жінок присвячена гл. XII «Кодексу законів про працю України» [3]. Відповідно до «Кодексу законів про працю України» та Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р. заборонено застосування праці жінок на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах, крім деяких (нефізичних робіт або робіт з санітарного та побутового обслуговування), а також залучення жінок до підіймання та переміщення речей, маса яких перевищує встановлені граничні норми [3; 4]. Перелік містить 500 видів таких робіт, є досить змістовним та має медичне обгрунтування. Він затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 1993 р. за № 256. У ч. 2 ст. 174 «Кодексу законів про працю України» також забороняється залучати жінок до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми. Норми, які діяли раніше, були набагато вищими, ніж ті, що встановлені на сьогодні. Так, у разі підіймання та переміщення вантажів за умови чергування з іншою роботою (до двох разів на годину) гранично допустима вага вантажу має не перевищувати 10 кг, а за умови підіймання та переміщенні вантажів постійно протягом робочої зміни – до 7 кг [5].

© Щербина Д. І., 2017

Україна спирається на міжнародні стандарти щодо захисту трудових прав жінок та особливого регулювання жіночої праці. Так, Конвенцією № 171 «Про працю у нічний час» 1990 р. заборонено нічну працю вагітним жінкам, жінкам-матерям протягом періоду тривалістю щонайменше 16 тижнів, з яких щонайменше два тижні передують даті народження дитини. Також законодавство передбачає необхідність обмеження праці жінок у нічний час: така праця допускається лише в тих галузях, де це зумовлено особливою необхідністю й може застосовуватися тільки як тимчасовий захід [3; 4].

Ст. 177 «Кодексу законів про працю України» заборонено залучати до надурочних робіт або направляти у відрядження без їх згоди жінок, які мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів, надано гарантії щодо неповного робочого часу, гарантії при прийнятті на роботу, заборонено звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей (докладніше в ст. 184 «Кодексу законів про працю України»), гарантовано надання жінкам, які мають дітей, додаткової відпустки (ст. 182-3 «Кодексу законів про працю України»), надання путівок у санаторії, будинки відпочинку (безкоштовно або на пільгових умовах) та матеріальної допомоги вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей до чотирнадцяти років [3]. Ст. 178 «Кодексу законів про працю України» гарантує вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей віком до трьох років, переведення на легшу роботу. У статті також гарантується, що при умові ва¬гітним жінкам відповідно до медичного висновку забезпечується переведення на легшу роботу, що виключає вплив негативних виробничих факторів із збереженням середнього заробітку відповідно до попереднього місця роботи. Гарантовано переведення на іншу роботу із збереженням середнього заробітку з попередньої роботи, але до досягнення дитиною трьох років, жінкам, які мають дітей віком до трьох років.

Чинне законодавство України закріплює соціальні відпустки не тільки жінкам, а й членам сім'ї. Відповідно до ст. 179 «Кодексу законів про працю України» на підставі медичного висновку жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після, починаючи з днів пологів; відпустка обчислюється сумарно і становить 126 днів. Але бувають винятки у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнень пологів надається 70 календарних днів відпустки, що сумарно становить 140 календарних днів. Відпустка надається тривалістю 56 календарних днів жінкам, що усиновили новонароджених дітей безпосередньо з пологового будинку та нараховується з дня усиновлення, 70 календарних днів у разі усиновлення двох і більше дітей. Матерям здійснюються виплати державної допомоги у встановленому порядку, про що йдеться в 182 ст. «Кодексу законів про працю України», а також надається відпустка для догляду за усиновленою дитиною [3].

Згідно з ст. 182-1 «Кодексу законів про працю України» та трудовим законодавством у цілому передбачено відпустку для працівників, які мають дітей. Щорічна оплачувана додаткова відпустка без урахування святкових і неробочих днів тривалістю десять календарних днів жінкам, які працюють і мають двох і більше дітей віком до п'ятнадцяти років, або дитину-інваліда (має медичний висновок), та іншим. Загальна тривалість додаткової відпустки не може перевищувати 17 календарних днів [3]. Слід зазначити також про такі випадки, коли жінки не йдуть у відпустку з догляду за дитиною і залишаються працювати. Тоді власник або уповноважений ним орган за погодженням з виборним органом профспілкової організації підприємства відповідно до ст. 183 «Кодексу законів про працю України» має надати жінкам, які мають дітей до півтора року, крім загальної перерви для відпочинку та харчування, додаткові перерви для годування дитини. Ці перерви повинні тривати не менше тридцяти хвилин кожна та надаватися не рідше ніж через три години кожна, перерви для годування дитини зараховують у робочий час і оплачують за середнім заробітком [3].

Заборонено відмовляти жінкам у прийнятті на роботу й знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов'язаних із вагітністю або наявністю дітей віком до трьох років, а матерям-одиначкам – через наявність дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда. При відмові у прийнятті на роботу цим категоріям жінок роботодавець зобов'язаний повідомляти їм причини відмови у письмовій формі. На прохання вагітної жінки або такої, яка має дитину віком до чотирнадцяти років чи дитину-інваліда, у тому числі якою вона опікується або здійснює догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку, роботодавець зобов'язаний установлювати їй неповний робочий день або тиждень.

Звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (до шести років – ч. 6 ст. 179 «Кодексу законів про працю України») а одиноким матерям за наявності дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда з ініціативи власника або уповноваженого ним органу не допускається, крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, коли допускається звільнення з обов'язковим працевлаштуванням [6].

Аналізуючи прогресивний досвід Іспанії, можна зрозуміти, що трудові права жінок в цій країні охороняються суворо. Так, якщо роботодавець відмовив у прийнятті на роботу жінці, яка виховує самостійно дитину і вона зможе довести, що відмова є зумовленою саме наявністю малолітньої дитини, то це може призвести до покарання від великих і невідворотних штрафів до тюремного ув'язнення. Подібним до попереднього є приклад скандинавських країн, де чинне законодавство характеризується майже повною відсутністю спеціальних норм з охорони праці жінок. Це зумовлено тим, що вони суперечать законам про заборону дискримінації за ознакою

статі. За допомогою поєднання досвіду та позитивних сторін регулювання різних країн можна досягти золотої середини в регулюванні праці жінок в Україні та закріпленні за ними певних пільг і переваг [7].

Останнім часом у багатьох країнах Заходу відбувається процес поступового скасування юридичних актів, які встановлюють спеціальну охорону праці жінок, за винятком охорони праці вагітних жінок і жінок-матерів. Як слушно зазначає Шульженко І. В., головною причиною цього є негативний вплив такого законодавства на зайнятість жінок і принципова неприйнятність за сучасних умов гендерної охорони праці, що розвиває в жінок почуття неповноцінності [1]. Однак, скасування таких додаткових гарантій і пільг не є виходом. За будь-яких умов більшість таких гарантій є пов'язаними з фізіологічними особливостями жіночого організму, і їх скасування може негативно позначитися на становищі жінки, у тому числі на її здоров'ї та репродуктивній функції [8].

Таким чином, для подолання наявних за сучасних умов проблем слід покращити ситуацію з працевлаштуванням, ураховуючи відмінності в потребах чоловіків і жінок. Щоб можна було поєднати сімейне життя, материнство та працю, жінкам необхідно запропонувати альтернативний варіант у вигляді гнучкого робочого часу. Вирішення проблеми потребує внесення додаткових змін у вітчизняне законодавство та проведення гнучкої політики щодо надання пільг і переваг жінкам у сфері зайнятості та працевлаштування.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Силенко Н. М.

Література: 1. Шульженко І. В., Романюк О. І. Диференціація правового регулювання працевлаштування жінок в умовах ринкових відносин. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського.* 2013. № 2. С. 129–137. **2.** Ковалевич С. П., Хоружа І. Г. Особливості правового регулювання умов праці жінок. *Молодий вчений.* 2017. № 5. С. 18. 23. **3.** Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08. **4.** Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 № 2695-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12. **5.** Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці на яких забороняється застосування праці жінок: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.1993 № 256 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94. **6.** Лозан Б. О. Правове регулювання охорони праці в Україні. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum2016/paper/download/498/361. **7.** Грекова М. М. Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання праці жінок. *Форум права.* 2012. № 3. С. 139–145. **8.** Сахарук І. С. Правове регулювання рівних прав і можливостей окремих категорій працівників. *Науковий вісник Чернівецького університету.* 2010. № 533. С. 49–55.